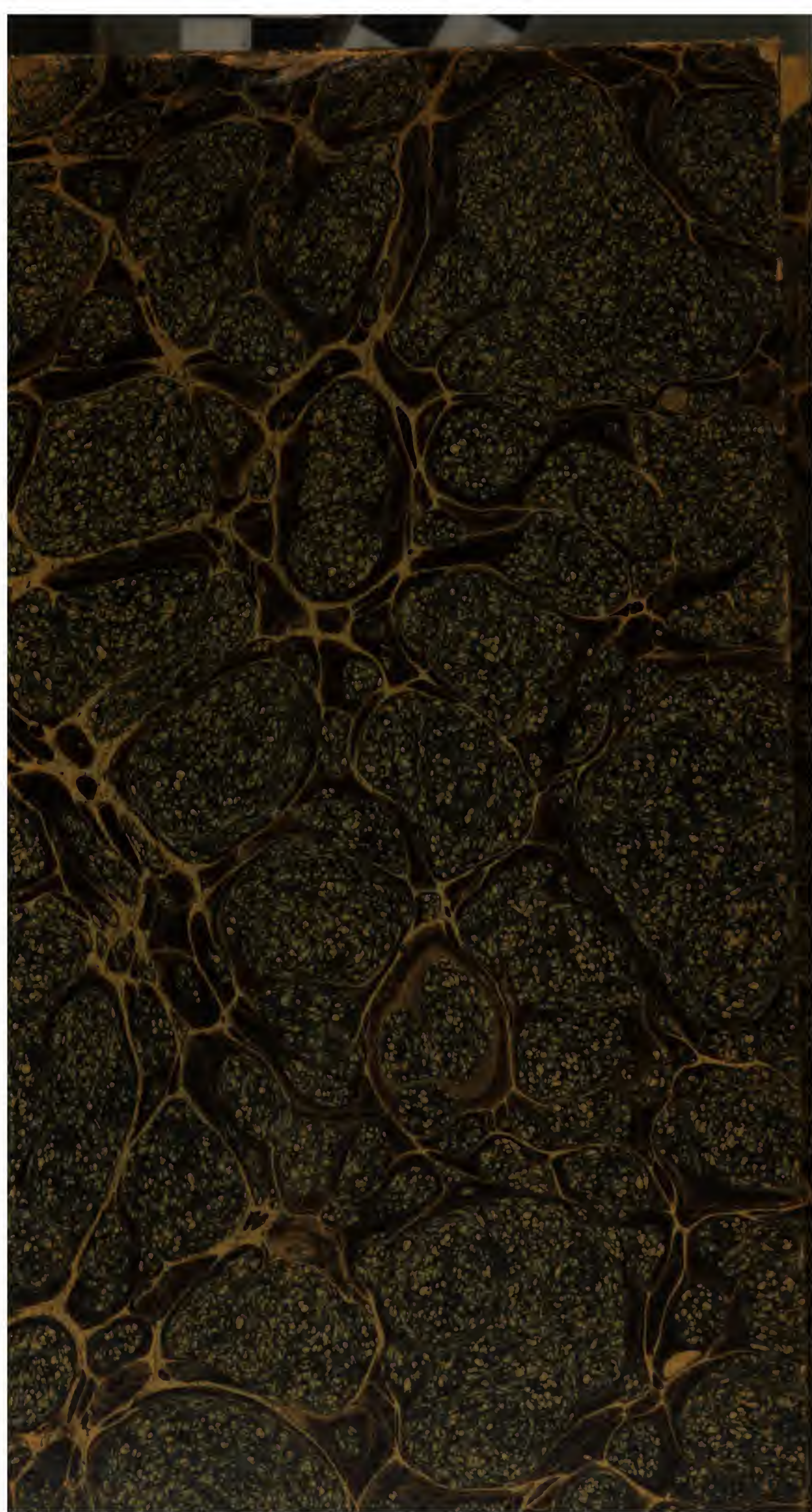

CHRISTIAN WINTHER

ET LIVSBILLEDE

VED

NICOLAJ BØGH.

I.

NEDSTAMNING, BARNDOM OG FØRSTE UNGDOM.
STUDENTERAARENE.

KJØBENHAVN.

FORLAGT AF UNIVERSITETSBOGHANDLER G. E. C. GAD.

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE.

1893.

CHRISTIAN WINTHER.

ET LIVSBILLEDE.

I.

CHRISTIAN WINTHER.

ET LIVSBILLEDE

VED

NICOLAJ BØGH.

I.

NEDSTAMNING, BARNDOM OG FØRSTE UNGDOM.
STUDENTERAARENE.

KJØBENHAVN.

FORLAGT AF UNIVERSITETSBOGHANDLER G. E. C. GAD.

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE.

1893.

PROLOG.

Jeg havde fyldt mit fjortende Aar
— vel saa omtrent;
jeg kom til min Faders Præstegaard,
Skolen var endt!
Sommeren bredte sin Flor om Egnen;
men nu den drak sig en Rus i Regnen.
Da laa jeg paa Stænget i Høets Ly
og læste i »Digte, gamle og ny'.«

Hvor følte jeg mig dog kjæk og fri
ved al den Sang!
De jublende Toners Melodi
i Luften klang!
Ude lod jeg det sløres og regne;
selv jeg vandred i straalende Egne
og syntes, jeg saae mit Folk og dets Færd
i lysere Sol og varmere Skjær.

Hvor smilte Danmark i Sommerpragt
med Fred og Fryd!
Hvor var der yndige Toner lagt
i Sprogets Lyd!
Ved Elskovs Jubel og Hjærtesukke
Længsel slog Øjet op i sin Vugge,
og Gængerne gynged sig ved Musik,
som underlig blødt mig til Hjærte gik.

Fra denne Dag har jeg elsket ømt
hin Trubadur,
som fint har forsket og dybt har drømt
i dansk Natur,
som alle danske Farver har stillet
paa sin Palet, naar han maled sit Billed,
som var saa kjærlig, saa kjæk og saa skjøn,
og altid Naturens fribaarne Søn.

Og, stod han højt i Kyndiges Gunst
vidt over Nord,
og, trængte ind hans yndige Kunst,
hvor Bønder boer,
det var, fordi hans tonende Mæle
er Poesiens, der griber Sjæle,
og som forstaaes, uden Kundskab og Vid,
af Stodder og Konge paa samme Tid.

Og, hvis mit Øre kan lytte glad
til Sangens Lyst
og Hjærtet banker ved ægte Kvad
fra Digterbryst,

saa takker jeg h a m, for h a n det vakte
og Flugt og Fryd til min Vandring bragte;
og, kjender jeg Folket ret i mit Land,
saa gaaer det nok Mange ligesaadan.

Saa prøved jeg at forske hans Liv,
saa vel forvart!
Det var mig et prægtigt Tidsfordriv
at se det klart!
Og Liv og Digtning sig blanded sammen:
Digtningen Billedet, Livet Rammen!
Og nu vil jeg hænge med nænsom Haand
det op i mit Fædrelands Pantheon.

Jeg kaldes efter Elskov, er dens Søn,
og al min Arvedel er i dens Rige.

Dunois i Schillers Jeanne d'Arc, Akt I, Sc. 2.

Hos mig bar altid Kvinden
den allerstørste Pris.

Chr. Winther: Saml. Digtn. VII, S. 74.

„Herre“, sagde Vaulundur, „naar jeg holder op at ynde Kvinder, holder jeg op at leve.“

A. Oehlenschlæger: Rhoars Saga, Kap. 6.

Da Christian Winther var 75 Aar gammel, udtalte han sig saaledes til *Constantin Hansen:*[1]) „Det er et Par Gange faldet mig ind, at det maaske kunde more mig selv og Andre, om jeg skrev en Selvbiografi; men der bliver Intet af. Thi, naar jeg nu seer hen til Borgeren fra Genf og Gehejmeraaden i Weimar, saa gyser jeg tilbage. Jeg mangler den Førstes *Frækhed* og den Sidstes *olympiske Ro og Sikkerhed,* ikke at tale om Bægges Talent. — Ja, hvis man kunde og turde give et fotografisk Billede, saa vilde et saadant Portræt, selv af det ubetydeligste Menneskeliv, maaske være interessant; — men *det* tør man ikke, og man *kan* ikke engang. Selv *Rousseau,* der gjorde Forsøget, staaer dog i den Henseende som en Stymper.“ — Fem Aar efter skriver han til den Samme:[2]) „Hr. Dr. *G. Brandes,* som nok er Chef for den „frie Tankes“ Parti i Danmark, holdt for nogen Tid siden tre Forelæsninger over

[1]) Breve fra og til C. W., S. 200. [2]) Et utrykt Brev, som er overladt mig af Etatsraadinde *Const. Hansen.*

mine poetiske Arbejder. Han sendte mig denne Afhandling i Tidsskriftet „Det nittende Aarhundrede“. Det er ganske kuriøst at se sig selv saaledes levende anatomeret og misforstaaet, forresten med største Velvillie og Anerkjendelse. Han beklager et Par Steder, at han ikke af min egen Udtalelse har kunnet meddele Noget om min æstetiske Udvikling, etc., etc. Dette er meget naturligt, da jeg sjældent eller aldrig har ladet min Person træde frem. At skildre indre Kampe og Nederlag synes mig just ikke behageligt, og jeg har — som *Brandes* meget rigtigt bemærker — med Fornemhed holdt mig tilbage. Jeg har derfor aldrig tænkt paa at skrive en Biografi, skjøndt mit Liv, troer jeg, har været af den Natur, at jeg nok kunde levere Psykologen en og anden Gaade, som det skulde knibe haardt for ham at raade.

Som sagt, jeg har tænkt derover;
men at gjøre Sligt jeg aldrig vover.
Desuden savner jeg den weimarske Geheimeraads geniale
Kjækhed.
og den genfiske Borgers uhyre Frækhed;
skulde der være Sandhed i det Hele,
maatte Himlen have skjænket mig bægge disse Dele.“

Hans Venner bad ham undertiden om dog at gjøre Alvor af at nedskrive sit Levned; han svarede da spidst: „Det ligger ikke for mig at levere „Livs-Æventyr“.“ Paa enkelte løsrevne Stykker Papir har han alligevel optegnet nogle af sit Livs Begivenheder og Oplysninger om sin Karakter; disse indledes udtrykkelig med den Bemærkning: „Efterfølgende er ikke en Episode af en

Levnedsbeskrivelse. Det har aldrig kunnet falde mig ind at forsøge Hvad Borgeren fra Genf eller Gehejmeraaden i Weimar saa mærkeligt have indført. *Min* Person og dens Skæbne ere dertil altfor betydningsløse. . ." Andensteds har han d. 26nde Aug. 1872 under Titelen „Christian Winthers Levnedsløb" opskrevet alle sine Opholdssteder, fra hans tidligste Drengeaar af, og han slutter med at sige: „Dette er Christian Winthers Levnedsløb til denne Dag", hvorpaa der følger de stadig gjentagne Bemærkninger om *Rousseau* og *Goethe.*

En af Grundene til, at Chr. Winther ikke vilde skrive sit Levned var, som — man tildels vil se af hans egne Udtalelser — hans store Beskedenhed, hans Had til Selvforgudelse og hans fine, tilbagetrukne Naturel. Det gik med ham som med den spartanske Konge og Feltherre *Agesilaus*, der af medfødt Afsky for Smiger ikke kunde overtales til nogensinde at lade sig skildre; han sagde, at hans Bedrifter, om han nogensinde udførte nogle, vilde være det bedste og varigste Mindesmærke over ham. Chr. Winther ønskede ogsaa kun at leve i sine Værker. Dog — Literaturhistorikeren seer anderledes paa denne Sag; han ønsker at fremdrage saa Meget som muligt af Digterens Levned. Men, ligesom den maaske ældste Digter, vi kjende, *Hesiod*, levede ganske stille for sig og Muserne, saa at vi kun vide Lidet om ham, saaledes gaaer det tildels med Chr. Winther. Men atter: ligesom *Dante*, *Goethe* og mange Flere i deres Digtning give utallige skjulte autobiografiske Meddelelser, saaledes ogsaa Chr. Winther. Det er disse, jeg har gjort mig Umag for at drage frem og

forbinde med Alt, hvad der ellers lader sig oplyse om hans Liv.

Fra min tidligste Ungdom af har jeg følt det som et Savn, at den danske Literaturhistorie overfor denne vor folkelige og kjære Digter stod paa næsten bar Bund. Det var dette, som for længe siden bragte mig til at samle Stof til den Bog, jeg nu forelægger Publikum Begyndelsen af. — I Foraaret 1874 henvendte Frøken *P. Ross* sig skriftligt til mig, forat jeg skulde skaffe hende Forlægger til hendes Bog „Skildringer af Biskop Dr. teol. *Rasmus Møllers* private Liv"; tidligere havde *Fred. Chr. Sibbern* og *Andr. St. Aubain* (Carl Bernhard) været hende behjælpelige med de Bøger, hun under Forfattermærket *Fred. Godkjær* havde udgivet; nu vare de Bægge døde. Hun var mig ganske ubekjendt; men jeg kom strax i Korrespondance med hende, og hun, der i en Række Aar havde været i Chr. Winthers Moders og Stiffaders Hus, gav mig nu mange Oplysninger om Digteren og hans Forhold til dette. Fru Pastorinde *A. M. Berthelsen*, der er en Datter af Kjøbmand *Chr. Sidenius* i Nykjøbing paa Falster, og hvis Søster var gift med Chr. Winthers Stifbroder *Hans Ulrik Møller*, har tilbragt flere Aar hos *Møllers* i Kjøbelev Præstegaard og levet *der* sammen med Chr. Winther; ogsaa hun har meddelt mig rigeligt af sine Oplevelser paa dette Sted og ellers i Forhold til ham. Den kyndige Personalhistoriker Hr. Kantor *Viggo Holm* i Nykjøbing paa Falster har med lige saa stor Opofrelse som Velvillie gjennemsøgt denne Bys Arkiver og bragt tilveje meget interessant Stof, som han har overladt mig til Afbenyttelse. End-

videre har jeg faaet god Hjælp dels hos den talrige Slægt, som Chr. Winther gjennem sin Moders Ægteskab med *Rasmus Møller* traadte i nært Forhold til, dels gjennem hans egne efterladte Papirer, som hans nu afdøde Stifsøn *Henri Werliin*, paa Opfordring af Professorinde *Benny Rump*, født *Spang*, tillod mig at bruge, dels hos hans Venner og Bekjendte og endelig i Arkiver og private Brevsamlinger. I det Exemplar af „Digte gamle og nye“, som Digterens Hustru ejede, og som nu er i min Besiddelse, har han næsten ved hvert Digt opgivet Stedet *hvor* og Tiden *naar* det er skrevet; herigjennem har jeg fundet Vej til Adskilligt, som ellers vilde have været mig uklart. Jeg har saaledes lidt efter lidt faaet i Hænde et Materiale, der har gjort mig det muligt at skrive hans Levned, og jeg har da erfaret, at flere af de Fakta, Literaturhistorien hidtil har meddelt om ham, ere fejlagtige.

Alle de Mange, som — foruden de Ovennævnte — med stor Hjælpsomhed og Godhed ere komne mig imøde ved dette mit Arbejde, føler jeg megen Taknemmelighed imod; uden dem vilde jeg ofte have staaet overfor det tomme Rum. Deres Navne ville sees i mine mange Henviisninger; her skal jeg kun bemærke, at, hvis der er kommet Noget ud af mit Arbejde, maa jeg dele Æren med dem.

Det Side 207 gjengivne Silhouet-Portræt af Chr. Winthers Moder er foræret mig af hans vistnok eneste nulevende Slægtning, hans Kusine, Frøken *Annine Borchsenius* i Nykjøbing paa Mors. Efter Fru *Berthelsens* Sigende har det lignet udmærket. Som man vil se, minder Profilen ikke lidet om Sønnens.

Af personlige Hensyn seer jeg mig ikke i Stand til nu at forelægge Offentligheden Mere end første Del af mit Arbejde; det hele er imidlertid fuldført, og jeg haaber, det ikke skal vare ret længe, inden jeg kan give Fortsættelsen i Trykken. Hvis nogen af mine Læsere kan og vil meddele mig yderligere Oplysninger dertil, modtager jeg saadanne med megen Paaskjønnelse.

Frederiksberg, Lindevej, Septbr. 1893.

NICOLAJ BØGH.

NEDSTAMNING,

BARNDOM OG FØRSTE UNGDOM.

1796—1815.

Morgenstund
med Guld i Mund!
Du rejser os af Dvalen.
Duggens Perler tindre smukt
paa Engen og i Dalen;
Blomsten strømmer ud sin Lugt,
sin Vinge strækker Svalen;
hvert et Hjærte er oplukt,
og der er Liv i Talen!

CHR. WINTHER. (Sml. Digtn. II, S. 82).

I Munkebjærgby i Sjælland, halvanden Mil nordvest for Sorø og to Mil nordost for Slagelse, blev der i 1714 ansat en Degn ved Navn *Winther.* Om ham vides kun *det*, at han var Digterens Oldefader. I Aaret 1723 fødtes der ham en Søn, som fik Navnet *Rasmus*, og som i sin Tid blev sat i Slagelse lærde Skole, hvorfra han i 1742 sendtes til Universitetet; den tredie August 1747 blev han teologisk Kandidat med *Haud illaudabilis* og ansattes i samme Maaned som fjerde Lektie-Hører ved sin gamle Skole, i hvilken Stilling han efter tretten Aars dygtigt og anseet Arbejde døde i Maj 1760.[1]) Han var altsaa Chr. Winthers Bedstefader. Syv Aar efter hans Død ægtede hans fyrretyveaarige Enke *Sidsel Maria Hørberg* fra Vordingborg den redelige, men ubegavede Magister *Niels Borch*, en slesvigsk 47aarig Bondesøn af *Ole Borchs* Slægt, dengang Konrektor ved Slagelse lærde Skole.[2]) Med sin Hustru fik han fire Stedsønner; i sin Enkestand havde hun mistet to. Den for os vigtigste af de til-

[1]) Se om ham: *F. E. Hundrups* „Lærerstanden ved Slagelse lærde Skole“ og *C. Molbechs* „Historisk-biografiske Samlinger“ S. 222, 223, 224. [2]) Om *Niels Borch* se *Molbechs* nysnævnte Bog S. 226, 229—30 og *Hundrups* ligeledes nævnte S. 26.

bageblevne var den ældste: *Hans Christian Winther*, Digterens Fader. Dennes tre andre Brødre vare: 1) *Rasmus*, der d. 24nde Nov. 1829 døde som Sognepræst i Nykjøbing paa Falster, 2) *Karl Frederik*, der kom paa et Handelskontor, og 3) *Johannes*, der var flittig og pligtopfyldende, men havde svage Ævner og døde som Klokker i Stege.[1]) — I Ægteskabet med *Borch* fødte disse Drenges Moder i Slutningen af 1769 en Datter *Christiane Marie*, der vil blive omtalt senere i denne Skildring.

Christian Winthers Fader er d. 16de Nov. 1759 født i Slagelse. Sin første Underviisning fik han af Stedfaderen, der saa i Juli 1769 indmeldte ham i Byens lærde Skoles nederste Lektie og ved denne Lejlighed afgav „skriftligt Vidne om hans Bekvemhed til Studeringer og *caution de continuendo cursu Academico*, ligeledes og hans Velærværdighed Hr. *Tødsleuf* skriftligt vidnede om sit Haab om hans *ingenio.*“[2]) At Drengen opførte sig godt i Skoletiden fremgaaer af de Pengeunderstøttelser, han fik af Skolens Midler. Et Aar igjennem var han Skolekammerat af *Jens Baggesen*, og han blev i 1778 Student med *Laud.* Nu gav han sig til at studere Teologi, som han, ifølge hans egne Optegnelser i Sjællands Stifts Bispearkiv, altid havde elsket inderligt. Den 6te Juli 1784 tog han teologisk Embedsexamen med *Haud illaudabilis*. Ifølge Ulsø Kaldsbog „konditionerede“ han derpaa til i Aaret 1793.[3]) I Sjællands Bispearkivs

[1]) Se Slagelse Skoles Papirer i Rigsarkivet og *Imm. Barfods* „Den falsterske Gejstligheds Personalhist. I, S. 29. [2]) De omtalte Papirer i Rigsarkivet. *Tødsleuf* var Sognepræst til St. Mikkels Kirke i Slagelse. [3]) Meddelt mig af Pastor *Emil Tauson* i Ulsø.

„Vita-Bog“ for 1793 skriver han: „Derpaa [efter teologisk Embedsexamen] blev jeg optagen i Huset hos Papirfabrikant *Christian Drewsen*, hvis Sønner blev overgivne til min Omsorg for at uddannes i lærd Videnskabelighed“. Disse Sønner vare: 1) *Johan Christian*, den bekendte „Kammerraad“, Politiker og Landøkonom, gift med *Rosings* Datter *Ophelia*, og 2) *Carl Georg*, kgl. Skovfoged paa Borupgaard ved Helsingør. Han blev gjennem *Drewsens* Hus knyttet til den *hegerske* Slægt, som synes at have taget sig venligt af ham, og gjennem hvilken han gjorde Bekjendtskab med interessante Mennesker. Fra sin Ungdomstid af har han staaet i Forbindelse med *K. L. Rahbek* og været venskabeligt knyttet til dennes Ven, Digteren og Lægen *Rasmus Frankenau*. Skjøndt han var 11—12 Aar ældre end *Carl Heger*, vare de To sympatetisk forbundne; navnlig fremtræder dog *Kamma*, der var 16 Aar yngre end han, som Den, der holder af ham og taler hans Sag hos sin Ven, Professor *J. G. Chr. Adler*, der havde konfirmeret hende og, som tysk Hofpræst, havde Indflydelse paa højere Steder. — Som oplysende Dokument afskriver jeg et Brev,[1]) vistnok affattet 1792, det eneste, der vides at existere fra Chr. Winthers Fader, og der blandt Andet er karakteristisk ved en Haandskrift, som i paafaldende Grad ligner hans berømte Søns. Det lyder saaledes:

Velædle Jomfru K. M. Heger.

Højstærede Veninde!

En Glæde, man nyder uventet, sætter man natur-

[1]) Findes mellem de *rahbekske* Efterladenskaber paa Det kgl. Bibliotek.

ligviis høj Pris paa; hvor meget jeg da agtede den Ære at se et Par Ord fra Dem, behøver jeg ikke vidtløftigt at forklare. Hvad man netop maatte vente fra en Discipelinde af *Johannes* fandt jeg i de Linier, De har behaget at føje til Deres Moders Brev: Fred og Blidhed. De har altsaa erindret mig under Samtalen med vor *Adler*; for dette er jeg Dem evindeligt Tak skyldig. Visselig, det gjør mig ondt at have ytret ikkun en Skygge af Mistanke om at være forglemt — men herfor har De ogsaa straffet mig paa det Føleligste. Den Fornærmede kan i mine Tanker ikke revses haardere end ved at se Prøver paa vedvarende Mildhed og Skaansel af den Fornærmede. Imorgen seer De atter den fortræffelige Mand. Held følge Dem! Og gid jeg kunde gjøre [Dem] Selskab! Hvad der deri holder mig tilbage er, oprigtig tilstaaet, ikke Andet end en — maaske for vidt dreven — Banghed, Ærefrygt eller Hvad jeg maa kalde det, der ofte vil foraarsage mig megen Vaande og berøve mig mangen Glæde.

Jeg kunde i dette Øjeblik vaase skrækkeligt; men, da De intet Ondt har gjort, gjemmes det til en anden Tid.

Behag at hilse venligst Hvem De vil fra . . .

Deres hengivne Ven

H. C. Winther.

Det er efter dette Brev at dømme ikke urimeligt at antage — hvad der ogsaa er blevet bekræftet gjennem mundtlig Overlevering[1]) — at *Kamma Rahbeks* Indflydelse har været medvirkende ved *Winthers* Ud-

[1]) Meddelt mig af *P. H. Boye.*

nævnelse til Sognepræst i Fensmark og Riisløv paa Sjælland. Det var, formelt taget, Major *Post* til Broksø, der d. 8nde Febr. 1793 foretog Kaldelsen. I Fensmark lærte han snart at kjende sin tilkommende Hustru, den 26aarige *Johanne Dorothea Borchsenius*, Datter af den da afdøde Præst i Husby ved Wedellsborg paa Fyen, *Villads Gabrielsen Borchsenius.*[1]) Denne, der d. 2den April 1739 var født paa Gaarden Aastrup mellem Slagelse og Kalundborg, var sine Forældres tolvte Barn og sjette Søn; han var den tredie af sine Søskende, der bar Navnet *Villads*; hans ældre Brødre af dette Navn døde tidligt „og det paa en Tid, da Forældrene vare i de Vilkaar, at de ikke kunde holde nogen af

[1]) Slægten *Borchsenius* stammer fra Lüneburg og kom her ind i Landet cirka 1630 med *Johannes* eller *Hans B.*, der nedsatte sig som Apoteker, først i Viborg, siden i Aalborg, og var gift med *Ulse Pedersdatter*. En af disses Sønner var *Villads Johansen B.*, født 1645 i Viborg og gift med *Maren Dideriksdatter*, hvis Fader var *Diderik Christophersen* af Maribo, Sognekapellan i Stokkemarke (Maribo Amt) fra 1650 til 1690, da han blev entlediget; han var „meget vildhovedet“ og begik mange Udskejelser; i 1656 blev han frikjendt i en Paternitetssag, hvorimod vedkommende Barns Moder, som havde anklaget ham, blev strøgen til Kagen. Man fortalte om ham, at han havde ombragt sin Søn *Esaias* i en Mose. (Det var Chr. Winthers Tipoldefader). Ovennævnte *Villads B.* blev i 1681 personel Kapellan i Stokkemarke og d. 16de Marts 1689 Sognepræst i Sevel, Ringkjøbing Amt, hvor han døde 1697. Han havde 1 Datter og 2 Sønner, af hvilke *Gabriel Esaias B.* var Forpagter paa Aastrup og senere, „efter mange sammenstødende Gjenvordigheder“, paa Juellinge; han var gift med en Datter af Kjøbmand *Niels Hammendrup* i Ebeltoft, *Ingeborg*; hun døde 12te Juli 1757 og han 19de Aug. 1762, 75 Aar gammel. Deres Søn er ovennævnte *Villads Gabrielsen B.* [Se *Erslews* Forfatterlexikon, *Wibergs* Præstehistorie og Biskop *J. C. Blochs* haandskrevne Samlinger til den fyenske Gejstligheds Historie, paa Universitetsbiblioteket. Desuden har jeg til dette Slægtregister faaet velvillig Meddelelse af Hr. Grosserer *P. V. Borchsenius.*]

dem til Bogen, skjøndt det var fast besluttet, at det Barn, der bar dette Navn, dertil skulde opofres. Saa veed den evige Viisdom at lade de værste [?] Omstændigheder i vort Liv have Indflydelse i vore Bestemmelser og lade os fødes paa den bedste Tid, da vi finde for os Alle udforderlige Hjælpemidler, Gud har [?] med Enhver af os".[1]) I 1752 blev *Villads B.* sendt til Slagelse lærde Skole, hvor han snart rykkede op i tredie Lektie under Chr. Winthers anden Bedstefader, *Rasmus Winther.* Da han i 1756 var bleven Student, fik han Bolig paa Regensen, tog i 1759 teologisk Embedsexamen og blev senere hen ansat som Huslærer for Kammerherre *Kaas*'s Sønner, *Frederik Julius* og *Johan Michael K.*, indtil Grev *Hannibal Wedell* til Wedellsborg d. 2den Novbr. 1764 kaldte ham til Sognepræst i Husby og Prædikant ved Wedellsborg Kapel.[2]) Han var to Gange gift, først med *Cecilia Catharina Besselin*, hvem han ægtede d. 20nde Febr. 1765; hun var Datter af *Hans Adolf B.*, Løjtnant ved det danske Artilleri (død i Nyborg) og dennes Hustru, *Christiane Margrethe Rosenberg* (død i Korsør, Datter af *Chr. Edvardsen R.*, Kapt. ved det danske Artilleri, og *Lieweke Gamst*, som i 1764 døde i Kjøbenhavn[2]).[3]) I dette Pastor *Borch-*

[1]) Biskop *Blochs* førnævnte Papirer. [2]) Smstds. [3]) Det er maaske sin Svigerfader, Løjtnant *Besselin*, eller sin Svoger, som Pastor *Borchsenius* omtaler i et hidtil utrykt Brev til Biskop *Bloch* (Universitetsbiblioteket), i hvilket han siger: „Et underligt Brev fra *Besselin* var i [min Kones og min] Fraværelse indløbet; jeg veed ikke, om jeg gætter ret, men frygter virkelig, at han er paa Vej til at gaa fra sin Forstand; i Brevet selv, som gik ud paa med det Allerførste at besøge os, naar vi vilde betale hans Rejse, var Noget viist og Noget galt; men Det, som særlig gjorde mig opmærksom,

senius's første Ægteskab fødtes d. 23nde December 1767 Christian Winthers Moder, der kun var fem Aar gammel, da hendes Moder døde og foruden den alt nævnte Datter efterlod sig tre Børn: a) *Catharina Sofie Wilhelmine*, f. 1765, b) *Jørgen Carsten Bloch*, f. 1766 og c) *Gabriel Esaias*, f. 1772; Christian Winthers Moder var født mellem de to Brødre.[1]) — Næste Aars

var dels et indesluttet forliebt Duodez-Stk., ridset af ham selv med Blyant, og et P. S.: „Hermed følger et lidet Tegnestykke, som maaske maa gefalde Dem, om De ellers ikke vil forsmaa det, indtil Tiderne falder anderledes", dels og Begyndelsen af Brevet, saalydende: [mangler]. Det kunde forebygges, hvis han i Tide faldt i fornuftige og kjærlige Folks Hænder. Jeg veed ikke Hvad jeg skal gjøre, om eller Hvad jeg skal skrive til ham. Kunde det tjene noget til hans Frelse, vilde jeg gjærne betale hans Rejse herover, hvor onde Raad jeg end har og veed til mine egne forestaaende store Udgifter."

[1]) *Wilhelmine Borchsenius* blev uheldig gift med en forulykket Stud. jur. *Fr. Gabriel Holders.* De blev „efter kongelig allernaadigst Bevilling ægteviede i Huset udi Helliggejstes Sogn" d. 25nde Aug. 1784 (Vielsesattesten findes mellem de Papirer i Rigsarkivet, der høre til Vends Herreds gejstlige Skifteprotokol). I dette Ægteskab var der to Døtre, om hvilke senere. — *Jørgen C. Bl. B.* tog i 1790 dansk juridisk Examen med Karakteren „Bekvem", fik $^{27}/_{9}$ 1793 Bevilling som Prokurator ved alle Over- og Underretter i Danmark, blev i 1801 konstitueret Byfoged i Aarhus, hvor han vel altsaa da har været Prokurator, og blev $^{7}/_{1}$ 1803 udnævnt til By- og Raadstue-Skriver i Nykjøbing paa Mors og Herredsskriver i Sønder og Nørre Herred smstds.; i denne Stilling var han til sin Død 1824. Den 16de Marts 1821 udnævntes han til Kancelliraad. Han var to Gange gift: a) 1793 med *Henninga Arnisca Irgens*, f. *Gjørup* (f. 1769 † $^{30}/_{11}$ 1806), b) $^{13}/_{11}$ 1807 med *Maren Kirstine Steenberg* (f. 21nde Marts 1787, Datter af Kjøbmand *Christen Madsen Steenberg* i Nykjøbing paa Mors; † 20nde Marts 1884). Af det første Ægteskab var der to Børn, *Henriette* og *Villars*, som bægge døde ved Konfirmationsalderen; af det andet fire: en Dreng, der døde som Barn, og 3 Døtre, *Henninga*, *Johanne* og *Annine*; de to første døde som voxne unge Piger, den tredie lever endnu i Nykjøbing paa Mors og er vistnok den eneste Tilbageværende af Chr. Winthers Slægt. (Hun og Dr. *C. Mynster* i Kbhv. have givet mig de her meddelte Oplys-

30te Juni ægtede Faderen *Maren Elisabeth Westergaard*, Datter af Provst W. i Vigerslev, Odense Amt; med hende havde han en Datter, *Cecilia Catharina Dorothea Margrethe.*[1]) Han var kun 39 Aar gammel, da han d. 25nde Februar 1778 bukkede under for lang Tids Svagelighed, og hans ældste Barn havde da ikke fyldt sit 13de Aar.

Af Skiftepapirerne efter hans Død fremgaaer det, at hans Præstegaard har været rundeligt udstyret med et ret luxuriøst Møblement (f. Ex. 12 forgyldte Stole i Storstuen); der har været Ridehest i Stalden, man har i Vognporten havt Karreet, Chæse, grønmalet Postvogn, o. s. v. Da han inden sit andet Ægteskab skifter med Børnene, faaer hvert af dem i Mødrenearv 200 Rbd. Da han selv døer, tales der imidlertid i Skifteprotokollen om Enkens og Børnenes „kummerlige Omstændigheder“. Forresten synes det, som om Stedmoderen da har stillet sig mindre venligt til Børnene. Hendes Broder, Hr. *Jens Hee Westergaard*, træder op paa Søsterens Vegne, og disse synes at have gjort Skifteforsamlingen det lovlig broget. Der bliver i Præstegaarden holdt Auktion over Bohavet, som indbringer 2200 Rbd. 1 ℳ 4 1/2 β, og endelig d. 26nde Juni 1778 i

ninger om Slægten.) — *Gabriel Esaias Borchsenius* døde som ung. Ifølge en Kvittering fra ham (i Rigsarkivet) levede han endnu 30te Juni 1791. [1]) Hun blev i 1790 gift med sin Onkel *Frederik Westergaard*, Præst i Karlslunde, og døde i Kjøbenhavn 1846. — Naar *Wiberg* i sin Præstehistorie opgiver, at Præsten *Borchsenius*' anden Kone døde d. 11te Juni 1775, da er dette galt. Ifølge Vends Herreds gejstlige Skifteprotokol i Rigsarkivet overlevede hun sin Mand, og det er saaledes gaadefuldt, hvorledes der hos *Wiberg* kan angives, at *Borchsenius* giftede sig tredie Gang med *Elise Cathrine Lampe*. *Erslew* og *Worm* have heller Intet om dette tredie Ægteskab.

Provstinde *Westergaards* Gaard i Odense over *Borchsenius's* 508 Bøger, der indbringe 289 Rbd. 4 ₰ 9 β. Nu synes Boet at kunne afsluttes; men det trækker længe ud dermed. Den 26nde April 1779 finder der en Skifteforsamling Sted, og her indledes Forhandlingerne med den Oplysning, at „Hr. *Jens Hee Westergaard*, trods mange og idelig gjentagne Erindringer, ja, nu ogsaa sidst ved Rekvisition af 19de Apr. 1779, ikke har været at formaa til hverken at møde ved berammede Skifteforsamlinger, men end meget mindre til at gjøre Rede for den ham betroede Indbetaling ved Bogauktionen". „Men han haver, som meldt, bestandigt opholdt Skifteretten med urigtige Udflugter og usandfærdige Beskyldninger, og endnu idag vedblev det Samme, uagtet han lovligt af Skifteretten var tilsagt, saa hverken han eller Nogen paa hans Vegne var mødt for at gjøre Regnskab. Ikke heller var mødt Enken eller hendes Lavværge (Hr. *Krag*) eller Nogen paa deres Vegne, hvilket blot bliver til deres fælles Skade." — Børnenes Værge (Sognepræst til Nørre-Aaby *Hans Mygind*) forlangte Skiftet sluttet, hvilket saa ogsaa skete paa denne Skifteforsamling.

Det er just ikke noget hyggeligt Indblik, man herved faaer i disse Forhold, og man maa tro, at Præsteenken og hendes Broder i Stridbarhed slægtede deres Fader paa, om hvem der i *Wibergs* Præstehistorie staaer, at han var en god Jurist, der havde mange Processer, som han selv førte.

Jeg gaaer tilbage til Christian Winthers Morfader, Pastor *Borchsenius* selv. Han var en alvorlig Kristen med et pietistisk Anstrøg. En meget nidkjær Præst

havde han Ord for at være. Han siger selv: [1]) „Efter min Ed og min Pligt blev jeg dagligen ved med at ransage den guddommelige Bog, hvis Indhold jeg var sat til at bekjendtgjøre for Andre.“ Ogsaa læste han stadigt teologiske Værker, ofte paa fremmede Sprog, og studerede saavel Sjælepleje som Veltalenhed. Han sørger over, saaliden Frugt hans Forkyndelse og Virksomhed bærer i Menigheden, og udbryder: „I vore Tider kan man blive ved med i en Tid af et halvt Aarhundred trolig og utrættelig nok at arbejde paa en eneste lille Menigheds Oplysning og dog den sidste Dag have den Græmmelse at forefinde den fast lige saa uvidende om den kristelige Lærddoms egentlige Indhold, som den første“. Han klager over „den nulevende Slægts Uagtsomhed, Glemsomhed og forvorpne Gemytsbeskaffenhed“ og søger at finde Grunden til dens ringe Fremgang deri, at „der er en himmelhøj Forskjel i Maaden, hvorpaa Religionens *første Lærere* foredrog Sandhederne og den nuomstunder brugelige og gængse“. Han mener, der tales ikke forstaaeligt og naturligt nok, og det lægger han sig efter. — Som han elskede Gud og Mennesker, saa ogsaa Danmark; han taler om sin „reneste Kjærlighed til sit højtelskede Fædreland“.

Han var klar og energisk i Tanken, beskeden og dog lærd, navnlig paa teologisk og klassisk Omraade, belæst i mange fremmede Sprog, flammende i sin Kjærlighed til alt ædelt Aandsliv, ærlig og dygtig, flittig og grundig. Mange intelligente og betydelige Personer

[1]) Citaterne her — som i det Følgende — ere, hvor ikke Andet er bemærket, hentede fra hans „Planer til *Fleurys* Catéchisme historique“. Kjøbenhavn 1775.

stod han i Forbindelse med. I sine Skrifter viser han en uomtvistelig Ævne til at føre Pennen og behandle Sproget smukt; han lægger bevidst an paa Elegance. „Herreretter paa sorte og smudsige Trætallerkener", siger han, „ere ikke nær saa nydelige, som mere tarvelige Retter, der frembæres paa rene, nette og velafpolerede Sølvfade".[1]) Han havde Kunstsans og var ogsaa Noget af en Digter; saaledes havde han forfattet „Aandelige Sange" og et Læredigt om Nadveren.[2]) Han siger selv, at han ikke er „dannet til den højere Poesi" og at „det ikke er hans Sag at fornøje Tidens Smag". „Ny kritisk Tilskuer" udtaler, at „hans Digte have alle en smuk gudelig Sangs Egenskaber: Andagt, Rørelse, Hede, Simpelhed. De ere hverken for tørre eller for spillende, de opvække Varme, hellige Følelser og ivrige Beslutninger til Pligterne. Versifikationen er let, flydende og rigtig, ikkun at Tonefaldet falder urigtigt paa nogle Vers hist og her". En Nutidslæser vil i disse Sange kjende den fromme Mand med Øret opladt for Versets Vellyd; han skrev Digte af en indre Trang dertil, udenat han egentlig havde tænkt sig at udgive dem.

[2]) Se: Planen til den omtalte *Fleurys* „Catéchisme historique", S. 45—46. [2]) De udgaves anonymt efter hans Død. *Nyerup* og *Kraft* nævne i deres Literaturlexikon *Lauritz Bøtker* som disse Digtes Forfatter; i *Østs* Fortsættelse deraf nævnes *Borchsenius* som saadan, og dette stadfæster „Ny kritisk Tilskuer" 1778, Nr. 19; hans Forfatterskab til denne Digtsamling fremgaaer endvidere af Auktionskatalogen over hans Bøger (vedføjet Vends Herreds Skifteprotokol i Rigsarkivet), hvor hans Manuskript til „Aandelige Sange" staaer opført som solgt for 3 Skilling til Kjøbmand *Bierfreund* i Odense. Muligviis har *Bøtker*, som da var Sognepræst til Lumby ved Odense, været Udgiveren.

Under sin Præstevirksomhed havde han meget savnet og inderligt ønsket en dygtig og praktisk udført kristelig Katekismus, som kunde vejlede Menigheden. I alle Lande og Literaturer søgte han om den; en Mængde baade inden- og udenlandske Katekismer opkjøbte han og ventede i enhver af dem at finde *den* forønskede Fuldkommenhed, han forgjæves havde søgt i de ham hidindtil bekjendte; Tid efter anden læste han „med Begjærlighed og Opmærksomhed“ næsten et halvt Hundrede Stykker igjennem; men i dem alle fandt han en i for høj Grad skolastisk Metode. Endelig lærer han med Begejstring *Fleurys* katolske „Catéchisme historique“ at kjende, og i alt Væsentlig samstemmer han med denne, om hvis Indhold og Metode han skriver en Bog paa 58 Sider. I sine sidste Dage giver han sig til selv at udarbejde en Katekismus, der skulde forene hans Kundskaber, Erfaringer og personlige Opfattelse. I det sidste Aar, han levede, udgav han den paa eget Forlag og kaldte den „Historisk Katekismus, indeholdende en Kristens Skilderi eller det Vigtigste af den kristelige Lærddom om Sæder og Dyder.“ Saa havde han den store Ærgrelse og Krænkelse, at denne Bog, hans Livs Maal og Resultat, blev undertrykt, fordi Fyens Biskop, *Ramus*, deri fandt „adskillige Udtryk, som stred mod den kristelige Religions Lærddomme, og Meget anført, der kunde give Anledning for *dem*, som ikke just ere bedst sindede mod Religionen, til slette Tanker og Domme.“ *Borchsenius* skriver to udførlige Indlæg i Sagen[1]) og søger at bevise, at han netop staaer paa kristelig Grund, hvilket „Mænd, der ere Lys i Kirken,“ blandt Andre

[1]) Trykte i *R. Nyerups* Luxdorphiana S. 292—328.

Biskop *Hee*,[1]) ogsaa have bevidnet. Han hævder med Alvor den Kristnes moralske Forpligtelser og mener, at blandt Kristne kan Dyden ikke drives for vidt. „Den gaaer langt videre end Pligten og begynder først *der*, hvor Pligten slipper“; „den er en Datter af Himmelen og er ligesaa grænseløs som sin Moder“. — Han værger sig mod Beskyldningen for, at han i sin Opfattelse af Nadverens Sakramente skulde være reformert. Senere udtaler han dog i Fortalen til sit Læredigt „Nadverens Sakramente“, at han deri foredrager et andet Lærebegreb om Nadveren end vor Kirke; han hævder den som et Erindringstegn; han mener i det Hele, at man ikke maa forjage Fornuften fra Troen. — Trods Forsvaret, gjennem hvilket man kommer til at faa Ærbødighed for denne Mand, bliver hans Katekismus konfiskeret, fordi Generalkirkeinspektionskollegiet „ikke skjønner rettere, end at mange Udtryk og Talemaader ere paradoxe, ubestemte og urigtige“. — At denne Skæbne forkortede den meget legemssvage Mands Liv, er der god Grund til at antage. Han udtaler selv, at han, da han skrev Bogen, stod „paa Pynten af Graven og var alt med Tankerne i Selskab med Englene“. Endvidere siger han med Hentydning til denne Konfiskering: „Hvormeget maa jeg ikke lide baade i Folks Tanker og i mit eget Gemyt!“

Med Hensyn til, at han ikke er forbleven Enkemand efter sin første Hustrus Død, udtaler han lejlighedsviis i dette Forsvar: „Jeg siger ikke, *den* Kristen synder, der gifter sig to eller flere Gange; selv lever

[1]) Den bekjendte Grev *Brandts* Sjælesørger i dennes Fængselsperiode.

jeg i mit andet Ægteskab, og min Samvittighed bebrejder mig Intet; men jeg troer — hvad Hedningerne selv troede — at det nærmer sig mere til Moralitet, til Dyd, til Sædelighed, at lade det forblive ved eet Ægteskab, end at ligne hin Kvinde, der havde havt 7 Brødre efter hinanden".

I sin Børneopdragelse holder han paa, at Forældrene tidligt skulle sætte Børnene ind i Kjendskab til Ting, de ellers holdes udenfor, saasom deres Fødsel, o. s. v. — Forresten udbryder han: „Jeg selv er Fader og veed, hvor Hjærtet sidder paa en Fader".

Et lille Indblik i hans Familieliv faa vi ved følgende Ytringer af ham i et Brev til Biskop *Bloch*, skrevet efter hans og hans første Kones Hjemkomst fra et Besøg hos denne i Ribe: „Vi forefandt, Gud ske Lov, Børn og Alt i god Stand og blev ikke lidet fornøjede ved den sælsomme Maade, hvorpaa *Mine* som den Ældste modtog os; efterat hun længe med blussende Kinder havde stirret paa os uden at tale et Ord, tog hun os om Halsen, kyssede og knugede os af yderste Kraft: saa angenem en Samling efter Skilsmissen!"

Han tør ikke overlade sine Børn til Skolerne paa Landet, „hvor man til alle Retsindiges Græmmelse ansætter som Lærere egennyttige, nedrige og for Guds Sag ubekymrede Personer lige fra Borgestue og Stald". Med stor Ansvarsfølelse paatager han sig saa selv at være sine Børns Lærer, og han mener, at Forældre — enten de have studeret eller ikke — ere godt egnede til at undervise deres egne Sønner og Døtre, da ingen Andre med mere Lyst, Taalmodighed, Troskab og naturlig indplantet Kjærlighed kunne udrette dette sure og

kjedsommelige Arbejde. Som Lærer vil han gaa *historisk* frem, fordi det er den ældste og ærværdigste Læremaade og mest overensstemmende med Guds Aands egen i den hellige Skrift, hvor de historiske Bøger altid staa foran de dogmatiske og moralske. Herved lærer Barnet at bruge sin Fornuft og udlede Slutninger af Tildragelserne; derved kommer det let til at tro, det selv har opdaget Noget, hvilket vil volde en henrivende Glæde, saa det udbryder med *Archimedes*: εὕρηκα! Han vil vænne Børn til at agte paa Historiens Sammenhæng, som ellers allersidst falder dem i Øjnene, men hvorved det guddommelige Forsyns Plan aabenbarer sig.

I to Punkter er han en Forløber for Grundtvigianerne: han vil helst bruge det levende Ord, og han kan ikke lide Systemer. Læreren skal, efter hans Mening, venligt, muntert og mildt levendegjøre Eleven Alt ved mundtligt Foredrag; thi der læres lettere og behageligere gjennem Øret end gjennem Øjet. Han vil dog gjærne bruge Illustrationer ved Underviisningen. En Billedbibel — f. Ex. — er ret en Bibel for Børn og eenfoldige Folk, da den kommer deres Indbildningskraft og svage Forstand til Hjælp. Billeder ere en Slags Skrift for dem, der ikke kunne læse anden Skrift. Bogstaverne selv ere jo intet Andet end Billeder, som i Tidens Løb ere blevne mindre og mindre. — *Systemerne* vil han undfly, navnlig i det Religiøse; han vil uddrage Alt af selve Bibelen og saaledes bevare Skriftens Lærddomme ublandede med Menneskers Tant og Tillæg, stik modsat de Mange, der antage deres Kirkes Meninger for uomtvistelige og saa paatage sig at godt-

gjøre dem af Bibelen, enten de saa finde dem grundede deri eller ikke. „Mon ikke den Saft, der af sig selv udvælder af Druerne . . . bliver til langt klarere, renere og lifligere Vin, end den, man ved Kunstens Hjælp i Persekarret med al sin Styrke afpresser, som nødvendigviis maa beholde noget Syrligt, noget Viderligt og af Træet Ildesmagende ved sig?“ Han bemærker, at Ingen af de hellige Skribenter har bekymret sig om at følge enten den ene eller den anden systematiske Orden; det gaaer hermed, som naar man kommer i en Have, hvor Alt — Træer, Planter, Blomster — staaer saa nøjagtigt og planmæssigt; Den, der ikke forstaaer Tingen bedre, vil maaske henrykkes af Beundring over det menneskelige Vid og vil berømme Kunsten; men en rigtig Kjender af Naturens langt større Pragt og utvungne Frihed ude i Skov og Mark, vil ækles over den altfor ængstelige Nøjagtighed, som parrer de Ting, Naturen har adsplittet, og adsplitter dem, Naturen har parret. Endvidere lærer han af Kristus og hans Apostle at tale i Almuens Sprog, for at blive forstaaet af Almuen, og at iklæde de guddommelige Sandheder bekjendte Ordsprog, Søgnedags-Lignelser, smaa opdigtede Historier og Fabler, istedenfor paa sine Samtidiges Viis at tale højtravende og opskruet i Definitioner, Divisioner og Distinktioner, hvorved Ingenting bliver opklaret eller yndet. Baade paa Katedret og Prædikestolen fordrer han *Naturlighed*, *Simpelhed* og *poetisk Iklædning*.

Det *Bedste* vil han meddele sine Elever, at de kunne føle, det er værdt at gjemme derpaa til den sildigste Alderdom. Og han fordrer fuld Klarhed og fyldig Med-

delelse af Børnene, men ogsaa, at Læreren skal give Oplysning om Alt, selv *der*, hvor han fra sit eget Standpunkt mener, at Misforstaaelse er umulig; faa Børnene først en gal Opfattelse indprentet, kan det senere koste dem utrolig Umag at komme af med den. Lærer man i Barndommen at læse uden at tænke, bliver dette senere hen en stor Hindring i at blive fuldt ud grundig i Videnskab og Indsigt overhovedet. Skal man have ret Gavn af gode Bøgers Læsning, maa man under Læsningen arbejde ligesaa stærkt som Den, der har skrevet dem. Man maa heri ligne visse drøvtyggende Kreaturer, der ikke synke Noget, inden de ret have faaet Saften og Kraften ud deraf. — Han vilde have Barnet til at spørge og fulgte deri den Anviisning, en af Ægyptens syv Vise har givet; da der nemlig blev sagt til denne: „Hvordan er Du dog bleven saa viis?“, svarede han: „Fordi jeg aldrig har holdt mig for god til at spørge“. Overlæsselse er han bange for; hverken maa man give Formeget ad Gangen eller dvæle forlænge ved hver Sag. Altfor stor Vidtløftighed trætter Eftertanken. Man maa bære sig ad paa samme Maade, som naar man har smaattærende Gjæster ved sit Bord: for at opvække og vedligeholde Spiselysten, maa man fremsætte smaa Retter og altid lade den ene vexle med den anden. De Gamle have i den Henseende ikke urigtigt lignet Børn ved Krukker med smaa Halse: Hvad man vil komme i dem maa indgydes draabeviis; øser man altfor hyppigt til og vil have altfor Meget i paa een Gang, saa spildes det Altsammen.

Alle de Lærebøger i Religion, han havde til sin Raadighed, fandt han samstemmende deri, at deres For-

fattere mere eller mindre havde fulgt den skolastiske Metode, og han fandt, de mere egnede sig for hedenske Filosoffer, der vilde gaa over til Kristendommen, end for Børn, der ikke havde lært alle de Subtiliteter, det aristoteliske Sprog medfører. *Han* vilde ikke lade sig nøje med det Foreliggende: til Brug for sine egne Børn fordansker han *Formeys* »*Abrégé des tous les sciences*« og omstøber den i historisk Stil og Form efter den Maade, *Fleury* har anviist i sin *Catéchisme historique.* Paa dette Grundlag underviser han saa sin Søn og sine Døtre, og efter den Erfaring, han her har gjort, er det saa, han udtaler de ovenanførte Anskuelser; han siger (i 1775): „Jeg skriver Intet i dette Fald uden Hvad jeg selv i et Par Aars Tid med mine egne Børn har prøvet, smaa Børn paa fem til ni Aar, som alle maa tilstaa efter deres Alder og korte Underviisningstid at have gjort mere end almindelig Fremgang, ej alene i deres Kristendomskundskab, men og i Geografien, i Historien og andre Videnskaber.“ Han foragtede den utaalmodige, barske, surtseende og for den ringeste Efterladenhed brummende Skolemester, der sad med Ferlen over Elevens Hoved. Selv optraadte han paa den stik modsatte Maade. Han vilde gjærne spore uskyldig Nysgjerrighed og Videbegjærlighed hos sine Børn og søgte saa at have tilstrækkeligt Kundskabsmateriale til Brug ved Besvarelsen af deres Spørgsmaal. Han havde en Skræk for at dække sin Vankundighed med en barsk og myndig Mine, idet han gav Barnet en Irettesættelse, fordi det havde taget sig den Frihed at spørge, og ligeledes for at give urigtige og enfoldige Oplysninger, saa

han, naar Eleverne naaede Modenhed, vilde komme til at staa til Skamme for dem.

Saaledes var Chr. Winthers Morfader; og jeg har dvælet noget udførligt ved ham, dels fordi han var en ret mærkelig Mand, der ikke var lidet forud for sin Tid, dels fordi jeg kan se, at Chr. Winthers Moder og han selv have faaet Meget i Arv efter ham, saaledes f. Ex. den pædagogiske Ævne, som senere vil vise sig at være Bægges Styrke, og som de benyttede efter den Metode, han havde indprentet sin Datter og hun atter sin Søn.

Vistnok strax efter hans Død kom hun i Huset hos sin Faster, der var gift med Præsten *Lampe* i Aversi, en Mils Vej fra Fensmark, bag Broksø. Denne Præst, der da var over de halvhundrede Aar, karakteriseres af Biskop *Balle*[1]) som en smuk og flittig Mand, der prædiker af Hjærtets Fylde til Opbyggelse. Den unge *Johanne Borchsenius* har, i alt Fald en Tid, havt et godt Hjem her — det vides nemlig bestemt, at hun boede *der* i Aarene, før hun holdt Bryllup[2]) — og herfra kom hun meget til Omegnens adelige Familier, som stod i Omgangsforhold til dette Hus; ingen Steder var hun oftere end paa den ganske nærliggende Tybjerggaard hos *Tyge Rothe* og *Karen Bjørn*, hvis rige og ædle aandelige Paavirkning hun skyldte overmaade Meget. Hun var her en særdeles velseet Gjæst, og Husets Døtre *Caroline* og *Rosine Rothe* vare hendes bedste Veninder;[3]) en af Husets Sønner friede til hende;

[1]) Se Biskop *Balles* Visitatsbog 1785, Kirkehist. Saml. III, 4de B. 762. [2]) Meddelt af Fru *A. M. Bertelsen*, født *Sidenius*. [3]) Den første af disse (f. 1766 † 1845) ægtede Kammerherre *Stampe* til

men, skjøndt hun ikke manglede Sympati for ham, var hendes Følelse ikke af den Art, at den kunde grundlægge en ægteskabelig Forbindelse.[1]) Det varede imidlertid ikke længe, før hun besvarede en dybt følt Kjærlighed, som hun havde vakt i Fensmarks unge Præst, *Winther*. De saaes ikke ofte, før de vare forlovede, og d. 21nde Febr. 1794 stod deres Bryllup i Aversi Præstegaard. Brudgommen var da noget over 34 Aar, hun noget over 26.

Til Pastor Winther kjende vi ikke meget. At han var en dygtig Præst fremgaaer af Biskop *Balles* Visitatsbog[2]) fra 1800, hvor der siges om ham: „Sognepræsten Hr. *Winther* prædikede over Rom. 11, 13—14[3]) opbyggeligt, grundigt og smukt. Han katekiserer meget vel og messer godt. Den største Del af Ungdommen svarede ypperligt. Den nyeste Salmebog er her indført". Han var pligtopfyldende og god, men ikke særlig betydelig og havde ikke Sønnens poetiske Sans.[4]) Som Ægtemand var han ridderlig og fin, ligesom Sønnen. Naar hans Død i det Følgende omtales, vil en Ven faa Ordet for nærmere at karakterisere ham, hvilket ogsaa vil ske gjennem hans Hustrus i det Følgende

Skjørringe, den anden (f. 1772 † 1815) *N. J. Schow*, Direktør for *Christian den Ottendes* Opdragelse, senere Professor ved Universitetet i Arkæologi, derpaa i græsk Filologi, og endelig i Kunsthistorie og Mytologi ved Det kgl. Akademi for de skjønne Kunster. [1]) Dette har hun selv fortalt Fru *A. M. Berthelsen*, som har meddelt mig det. [2]) Kirkehist. Saml. III, Bind 4, S. 16. [3]) „Thi jeg taler til Eder, I af Hedningerne! Saavidt jeg er Hedningernes Apostel, ærer jeg mit Embede, om jeg dog kunde vække min Slægt til Nidkjærhed og frelse Nogle af dem". [4]) Meddelt mig af Fru Professorinde *A. M. Hammerich* til Iselinge, hvis Moder, Fru *Aagaard*, der var Winthers Hus, karakteriserede ham saaledes.

aftrykte Breve. Her skal som afsluttende Karakteristik staa et Brudstykke af et Udkast i Manuskript til en Prædiken af ham; den laa blandt Sønnens Efterladenskaber og har Paaskriften: „Helliget min elskede *Hanna Borchsenius* til Gjennemlæsning". Han har holdt den paa 24nde Søndag efter Trinitatis 1801; den er knyttet til Evangeliet om Jaïri Datter: „. . . . I mange Henseender kan Døden lignes ved en Søvn. Derhen hører for det Første dette: at det Øjeblik, vi skal dø, vel kommer lige saa umærkeligt som det Øjeblik, i hvilket vi om Aftenen sove ind. Naar Søvnen vil overfalde os, da skeer det vistnok ikke aldeles ubemærket. Vi kunne af de sløve Sanser og matte Lemmer føle, at den nærmer sig. Men det egentlige Øjeblik, da vi sove ind, er os aldeles umærkeligt. Vi slumre ind, udenat vi egentlig vide, hvorledes dette skeer. Ligesaalidet er nu ogsaa Dødens egentlige Øjeblik bemærkeligt for os. Det kommer, udenat vi ere os det bevidst, uden egentlig Følelse af samme. Vel kunne vi af visse og ubedragelige Kjendemærker slutte os til, at Døden ikke kan være langt borte. Men Dødens egentlige Øjeblik følger vistnok umærkeligt; det ville vi næppe føle med Tydelighed og Klarhed. Thi, idet Sjælen forlader Legemet, ophører jo ogsaa al legemlig Følelse. Sanserne forsvinde, og vi føle altsaa det Samme som Den, der slumrer ind. — Hernæst er Døden og vor sædvanlige Søvn hinanden lige, *fordi bægge ere Hviletid.* I Søvnens Arme hviler Mennesket efter Dagens Arbejde. *Der* forglemmer han Livets Kummer og Gjenvordigheder, *der* forglemmer han saamange Sorger, som ængstede hans Hjærte. Guddommelig Velgjerning er altsaa

Søvnen for den Sørgende og Lidende. Og i Døden — o, da hviler jo Mennesket efter dette Livs Arbejder, Møjsommeligheder og Sorger. I Døden føler det jo ikke mere Dagens Byrde og Hede. I Døden ophører al jordisk Trang og altsaa ogsaa alle jordiske Gjerninger. I Døden kan Ingen ængste os mere, Ingen tilføje os nogen Kummer eller Skade. Døden er da som en Frihedstime, hvori vi hvile fra alt Arbejde og, naar vi have været gode, ærlige og retskafne, evindeligt skulle frelses fra al Elendighed og Kval. Saa forestiller Christi Lære os Døden som en Søvn, hvor den Trætte slumrer efter overstanden Møje, en Søvn, hvor ingen Kummer martrer den Retskafne, ingen Fare afbryder hans Hvile, en Søvn, hvor den Virksomme, den Arbejdsomme samler ny Kraft til hine store Gjerninger, der bie paa, naar Natten er forsvunden, naar en evig Morgen kaster sine Straaler paa hans Muld.

Seer, Kristne, saaledes forestiller Jesu Lære os Døden! Og skulde den da vel endnu være os frygtelig? Skulde vi endnu ræddes ved at skue ned i den aabne Grav? Nej, stille Bolig! Forraadnelsens skumle Opholdssted! Mørkner Du end for Øjet, der betragter Dig — Fred vinker i Dine Skygger. Trygt skjuler Du de Gode, der sove i Din Favn, for Vanheld og Plage. Blid er den Slummer, Du skjænker de Hvilende, den forstyrres ikke af rædsomme Syner, afbrydes ikke af noget Smertens Suk.

I Døden ophører ej heller Sjælens Liv, den fortsætter sine Tanker og Forestillinger, kan føle Glæde og Sorg og virke uden Ophold. Tydeligt lærer Christus os dette i den bekjendte Fortælling om den rige Mand

og den fattige Lazarus .... Herved lærer jo Christus Sjælens vedvarende Liv, Tanker og Følelser efter Legemets Død. Saalidet altsaa som Sjælens Liv og Virksomhed ophører ved Søvnen, saalidet skeer dette ogsaa i Døden.

Endelig er Døden og Søvnen hinanden lige deri, at der paa bægge følger nye Opvækkelser. Naar man har sovet den tilbørlige Tid, da vaagner man atter og føler sig kvæget og styrket. Saaledes nedsynke vi ej heller stedse i Dødens Slummer; men paa Gravens Nat følger Opstandelsens Morgen. Paa denne Maade siger Skriften os, at Christus paa hin store Dag skal herliggjøre sin Magt; alle De, som ere i Gravene, skulle høre hans Røst og gaa frem til Livet. Naar altsaa denne Dødens Søvn igjen skal endes, naar Uforkrænkelighedens Sæd igjen skal spire frem af Forraadnelsens mørke Ager, naar rigere og skjønnere Ævner igjen skal oplive de omdannede Legemer og lysere Udsigter i hin uendelige Verden skal aabne sig for det forklarede Øje — hvilket Optrin bliver os da! Hvilken højtidsfuld Time frembryder da for os Alle! — Seer, Kristne, saa stort er det Haab, Jesu Lære giver os om vor Skæbne efter Døden! O, maatte vi kun Alle følge denne Læres Forskrifter, vilde vi kun Alle opfylde de Pligter, den paalægger os, da skulde hint store Haab stedse fryde vore Hjærter, da skulde vi lære uden Uro og Frygt at se Opløsningens Time imøde .... Døden tilintetgjør jo ikke vor Tilværelse, udsletter os ikke af de Levendes Rige. Til de Forandringer, som foregaa med vort Legeme, mærke vi jo Intet. Og den ædlere Del af vort Legeme forgaaer ikke; den hviler ikkun, efter Skriftens

Lære, en Tid lang i Graven og opvækkes med fornyet Kraft . . . . Ja, Kristne, det er et skjønt, et elskværdigt Billede paa Døden, et Billede, fuldt af Haab og Trøst, naar Jesu Lære ligner den ved en Søvn; det betager Sindet sin Skræk og lader Øjet fælde mildere Taarer . . .

— — — — — — — — — — — — — — — —

Lad os, Hver i *sin* Stand, stræbe dagligt at opfylde de Pligter, Gud har paalagt os, lad os stræbe dagligt at vorde gode Mennesker, gode Kristne, ikke blot med udvortes, hykkelsk Ærbarhed, ikke med Ord eller Tunge, men ved vore Gjerninger og vor Vandel, da skal Døden — den komme tidligt eller sildigt, paa denne eller hin Maade — betragtes af os som en kvægsom Slummer, hvoraf vi skal opvaagne til evig Ære, evig Lyksalighed".

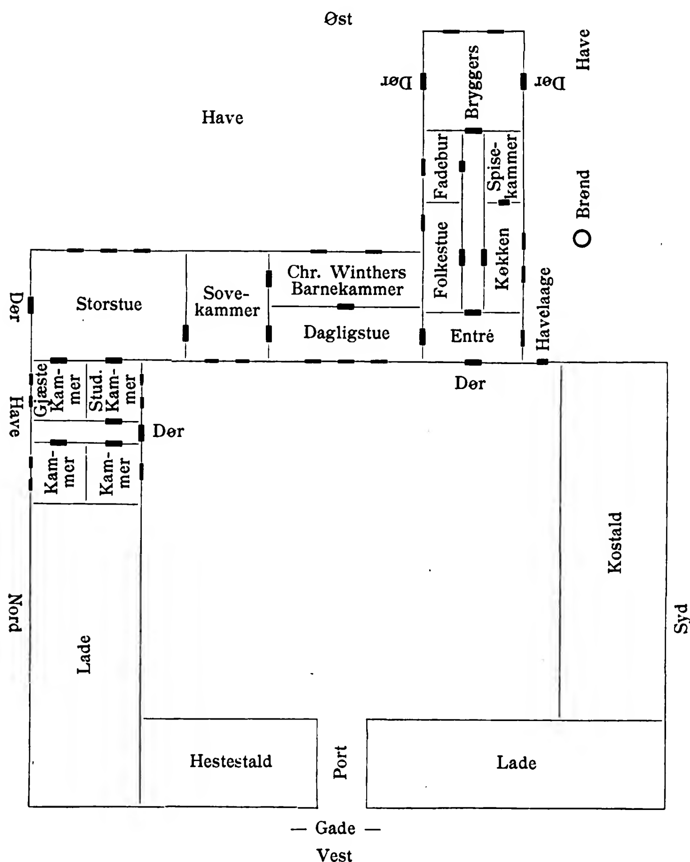
Madam Winther kjende vi mere til. Hun var, ifølge Sønnens Skildring i hans efterladte Optegnelser, „meget lille og spinkel, men ligesaa legemlig som aandelig stærk"; hun var smuk og lys, yderst sirlig, fin og behagelig, og i hendes Maade at være paa røbedes der et vist Aristokrati. Der var Aand og Klogskab i hendes Aasyn, hun havde dyb Sans for Poesi, aabent Øje og Øre for Livets højere Ytringer, og hendes Hjærtes menneskekjærlige Trang aabenbarede sig ved alle Lejligheder. Hun var overlegen og besad Ævne til at bringe Folk i Aande og Virksomhed, medens hendes iagttagende Overblik var Borgen for, at Intet blev forsømt. Meget praktisk var hun og vidste godt Hvad man kunde bruge Penge til, hvorfor hun

respekterede dem; men det Praktiske skulde smukt enes med det Aandelige. Hun vidste Hvad hun vilde, men var dog aldrig selvraadig, viste tværtimod Kvindens Villie til Ydmyghed, Godhed og Fromhed. „I Sognet havde hun stor Anseelse for sin klare Indsigt og Forstand og for den Velvillie, hvormed hun kom Alle imøde og tilfredsstillede de Raadspørgende. Den Rige som den Fattige tyede gjærne til hende med sine Bekymringer. I sine Foretagender var hun resolut, ingen Scener vilde hun vide af, og hun ønskede ikke, man tog Hensyn til hendes Person eller Bekvemmelighed“. „Hun kjælede ikke for sig selv og kunde engang imellem sige: „Man bærer bestandigt sit lille Jeg frem for sig; det voxer slemt, naar det føjes. Der er en Trøst i Savnet, en Glæde i dyrebare Erindringer, som ere bedre endnu end Øjeblikkets fulde Nydelse“. Hun var i Besiddelse af megen Karakterstyrke og havde Ævner og Fortrin, som enhver Kvinde maatte ønske sig. Dette var hun sig mulig nok bevidst. Ærbødighed indgød hun, men ogsaa Tillid; man hengav sig fuldt til hende og følte sig styrket i hendes lærerige Omgang. Hun var mild og nøjsom af Sind, det Mindste forstod hun at glædes ved, og det Smukke og Gode, hun fandt paa sin Vej, oplivede hende yndigt. Hun var et naturligt og velgjørende Menneske at leve sammen med. [1])

Det var just ikke nogen god Bolig, det unge

[1]) Jeg har karakteriseret hende efter Meddelelser fra hendes unge Veninder, Frøken *P. Ross* og Fru *A. B. Berthelsen*, født *Sidenius*; ogsaa Gehejmeraadinde *Hall* har meddelt mig sin Moders Udsagn om hende.

Ægtepar byggede Hjem i. Den senere Præst i Fensmark *G. A. Selmer* har meddelt mig nedenstaaende Tegning af den daværende Præstegaard *der*, hvoraf nu kun den nordlige Længe er tilbage; desuden er Gaardspladsen nu større end tidligere, da det nye Stuehus er rykket flere Alen ud i Haven.

Storstuen laa saa lavt under den øvrige Beboelseslejlighed, at flere Trappetrin førte ned til den fra Stuerne i den østlige Fløj og Trappetrin igjen op fra den til Værelserne i den nordlige. Gjæstekammeret mod Nord er den nuværende Præstegaards Rullestue, som er afbildet i „Illustreret Tidende“ Nr. 905 efter en Tegning af daværende Stud. art. *Selmer*, og dertil er føjet den Oplysning, at Chr. Winther er født *der*; men dette „Sagn“ er, efter Pastor *Selmers* Udtalelser til mig, yderst problematisk; det er ogsaa galt, naar *Karl Gjellerup* i „Danmark“ siger, at det Sted, hvor Christian Winther fødtes, nu er en Stald. Det er temmelig sikkert, at Præsten Winthers Sovekammer laa i den østlige, nu nedrevne Fløj og mellem Storstuen og Dagligstuen. Fra den østre og nordre Længe skraanede Haven allevegne stærkt nedad; Storstuens lave Beliggenhed var derfor ogsaa til stor Ulempe: thi ikke sjældent hændtes det i Tøbrud om Foraaret, at den smeltede Sne fra Gaardspladsen brød gjennem den gamle Bindingsværksmur og satte hele Gulvet under Vand; for at faa dette bort, maatte man saa slaa Hul i Murene paa den modsatte Side ud mod Haven. Hele Præstegaarden laa højt, saa man fra Storstuevinduerne og fra Chr. Winthers Barnekammer havde en vid Udsigt, dels over den store Tørvemose til Broksø, som mod Nord lyser frem gjennem et Udhug i Skoven, dels til Bregentved og Gisselfeld med Skovene deromkring mod Øst, dels endelig til det nærliggende Holmegaard. Det er derimod galt, naar Chr. Winther lader En se Vester-Egede derfra. — Varige Minder fra hine Tider

ere de gamle Træer i Haven; Adskilligt, som vi gjærne ønskede at vide, vilde de kunne fortælle — hvis de blot havde Mæle. Udenfor Havestuedøren staaer der et sjælden stort Valnøddetræ, der om Stammen har en Omkreds af over fire Alen og en umaadelig Krone, som dækker over en Strækning af 24—25 Alen i Kvadrat; dette Træ siges at være omtrent 300 Aar gammelt, og det vides, at dets Omfang ikke har forandret sig meget siden Winthers Tid, om end dets Krone er voxet og har bredet sig betydeligt; det er en usædvanlig skjøn Prydelse paa Græsplænen, hvor det staaer, da dets Grene om Sommeren hænge løvrige ned til Jorden og hvert Aar ere fulde af Nødder. I Havens nordostlige Hjørne findes der tre store, smukke, gamle Lindetræer, som nu danne et Lysthus; men man finder synlige Spor af, at der tidligere paa dette Sted har været en Høj, hvorfra man havde Udsigt over den brune med Lyng og Porse bedækkede Mose ned til Broksø Skov, medens Udsigten nu for en Del afbrydes ved Glasværkets Bygninger, som et Par Bøsseskud fra Præstegaarden ere opførte ved Bakkens Rand. Fensmarks Præstegaardshave synes at indbyde til Drømmerier, løvrig som den er og dog med de vide Udsigter.

Alt fra han var ganske lille, har Chr. Winther fra sit eget Kammers Vinduer indsuget det Billede, som han maler i sit Digt „Sjælland“:

Fra Højden over Skoven viser Gisselfeld sin Pragt,
i den friske, grønne Mose er Holmegaarden lagt,
i Parken spiller Karpen og Brasen saa bred,
i Dyrehaven Hinden gaaer med Lænden trind og fed.
Den sommerglade Lærke, hun kvidrer højt i Luft,
og Jordbærret krydrer Skovsletten med sin Duft;

mens Ræv og Hare pusle rundt om i lune Krat,
den brune Hjort sig bryster med sin kronede Hat.

Hvad Kirken angaaer, da har den Ord for at være en af de ældste paa Sjælland, og med Undtagelse af, at Koret er ombygget og at der paa den nordre Side er tilbygget en Fløj af Bindingsværk, for at gjøre den rummeligere — hvilket var nødvendigt, naar man vilde skaffe Plads for Glasværksbefolkningen — er den indvendig, med sine smaa, lave Hvælvinger, ganske den samme som i Chr. Winthers Tid. Derimod er Taarnet, som var faldefærdigt, for en Snes Aar siden ombygget, og derved blev det flere Alen lavere, end det oprindelig havde været, ligesom det ogsaa mistede „sin røde Top“; det var nemlig tidligere fra alle fire Sider tækket med Teglsten og gik op i en Spids, medens det nu paa de to Sider har simple, bratte Gavle og paa de to andre er teglbehængt. Det oprindelig høje, røde, teglstenstækkede Taarn med den spidse Top forklarer Udtrykket „Kirketelt“, o. s. v. i Winthers Digt „En Ven“.[1])

Fensmark By ligger højt. Fra Næstved skraaner Vejen dertil en hel Mil opad; men man seer først Byen, naar man er lige ved den, og Kirken skjuler sig i den, saa den er meget lidet synlig i Omegnen, hvorimod Præstegaarden ud mod Øst ad Holmegaard til præsenterer sig over sin Have. Byens Gadevej slynger sig i en Halvcirkel; inderst i Krumningen ligger Præstegaarden, et Stykke længere henne Kirken med Gadekæret skraas

[1]) De fleste af ovenstaaende Meddelelser om Fensmark skyldes denne Bys nu afgaaede Præst *G. A. Selmer* og igjennem ham en gammel Kone i Sognet, der har tjent Winthers Eftermand i andet Led, Pastor *Knudsen*.

overfor. Gaaer man fra Fensmark tilbage til Næstved, har man snart nede foran sig en vid Udsigt: tilhøjre rødmer Herlufsholm i Skovene.

„I Skovklostrets Haller, hvor Munkebrøde sang,
der Peblingen vandrer sin tunge Skolegang“.[1])

Lidt derfra seer man ud over Næstved By, og bag det Hele lysner Susaaen, Karrebæksminde og Stranden. En Fjerdingvej fra Fensmark mod Næstved ligger „Gammelsø“, der i tidligere Tid hed „Sortesø“ og da var meget større, men endnu, som dengang, er sivomkranset; det er den, der nævnes i „En Ven“.

En senere Præstekone i Fensmark har sagt: „Man kan umuligt bo her uden at komme til at elske dette Sted — her er saa dejligt“. Der er da heller ingen Tvivl om, at de unge Præstefolk der vare meget lykkelige, baade ved Stedet, ved deres indbyrdes Samliv og ved deres venlige og fortrolige Forhold til Sognefolkene. Madam Winther fornam Lyksaligheden af at være Gjenstand for den hjærteligste Hyldest af sin Mand[2]), hvem hun med Liv og Sjæl havde overgivet sig til. De delte aandelige Interesser og stod i Forbindelse med aandelig udviklede Krese. Hun overbragte til sine nye Forhold Omgang med Egnens mere højtstillede Familier, og, skjøndt hendes Mand hellere søgte Selskabsvenner nedad end opad, i alt Fald i ydre Henseende, fulgte han dog sin Hustrus Lyst til at færdes paa de højere Steder, samtidig med, at de ogsaa Bægge efter deres Hjærters Tilbøjelighed ofte gjæstede Bøndernes Stuer. De søgte ædle *Mennesker* og vare glade, hvor

[1]) Digtet „Sjælland“. [2]) Se Frøken *Ross*'s Skildr. af *Rasm. Møllers* Liv, S. 36.

de fandt saadanne. Ofte saaes de paa Gisselfeld hos *Danneskjolds*, der havde holdt Bryllup omtrent paa samme Tid som de. Greven var da 21 Aar, og Grevinden, som var Datter af Admiral *Kaas* til Nedergaard paa Langeland, var 19[1]). Grev *Danneskjold* blev senere Amtmand over Præstø Amt. *Grundtvig* tilegnede ham sin Verdenskrønnike 1812 med et Digt, hvori der siges om ham:

Han og er Levning fra en bedre Tid,
hans Hu staaer fast til gjæve Fædres Id,
med Ord og Daad han vil dem ihukomme.
— — — — — — — — —
Hvor kan min Bog et bedre Sted da finde
end i den Borg, hvor ude og hvor inde
der tales højt om den forgangne Tid.

Om Grevinden siges der, at hun var Slægtens Glæde; „hendes Aand var Klarhed, hendes Gang gjennem Livet var fast, hendes Virksomhed var med Mandens Omblik, men med Kvindens Finhed og Ynde. Hendes Stand var den Adelsbaarnes; men i Aandens og i Hjærtets Adel samlede hun dens Glans, og den lyste venligt hen over Alle, som kom i hendes Nærhed". Hun rostes for sin varme, barnlig fromme, aldrig slumrende eller hvilende Kjærlighed.[2]) Da hun blev Enke, anlagde hun

[1]) Deres Børn, som alle fødtes i de Aar, Præsten Winthers stod i Berøring med Forældrene, vare: a) *Louise Sophie*, gift med Hertugen af Augustenborg, b) *Frederik Christian*, Stamherren til Samsø c) *Christian Conrad Sophus*, senere Gehejmekonferensraad og Overskjænk, d) *Otto Sophus*, senere Ordensvicekansler og Generalpostdirektør, e) *Henriette*, gift med Prinsen af Noer og f) *Christiane*, gift med Grev *Holck-Winterfeldt*. — Christian Winther var omtrent født samtidig med den senere Hertuginde af Avgustenborg, der ofte skal have været hans Legekammerat. [2]) Se *J. H. Lautrup*: Gravtaler 1858 S. 10—12.

Holmegaards Glasværk og senere to Teglværker, ligesom hun overhovedet med udmærket Klogskab og Dygtighed bestyrede sine øvrige store Ejendomme.[1]) I 1851 siger *Grundtvig:* „Gisselfeld var i den ældre Grev *Danneskjolds* Tid vel den gjæstmildeste Borg i Danmark, saa den smiler mig endnu imøde, hvergang jeg blot tænker derpaa.[2])" I det Følgende vil der i Madam Winthers Breve findes baade Vidnesbyrd om hendes Hengivenhed for Familien paa Gisselfeld og Bidrag til dennes Karakteristik.[3])

Ogsaa Familierne Major *Posts* paa Holmegaard og Ritmester *Posts* paa Broksø hørte til Pastor Winthers nærmeste Omgangsvenner, og deres Navne vare blandt dem, Chr. Winther i sine senere Aar havde optegnet paa Personer, som fra hans Barndom af havde indprentet sig i hans Erindring. Ogsaa *Stampes* paa Nysø gjæstedes af Winthers; disse lærte Baronens at kjende paa Gisselfeld; Baronessen var en Søster til Grevinde *Danneskjold.*

I 1802 kom der til den her omtalte Egn en ung Præst, *Jakob Peter Mynster* i Spjellerup, som Winthers snart kom i Forbindelse med og tidligt skattede højt, saaledes som ogsaa han var sympatetisk stemt mod dem, i alt Fald mod Husfruen.[4])

At hun følte sig lykkelig i alle sine Omgivelser, tør maaske siges at fremgaa af et lille tysk Digt, hun paa denne Tid tilligemed mange andre har afskrevet,

[1]) Se *Traps* „Kongeriget Danmark" Udg. I, B. I, S. 457 og „*P. Rørdam*" ved *Holger Rørdam*, S. 116 og 118. [2]) Poetiske Skr. VII, 507. [3]) Se ogsaa om ham „Nogle Blade af *J. P. Mynsters* Liv og Tid" S. 52. [4]) Se *C. L. N. Mynster*: „Nogle Erindringer og Bemærkninger om *J. P. Mynster* S. 21—22.

og som hun sagtens har følt udtalte hendes egen Tilstand.[1]) Det lyder saaledes:

Ich bin reich! Mein Herz ist rein,
und mein Herz kann fühlen!
Seeligkeit such ich im Hayn,
nicht auf Purpurstühlen.

Ich bin reich! Das Morgenroth
lacht mir alle Morgen;
Gottes Wasser, Gottes Brot
scheuen meine Sorgen.

Ich bin reich! Mich liebt mein Freund,
lächelt, wenn ich scherze,
drückt mich, wenn mein Auge weint,
weinend an sein Herze.

Ich bin reich! Mich lehrt mein Feind
vorsichtsvoller wandeln,
giebt mir Stoff, als Menschenfreund
groszmuthsvoll zu handeln.

Ich bin reich! Der edle Mann
schenkt mir Beifallsblicke,
sagt, wer reicher werden kann
werth sein ist nur Glücke.

Dengang den unge Præstekone i Fensmark afskrev dette Digt, var hendes Rigdom bleven kronet: efter halvtredie Aars Ægteskab fødte hun d. 29nde Juli 1796 en Søn.

Det var en Julinat, hvis Duft
og Varme fyldte Jord og Luft.
Guldsolen stod i Løvens Tegn,
som hersked i den Himlens Egn,
hvor rige Stjærner denne Nat
sig havde festligt Stævne sat
for hemmeligt i enig Pagt
at øve deres sjældne Magt.

---

[1]) Det findes mellem hendes Søns Efterladenskaber.

Paa Hvalvet stod *hans* Stjærne rød!
Det var den Stund, da han blev fød.[1])

Engang i Tiden skulde denne Drengs Hustru udbryde: „En Løvinde føder almindeligviis kun een Unge; Fru *Gyllembourg* havde kun een Søn: *Johan Ludvig Heiberg*, Præstefruen i Fensmark ogsaa kun een: *Christian Winther*.

Drengen blev opkaldt efter bægge sine Bedstefædre og sin Fader. I Fensmark Kirkebog staaer der: „Den 14de Septbr. 1796 lod Præsten *H. C. Winther* i Fensmark sin hjemmedøbte Søns Daab i Kirken konfirmere; han var født d. 29nde Juli Kl. 9 om Morgenen; Drengen blev ved Daaben kaldet *Rasmus*[2]) *Willads*[3]) *Christian*[4]) *Ferdinand*[5]) og blev ført til Kirken af sin Moder. Fadderne vare Fensmark Bys Gaardmænd, nemlig: *Rasmus Rasmussen, Søren Hemmingsen, Lars Hansen, Christian Larsen, Hans Larsen* og *Jens Frandsen*, og disse fire Husmænd: *Poul Bendixen* Tømmermand, *Just Justesen* Skovfoged, *Jens Hansen* Smed og *Lars Andersen* Hugger."

Det vil sees, at lutter Bønder vare Faddere til den tilkommende Forfatter af Træsnittene. I saa Henseende kan denne stilles lige med *Esaias Tegnér*, hvis Forældre, der ogsaa vare Præstefolk, lod Drengen bæres til Daaben af en Bondekone og alene Bondemænd vare Daabsvidner.

Christian Winthers Faddere fortælle om det smukke Forhold mellem Fensmarks Præstefolk og Byens øvrige Beboere. For ikke mange Aar siden døde der i denne

[1]) Sml. Digtn. VI, S. 161. [2]) Den Elskelige. [3]) Den villiefaste Kæmper. [4]) Den Kristne. [5]) Den Fredelskende.

By en ældgammel Mand, som Pastor Winther havde konfirmeret. Han omtalte baade denne og hans Hustru som meget elskværdige og afholdte af Alle. Der er en Smule Symbolik i, at Chr. Winther havde sit Børnekammer mellem Forældrenes Sovekammer og Folkestuen.

Iblandt hans efterladte Papirer findes følgende Optegnelse af ham fra 15de Juli 1866[1]): „Jeg mindes det, som om det var idag. Det var min Fødselsdag, vistnok [?] den femte, jeg havde naaet. Min Moder vækkede mig lidt før Solens Opgang, svøbte mig, saadan som jeg laa, i det uldne Tæppe og bar mig paa sine Arme gjennem Hjørnestuen, op igjennem Havestuen,[2]) ud i Haven og ned gjennem nogle Gange. Da vi kom ud af Huset, lukkede jeg mine Øjne, og mit Hoved sank paa hendes Skulder, endnu søvndrukkent og blendet af Dagsskjæret. Nede paa Højen, hvor der stod fire store Lindetræer og et stort Asketræ, og hvorfra man havde en vid Udsigt ned over Holmegaards Tørvemose til Broksø og det fjærne Gisselfeld, satte hun mig paa et stort Bord, hvor vi ellers tidt drak Te om Aftenen, og nu kom Det, som var mig tiltænkt. Nu fik jeg Øjnene op og saae den hele brede Dal mellem Fensmark Sogn og det Hinsidige ganske opfyldt af Sommerens hvide Nattetaage fra Mosekonens Bryggers. Jeg var saa vidt, at jeg vidste, min Moder vilde forunde mig at se noget Smukt og Dejligt; men *nu* — og alt forlængst — veed jeg, at hun, netop *hun*, aldrig havde til Hensigt at

[1]) Den er benyttet af *F. L. Liebenberg* i dennes Fortale til „Breve fra og til C. W.“ [2]) Her husker han galt; thi Hjørnestuen var netop Havestue; han har med Hjørnestuen ment „Sovekammeret“.

vække paa en unaturlig Maade højere Ideer, Begejstring eller Sligt i min unge Sjæl. Der stod en Stjærne paa Himmelen — den Stjærne glemmer jeg aldrig. Lidt efter lidt kom Solen frem, og det Skuespil, som saamange tusende Poeter forgjæves have søgt at beskrive, oprulledes for mit barnlige Øje. Naar jeg siden har seet omtrent det Samme, mindedes jeg altid dette Syn, og det blev altid ufordunklet.“ Her havde hans Moder givet ham Naturdaaben.

Da han nærmede sig de Tres, sang han i „Hjortens Flugt“:

Den korte, lyse Majnat
over Skovens dunkle Træer
var draget hen saa sagte,
og i dæmrende Skjær
end tindred Morgenstjærnen,
mens højt i Luften hang
den usynlige Lærke
som en Klokke og klang.

I Skoven var der stille,
kun, som i Børneleg,
den fjærne Kukker lokkede
for Solen, som steg;
men lidt efter lidt
kom der flere Stemmer til,
og Dagmoer blev hilset
med det fulde Orgelspil.

I saadanne Vers gjenspejler sig Erindringen fra hin Sommermorgen.

Sit tidligste Barndomsliv troer jeg, han skildrer i følgende Linier af „En Novelle“:

Jeg saae mig selv, en lille Dreng,
der leged paa den bløde Eng;
men jeg var ganske ene *der*,

og Intet fandt jeg, fjærnt og nær,
der fyldte heelt min Sjæls Begjær.
Jeg kyssed Rosens røde Blad,
med Hunden delte jeg min Mad,
og Lærken spurgte jeg saa tidt,
hvorfor dog altid højt og frit
den sang, men aldrig til mig kom
og sagde Hvad den kvidred om.
Men, da jeg Sommerfuglen saae
med Vinger røde, gule, blaa,
hentumle blødt i lune Luft,
berust af alle Blomsters Duft,
og, da den hvilte paa min Arm,
da blev min Kind saa luevarm,
da syntes mig, at det var den,
til hvem min Længsel stunded hen.
Et sagte Suk kun Vinden drog,
da fløj den bort, og Vingen slog
saa højt i Sommersolens Guld;
mig Barmen blev saa vemodsfuld;
min Haand imod min første Brud
med bitter Taare strakte ud.

Drengen røbede i en meget ung Alder sin poetiske Sans. Færdedes han ude i Naturen, kunde han „blive som fortryllet“, naar han saae en ung Bondepige, som kom gaaende og paa Hovedet bar sin Spand med de blanke Messingbaand om, eller saae en Ko staa i Kløver til Knæet. Han kom da med Udtalelser, der kunde røbe den tilkommende Digter af Træsnittene. Men saadan Tale holdt Faderen ikke af; han ønskede, at Sønnen kun skulde tænke paa nyttige Ting, og han kaldte ham en doven Dreng;[1]) Moderen derimod forstod ham godt.

Der fortælles, at en Flok Bier en Dag i Pindars

[1]) Meddelt mig af Fru Professorinde *A. M. Hammerich* til Iselinge, hvis Moder, der var i Præsten Winthers Hus, har fortalt hende det.

Barndom, da han sov ude paa Marken, satte sig paa hans Mund og efterlod *der* deres Honning. Saaledes have Naturindtrykkene omkring Fensmark i Chr. Winthers Barndom sænket sig i hans Sjæl og givet ham Digterindvielsen.

Det tidligste Aktstykke med hans egen Haandskrift lyder saaledes:

Elskede Moder!

Forsmaae ei denne lille Gave, hvormed jeg gierne vilde giøre Dig en Fornøielse paa Din Fødselsdag. Oplev mange Gange denne Dag til Glæde for min Fader og Din inderlig hengivne Søn

C. F. Winther.

Fensmark d. 23nde Dec. 1805.

Uden paa Brevet staaer der, vistnok med Faderens Haandskrift: „Til min Barndoms hulde Beskytterinde, min eiegode Moder, Hanna Winther.“[1])

I sin Barndom var Chr. Winther flere Gange med sine Forældre i Kjøbenhavn, første Gang, da han var fire Aar gammel. Under dette Besøg gik han en Dag med sin Moder i Frederiksberg Allee, og han standsede da i et højst naturligt Anliggende. I det Samme udbrød Moderen: „*Der* kommer Kronprinsen!“ (*Frederik d. Sjette*). Drengen vendte sig nysgjerrig lige imod ham, idet han gik forbi. Prinsen brummede: „Luk i for Stalddøren, Dreng!“ [1])

Da Chr. Winther kom til den Alder, at han skulde

[1]) Meddelt mig af Chr. Winthers Stifsøn, *H. Werliin.*

undervises i Skolen, overtog bægge hans Forældre denne Gjerning.

Det *Moderlige* var meget fremtrædende hos Madam Winther, og hendes Dreng indsugede Billedet deraf, saa at han aldrig glemte det; sent i sit Liv kunde han synge:

En Moder, maa Du vide,
kan aldrig blive træt,

og han kunde skildre Moderkjærligheden saa inderligt, som han har gjort det i „En Moder til sin Søn“ [1]), og i „Alfernes Plejesøn“.[2])

Frøken *Ross* siger om Madam Winther[3]): „Hun var en meget dannet, oplyst og ædelttænkende Kvinde med et klart og sundt Blik paa Livet. Som Præstekone i Fensmark havde hun unge Pigebørn af Stand i Huset, hvis Forældre eller Værger kjendte og skattede hendes sjældne Gaver til at undervise og opdrage. Med sand Moderømhed forenede hun en rolig Fasthed og Alvor, som indgød Respekt; men den for hende ejendommelige Maade, hvorpaa hun tilkjendegav sin Glæde og Tilfredshed med sine Elever — ja, med Hvem der var i Huset og afhængig af hende — naar man udførte det Foreliggende vel, var saa fornøjelig, saa opmuntrende, at man derved ansporedes til af Hjærtenslyst at gjøre sit Yderste for at se hende glad og dermed selv ligesom hæves op i en lys og varm Aands Væsen.“

Iblandt de mere bekjendte unge Piger, hun sammen med sin Mand underviste og opdrog, vare Tvil-

[1]) Sml. Digtn. II, S. 43. [2]) Smstds., VI, S. 1. [3]) „Skildringer af *Rasmus Møllers* Liv“, S. 20.

lingsøstrene *Frederikke* og *Marie Koes*, Døtre af Finansraad *Koes*. Til Fensmark Præstegaard kom de som sexaarige Piger i 1796, altsaa netop det Aar, da Chr. Winther blev født. Deres Moder, født *Falck*, var død d. 12te Juni 1792, kun 36 Aar gammel, og Faderen solgte da i 1794 sin Ejendom Antvorskov, hvorefter han boede tilleje paa Gunderslevholm; her hørte han om den velrenommerede Pensionsanstalt i Fensmark Præstegaard og sendte da sine to smaa Piger dertil. Da de vare 13 Aar gamle, døde deres Fader, og de betragtede sig nu end mere som hørende Winthers Familie til. Fra Fensmark kom de undertiden til Kjøbenhavn i Besøg hos deres Tante, Fru *Falck*. *Frederikke Koes* blev i en Alder af 15½ Aar *P. O. Brøndsteds* Forlovede, medens *Marie Koes* et halvt Aar efter gav sit Ja til *Holger Aagaard*, Ejeren af Iselinge. Bægge disse Brudgomme vare som Venner af de yngre Brødre *Koes* komne i Huset hos *Falcks* og havde *der* gjort de unge Pigers Bekjendtskab.[1])

Søstrene *Koes* vare, som sagt, 6 Aar ældre end Plejebroderen Chr. Winther; men han, der selv var eneste Barn, har i disse to ædle Piger havt Erstatning for Savnet af en Søster, og mellem ham og dem var der det kjærligste Søskendeforhold. *Frederikke* skildres af *J. P. Mynster*,[2]) der har kjendt hende fra Winthers Hus, som et allerede i Femtenaarsalderen uddannet, usigelig rent og elskeligt Væsen, der med øm og trofast Sjæl hang ved sin Brudgom. Efter hans lange Uden-

[1]) Oplysningerne herom skylder jeg Gehejmeraadinde *Hall* og Professorinde *Hammerich*. [2]) Se: *Brøndsteds* Biografi ved *Mynster*, S. 13.

landsrejse blev hun d. 23nde Oktbr. 1813 hans fortræffelige Hustru og vedblev i en sjælden Grad at forene enhver jomfruelig Ynde med Hustruens og Husmoderens Dyder. Hendes hele Væsen aandede Renhed og Kjærlighed, og hun var rede til enhver Opofrelse. — Saa blomstrende hun havde været i sin første Ungdom, var dog hendes Bryst ved et heftigt Stød mod et Træ blevet angrebet; Følgerne heraf udviklede sig mere og mere, og den 10ende Maj 1818 døde hun fra en Søn og to Døtre, kun 28 Aar gammel. — Hendes Søster, Fru *Aagaard*, har efterladt sig et ligesaa ædelt og smukt Minde. *Peder Rørdam* siger om hende, at „hun var det skjønne Baand, som sammenknyttede en stor Kreds af ældre og yngre Slægtninge, af ældre og yngre Venner. Hun var sin Mands bedste Ven i denne Verden. Han behøvede ikke at gaa ud i Byen for at hente gode Raad, han gik ind til hende, og med hende raadslog han om alle Dele. Hendes Kjærlighed blev ikke kold eller fattig, som Aarene randt, men den stod sin Prøve i Modgang og i Medgang. Det Ja, hun gav ham i sin Ungdom, forklarede og indfriede hun til det Sidste; hun var hans Ære, hans Huses allerskjønneste Prydelse. Hun var en flittig og ordentlig, forstandig og hæderlig Moder for sine mange Børn og Børnebørn og for de Børn, hun tidlig traadte i Moders Sted og elskede som sit eget Kjød og Blod, samt for de mange Venners Børn, som hos hende fandt et venligt Hjem. Hendes Børn havde Ære af hende, hvor hun kom frem, hjemme og ude; thi hun var en ærbar Kvinde. Som Hønen samler sine Kyllinger og breder sine Vinger ud over dem, saa samlede hun sine Børn og varmede dem med

sit Hjærtes hele og fulde Kjærlighed. Hun saaede Kjærlighed, og hun høstede Kjærlighed. Hun kom uden Tynge, hun kom med Fred; thi hun var et Fredens Barn. Mod sine Venner var hun trofast og kjendtes ved dem paa Nødens Dag, naar de blev fattige. Hun higede ikke efter nye Venner; thi hun var godt fornøjet med de gamle; og hun havde Venner i alle Klasser, blandt Høje og Lave, Rige og Fattige, Begavede og Enfoldige, ogsaa blandt sine Tjenestepiger og Tjenere; hun var en Husmoder, som hjærteligt paaskjønnede tro Tjenere, og hun kunde glemme og tilgive; det var hendes Lyst at rejse de Faldne. Hun saaede Venskab, og hun høstede Venskab. Og disse sine Venner ærede og elskede hun; thi hun var ikke af de lunkne og falske Venner, men ud af de varme og sande — og hun havde Mod til at forsvare dem, naar de blev bagtalte. — Midt i al sin Glæde søgte hun hen til Livets Træ; derfor blev hun ikke storagtig, skjøndt hun var sat over Meget; men hun gav Gud Æren og glædede sig derved. Og i Bedrøvelsen søgte hun Ly og Læ under det samme Livets Træ; derfor blev hun ikke mistrøstig, men bevarede Troen og Haabet i et taknemmeligt og kjærligt Sind, da de onde Dage kom; indtil det Sidste havde hun Kraft til at glemme sig selv for at ihukomme de Fattige og Syge. Hun holdt ved med at høre Guds Ord i ond Tid og i god Tid, i Graads Tid og i Fryds Tid; at grandske i Skrifterne var hendes Morgenarbejde, og hun troede Guds Ord ganske enfoldigt, hun hverken tog fra eller lagde til, men forstod og annammede Ordet, som det lyder, som en Guds Kraft

til Salighed".[1]) *Chr. K. F. Molbech* sang over hendes Kiste:[2])

Alt fra den tidligste Morgen til Alderdommens Kvæld
var hendes Liv et eneste Kjærlighedsvæld;

det randt i de mørke Timer og i den lyse Stund,
det kom fra hendes Væsens allerinderste Grund.

Og som i en hellig Kilde var der Lægedom lagt
i hendes Tales Mildhed, i Blikkets stille Magt.

Der var ej noget Hjærte saa koldt og saa dødt,
det maatte jo hos hende blive kjærligt og blødt.

Der var ikke nogen Tanke saa træt af at stride,
den maatte jo husvales ved hendes Ord, de blide.
— — — — — — — — — — —
Saa randt hendes Liv paa Jorden, som Kilden rinder i Løn,
umærkelig og stille, — dog gjør den Dalen grøn.
— — — — — — — — — — —

Man tør med Rette udsige, at disse to Plejesøstre, som Chr. Winther elskede, have havt Indflydelse paa hans Barndomsliv. „For dem var den klarøjede, lyslokkede Dreng med sine smidige Lemmer og sin store Munterhed et sandt Gudsbarn".[3]) De kastede Glans tilbage over Hjemmet i Fensmark Præstegaard og bar Vidne ud i Verden om dets gode Aand. Bægge vedblev de hele deres Liv igjennem at omslutte Minderne derfra med den største Kjærlighed, de kaldte den „et lille jordisk Paradis" og vilde altid saa gjærne besøge „deres sjældne, elskede Plejemoder".[4])

Af andre unge Piger, som blev opdragne i Chr. Winthers Barndomshjem, kan jeg nævne Søstrene *Sophie*

[1]) Lejlighedstaler af *Peter Rørdam*, S. 10—15. [2]) Saml. Digte S. 262—65. [3]) Frøken *Ross's* Ord i et Brev til mig. [4]) Ifølge Meddelelse til mig fra Geheimeraadinde *Hall*, født *Brøndsted.*

og *Pauline From,* Døtre af Kaptajn i Asiatisk Kompagnis Tjeneste *Hans From.* Den første af disse var født d. 28nde Juni 1788, den anden 21nde April 1793. *Sophie* blev senere gift med Justitsraad *Foss* i Kancelliet, *Pauline* med Kjøbmand *Hauberg* i Storehedinge, i hvilket Ægteskab hun blev Stedmoder til Apoteker, Etatsraad *Hauberg* og Gehejmeraadinde *Fonnesbech* til Vesterbygaard. Frøkenerne *Koes's* Kusine *Caroline Falck* (f. 7ende Nov. 1791), der senere paa Bakkehuset kaldtes „Dejligheden“, hørte til det Venindefemkløver af unge Piger, som nu er nævnet, og som levede glæderige Dage sammen i Fensmark. Hun blev senere lykkeligt forlovet med Frøkenerne *Koes's* Broder, som imidlertid døde paa en Udenlandsrejse. Flere Aar efter ægtede hun den bekjendte Etatsraad *Johannes Theodorus Suhr* og kom til at spille Rolle i denne kjøbenhavnske Rigmands Hus; Fru *Heiberg* har i sine Erindringer givet en vistnok træffende Skildring af hende *der.* —

Af de øvrige Pensionærer i Winthers Hus kan jeg nævne *Anna Mathea Bjerg,* der her blev forlovet med Major *Kleist,* en Fætter til Grevinde *Danneskjold, Hanne* og *Christiane Gjede,* Døtre af Forvalter ved den kgl. Proviantgaard G., og disses Halvsøster *Ragna Huvald,* Datter af Sekretær i Rentekammeret og Direktør ved det ostindiske Kattunfabrik *Huvald;* hun blev i 1809 paa sin 17de Fødselsdag gift med den bekjendte norske Kjøbmand og Stortingsmand *Ludvig Mariboe.*

Hvert af Børnene havde sit Havestykke at luge og holde i Orden. En Dag sagde Chr. Winther til *Ragna*

Huvald: „Vil Du luge for *mig*, Ragna, saa skal jeg sidde oppe i Træet og spille Violin for *Dig*".[1])

Alle disse unge Pigers Navne har Chr. Winther i en langt fremrykket Alder opskrevet blandt dem, han synes at have erindret med Interesse fra sine unge Dage.[2])

Naar man veed, at Madam Winther selv sammen med sin Mand ydede disse mange unge Piger al den Underviisning, der blev dem til Del, vil man kunne forstaa, hvor optagen hendes Tid har været. Som Hjælperske i Husgjerningen havde hun sin Søsterdatter, *Mariane Holders*, som hun dog nok mest havde antaget sig af Naade og Barmhjærtighed, da hun var uelskværdig og navnlig var en Torn i Øjet paa Chr. Winther.

Det wintherske Hus var meget gjæstfrit. Præstekaldets Indtægter vare ikke store — de ansattes paa den Tid til 150 Rbd., og Fensmark Sogn rummede ikke mange Beboere, da det kun havde en Omkreds af en Fjerdingvej i Kvadrat; — men Præstegaardens meget velhavende Pensionærer forøgede jo Existensmidlerne, saa Præsten endog kunde lægge Penge op, i hvilken Anledning der den 25nde Febr. 1807 blev oprettet et reciprokt Testamente mellem Pastor Winther og hans Hustru.[3]) Nære Slægtninge saaes ofte hos dem. Pastor

[1]) Meddelt mig af Fru *Ragna Mariboes* Datter, Fru Professorinde *Ida Aubert* i Christiania. [2]) Der havde i det Hele været 30 unge Piger i Madam Winthers Hus; de ovennævnte stod det vistnok nærmest; Chr. W. har dog noteret flere Navne, nemlig *Albertine Norup*, *Cathrine Peerson*, *Albertine Marcher*, *Trine* og *Stine Hansen*, *Grethe Dons* og *Laurenze Giersing;* men om disse har jeg ingen oplysende Underretning kunnet skaffe mig. [3]) Meddelelse fra Hr. Kantor *Viggo Holm.*

Winthers Moder døde først i Slutningen af 1806 i Slagelse, hans Stedfader *Niels Borch* sammesteds to Maaneder senere; disse og Madam Winthers Søskende have formodentlig undertiden været Gjæster i Fensmark. Dertil kom de mange andre Onkler og Tanter, som sagtens sammen med Plejesøstrene og Egnens Folk have bragt Afvexling ind i Chr. Winthers Barndomsliv.[2])

Det er dog alligevel rimeligt, at han som Dreng har savnet kammeratlig Omgang med Ligestillede; saa valgte han sig i andre Kredse „en Ven“, som han senere besang i det bekjendte Digt, der, saa at sige, er alle Danskes Ejendom. Det maa dog staa her som Illustration:

Hvor Fensmark hæver sit Kirketelt
med den røde Top imod Sky
og smiler over til *Gisselfeld*
og til *Vester Egede* By;

og ned til Mosen, hvor Tørvene gro,
til *Brokse* bag Skovens Hang,
i min Faders ydmyge Præstebo,
der mødtes vi første Gang.

Og bægge To var vi ganske smaa;
men han var lodden og sort
og blind og kunde slet ikke gaa; —
dog hans Barndom vared kun kort.

[2]) Iblandt de Navne, Chr. W. i sit 60nde Aar har nedskrevet paa Personer, han mindedes fra sin Barndom af, ere, foruden hans Faders og Moders, *Bodil* (maaske hans Barnepige), to af hans Fadderes (*Lars Andersen* Snedker og *Poul* Tømmermand), Madam *Hanne Hosøi*, Hittebarnet *Anton*, Onkel *Saaby*, Skolelærer *Bech*, *Bræmer*, *Albek*, Konrektor *Borch* og Kone, Tante *Borch*, Onkel *Johannes*, Onkel *Rasm. Winther* og Kaptajn *Mosin*.

Thi, da han fik Øjnene rigtig op
og Smag paa Hvad der var sundt,
da trivedes rask hans krøllede Krop,
og Alt blev buget og rundt.

En Sløjkjole trængte han ikke til,
ved Fødselen var han alt svøbt;
og, som han syntes ret klog og snild,
saa blev han da *Balder* døbt.

Et ædelt Hjærte han bar i Bryst,
men kaad han var som en Laps;
at jage Lam var hans bedste Lyst —
det kosted ham mange Klaps.

Og, skjøndt han var ægte, ærlig dansk,
snart glubsk og snart igjen tam,
det første Tysk og det første Fransk,
jeg lærte saamænd dog ved ham;

thi „*couche! ici!*" han maatte forstaa,
før et Stegeben blev ham undt;
med mægtig Stemme han svarede paa:
„*Allons!* Was spricht der Hund?"

Og, naar Vinden drev mine Skibe bort
for langt fra Bykærets Rand,
han lystred mit ængstlige: „Such! *apporte!*"
og bar mig Eskadren iland.

Vi leged lystigt paa grønnen Eng,
naar Sommerluften var lun;
vi boltred os kjækt i den hvide Seng,
opredt af Vinterens Dun.

Mer tryg end en Fyrste mellem sin Vagt
hos min sorte Drabant jeg gik;
hans Løverøst og hans Tænders Pragt
holdt Alt i sømmelig Skik.

Saa blev vi da Venner i Liv og Død,
med Frihed og Lighed i Alt;
thi *gav* jeg ham ej af mit Smørrebrød,
saa forstod han at dele halvt.

Jeg kjender ej Letsind større end hans;
der hjalp hverken Børst eller Bank;
og Krukken gik da saa længe tilvands,
indtil den kom hjem uden Hank.

Det var ved Sorte-Søs[1]) flade Bred,
min Fader og Moder de sad;
selv strakte jeg mig i Græsset ned
ak, — ung og lystig og glad!

De fletted af Siv et Baand til ham,
at ikke den gale Krabat
skulde kyse Livet af flere Lam —
men se, om de fik ham fat!

Langtfra, med logrende Svans, stod han;
det var da ret, som han lo:
tidt saadan en Hund har bedre Forstand
end mangen Anden paa To.

Men, da han den samme Aftenstund
ved Siden af Bordet sad
og stirrende slikked sig om sin Mund
og gjorde Kunster for Mad;

da kom der en Smed med Lænken i Haand
og trak ham til Porten afsted;
han hyled og sled i det stærke Baand,
og *jeg* — jeg hylede med.

Saa stod han *der*; — jeg besøgte ham tidt
og bragte ham Mælk og Mad,
og stundum selv, naar det regnede lidt,
jeg krøb i hans Hus og sad.

Fra Hjemmet jeg drog. Lang Tid der gik;
jeg saae ej min Ungdoms Ven;
men, da jeg ham atter for Øje fik,
han kjendte mig ikke igjen.

Da græd jeg bittert, jeg hulked højt;
men De, som just saae derpaa,
de lo, — thi *det* var dem altfor drøjt,
Sligt kunde de ikke forstaa! —

[1]) Se S. 32.

Saa kom han da bort til et fremmed Land,
hvor kun Faa ret kjendte hans Sind,
hans Tapperhed og hans gode Forstand; —
der blev han et useligt Skind.

Den lange Birthe med den skjæve Mund
og det hexeagtige Blik,
hun sparked med Træsko den fattige Hund,
ihvor han saa stod og gik.

Kom Husets Smaa med en lækker Bid
alt fra deres eget Fad,
saa jog hun ham væk med Nag og Nid
og aad saa selv hans Mad.

Hans sorte, krøllede Pels blev graa,
hans lystige Mod var brudt;
saa blev han mager — knap kunde han gaa —
saa syg — og saa blev han skudt!

Med dette Genrebillede fra Chr. Winthers Liv i Fensmark Præstegaard maa jeg forlade denne, dog ikke uden Savn og Beklagelse over, at det kun har været Lidet, jeg har kunnet meddele om hans første Barndom.

I sit 10ende Aar, 1806, kom han til Kjøbenhavn og var *der* til Foraaret 1807, da han i Maj Maaned rejste til Nykjøbing paa Falster for at gaa i denne Bys lærde Skole.[1]) Den 22nde Maj samme Foraar forflyttedes hans Fader til Ulsø i Faxe Herred, et Par Mil fra Fensmark, lige i Nærheden af og omtrent midt imellem Bregentved og Gisselfeld. Præstegaarden laa i Olstrup. *Grundtvig*, som siger, at han et Par Aar senere *der* fandt „den levende Idyl“ og levede sig ind i den med sin Ungdomsbrud, en Søster til Pastor Winthers Eftermands Hustru, besynger Stedet saaledes:

[1]) Chr. W.'s egne Optegnelser blandt hans efterladte Papirer. Man kunde først blive optagen i Skolen, naar man var 10 Aar gammel.

Ulsø-Olstrup, værd at male
med Din pæne Præstegaard,
med Dit Kor af Nattergale,
med Din Skov af gule Haar,
og med Haven, hvor som Pil
voxte baade Kys og Smil
med „Hilsæl“ Godmorgen![1])

Sognet er jævnt, uden Skov eller større Vandløb, kun med nogle lave Engstrækninger paa Sydgrænsen; mod Nordvest ligger den betydelige Ulsø-Sø.

Det blev ikke noget lykkeligt Liv, Pastor Winthers kom til at føre i den nye Præstegaard. Den Kræftsygdom, som snart skulde lægge ham i Graven, var allerede da begyndt og havde foranlediget det før omtalte Ophold i Kjøbenhavn; temmelig sikkert har denne Sygdom ikke tilladt ham at fungere i det nye Embede; en enkelt Gammel i Sognet vil vide, at han aldrig nogensinde kom til at prædike *der*.[2])

Af Sønnens Optegnelser fremgaaer det, at denne atter i Sommerferien 1807 var i Kjøbenhavn og blev *der* til ind i September, i Begyndelsen af hvilken Maaned han oplevede Bombardementet og under dette gjemte sig sammen med sin Moder i Kristiansborg Slots Kjældre.[2]) Samtidigt dermed laa Faderen paa Frederiks Hospital; i et Mindedigt, som Lægen *R. Frankenau* har skrevet over ham, staaer der:

Ogsaa jeg var Vidne til Din Jammer,
ogsaa jeg Din Banes Ende saae,
medens under Stadens Mordbrandsflammer
englerolig Du paa Lejet laa.

[1]) Digtet „Sydsjælland“, Poetiske Skr. VII, 506. [2]) Meddelt mig af Pastor *Emil Tauson* i Ulsø. [2]) Dette Sidste har *H. Werliin* fortalt mig.

Chr. Winther har i sin Fortælling „Episode af et Familieliv“ skildret de Indtryk, han bevarede om Kjøbenhavns Bombardement, og Synet fra Frederiksberg Bakke, hvor der vrimlede af Telte, Bivuaker og fjendtlige Soldater. Mest udførligt udmaler han dog sine Indtryk fra denne Rædselstid i sin Digtning „En Novelle“, hvor han siger[1]):

Forbavset standsed jeg min Fod.
Var *det* den Stad, jeg nys forlod,
hvor Spiret med tre Kroner paa
man stolt mod Skyen knejse saae?
Jeg kom derind; men overalt
mit Øje kun paa Jammer faldt;
ej Torv, ej Gade fast der var,
som jo et Brændemærke bar,
det, Ildens Mærke havde sat;
men selv den havde grebet fat
med Flammeklo paa Herrens Hus
og styrtet Tag og Spir i Grus.
En grum, en mægtig Tordensky
var dragen over Land og By,
— — — — — — — —
en Travlhed, fæl, uhyggelig,
i alle Kroge rørte sig,
som naar man med sin Fod har traadt
de vævre Myrers runde Slot.
Min Tanke snart mig ledte hen,
hvor samlet jeg fandt Ven med Ven,
og undrende de favned Den,
som alt de længe troede død —
og En blev bleg, og En blev rød,
mens En forsigtig Tavshed bød
og talte vigtig om, „at kjæk
man burde staa i Livets Skræk,
om Himlens Fred, om mandigt Mod
i Sorg — at Herrens Straf var god,

[1]) Sml. Digtn. V, S. 211—12, 213.

om ogsaa haard — om roligt Sind"
og Hvad der ellers faldt ham ind.
— — — — — — — —
Hvor Glæden fordum mangengang
udtalte sig i Dans og Sang,
hvor før var glimrende og lyst —
var nu saa mørkt og tomt og tyst;
kun nu og da fra Væggens Spalt
lidt Kalk og Sten med Raslen faldt.

Fra disse Tomter rejste efter Bombardementet den elleveaarige Dreng til Gisselfeld, Ulsø-Olstrup og i November atter til Nykjøbing.[1]) Hans Moder har vel fulgt ham, i alt Fald paa den første Del af denne Rejse; maaske er Faderen ogsaa tagen tilbage med til Ulsø for dog at vise sig *der* som Stedets Præst; det er i ethvert Tilfælde vist, at han en Tid lang laa smertelig syg i Olstrup Præstegaard, men da atter førtes til Frederiks Hospital i Kjøbenhavn. — *Der* døde han den 3die Juni 1808, næsten 50 Aar gammel. *Frankenau* siger i sit ovenomtalte Digt:

Endeligt lod Skæbnen sig forbarme,
huld den løste Dig af Smertens Baand;
rolig sank Dit Støv i Dødens Arme,
Himlen tog Din redelige Aand.

Berlingske Tidende for Fredag d. 10ende Juni 1808 indeholder følgende Avertissement:

Efter næsten to Aars tunge, bitre Lidelser er min inderlig elskede Mand, *Christian Winther*, Sognepræst til Ulsø Menighed i Sjælland, den tredie i denne Maaned ved Døden bleven befriet fra sin sidste Levetids næsten ubeskrivelige Byrder. Kun Hvo, der tilfulde kjendte hans hele Værd, Hvad han var som Embeds-

[1]) Ifølge hans efterladte Optegnelser.

mand, som Mand og Fader, og den Taalmodighed og Fromhed, hvormed han udstod sine Lidelser, kan ganske fatte mit og vor eneste Søns uerstattelige Tab; men Enhver, som kjendte ham, vil vist ofre hans Minde nogle vemodige Tanker og deltage i vor dybe, billige Sorg.

Ulsø Præstegaard d. 5te Juni 1808.

Hanna Winther,
født Borchsenius.

Imellem Chr. Winthers Efterladenskaber findes en Ligtale over hans Fader; men Hvem der har holdt den, lader sig næppe oplyse.[1]) I denne hedder det:

„I Sandhed, mine Venner, *endog Synet af dette Lig*, som staaer her for vort taareblendte Øje, *vidner med mig*, at det vorder vort Hjærte forlods tungt, naar vi se i kraftfuld Manddoms Dage den gode Borger, den ømme Fader, den kjærlige Ægtefælle, den trofaste Ven, ophøre at være. Eller var *han*, vor ædle *Winther*, ej sjælden utrættelig som Lærer? Det var hans Borgerpligt. Var han ej viis og øm som Fader mod de Mange, han kaarede til sine Børn og omfattede med sandt Faderhjærte? Var han ej øm og kjærlig som Ægtefælle, trofast som Ven? Og derfor er grundet vort dybe Vemod. Du var, gode Winther, ogsaa *min* Ven. Jeg kjendte Dig nøje. Næst efter from Sagtmodighed og Kristentaalmod i Lidelser, var ædel Beskedenhed Hovedtrækket i Din Karakter, da Du levede. Ogsaa død, vil jeg ej krænke Din Ømfindtlighed ved at

[1]) Den ligger i en Konvolut med Paaskrift: „Til Madame Winther i Olstrup“; maaske er Forfatteren Provsten i Herredet, *Søren Johan Heiberg*.

være Din Lovtaler. Du trænger ej til vor Roes. Medens Du levede og virkede, vidnede det Gode, Du udrettede uden Bram, Din Menigheds og Dine Fosterbørns Hengivenhed og, medens Du levede og led, de Ædles Deltagelse, som græd ved Dit Sygeleje, som med Vemod, men dog gjærne, kom til den lidende Fromme, om Dit Værd. Og nu, Du er død, da skal Din ædle, Din sjældne Hustrus dybe Vemod, nu skal Din lille *Christians* Omhu for at træde i Dit Fodspor, nu skal Taaren, som tindrer i Alles vores Øjne, ja, selv Graaden, som kvæler Din Ligtalers Stemme, være Din Lovtaler. Du Gode! Vi savne Dig nødigt iblandt os. Men han, som tæller Menneskets Dage, vilde det saa. O, tilgiv Miskundelige, at vi græde, naar vi sige: „Ske Din Villie, Gud!"

Efter den Afdødes eget Ønske blev hans Kiste nedsat 5 Alen under Jorden, „for at hans jordiske Levninger bestandig kunde hvile i Fred".[1])

Chr. Winther skriver[2]) om den nu omtalte Periode:

„Min Moder var egentlig en svag Konstitution; men i al den Tid, medens min salig Fader levede og led, var hun rask, smertefri, aarvaagen Nat og Dag; den Spænding, hvori hun bestandigt levede, var, saa at sige, et forhøjet Livsprincip. Men aldrig saasnart var min Fader død og de saavel aandelige som legemlige til en vis Exaltation spændte Kræfter pludseligt traadte tilbage igjen, fordi Nødvendigheden af deres Anstrængelse var hævet, saa blev hun syg, dødssyg, maatte

[1]) Meddelt mig af Pastor *Emil Tauson* i Ulsø. [2]) I et Brev til *Knud Sidenius*; det ejes af Kandidat *K. M. Gulmann*, dennes Dattersøn.

længe ligge i Kjøbenhavn, hvor selv en *Callisens*[1]) kjærlige og duelige Behandling dog ikke formaaede ganske at restituere hende Styrke og Helsen; thi det er ogsaa især fra denne Tid, at hendes fleste Svagheder skrive sig".

Det er ikke muligt Andet, end at Faderens lange Sygdomstid har kastet Skygger ind i Chr. Winthers senere Drengeaar, og dertil kom det Sørgelige for ham ved at forlade Fensmark, som han elskede saa højt, og som han beviisligt aldrig mere gjensaae. At den 10-aarige Dreng har havt en trofast Natur, fremgaaer af den dybe Hengivenhed, hvormed han hele sit Liv igjennem, uden at fornye Indtrykkene, omsluttede alle de Egne, hvor hans Barndomsdage vare rundne.

Pastor Winthers havde valgt Nykjøbing til hans Skolegang, dels fordi deres Ven, den udmærkede Skolemand, *S. N. J. Bloch*, i Septbr. 1806 var bleven Rektor for Skolen *der*,[2]) dels ogsaa fordi Byens Sogne-

[1]) Den berømte Læge, Konferensraad C. Chr. Winther mindes ham i sin Fortælling „Episode af et Familieliv". (Sml. Digtn. IX, S. 232.) [2]) Han havde fra Barn af kjendt Madam Winther; deres Fædre vare nøje Venner; i sit Lykønskningsskrift til *Tønne Bloch* i Anledning af dennes Forfremmelse fra at være Sognepræst i Middelfart til at blive Biskop i Ribe, siger Præsten *Borchsenius*: „Ingen kjender bedre end jeg Deres Retsindighed, ømme Menneskekjærlighed, fornuftige Nidkjærhed og ædle Drifter; . . . med lige Tilforladelighed kjender jeg Deres rare Pund, gjennemtrængende Forstand, sjældne Indsigt og dybe Skjønsomhed . . . Jeg har den Lykke saa nøje at kjende Dem som Den, der besidder baade Kjækhed, Mod, Villie, Ævne, Forstand og Nidkjærhed nok til at bryde gjennem Hindringer . . . De elsker Kirken med ligesaa øm Kjærlighed som en Brudgom . . . De er ikke af det Slags Guldmønter, hvorpaa sættes et falsk Præg og ikke i indvortes Værd og Gehalt svare til deres udvortes Glans og Udseende; De er . . . og det er med faa Ord Meget sagt: *en værdig Biskop*". Han ender nu med at tale om hans „dyrebare Familie", hvortil

præst var den tidligere nævnte *Rasmus Winther*, Christians Farbroder. Denne var en meget forstandsbegavet Mand; allerede i Slagelse lærde Skole havde han udmærket sig; i hans Skolevidnesbyrd siges der om ham, at „han er ypperlig begavet, har viist en exemplarisk dydig Opførsel, den fuldkomneste Flittighed og gjort usædvanlig stor Fremgang“. Hvert Aar gives der ham Præmier, og han dimitteres med Udmærkelse paa samme Tid som *Jens Baggesen*, der ogsaa har faaet Skolepræmie sammen med ham.[1]) I 1783 tog han filosofisk, i 1787 filologisk og i 1792 teologisk Embedsexamen, alle med Laud; han var derpaa Dekanus paa Kommunitetet og teologisk Manuduktør, indtil han i Febr. 1804 blev Sognepræst i Nykjøbing, hvor han levede ugift til sin Død d. 24nde Nov. 1829. Han var absolut kun Forstandsmenneske, ligesaa tør og gemytløs af Indre, som lang og pilmager af Ydre. Hædersmanden, Konsistorialraad *Glahn* i Veggerløse, sagde om ham, at „han var kold som Is, saa Ingen kunde bære sit Navn med fuldere Ret end han. Under ham frøs alt kirkeligt Liv bort i Nykjøbing“ [2]); hans Kirke stod altid tom, naar han prædikede. — Han har sikkert konfirmeret Chr. Winther, og en anden af hans Konfirmander, Fru *A. M. Berthelsen*, født *Sidenius*, har

altsaa ogsaa Sønnen, den senere Rektor, hørte. I et allerede tidligere citeret Brev, som *Borchsenius*, efter med sin Hustru at have besøgt *Bloch* i Ribe, skriver til denne, bringer han sin „inderligste og underdanigste Taksigelse for al oppebaaren Gunst, Godhed, Gaver og Betaling“ og tilføjer: „Herren velsigne, glæde og belønne Deres Højærværdighed med dyrebare Bispinde for Dette og Mere!“. [1]) Se Slagelse Skoles Papirer i Rigsarkivet. [2]) Meddelt mig af Personalhistorikeren, Provst *Imm. Barfod.*

erklæret, at hans Konfirmationsunderviisning var yderlig slet. En Pengepuger var han og efterlod sig ved sin Død en betydelig Formue.[1]) At denne Onkel tog sig af Chr. Winther, fremgaaer f. Ex. deraf, at Drengen i 1807 var hans Gjæst paa en Tur til Møen, hvor de vel først besøgte Præstens Broder, Klokkeren i Stege, og derpaa tog til Klinten, der begejstrede den unge Digtersjæl i den Grad, at han til sine Forældre i Kjøbenhavn skrev „meget bombastiske og højtravende Breve“ om Høje-Møen. Hans Moder fandt dem saa kuriøse, at hun viste et af dem til *Kamma Rahbek*, som gav dets Indhold det karakteristiske Navn *Knuge-Poesi*.[2])

Efter sin Faders Død besøgte Chr. Winther sin Moder i Olstrup og drog da atter tilbage til sin Skolegjerning.[3])

Det kan have sin Interesse at kaste sit Blik paa de Forhold, han i Nykjøbing var kommen ind under. Han anbragtes i Huset hos en Præsteenke *Høyberg*, hvis Mand havde været den bekjendte *Hieronymus Laubs* Formand i Frørup ved Nyborg. Hun, der var Datter af en Pastor *Nøragger* i Vesterhæsinge paa Fyen, havde kun været fire Aar gift, da i 1801 hendes Mand døde fra hende og to Børn, en Søn *Lars Jacob*, der var født i 1801, og en Datter *Jacobine Christiane*, født 1798. For at kunne existere materielt — hun havde nemlig kun en Pension paa 100 Rbd. af „Post-

[1]) Se *Imm. Barfods*: „Den falsterske Gejstligheds Personalhistorie I, S. 29 og *Hundrup*: Biogr. Efterretn. om filol. Kandidater (Roskilde Skoles Program 1849) S. 64. [2]) Se „Breve fra og til Chr. Winther“, S. 81. [3]) Hans egen Opgivelse i efterladte Papirer.

kassen" — blev det nødvendigt for hende at have Pensionærer, og, da hendes Mand havde været en nøje Ungdomsven af Rektor *Bloch*,[1]) flyttede hun paa dennes Raad til Nykjøbing, hvor hun paa hans Anbefaling fik saavel Skolens Lærere som Disciple i Huset. Hun var en dygtig, noget stræng Kone, der havde et meget godt Lov paa sig. Det var gjennem *Blochs*, at Chr. Winther blev hendes Pensionær. Han gjorde sig strax bemærket ved sin overordentlige Sirlighed, Patentlighed og mageløse Punktlighed; blandt Andet kom han altid til den fastsatte Tid med sin Betaling, indsvøbt i pænt Papir. Fordringsløs kunde han ikke kaldes; men Madam *Høyberg* holdt meget af ham paa Grund af hans Elskværdighed og retskafne Karakter; hun sagde, at han havde Dybde i sig. Til Gjengjæld holdt *han* ogsaa meget af *hende*. Datteren, der jo var to Aar yngre end han, voxede op til at blive en smuk Pige med sort Haar, brune Øjne og brunlig Teint. Hun hørte til hans første Inklinationer, og til hende skrev han Digte, som desværre ikke ere opbevarede. Sønnen, der i 1836 døde som Sognepræst i Allerup mellem Ribe og Varde, var han venskabelig knyttet til, og en af hans Medpensionærer, den afdøde Ejer af Rødkilde ved Svendborg, *Lange*, holdt han meget af og var dengang i Ferierne, som ogsaa senere i sit Liv, Gjæst paa Rødkilde.[2]) Ogsaa Adjunkt *Nyholm* var Pensionær i

[1]) *Bloch* kalder ham sin uforglemmelige Ven, „den højst agtværdige og udmærket duelige *Rasmus Høyberg*". (Bidrag til Roskilde Domskoles Historie II, S. 72). [2]) *Lange* blev senere gift med en Frøken *Berg* fra Skjoldemose og altsaa Svoger til *Poul Møller*, der dog ikke lærte sin Hustru at kjende gjennem *Lange*, men ved Besøg hos sin Søster og Svoger *Thomas Bredsdorffs* i Ollerup.

Madam *Høybergs* Hus og har overfor Datteren været en Slags Rival af Chr. Winther, skjøndt der var 15 Aars Forskjel imellem dem. I 1819 blev *Jacobine Høyberg* hans Hustru, og Winther bevarede hele sit Liv igjennem disse Mennesker i kjærlig og taknemmelig Erindring; flere Gange var han Ægteparret *Nyholms* Gjæst baade i Helsinge ved Frederiksborg og i Nyborg. Pastor *Nyholm* og Winther satte stor Pris paa hinanden, og med sin Plejesøster stod han i mange Aar i en venlig, men kun sparsom Brevvexling; desværre ere ogsaa hans Breve til hende forsvundne.[1])

Nykjøbing By havde dengang omtrent 1100 Indbyggere, 3 Porte, 4 Hovedgader, 7 Stræder og noget over 200 Huse, en Kirke, et Raadhus, et Hospital, en Latinskole, to danske Skoler og et Skibsværft. Den var berømt for sit Drikkevand, der ved Render ledede fra Systoftekilde til Byen, hvor det fordeltes til alle Husene. Der holdtes aarlig to Markeder. Indbyggerne levede af Agerdyrkning, Brændevinsbrænderi, Skibsfart og nogen Handel med Korn og Fedevarer.[2])

Nykjøbing Skole havde, da Chr. Winther blev optagen i den, Plads i den nederste Etage af Raadstuebygningen i en af Kirkens Sidefløje, medens Stadens Fængsel var i samme Bygnings hvælvede Kjældere og i en mørk Sidegang. Det var et meget slet og uhyggeligt Lokale, hvor alle Klasser vare samlede i eet Værelse og undervistes under Et.[3]) I Aug. 1807

[1]) Efterretningerne om Winthers Forhold til *Høybergs* Slægt skylder jeg i det Væsentligste Højesteretsassessor *C. V. Nyholm*, hvis Moder var *Jacobine H.* [2]) Se *Brun Juul*: Geografisk Haandlexikon 1804. [3]) Se *Rhodes* Laalands og Falsters Hist. II, 12.

havde Skolen kjøbt en i 1786 opført, grundmuret Gaard, hvori den i Maj 1808 fik et stort og smukt Lokale „med rummelige, lyse, fortrinlig skjønne og smagfulde Værelser“ og Rektor en bekvem og rummelig Bolig. I Gaarden var der en god Legeplads for Disciplene og et stort Skur, hvor de kunde færdes, naar Vejret var daarligt.

Skolens øverste Vejleder, Rektor *Bloch*, var en udmærket Mand; om ham siger en af Winthers fire Aar yngre Kammerater fra Nykjøbing Skole, *Johannes Hage*, at han behandlede alle sine Disciple med stor Omsorg og Kjærlighed og vandt dem alle; der foregik aldrig noget Usømmeligt i hans Timer, da Disciplene havde Kjærlighed til, men tillige Agtelse for ham og et stort Begreb om hans Lærddom.[1]) *F. E. Hundrup*, der senere i Roskilde var Overlærer under *Bloch* som Rektor, taler om „denne ærværdige og elskværdige Rektor, hvem han stedse skal mindes som den sjældne Mand, der til Oldingsalderen bevarede den dannede Mands Humanitet, Ynglingens levende Interesse for Videnskab og Kunst, Skole, Nationalitet og Fædreland og det barnlige og kjærlige Hjærte for sine yngre som ældre Disciple“.[2])

Om Winthers Kjærlighed til denne Mand bliver der senere Lejlighed til at tale. Foreløbigt gaaer han sin Skolegang, tryg under hans Varetægt.

Hans andre Lærere vare Adjunkt *O. Lund*[3]) i

[1]) Se *H. Hage*: *Johannes Hage* S. 11—12. [2]) Se Fortalen til *Hundrups* „Biografiske Efterretn. om filol. Kandidater“, Roskilde 1851. [3]) *Olaus Lund*, f. i Nykjøbing paa Falster $^{8}/_{8}$ 1780, Student derfra 98, teol. Kand. 1802, Hører i Nykjøb. 1803, Adjunkt *der* 1806,

Religion, Adjunkt *Nyholm*[1]) i Historie, Geografi og Dansk, Adjunkt *Betz*[2]) i de andre levende Sprog, Latin og Skjønskrivning, Adjunkt *J. F. Lund*[3]) i Matematik og Naturvidenskab, i de senere Aar Adjunkt *Lauritz Balslev*,[4]) ogsaa i Latin, og Organist *Hagenstrøm* i Musik. I de øverste Klasser overtog Rektoren Underviisningen i Dansk, Latin, Græsk og Hebraisk.

Denne samme Rektors vigtigste pædagogiske og didaktiske Grundsætninger, som han gjennemførte i sin Skole, udtaler han selv saaledes:[5]) „Intet bør gjøres for at glimre eller for en Examens Skyld, men Alt, forat Ungdommens Aand og Hjærte, Forstand og Smag paa en liberal Maade kan uddannes. God Disciplin er ikke den, der alene ved bestandig Frygt for Læreren og

Kateket smsteds. 1810, entlediget som Sognepræst i Agerskov (Haderslev Amt) 1857, død $^{16}/_{6}$ 1865. [1]) *Christopher Nyholm*, f. $^{10}/_{4}$ 1781, Student fra Roskilde 1799, teol. Kand. med Egregie 1804, Adjunkt i Nykjøbing 1806, Præst ved Kontingentet i Frankrig 1815—19, derpaa Præst i Helsinge, i 1825 sin Faders Eftermand i Nyborg, død *der* $^{22}/_{1}$ 1859. (Han er Fader til Højesteretsassessor *Nyholm*). [2]) *Joh. Mich. Chr. Betz*, f. $^{28}/_{9}$ 1776 i Frankfurt a. M., Student fra Frederiksborg 1793, teol. Kand. 1804, Adj. i Nykjøb. 1806, Præst i Sneibjerg (Ribe Stift) 1814, i Grevinge i Odsherred 1815, død afsindig 1846. (Se *Rhodes* Laalands og Falsters Hist. II, 42, og *Wibergs* Præstehist.). [3]) *Jørgen Frederik Lund*, f. $^{10}/_{8}$ 1782, Student med Udm. fra Metropolitanskolen 1801, uddannede sig i Matematik og Fysik i Det pædagogiske Seminarium og blev 1806 Adjunkt i Nykjøbing, 1817 Overlærer smstds. og 1819 Overlærer ved Metropolitanskolen. I 1846 afskedigedes han med Titel af Professor og døde $^{2}/_{3}$ 1854. (Se *Hundrups* Skolekalender 1845 S. 30—31, Sammes: Lærerstanden ved Metropolitanskolen, S. 70—71 og *Erslew*). [4]) *Balslev* er født $^{9}/_{12}$ 1781, Student fra Nykjøbing 1799, Adjunkt smstds. 1810, Præst i Kjettinge, Maribo Amt, 1817, død $^{29}/_{11}$ 1834. [5]) Bidrag til Roskilde Domskoles Historie I, S. 86—88.

Stokken holder Ungdommen i Ave, men den, der — uden at forlange den naturlige Munterheds Opofrelse — ved en rolig og blid Alvor veed at vedligeholde Orden og Anstændighed. Kjærlighed til Ungdommen, hvorved ikke forstaaes en utidig Overbærenhed med dens Fejl, forbunden med Sindighed og Sympati af den Alders Følelser, er Sjælen i al Opdragelse, og derimod maa Tvangsmidler og legemlig Straf kun være det yderste og sidste Middel, og samme maa kun anvendes mod grove Forseelser og efterat ethvert andet mildere Middel flere Gange og forgjæves er blevet forsøgt, især da samme, hurtig anvendt, ikke altid kan være frit for al Uretfærdighed og da snarere forbitrer end forbedrer; den maa allermindst anvendes mod Flidsmangel, mod hvilken en slet Karakter er det eneste passende udvortes Middel, der bør benyttes, til Efterretning for Forældrene og til Ærelystens Ansporelse, og selv i Karaktererne maa der gjøres Forskjel paa Hvad der er Flidsmangel og Hvad Fejltagelse eller undfaldet Hukommelsen; ligesaavel bør der sees paa Hvad der har været godt og rigtigt, som Hvad fejlagtigt; en kjærlig Samtale under fire Øjne hos det ikke rent fordærvede Gemyt udretter langt Mere end den strængeste Straf; kort: den pædagogiske Disciplin maa være himmelvidt forskjellig fra den militære, og endelig kunne Midlerne umuligt være de samme ved Alle, men maa være forskjellige efter Enhvers forskjellige Karakter.“ Og hvad nu den Selvvirksomhed angaaer, som han ogsaa sætter stor Pris paa, fornemmelig hos de ældre Disciple, da mener han, at den „kun maa fremkaldes ved at vække

Lysten til Studium paa egen Haand af det ikke Foreskrevne, men ikke ved, at der foreskrives for lange Pensa og gives for kort Vejledning i disse; thi dette fører kun til Sluddervornhed eller til at tage Privathjælp, hvilket Skolen netop burde gjøre unødvendigt; ikke at tale om, at der efter en 6 til 7 daglige Skoletimer aldrig burde fordres Mere af Disciplin, end Hvad et almindeligt Hoved godt kunde fuldende i 3 Aftentimer, skriftlige Arbejder iberegnet, saa at ethvert Pensum ikke krævede Mere end en halv Time; thi *for* store Fordringer svække netop den Flid, man vilde befordre, og efter Kl. 9 burde man dog lade, især den Yngre, have Aftenen fri."

Med Hensyn til den Fremgangsmaade, der blev brugt ved Underviisningen, kan Følgende have sin Interesse.[1]) Først *Modersmaalet*: „Ved grammatikalsk og æstetisk Underviisning heri søger man at give Lærlingen Smag for og Færdighed i et rigtigt og skjønt Foredrag, ligesom og ved Materiens logiske Behandling at vænne ham til en Orden i at tænke, uden hvilken der intet tydeligt og smukt Foredrag kan være muligt. Til den Ende læses og analyseres de bedste Mønstre i alle Stilarter, foredrages og udvikles Sprogets og Stilens Teori, samt anstilles i alle Klasser jævnligen passende praktiske Øvelser og egne Forsøg". Der undervises i hver Klasse fire Timer ugentl. i Dansk. — Ved Studiet af *de gamle Sprog og klassisk Literatur* har man i Særdeleshed baade grundig Kundskabs Udbredelse og Smagens Dannelse til Øjemed. Fornemmelig

[1]) Indbydelsesskriftet til Nykjøbing Skoles Examen i Oktbr. 1808.

har *det latinske Sprog* i alle Klasser det største Antal ugentlige Timer (øverste Klasse 10, de andre hver tolv), og man søger i disse at bringe Disciplen til at læse og forstaa det med Færdighed, skrive det med Rigtighed og Smag, samt endog i Autorernes Fortolkning at udtrykke sig i selve Sproget med saa megen Lethed, som det er muligt at opnaa. Til Læsning og Øvelse i Fortolkning vælges Værker af de berømteste Historieskrivere, Filosoffer, Talere og Digtere, eftersom de kunne passe sig til Klassernes Tarv. Og, uden at være bunden til en vis Cyklus af Autores, seer man paa, at Lærlingen skal faa Indsigt og Styrke i Sproget og ikke blot kunne forstaa og explikere de foreskrevne Forfattere eller Steder af disse". — „*Det græske Sprog* (hver Klasse 4 Timer ugentlig) drives ikke med blot Hensyn til den tilkommende Teologs Fornødenheder, men fornemmelig for ved den græske Literaturs Mesterværker at bevirke Smagens fuldkomnere Uddannelse. Det Nye Testamente ansees ej for nogen passende Skolebog; derimod begyndes med *Jakobs* Elementarbog, hvorfra saa strax skrides til *Homêr*, derpaa til *Xenophon, Theophrast, Lukian* eller *Plutarch* og hvad Andet man af den græske Literaturs uendelig rige Skatte finder efter Omstændighederne passende. Man bør helst slutte med udvalgte Dialoger af *Plato*, en Antologi af Idyl-, Elegi- og Ode-Digtere samt en og anden af de fortrinligste Tragedier . . . .". *Hebraisk* dreves kun i øverste Klasse med de Elever, der vilde være Teologer; men man undgik her alle fordum brugte Omveje og tidsspildende Vidtløftigheder; den fuldstændige Exegese overlodes Universitetet. „At

de nyere Sprog lærtes det *franske* og *tyske*; Talefærdighed heri kan Skolen ved det ringe Antal Timer (3 ugentlig), der kan tilfalde disse Gjenstande, ikke forpligte sig til i nogen synderlig Grad at bringe tilveje; derimod sørges der, saavidt muligt, for at tilvejebringe saavel Færdighed i at læse og forstaa Sproget som Rigtighed i at skrive det“. — Ved *Religionsunderviisningen* (3 Timer ugentlig) er det Lærerens Bestræbelse, at Religionen ikke skal blive den maskinmæssige Hukommelses, men i lige Grad Forstandens og Hjærtets Sag. — *Historien* og *Geografien* (hver 6 Timer ugentlig) læres fornemmelig efter Lærerens mundtlige Foredrag .... Ved idelig Gjentagelse og Examination søger Læreren at befæste Begivenhederne i Disciplenes Hukommelse, ligesom og Kronologien og Synkronismen[1]) ved Tabellers Hjælp . . . Ved den geografiske Underviisning staa Skolens Landkaart paa et Stativ stedse hele Klassen for Øje. — „*Aritmetik* læres i alle (den nederste 5 Timer, de andre hver 3 Timer ugentl.), Geometri kun i øverste Klasse (4 Timer ugentlig) . . .“ „Det Almeennyttigste og Videværdigste af Naturhistorie og Naturlære (3 Timer ugentlig) udgjør en ligesaa lærerig som underholdende Beskæftigelse for nederste, maaske med Tiden og for flere Klasser“. I *Tegning* undervises der foreløbig ikke, fordi Skolen mangler en Lærer i dette Fag; men for de Elever, som dertil maatte have Lyst og Anlæg, hvortil Chr. Winther maatte regnes, anvendes der en Time daglig paa Underviisning i *Musik*.

Den ordinære Skoletid var — foruden Musiktimerne

[1]) Sammenstillingen af samtidige Begivenheder.

— daglig 7 Timer; men saa er der ikke meget Hjemmearbejde, idet alle Lektierne gjennemgaaes nøje paa selve Skolen. Efter hver 2 Timers Underviisning var der 10 Minutters Pavse med Leg og Morskab i fri Luft.

Skolen fordrede først og fremmest af Eleven: Flid og Orden i Forretninger, Renhed og Anstændighed i Opførsel, og til at opnaa Opfyldelsen heraf fordredes der af Læreren, at han skulde forbinde Strænghed med Humanitet, nøjagtigt Opsyn med en liberal Omgangsmaade. Stræng Paatale af Mangel paa Pligtopfyldelse og derefter velvillig Omhu krævedes der af den Lærer, til hvem Disciplen aabenhjærtigt og uden Frygt skulde kunne betro sig og — om fornødent — finde „fortrolig Advarsel, der kunde omstemme Hjærtet“. „Over Sædernes Renhed maa Skolens Lærere vaage strængere end over nogen anden Ting i Verden“. „Legemlige Straffe, haaber man, skulde ikke nogensinde blive en Fornødenhed“. Skolelovene ere til fornøden Efterretning ophængte i hver Klasse.

Saaledes var Aanden og Planen i den Opdragelsesanstalt, hvori Chr. Winther nu blev optagen.

Skolens Elevantal var omtrent 50. Af Chr. Winthers Klassekammerater vil jeg nævne *E. H. Lange*, senere Ejer af Rødkilde paa Fyen, *C. G. Drewsen* fra Strandmøllen ved Skodsborg, *Isaac Sidenius*, Søn af Stiftsprovst S. til Øster-Ulslev paa Laaland (død som Præst i Gudbjerg, Svendborg Amt), *Niels Sidenius*, Sidstnævntes Broder (død som Præst i Hesselager ved Svendborg), *Søren Kornerup*, Søn af Kjøbmand *Jacob K.* i Roeskilde, *Thomas Chr. Bredsdorff*, Søn af Amts-

provst B. til Vesterskjerninge paa Fyen (død som Præst i Vissenbjerg paa Fyen), *Nicolaus Oest*, Søn af Professor O., første Lærer ved det fyenske Skolelærer-Seminarium paa Bernstorffsminde, *Chr. Fred. Tidemand*, Søn af Pastor T. i Utterslev paa Laaland, og *Jørgen Ernst*, Søn af Landmand E. til Roløkkegaard (senere Præst i Sønder-Jærnløse ved Holbæk).

Af hans Skole-, men ikke Klasse-Kammerater, vil jeg nævne Brødrene *H. V.* og *J. R. J. Berg* fra Skjoldemose paa Fyen (de bleve senere *Poul Møllers* Svogre), *T. R. Stampe* fra Skjørringe, senere Konferensraad, *Johannes* og *Hother Hage*, *Jørgen Wichfeld*, senere Ejer af Engestofte paa Laaland, og *Peter Hersleb Classen* fra Korselitze.

I sin Fortælling „Den røde Mand“ [1]) har Chr. Winther henlagt Scenen til sin Skoleby, og det er aabenbart hans Erindringer fra Drengeaarene her, der have formet sig til en Novelle. Den begynder saaledes: „I den smukke By Nykjøbing paa Falster er der en lille Gade, som hedder *Bastebostræde*“. Denne skildrer han nu meget nøje, dens Udseende, dens Beboere, Livet i den og Alt, hvad der kan karakterisere den. Kjender man hans Tendens til at lade det Selvoplevede virkeliggjøre Digtningen, aner man, at han maaske selv har havt Bolig her; i alt Fald er det vist, at han dagligt har færdedes i disse Omgivelser. Han har sikkert ogsaa, som det senere i samme Fortælling skildres, været med til Søndag Eftermiddag at vandre til *Systofte* Skov og gaa gjennem den store Allee til *Vestensborg* for hos Gartneren at kjøbe „dejlige Pærer og gule

[1]) Sml. Digtn, VIII, 247.

Blommer" og saa gik han, naar han var kommen lidt længere ned ad Landevejen, ind paa Engen, hvor han satte sig i Græsset og begyndte at spise af den saftige Frugt, som han udbredte paa et stort Skræppeblad. Hvo veed, om den nydelige lille *Elisabeth*, som er skildret i den her omtalte Fortælling, ikke er ensbetydende med *Jacobine Høyberg*, og om han ikke med hende har gjort de omtalte Søndagsture! Maaske var han den Legekammerat, hun altid færdedes med ved Stranden og som forstod at more hende og samtidigt dermed vogte og vare hende for enhver Fare. Det er maaske personlig Oplevelse, der taler ud af „En skummel Begivenhed", hvor Barndomslivet skildres og han saa siger[1]):

Mit unge Hjærte gjemte Noget,
som tændte Blusel paa min Kind;
det uden Udtryk er i Sproget —
mer fint end Silkeormens Spind.

Thi Hvad er finere for Tanken,
af Tanken mer urørligt vel,
end denne første Hjærtebanken,
den første Blomstring i en Sjæl?

Mange Steder i hin Fortælling fra Nykjøbing kan man læse om hans Barndomsliv *der*; han har været i Hospitalsgaarden og seet Beridere og vilde Dyr,[2]), han har været med til den ejendommelige Haandværkerfest, hvor Skiltet og Laden og Velkomsten flyttedes fra den gamle til den nye Oldermands Hus,[3]) og, da han blev ældre, deltog han i Borgernes Skovbal i Systofte Skov.[4])

[1]) „En Samling Vers", S. 188. [2]) Sml. Digtn. VIII, S. 257—60. [3]) S. 263. [4]) S. 282.

Saadanne Træk fra hans Barndomsliv her falder det naturligt at fremdrage af denne Fortælling; *bevise* deres Rigtighed kan man ikke.

Medens han nu gaaer sin rolige Skolegang, vende vi tilbage til hans Moder i hendes Enkestand. En Række Breve fra hende til *Kamma Rahbek*[1]) ville give de bedste Oplysninger om hende i denne Tid. De begynde et halvt Aar efter hendes Mands Død og lyde saaledes:

„Kjøbenhavn d. 21nde Jan. 1809.

Hvor inderlig kjært det var mig at modtage Deres venskabelige Skrivelse, gode Fru Rahbek, kan jeg ikke sige Dem, og De kan være vis paa, at jeg ikke betænker mig et Øjeblik at foredrage Deres Selskab, da De er saa god at tillade mig at nyde det. Jeg har længe agtet Dem højt, ønsket at være yndet af Dem, og det vil være en af mine store Glæder i Livet, dersom jeg er saa lykkelig, at De vil unde mig Deres Venskab. I Tillid til Deres Godhed og Skaansel kommer jeg da til Dem imorgen; men jeg behøver Overbærelse; thi jeg er ikke interessant, er ofte ikke glad;

[1]) De findes mellem *Kamma Rahbeks* Efterladenskaber i *P. H. Boyes* Papirer paa Det kongelige Bibliotek. Det var Madam Winther, der havde indledt denne Brevvexling, og det var *Carl Heger*, der havde faaet sin Søster til igjen at skrive til „denne Dame, der baade havde Hjærte og Dannelse“ (Se *P. H. Boyes* „Om *Karen M. Rahbeks* Brevvexling og hendes Korrespondenter“, S. 10—11.) Fru *Rahbek* kunde nok have Lyst dertil, men sagde, at Korrespondance ikke interesserede hende, med mindre den var hyppig og uafbrudt, og at hun ikke kunde indlade sig paa mere Brevskriveri, end hun alt havde. *Heger* mente, at man netop skulde skrive sjældent, da Brevene ellers bleve flove. (Se „Breve fra J. P. Mynster“, 1860, S. 110).

men jeg behøver ogsaa en Venindes Hjærte som Deres . . .

Det vil glæde mig meget at gjøre den gode Professor *Rahbeks* personlige Bekjendtskab, som jeg vel i en Del Aar har kjendt ved min afdøde Ven, som agtede Dem Bægge særdeles højt; men, lidt ængstelig er jeg dog derved, da jeg kjender mine Ufuldkommenheder; De maa kjærligen bære over med mig. Mine Døtre[1]) og jeg opfylde da med megen Glæde Deres Ønske, som ogsaa er vores. De hilse Dem saa venligt og holde saa hjærteligt af Dem, hvilket ikke Deres Moder giver dem Noget efter i.

Gud velsigne Dem!

Deres

Hanna Winther.

Jeg undseer mig ved min daarlige Skrift, som De nu, gode Fru Rahbek, er kommen til Overbeviisning om virkelig er det.[2])

Ulsø d. 19de Febr. 1809.

De fortryder dog ikke paa, gode Fru Rahbek, at jeg tager Pennen for at male nogle Linier til Dem. Jeg længes efter Dem; thi De er bleven mig kjær.

Inderlig Tak for de Timer, jeg tilbragte hos Dem; jeg gjenkalder mig dem ofte og glæder mig ved Tanken om dem. Det gjør mig kuns ondt, at jeg ikke oftere kom til Dem; De var jo dog ikke bleven vred paa mig

[1]) Maa være Frøkenerne *Koes* og *Caroline Falck*. [2]) Hendes Skrift var tværtimod sirlig, karakteristisk og tydelig; den lignede hendes afdøde Mands og saaledes ogsaa — som før sagt — hendes Søns.

derfor? En Frygtagtighed, som er mig naturlig, var Aarsagen dertil, uagtet jeg virkeligt trængte til Deres Selskab; men for sildigt føler man altid mere Mod end i Øjeblikket. Dog, dersom De tillader det, skal dette ikke ske oftere; jeg skal da bedre nytte Tiden.

Det gjør mig ret inderlig ondt, at den gode Professor *Rahbek* er bleven syg;[1]) jeg haaber dog, og ønsker det hjærteligt, at det ikke er farligt, og længes meget at faa Efterretning derom. Jeg kan godt begribe, hvorledes De, der føler saa levende og inderligt, kan være tilmode derved, saa det ret bedrøver mig for Dem Bægge. Men, fat Mod, kjære Veninde! Alt bliver godt! Kuns at vi forstaa at udholde Prøven!

Jeg har selv en levende Overbeviisning heraf; jeg troede aldrig at blive skikket til Noget mere; men det forekommer mig, som jeg begynder at faa mit fordums jævne, tilfredse Lune igjen. Jeg vil ikke sige, at det er Filosofi, der fremvirker det — jeg filosoferede længe til ingen Nytte — men det er det blide Forsyn og Tidens lægende Haand, jeg har at takke for det Gode. Og sandelig, jeg takker Gud af mit ganske Hjærte derfor; thi jeg var meget ulykkelig. Vel kan min Stemning være lidt travrig; men den dybe, med Ængstelse forbundne, Sorg er forbi, som nedtrykkede mig saa ganske og gjorde mig uskikket til Alt. Lidt Travrighed finder jeg nu endogsaa Behag i; jeg troer, den er bleven mig til Natur.

Snart haaber jeg nu at faa de bedste Tidender fra Dem, min gode Veninde, og vil modtage dem med inderlig Deltagelse.

[1]) Det viste sig snart at være Koldfeber.

Kunde jeg vente at se Dem, Professor *Rahbek* og [*Carl*] *Heger* herude til Sommer hos mig, vilde det ret fornøje mig. De kjender jo ikke denne Egn; jeg troer vist, at saadan en liile Tur vilde more Dem; her er dog ikke saa langt til, og jeg skulde gjøre Dem det saa bekvemt, som det stod i min Magt.

Naar De er saa god at besørge Forskrifterne til mig, da ønskede jeg ogsaa gjærne nogle latinske. Jeg behøver ret at lære at skrive; jeg skammer mig, naar jeg sætter min Skrift ved Siden af Deres. Mine Skrivematerialier duer heller ikke; jeg kan ikke faa en ordentlig Pen; men maaske det ikke er Gaasefjer, De skriver med? De have den Godhed at sige mig det.

Vil De hilse Professor *Rahbek* og [*Carl*] *Heger* meget venskabeligt fra mig og erindre den Sidste om at opfylde sit Løfte at skrive til mig imellem; han veed, det fornøjer mig saameget.

Nu vil jeg ikke kjede Dem med længere Brev, gode Fru Rahbek, men inderligt bede Dem at forunde mig Deres Venskab og imellem tænke med lidt Godhed paa

Deres ganske hengivne

J. D. Winther.

De lider vist ogsaa meget ved den gyselige Storm, det har været inat og er endnu idag".

Efterat den nye Præst med sin Familie var flyttet til Ulsø, fik Madam *Winther* gjennem Grev *Danneskjold* Ophold paa Ulsøgaard, som laa i selve Byen og tæt ved Kirken; Præstegaarden var en Fjerdingvej derfra. Hun havde den Lykke at blive meget venskabeligt

knyttet til de nygifte Præstegaardsfolk, den 30aarige *Poul Egede Glahn* og hans 25aarige Hustru *Bodil Marie Elisabeth Blicher*, Datter af den dygtige, vittige og tankeklare *D. N. Blicher*, som havde været Huslærer hos Grev *Moltke Bregentved*, og Søster til *Grundtvigs* første, højst elskværdige Hustru. *Glahn* betegnes som særdeles brav og retskaffen, jævn, godmodig, fredelskende og fordringsløs, og hans Hustru havde et lige saa udmærket Lov paa sig.[1]) Af deres Børn kjendes bedst Stiftsprovst *Egede Glahn*, Pastor *Glahn* i Sorø og Bispinde *Kierkegaard*. *Glahns* stillede sig højst elskværdigt til Madam *Winther*, og Sønnen, Chr. Winther, har optegnet deres Navne blandt Barndomsvennernes. Fra Opholdet paa Ulsøgaard skriver sig følgende Brev fra Madam Winther:

„Ulsøgaard d. 12te Apr. 1809.

Gode, kjæreste Fru Rahbek! Deres Brev var mig inderlig velkomment. Jeg kunde ikke Andet end glæde mig over Deres venskabelige Godhed; og sandelig, De vil stedse finde hos mig et Hjærte, som føler og skjønner, at De, skjøndt vores saa korte personlige Bekjendtskab, dog vil opofre nogle Øjeblikke for mig. Jeg trænger til Venskab, ikke Manges, kuns nogle faa, gode, agtværdige, kloge Menneskers, hvis Meddelelse og gode Raad vilde være nyttige baade for mit Hjærte og min Sjæl; thi jeg kan desværre ikke være mig selv Nok; det er rigtignok en ubehagelig Følelse; men jeg tænker, det gaar Flere saadan, som hige efter flere

[1]) Se *Wibergs* Præstehistorie II, S. 204.

Kundskaber og stedse at vorde bedre. De seer altsaa, at De, ved at unde mig Deres Venskab, gjør en god og nyttig Gjerning, som aldrig vil angre Dem. — Saalænge min gode, uforglemmelige *Christian* levede, var *han* alene Den, jeg udøste mit Hjærte for og saa trygt kunde hente Raad hos; min Glæde og Bestræbelse var ganske at indrette mig til hans Fornøjelse; De kjendte ham og veed, at jeg kunde roligt gjøre det og vinde derved. — En saadan Forbindelse skal aldrig mere finde Sted for mig nu; men jeg er derved bleven forvænt, saa det er nu, som jeg levede for Intet. Det er altsaa varmt Venskab, jeg ønsker, attraaer, og det smerter mig dybt, uforvindeligt, naar jeg ikke kan opnaa denne Lykke hos Mennesker, jeg agter højt, og hvis Venskab jeg føler vilde gjøre mig lykkelig, ikke saaledes, at de alene hedde mine Venner, men virkelig saa, at jeg tør gjøre Regning paa deres Raad, Meddelelse og Overbærelse.

Jeg veed ikke, om De, kjære Fru Rahbek, kjender mig saaledes, at De vil unde mig Deres; men jeg kjender Nok til Dem for at være Deres Veninde af mit ganske, varme Hjærte, som De vil finde saa redeligt, saa aabent, hvilket jeg næsten kan sige desværre til, da det har givet mig Sorger, som ville følge mig i Graven.

De er stræng imod Dem selv. Det ere stedse *de*, der hige efter det Højere, det Bedre, og hvis Følelse er den elskværdige Beskedenhed; — og hvorledes kan man Andet, end endnu holde inderligere af Dem derfor, agte Dem højere! Et ærligt Hjærte, med varm Følelse for det Gode og Ædle, er *Det*, jeg ønsker at finde hos

dem, der ere mig kjære; men hos Dem, gode Fru Rahbek, finder man saa usigelig meget Mere. Jeg er meget lykkelig, naar man vil være tilfreds alene med disse Egenskaber hos mig; thi jeg er langt, langt fra Fuldkommenhed i nogen Henseende; jeg har kuns redelige Bestræbelser og megen Utilfredshed med mig selv over Alt, hvad jeg foretager mig, og over mine Svagheder, der give mig Sorger, som ofte nedtrykke mig saaledes, at jeg tigger Døden af Gud som den største Velgjerning, der kunde skjænkes mig. I saadanne Øjeblikke føler jeg, hvor nødvendig en redelig, klog og deltagende Ven var mig, og hvor lykkelig jeg vilde være derved.

Tak for Prædikenen, kjære Veninde, og Tak for dem alle.[1]) De har derved givet mig mere Glæde og gjort mig mere Nytte, end De maaske troer. Jeg skjønner virkelig paa Deres Godhed for mig, at De har villet skille Dem ved dem, for at laane mig dem. Jeg sender denne tilbage herved og velsigner Dem for dem alle. Vil De ikke nok erindre *Heger* om en Afhandling af samme Mand, som han har lovet mig, og som jeg længes meget efter. *Tryde*[2]) fortalte mig forleden, at han havde givet ham et Exemplar deraf; jeg synes, at han kunde gjærne unde *mig* den samme Glæde, som han veed sætter saa usigelig megen Pris derpaa. Er det ikke sandt, at *Mynster* er en herlig Mand, just saaledes, som en Religionslærer bør være!

[1]) *Mynster* sendte fra Spjellerup sine Prædikener til Fru *Rahbek*, og det er nogle af disse, hun har sendt til Madam Winther. [2]) Den senere Stiftsprovst *Eggert Tryde* var Winthers Eftermand i Fensmark.

Dog, jeg behøver ikke at spørge *Dem*; De er vist af samme Mening. De kjender ham saalænge, og jeg kjender ham ogsaa *nok*, for at vide det og agte ham særdeles højt.

Det gjør mig ondt, at De saa ganske har afslaaet mig mit Ønskes Opfyldelse at se Dem her. Jeg troede dog, at disse tvende Ture vel kunde ladet sig forene, da her ikke er saa langt imellem.[1]) Ikke ønsker jeg det, fordi her er rart — thi muligt, De ikke engang fandt det saaledes — men fordi De er mig kjær, og det vilde glæde mig at nyde Deres og den gode *Rahbeks* Selskab. Rigtignok Selvkjærlighed! Men naar lister den sig ikke ind i vore Ønsker! At jeg elsker disse Steder, er intet Under; mange Erindringer, svundne Glæder, som vare og ere mit Hjærte dyrebare og uundværlige, binde mig dertil; den samme Interesse kunne de ikke have for Andre.

De maa ikke gruble over Svagelighed, min Veninde! Jo mere man grubler, desto svagere bliver man. Nu kommer Foraaret, og, naar De kuns ikke vil sky Luften, bliver De vist stærk. Gid De vilde tro mig! De skulde erfare, at jeg har Ret. Og, kunde jeg være hos Dem, jeg skulde nok faa Dem helbredet — dog ikke ved Medicin; thi det holder jeg ikke af, naar man nogenledes kan undvære den; jeg har just Talent til at omgaaes svage Mennesker, og da har jeg et jævnt glad Lune og vel undertiden lidt naragtig Munterhed, hvilket De vel ikke troer om mig. Det var en stor Godhed af Gud, at jeg saaledes vedligeholdt mit Lune,

[1]) *Rahbeks* besøgte hvert Aar *Mynster* i Spjellerup, nogle Mile fra Ulsø.

saalænge min stakkels *Christian* behøvede det; det havde ellers ganske nedtrykt ham; jeg var munter hos ham, spøgede, narredes med ham og havde et Herredømme over mig selv, som jeg ikke nu kan begribe, uden fordi det ellers ganske havde nedrevet ham; jeg havde ikke engang den Bistand af mine Børns Nærværelse (da *Aagaards*[1]) vilde beholde dem), men maatte selv og alene være paafærde baade Nat og Dag. Nu er jeg glad, at jeg kunde det, og takker den Algode, som gav mig Kræfterne dertil. Imellem tyede jeg ud i Olstrup Have for at græde min Sorg ud; ja, derfor holder jeg af den; thi *der* søgte jeg ofte Trøst hos Gud og fandt den. Den er Vidne til megen Sorg, men aldrig til Glæder, som skulde have Varighed for mig.

Dog — jeg skriver saameget om mig selv, gode Fru Rahbek! De bliver vist kjed af mig. Tilgiv mig det! Men De har jo sagt, at De formaaer ikke at være upartisk for *dem*, De holder af; og jeg smigrer mig med, at De dog har lidt Godhed for mig, og altsaa er [jeg] rolig. De er mig ret saa inderlig kjær, og gjærne ønskede jeg at kunne overbevise Dem derom, naar det stod i min Magt; men De maa tro mig paa mit Ord, og det gjør De jo. Gid jeg ofte kunde være om Dem, det vilde gjøre mig mange Glæder! Mine Døtre og jeg skulde nok opmuntre Dem.

Den Efterretning, De meddelte mig, at den gode Professor *Rahbek* er bleven Teaterdirektør, glædede os usigeligt; gid ethvert kjært Ønske, De har, maa vorde

[1]) Sagtens *Marie Koes'* Svigerforældre, Urtekræmmer, Kaptajn *Aagaards* i Kjøbenhavn.

opfyldt paa den bedste Maade for Dem! Ogsaa glæder det os for Teatrets Skyld, som sikkert vil vinde særdeles Meget derved. Vil De have den Godhed at hilse ham ret venskabeligt fra mig og tillige forsikre ham, at jeg skal følge hans Raad, ikke fordi jeg selv finder min Skrift saaledes, som den burde være, men fordi *han* er saa god at finde den taalelig og kan lide den. Men Hvad *De* siger om den, gode Fru Rahbek, er jeg ikke enig med Dem i; jeg holder nu ret meget af Deres. Men dersom De — uden at have formeget Bryderi deraf — kan faa Forskrifterne, ønskede jeg dem alligevel, da jeg har en lille Pige, som vel kan behøve dem. . . .

Hvorledes lever *Heger*? Jeg maa have Efterretningen derom fra Dem, da han er saa sparsommelig med at skrive... Jeg haaber, at hans nye Forretninger vil adsprede og opmuntre ham.[1]) Det har altid gjort mig ondt for *ham*, der med saamange gode, fortræffelige Egenskaber dog immer skulde plages af Hypokondriens Onder. Det er mig kjært, at han har faaet bestemte Forretninger. *Det* er en velgjørende Ting for Mennesket, om man endog kunde leve uafhængigt. *Det* er virkelig ingen Lykke. Jeg vilde ikke undvære for Alt, at det i dette Øjeblik er Nødvendighed for mig at have endel Arbejder med mine Børn; jeg vilde føle mig meget ulykkelig ved den Tanke ikke at kunne udrette Lidet til Nytte for Verden. Dette er ogsaa min eneste Trøst, det Eneste, som holder mig ivejret. O, jeg vilde ikke have min sidste Tid tilbage for Alt! Jeg

[1]) Han var — som bekjendt — bleven Bibliotekar hos Prins *Christian*, den senere *Chr. 8*.

gyser ved at tænke derpaa; jeg har aldrig været saa ulykkelig og aldrig levet saa længe. Jeg er desværre et heftigere Væsen, end man seer mig an for. Jeg havde Ingen, jeg kunde tale med, maatte ganske krybe ind i mig selv, var ofte saaledes, at jeg roligt kunde spaseret ud i Søen, naar ikke min Faders tidlige Religionsprincipper havde ligget dybt i mit Hjærte. O, han var ogsaa en herlig Mand, Religionslærer med Liv og Sjæl! ... Gud være lovet, at den Tid dog nu er nogenledes overvunden; det er en Godhed af det blide Forsyn, som jeg ikke nok kan føle mig taknemmelig for. Med de samme Følelser, er jeg dog uendelig meget stærkere til at udholde dem og glæder mig ved mine Arbejder som en opmuntrende Velgjerning. Her til Gaarden har jeg en stor, udyrket Plads, som jeg vil anlægge til Have, og som vil give mig Meget at bestille, da jeg gjærne vil have den pæn og nyttig; jeg har ogsaa en lille Mark paa 10 Tønder Land, som løber ned til Søen, hvilken jeg ret holder af; derfor lod og den gode Greve mig faa just den Plet; disse Ting ville ogsaa beskæftige mig endel og, jeg haaber det, give mig Glæder. Vore selskabelige Glæder bestaaer i *Danneskjolds* Families Omgang, som ret ere nogle elskværdige Mennesker, saa gode og dannede, og tillige saa muntre og glade — stedse Spøg og Munterhed. Grevens store Fornøjelse er at drille ... — Forresten komme vi med vor gode Villie ikke andre Steder end hos *Glahns*, hvor vi have indført vor Maneer at leve paa. Andre Steder sidder man paa Stads og kjeder sig, og det smager os ikke, da vi leve ret vel hjemme. De kan tro, at jeg ogsaa holder af min Celle, og, vare mine Børn ikke,

saa kom jeg ikke ud deraf. Dog elsker jeg Naturen med Varme og Henrykkelse.

Vil De hilse Madam *Drewsen*[1]) fra *Olsen*;[2]) han taler saa gjærne om hende; hans Øjne tindre da af Glæde. Kan *Heger* vel taale at høre det? Hun maa ellers takke mig for det sidste Brev, hun fik fra ham; thi, endskjøndt han forsikrede, at, naar han skulde skrive et Brev, satte det ham i Stemning for en hel Dag, saa meente jeg dog, at just derfor maatte han skrive, da det vistnok vilde sætte ham i en meget behagelig Stemning, og sagde, at *jeg* vilde skaffe „Axel og Valborg"[3]) til *Danneskjolds* først, dersom han ikke gjorde sig Umag derfor. Dette hjalp. „Naar det kommer an paa min Honør, maa jeg skrive", sagde han. De kan nok drille *Heger* lidt dermed for mig: at jeg stolede paa ham for at faa „Axel og Valborg"; men siden maa De trøste ham med, at jeg er ganske overbeviist om hans gode Villie dertil. Jeg vil nødig sætte ham flere graa Haar i Hovedet, end han siger, jeg allerede har gjort. — Vil De ogsaa hilse Madam *Drewsen*[1]) fra mig og tillige sige hende, at jeg for min Part ønskede helst, at vi gjorde vores Rejse til Falster og Møen i vore Børns Ferietid, da jeg og paa

[1]) Strandmøllens Ejer *Christian Drewsens* tredie Hustru, født *Lassen*; hendes i det Senere omtalte Sønner ere *Carl Drewsen*, der gik i Skole med Chr. W. i Nykjøbing og senere blev kongelig Skovfoged, og *Adolph Drewsen*, den senere Justitiarius i Politiretten og gift med *Ingeborg Collin*. [2]) *Christen Olsen*, som da var Huslærer hos *Danneskjolds* og senere blev Præst i Liunge ved Sorø, samme Aar som *Ingemann* kom til Akademiet *der*; de To blev gode Venner, og *Ingemanns* Yndlingspibe var en Arv efter ham og hed *Christen Olsen*. (Se Cabiros Feuilletonner S. 7). [3]) Det existerede dengang kun i Manuskript.

den Tid har bedst Lejlighed; vi kunde da ogsaa have dem med os, hvilket min *Christian* ønsker meget, da han endnu med Henrykkelse tænker sig, da han var der sidst, i hvilken Anledning han dengang skrev Knugepoesi.[1]) Kan De erindre, De sagde det? Det er en naragtig Person. De vil vist more Dem ved at høre, og deri gjenkjende hans Fader, at han ifjor [?] en hel Formiddag havde tusende Indvendinger for ikke at følge med mig til Nysø; da han endeligt fik Frihed til at lade være, sagde han: „Ja, naar jeg engang bliver Landsbypræst (hans højeste Lyksaligheds Ideal), saa skal jeg aldrig gjøre nogen Visitter til *dem*, som ere over min Stand; *der* skal Ingen faa mig ud!" — og det med megen Heftighed.

. . . . Mine to søde Børn hilse Dem og Professor *Rahbek* ret venskabeligt; de holde ogsaa saameget af Dem.

Jeg hørte en Konfirmation af vor nye Præst i Søndags, som gjorde et underligt Indtryk paa mig; jeg vil ikke dermed sige, at den ikke var god; maaske Mange vilde finde den saa; men jeg følte, at Winther vilde gjort den langt anderledes. De kjendte Winther; han var simpel hjærtelig, og saaledes vare ogsaa hans Konfirmationer, saa hjærtelige, overbevisende og godmodige, korte og højtidelige. De trættede aldrig, og man følte sig saa inderlig rørt, saa højtidelig stemt; ikke eet unyttigt Spørgsmaal fik Børnene. Hans Konfirmander elskede ham ret, og det var hans kjæreste Arbejde, deres Underviisning.

Hvor jeg ønskede at høre en Konfirmation af

[1]) Se Side 59.

Mynster! Jeg kan ret føle, hvorledes den vilde være, ganske for Hjærtet. Men hvorledes kunde vel *det* ske? Ja, naar han bliver Præst i Kjøbenhavn! Dog det kunde ikke glæde mig; thi Konfirmationerne *der* ere ikke — og kan ikke være — Hvad de burde være. Jeg kan overalt ikke forstaa, hvorledes en Præst hellere vil være i Byen end paa Landet,[1]) ja, vel for sin egen Skyld; men sin Menighed kan han nytte uendelig mere, efter min Forestilling, paa Landet; thi Præsterne ere jo Alt for Deres Bønder; veed de, eller forstaaer de at omgaaes dem, saa kan de faa dem, for det Meste, til at blive ret meget gode Mennesker; og hvor belønnende er ikke *det*! Mine Døtre og jeg ere enige om, at vi kuns kunne være glade ved at høre en lang Prædiken og en lang Konfirmation af *Mynster*, og at vi ikke forsømte nogen Prædiken, naar han var Præst. Dersom De, gode Fru Rahbek, har flere af hans Arbejder, da viis mig den Godhed efterhaanden at laane mig dem; De vil derved gjøre mig en stor Glæde, som jeg sætter særdeles megen Pris paa. Gid De igjen vilde give mig Noget at udrette for Dem; hvor gjærne gjorde jeg det ikke! Jeg føler mig saameget i Deres Gjæld.

Nu, Gud velsigne Dem Bægge! Værer mine Venner! Og De vil inderligt glæde

Deres ærlig hengivne

Johanne Dorothea Winther."

Ved Slutningen af et nyt Besøg i Kjøbenhavn skriver hun d. 25nde Nov. 1809:

[1]) Denne Ytring var Vand paa *Kamma Rahbeks* Mølle, da hun, som bekjendt, var meget vred, fordi *Mynster* vilde til Kjøbenhavn. (Se hans Levned, S. 182 (1854).

Min gode, kjære Veninde!

Det gjør mig ondt, at jeg skriftligt maa sige Dem Farvel og ikke mundtligt, som jeg saa gjærne havde villet; men næsten kan jeg sige: „Naar skeer Hvad jeg gjærne vilde?“ Dog heri maa jeg finde mig som i Saameget; havde jeg kuns Kurage nok hertil; men ofte mangler det mig, naar jeg behøvede det. Inderligt være De og den gode Professor *Rahbek* takket for de Timer, jeg har nydt hos Dem; jeg erindrer dem med et rørt Hjærte, glæder mig ved dem og ønskede saa gjærne, at Skæbnen ikke havde været mig imod ogsaa heri; thi jeg havde betænkt ret ofte at komme til Dem; men, da jeg nogenledes kunde vandre, var Vejen ufremkommelig, og siden har jeg været og er ret daarlig. Jeg har imidlertid tabt Meget ved at maatte undvære *de* Menneskers Selskab, som jeg sætter saamegen Pris paa; for Dem er det tværtimod en Vinding; thi jeg føler godt — og sandelig uden Miøseri[1]) — at mit Selskab er ganske uden Interesse, da jeg virkelig er syg, baade paa Sjæl og Legeme. At Deres Godhed for mig og — tør jeg sige det? — Deres Venskab alene lod mig ønske, at jeg kom til Dem, veed jeg og skjønner saa meget mere derpaa. Forund mig fremdeles Deres venskabelige Godhed, og vær vis paa, at De derved ikke bidrager Lidet til min Tilfredshed. En Glæde kunde De give mig, og som vilde overbevise mig om, at De holder lidt af mig: Vil De sige *Du* til mig, og tillader De, at jeg gjør det Samme [overfor Dem]? Vær nu ikke vred herfor, gode Fru Rahbek! Ofte har jeg villet

[1]) Bakkehusudtryk for Affektation.

bede Dem derom, men stedse befrygtet, at De ikke holdt af det. Dersom jeg bliver saa vel, har jeg foresat mig at rejse Mandag. Maa jeg vente et Par Ord fra Dem forinden? Og herefter nogle Linier imellem? De veed, det glæder mig. Nu, Gud velsigne Dem og Deres! Vær stedse saa lykkelige, som det redeligt ønskes Dem af Deres inderlig hengivne

Hanna Winther.

Vil De ved Lejlighed erindre Professor *Rahbek* om den Bog, han har været saa god at love mig. Vil De hilse Deres Søster; jeg føler ret meget, hvor glad og lykkelig hun maa være.[1]) Gid hun stedse blive det!"

Man vil sikkert undre sig over, at Madam Winther ikke strax efter sin Mands Død flyttede til Nykjøbing for at tage sin eneste Søn i Huset. Vi savne Midler til at begrunde, hvorfor hun ikke gjorde dette; vist er det, at Planen først lidt efter lidt modnedes i hende. Hendes to Plejedøtre, *Frederikke Koes* og *Caroline Falck* flyttede til Kjøbenhavn i Huset hos denne Sidstes Moder, *Marie Koes* holdt d. 9ende Juni 1810 Bryllup med *Aagaard*, og i Sommeren s. A. flyttede Madam Winther selv til Nykjøbing, hvilket følgende Brev til *Kamma Rahbek* oplyser os om:

„Nykjøbing d. 25nde Juli 1810.

Min gode, kjære Veninde!

Nu, jeg nogenledes er kommen i Orden, overfalder mig Længsel efter Dem. De maa altsaa tillade, at jeg taler lidt skriftligt med Dem.

[1]) Fordi *Oehlenschlæger* var kommen hjem fra sin store Rejse.

Inderlig Tak for de Timer, jeg nød i Deres Selskab! [1]) De ere mig kjære og ville ofte give mig glade Erindringer. Ofte kom jeg til Dem, og endnu oftere havde jeg gjærne villet komme; men min Frygt for at kjede Dem holdt mig tilbage; tilgiv det, gode Fru Rahbek! Det var ikke Mistillid til Deres Godhed og Overbærelse, hvilke jeg har havt saamange Prøver paa, men en Ængstelighed, som jeg ikke kan overvinde, da den er en Følge af min svage Helbred, som gjør, at jeg aldrig lever med frit og let Aandedræt, men tungt og ængsteligt. Saaledes har jeg ikke været før mine sidste tvende Aar, og man maa finde sig i sin Skæbne. Det Eneste, der kan opmuntre mig, er ærlig deltagende Venner; men gjærne ere *de*, man agter højest som Venner, mindst tilbøjelige til at være det.[2]).

. . . Vil De hilse Professor *Rahbek* saameget fra mig; hans Bog vil være mig en kjær Erindring om ham. Den gode *Heger* maa de heller ikke glemme at hilse fra mig. Han er ikke glad, hvilket gjør mig ondt; jeg vilde, at alle gode Mennesker, at alle mine saa kjære Venner skulde ret være lykkelige, saa lykkelige, som man kan være det i denne Verden. . . .

Madam *Drewsen* vil vistnok fortælle Dem, at vi have levet nogle Dage sammen; hendes Nærværelse var mig kjær. Jeg skulde gjort Turen med til Møen, men blev syg og har ikke været vel siden. Min *Christian* beder Dem særdeles meget hilset; han erindrer endnu med Glæde, at De yndede ham.

[1]) Under hendes Besøg i Kjøbenhavn, vistnok i Anledning af *Aagaards* Bryllup. [2]) Maaske ligger heri en Slags Reprimande, fordi Fru *Rahbek* jo synes ikke at være gaaet ind paa hendes Forslag om, at de skulle sige „Du“ til hinanden.

Fru *Bloch*, en god, velsignet Kone, ligesom Doktoren, en herlig elskværdig Mand, vilde saa gjærne gjøre Deres Bekjendtskab; . . . . De har jo Intet imod, at jeg beder mine Børn føre hende ud til Dem? Med hende skriver jeg dette Brev. Jeg er saa glad ved disse elskværdige Mennesker, som omgaaes mig med saameget Venskab og Godhed.

Jeg var paa Nebølle igaar hos Etatsraad *Stampes; der* var ogsaa min saa kjære Veninde *Rosine Schow*,[1]) forrige Frøken *Rothe*; vi havde aftalt det i Kjøbenhavn at mødes *der*, og vi vare alle Tre ret glade og tænkte os tilbage i fordums Tider . . .

Deres oprigtig hengivne

Hanna Winther.“

Hendes sidste Brev til *Kamma Rahbek* er fra Nykjøbing d. 8nde Maj 1811, altsaa nogle Maaneder før hendes andet Bryllup. Det lyder saaledes:

„Jeg længes ret meget efter at høre Noget fra Dem, gode, kjære Fru Rahbek! Det er saalænge siden, jeg talte med Dem, og jeg har siden den Tid ikke seet en Linie fra Dem, hvilket ret gjør mig ondt . . . De kan være vis paa, at jeg erindrer Dem med inderlig Venskabsfølelse . . . . . . Her har jeg ogsaa den Glæde at kunne tale om Dem med de gode Doktor *Blochs*, som Bægge holde saa usigelig meget af Dem og Deres Mand. . . . . . Disse gode, velsignede Mennesker bidrage ret meget til at gjøre mig Livet behageligt ved deres inderlige og venskabelige Omgang; de ere ret meget elsk-

[1]) Se S. 21—22.

værdige Mennesker. Doktoren er saa glad ved „Sandsigeren“ [1]); han fortalte mig Adskilligt deraf forleden Dag og har lovet mig den efterhaanden tillaans. Fru *Bloch* er og saa glad ved Alt, hvad Professor *Rahbek* skriver; det læser hun saa gjærne, og jeg glæder mig ved, at vi ogsaa ere enige heri . . .

Nu maa jeg dog sige Dem — thi jeg troer, det fornøjer Dem at høre — at jeg lever meget vel her paa Falster, hvilket især Doktor *Blochs* Familie og min gode *Christian* bidrage til; thi han — den gode Dreng — er ret flittig og flink, siden jeg kom hertil, og han gjør Alt, hvad han veed der kan fornøje mig. En Familie paa Møen, som er beslægtet med en af de smaa Piger, jeg har her hos mig, har for min Skyld kjøbt en pæn lille Gaard her, som jeg beboer, hvortil der er en lille Have, hvilket er mig en stor Behagelighed, da jeg derved dog gaaer lidet tilbage i det fordums glade Landliv. I Ferien kommer jeg over til Sjælland, dersom Finanserne tillade det, og glæder mig da til at se og tale med Dem paa det dejlige Bakkehus; gid De dog ikke paa den Tid var paa Landet! Hvorledes lever den gode Fru *Oehlenschlæger*? Hun har formodentlig været i Barselseng; jeg ønskede at vide, om hun har faaet en Søn eller Datter.[2]) De skulle vel ud paa det dejlige Sted igjen i Sommer.[3]) Jeg faaer aldrig noget Rigtigt at vide fra mine Børn om de Mennesker, som interessere mig, uagtet jeg ofte har bedet dem derom og uagtet jeg hver Uge faaer Brev fra dem. Er det

[1]) *Rahbeks* Fortsættelse af „Den danske Tilskuer“. [2]) *Charlotte Oehl.* blev født d. 21nde April 1811. [3]) Christiansholm ved Klampenborg.

vel ret? *Maria*[1]) har da faaet en Søn og er sjæleglad ved ham; til Pinsedag vil jeg over til dem; Doktorens har ogsaa sat sig det for, dersom han ikke faaer Forhindringer; han ønsker saameget, at De og Professor *Rahbek* saa ogsaa vare *der*. *Maria* lever da ogsaa ret lykkelig; *Holger*[2]) er en rar lille Mand; han er bleven meget elskværdig, siden han blev gift. Der er saa nydeligt paa Iselinge. Gid min gode *Rikke* og *Caroline* ogsaa havde deres Venner hjemme,[3]) saa vilde der ret blive en Glæde i den Familie . . .

Deres Have besørges vel med sædvanlig Omhu af Dem? Det er og en dejlig Have og et dejligt Sted. De og den gode Professor *Rahbek* leve saa vel, som jeg af Hjærtet ønsker Dem det, og jeg beder Dem: hav stedse lidt Godhed for

Deres inderlig hengivne

Hanna Winther."

Det nye Hjem i Nykjøbing blev til Velsignelse for den 14aarige Chr. Winther. Hans Moder elskede ham til Afguderi; men hun fordærvede ham langtfra i hans Barndom og Ungdom ved at føje og forkjæle ham; dertil var hun altfor klog og fornuftig. Han var et ganske ualmindelig lovende og indtagende ungt Menneske, smuk og med et elskeligt Væsen, der henrev Alle.[4]) Selv siger han, at Moderen var meget beskeden og til-

[1]) Fru *Aagaard*. [2]) *Aagaard*. [2]) *Frederikke Koes's* Forlovede, *Brøndsted*, og hendes Broder, Frøken *Falcks* Forlovede, vare i Grækenland, og paa Hjemvejen derfra var det, at *Koes* døde i Slutningen af samme Aar. [4]) Udtalelse af Frøken *P. Ross* i et Brev til mig.

lige „ifølge sin Situation klog og forsigtig“.[1]) Hun vilde helst have, at hendes Christian skulde blive Præst eller da i alt Fald komme i en Stilling, hvor han kunde virke i en Gjerning, som var fyldt med Det, Tiden fordrede. .Hun sagde engang: „Havde jeg flere Sønner, da skulde de være Seminarister; thi Almueskolevæsenet vil komme til at gaa forud for Præstevæsenet.[2])

Om Christian Winthers Ævner, Flid og Opførsel i Skoletiden have vi paalidelige Meddelelser. Han hørte ikke til de Elever, der med lige stor Lethed optage Alt i sig og derved som oftest bevise deres Mangel paa særlig Begavelse for noget Enkelt, deres Blottelse for *den* Ensidighed, der dog i Almindelighed er karakteristisk for den virkelig frugtbringende Ævne. Den, der med lige stort Behag lader Alt øse i sig, mangler som oftest den selvstændig skabende, den samfundsgavnende Aandskraft. Chr. Winthers Hukommelse med Hensyn til Aarstal og Data var — som hos de fleste aandfulde Mennesker — slet, og i den Anledning havde han mangfoldige Lidelser at gjennemgaa.[3]). Men han var heller ingenlunde flittig, og det var maaske en af Grundene, hvorfor Moderen flyttede til Nykjøbing og tog ham i Huset for selv at have Opsyn med ham. Afdøde Rektor *Chr. Listov* har viist mig den store Godhed at meddele mig nedenstaaende Uddrag af Nykjøbing lærde Skoles Arkiv; derigjennem vil man faa det bedste Begreb om Chr. Winthers Præstationer i Skoletiden:

[1]) Se Breve fra og til C. W., S. 219. [2]) Se *Rasmus Sørensens* Levned S. 57. [3]) Se Breve fra og til Chr. W., S. 222.

Af Adjunkt Nyholms Censur-Protokol.[1])

April og Maj 1807. Skoleflid: Ikke altid viser Winther den Flid og Opmærksomhed, som man kunde vente hos en Dreng af hans gode Anlæg.

Husflid: Naar han tilgavns har forberedt sig, gjør han ganske fortræffeligt Rede for sine Ting.

Juli 1807 — April 1808. Med en god Hukommelse og en herlig Dømmekraft forener Winther Følelse for det Rigtige og Skjønne; kun Skade, at Ligegyldighed synes at være et Karaktertræk hos ham.

Ved Hjælp af lidt Strænghed kan Winther altid bringes til at være opmærksom og flittig.

Gjør ret god Fremgang.

Hans Væsen behageligt og forekommende.

April 1808 — Oktbr. s. A. Forenede Winther med sine herlige Anlæg rigtig og ivrig Lærelyst, vilde han bringe det saare vidt.

Nok et halvt Aars Erfaring har lært mig, at lidt Strænghed hos Winther gjør snarere gavnlig Virkning.

Gjør Fremgang. — Hans Forhold anstændigt.

Oktbr. 1808 — Septbr. 1809. Hans Fremgang røbe især hans skriftlige Udarbejdelser og den fornuftige Maade, hvorpaa han gjør Regnskab for sine Pensa,

[1]) Over Disciplenes Privatflid, Orden og Opførsel holdt hver Lærer en Dagbog, hvoraf han ugentligt uddrog og i hver enkelt Discipels Karakterbog optegnede det Vidnesbyrd, denne i hans Lærefag og Timer havde fortjent for hele Ugen. Endeligt holdt hver Lærer et Censurregister, hvori hver Elev havde sit Folium, paa hvilket der blev nedskrevet „en fuldstændig ræsonneret Dom“ over hans Naturgaver, Skoleflid, Husflid, Fremgang og Sædelighed. Af disse Censurregistre blev de Domme uddragne, som indførtes i den almindelige Skoleprotokol, hvorefter alle Vidnesbyrd eller Testimonier i sin Tid udfærdigedes. (Se *Blochs* ovenomtalte Skoleprogram).

naar han kun i Forvejen har rigtig forberedt sig. — Sædelig.

Oktbr. 1809 — April 1810. Som man paa den ene Side maa glæde sig over denne talentfulde Discipels rigtige Domfældelser og smagfulde Bemærkninger, der overalt røbe en for hans Alder ualmindelig dannet Følelse og Kultur, saa [maa] man paa den anden Side beklage hans Hang til Dovenskab, der, hans ypperlige Ævner uagtet, dog lader ham blive saalangt tilbage.

Sædelighed: anstændig.

Af Adjunkt Betz's Censur-Protokol.

Septbr. 1807. Husflid (i Kalligrafi) og Fremgang: Hverken *denne* eller hans Flid er synderlig stor.

Sædelighed: meget god.

April 1808. Winther har udmærkede Anlæg for Skjønskrivning, naar han kun af og til ikke hjaskede.

Sædelighed: meget god.

April 1809. Kalligrafi: Til min Fornøjelse. I Fransken har hans Flid været afvexlende.

Sædelighed: god.

Oktbr. 1809 — April 1810. Winther har de herligste Anlæg og for sin Alder megen Kultur; han udtrykker sig i sin Oversættelse af Sprogene med Rigtighed og Smag.

Skoleflid: Han er uopmærksom og ofte efterladende. Han har derfor kun liden Fasthed i Latinen og naturligviis meget mindre i det Franske.

Sædelighed: god.

April—Oktbr. 1810. Skoleflid: Lyst har han ikke; men ved Alvorlighed kan han bringes til at arbejde; i den sidste Maaned er han upaaklagelig.

Fremgang: Denne er kun saa-saa!

Sædelighed: god.[1])

Af den af Rektor Bloch førte Skoleprotokol.

Winther indsat i første Klasse 1ste Maj 1807. (Omtrent saa megen Duelighed i at læse, skrive og regne, som udfordres til Skolens Begyndelsesklasse.)

	Dansk.	Latin.	Hist.	Geogr.	Religion.	Naturh. og Fysik.	Arithm.	Kalligrafi.
Examen April 1808	mg	tg	mg	g	mg	mg	mg	g
Examen Oktb. 1808. (Aarsexamen)	mg	g	ug	mg	ug	g	g	mg
Oktbr. 1809	mg	mg	ug	g	ug	mg	tg	mg

Derefter opflyttet til Anden Klasses nederste Afdeling.

	Dansk.	Dansk Stil.	Lat.	Lat. Stil.	Græsk.	Fransk.
Examen Oktbr. 1810	mg	mg	tg	—	mdl	mg
	Tysk	Hist.	Geog.	Relig.	Aritm.	Kalligr.
	—	g	mg	mdl	mdl	g

[1]) Alle de ovenstaaende Vidnesbyrd stamme fra Tiden, før hans Moder flyttede til Nykjøbing.

Resultat af Lærernes Domme om Winthers Flid og Sædelighed:

Det vilde være beklageligt, om hans Flid skulde, som hidtil, vedblive saa lidet at svare til de store Forventninger, man er berettiget til at haabe af hans herlige Anlæg. For Sædelighed har han meget roesværdig.

	Dansk.	Dansk Stil.	Lat.	Lat. Stil.	Græsk.	Fransk.
Examen Sept. 1811	mg	mg	mg	tg	mg	mg
	Tysk.	Hist.	Geogr.	Moral.	Aritm.	Kalligr.
	mg	mg	mg	mg	g	mg

Resultat af Lærernes Domme: Flid roesværdig. — Sædelighed udmærket roesværdig.[1])

Derefter opflyttet til 3die latinske Klasse.

	Dansk.	Dansk Stil.	Lat.	Lat. Stil.	Græsk.	Fransk.
Examen 1812	mg	mg	tg mg	g	mg	g
	Tysk.	Hist.	Geogr.	Religion o. Moral.	Aritm.	Geom.
	g	mg	g	g	g	tg

Resultatet af Lærernes Domme: Af Naturen udrustet med herlige Anlæg, som fortjente at dyrkes med

[1]) Det vil sees, at der er en betydelig Fremgang, efterat Moderen har faaet ham i sit Hus.

stadigere og mere anstrængt Flid og Opmærksomhed, end han i Almindelighed viser. Med hans Opførsel er man veltilfreds.

(Skoleaaret 1812—13 Discipel i 4de *Latin*-Klasse, men i Hebraisk og Geometri i 1ste Specialklasse, i Fransk og Tysk i 2nden, i de øvrige Fag med Undtagelse af Latin i 3die Specialklasse.)

	Dansk.	Dansk Stil.	Lat.	Lat. Stil.	Græsk.	Hebr.	
Examen 1813	g	mg	g	mdl	tg	g	
	Fransk.	Tysk.	Hist.	Geog.	Religion o.Moral.	Aritm.	Geom.
	mg	ug	tg	g	g	g	g[1])

Resultat af Lærernes Domme: Det ifjor anførte Vidnesbyrd gjælder her saa meget mere, som det vigtigere og vanskeligere Arbejde i den øverste Klasse forudsætter langt større Anstrængelse og mere vedholdende Flid, end man hos Winther har kunnet spore. Denne maa nødvendigt anvendes, hvis han skal vente i eet Aar at kunne naa Maalet.

(Skoleaaret 1813—14 Disc. i 4de latinske Kl. Nr. 12.)

Examen 1814. Fraværende formedelst Sygdom.

Resultat af Lærernes Domme: Endnu gjælder samme Vidnesbyrd som i de tvende forrige Aar.

(Ved Censuren efter Examen 1814 bestemtes hans Plads som Nr. 3 i 4de latinske Klasse.)

[1]) Efter Moderens Giftermaal viser der sig igjen Tilbagegang i Examenskaraktererne.

Examen 1815	Dansk Stil.	Lat.	Lat. Stil.	Græsk.	Hebr.	Fransk.
	mg	mg	g	g	g	mg
	Tysk.	Relig.	Hist.	Geogr.	Aritm.	Geom.
	mg	mg	g	tg	tg	tg

Hvad der meget afledede Chr. Winthers Interesse fra Skoleunderviisningen var hans tidlige literære Lyst og Forstand, som han kunde nære blandt Andet ved Hjælp af Skolens Bibliotek, der i 1806 var blevet grundlagt ved en Samling af nye og udvalgte Værker i 400 Bind, som Skolens Direktion havde tilsendt den.[1]) At Winther tidligt havde en saadan literær Sans, kan blandt Andet skjønnes deraf, at han som Skoledreng blev udseet til at være behjælpelig med Ordningen af *Edvard Colbjørnsens* efterladte Bibliotek, som dennes Søn havde skjænket til *Frederik den Sjette*, der igjen gav det til Christiania Universitet. Chr. Winther gjorde sig især bekjendt med den italienske Afdeling deraf, da han allerede dengang „interesserede sig saare meget for italienske Bøger". Flere Udgaver af *Ariostos Orlando furioso* fængslede hans Opmærksomhed, og en i stort Kvart med Kobbere tiltrak ham i den Grad, at han over et halvt Hundrede Aar senere hen i sit Liv skrev til Boghandler *Joh. Dahl* i Kristiania for af denne at faa en nøjagtig Afskrift af dens hele Titel, idet han saa haabede at kunne skaffe sig den hos en Antikvar i Florens, Turin, Venedig eller

[1]) Se *F. E. Hundrups* Skolekalender, Randers 1843, S. 129.

andensteds, hvilket „vilde være ham til stor Trøst og Glæde“.[1]) Her har man den sande Bogelsker for sig; denne Passion var ham i Blodet baaren. Sprogsansen — overfor de levende Sprog, vel at mærke — var den, der gjorde ham Skolelivet kjærest, og han ejede den dermed saa ofte forbundne musikalske Ævne. Allerede dengang spillede han saa godt paa Violin, at han maatte assistere ved Koncerter i Nykjøbing. Man tænkte endogsaa paa at lade ham blive Violinist; men saa lagde han pludseligt sine musikalske Øvelser heelt tilside.[2])

Det er aabenbart sine egne Skoleerindringer fra de senere Aar, han giver Udtryk i følgende Vers af „En skummel Begivenhed“[3]):

Tolv Slag der lød fra Skoleklokken,
og hujende som Volmers Jagt
fra alle Klasser brused Flokken
ned gjennem Portens snævre Tragt.

Jeg selv var ikke blandt de Sidste,
og flyvende det gik i Fart;
ej nogen Tid jeg vilde miste,
mig hvert Minut var dyrebart.

Jeg skrifte maa, skjøndt jeg er bange,
at, naar jeg slaaer min egen Stræng,
jeg høre faaer — som mange Gange —
at jeg var ret en tosset Dreng.

— Det var i „Krigens Tid“; Soldaten
sig bryste overalt man saae,
og han, den Vigtigste i Staten,
som Herre i Kvarteret laa.[4])

[1]) Se Breve fra og til Chr. W.“, S. 114. [2]) Se *F. L. Liebenbergs* Fortale til „Breve fra og til C. W.“, V. [3]) Se „En Samling Vers“, S. 187—90. [4]) Nykjøbing var dengang meget plaget med Indkvartering.

Dog, for ham til Forstand at bringe,
man lod ham i Kvadrille lang
en *»cavalier seul«* stundum springe
til Trommeslag og Pibers Klang.

Men for de Folk med Epauletter
og Sabelkvast blev nok saa flot
gjort Bal, Koncerter og Banketter;
de burde have det saa godt.

Man hverved musikalske Kræfter
i hver en Krog, hvor man dem fandt;
og, skjøndt de ofte var derefter,
til Enhed man dem dog forbandt.

I Symfonien Bratsch jeg spilled,
i Koret sang jeg anden Bas,
og derfor var det frit mig stillet
at være med til Bal og Stads.

I Skolens sidste Klasse sad jeg,
alt sytten Aar; med al min Kraft
Apollo og de Ni tilbad jeg —
just ej som Rektor vilde havt.

Med Fliden gik det ikke rigtig;
der var saa mangen anden Ting,
der mer end *Plato* var mig vigtig
og fik min Tanke sat i Sving!

Mer end paa Græsken og Latinen
jeg paa „min *Goethe*“ satte Pris;
jeg Bratschen strøg og Violinen,
og jeg skrev Vers — naturligviis.

Vi ere her inde i en Periode af Chr. Winthers Skoleliv, som fik stor Betydning for ham ved nogle Kammerater, der blev indmeldte i Skolen. Det var Brødrene *Poul Martin* og *Hans Ulrik Møller;* navnlig den Første af disse greb dybt ind i Christian Winthers Tilværelse. *Poul Møllers* Fader var i 1802 forflyttet som Præst fra Jylland til Kjøbelev ved Nakskov;

Drengen var da 8 Aar gammel. I sit 13de Aar blev han sat i Nakskov lærde Skole; denne, som kun var en Middelskole, gjennemgik han i to Aar, fik derefter i et Aars Tid privat Underviisning af Faderen og blev saa endelig i Oktober 1810 i sit 16de Aar optagen i Nykjøbing lærde Skoles øverste Klasse.[1]) *Hans Ulrik* var et Par Maaneder yngre end Christian Winther, *Poul Møller* 2 Aar ældre. Bægge disse Sønner bleve Pensionærer hos Madam *Høyberg*, hvorfra Chr. Winther dengang var flyttet til sin Moder; Madam H. roste dem for deres Nøjsomhed; men *Poul Møllers* Glemsomhed var hende ofte til Byrde; han kom sjældent til rette Tid med Betalingen, og dette satte hende i stor Forlegenhed.[2]) *Poul Møller* skildres os ellers som „en elskværdig, aaben og ærlig Dreng, der gjorde sig bemærket ved god Hukommelse, Gave til med Lethed at fatte endog de vanskeligere Ting, en over hans Alders sædvanlige Grænse udviklet Dømmekraft og en sjælden Alsidighed. Han havde allerede for længe siden læst Meget udenfor sine Lektier — Morskabsbøger og andre tiltrækkende Skrifter — og var underholdende og behagelig i Omgang. Gjærne samledes han med sine Jævnaldrende til Leg og Lystighed; men, vare Ældre tilstede og Noget i deres Samtale vakte hans Opmærksomhed, trak han sig stille hen i Nærheden og hørte efter. Ogsaa holdt han af at disputere med sine Kammerater

[1]) Nakskov Skole havde oprindeligt været en lærd Skole, men blev i 1806 forandret til en Middelskole, medens Laaland-Falsters anden Latinskole blev udvidet og blev Stiftets Hovedskole med Forpligtelse til at modtage de Disciple, der, efter at have naaet det for Nakskov Skole bestemte Maal af Kundskaber, dimitteredes derfra til hin. [2]) Højesteretsassessor *Nyholms* Meddelelse.

og brugte sin Vittighed lystigt, naar han greb Modstanderen i Uvidenhed. Han var noget hidsig og opbrusende; hvis Nogen rørte ved hans Ære, kom han strax i Harnisk, og Sagen afgjordes da gjærne ved Nævekamp, hvori *Poul* oftest bankede Modstanderen, da han var velvoxen, stærk og tapper. Af sig selv kom han Ingen for nær og var af en fredelig og forsonlig Natur; han havde da ogsaa mest Interesse for aandelige Sysler, men var derimod noget ligegyldig ved ydre Ting, saasom sin Paaklædning, hvorover han tidt fik Irettesættelser, udenat han dog dengang eller senere naaede den ønskelige Fuldkommenhed i saa Henseende. I sine Fritimer spillede han Violin, men læste endnu mere, og deriblandt gjærne Digtere, især komiske, og fremfor alle *Holberg*. Han var altid munter og overgiven, hans overlegne Aand spøgte med Alt og ligesom spillede med hans Legeme. Han gik ikke, men sprang; han sang lydeligt af fuldt Bryst, naar det kom over ham, og var rig paa lystige Paafund.[1]) Med denne prægtige Yngling som med den mere stille, dybsindige *Hans Ulrik* sluttede Chr. Winther nu snart et inderligt Venskab og levede med dem i Nykjøbing, indtil *Poul* i 1812 blev Student og *Hans Ulrik* i 1814, medens Chr. Winther paa Grund af Sygdom først blev det i 1815. Mest i Chr. Winthers Moders Hjem fandt Sammenkomsterne Sted. I det første Aar var en anden ung Poet undertiden med *der*, nemlig *Nicolaj Søtoft*, der blev Student i 1811. Denne skriver i sit Mindedigt over *Poul Møller:*

[1]) Se *F. C. Olsen: Poul Møllers* Levned, tredie Udg. af Efterl. Skr., S. 6—7.

Dig mødte jeg først som en lille Dreng
i Jylland saa fro;
og atter paa Falsters den blomstrende Eng
gik sammen vi To.
Og Christian — han siden Din Broder blev —
os mødte derpaa.
Saamangt et Digt vi nu sammen skrev,
som maatte forgaa.[1])

Christian Winther og *Poul Møller* spillede Violin sammen, sang sammen og drøftede sammen Digterværker; i deres Fritid færdedes de meget i Naturen og holdt af at ro ud sammen i en Baad og ligge og drive paa Søen[2]); de elskede hinanden højt. Chr. Winther fulgte ofte med sine nye Venner til deres Hjem i Kjøbelev, som forøvrig var trist og splittet, da deres Moder, faa Dage efterat de vare komne ind i Nykjøbing Skole, var død d. 13de Oktbr. 1810 efter flere Aars tung Sindssygdom. — Fra en af Henrejserne til Kjøbelev stammer Chr. Winthers første Digt. Han laa med *Poul Møller* i Græsset ved Maribo Sø og ventede paa Diligencen, der skulde tage dem med. *Poul Møller* havde allerede i Skoletiden i Nakskov skrevet heldige Smaadigte. Medens de nu laa og ventede, foreslog han Christian Winther, at de hver skulde skrive et, og det Forslag gik Vennen ind paa. *Poul Møller* oplæste først sit, der hed „David og Goliath“; saa kom Chr. Winthers, hvis Navn var „Den yndige lille Pige ved Bækken“, og det støttede sig til noget Selvoplevet.[3]) Maaske var det hende, han besynger i det Digt, som jeg før citerede: „En skummel Begivenhed“, hvor der om Gjenstanden for hans første Forelskelse fortælles:

[1]) Se *N. Søtoft* „Et Pantheon“, 1842. [2]) Højesteretsassessor *Nyholms* Meddelelse. [3]) Meddelt mig af *Poul Møllers* Enke.

Det var nu Pastor Hermanns Datter;
hid kom hun fra den anden Ø,
og fuld af Liv og Lyst og Latter
hun dansed som en Ellemø.

Saa livlig, sød som Lærken var hun,
der kvidrer i et Morgenblaa;
en Krans af blonde Lokker bar hun,
og hendes Smil og Øjne — naa!

Vist er det, at her begyndte hans Forelskelse at iklæde sig Vers. Der findes en Gemme, der fremstiller Eros som Den, der former en Kunstners Skikkelse. *Agathon* siger ogsaa i *Platons* „Symposion“, at „Eros er viis som Digter, saa at han endog kan gjøre Andre dertil. Enhver bliver idetmindste Digter — var han end før nok saa fremmed for Muserne — naar han berøres af Eros . . . . . Og hvad Mesterskab i Kunsterne angaaer, vide vi da ikke, at den Kunstner, hvis Lærer denne Gud var, blev berømt og navnkundig, den derimod, hvem Eros ikke begejstrede, stod altid i Skygge!“ Denne Udtalelse svarer nogenlunde til Oehlenschlægers i disse skjønne Verslinier:

Som Rosen springer ud i Vaar
udspringer Kjærlighed i Ungdomsaar
i skjønne, varme, dybe Sjæle;
og *der* — saa lidt som Rosen — er den Dunst,
den sætter sig et evigt Eftermæle
i hellig Tro, i Poesi og Kunst.

Eros gyder sit Væsen ind i det virkende Geni; i dets Gjerning drager hans Sjæl, hans Drift, sin Aande; — dets Ild, det er ham selv. I denne Skoledreng, vi her beskæftige os med, har han begyndt sin Kunstner-

gjerning; Fremtiden vil vise, til hvilken Grad han fuldførte den.

Den Fryd, han følte ved at kunne skrive Vers, har han skildret paa følgende Maade:[1])

Ret aldrig kan jeg glemme
den allerførste Gang,
da jeg min egen Stemme
fik høre, at den sang;
mit Øje stod i Lue,
et Blus var paa min Kind,
min Aande som en Due
fløj ængstligt ud og ind.

Der lød mig som en Dundren
hen over Himlens Blaa;
der blev en saadan Undren
i hver min Tankes Vraa;
der brændte saadan Længsel,
saa luehed en Tørst,
der blev en Spørgen, Trængsel:
Hvad griber jeg nu først?

Det var, som Vinger hæved
mig op fra Jordens Skjød;
igjennem Sjælen bæved
en Strøm af Vellyst sød;
det var ret som mit Øje
blev mere skarpt og klart;
det Dybe og det Høje
mig syntes aabenbar't.

Mig smiled Jord og Himmel,
mig vinked Busk og Træer;
den hulde Blomstervrimmel
den blev mig nok saa kjær;
Solen var mere gylden,
og Himlen mere blaa,
og dobbelt rig var Fylden
af Nattens Stjærner smaa.

[1]) Sml. Digtn. III, S. 284.

Og for mit indre Øre
vidt aabnet blev en Dør;
Fuglen, kunde jeg høre,
sang sødere end før;
mig Havets stolte Brusen
mer stræng, alvorlig var;
som Orgelklang sin Susen
hen om mig Vinden bar.

Jeg fatted Kildens Rislen,
naar den blandt Roser randt,
i Snogens sagte Hvislen
god Mening jeg fandt;
og Katten, som sig strakte,
og Hundens kjække Vov
selv i mit Indre vakte
en Stemning *der*, som sov.

De vilde Dyr paa Marken,
den Edderkop, som spandt,
den blanke Fisk i Parken
til sig min Tanke bandt;
og Rankens klare Drue
fik mig en anden Skik;
der blev en himmelsk Lue
af den jordiske Drik.

Og Mennesket — den Gaade
saa dunkel og saa sær,
jeg prøved paa at raade,
endskjøndt den er saa svær.
Jeg vovede at gætte
hans Hjærtes fine Skrift
og klart i Lys at sætte
hans Tanke og Bedrift.

Jeg tolked Fryd og Smerte
med livligt Farvespil,
som fra mit eget Hjærte
jeg hentede dertil.
Var Sandhed ren fremstillet,
og var der nogen Fejl,
saa var det dog et Billed
ud af mit eget Spejl.

Om Usselhed, om Styrke
jeg sang, om Elskov, Had;
det Lyse og det Mørke
det lod jeg følges ad.
For Skjønhed og for Ære
mit Indre blev opladt
og kunde næppe bære
i Hus sin rige Skat. —

Jeg gaaer tilbage til Skolelivet i Nykjøbing. To Aar igjennem foretog de Unge sig hver Ferie Rejser sammen til Kjøbelev, medens Chr. Winthers Moder sad ene hjemme i Nykjøbing, glad ved enhver ædel Oplivelse, hendes Dreng fik.

Da indtraadte der en Begivenhed, som bandt de unge Venner endnu fastere sammen. Det var i Sommeren 1811, at Præsten ventede sine Sønner og vel sagtens ogsaa — som sædvanligt — Chr. Winther hjem i Ferien. Saa indløb der fra hans Ven, Rektor *Bloch*, en Indbydelse til et Besøg i Nykjøbing, forat han tillige kunde overvære sine dygtige Sønners Examen. Under dette Besøg magede Rektor *Bloch* det saaledes, at *Rasmus Møller* kom til at stifte et Bekjendtskab, der blev af den største Betydning for ham. *Bloch* havde længe seet, hvor tarveligt det stod til med Familielivet i Kjøbelev, siden Madam *Møller* var død. Der var øde og tomt i Hjemmet. Alt gik tilbage, og den timelige Velfærd truedes. De fire Døtre, af hvilke den ældste var 12 Aar, læste han selv med; de vare velbegavede, men savnede tilstrækkelig Vejledning og kvindelig Anførsel og havde ikke Meget forud for Daglejernes Børn ved Gaarden, som vare deres Legekammerater. „Den, der kjendte *Rasmus Møller*, vil kunne tænke sig

ham, staaende ved Vinduet i sit Studerekammer og med de magre Hænder lagte, den ene over den anden, paa Karmen, uroligt seende hen over Blomsterhaven ... Under Modgang havde han den barnlige Lydighed, hvormed han bøjede sig for sin himmelske Faders Villie og bar sit Kors uden at knurre eller klage, ja, lovede dertil Herren, som Job ... I sin Angst for at forsømme Hvad han skyldte sine stakkels Pigebørn, lovede han at tænke paa at give dem — en Moder."

Saa var han da i Stuen hos sin Ven, Rektor *Bloch*. Det var efter dennes endte Dagværk paa Skolen, at de sad sammen i Sofaen og røg deres Pibe. Da kom *det* for Enkemanden staaende Tema paa Bane. *Bloch* spurgte ham nemlig, om han dog ikke snart vilde opsøge sig en Hustru. *Møller* skar Ansigt og ønskede sig fritagen for at diskutere denne Sag. Men *Bloch* blev fast ved Hvad han tilsigtede, og uden Videre gav han en saa skjøn og livfuld Skildring af Chr. Winthers 43aarige Moder, at *Møller* maatte studse og lytte. Hele Skildringen bar Sandhedens Præg og var som passet ind i *Møllers* uklare Forestillinger om, hvordan *Den* vel maatte være, som skulde udfylde Pladsen i hans Hjem.

„Nu", gjentog *Bloch*, da *Møller* sad hensunken i dybe Tanker, „Hvad mener Du, Møller?"

„Hm, hm — jeg skal ikke negte," var Svaret, „ja, jeg maa tilstaa Dig, at jeg meget gjærne vilde gjøre denne Kones Bekjendtskab. Kun indseer jeg ikke, paa hvad Maade det bedst vil kunne ske, uden at vække Opmærksomhed."

„Ja, det skal ingen Vanskeligheder have," svarede

Bloch, „Drengene ere jo alt gode Kammerater, Dine to og hendes. Du maa besøge hende i hendes Hjem. Du kunde jo for Exempel give Dig til Ærende at spørge hende, om hun muligviis vil tage Dine Sønner i Kost. Det er da rimeligt, at Du ønsker dem i et mere dannet Hus, end hvor de ere,[1]) og saaledes har Du passende Anledning til at hilse paa Madam Winther, som, i Forbigaaende sagt, er en fin Kone."

Ved den sidste Bemærkning betragtede *Møller* uvilkaarligt sin gamle graa Frakke, der var pudset op af en Landsbyskrædder; men *Bloch* trøstede ham med, at det ikke vilde komme Madam Winther an paa Habitten: hun var meget fordomsfri.

Møller rømmede sig som sædvanligt, lagde Piben bort, glattede paa sin afslidte Hat, tog sin Stok og gik. Men, da han kom til Enkens Dør, varede det en god Stund, førend han højt nok fik banket paa.

Et Øjeblik efter stod han Ansigt til Ansigt med en meget lille, meget sirlig klædt Dame med smukke, kloge Ansigtstræk og noget vist Tilbageholdent, Fornemt i sit Væsen. Efter at have sagt ham, at hun var *Den*, han spurgte efter, betragtede hun ham fast, idet hun ønskede at høre hans Ærende og hans Navn; hun var sikker paa, hun havde en simpel Lægmand for sig. Han sagde Hvem han var, og, da hun hørte „Præsten *Rasmus Møller*!", læste man i hendes Aasyn en umiskjendelig Forundring og Glæde. Hun førte ham nu til Sæde ved sin Side og fortalte ham, at hun, efter at have gjort sig bekjendt med hans Værker, af hvilke hun ejede

[1]) De vare nok dengang komne fra Madam *Høyberg* til en Skomager.

de fleste, ofte havde ønsket at gjøre hans personlige Bekjendtskab. Saaledes kom der strax en livlig og hjærtelig Samtale igang, og den trak saa langt ud, at Rektor *Bloch* allerede længe havde ventet ved Bordet, da *Møller* endelig viste sig, synlig oplivet og forfrisket.

Da hviskede *Bloch:* „Fik Du hende saa til at tage imod Dine Sønner?“

Møller svarede: „Hm, hm, jeg glemte det, Skam; jeg kom slet ikke til at tale med hende derom.“

Og nu lo *Bloch,* ret indvendig glad. —

Ikke længe efter kom Forbindelsen istand. Men forinden var der *Meget* for Madam *Winther* at overveje og vel betænke. Hun levede, efter sin Skæbnes Vilkaar, meget lykkeligt og uafhængigt med sin eneste, elskede Søn og attraaede ingen Forandring i Forhold og Omstændigheder. Her vilde store Forpligtelser komme til at paahvile hende, især som Stifmoder til 6 Børn; men paa den anden Side var der for hende noget Tillokkende i den Tanke, at hun skulde dele Livet med og blidgjøre det for en saa ædel Mand, der vilde blive hendes Søn en Fader, som anderledes fuldeligt, end hun — den enlige Enke — selv formaaede det, kunde erstatte ham den *savnede* Fader. Til Gjengjæld skulde hun være Moder for fire Døtre, som hun vidste vare forsømte. Hertil havde hun den bedste Villie, og hendes Fortid som Opdragerinde beviste jo, at hun magtede en saadan Opgave. Hun haabede paa Støtte fra sin tilkommende Mand. Til ham kunde hun se op, ja, hun kunde selv lære af ham og komme videre i de lyse Riger, som hendes Længsel stod til.

Saa fulgte hun da Kaldet. Paa det Rene med sig

selv og sin Beslutning, drog hun som Husmoder glad ind i Kjøbelev Præstegaard; den 31te August 1811 fandt Vielsen Sted *der* i Kirken.[1]) Brudgommen var 48 Aar, Bruden 43. I 18 Aar blev hun sin Mands uundværlige Selskab og Børnenes „kjære, lille Mo'er.“ I sit Levnedsløb, forfattet i Anledning af hans Indvielse til Biskop, siger *R. Møller*, at det smertelige Tab af hans første Hustru blev ham oprettet i dette nye Ægteskab, som gjengav *ham* en ædel, trofast Deltagerinde i alle Livets Skæbner og *hans Børn* en sand Moder, hvis Opdragelse de, næst Gud, skyldte Alt. Han kalder hende „sin trofaste Ægtefælle, sin Alderdoms Støtte.“ Hun mødte uindskrænket Tillid i sit nye Hjem og havde nogenlunde frie Hænder til at lede og omdanne det hele Husvæsen efter sit Hoved og faa Skik paa Forholdene. Hun gik ikke selv meget *med*; men hun bragte Alt i Aande. Den inderligste Kjærlighed var tilhuse og mød-

[1]) Man vil flere Steder — f. Ex. i Frøken *Ross's* Bog — finde Bryllupsaaret angivet til 1812. I et utrykt Brev fra Chr. Winther til Frøken *P. Ross* siger han: „Ogsaa jeg troer med Bestemthed at vide, at min Moders Giftermaal med Dr. *Møller* fandt Sted i Aaret 1812, og denne Fejl i Kirkebogen er mig ubegribelig. Havde jeg her [i Helsingør] *Erslews* Forfatterlexikon, vilde jeg vistnok *der* finde Bekræftelse paa vor Mening.“ Men *Erslew*, *Lengninck* og *Wiberg* sætte det til 1811, og de have Ret. Hr. Kantor *Viggo Holm* i Nykjøbing har viist mig den Godhed at undersøge Sagen i denne Bys Skifteprotokoller, og heraf fremgaaer det, at Madam Winther d. 21nde August 1811 holdt Samfrendeskifte, og det er urimeligt at antage, hun skulde have gjort dette et Aar før sit Bryllup. Ved Skiftet anføres *Chr. Winther* som eneste Arving. Der fandtes i Boet Sølv og Plet for 330 Rbd., Møbler for 800 Rbd., „Postelin“ og Stentøj for 170, Sengklæder m. M. for 800. Præsten Winthers Eftermand i Ulsø, *Glahn*, skyldte mod første Prioritet i sit Indbo 1400 Rbd., en kongelig Obligation var paa 500, saa det Hele blev 4000 Rbd.; Omkostningerne vare 200, altsaa var der til Arv 3800, af hvilke Chr. Winther fik de 1900.

tes i Alles Hjærter. De hjemlige Anliggender blev gjærne drøftede, naar Ægteparret om Aftenen sad hver i sit Hjørne af den store, gammeldags Sofa i Dagligstuen. Dette Værelse — som ogsaa de andre — havde ved den nye Husmoders smukke Møbler vundet betydeligt i Hygge. Dog gjorde Tarveligheden, som det lod til, hun yndede eller — efter sin Mands Ønske — bibeholdt, sig gjældende i Forening med megen Smag og Properhed. I den ydre Lejlighed var der kommet en Velstand af Kobber- og Messingkar, som blinkede fra Vægge og Hylder, saa det svarede til Chr. Winthers Ord i „En Novelle“:

Vel var det Hele smaat og smalt,
men hyggeligt og sirligt Alt,
og Køknet selv saa hvidt som Sne
og blankt som Solen var at se.

Det smukkeste og mest imponerende Syn i Huset var unegtelig dog Husmoderen selv med sine Døtre ved Siden. Den ældste, *Cathrine Elisabeth,* var næsten 12 Aar gammel, den næste, *Petrine Jacobine,* gik i sit 11te, den tredie, *Nielsine Marie* var omtrent et Aar yngre, og den fjerde, *Rasmine Marie,* var 6 Aar. Disse godmodige, venlige Børn vandt fra første Øjeblik af Stifmoderens Kjærlighed og kom ogsaa snart til at elske hende af ganske Hjærte. De vare helst, hvor hun var, og stredes om Pladsen ved hendes Side, den Yngste med Armen om hendes Liv; *Rasmine* var Kjælebarnet.[1])

[1]) Det Væsentligste i ovenstaaende Skildring af Indledningen til Mad. Winthers andet Ægteskab og Hvad derefter følger er taget af Frøken *P. Ross's* Bog: „Skildringer af *Rasmus Møllers* Liv“; mundtlige Familiemeddelelser har jeg dog ogsaa benyttet.

Den nye Husmoder gjorde et paa samme Tid moderligt og elegant Indtryk. I Klædedragt var hun ikke tarvelig, hun gik tværtimod altid kostbart klædt, men tillige sart og lidet fremtrædende, sædvanligt i Silke og med en Kjole, der sad løst, og hvorover hun bar „Slag“; hun havde et Hovedtøj, sammensat af hvide, ægte Kniplinger, der faldt ned omkring Hovedet. Tilmiddag klædte hun sig altid om og holdt saa af at have en af de Unge hos sig i Soveværelset; det var da en Fornøjelse at iagttage hendes gratiøse og behagelige Person.[1])

Rasmus Møller, som nu blev den sextenaarige Chr. Winthers Stiffader og i alle Henseender paa bedste Maade udfyldte denne Stilling, var en spinkel, spædlemmet Mand under Middelhøjde, nærmest lys og med et langt, hængende Haar, der var delt midt over Hovedet. Som Følge af en svag Helbred gik han noget foroverbøjet; stadigt maatte han iagttage megen Forsigtighed ligeoverfor sit skrøbelige Legeme og var saaledes i høj Grad maadeholdende med Hvad han nød, hvilket bar god Frugt. Han havde ualmindelig store, klare Øjne med et mægtigt, dybt Blik, og, naar han var veltilmode, hvilede der et dæmret Skjær af Morgenlyset over disse Øjnes stille, blaa Dyb.[2]) Med Inderlighed kom hvert Ord fra hans Hjærte; Fromhed, Tro og Kjærlighed forklarede hans Engleansigt.[3]) Han udmærkede sig ved jævn Godmodighed, aaben Ligefremhed og et tillidindgydende Væsen,[4]) over hvilket der var udbredt

[1]) Meddelt mig af Fru *A. M. Berthelsen,* født *Sidenius.* [2]) Frk. *Ross's* Bog. S. 11, 72. [3]) Se: „Nogle Blade af *J. P. Mynsters* Liv og Tid“, S. 270. [4]) Distriksprovst *Kofod-Ankers* Ord om ham i Sørgetalerne ved hans Jordefærd, S. 26

Barnlighed og Ydmyghed, som gjorde ham saa elskelig.[1]) Det simpelt Barnligfromme, Frimodige og Enfoldige boede i hans Sjæl og fremgik af hans Tale og Væsen i det daglige Liv. Hans Dialekt var stærkt jydsk og meget karakteristisk. Udpræget komisk Sans havde han og kunde le, saa Taarerne randt ham ned ad Kinderne; han holdt da bægge sine Hænder for sit Ansigt. Han yndede at more sig i et godt Lag; *Aarestrup* synger om ham:

Sin høje Lærer troligen han fulgte,
med Barnets Sind han søgte Edens Kyst,
og med vor *Luther* aldrig han fordulgte,
at Vin og Sang er en uskyldig Lyst.[2])

Befandt han sig i større Kredse, var hans Optræden ængstelig og uden Holdning, indtil han fik en Samtale igang. De almindeligste Ting interesserede ham. Hvor hans Kundskab kom tilkort, spurgte og lyttede han til Samtalen.[3]) Han forenede en klar og dannet Forstand med det fortræffeligste, kjærligste Hjærte og et lyst, muntert Sind. En sjælden Aand og Kraft var der i denne Johannes-Skikkelse. Sit lille Præstekalds Gjerning røgtede han med kjærlig Alvor og forstandig Omhu. Han var den Samme overfor den Højtstaaende og den fattige Daglejer; men i al sin naturlige Jævnhed indgød han altid ubetinget Højagtelse og Respekt.[4]) Bønderne kaldte ham en sand Guds Mand som Præst og Sjælesørger, levende i Kristenkjærlighed og alle kristelige Dyder. Han besøgte ofte Skolerne og underviste selv Børnene. I sine Anskuelser var han konservativ,

[1]) Magister *L. N. Boisens* Ord smsteds S. 29. [2]) Efterladte Digte, S. 119. [3]) Frk. *Ross*'s Bog, S. 11. [4]) Smsteds S. 13—14.

men „paa en hartad mageløs beskeden Maade viste han i ægte folkelig Omgængelse og Stil at fremme Folkeoplysning, uden egentlig at bortstøde Noget af Det, der stod herimod.[1])“ Med sine Undergivne førte han en jævn, livlig, snart alvorlig, snart munter Tale og omgikkes dem mere som Fader eller Broder end som Foresat.[2]) Grundigt forskede han i sin Videnskabs Bøger eller læste til sin Lyst i de gamle Klassikere, og det med klassisk Aand; thi han var nær beslægtet med de gamle Forfatteres simple Skjønhed, ligesom med deres Kraft, og besad den Gave at bruge sit Modersmaals Rigdom med fin Sans for Modersmaalets Ejendommelighed.[3])

Vel randt hans Liv bag Hjemmets grønne Strande,
til Romas Port ej kom han med sin Stav,
og Palæstinas Bjærg og Jordans Vande
for Tankens Blik kun kransed Christi Grav;
men Oltidssproget i de fjærne Dale
flød ham saa let, som var det fædrelandsk;
Apostlens Ord og Romerheltens Tale
gjengav hans Pen med Fynd og Kraft paa Dansk.[4])

Fra sine Bøger søgte han til sine Venner, og fra sine Venner til sine Bøger; derfor staaer der ogsaa under hans offentliggjorte Portræt: »*Liberis et amicis.*«

Med Hensyn til det materielle Livs Vilkaar stod „denne herlige Viismand“ overfor den allersimpleste Opgave som et vankelmodigt, hjælpeløst Barn og dog med et Stivsind, der undertiden var slemt nok at faa Bugt med. Villien hos denne Sjæl var dog saa lutret, at, naar han endelig kom til Besindelse og fik Lys i alle

[1]) Se *Rasmus Sørensens* Levned S. 16—17. [2]) Magister *L. N. Boisens* Ord (Sørgetalerne over ham, S. 30.) [3]) Se *F. C. Olsen*: *Poul Møllers* Levned, S. 1. [4]) *Aarestrups* Efterl. Digte, S. 120.

Sagens Detailler, gav han som oftest efter.[1]) Under saadanne Forhold og i mange andre forskjellige Tilfælde kom hans anden Hustrus Konduite godt tilpas. Hun, som saa hurtigt gjennemskuede Alt, fandt Vej mellem Skjærene og klarede dem for sine Omværende. Ja, *hun* var den styrende Aand i de timelige Anliggender, medens hendes Mand var det i de aandelige; fra ham udgik det *egentlig Forklarende,* som allevegne staaer øverst; men hun, som havde saa stor en Kundskabsmasse, at hun blev kaldt lærd, delte hans aandelige Arbejde med ham. Naar han havde skrevet et Afsnit af sine Bøger, kom han gjærne ind til hende i Dagligstuen, og, sad der da Nogen hos hende, vidste Vedkommende, at nu var det bedst at gaa. Han forelæste da sit Værk og modtog hendes velovervejede og fine Raad, som han da gjærne rettede sig efter.[2]) — Naar han i Smaating vilde gjøre sin Villie gjældende, havde hun ofte den vanskelige Opgave at mægle mellem Faderen og Børnene; han holdt ved *sin* Ungdomstids Fordringer og Forhold og vilde have, de skulde gjælde endnu, og han kunde da være stræng, ja, endog skarp, naar han i Et eller Andet saae, eller troede at se, Forfængelighed, Lyst til at være med og den dermed forbundne Ødselhed, der var lige imod hans Princip: „Kun det Nødvendige!“ Skjøndt det nu var meget langt fra, at de Unge i hans Hus vare „moderne“ eller jagede efter Adspredelser, saa havde Madam *Møller* ikke saa sjældent det Hverv at berolige sin Mand og erhverve en eller anden forønsket Tilladelse, og saa hed det:

[1]) En Udtalelse af Frk. *Ross* i et Brev til mig. [2]) Meddelt mig af Fru *A. B. Berthelsen*, født *Sidenius.*

„Fader er igrunden usigelig god, men — lille Mo'r er ogsaa mageløs.“ Ja, ingen af Døtrene forstod at omgaaes ham, saaledes som hun.[1])

Dette hendes Ægteskab, som jo var et Fornuftforetagende og derfor ikke kunde stille de samme Fordringer som hendes første, maatte i det Væsentlige kaldes lykkeligt. En saa resultatfuld Gjerning som den, det rummede, er altid meget lønnende for Personligheden. Hun elskede sit Hjem og sin Tilværelse med dens Livsopgave, som Loddet var faldet. Saaledes som hun havde forstaaet at tage det, blev det et lykkeligt Lod. Men dette Ægteskab kjendte for hendes Vedkommende ret godt Resignation, ad hvilken Vej hun vandt Ro. Om hun havde opnaaet denne ved at kæmpe sig igjennem og neddysse sine egne Savn uden at trættes i sit Kald — Hvem har vidst det ret uden hun selv, der i saa Henseende var tavs? Hvem kjendte dette Hjærtes Følelser eller forstod dets naturlige Trang? En Iagttager sluttede sig til Noget deraf ved at se, hvorledes Omsorgen for det Hele hvilede paa hende, hvor opmærksomt hun vidste at imødekomme sine Kjæres ofte for dem selv uklare Ønsker og berede dem det godt. Dette modtoges jo vel med Taknemmelighed; men gjengjældt blev hendes fine, smukke Forekommenhed ikke. Hun vilde have paaskjønnet det usigeligt; hun var fra sit første Ægteskab saa godt vant i saa Henseende. Hvad den Sag angik, saa maatte der i hendes Hjærte være et øde Rum, som hun selv kunde søge at udfylde; thi *Rasmus Møller* forstod sig, trods sine øvrige elskelige Egenskaber, ikke i mindste Maade paa

[1]) Se Frk. *Ross*'s Bog S. 31, 32.

slige Kjærlighedsbeviisninger, og det var unegtelig ikke hans Sag at udforske det indre Livs Væsen hos hans Omværende. Han, der var Gjenstand for Alles Agtpaagivenhed, maatte selv gjøres opmærksom paa Det, som vedkom Andre, og Sagen maatte udvikles for ham, før han kunde gribe den. Men hans Hustru, som i Saameget paaskjønnede sin Lykke, var for fintfølende til at røbe sine Savn, som hun desuden helst undgik at forurolige sin inderlig kjære Mand med, da Sligt efter hans Individualitet ikke vilde kunne være kommet indenfor hans Omraade.[1])

Kjøbelev var nu Chr. Winthers rette Hjem. Jeg vil se at tegne dets ydre Skikkelse. Sognet strækker sig ud mod Langelandsbæltet, og henved fire Hundrede Tønder Land af det er Skov. Det rummer Laalands allerbedste Jorder, hvorfor dets Befolkning er meget velhavende, og her er mange større Proprietærgaarde. Selve Byen ligger en Mil fra Nakskov, hvis Landevej stiler lige mod Præstegaardens Port, hvor den saa drejer

[1]) Ovenstaaende Skildring skyldes — som Læseren alt vil have bemærket — i alt Væsentligt Frøken *P. Ross.* — Chr. Winther erklærer i sine Breve (S. 206 og 208) Billedet af hans Moder for at være „fuldendt fortræffeligt og sandt“. Naar Frøken *Ross* i sin Bog (S. 24) lader *R. Møller* kalde en Kalkun for „en Gasse“, da erklærer Winther, at Stedfaderen var ingen lærd Fjante, som ikke kjendte en Kalkun fra en Gaas; han, Bondesønnen, Landsbypræsten, vidste bedre Besked. I den Anledning udtaler Frk. *Ross* i et Brev til mig, at hun paa det omtalte Sted har glemt at tilføje, at *R. Møller* tog Navnet „Gasse“ som Skjældsord — „han vilde kalde et Menneske, som buldrede op, saaledes“. I sin Faders Bondegaard havde han liidt under en Gasses Forfølgelse, og senere overgik der ham paa Laaland samme Skæbne med en Kalkun, som han netop kaldte for en Gasse. Naar Winthers Opfattelse af *R. Møller* gik noget udenfor den, Frk. *Ross* havde, siger hun: „Hans Moder og jeg havde en anden, som anderledes greb ind i det materielle Livs Vilkaar“.

af tilhøjre og løber rundt om hele Kirkegaardsmuren. I Nærheden af Byen er der en lille Skov. Kjøbelev har foruden Præstegaard en Skole og havde ogsaa i sin Tid Kro. Til Præstegaarden hører der en ikke lille Skov ud til Havet. Selve Præstegaarden var stor og gammel, og den omgaves paa de to Sider af en betydelig Have, der var gjennemskaaren af en Landevej, som fortsattes ind over Gaardspladsen og ud ad dennes Port mod Nakskovvejen. I Gaarden mylrede det med Smaakreaturer, mest omkring Køkkendøren. — Stuehuset var langt og lavt og laa paa højre Side, naar man kom ind ad den omtalte Port. Gjennem en Entré traadte man tilhøjre ind i Dagligstuen, derefter i Spisestuen og saa gjennem Køkkenet til Folkenes Stue og Mælkekammeret, der Alt vendte ud mod Gaardspladsen; fra Spisestuen var der Dør ind til Sovekammeret og fra dette en ind til *Rasmus Møllers* Værelse, som atter stod i Forbindelse med Dagligstuen; bægge de to Værelser vendte ud mod Haven. En anden Dør førte fra hans Stue ind i den store Havestue, som gik gjennem hele Husets Bredde og atter ved en Dør stod i Forbindelse med Entreen. Bag Havestuen var der Gjæsteværelser og bag Køkkenet de unge Pigers Stuer, fire i Tallet. — Lige uden for Havestuens Fløjdøre stod to urgamle, mægtige Kastanietræer, hvis Grene ragede højt op over Taget og spredte kølig Skygge vidt over Havebænken under dem. *Der* flyttede man gjærne ud, naar Sommerdagen var stille og varm; man medførte saa Bøger og Arbejdskurve, og den nye Husmoder var da fuldt optagen af Døtrene, hvilke hun beskæftigede med Haandarbejder, Læsning og Samtaler, Altsammen med

deres aandelige Udvikling for Øje. Naar *Rasmus Møller* saa fra sit Værelse hørte sine Børns Stemmer og det ved Omgangen med deres nye Moder opvakte Liv, maatte han sommetider forlade sin Bog og gaa til Vinduet for at glæde sig med dem derude. — Den nu omtalte Del af Haven laa i Række med Hovedbygningen; et Parti Frugttræer vare plantede ned mod en Park, ellers var den anlagt med Blomsterbede og Buskads omkring en stor Græsplæne. Langs Husets Væg, hvor Morgensolen stod paa, var der anbragt et Espalier af Aprikostræer, der bøjedes til Siden for Vinduerne ind til Sove- og Studere-Kammeret, og foran Espalieret groede der høje Roser — allevegne var der Roser. Det var en yndig, fredsæl Plet; stor i Bredden var den ikke, da den hvide Kirkemur, som løber parallelt med Stuehuset og har en Laage ind til Kirkegaarden, begrænser den i en 30—40 Fods Afstand; bagved hæver sig saa den røde Kirke. Muren var dækket og overvoxet med Syringer, og ligeoverfor Havestuen hævede sig over den inde fra Kirkegaarden en skyhøj Ask, under hvilken *Rasmus Møllers* første Hustrus Grav ligger. Ved Siden af denne gamle Have blev der af den nye Husmoder anlagt en ny Grønthave, hvor der snart fremvoxede en hel Lund af unge Træer og en Hasselgang. Vandet i den opmudrede Park var nu blevet rent og klart og omringedes af Grønsvær, der brugtes til Blegeplads. Den Del af Haven, der vendte mod Nord, og som gjennemskares af Landevejen, var størst og indholdsrigest.

I Kjøbelev Præstegaard førtes der et meget gjæstfrit Hus; en gemytlig, barnlig Aand oplivede det Hele

og indtog den Fremmede, saa at Tarveligheden i Møblement, i Klædedragt, i Beværtning, i Et og Alt, vandt Anseelse, efterhaanden som Synet løftedes for Noget af højere Værd. En Mængde Fattige blev understøttet herfra, og Tjenestefolkene stod Familien meget nær. Efter Nadveren kom de paa alle Festaftener ind i Dagligstuen, En efter En i Række, bød Haand til de Forskjellige derinde, takkede og ønskede en glædelig Fest. *Rasmus Møller* talte da nogle Ord til den lille Forsamling om Højtidens Betydning, og Tyendets gode Ønsker blev gjengjældte, hvorefter de, nejende og bukkende, gik ud igjen til deres Aftenfornøjelse.[1])

I dette Hjem kom nu Chr. Winther, saa ofte Skolelivet tillod ham det; nu var han ikke længer Gjæst her, men Søn og Broder. „Alle Præstens Børn vare — især i de yngre Dage — uagtet deres gode Begavelse — meget forskjellige fra Stifbroderen, som fra Lille af havde været i Hænderne paa en Moder, der havde udviklet hans Aand, Hjærte og Skjønhedssans, saa at han i Kjøbelev Præstegaard flagrede om som en Kanariefugl mellem Graaspurve“.[2]) Alligevel viser Fremtiden, at han ofte og gjærne søgte dertil.

Efterat hans Moder var flyttet fra Nykjøbing og indtil han — fire Aar senere — drog til Kjøbenhavn, havde han ellers sit andet Hjem i Rektor *Blochs* udmærkede Hus. *Bloch* kalder *Rasmus Møller* sin uforglemmelige Ven og siger, at han selv, snart i Kjøbelev,

[1]) I Skildringen af Kjøbelev har jeg fulgt Frøken *Ross*'s Bog, *Traps* „Danmark“, Stiftsprovst *Helvegs* og Fru *A. B. Berthelsens* Meddelelser samt mine egne Iagttagelser paa Stedet. [2]) En Udtalelse af Frøken *Ross* i et Brev til mig.

snart i Nykjøbing, tilbragte nogle af sit Livs lykkeligste Dage med denne Mand[1]), og Familien var da altid med. Paa intet hjemligere Sted kunde altsaa Chr. Winther være bleven anbragt. Han var nu selv en Smule Kapitalist, idet han i December 1811 havde arvet 500 Rbd. efter sin Onkel, Klokkeren i Stege, der var død ugift[2]); disse Penge anbragtes nok i Nykjøbings Overformynderi. — Hos *Blochs* blev foruden Chr. Winther dennes Stifbrødre satte i Pension, og her levede de sammen med en 14—16 andre Kostgængere, blandt hvilke Lensgreve *Christian Raben* til Aalholm, der var lige gammel med Chr. Winther. *Blochs* vare paa Grund af Krigsaarenes Gjenvordigheder og Pengevæsenets Forvirring, hvorved hans Gage blev saagodtsom til Intet, nødte til at skaffe sig den Indtægt, Pensionærerne bragte; dertil kom „en svær Indkvartering“, hvormed deres Bolig i disse Aar belagdes.[1]) For de fleste af de unge Mennesker betaltes der i hine Tider, hvor Pengeværdien var saa ringe, ikke Sedler eller Sølv, men Fødemidler, som saaledes stadigt førtes tilvogns fra Kjøbelev til Nykjøbing. At man havde det godt i Rektorens Hus, fremgaaer deraf, at over en halv Snes af Kostgængerne — deriblandt *Johannes* og *Emil Hage* — i 1815 bad om at maatte følge med ham, da han blev forflyttet til Roskilde[3]); men da var Chr. Winther allerede Student.

[1]) Bidrag til Roskilde Domskoles Historie I, S. 84—85. [2]) I Nykjøbings Pantebog tilstaaer under 9. Dec. 1811 *Rasmus Winther* at have modtaget den Arvepart, som er tilfalden hans Søster, Jfr. *Kirstine Marie Borch*, hans Brodersøn Chr. Winther og ham selv efter hans afdøde Broder *Johannes Winther*, Klokker i Stege. (Kantor *Viggo Holms* Meddelelse). [3]) De her meddelte Oplysninger

I *Blochs* Hus var der fire meget tiltalende unge Døtre: 1) *Margrethe*, født 1798 og i 1819 gift med Dr. filos. *H. P. Thrige*; 2) *Charlotte Eliabeth Amalie*, født 1799 og i 1823 gift med den senere Geheimelegationsraad *Heide*; 3) *Antonie Vilhelmine*, f. 1801, ugift; og 4) *Thora Alvilde*, f. 1802 og i 1826 gift med den bekjendte slesvigske Patriot, Dr. jur. *P. D. C. Poulsen*, der efter hendes Død ægtede hendes førnævnte Søster, Fru *Thrige*, som i 1827 var bleven Enke.[1])

Rektor *Bloch*, som tidligere er omtalt, var bleg, og hans Ansigt saae noget strængt ud, naar han tav; men strax, naar han talede, blev han mild, og til daglig Brug var der stort Liv over ham. Fru *Bloch* — Datter af Eskadronschef ved fyenske Dragonregiment, Generaladjutant *Hensler* i Odense — var *lille*, med et fint, klogt Ansigt. Hun havde et smukt nøddebrunt Haar og milde, mørkeblaa Øjne. Der siges om hende, at hun var „en aandrig, elskelig Kone“.[2]) Hun var ægte kvindelig med et stille, men altid livligt og venligt Væsen, og hun bidrog meget til, at de Unge i hendes Hus følte sig frie og havde det hjemligt; hun kunde, trods sin legemlige Svaghed, beaande en Samtale og være Centrum for det Hele. — Af Døtrene gik *Margrethe* for at være lærd og læste baade Græsk og Latin med Pensionærerne i Huset. Hun var smuk og

skyldes Rektor *Blochs* Søn af andet Ægteskab, den nuværende Rektor ved Metropolitanskolen. Se ogsaa *Hother Hages*: „*Johannes Hage*“, S. 7, og *Bloch*s Autobiografi i „Bidrag til Roskilde Skoles Historie“ I, S. 85. [1]) Se *F. E. Hundrup*: Biografiske Efterretninger om Filologer, Indbydelsesskrift til Examen i Roskilde Katedralskole 1851. [2]) Se *J. K. Høst*: „Erindringer om mig og mine Samtidige“, S. 58.

hjærtelig, men hverken stolt eller blaastrømpeagtig af Væsen. Det var hende, *Poul Møller* i sine sidste Skole- og første Studenter-Aar var forelsket i, hvilken Følelse han meddelte saavel sin Broder *Hans Ulrik*, som Chr. Winther. Det var hende, han kaldte „den Huldtsmilende, den Blidtrødmende, den Lyslokkede, hun, hvis Lokkers gule Bølger tæmmes under Pandens sorte Baand. O, som Stjærnernes Ædelstene tindre paa Nattens sorte Kaabe, saa lyse disse blaa, evigsmilende Øjne under dette ravnsorte Dække“.[1]) I hende „lyser den hellige Jomfru gjenfødt med sine himmelblaa Øjne“.[2]) Han misunder de To, der kunne vandre i hendes Glans, og siger til *Hans Ulrik*: „Fortæl idetmindste, *naar* Du saae hende, fortæl hvad Dragt der har omfavnet hendes Englelemmer, hvad lykkelig Luft der har kysset hendes Kinders Morgenrøde“.[3]) Chr. Winther er saa grum ikke at svare paa to Breve, han har faaet fra ham, naturligviis om den Elskede. Senere blev hun *Poul Møllers* Brud; men Forholdet var ikke lykkeligt og hævedes snart, til hans store Sorg. — *Charlotte* havde et livligt Temperament og en ejendommelig Gave til at underholde baade Damer og *Herrer*; man morede sig fortræffeligt med hende. Af Ansigt var hun ikke saa smuk som Søstrene, men havde en nydelig Figur og dansede meget kjønt. Hun var sin Faders udtrykte Billede, ligesom ogsaa *Margrethe* lignede Faderens Slægt, navnlig hans ældste Søster, Baronesse *Wimpffen*; de to yngre Søstre havde derimod Mest tilfælles med

[1]) Se *Poul Møllers* Efterladte Skrifter, anden Udgave, B. 6, (*P. Møllers* Levned ved *Olsen*) S. 10—11. [2]) Smsteds, S. 11. [3]) Smsteds, S. 11.

Moderen. Hos *Antonie* fandtes dennes Ansigts-Lineamenter i en interessant, klog Skikkelse, og hun sang kjønt. *Thora* var en til Melankoli anlagt Natur; men „man kunde ikke se og kjende hende, uden at elske hende“. Hun havde Moderens smukke Haar og Øjne; sine andre Søstre var hun voxet over Hovedet; men, „naar man saae op til hendes yndige Ansigt, da var det ret som en Uskyldsengel smilede til En fra hendes mørkeblaa Øjne og Rosenkinderne; det var et elskeligt Ansigt“.

I det *blochske* Hjem fik Chr. Winther Del i et rigt muntert og lykkeligt Familieliv mellem yderst elskværdige Mennesker. *Bloch* siger selv, at blandt alt det meget Gode, som han har Gud at takke for, maa han som det Skjønneste og Bedste regne sin huslige Lykke, hvori alle Livets Sorger svinde.[1]) Alle *Blochs* delte og nærede Winthers Hovedinteresser: Musik og Komediespil, af hvilke navnlig den første var en gjennemgaaende Bestanddel af hver Enkelts Natur. *Bloch* fortæller, at han fra Barnsben af havde lært Musik, der var ham en daglig Øvelse, hvorved han deri opnaaede en Færdighed, som siden skaffede ham megen Glæde.[2]) Ogsaa vare alle *Blochs* — ligesom Chr. Winther — Naturdyrkere og Blomsterelskere; paa det sidste Omraade udmærkede især *Antonie* sig. Gjæstfrihed var i denne Kres et Kjendemærke, og Aftenerne svandt her ofte med Sang og Spil, uskyldig Spøg og aandrig Underholdning, ved hvilken *Bloch* selv var livligst af Alle. Han baade sang og spillede frit og smukt. Saavel

[1]) Se: Bidrag til Roskilde Domskoles Historie I, S. 90. [2]) Smstds. S. 81.

Husfaderen som Husmoderen tog paa den yndefuldeste Maade Del i al Ungdommens Spøg og Overgivenhed.[1])

Til *Blochs* Sølvbryllupsfest d. 25nde Nov. 1819 sendte Chr. Winther dem et Digt, affattet paa Tysk, dels vel, fordi dette Sprog var Fru *Blochs* Modersmaal (hun var født i Holsten), dels vel ogsaa, fordi det har moret den fordums Elev at vise sin Rektor, hvor godt han magtede det fremmede Sprog. Dette Digt beder Winther *Blochs* om at modtage som et Pant paa hans barnlige Kjærlighed til og Troskab imod dem; han siger til dem:

„Ach, ihr Urbild steht in meinem Herzen begraben,
und im Winter und Lenz blühet sie voll und schøn!
Flechtet die Stengel hinein ins unverwelkliche Kränzlein,
das, von Vielen gereicht, heut' euren Scheitel ziert.
Selber habt Ihr die Blüthen gezogen, denn in eurer Nähe
keimet in Fülle und Kraft Alles herrlich hervor!"

Han sammenligner *Bloch* med Sydens frugtbare Oliventræ, som roligt og kjækt strækker sine Grene mod Himmelen, og som Vinteren igjennem bærer de mange Blade og om Sommeren modner sine brogede Frugter til Glæde for kommende Tider. Naar Oktoberstormen[2]) henvejrer Kvistens Pryd, sender han et Udvalg af Frugterne bort til varmere Steder, hvor de atter i skjulte Haver opelskes til Træer, der igjen skulle bære Frugt for kommende Slægter; han siger til *Bloch*:

[1]) Hvor Kilden til Skildringen af den *blochske* Familie og dens Hjem ikke er opgiven, findes den i et Manuskript af Frøkenerne *Blochs* Veninde, Biskop *Hertz*'s Datter, Fru *Elise Fich*: „Karakteristisk Slægtregister over Familien *Hertz*, *Fich* og flere dem Vedrørende". Det ejes af hendes Stifbroders og *Margrethe Blochs* Søn, Professor *S. B. Thrige*, der velvilligt har overladt mig det til Afbenyttelse. [2]) I Oktober dimitteredes Studenterne.

Wehmüthig lächelnd ragst Du hervor hoch über die Pflanzung,
sendest ein warmes Lebwohl freudig den Fahrenden nach!
So, wie der friedliche Baum, erneuerst Du jährlich den Abschied,
und mit jeglichem Herbst kehret wieder der Schmerz.

Fruen tiltaler han saaledes:

Friedliche Gärtnerinn, o Margarita, Perle der Frauen!
Stille hast Du gewirkt, freudvoll, des Lohnes bewuszt.
Nicht mit des Mannes Kraft kann das Weib für Ewigkeit schaffen,
nicht eingreifen mit Macht ins geräuschvolle All.
Nur im engeren Kreis' walt' sie durch lindere Mittel,
dennoch reifet die That, dennoch blüht ihr der Preis!
So erscheinst Du mir auch, Du sorgsame Mutter der Viere
welche keimten hervor, froh deiner pflegenden Hand.
Sieh', hier schwellet die Ros', und dorten schimmert die Nelke
Lilje und Veilchenblüth' neigen dir zart das Haupt.[1])

At Chr. Winther, denne „Dreng paa 16 Aar", om hvem Paludan-Müller har sagt de unge Piger, at han er „farlig", har havt et aabent Øje for den kvindelige Skjønhed, der omgav ham, er sikkert. Han gjorde Kur til alle disse unge Piger, og han var forelsket i *Antonie*, som, da han blev Student, var 14 Aar gammel.

Det er altsaa hende, han kalder Lilien, der zart bøjer sit Hovede; og Lilien staaer efter *Rückerts* Sigende over alle de andre Blomster; naar de holde Gudstjeneste i Haven, er den Familiens Præst. I Chr. Winthers Blomsterhave stod *Antonie Bloch* dengang over alle Andre, hun var Præstinden, der gav ham Poesiens Daab. *Raphaels* Madonna gjør Fordring paa sin egen Sal, hvor ingen andre Billeder tør hænges op, fordi de ikke ere værdige til at komme i dettes Nær-

[1]) Skal man slutte efter Rækkefølgen bliver Rosen altsaa *Margrethe*, Nelliken *Charlotte*, Lilien *Antonie* og Violen *Thora*.

hed. Saaledes smykkede *Antonie Bloch* en Tid lang ganske alene Chr. Winthers Helligdom. Som en fin og fuldendt Violin ikke bør bruges i det store Orkester, fordi den *der* ikke kommer til sin Ret, saaledes burde hendes yndige og fine Væsen heller ikke tone sammen med andre Hverdagsmenneskers.

I 1819 fælder han med et vemodigt Blik en Taare ved at tænke paa den svundne Tid i *Blochs* Hus, og om denne Taare siger han, idet han tiltaler *Blochs*:

„Ach, sie erinnert mich oft an jene herrliche Zeit, als
Ihr die meinigen war't, ich als der eure war!
Gönne denn diesen Liedern den Gang vom Herzen zu Herzen,
sind sie ja doch die Frucht jenes verflossenen Glücks."

Blandt Begivenhederne fra Chr. Winthers senere Skoleliv kan følgende tilføjes, som han selv har optegnet paa et Stykke Papir, der findes mellem hans Efterladenskaber: „Allerede før jeg blev Student, havde jeg et Par Gange havt Lejlighed til at se og tale med *Rahbek* og hans Hustru. Saaledes mindes jeg, da jeg engang i Selskab med min Moder var i Besøg paa Iselingen, at jeg traf dem *der*. Det var i Nøddetiden, og, da vi engang spaserede i Skoven og plukkede Nødder, kom Rahbek hen til mig og sagde: „Har Du Nødder, saa giv mig dem,[1]) saa skal jeg være god imod Dig til Artium". Han kom ikke til at opfylde dette Løfte, da jeg i hans Fag blev examineret af en Anden".

Sygdom forhalede Chr. Winthers Studenterexamen.

[1]) Det var jo *Rahbeks* Forkjærlighed for Nødder, der bragte *Kamma* til at kalde ham for „Egernet".

Det fremgaaer af hans egne Optegnelser, at han var i Kjøbelev fra 1814 til 1815, i hvilket Aar han saa igjen fra Maj til Oktober opholdt sig i Nykjøbing. I Efteraaret 1815 dimitterede *Bloch* ham, kort efterat *Rasmus Møller* var bleven Dr. teol.. Winther fik *Haud.* De enkelte Karakterer sees af følgende Liste:

Dansk Stil.	Latin.	Lat. Stil.	Græsk.	Hebraisk.	Tysk.	Fransk.	Religion.	Geografi.	Historie.	Aritmetik.	Geometri.
mg	g	tg	mg	g	mg	mg	mg	mg	g	mg	mg

Det Vidnesbyrd, *Bloch* medgav ham til Universitetet, lyder i Oversættelse[1]) saaledes:

Q. D. B. V.[2])

I Overensstemmelse med den for Skolerne gjældende Regel og vore Forfædres prisværdige Ordning tillader jeg, *Søren N. J. Bloch*, Dr. fil. og tit. Professor, hidtilværende Rektor for Nykjøbing Skole, R. af Dbg., Medlem af Det skandinaviske Literaturselskab, mig at fremstille for de kjøbenhavnske Professorers berømmelige Kres en ung Mand, som jeg ved dette Brev bevidner at være dimitteret paa tilbørlig Viis og med megen Roes fra *Laalands-Falsters Katedralskole*,

Rasmus Willads Christian Ferdinand Winther

fra Sjælland, af Naturen rigt begavet, brav af Sind og os særdeles kjær. Sin Barndoms første Indtryk skylder

[1]) Denne er velvilligt og kyndigt foretagen af Professor *Chr. Listow.* [2]) ɔ: Qvod Deus bene vertat (Lede Gud det til det Gode!)

han Fensmark Præstegaard, hvor han blev født d. 29nde Juli 1796. Hans Fader var den i sin Tid højtagtede *Hans C. Winther*, en nidkjær Herrens Tjener (værdig Sjælehyrde) først for Fensmark, og siden, saalænge Livskraften var ham forundt, for Ulsø-Braaby Menigheder. Men, da han efter en svær og langvarig Kræftsygdom var udfriet af dette Livs Lidelser, efterladende sig denne ene Søn, der alt det foregaaende Aar 1807 var indsat i vor Skole, sørgede dennes ømme Moder, den ædle, fintdannede *Johanne Dorothea Borchsenius*, paa bedste Maade for Drengens Vel ved at skjænke ham en anden Fader i den udmærkede Mand, hvis Fortjenester det kjøbenhavnske Universitet nylig har fejret, Hans Højærværdighed *Rasmus Møller*, Dr. teol. & filos.; R. af Dbg., den af Alle afholdte Sognepræst for Kjøbelev & Vindeby paa Laaland. Hos ham fandt han ikke blot den virkelig faderlige Kjærlighed paany i fuldt Maal, men endnu ogsaa en fortrinlig Støtte og Bistand til Dyrkelsen af de ædle Videnskaber. Og ikke undlod Ynglingen selv at vise sig denne lykkelige Lod værdig; thi, medens han fra sin tidligste Alder havde høstet mange ypperlige Frugter af sin højtdannede Moders Omhu og Exempel, lod han sig nu ogsaa lede af sin lærde og — hvad Alle vide — ikke blot tilsyneladende, men virkelig gjennemdannede nye Faders Personlighed med en saadan Hengivenhed, at han heraf har opnaaet det største Udbytte for sine Studier, fornemmelig i Latinen. Da derfor ved slige Hjælpemidler i Fremgang og Studier ikke lidet øgedes hvad Godt der kunde være i vor Skoleunderviisning, som han nød i otte Aar og derover, og den unge Mand overhovedet

besidder den Ejendommelighed, at Hvad der i Videnskaberne vedrører Finhed og Smag særligt tiltaler ham og har bidraget væsentligt til en heldig Udvikling af hans Sjæleævner, og da han desuden — enten det nu skyldes hans fortrinlige Naturgaver eller den Iver, han med Forstand har anvendt paa at tilegne sig de Aandsretninger, hvorved det ungdommelige Sind opdrages til sand Dannelse, eller snarere bægge Dele — er i Besiddelse af en ikke almindelig Kundskabsfylde: saa frygter jeg ikke for, at han skal synes utilstrækkeligt, tværtimod velforberedt at nærme sig Højskolens Tærskel, men at han, naar han blot stedse vil ofre lige saa Meget paa alle de alvorligere Studier som paa de skjønne Videnskabers Tillokkelser, vil samle de glædeligste Frugter af den rige Underviisning, som han nu faaer Lov til at deltage i. Hvis da i denne Henseende Udfaldet vil svare til vor Anbefaling, og han, hvem vi selv, efter vort hjærtelige Forhold til hans dyrebare Forældre, i vor Familie i fulde tre Aar have regnet som en Søn og omfattet med al Kjærlighed, ogsaa vinder sine Universitetslæreres Velvillie ved rene Sæder og hæderlige Studier, kan intet fornøjeligere Budskab nogensinde meddeles os om Ungersvenden.

En kort Tid har han nydt godt af Statens Understøttelse og saaledes i sidste Aar af Stipendiefonden hævet $17^1/_2$ Rbd. i Sølvværdi.

Udfærdiget med hostrykt Segl d. 24nde Septbr. 1815.

[Udenpaa Testimoniet er skrevet: „Nr. 3 fra Nykjøbing Skole, R. W. C. F. Winther“].

Ved Afrejsen fra Nykjøbing og Kjøbelev medtog han to Stambøger, den ene med skrevne Mindeord, den anden med Tegninger. Af den første gjør jeg følgende Uddrag:

I.

Mit gode Barn! Vandre med Gud ud i Verden, og forglem *aldrig* Din Moder! Du forstaaer mig vist.

II.

Hoc tibi semper, mi Christiane! in studiis literarum propositum esto, ut ne multa, sed multum.[1])

[Rasmus Møller].

[Paa Hebraisk] III.

Og Abraham sagde til Loth: „Kjære! Lad der ikke være Trætte mellem mig og mellem Dig og imellem mine Hyrder og Dine Hyrder; thi vi ere Mænd, [som ere] Brødre.

Hans Ulrik Møller.

IV.

Drink deep, or taste not the Pierian Spring.[2])

R. Winther.

Nicop. the 20. of Juny 1814.

V.

Livet heniler
som rindende Strøm,
Glæderne smiler,
tryller og flyer som en Drøm.

[1]) Dette, min Christian, maa altid i Dine literære Studier være Dig magtpaaliggende, at det ikke kommer an paa Mangt, men Meget.

[2]) Drik tilbunds af den pierianske a) Kilde, eller lad være med at smage den.

a) Pierien var Musernes Fødeland; paa de pieriske Bjærge græssede de udødelige Guders Hjorder og drak af den pieriske Kilde.

Ogsaa mørke Timer svinde,
svinde de end sent;
kun en ædel Handlings Minde
varigt er og rent.

Grethe Bloch.

Nykjøbing d. 23nde Jan. 1812.

VI.

Noli videri, sed esse.[1])

C. Nyholm.

Nykjøbing 22nde Septbr. 1815.

VII.

Athmen ist nicht leben; handeln ist es.

(Lafontaine).

Möchten diese Zeilen dich oft erinnern an Deinen Freund

Chr. Betz.

VIII.

„Varium semper et mutabile foemina". [2])

Hujus sententiæ Virgilianæ memor bene vivas utinam, nec immemor veri tui amici

Isaaci Sidenii.

Niocop. Falstr. scrip. XIII Cal. Junii 1814.

IX.

Livets Morgen flyer paa Lynets Vinger,
Vaarens Rose falmer hastigt hen,
o, vor hede Længselstaare bringer
ej de svundne Ynglingsaar igjen.

Mindet kun af disse blide Dage
dæmrer gjennem Taager til os ned,
og vi se med Vemodsfryd tilbage
paa vor Fortids tabte Salighed.

[1]) Ikke synes, men være. [2]) Der staaer hos *Virgil*, Liber IV, 569: „Varium et mutabile semper femina": „En Kvinde er altid svag og af vaklende Sind". „Gid Du, idet Du ihukommer denne virgilianske Sætning, maa leve vel og ikke glemme Din sande Ven I. S."

Lad og stundum dette Minde svæve
vennehuldt fra ensomt Sted til mig!
Gid Du Dig da derved monne glæde!
Da skal jeg og vorde lykkelig.

Ingen Hydra mørkne Dine Dage!
Kummer være fjærnet fra Din Bo!
Evig Salighed kun Dig ledsage,
skjænke Dig en varig himmelsk Ro!!!

Niels Sidenius.

Nykjøbing d. 19de Juni 1814.

X.

Nil admirari, propre res est una, Christiane,
Solaqve, qvæ possit facere & servare beatum.[1])

Horatii epist. Lib. I, Ep. VI, VI—2.

Rudolph Berg.

Nykjøbing 1815.

XI.

Veux-tu apprendre à bien mourir
apprends auparavant à bien vivre.[2])

E. H. Lange.

Nykjøbing d. 18de Oktbr. 1813.

XII.

Mer herlig Solen smiler efter Torden,
og Rosen efter Regn fremblomstrer dobbelt skjøn.

(Baggesen).

Din Ven J. Wichfeld.

Nykjøbing d. $^{29}/_{7}$ 1814.

XIII.

In andrer Glück sein eignes finden
ist dieses Lebens Seligkeit,

[1]) Intet at beundre, Christian, er næsten det Første og Eneste, som kan tilvejebringe og vedligeholde Lyksalighed. [2]) Vil Du lære at dø godt, saa lær forud at leve vel.

und anderer Menschen Wohlfahrt gründen
schafft göttliche Zufriedenheit.

(Wieland).

Tænk undertiden paa

Din oprigtige og tro Ven
R. Stampe.

XIV.

Sis licet felix ubicunq mavis,
et memor nostri, Christiane, vivas![1])

C. Tidemand.

XV.

Facies perpetuo qvod fecisti, ut omnes humanitatem tuam, temperantiam, integritatemqve laudent.[2])

Bang
1815.

I hans Album med Tegninger mangler der desværre Navn ved de fleste af disse; dog findes et Landskab betegnet med „*Antonie Bloch*“, d. 24nde Aug. 1815“, en Urne under et Palmetræ med „*Thora Bloch*“, en Rose med en Sommerfugl paa et af sine grønne Blade med „*Lotte Bloch*“ og en Blomsterbuket med „*Bine Høyberg*, Nykjøbing i Septbr. 1815“.

Jeg afslutter dette Afsnit af Chr. Winthers Liv med et Ord af ham selv: „At de første Indtryk, man i den tidligste Alder modtager, som oftest ere de varigste,

[1]) Gid Du maa være lykkelig, hvor Du selv vil, og gid Du, Christian, maa leve i Erindringen om Din Ven C. T. [2]) Gid Du maa gjøre Hvad Du altid har gjort, paa det at Alle maa berømme Din Humanitet, Din Selvbeherskelse og Din Retskaffenhed.

de, der egentlig give Karakteren sin Retning og gjøre Udslag for hele Livet, har ogsaa jeg erfaret." [1]) Og, er dette sandt, saa vil man heller ikke kunne undre sig over, at jeg i min Skildring har medtaget Adskilligt, som vel i og for sig er ubetydeligt, men ikke bliver det i Belysningen af alle Barndomslivets smaa Enkeltheders Indflydelse paa det senere Liv. Det er ikke saa ganske urigtigt, naar Chr. Winther slutter sin ovenfor anførte Udtalelse med at sige: „Af Alt, hvad [her] er fortalt om min Opdragelse, vil man let kunne skjønne, hvordan jeg blev. Mit meste og kjæreste Selskab var kvindeligt . . . ."

Chr. Winthers Barndom og første Ungdom rummede saa meget Ædelt, Ophøjet og Lykkeligt, at det nok kunde lyse ud over hans hele Liv. Det gik ham som hin ædle *Marcus Aurelius*, hvis Forhold i hans senere Aar bragte ham i Berøring med meget Falskt og Lavt; men, da det i hans tidligere Aar var blevet ham forundt at se Livet og Menneskenaturen fra en lysere Side, saa kastede Erindringen om disse skjønne og lykkelige Dage sin fordums Glans over hans senere Livs mørke Timer. [2]) Nu stod den unge Banebryder midt i sin største Glæde; han gik større Forhold imøde, idet han ophørte med sit Skoleliv.

Hvad var han da? — Saa ren og smuk
en Yngling, hvem en Moders Suk
og Faderstoltheds Smil fik sendt
fra Hjemmet i det Element,
som kaldes *Livet, der* at faa

[1]) Sml. Digtn. IX, S. 187. [2]) *F. W. Farrar*: „Hedenske Sandhedssøgere" ved *L. Hoffmeyer*, S. 235.

fuldendt Hvad de begyndte paa.
Han var saa livlig, kjæk og from,
og, hvor hans Fod saa sværmed om,
var venligt Haandtryk, yndigt Blik
og Smil den Velkomst, som han fik.
Som Verden aaben for ham stod,
saa hver en Sjæl sig ham oplod;
og Rosens Duft og Druens Glød
blev budet ham som dagligt Brød.
Til ædelt Liv blev vakt hans Aand,
hans Blik blev klaret, Kunstens Haand
ham førte mod en Hæderskrans,
der huldt ham vinked med sin Glans. [1])

[1]) „En Lykkelig", Sml. Digtn. VI, S. 152.

STUDENTERAARENE

(1815—24)

Forsagt, det var han ikke,
han kjendte ej til Frygt;
hans Hjærte følte Længsel,
men det blev ikke sygt;
thi det var friskt og frejdigt;
men Fremtids Haab og Frygt
og Længselen bar Blomster
i Sangen fra hans Bryst.

Hans Sanges søde Toner
og de elskovsfulde Ord
fremspirede som Urter
af en foraarsvarm Jord;
de satte Knop og Blomster,
de spredte deres Frø,
og Frøet fandt et Jordsmon,
hvor det ikke skulde dø.

Hjortens Flugt. Sml. Digtn. VII. S. 28—29.

Syng Du for Knøsen hist bag Ploven,
for Svenden i Regensens Bo,
for ham, der kæmpe maa med Voven,
syng for Soldaten ved Kartoven,
for Pigen ved sin Malkeko,
om ej for Andre, saa i Skoven,
hvor Dine smaa Kolleger bo.

Chr. Winther: Saml. Digtn. II, S. 18.

I Efteraaret 1815 fløj altsaa Chr. Winther som ung, glad Student til Kjøbenhavn. Ifølge hans egne Optegnelser flyttede han først ind i St. Pederstræde, siden i Klareboderne, og derpaa boede han i længere Tid hos en velhavende Koffardikaptajns Enke, Fru *Hellesen*, der ejede den store, røde Gaard ved Filosofgangen, mellem Stormgade og Løngangsstræde; hun var en Bekjendt af Rektor *Blochs* og af Winthers Skolekammerat og Ven *Tidemand*, der paa samme Tid boede *der* og senere blev gift med hendes Datter *Sophie*.[1]) Derpaa flyttede Winther en kort Tid i 1816 ind paa Regensen.

Med ungdommelig Livsglæde deltog han i det kjøbenhavnske Selskabsliv, hvor hans poetiske, friske Gemytlighed øvede en stærk Tiltrækningskraft. Folk saae ham gjærne, han blev ofte budt til Bal,

og *der*, hvor Sang og Spil og Dans
fik samlet ret en yndig Krans,
en broget Jomfruskare,
der gik han fast fra Vid og Sans
og bad sig Gud bevare.[2])

[1]) Hun har selv givet mig de her meddelte Oplysninger.
[2]) Sml. Digt. X, S. 138.

Han var et smukt, indtagende ungt Menneske, dansede godt, konverserede livligt og fint, satte sig gjærne til Klaveret og sang med Ynde, stor musikalsk Forstaaelse og god Stemme, fløjtede ogsaa fint og nydeligt til eget Akkompagnement, var, kort sagt, en Akvisition i Familielivet. Blandt Studenterne var han ligeledes en altid kjærkommen Gjæst.[1]) Her var Vejen bleven ham beredt af *Poul Møller*, som i tre Aar havde færdedes i deres Kredse; gjennem denne sin Broder gjorde Chr. Winther snart Bekjendtskab med den halvfemte Aar ældre *J. L. Heiberg*, som allerede da var *Møllers* Ven, med *Carsten Hauch*, *Jørgen Jørgensen*, *N. C. Möhl*, *N. B. Krarup*, *J. C. Lütken*, *Abrahams*, o. s. v.[2]) Der var paa denne Tid stort Liv i Studenternes Verden; man var midt i Striden mellem *Oehlenschlæger* og *Baggesen*; „Helge“ var udkommen 1814, „Hagbarth og Signe“ kom 1815, og i sin Begejstring, navnlig over det første af disse Arbejder, sluttede Chr. Winther sig varmt til *Oehlenschlæger*, medens han stillede sig ganske udenfor den Kreds, *Grundtvig* bevægede sig i, og ikke ofrede hans stærke, mandige Kamp i denne Periode mange Tanker. De store politiske Begivenheder, der

[1]) Se Illust. Tid. Nr. 10 af *J. C. Magnus*. [2]) Af Studenter fra samme Aar som Chr. Winther vil jeg nævne Lægen Etatsraad *Göricke*, den senere Gesandt i Wien *Henrich Bille-Brahe* til Hvedholm, den senere Biskop *U. S. Boesen*, Metropolitanskolens Rektor *Bonaparte Borgen*, Præsten i Brøndby-Vester *Gunni Busck*, Rektor i Frederiksborg *H. M. Flemmer*, *Adam Gottlob Gellmuyden* (se senere), Komponisten *H. E. Kröyer*, Pædagogen *Fr. Lange*, Biskop *J. H. Lautrup*, Teologen *J. C. Lindberg*, Raadmand *C. V. T. Münter*, Teologen *Carl Höffding Muus*, Oversætteren og Forf. *P. T. Schorn*, Lensbaron *P. F. R. Reetz Thott* til Gaunø, Godsejer *P. A. Tutein* til Marienborg, Matematikeren *G. F. Ursin*, Historikeren *H. M. Velschow* o. Fl.

karakteriserede disse Aar, og som for Danmarks Vedkommende kulminerede i Afstaaelsen af Norge 1814, har Chr. Winther aabenbart ikke været meget optagen af; han led ikke direkte ved Folkets Mismod, Forkuelse og Filisteragtighed; dengang, som altid senere, var han fuld af æstetiske Interesser, aldrig af politiske eller statsøkonomiske. *Poul Møller* var jo, saa at sige, Føreren for Studenterne, og Chr. Winther har sikkert tidt sammen med ham deltaget i Diskussionerne rundt paa Studenterkamrene; thi dengang existerede der jo ingen Studenterforening. Der gik i det Hele en ny Verden op for det unge Provinsbarn. I et utrykt Brev [1]) fortæller han, hvorledes han fik Indblik ogsaa i Skyggesiderne af det kjøbenhavnske Liv: „Byen var fuld af sjofle Rygter, man sang paa Gaderne gyselig gemene Smædeviser om højtstaaende Personer“, o. s. v.; men alt Dette prægede sig ikke dybt i hans glade, frie Sjæl, der higede efter Næring og Væxt. Det er sikkert en Skildring af sig selv fra den Tid, han giver, naar han i „En Novelle“ lader Sangeren kaste Blikket tilbage over sit Liv og da sige:

Jeg saae mig selv, en Ungersvend!
Med Kraft og Ild jeg vandred hen
ad Banen, hvor hver Blomst og Frugt
mig ofred mildt sin Saft og Lugt.
Jeg aabned sindigt Livets Bog;
dens Lys mig Taagerne forjog,
hver Dybde blev mig aabenbar,
min Aand blev stærk, min Sjæl blev klar,
men — Hjærtet end saa roligt var.
Jeg mente, Skatten alt var kjøbt;

[1]) Til *Const. Hansen*; overladt mig af Etatsraadinde C. H.

i Kundskabs Væld var jeg jo døbt
og havde tusend Bægre øst —
men Gaaders Gaade ej var løst.

Ligesom sine Stifbrødre gav han sig til at studere Teologi. Det var ikke, fordi han følte særligt Kald dertil, men fordi han Forældre ønskede det. Derfor gik det ogsaa smaat med Studiet; han læste langt hellere *Oehlenschlæger*, *Goethe* og *Uhland* end Kirkefædrene,[1]) han fordybede sig langt hellere i poetiske Drømme end i Dogmatik og Exegese, og han gik meget hellere i Selskab end paa Universitetet.

Det var de bedste Huse, der aabnede sig for ham. For to Aar siden havde hans Plejesøster holdt Bryllup med *Brøndsted*, og hos dem færdedes han som en Slægtning. At han holdt af den unge Frue, vide vi, og hendes Mand lærte han snart at skatte højt. I sit Mindedigt over ham siger han:

Du var en Mand! — Med aandig Sundhed
omfatted Du hver ærlig Dont.
Du var en Mand! — Med ædel Rundhed
Du delte Hvad Dig var forundt.
Du var en Mand — og gyldentunge
var Dine Tankers rige Lag.
Du var en Mand — og dog saa unge
Dit varme, danske Hjærtes Slag.[2])

Brøndsted var 16 Aar ældre end Winther; men Enhver, der kjender hans Trang til at tage sig af unge Begavelser, vel navnlig i poetisk Retning, vil kunne forstaa, at han blev denne Digterstudent en god Ven.[3]) I

[1]) Se Illustr. Tid. Nr. 10. [2]) Sml. Digtn. II, S. 61. [3]) I sin Opfattelse af *Brøndsted* dannede Winther en stor Modsætning til sin Ven *H. Krøyer* (Se dennes „Erindringer“).

Brøndsteds Hus traf Chr. Winther mange interessante Mennesker, saaledes *Oehlenschlæger* og *J. F. Mynster*, hvilken Sidste jo fra sin Præstetid i Spjellerup havde kjendt de gamle Winthers og derfor fra Sønnens Ungdom af fulgte ham med Interesse[1]) og erhvervede sig hans Hengivenhed og Beundring. Disse to Mænd traf han ogsaa hos *Rahbeks*, som *Rahbeks* da ogsaa ofte vare sammen med ham hos *Brøndsteds*. Efterat *Brøndsted* nemlig i 1813 var kommen hjem fra sin Udenlandsrejse, der havde varet i 7 Aar, blev han, vistnok gjennem sin Hustru, som jo var *Kammas* unge Veninde, Ven af Bakkehusets Beboere, særligt af dets Frue[2]), saa Winther har ofte truffet *Kamma* hos *Brøndsteds*, men dog endnu oftere i hendes eget Hjem. Blandt hans efterladte Optegnelser findes der følgende:" „Ogsaa jeg har været i Arkadien" — ogsaa jeg har i hele 15 Aar nydt den Lykke som en tam Stork at kunne vandre ind og ud i dette kjære Bakkehus, hvor der var Velsignelse af alt Smukt og Godt, og at være en velseet Gjæst *der*." I dette Hus traf han fra sit første Studenteraar af og indtil *Rahbeks* Død sammen med saagodtsom alle udmærkede og fremragende Mænd og Kvinder i Danmark, saa bedre Kaar kunde ikke godt have mødt en ung, fremadstræbende Mand ved hans Komme til Hovedstaden; han førtes strax lige midt ind i Aandslivets Centrum. *Kamma* og han blev snart meget gode Venner. Han læste undertiden højt for hende, og, naar der saa i det Oplæste kunde forekomme

[1]) Se *C. L. N. Mynster:* „Nogle Erindringer og Bemærkninger om *J. P. Mynster*, S. 21. [2]) Se *P. H. Boye:* „Om *Karen Margrethe Rahbeks* Brevvexling", S. 136.

lidt mindre fine Udtryk, bukkede hun sig frem foran sin Skjærm, såae med sine store, aabne Øjne paa ham og sagde: „Det var ellers slemt!“ Engang traf han hende liggende paa Maven og fordybet i Læsning. Da han kom ind, drejede hun Hovedet om, kikkede op paa ham og sagde: „Jeg læser alle de uartige Steder hos *Holberg.*“[1])

Ogsaa i *Jens Kragh Høsts* Hus blev Christian Winther indført, dels gjennem *Rahbeks, Hegerne* og *Rasmus Nyerup,* dels fordi *Høst* var en gammel Bekjendt af *Rasmus Møller* og Fætter til Fru *Bloch* i Nykjøbing. Fru *Høst,* født *Oxholm,* omtales som udmærket dejlig, og, skjøndt hun var 10 Aar ældre end Winther, blev det dog mest hende, der drog ham til Huset. *Høst* selv var yderst forskjellig fra den unge Poets Livsretning og Naturel, og paa Grund af sin utrolige Grisethed var han meget lidet appetitlig, saa Winther følte sig kun i ringe Grad tiltalt af ham. *Høst* levede meget ude af Huset, i Klubber og paa Kaffehuse, og til alle de Bekjendte, han *der* traf paa, sagde han; „Gaa hjem og se til min Kone — hun sidder saa ensomt!“ Der kom Mange, og Winther siges i disse Aar her at have truffet *Baggesen,* som hørte til de stadige Gjæster og ofte forelæste Fruen sine Digte. Ved Aftensammenkomsterne var der mange Unge tilstede, og der dansedes da tidt. Paa dette Gebet var Winther ivrig, og blandt hans Damer kan nævnes *Wilhelmine Heger* (senere Fru *Werlauff*); *Stephan Hegers* hørte nemlig til *Høsts* nærmeste Omgangsvenner. At det mest var

[1]) Disse Træk om *Kamma Rahbek* har jeg fra Universitetsbibliotekar *S. Birket Smith,* hvem Chr. Winther selv har fortalt dem.

Fru *Høst*, Winther satte Pris paa, fremgaaer maaske ogsaa af det Faktum, at han fortsatte Bekjendtskabet med hende, efterat hun var bleven skilt fra *Høst*, der imidlertid vedblev med at elske hende, og havde ægtet *N. F. B. Schiern*, gjennem hvem hun blev Moder til Historikeren S. — I dette Hus kom Winther i sine Kandidataar, og her førte han med Lyst i Dansen *Elise Heger* (den senere Skuespillerinde Fru *Holst*), *Aline Heger* (den senere Fru *Agier*, der ligner sin Tante *Kamma Rahbek* i Skikkelse som i Pudsighed og Originalitet, og som er en talentfuld Malerinde) og *Juliane Heger*, som — efter at have debuteret paa Det kongelige Teater, men atter trukket sig tilbage — blev nøje knyttet til Etatsraad *Hans Puggaards* Hjem, hvor hun i mange Aar fyldte Husmoderens Plads og fængslede Alle ved sit originale Lune, sin store og karakterfulde komiske Sans og i det Hele ved en lys Aand, der havde fri Flugt. Disse tre unge Piger gav Chr. Winther sig gjærne af med og morede sig godt ved deres mange kunstneriske Ejendommeligheder.[1])

Men jeg maa tilbage til hans øvrige Studenterliv!

Hans Plejeforældre, Rektor *Blochs*, vare — som før sagt — i Begyndelsen af November 1815 blevne forflyttede til Roskilde, og herude var han nu hyppigt Gjæst og førtes af dem ind i de rige Kjøbmandsfamilier *Kornerups*, *Borchs*, o. s. v., som dengang dannede Grundlaget for Byens Selskabskredse; en af de unge *Kornerupper* havde jo desuden været hans Klassekammerat. Ogsaa i Domprovst *Hertz's* Hus indførte *Blochs*

[1]) Alt angaaende Winthers Forhold til *Høsts* Hus er meddelt mig af Fru *Aline Agier*, født *Heger*.

ham, og her gjorde han Bekjendtskab med *Weyse*, som var hjemmevant *der*. I sine før omtalte Livserindringer fortæller Domprovstens Datter, den senere Fru *Fich*, at hun, der dengang var i Kjøbenhavn for at tage Underviisning, havde været hjemme i Roeskilde, da hendes 16de Fødselsdag d. 18de Marts 1816 fejredes *der*. Morgenen efter skulde hendes Faders Vogn føre hende tilbage til Kjøbenhavn. Hun var meget bevæget ved Afrejsen fra det lykkelige Hjem, og, just som hun, ganske rødøjet, stod og tog Rejsetøjet paa, kom der Bud fra Professor *Blochs*, om Domprovsten ikke vilde tillade, at to Studenter, som i de Dage havde været paa Besøg i Rektorboligen, kjørte ind med Vognen til Kjøbenhavn. Der blev strax svaret Ja, skjøndt Alle ønskede, at den unge Pige kunde have kjørt alene. Et Øjeblik efter kom saa de unge Herrer, som viste sig at være Fru *Blochs* Søstersøn, en af de unge *Berger* fra Skjoldemose, og — Chr. Winther. De skulde strax tilvogns, og, da Domprovsten saae, hans Datter var kjed over at vise Studenterne sine røde Øjne, sagde han: „Ja, Du sidder *der* paa det forreste Sæde! Værs'go', mine Herrer, sæt De Dem sammen paa det bageste!" Saa maatte de da krybe op, og Vognen rullede bort med dem, hvorpaa Frøken *Hertz* slog sit Slør ned og græd bag det tynde Skjul.[1]) „Men", siger hun, „Christian Winther har nok aldrig holdt af at se Folk græde." Han begyndte strax

[1]) Hun dulgte bag sit grønne Flor
de vaade Øjne og Kinder;
mens Vognen vugged i dybe Spor,
os tyst igjennem Hjærtet foer
saamange Længselsminder.
(„Annette", Sml. Digtn. V, S. 132.

at konversere hende lystigt, og, da de naaede Hedehusene, fik han det saa hedt, at han, efter at have faaet hende lidt oplivet, pludseligt sagde: „Min Frøken fryser vist? De sidder saa ene paa det store Sæde. Det er meget varmere at sidde To sammen“; og, inden hun anede hans Hensigt, svang han sig over Agestolens Ryg og sad nok saa kjækt ved hendes Side, medens *Berg* alene sad bagved og lo i Skjægget, hvilket hun meget godt saae. Hun var slet ikke glad ved den „varmende Sidemand, hun saa uventet havde faaet“; men hun havde ikke Mod til „at vise den dristige Hr. Winther Vintervejen“, og saa kjørte de da sammen til Kjøbenhavn.

Herinde vinkede Vennerne mere end Bøgerne. Til at være en god Student hører der ogsaa at være en god Kammerat, og det var Chr. Winther. Blandt hans Venner fra Rusaaret, som han sit hele Liv igjennem blev tro imod, vil jeg nævne *Abrahams* og *Bonaparte Borgen;* forøvrigt var han dengang meget tilgængelig, og Kammeraterne vare mange.

Imidlertid kunde Forældrene nok mærke, at hans Hovedstadsliv ikke førte til teologisk Embedsexamen. Det var svært for *Rasmus Møller* at skaffe Midler tilveje for med disse at underholde tre studerende Sønner ved Universitetet. Rigtignok blev *Poul Møller* Kandidat i Januar 1816 — altsaa kort efterat Chr. Winther var bleven Student; men han kunde ikke strax sørge for sig selv, og langt mindre kunde Chr. Winther det. Alt dengang var han en slet Økonom og sagde f. Ex. til den før nævnte Frøken *Hellesen:* „Lær mig dog at holde Hus med Penge!“ Vel tjente han Lidt ved Under-

viisning; han var nemlig i 1816 Lærer ved Borgerdydskolen paa Christianshavn sammen med *Ludvig Bødtcher, H. N. Clausen, N. B. Krarup,* den senere Professor filosofiæ og Regensprovst *F. C. Petersen* og den senere Domprovst i Roskilde *S. R. Ortwed;*[1]) men det var ikke noget stort pekuniært Udbytte, han fik ud deraf. — Resultatet af de økonomiske Vanskeligheder var, at han fra noget hen i 1816 til Foraaret 1817 tog tilbage til Kjøbelev for *der* at studere; ogsaa *Poul Møller* opholdt sig *der* i Vinteren $18^{16}/_{17}$; han prædikede flittigt, læste Italiensk, maaske sammen med Stifbroderen, oversatte *Homér* og digtede „Eivind Skaldaspiller“ samt „Torbisten og Fluen“. I denne Vinter foregik der den store Forandring med ham, at han virkelig kom til at tro paa Kristus, hvorover han følte megen Glæde.[2])

Bægge Brødrene vare ofte sammen paa Besøg hos Bønderne og paa Herregaardene, de red, gik paa Jagt, dansede, kort sagt: de smagte Livet i dets Mangfoldighed, baade det høje og det lave.“[3])

Undertiden fulgte de deres Fader paa hans Forretningsture. Saaledes finde vi dem ved den aarlige Dimissions-Examen paa Vesterborg-Seminarium. Den foregik i Kirken, og her samledes alle Stiftets Skolelærere og Præster, der ofte kun gav Møde for i selskabelig Sammenkomst at træffe gode Venner. Alle Huse i Byen, lige fra Biskop *Boisens* til Seminaristlogis'erne, stod

[1]) *Joh. Helms:* „Borgerdydskolen paa Christianshavn 1787—1837“. *Helms* antager, at den Winther, som har været Lærer derude, var Digteren; denne Antagelse er rigtig; den senere her i Bogen omtalte Urtekræmmer *Chr. Petersen* blev nemlig — efter hans Enkes Udsagn — underviist *der* af Winther. [2]) Se hans Levned ved *Olsen* S. 29. [3]) Sammesteds S. 30.

saa rede til at modtage de Besøgende og ydede fri Beværtning, Tobak, Konversation og alt Ønskværdigt. Det var som en sat Ret, at Værtinderne i de Dage dækkede op, saa godt de kunde. Under Sangprøven blev der fra Biskop *Boisens* Hus budt Kaffe om i Kirken.

Ved den Prøve, der her er Tale om, var der en Seminarist *Gundersen,* hvis Hoved og Hjærte slet ikke fattede eller følte det Mindste af den hele Herlighed; han gned sig hele Tiden paa Panden, hvergang Examinationen naaede til ham, og *det* var al hans Besvarelse. Men, da Sangprøven kom, udtonede han med den vældigste, klareste og reneste Stemme det Vers:

Jeg er svag, men Gud er god,
Svaghed vil han mig tilgive.
O, den Tanke kan mit Mod,
mit nedtrykte Mod, oplive.

Hele Avditoriet brød uvilkaarlig ud i Latter over hans mageløs passende Valg af Text, og den vittige Pastor *Daniel Smith,* der var tilstede, sagde hertil: „Giver vi ham nu ikke Udmærkelse for et saadant Genitræk, saa kan vi være visse paa, at Vorherre kommer selv herind i Kirken og driver os ud med Svøbe eller Pisk — undtagen ham; for *vi* sidder jo og drikker Kaffe herinde i Guds Hus, imens *han* staaer og synger og beder som en ydmyg Synder“.[1])

At *Poul Møller* og Chr. Winther lunt og fint have iagttaget og nydt en saadan Sammenkomst, kan der ikke være nogen Tvivl om.

Der var i denne Periode paa Vesterborg Seminarium en Bondesøn fra *Rasmus Møllers* gamle Egn i

[1]) Se *P. Boisen:* Præsten *F. L. Boisens* Liv og Levned., S. 21.

Jylland; han var holdt over Daaben af den første Madam *Møller* og opkaldt efter Præsten, som nu, da Drengen var begavet, havde faaet ham over til sin nye Egn, forat han *der* kunde uddannes til at blive Skolelærer. Det var den senere saa bekjendte Bondeven *Rasmus Sørensen*. Han tilbragte netop Julen 1816 i Kjøbelev Præstegaard sammen med de to unge Digtere, af hvilke *Poul Møller* var 5 Aar, Chr. Winther 3 Aar ældre end han. *Sørensen* skriver: „Her var i Kjøbelev vistnok den muntreste Højtid, som Dr. *Møller* nogensinde havde tilladt at vorde holdt i sit Hus. Hans ældste Søn, *Poul Martin*, . . . og hans Stifsøn, Christian Winther, . . . vare Bægge hjemme, og de vilde have Julebal, og de fik det ogsaa. Alle de statuerede fornemme Familier fra de smaa Herregaarde i Kjøbelev Sogn, saavelsom Skolelærerfamilierne og endel af de store og stadselige Bønderfamilier fra Vindeby og Kjøbelev Sogne vare her til Julegjæstebud anden Juledags Aften og Nat. Ligeledes var Doktor *Møllers* Broder, Kammerraad *Møller* fra Maribo,[1]) med sin Familie tilstede. . . . *Poul Møller*, der havde prædiket for sin Fader i bægge Kirkerne denne Dag, var om Aftenen over al Beskrivelse munter, vittig og overgiven. Han dansede, spillede Violin og konverserede som en Entusiast, uden al Regelmæssighed, blot efter behagelige Indfald. Hans Broder, *Chr. Winther*, gav ham i Livlighed og Effekt ikke meget efter. *R. Sørensen*[2]) følte sig især tiltalt af Chr. Winther, der dengang ret af Hjærtens Lyst bevægede sig i Ungdoms Fyrighed og Fylde. Han

[1]) Han var Byfoged *der*. [2]) Han omtaler i denne Bog altid sig selv i tredie Person.

saae i ham den fuldendte, frie Ynglings Behagelighed, saae i ham Natur og Dannelse for en saadan Glædesfest i den højeste og tækkeligste Harmoni. En smukkere Form i Dans, en livligere Stemning i Tale havde *R. Sørensen* endnu ikke fundet hos nogen Yngling med et saa generelt Talent til at glædes og glæde. — Ogsaa paa Lille-Kjøbelev var der et Par Dage efter Juleselskab og Dans, derefter hos *Hr. Ernst* i Rolykke, hvis Søn, der var Studiosus teol.[1]), i samme Jul var hjemme. — Den øvrige Tid udenfor disse og flere Selskaber hørte *R. Sørensen* ideligt Tale om *Oehlenschlæger*, *Baggesen* og alle den Tids Digtere. De Aftener, man ikke var i Selskab, forelæste *Poul Møller* og Chr. Winther skifteviis Digte af *Oehlenschlæger* og af Flere. Deres Fader vilde vel indrømme dem, at *Oehlenschlæger* var den største danske Digter og at Poesi var af stor aandelig Vigtighed; men unge Menneskers Sværmeri for Dramaerne og Teatervæsenet kunde lede til mere Skade end Gavn for dem selv, sagde han. *R. Sørensen*, der dengang endnu ikke havde læst et Ord af den nyere Poesi, men alene af *Holberg* og *Wessel*, blev her overvældet af baade *Poul* og Christian med saa megen Tale og Fortælling om Digte og Kritik, om Teater og Skuespil, om literære Stridigheder, om Forrangen, om Regenslivet og Studenteraanden, om alt Det, de fandt livligst og mest tiltalende i Kjøbenhavn, især om de vittigste personlige Stridigheder, at han ikke kunde bære det Halve deraf i Hukommelsen med sig til Vesterborg. Chr. Winther vilde have ham til at tage nogle af de poetiske Bøger og kritiserede Sager

[1]) Chr. Winthers Pag. 69 nævnte Klassekammerat.

med sig tillaans; men hans Fader sagde: „Nej, lad Du, Rasmus, kun den Lekture fare, til Du er færdig paa Seminariet“.“ [1]) —

Det var en frisk og fyldig Vintertid, Chr. Winther tilbragte i Kjøbelev. Med de lærde Studier gik det fremdeles smaat; men det gik muntert ved Bøndergilderne og paa Ballerne. Som før berørt, dansede han brillant, „det morede ham, og han kunde. Han *spaserede* ikke en Françæse som Andre, der af dum Misforstaaelse mene at kompromittere sig ved at vise en erhvervet Færdighed“ [2]). I Dansen kunde han se sin Dame „med sine velskabte Ben nynne en Elegi, hvori hun søgte at udtrykke sin Kummer og Smerte; thi man tager meget fejl, hvis man troer, at Ansigtet og Stemmen alene forstaa og ere i Stand til at tolke Sjælens indre Tilstande; nej, ogsaa Benene formaa ved Foredrag at fremsige en Replik, og Føddernes Lyrik er min Tro ikke tabt bag af en Vogn“. [3]) Han forstod Dansen og at danse. Hans Samtale „var utvungen, morsom uden Fortrolighed, snild og vittig uden Anstød“. Og han kunde sige til sig selv: „Er Du vel gaaet videre, end Du selv har villet? Har Du ikke desuagtet endnu stedse bevaret Dig et smukt Tilbagetog?“ [4]) — De daværende Præstegaardes *Dolce far niente* holdt han af; den Tobaksrygning, som sædvanligviis hørte med dertil, var han efter sit eget Ord „en Træl af“; men han havde een Fejl: han kunde ikke spille Kaart, hvilken Sport saa til alt Held heller slet ikke blev dreven *der* i Huset. Aldrig var han indviet i Whist-

[1]) *R. Sørensen*: Mit Levnedsløb, S. 88—90. [2]) „Et Vendepunkt“ S. 31. [3]) Sml. Digtn. IX, S. 264. [4]) Smstds. S. 111.

eller L'hombre-Spillets Hemmeligheder; han siger: „Det er ikke af Dydighed; jeg har nemlig aldrig kunnet lære at begribe Systemet i nogetsomhelst Spil — saa dum er jeg — og heller ikke har jeg kunnet komme til at forstaa, det var morsomt at spille Kaart. Hazard — ja, det var nu en anden Sag“.[1])

Om Foraaret 1817 tog Chr. Winther et Par Maaneder til Kjøbenhavn for i April at tage Filosofikum; Udfaldet blev ikke glimrende; *Philos. theoret.: Non contemn.; Philos. practica: Haud ill.; Physica: Haud ill.; Mathesis inferior: Laud præcet.; Mathesis superior: Non contemn.*

Poul Møller blev i Hjemmet, indtil han noget senere overtog Huslærerpladsen hos Grev *Moltke* paa Espe ved Skælskør. Lidt ud paa Sommeren kom Chr. Winther tilbage til Kjøbelev og blev nu *der* til Efteraaret 1818, altsaa en fem Fjerdingaar. Ogsaa *Rasmus Sørensen* havde været paa en lille Indenlandsrejse, og, da han strax efter sin Tilbagekomst besøger Kjøbelev Præstegaard, træffer han atter Chr. Winther *der*. „Nu skal Du fortælle mig Din Rejse, *Rasmus Søfrensen*“, sagde Chr. Winther, „ligesom Du fortalte mig, kort før Din Ferierejse, da Du var her sidst, om de smukke Jomfruer i Christianssæde-Egnen[2]) og om Din Deltagelse i Selskabeligheden sammesteds. Kom, lad os gaa i Haven, og siden iaften, naar vi gaa op iseng, fortsætte vi om Mere. Jeg kan ikke tænke mig noget Herligere end at kunne rejse; — havde jeg bare Penge,

[1]) Se „I Naadsensaaret“, S. 62—63 og „Et Vendepunkt“, S. 37—38, hvilke Udtalelser ere ganske personlige. [2]) Christianssæde ligger — som bekjendt — et Par Mil fra Vesterborg.

og jeg raadte mig selv, saa Farvel, Universitetet i Kjøbelev!" *Rasmus Søfrensen* — som Chr. Winther altid kaldte ham — fortalte nu meget omstændeligt om hele sin Fornøjelsestur, „frem og tilbage, fra først til sidst". Da Chr. Winther endelig havde hørt alt Dette, sagde han: „Dersom Du nu kunde skrive det, som Du har fortalt det, saa havde Du *der* en lille „Labyrint", ligesom *Baggesens*, som Du strax skal faa at læse." „Skrive *det*!", sagde *Sørensen*; „er det Noget at skrive saadan Snak og Præk!" „*Jeg* kan ikke skrive saadant Noget", svarede Winther, „og *Du* kan vel heller ikke; men *Du* kan fortælle det saa livagtigt, at *de*, som høre derpaa, maa selv rejse med. Jeg skal læse nogle Ridderkrønniker for Dig imorgen, som jeg har skrevet paa Vers; men Du maa ikke sige det til Fa'r, for han kan ikke lide, jeg begynder paa Digteri, og der vil gaa en rum Tid, før jeg skriver Noget af Det, jeg har Lyst til at skrive". „Har Du ikke Lyst til at studere?" spurgte *Sørensen*, „til at skrive Latin, udarbejde teologiske Afhandlinger, læse Græsk, o. s. v.?" „Jo vist", svarede Winther, „troer Du, man har Lyst dertil, fordi man skal plage sig dermed? Jeg har Lyst til at leve fornøjeligt og godt; Studenteraarene ere grumme behagelige, naar man bare har Penge. Hvorfor vil *Du* ikke være Student?" „Fordi jeg har ingen Penge", svarede *Sørensen*.

Næste Aar, 1818, var Chr. Winther atter tilstede ved Seminarieexamen i Vesterborg; han havde moret sig altfor godt forrige Aar til at ville undvære Nydelsen nok en Gang. Han indfandt sig maaske ogsaa af virkelig Interesse; thi *Rasmus Sørensen* var da oppe til

Afgangsexamen. To Dage efterat denne var endt, besøgte han Kjøbelev. Idet han gik op ad Gaarden, kom *Rasmus Møller* og Chr. Winther ud imod ham, da de inde fra Stuevinduerne havde seet ham komme igjennem Porten. „Nu, *Rasmus Søfrensen*“, sagde Chr. W. og slog ham med et kraftigt Haandslag, „jeg slaaer Dig til Skoleridder ovenpaa den hele Examenstads i Vesterborg, som jeg nu for første Gang[1]) har moret mig ved Synet af og glædet mig ved Hørelsen af. Du est en drabelig Examenshelt, Du skalst hjemdrage til Jyderne og udføre deres kjære Poder i Skoleleding. Jeg gratulerer Dig til Din Lærerplads i Aarhus.[2])

Rasmus Møller tilføjede ogsaa *sin* Lykønskning, og det kom nu paa Tale, at *Sørensen* egentlig skulde havt Udmærkelse; men, da han kun halvt saa længe som de Andre havde været paa Seminariet, vare Censorerne blevne enige om, at det ikke kunde gaa. Da sagde *Chr. Winther*: „Jeg mener, at i Betragtning af den korte Seminarietid maatte det især være blevet til Udmærkelse“. „Nej“, svarede *Rasmus Møller*, „det er dog samme Regel, der følges, naar en Professor paa Grund af, at hans Forelæsninger ikke flittigt have været besøgte, ikke gjærne giver just allerbedste Karakter, om ogsaa Kandidaten er særdeles dygtig“. „Karakteren, jeg har faaet“, svarede *Sørensen*, „er ogsaa god nok, og bedre, end jeg igrunden har fortjent den; thi „særdeles sædelig og særdeles flittig“, mere end mine Med-

[1]) Her maa *R. Sørensen* have citeret Winthers Ord galt; thi, som før sagt, havde W. ogsaa været tilstede ved Prøven i Vesterborg forrige Aar. [2]) S. var da udnævnt til Andenlærer ved Frue Sogns Borgerskole i Aarhus.

dimittender, har jeg ikke været.“ „Nu skal vi høre,“ udbrød Chr. Winther, „at *Rasmus Sørensen* maaske har baaret sig ad ligesom *Goethe,* der i sin Selvbiografi fortæller, at han maatte læse og studere mange Nætter i Skjul, udenat han lod Nogen vide det Mindste deraf, fordi han vilde have Ord for at være et saadant Geni, der tumlede og svirede uafladeligt, og, uden at anvende nogen Tid til ringeste Flid, dog altid kunde Alting som den Allerbedste og Flittigste.“ „Saadanne Sviregenier ere for høje for os i Vesterborg at ville efterligne,“ sagde *Sørensen,* „for Jer derinde paa Regensen er maaske slige Idealer ikke saa uopnaaelige.“ Da svarede *Rasmus Møller:* „Det var Ret! Jeg troer nok om Dig, *Rasmus,* at Du ikke lader Dig overvinde til at hengive Dig til noget Usædeligt og Lavt.“

Om Aftenen kom der fremmede Damer i Besøg, og Christian Winther „sprechede“ Tysk med dem, sang med dem, fortalte dem om Teatret, deklamerede for dem, dansede med dem, spillede Klaver for dem, o. s. v. — *Sørensen* sov om Natten hos ham i hans „Sengekammer“, og, da de om Aftenen havde trukket sig tilbage dertil, kom det paa Tale, at Biskop *Boisen* paa Vesterborg havde havt visse Indvendinger mod *Sørensen.* Denne vilde nu have Rede herpaa, og *Chr. Winther* svarede da: „Aa, det var ikke Andet, end at han og Præsterne i Direktionen mene om Dig, at Du vil blive for stolt til at være Skolelærer, og deri mene de ikke fejl; thi *det* er Du allerede og behøver ikke at blive det.“ *Sørensen* udtaler nu det Urimelige i den Fordring til Skolelærerne, at de skulle være aandsdannede og kultiverede, men aldrig maa gjøre den mindste

Fordring til Livet ved Siden af andre Mennesker, og han skyder Skylden herfor paa Præsterne. Han fortæller, at han for at hævde sin Stilling havde taget sin sorte Livkjole paa ved Examen, hvorimod alle de andre Dimittender, der tildels havde finere Kjoler end han, havde fremstillet sig i deres længe brugte Frakker, fordi de, ikke uden Grund, antoge, at i saadan Skikkelse vilde den gejstlige Del af Direktionen helst se dem. Heraf lo Chr. Winther højt og sagde: „Du est en Oprører, Du est en Stig Andersen Marsk, *Rasmus Søfrensen*, i Din bedste Seminaritskjole.“ Alt Dette fortæller *Sørensen* selv ganske troskyldigt og synes ikke at ane den Morskab, Chr. Winther dog aabenbart har havt af ham.[1])

At Chr. Winther dengang kom flyvende som en Foraarsfugl til Kjøbelev og oplivede Alt *der*, fremgaaer tildels af det Foregaaende. Paa Nedrejsen dertil gjæstede han ikke sjældent

Iselinges Vennesæde
med den stille, dunkle Skov,
med den stille, lyse Glæde,
med den immer travle Plov,
med de Store og de Smaa,
Alle milde, Øjne blaa,
med „Hilsæl!“ Godmorgen![2]);

der søgte de altid at holde paa ham i længere Tid og sagde ham altid med Vemod Farvel.[3]) Engang, da han drog derfra til „den saftgrønne Ø“ — saadan kalder han Laaland[4]) — kom han til Gaabense Færgegaard, hvor der

[1]) Se *R. Sørensen:* Mit Levnedsløb 120—24. [2]) *N. F. S. Grundtvig:* Poet. Skr. VII, S. 505. [3]) Professorinde *A. M. Hammerichs* Meddelelse. [4]) Sml. Digtn. VI, S. 166.

laa en Bog, i hvilken Gjæsterne kunde gjøre deres Bemærkninger. Paa første Side havde en Haandværkssvend skrevet et Vers, der begyndte saaledes:

„Der Wind ist gut, das Wetter schøn“;

Winther tilføjede:

„Jeg er saa frisk, jeg er saa glad
som Svenden paa det første Blad.“[1])

Hans og hans Brødres Besøg skabte Højtid, ikke alene i Præstegaarden, men for hele Egnen.[2]) Mangt Pigehjærte bankede ved Budskabet om, at de vare komne, Alt forvandledes, naar de, sprudlende af Liv og Ungdom, traadte ind; rejste de igjen, efterlod de Stilhed og Tomhed, med Minderne som Oaser i Ørken.

Det var kjærlige Følelser og Længsler, som drog Chr. Winther tilbage til Sjælland. Han led under sin ikke gjengjældte Kjærlighed til *Antonie Bloch*, og med den rejste han i Efteraaret 1818 til Kjøbenhavn, hvor han havde faaet Bolig paa Regensen. I tre Aar blev han nu *der*, og i disse fandt hans egentlige Studenterliv Sted. Men trods alle de nye Indtryk glemte han ikke sin gamle Tilbøjelighed. Det gik ikke ham som den hellige *Hieronimus*, hvem *Virgil* og *Cicero* gjorde ligegyldig ved Synet af smukke Piger, og dog siges der om denne samme *Hieronimus* — Hvad tildels ogsaa kan passe paa Chr. Winther — at Ingen nogensinde har havt en større Kraft til at drage Kvinder til sig, end netop han. Men hvad hjalp det Chr. Winther, at alle andre unge Piger sværmede for ham, naar *hun*,

[1]) Meddelt mig af Pastor *Andreas Thaning*. [2]) Se *P. Ross:* Skildringer af *P. Møllers* Liv, S. 28.

den Udkaarne, ikke ret vilde hengive sig til ham og, i alt Fald senere hen, ikke kunde lide ham og hele sit Liv igjennem ikke engang følte Sympati med hans Digte, ja, endog ikke vilde læse dem! Han søgte stadigt ned til hende i Roskilde. Daværende Frøken *Hertz* fortæller i de før nævnte Erindringer, at hun i Julen, vistnok 1818, spillede Komedie med ham hos Professor *Blochs*. Der opførtes to Stykker: „To Broderdøtre for een“[1]) og Holbergs „Kilderejsen“. De Spillende vare *Christian Hertz*,[2]) *Elise Hertz*, Adjunkt *Christensen* ved Roskilde lærde Skole,[3]) *Lotte Bloch*, der spillede en gammel Frøken saa morsomt, at Publikum sad i een Latter, *Antonie Bloch* og Chr. Winther. I det første Stykke var han hendes lykkelige Elsker. I „Kilderejsen“ spillede hun nok Pernille, og sandsynligviis har Chr. Winther ogsaa spillet med deri, maaske som Henrik. Efter Forestillingen var der Souper og derpaa en lille munter Svingom, ved hvilken Lejlighed Professor *Bloch* nok selv med sin Violin var Musikdirektør, hans Brodersøn *Fritz* med sin Fløjte hans Orkester. Her svang Chr. Winther naturligviis sin Udkaarne i Dansen.

Fra *Blochs* Hus blev Chr. Winther indbudt til Domprovst *Hertz's*, og ved en „Juleklap“ *der* sad han som Apollo mellem to af sine Muser (*Antonie* og *Margrethe Bloch*) paa Toppen af Pindus, der ude i Entreen var lavet af Borde, Bænke og Stole, dækkede af hvide Lagener og pyntede med Gran og Blomster, som dannede en Græsbænk i en Grotte og i Afstand tog sig

[1]) Maa vistnok være „To Onkler for een“ (Se *Overskovs* Fortegnelse over dramatiske Arbejder, 1838, S. 88.) [2]) Senere Borgmester i Aarhus. [3]) Død som Præst i Bregninge paa Ærø.

skuffende nok ud. De Tre foredrog fra dette hellige Sted en Trio.

Ved saadanne Forestillinger var Chr. Winther flere Gange agerende i den *blochske* Kreds i Roskilde, og her næredes stadigt hans Følelser for *Antonie*. I 1820 skriver han to Digte til hende. Det ene „O, var jeg!“ [1]) er bekjendt nok, skjøndt det er temmelig flovt og dets Tema lige fra den græske Oldtid til senere hen er varieret indtil Trivialitet. Det ender med de sørgelige Ord:

Og, skjøndt Du har til Død mig saaret,
er jeg Dig mindre end Din Hund.

Chr. Winther satte selv Melodi til det og sang det ofte. — Det andet lyder saaledes: [2])

Jeg glemme *Dig*? Hverhen sig Øjet vender,
jeg skuer svage Glimt af Dine Ynder:
Din purpurrøde Kind, naar Dag begynder,
Dit Afskedsblik, naar Solens Afsked brænder.

Som Lilien er Din Barm, de hvide Hænder, [3])
og Maanen mig Dit Øje fromt forkynder;
men Intet lignes kan i Nord og Sønder,
ak, ved Dit Hjærte, naar man ret det kjender.

Jeg glemme *Dig*! Nej, altfor dybt jeg føler
i Barmen end den Brand, som Intet køler,
skjøndt Du saa grusomt med min Smerte leger;

som en Magnet jeg mod min Stjærne peger.
Du straaler højt, jeg sunken er i Støvet:
Du er den røde Frugt, og jeg er — Løvet.

[1]) Sml. Digtn. I, S. 73. [2]) Sammesteds S. 83. At dette Digt ogsaa er skrevet til hende, fremgaaer af Chr. Winthers eget Exemplar af „Digte gamle og nye“, hvor han har angivet bægge de to Digte som skrevne i 1820 paa Regensens 2den Gang; han offentliggjorde det i *Liunges* „Juletræet“ 1821. Af Familiemeddelelser veed jeg, at det første er skrevet til hende. [3]) Se Side 126.

Man har Christian Winthers Udsagn for, at han har brugt sin egen Person som Grundlag for Felix i „Episode af et Familieliv“.[1]) Det er ikke et Faktum, men en Formodning, at han ved Skildringen af Fru Antonie Frilands Omtale af Felix har tænkt paa *Antonie Bloch* i hendes Forhold til ham. Fruen fortæller en ung Frøken, til hvem Felix gjør Kur, saaledes: „De maa vide, denne Hr. Felix blev som Dreng sat i Huset hos min Fader, der dengang bestyrede en privat Underviisningsanstalt .... Han var en smuk Dreng .... [med] et fint, noget blegt Ansigt, med ret regelmæssige Træk, og, naar han var oprømt, i godt Lune, og ikke saa fjantet og forlegen, som han ofte blev, naar hans kjære Jeg troede sig tilsidesat eller paa nogen anden Maade traadt for nær, havde hans Ansigts Udtryk noget særdeles Behageligt. Naar en saadan Gjæst kom i vor Kreds, kan De vel forestille Dem, at mine Søstre og jeg vare meget nysgjerrige; en ny Figur, som optræder i en Familie er at ligne med en Bog, hvis Titelblad, Tryk og Papir ofte give os Lyst eller Ulyst til at læse den, uagtet vi slet Intet vide om Indholdet. Dog, uagtet hans Udvortes, som sagt, slet ikke var frastødende, saa var det dog vanskeligt, for at blive i min Lignelse, at faa Bladene i Bogen fra hinanden, og, var dette skeet, saa kunde man ikke altid blive ret klog paa Hvad man læste, da det nemlig ofte hændtes, at Det, man havde læst paa den ene Side, aldeles blev modsagt paa den anden. Kuns kunde man være temmelig sikker paa, at hvert Pagina begyndte med Jeg. Lidt efter lidt bemærkede vi dog Alle, saavel Unge

[1]) Professor *Agerskov* har meddelt mig dette.

som Gamle, at vi, som det hedder, kunde ganske godt lide ham, og at han, uagtet al Uklarhed i hans hele Væsen, med en forunderlig, næsten magisk Kraft tillistede sig ad forskjellige Veje de forskjellige Menneskers Velvillie, Venskab — Kjærlighed.[1]) En af hans bedste Venner, der var bekjendt for sin ugenerte Oprigtighed,[2]) sagde ogsaa engang i min og Fleres Overværelse til ham: „Jeg veed og begriber ikke, Felix, hvoraf det kommer, at jeg og Saamange kunne saagodt lide Dig; der er dog egentlig ikke Meget ved Dig!“ Dengang forstod jeg det heller ikke; men senere, troer jeg, er det blevet mig klart. Han var aldrig Hvad man i daglig Tale kalder paatrængende; han nærmede sig yderst sjældent først til nogen Enkelt af sine Omgivelser. Han syntes af et naturligt Instinkt — thi Frugt af Reflexion og Erfaring kunde det dengang ikke være — at vide, hvormeget det Halvskjulte, det Gaadefulde, især, naar det synes at gjemme noget Mærkeligt, pirrer de fleste Menneskers Nysgjerrighed, lokker dem hid for at hæve

[1]) Andensteds i samme Fortælling siges der om Felix: „Det var en af Gjenstandene for hans umættelige Forfængelighed at kunne omgaaes og tækkes alle Mennesker, af hvad Stilling, Forhold eller Dannelse de end vare; og det lykkedes ham ogsaa i Almindelighed trods den Selvovervindelse, det ofte kostede ham, trods de mange kjedelige Timer, det beredte ham, idetmindste for en kort Tid at indtage Alle, som han lagde an paa, ved en vis paatagen naiv Godmodighed og en dyb Forstillelse, der strakte sig i alle Retninger, som det selskabelige Samliv kan tage, og som skjulte det højst Mangelfulde i hans overfladiske Dannelse og det Hule, Egoistiske i hans Karakter. Som en Følge heraf var især saadanne Menneskers Omgang ham kjær, hvis Stilling i Livet ikke lod dem skue meget dybt eller ane hans Mangler, og som altsaa, idet de kun betragtede den skinnende Yderside hos ham, ideligen enten fandt sig smigrede ved hans Omgang eller ved deres Opmærksomhed og Roes nærede og kildrede hans Forfængelighed.“ (Sml. Digtn. IX, S. 129). [2]) *Poul Møller?*

Sløret, og tillige Hvormange der i deres Opdagelser i Aandens Rige er nøjsomme eller lidet klartseende. Som man fortæller, gjør Klapperslangen intet Spring, den lokker med en gaadefuld, ubestemt Lyd, den venter paa sine Ofre — de synke bedøvede i dens Gab. Uden at eje Slangens Gift, besad han Noget, der lignede dens fortryllende Tiltrækningskraft; han havde en Færdighed i paa en tilsyneladende naturlig Maade at lade Noget anes, at synes noget Andet end Det, han var; han aabnede sit egentlige Indre saa lidt som muligt, og Det, man øjnede, vidste han paa saa mange Maader at vexle og variere, at det fik Udseende af langt Mere, end det var. De Fleste fandt sig tilfredsstillede; men, bemærkede han hos En eller Anden skarpere Blik, saa var han den Første, der, saa at sige, forlod sin Erobring, for ikke at synes den Overvundne ..... Han gjengjældte aldrig nogen Følelse med Aabenhed og Varme; det *syntes* kun undertiden saaledes. Nej, bløde, let bevægelige, kvindelige Hjærter vare hans Ofre, Følelser, de reneste, de mest glødende, som han øjensynligen selv med Bevidsthed havde vakt, forstod han med den mest beregnede Snildhed at unddrage sig eller med den grusomste Kulde at støde fra sig; og sjældent eller aldrig opdagede man det rette indre Motiv, der som en panisk Skræk pludselig jog ham bort *der*, hvor han dog tydeligen saae en Himmel af ren Ømhed aabne sig for ham.“

I Fortællingen fingerer Fru Friland nu, at det ikke er hende selv, men hendes Veninde, han har gjort Kur til; men dette spiller ingen Rolle i dette Sammen-

hæng; jeg vil derfor i det Følgende lade hende tale i første Person. Hun fortsætter saaledes:

„Det var omtrent midt i Sommeren, da Hr. Felix kom i mine Forældres Hus.[1]) Paa den Tid plejede vi næsten altid at have Besøg af fjærntboende Slægtninge, og disses Nærværelse gav stedse Anledning til smaa Fester, som for det Meste bestod i Lystture i den smukke Omegn. Vi vare saaledes engang, fem-sex Vogne i Følge, dragne ud til et Skovhus; alle min Faders Elever vare ogsaa med; thi han havde gjort sig det til en Regel saa meget som muligt at have dem om sig. I den grønne Skov fandt vi et Telt og nogle Musikanter og en net Danseplads; der blev drukket Te, der blev sunget og danset. Felix dansede kun med mig, han var som fortryllet og havde kun Øje for mig. Allerede, da vi stod af Vognen, havde han med et vist fremfusende Galanteri, der stundum klæder ham godt, løftet mig ned og betragtet den lille Pige, der stod for ham i sin simple hvide Kjole og med sine lange, gule Lokker ned ad Nakken, med et Udtryk i Ansigtet, der dengang hos ham maaske var lidt komisk, men som siden hos ældre Herrer uvilkaarlig har bragt mig til at gyse. Overalt havde hans Maade at omgaaes os Piger paa, selv medens han var Dreng, en vis Modenheds-Karakter, der naturligviis enten smigrede eller imponerede de ungdommelige Gjenstande for hans Courtoisie. Min Fader, der, som en ægte Discipel af *Salzmanns* Skole, havde sine Øjne overalt blandt de Yngre, bemærkede dette Blik og har siden oftere omtalt det. Men med en langt anden Be-

[1]) Hans Moder holdt, som før nævnt, Bryllup d. 30te August.

tydning var dette Øjekast som et Lyn trængt ind i *mit* Hjærte. Jeg var blød og blid som en Due, bøjelig som et grønt Siv, og mine Øjne forlod ikke ham den hele Eftermiddag. Mod Aften forstyrredes vor Lystighed ved en stærk og vedholdende Regn. Man trængte sig sammen, saa godt man kunde, i det lille Skovhus og i Teltet. Hvor *jeg* var, var ogsaa *han*. Da vi endelig maatte beslutte at kjøre hjem i den øsende Regn, var der Mangel paa Rejsetøj. Felix havde af en Hændelse medtaget en stor Rejsekappe, og Hændelsen eller hans Snildhed vidste ogsaa at mage det saaledes, at han kom til at dele den med mig. Med en ubeskrivelig glad Iver bandt han mig et Tørklæde over Hovedet, satte sig hos mig paa Sædet og drog Kappen, ligesom en Kalesche, op om sig og mig; og, medens han, for Bekvemmeligheds Skyld, slog sin Arm omkring mig og holdt Kappen sammen med den ene Haand, lagde han, skjult for Alles Blik og dristig ved den fortrolige Nærhed, sin Kind til min og lod med en forunderlig Veltalenhed, der kun bestod af enkelte smaa Ord, den søde Gift finde Vej til mit Hjærte. Han kyssede mig — jeg veed det — een Gang, kun een, — det var det første og det sidste Kys. — Jeg betroede mig til min Moder, for hvem jeg var vant til ikke at skjule Noget. Havde denne ellers saa forstandige Kone behandlet Sagen, som den fortjente, og betragtet den blot som en Barnagtighed, vilde hun have sparet sin Datter mange Taarer og Suk. Men slige Hjærtes-Anliggender ere for visse Damer altfor interessante; de se i dem en Gjentagelse af deres egen Barndoms- og Ungdoms-Historie, de finde en Art af bittersød Fryd i at være

Fortrolige, i at raade, bifalde eller forkaste, og, om de endog misbillige, saa forraader dog den Varme, hvormed dette skeer, den dybe Interesse og forfejler Hensigten, ja, plejer endog at give Næring til den Lidenskab, de synes at ville bekæmpe. Felix havde aldrig været Barn; *jeg* var det, før jeg saae ham. Men efter hin lille Scene foregik en besynderlig Forandring med mig. I min unge Sjæl fremtraadte de hidtil dunkle og forvirrede Begreber om Livets Alvor og højere Pligter klart og rent, jeg ansaae mig for *hans*, i Ordets videste, ædleste Betydning, og stræbte med hele mit hengivne, blide Hjærtes Varme, med al min Villie og Ævne at gjøre mig ham og hans Bestemmelse værdig. De smiler, kjære Frøken? De er lykkelig, at Deres trettende Aar ikke har bragt Dem lignende Erfaringer, eller ogsaa, at De med saa let Hjærte kan se tilbage paa dem. — Uagtet vi vare Børn, kunde man næsten kalde vort Forhold en hemmelig Forlovelse; vi havde endogsaa i al Stilhed byttet Ringe. Men *min* barnlige og dog ædle Renhed og *hans* ængstelige Forsigtighed holdt det skjult for ethvert Øje. Der henløb et Aar. Da forandrede Felix pludseligt sit hele Væsen, sin hele Opførsel mod mig. Han fjærnede sig fra mig, og, naar han var nødt til at være i mit Selskab, saa var det, som om han ganske havde glemt dette hemmelige, ubeskrivelige Sprog, der, uden Ord, ja, næsten uden udvortes Tegn, binder Hjærte til Hjærte. Mit blide, frygtsomme Blik søgte ham stundum, men mødtes af et koldt, næsten ironisk Øjekast; han henvendte sjældnere og sjældnere Talen til mig, men fremførte derimod i Andres Nærværelse højt og lydeligt og med et Slags

Triumf saadanne Ytringer, der dybt maatte saare mig. Han talede stort om Frihed og Uafhængighed, paastod, at han vilde leve og dø som Pebersvend, skaanede ikke sig selv, men erklærede sig for et daarligt Kreatur, der ikke duede til at stride Livets Strid. Vel havde hans Hjærte ikke vendt sig til nogen Anden. Men, var min Kjærlighed, min Person maaske ikke hans Forfængelighed Nok? Jeg veed det ikke! End ej et Ord talede han til mig, som kunde have Hensyn til hint mig saa hellige Forhold. Dog ogsaa her viste sig hans Svaghed og Vaklen; thi stundum, naar en ret dødelig Kulde fra hans Side havde sønderknust den stakkels unge Piges Hjærte, saa lod det, som om det fortrød ham. Han søgte da med en underlig Ilfærdighed Lejlighed til at vise mig en eller anden betydningsløs Opmærksomhed, og det hændtes ikke sjældent, at han under en saadan Bestræbelse fik Taarerne i Øjnene; men da skyndte han sig bort, retsom om han frygtede for at falde tilbage til Det, han nyligen saa formasteligt havde kaldt et Slaveri."

Hun fortæller nu om Hvad der endelig skilte „de to tidligmodne Børn" ad. I Anledning af en Militær-Revy, der blev afholdt i Nærheden af Byen, var der til denne kommet en Linedansertrup og et dramatisk Selskab. Hun siger: „Ligesom alt det Fantastiske, der tilsyneladende er forenet med et saadant omflakkende Liv, i sig selv havde stor Tillokkelse for ham, saa var der endnu een Omstændighed, som end stærkere drog Felix hen til Luftspringerne og Skuespillerne. Han havde nemlig nylig læst „Vilhelm Meister", og, idet han misforstod eller slet ikke forstod den højere Ironi

i dette Værks Hovedperson, betragtede han det som en ren Realitet og vidste intet Smukkere og Bedre end at sætte sig i lignende Situationer, hidlokke lignende Konflikter. Enhver Fritid tilbragte han snart paa Ridebanen, snart bag Kulisserne, hans Forfængelighed foregjøglede ham tusende Illusioner, og hans Fantasi skabte, idet den dækkede det Usle og Pjaltede, af de gustne, raa og uhøviske Landløbersker lutter Marianer, Philiner og Mignons. Den Spænding, der i en senere Periode naturligen havde hersket i hans Indre, havde hos ham, som det ofte hændes svage Karakterer, fremkaldt en vis Kraftanstrængelse, en Bestræbelse for ved Arbejde at bringe den indre Stemme til Tavshed, og dette havde hans Lærere kaldt Flid. Nu var Buen atter nedspændt! — En Aftenstund havde han ledsaget mig tilligemed endel andre unge Personer til Ridebanen. Da Forestillingen var endt, gik han bag efter sit Selskab og søgte at beskytte Damerne mod den eftertrængende Flok. Ved Udgangen standsedes de af Trængselen. Felix stod just og havde beskyttende slaaet bægge sine Arme om mig; da følte han et let Slag paa Skulderen. Det var en ung Italienerinde, en af Truppen, som, med en gammel Kaabe over sin Ridedragt, rakte sin magre Haand ud over de Mellemstaaende, og, idet hun med de sorte, gnistrende Øjne betragtede mig, med et frækt Grin tilraabte Felix: „*Oh! Signor Felice!* Er den Lille *la sposina* af *Vossignoria*?“ „Nej“, svarede han hurtigt, „det er min Søster!“ og drog sine Arme til sig og fjærnede sig saa meget som muligt fra mig. I en lille By kjender man hinanden indbyrdes; Alles Øjne faldt derfor paa Felix. Han stod *der* med et saa inder-

lig flovt Udtryk i Ansigtet, at han vilde have vakt den lille Piges Medlidenhed, hvis ikke en stærk Tilsætning af Ærgrelse og Skamfuldhed havde skrevet sig paa hans Fysiognomi og klart ladet mig læse Hvad der foregik i hans Hjærte. „Han er ikke *ængstelig* for at bevare Din og sin Hemmelighed, men — han *skammer* sig ved Dig!“ Som et Stjærneskud foer denne Tanke gjennem mit Hoved og viste mig den Afgrund, paa hvis Rand jeg gik. Jeg var frelst, pludselig helbredet, men ved en haard Kur, en Kur, der ganske, saa at sige, omskabte mig. Mit Sind havde været blødt bøjeligt, det blev nu haardt og alvorligt; mit forhen saa varme Hjærte blev koldt, og en Flor af den rigeste Fantasi, der længe, især ved min Moder næret ved Musik og Poesi, velgjørende var fremspiret, blev lidt efter lidt fortrængt af en kold Forstandigheds tørre Frugter.[1]) Den isnende Ligegyldighed, hvormed jeg fra hint Øjeblik behandlede Felix, afskar ham enhver Tilnærmelse og knuste hans Mod, især fordi den saarede hans Egoisme. Havde han forhen forsømt sit Arbejde, saa henfaldt han nu aldeles til Dovenskab.“[2])

Det er selvfølgeligt ikke min Mening, at Alt i ovenstaaende Skildring nøjagtigt stemmer overens med det mellem Christian Winther og *Antonie Bloch* Passerede, skjøndt jeg jo rigtignok troer at kunne læse endel Fakta ud af Linierne. Vist er det i alt Fald, at jeg med velberaad Hu har afskrevet det her; thi, da jeg veed, at Chr. Winther har villet skildre sig selv i Felix og efter

[1]) Der siges om hende i en senere Alder, at hendes Hjærte stod under Forstandens Formynderskab. (Sml. Digtn. IX, S. 122).
[2]) Sml. Digtn. IX, 164—75.

sin Maade, naar han „ved roligere Overlæg betragtede sig som en fremmed Gjenstand og som saadan bedømte sig selv, følte sig dybt ydmyget og nedbøjet“ [1]), saa mener jeg ogsaa, at Det, jeg har draget ud af „Episode af et Familieliv“, i alt Fald er paa sin Plads efter Skildringen af hans første noget alvorligere erotiske Situation; det er en passende Introduktion til Alt, hvad jeg paa dette Omraade kommer til at fortælle i det Følgende; det vil *der* vise sig at have indeholdt træffende Sandhed i Karakteristikken, om man end maa tilføje, at han har seet altfor skarpt paa sig selv og navnlig fremdraget sine Skyggesider; men han var altid yderst misfornøjet med Alt, hvad han foretog sig. Man bør under Læsningen huske paa, at den Elskede fortæller det Alt, længe efterat Forholdet mellem ham og hende er hævet, og gjennemgaaende passer Winthers Selvskildring maaske bedre paa ham, som han udviklede sig, end som han var dengang. Fortællingen udkom først i 1853.

Trods det, at han nu med *Antonie* oplevede noget Lignende som *Poul Møller* havde oplevet med Søsteren *Margrethe*, kunde han dog befinde sig ganske vel inde i sit kjære Kjøbenhavn. Han glemte snart saa nogenlunde sin Kjærestesorg, og der blev ophængt andre Smaabilleder i Madonna-Salen.

Først boede han paa Regensens sjette Gang Nr. 6, siden paa anden Gang Nr. 3. [2])

[1]) Sammesteds, S. 121. [2]) Frk. *Strøms* Meddelelse. Se forresten „Genrebilleder“ (Sml. Digtn. X, S. 237), hvor Degnen synger en Drikkevise, han har lært „paa Regensen, Nummer 3 i anden Gang“.

Hans Kontubernal i „den røde Gaard“ var Zoologen *Krøyer*, halvtredie Aar yngre end han. *Krøyer* var en stærk, stolt Karakter, som hadede al Tvang og Undertrykkelse; der var en oprindelig Naturkraft i ham, han var energisk og ofte noget hensynsløs, djærv og retfærdig, mandig og aaben, retsindig og flittig.[1]) Der er sagt, at han var vanskelig at komme ud af det med; men dette synes ikke at have været Tilfældet overfor Chr. Winther; de mødtes i Kjærlighed til Videnskab og Kunst og da navnlig til Studenterlivet med dets glade Sammenkomster og ideelle Stræben. Paa et Albumsblad til sin Kontubernal har *Krøyer* skrevet:

„Christian Winther, min Ven! Du fordrer Ord af mig, skjøndt Du veed, jeg hader Ord, fordi enhver Hykler har dem rede. Forlang Gjerning, og døm Din Ven derefter!

6. Aug. 1821. Henrik Krøyer.

Chr. Winther følte sig dog mere dragen mod Broderen *Hans Krøyer*, den bekjendte Komponist af „Der er et yndigt Land“. Det var netop Musikken, der knyttede de To til hinanden, saa de sluttede et Venskab, der holdt sig i Aarenes Løb. De dannede sammen med *C. N. Rosenkilde* og *Abrahams* en Sang-Kvartet. *Abrahams* siger[2]): „Jeg tør nok paastaa, at vor Udførelse af disse firstemmige Sange for Mandsstemmer var særdeles tilfredsstillende. *Rosenkildes* klangfulde Tenor tog sig godt ud i den første Stemme, og han foredrog denne med alt det Koketteri, som denne Slags Sange

[1]) Se hans egne „Erindringer“ og *V. Bergsøes* Biografi af ham i „Illustr. Tid.“ Nr. 544. [2]) Se hans „Meddelelser om mit Liv“, S. 144.

udfordrer; ogsaa var vor Indstudering meget omhyggelig i Nuancerne, og denne Indstudering endte da gjærne med en morsom Aftenpassiar, hvor *Rosenkilde* og *Krøyer* med deres Humor satte vore Lattermuskler i uafladelig Bevægelse. Med disse Sange vare vi nu velkomne overalt; men blandt de Huse, hvor vi især gjærne saaes, nævner jeg gamle *Nyerups* paa Regensen. Denne fortræffelige Studenterven morede sig ret inderligt, naar vi tilbragte Aftenen hos ham og gav nogle af vore Sange tilbedste, og det gjorde vi da ogsaa gjærne, da vi saae, hvor velkomment det var. Især manglede vi ikke, naar *Nyerups* Svigersøn, Provst *Strøm*, og hans Kone, Bægge ivrige Musikelskere, vare i Byen. Engang vare vi Andre tilstede, men *Rosenkilde* udeblev. Endelig kom der et Brev til *Krøyer*, hvori *Rosenkilde* meldte, at han ikke kunde komme, da han var falden paa Gaden og havde revet sine Buxer itu. *Krøyer* kjendte imidlertid Karlen, der bragte Brevet, og saae, at det var en Karl, der tjente hos Urtekræmmer *Groth*, hvor *Rosenkilde* jævnlig fik sig et L'hombre-Parti. Han gik da strax hen til *Groth*, hvor han ganske rigtigt fandt *Rosenkilde* midt i Spillet; men, da *Rosenkilde* saae *Krøyer*, rejste han sig rolig op med de Ord: „Ja, saa faaer jeg da at gaa med ham“.“ —

I den første Tid, Winther laa paa Regensen, husedes *der* det Liv, som senere udfoldede sig i Studenterforeningen, og om Sommeren holdtes der i Regensgaarden Gilder, hvori baade Ældre og Yngre deltog, selv om de ikke havde Bolig *der*. Det var det gamle

Træ, om hvilket man samledes, det, som Chr. Winther senere i Tiden besang i følgende Digt:

O, Lindetræ med ranke Krop,
med kongelige Krone,
Du skal os ved Din grønne Top
med Skovens Savn forsone.

Du har nu seet saamangen Slægt
omkring Din Stamme vandre —
ej mægted Aldrens tunge Vægt
Din Ungdom at forandre.

Lær os at gjemme, hvis Du kan,
som Du, et frejdigt Hjærte, —
da kan vi vandre vidt om Land
og le ad Savn og Smerte.

Lad Verden kun gaa op og ned,
lad Skæbnens Strømme bruse —
her i Dit Læ er lystig Fred
og trofast Sind tilhuse.

Du breder grøn Din Vinge ud
hvert Foraar og hver Sommer —
vor Stamme først faaer nye Skud,
naar Efterhøsten kommer.

Fidel er Du, som alle Vi;
Regensen er vor Moder!
Dit Sind er sundt, Din Tanke fri,
og hver Student Din Broder.

Tavs og forsigtig stod Du smukt
med grønne Fjer i Hatten,
naar tidt Studenter gik i Bugt,
hver til sin Gang om Natten.

Dit Øjelaag Du tidt opslog
i Morgenlampens Lue
og gav Studenten ved hans Bog
en Hilsen i hans Stue.

Og, hørte Du et Pereat
for mangen krads Filister,
da har Du Fyren ærligt sat
i sorte Bogs Register.

Men, blev en ægte Musasøn
et Jubelhurra givet,
da rysted Du Din Fane grøn,
og Hjærtet slog i Livet.

Og, hørte Du et lifligt Kvad
til Skjønhed og til Druen,
da hæved Du Din Pande glad
og stolt mod Stjærnebuen.

Med Øjet højt mod Himlen blaa,
men Foden dybt funderet, —
saa højt og dybt, som Tanker gaa,
vi veed, Du har studeret.

Og derfor Du — trods nogen Mand —
en Doktor os skal være,
og Vaaren, naar den gaaer iland,
hvert Aar Dig skal kreere.

Ej spørges Fakultetet om,
hvor høj Du vel tør være;
Du sender ikke Bud til Rom,
hvad Farve Du tør bære.

Thi Sort og Rødt og Violet
er Farver, Du foragter, —
det frie Grønt er nok saa net,
naar frit man det betragter.

Men, skal Din Stjærne dale brat
engang i Tidens Bølge —
Studenternes: „Hurra! Godnat!"
Dig skal i Graven følge. [1])

[1]) Sml. Digtn. I, S. 163.

Naar Lindetræet ikke overskyggede Studenterne, kom de sammen paa Knejper, og Chr. Winther holdt til paa en saadan, der laa paa Hjørnet af Lille og Store Kannikestræde, hvor en gammel Skibskaptajn ved Navn *Rohde*, der havde Bevilling til Beværtning, havde etableret sig, og hvor man fandt et rummeligt og venligt Lokale, paa samme Tid som man nød en forekommende og tilfredsstillende Behandling. Her mødtes han med *L. Fasting*[1]), *Chr. Wilster*, Brødrene *Krøyer*, *Jørgen Jørgensen*[2]), *Abrahams*, *Ludvig Bødtcher* og Flere. *Der* var det, at de drev deres Spil med den mageløs komiske, dengang afskedigede Klokker *Heegaard* fra Viborg, der paa den Tid var omkring de Fyrre; ham kreerede de højtideligt til *baccalaureus* og opmuntrede ham til Udgivelsen af hans udødelige „Rimpose".[3]) — Her var nu ogsaa hyppigt Tale om en nærmere Sammenslutning af Studenterne; thi, efterhaanden som det videnskabelige og navnlig det æstetiske Liv vandt større Kraft og Udbredelse, fremstod ogsaa Trangen til en friere Udvexling af Ideer, og dertil kom, at man ikke med Lethed kunde skaffe sig den forønskede Lektyre, navnlig med Hensyn til Blad- og Tidsskrift-Literaturen. Man besluttede nu herhenne i *Rhodes* Knejpe i Anledning af Regensens Stiftelsesdag at holde et Gilde

[1]) Senere Inspektør for Kolonierne i Grønland, derefter Direktør for Kjøbenhavns Fattigvæsen. [2]) Den vittige, elskværdige Politimand. (Se *Alex. Schumacher*: „*Ludvig Bødtcher*", 111—19, og *H. P. Holst*: „Fra min Ungdom", S. 31—36. [3]) I denne siger han selv, at han har været heldig nok til at blive „yndet og hædret af Statens lærde Sønner, en ret anseelig Flok, som Kundskab, Flid og Værd paaskjønner", og han citerer Chr. Winthers „Her under Nathimlens rolige Skygge. (Se „Rimpose", S. 13 og 68).

i Regensgaarden under Træet.[1]) Dette fandt Sted paa en smuk Sommeraften d. 5te Juni 1820, og til denne Fest havde Chr. Winther skrevet sit første trykte Digt, den berømte Studentersang „Her under Nathimlens rolige Skygge“.[2]) Vægtigt lød det:

Vi er et Værn om den helligste Have;
der skal vi kraftigen pløje og grave,
der skal vi fredeligt vande og saa.
Enige Brødre! I Sorg og i Gammen
knytter de mægtige Vaaben tilsammen!
Haven vil trives, og evigt vil Stammen
herligen grønnes og aldrig forgaa.

H. Krøyer havde komponeret en fortræffelig Melodi dertil, og *Abrahams* sang Visen, idet Koret gjentog Omkvædet.[3]) Det var første Gang, Studenteraanden fik sit samlede Udtryk i begejstrede Toner, og Chr. Winther var dens kronede Tolk. Derfor kunde det med Rette efter mange Aars Forløb siges om ham, at hans Aand stadigt lever blandt Minervasønnerne som Saften i Studenterstammen.[4]) Om hin lystige Aften, hvor der blev drukket Skaaler for Universitetet, Kommunitetet og flere yndede Professorer, skriver en af Deltagerne i Festen, den senere Biskop *Brammer:* „Baade Sangens Indhold og Melodi vare begejstrende for os Alle . . . . Næppe vilde Nogen, som havde været tilstede ved hin, hvad det Materielle angaaer, ædruelige og tarvelige Fest,

[1]) Se: *Abrahams* „Meddelelser af mit Liv“, S. 146 og *Alex. Schumacher:* »*Ludvig Bødtcher*« S. 22. [2]) Sml. Digtninger I, S. 1. Den offentliggjordes første Gang i *Rosenkildes* „Brevduen“ 1820, Nr. 5 og havde blot Forfatterunderskriften „Vinter“. [3]) Se: *Abrahams* „Meddelelser af mit Levned“, S. 146—47. [4]) Se *J. L. Ussings* Tale i „Regenslinden“, Minder fra dens Hundredaarsfest, 1ste Juni 1857, S. 7.

negte, at det var en opløftende, uforglemmelig Aften, fordi den vakte eller oplivede Følelsen af vort Kald, særlig til at blive Fædrelandets værdige Sønner som Videnskabsmænd, og levendegjorde broderlig Samfundskjærlighed til hverandre. Sangerens egen Glæde og vindende Personlighed gjorde et behageligt Indtryk paa mig".[1])

Samme Aften omdeltes i Regensgaarden en Liste med Indbydelse fra *Chr. Thaarup*,[2]) *Chr. Wilster*, *Chr. Winther*, *H. Krøyer*, *P. V. C. Valentin*,[3]) *L. Obel*[4]) og *Repp*[5]) til at danne en Studenterforening, hvis Formaal skulde være „dels at befordre den videnskabelige Meddelelse, dels at skaffe sig en passende Underholdning med ligesindede og ligedannede Mennesker efter fuldendt Dagværk", og i deres Skrivelse til Konsistorium sige de, at de „havde stiftet Selskabet til Videnskabeligheds og Brodersinds Fremme, for at forskaffe Selskabets Medlemmer den Slags Dannelse, som ikke vel kan opnaaes uden fri og munter selskabelig Virksomhed". — Strax skrev Mange deres Navne under, hvorefter Listen til videre Paategning blev henlagt paa Regensen.

Det var naturligt, at denne Sag paa en Tid, da Associationsfrihed var et ukjendt Begreb, maatte vække stor Sensation i hele Staden, men da først og fremmest hos Universitetets Professorer. Især *Jens Møller* var yderst forbitret over, at et Gilde var blevet holdt i Regensgaarden, hvor han havde givet Ordre til, at ingen

[1]) *Brammers* „Ungdomsliv", S. 130. [2]) Senere Adjunkt ved den lærde Skole i Helsingør † 1849. [3]) Senere Byfoged i Maribo † 1836. [4]) Kand. teol. † 1823. [5]) Islænder, senere Translatør i Engelsk og Tysk, † 1857.

Sammenkomst maatte vare længer end til Kl. 12, og endnu mere forbitrede det ham, at Følgen deraf skulde være „en Svireklub for Studenterne“. Han vilde foredrage Kongen Sagen, *Nyerup*, der med Glæde havde givet Tilladelse til Festen, skulde entlediges som Regensprovst, et Par af Hovedmændene — altsaa vel sagtens ogsaa Chr. Winther — skulde relegeres, og der vilde blive udstedt et Forbud mod Foreningens Stiftelse. Alle disse Trusler slog imidlertid Klik, Sagen gik sin rolige Gang, *Chr. Wilster* gjorde Udkast til Lovene, og Planen realiseredes, om der end i Begyndelsen ikke var mange Medlemmer. Paa Store Kjøbmagergade Nr. 2 i Hjørnegaarden, tæt ved Rundetaarn hos Brygger *Jacobsen*, lejedes der Lejlighed, og — Studenterforeningen var stiftet.[1]) — Christian Winther var blandt Foreningens første Eforer, det vil sige: Medlemmer, hvis Pligt det var at holde Vagt, Hver 1 Dag om Ugen, og i de saakaldte Eforatsprotokoller optegne Det, der foregik. De egentlige Samlingsdage vare Onsdag, da der gaves musikalske og deklamatoriske Nummere, og Løverdag, da der altid var en lille Forelæsning og derefter Drikkegilde. Chr. Winther var blandt dem, der baade ved Sang og Oplæsning bidrog til Underholdningen. — Om Sommeren havde Foreningen Lokale paa Vesterbro, og *der* samledes man, især om Løverdagen, til Keglespil.

Medlemmernes Interesse for Teatret var særlig fremtrædende, og det er bekjendt nok, at Studenterforenin-

[1]) Jeg har i Meddelelsen herom væsentligst fulgt *Abrahams*' Beretning i hans Levned, og ogsaa noget *Vilhelm Rode* i „Bidrag til den danske Studenterforenings Historie“ (Nordisk Universitets Tidsskrift 1854, S. 130). Hvor de ikke samstemme, støtter jeg mig til *Abrahams*, der som Deltager i det Hele maa vide bedst Besked.

gen afgjorde mangt Skuespils Skæbne. Chr. Winther var blandt de Ivrigste af de Teatersøgende; trods hans daarlige Formuesomstændigheder var det ham ikke saa vanskeligt at faa fat i en Billet; i de Tider var nemlig Tilløbet til Teatret ikke stort, og, naar der ikke var noget Særligt paa Færde, kunde man skaffe sig Adgang for en Mark, ja, 8 Skilling. Teaterpassionen og Lysten til at spille Komedie laa i Luften, det var Privatteatrenes Tid, „Borups Selskab", „Dramaturgien", „Thalia", „Constantia", „Det Skjønnes muntre Dyrkere" og flere saadanne private Teaterselskaber florerede. Det gik saa vidt med Chr. Winthers Teaterlidenskab, at han selv virkelig dengang meget stærkt tænkte paa at gaa til Scenen baade som komisk Skuespiller à la *Frydendahl* og „i *Stages* Fag", det vil sige: *der*, hvor denne var fortræffelig og i sit eget Element, nemlig, hvor han kunde virke ved Anstand, Verdenstone, Munterhed, Ironi og behagelig Personlighed.[1]) Det er Indtrykkene fra Teatret, der gaa igjen i hans „Genrebilleder" og faa Mæle i Skolelærerens Ord:[2])

Hvor banked ej mit Hjærte
tidt hist paa Hallandsaas!

og endvidere:

I „Vinhøsten" saae jeg
Hr. *Knudsen* træde op,

og nu nævnes Jeronymus og Stödvel, Per Degn, Jeppe og Saft, Franz Moor, Magdelone og Fru Claudia. Først sent opgav han at gjøre det til sit Livs Gjerning at

[1]) Se: *Overskous* Teaterhistorie V, 216. [2]) Sml. Digtn. X, S. 195—96.

være Skuespiller, og da kun meget modstræbende,[1]) fordi det — trods hans eget Udsagn — ligefrem vilde have været en stor Sorg for hans Moder[2]); men herom senere!

Det kneb, som sagt, nu, saaledes som saa ofte senere, for Chr. Winther med at skaffe Existensmidler. Hans Stiffader havde fremdeles ikke Raad til at yde ham Meget, og hans Naturel lod ham kun daarlig nøjes med Lidet. Han underviste i Dansk, blandt andre Steder ogsaa i Det v. westenske Institut, hvor f. Ex. den senere Justitsminister *Casse* var hans Elev. Denne har selv fortalt mig, at Chr. Winther ikke havde Raad til at kjøbe sig en Overfrakke — unge Mennesker i den Tid ejede nok forresten sjældent en saadan — men i den strængeste Kulde kom han paa Skolen ganske som han gik hjemme i sit Værelse paa Regensen. Det var da tydeligt at se, at han frøs. De halvvoxne Drenge, som jo altid og allevegne ere saa vittige, sagde da deltagende til ham: „Det er ellers en haard Vinter, vi har iaar, Hr. Winther!“ — Iblandt hans Elever kan jeg endvidere nævne den senere Stiftsprovst *Paulli* og paa samme Skolebænk *H. L. Martensen* og den senere Skuespiller *Vilhelm Holst;* blandt hans Medlærere fandtes den senere Biskop *Brammer*. *Holst* har sagt til mig, at Winthers Underviisning maatte betegnes som respektabel, men ikke i høj Grad vækkende. Da *Holst* engang deklamerede *C. A. Lunds* „Landsbykirkegaarden“ („Højt lyder Bedeklokkens Slag“), blev Winther

[1]) Hans egen Meddelelse til Professor *C. Holten*, som atter har fortalt mig det. [2]) Ifølge Meddelelse fra Pastorinde *H. Korff*, *Hans Ulrik Møllers* Datter.

saa begejstret, at han løb ned og hentede Skolens to Bestyrere med op i Klassen, hvor den unge Skuespiller maatte give sit Nummer *da capo,* hvilken Fremgangsmaade vel kan kaldes mere elskværdig end pædagogisk rigtig fra Winthers Side.

Sammen med sin Kontubernal *Krøyer* havde han den Plan at oprette et privat Underviisnings-Institut under Universitetsdirektionen; men det blev aldrig til Noget; dertil vare de nok Bægge efter hans egne Ord „*nimis* forfløjne.“[1])

En hyggeligere Underviisning og en rigeligere Indtægtskilde skaffede Chr. Winther sig i disse Aar ved at lade sig ansætte som en Slags Huslærer hos Dispachør, Justitsraad *Langbergs*. De boede om Sommeren paa Bakkegaarden lige overfor *Rahbeks,*[2]) og det er sikkert gjennem disse Sidste, at Winther har gjort de Førstes Bekjendtskab, da de to Familier ofte saaes. Om Vinteren var *Langbergs* Bolig i Vimmelskaftet lige overfor Helliggaandskirken. Her kom Winther altsaa daglig om Formiddagen for at undervise; men ofte gav han atter om Aftenen Møde og var da altid en særdeles velkommen og meget æstimeret Gjæst. Han spillede og sang, var yderst underholdende og saa tilmed ikke saa lidt indtagen i en af Døtrene.[3]) Her lærte han temmelig nøje at kjende *Chr. Molbech*, der i 1820 ægtede Husets ældste Datter *Johanne Christine,* og det vides, at *Molbech* følte stor Velvillie overfor Winther. At denne Sidste

[1]) Se „Breve fra og til Chr. W., S. 22. [2]) Se: *F. Fabricius:* Nekrolog over *Molbech* (Nordisk Universitetsskrift 1858) og endvidere *Chr. Molbechs* Korrespondance med *Kamma Rahbek.* [3]) Meddelt mig af Konferensraadinde *Casse,* en Slægtning af *Langbergs.*

kunde have sine Indvendinger mod det *langbergske* Hus, fremgaaer af et Brev til *Kamma Rahbek* fra 20nde April 1821, ifølge hvilket han har fortalt hende Historier derfra, hvorover hun er bleven ilde stemt imod ham. Han skriver:

„. . . Jeg tilstaaer det herved aabenhjærtigt, at jeg indseer fuldt vel den Dumhed, jeg igaar begik ude hos Dem, og som drev mig tidligere ind til Byen, end jeg havde bestemt. Dumhed kalder jeg det; thi jeg troer, De kjender mig for vel til at antage det for noget *Slet*.

Jeg kjender mig selv bedre, end det lader, og jeg veed, der gives Øjeblikke, hvori jeg i en vis bevidst Konfusion siger Ting, jeg siden efter højligen fortryder; denne Tilstand indstiller sig f. Ex. altid, naar jeg har Lyst til at fortælle noget ret Interessant og ikke just i Øjeblikket har Noget paa rede Haand; jeg taler da tidt om Ting, som ikke vedkommer mig, røber Hemmeligheder og Deslige og paadrager mig Manges Uvenskab, men — hvad der især gjør mig ondt — saarer Menneskers Følelser, for hvem jeg nærer ligesaa megen Agtelse som Kjærlighed.

Saaledes Dem! Dog, jeg haaber, De tilgiver mig min Ubesindighed! — Og som Beviis paa Deres Tilgivelse udbeder jeg mig, *ifald De vil* (thi jeg overlader det ganske til Dem selv), at De ikke, ved at tilkjendegive *H*[*anne*] *M*[*olbech*] Sligt, vil sætte mig i et ubehageligt Forhold til Borgen[1]) i den korte Tid, jeg endnu har med samme at skaffe.

Vil De fuldkomment overbevise mig om, at De har tilgivet den Dem tilføjede Krænkelse, saa siig mig det

[1]) Bakkehusbetegnelse for *Langbergs* Bolig.

med to Ord paa en lille Seddel; thi forinden tør jeg ikke stedes for Deres Øjne.

Deres hengivne
Chr. Winther".[1])

I *Rasmus Nyerups* Hus opholdt Chr. Winther sig endnu mere end i *Langbergs*. *Nyerup* var en gammel Ven af *Rasmus Møller* og Rektor *Bloch*, og dette Forhold aabnede let Dørene for hins Stifsøn og dennes Elev. Fru *Nyerup* var død omtrent samtidigt med, at Winther kom ind paa Regensen, og det kvindelige Element *der* var nu repræsenteret af *Nyerups* Datter og Datterdatter, *Ulrikke Eleonore Strøm* fra Kregome Præstegaard ved Frederiksværk. Denne Sidste var 10 Aar gammel, da Winther begyndte at komme *der* i Huset; hun var født 1808. Det var en rank og smuk Pige med store, blaa, nyerupske Øjne og regelmæssige Træk; men selv har hun til mig brugt det Udtryk om sig, at hun da „rigtig var i Tøsealderen". *Hun* morede sig over Winther, og *han* igjen over hende. Hun skildrede ham fra den Tid som meget indtagende, lys, spillende, let i alle sine Bevægelser, den personificerede Venlighed og Blødhed, med store Smilehuller i Kinderne; „hans Skjønhed laa egentlig i det glansfulde, aabne Smil, der ligesom syntes at aabenbare hans indre Væsen." Stemmen var meget blød og fuld af Vellyd; naar han var særlig sympatetisk stemt, var den næsten kjælen. Munden stod ikke stille paa ham, og han var ubeskrivelig exalteret og levende. Hans Pande var høj og hvælvet, hans Næse fin og kroget, Munden fyl-

[1]) Se *P. H. Boye:* „Om *K. M. Rahbeks* Brevvexling" S. 182.

dig, udtryksfuld og ungdomsrød; han var meget velskabt, elegant og dog muskuløs, med smukt formede smaa Hænder og Fødder, heelt igjennem *behagelig* af Ydre, saa man kan forstaa, at han maatte være tiltrækkende.

Hver Formiddag spiste han Frokost inde hos Regensens Økonom *Møller*; *der* sad han da altid ved Vinduet og saae ud paa Gaden. Naar han saa var færdig, kom han farende over paa den anden Side af Porten til *Nyerups*, aldeles henrykt over en ny „Flamme“, han havde faaet. Saa var det en Fod, saa „en guddommelig Figur“, saa et grønt Slør, der flagrede fra et tykt, brunt Haar, saa en Maade at gaa paa, saa et Smil, saa et Par Øjne:

Der er i visse Øjne jo
en Trolddoms dybe Hjem;
de Skjønneste, de Bedste
bedaare sig ved dem[1]; —

Altsammen var det Iagttagelser fra Økonomens Vinduer. Han svoer paa, at han *elskede* Vedkommende og aldrig vilde kunne glemme hende. „Han tog det ej saa nøje“, som han selv — rigtignok i en noget anden Mening — siger om „ung Verner“. Hans Hjærte var som en Granatfrugt med de utallige Rum, hvor der er et Frø i hvert. Han sagde om sig selv: „I mit Hjærte er der altid Flyttedag, men aldrig Vakance.“ Det gik ham som *Goethe*, om hvem *Hayward* siger: „Naar han ikke havde en Kvinde i sit Hjærte, var han ikke bedre stillet end en Kirurg, der skal til at dissekere og ikke har Noget at øve sin

[1]) Sml. Digtn. VI, S. 56.

Kunst paa". Det gjælder endvidere ham selv Hvad han lader Siller sige i „Episode af et Familieliv": „Jeg holdt af mine Venner og var en trofast Kammerat, jeg elskede mine Bøger; men en lille kvindelig Fod, en tyk, glinsende Haarfletning, en blendende Nakke, et Øjekast fra et Par blaa Øjne, kunde bringe mig til at glemme alt Andet. Det drev mig da ofte til pludseligt at forlade mine Følgesvende. . . . Men det blev hos mig kun ved en uskyldig, stille Betragten; jeg var endnu ufordærvet, jeg var ung, jeg forstod ikke mig selv."[1]) Endvidere gjælder det ham selv Hvad han siger om den unge Vagtmester i „Hesteprangeren": „Han besad en Egenskab, der, skjøndt den ofte kan blive farlig, dog ogsaa kan føre til noget Godt: han var en stor Tilbeder af unge Piger; og vist og sandt er det, at blandt de Kunster, som en gammel Latiner — troer jeg — anbefaler os troligen at studere, ingen kan findes bedre skikket til at blidne Sæderne og fjærne den raa, dyriske Natur, end den Kunst at elske."[2]) Hans Erotik og Maade at gjøre Kur paa var fin, han vogtede sig nøje for Hvad han selv med Afsky kalder „erotiske Voldsomheder."[3]) Saaledes siger Agathon ogsaa i *Platons* Symposion, at al Vold er Eros fremmed, og naar han handler, handler han ikke voldsomt; thi Enhver underkaster sig Eros frivilligt i Alt. Eros er ikke blot ung, men tillige blid og fin, og han opslaaer ikke sin Bolig i alle Sjæle uden Forskjel; thi, hvor han finder et haardt Gemyt, gaaer han forbi og tager blot ind, hvor han finder et blødt. Alt Dette er som skrevet om Chr. Winther.

[1]) Smsteds. IX, 194—95. [2]) Sm. VII. S. 41—42. [3]) Smsteds. IX, S. 88.

Derimod kan det ikke siges at passe paa ham, naar der sammesteds tilskrives Eros Besindighed.

Endelig blev det *Ulrikke Strøm* for stærkt med hans altfor hyppig vexlende „Flammer“, og hun sagde: „Nej, Winther, det er ikke til at hitte Rede i — jeg vil føre Bog over dem.“ Og det gjorde hun. Naar han saa kom over til *Nyerups,* hvor han gik ind og ud mange Gange om Dagen, og *der* traf unge Damer, som spurgte ham: „Naa, Hr. Winther, Hvem er nu den Lykkelige?“ svarede han: „Spørg Ulrikke, hun fører Bog!“ [1]) Men trods alt Dette — eller maaske netop paa Grund af alt Dette — lod han sig ikke binde; derfor kunde *Poul Møller* den 25nde Juni 1820 i et Brev fra Java skrive: „Christian er sikkert ledig endnu og bliver det nok, til jeg seer ham igjen; thi hans og mit Hjærte er ligesaa forhullede som to gamle, forskudte Skiver. Ingen Pil bliver længe hængende deri, men flyver tværsigjennem.“ [2]) — Hans Kjærligheds Art var den, *Paludan-Müller* i „Adam Homo“ [3]) skildrer som den tredie og sidste, og om hvilken han siger:

[1]) I „Genrebilleder“ staaer der om Blundt:

„Min bedste Madam Sappi!“
han svared med et Smil,
„det blev mig for besværligt
„at tælle hver en Pil,
„hvormed han har mig saaret,
„den overgivne Gud;
„thi som en Naalepude
„seer vist mit Hjærte ud.

„Jeg har ført Bog derover
„og det i Rim udsat.
Til Lærddom og Advarsel
er mig nu denne Skat.“

(Sml. Digtn. IX S. 221.

[2]) Nationaltidende 1893, Nr. 6043. [3]) Poet. Skr. IV, S. 354—56.

Thi Nummer tre, af Sanser født, kun bygger
paa lutter Indfald, hen i Vejr og Vind;
den er en Kjærlighed i bare Stykker,
et Hjertevæv af løsest Hjærnespind.
Et Øje, som lidt mørkt Haar overskygger,
en Taille, som sig bugter ud og ind,
et Skjørt, et Ben, en Barm, en Arm, en Finger,
ja, selv et Strømpebaand den let frembringer.

Næsten altid var Chr. Winther dengang i udmærket Humør; kun undertiden, naar han havde modtaget Brev fra sin Moder, hvem han altid omtalte med den største Beundring og Kjærlighed, og af hende havde faaet alvorlig Skjænd, fordi han forsømte sit teologiske Studium, var han meget bedrøvet og kunde have Taarer i Øjnene, naar han fortalte det. Ogsaa *Nyerup* var vred paa ham, fordi han Ingenting bestilte; han kaldte ham for en doven Student. Forresten saae han forholdsviis sjældent *Nyerup*, der jo om Formiddagen var paa Universitetsbiblioteket og i Hjemmet mest opholdt sig i sit eget Værelse; kun en enkelt Gang viste han sig blandt de mange Unge, der samledes inde i hans Stuer og *der* havde det meget livligt. Winther bragte Friskhed og Underholdning til dem Alle; han oplevede Saameget, fordi han stadigt spaserede paa Gaden; naar han fra *Nyerups* Vinduer saae en Skjønhed spasere forbi, var han ofte som en Pil ude efter hende. Han fortalte meget om det aandrige Liv paa Bakkehuset, hvor *han* saa gjærne kom, men som *Nyerup* kun meget sjældent besøgte, hans Damer aldrig.[1]) Utrolig mange unge Piger vare forelskede i

[1]) Hvor højt *Rahbek* forresten satte *Nyerup*, kan sees af Udtalelser i hans „Erindringer“ V, S. 324.

Winther og søgte at gjøre *Ulrikke Strøms* Bekjendtskab for gjennem hende at skaffe sig Adgang til *Nyerups* Hus, hvor de vidste, at Winther var som hjemme. Det gik med ham, som med Folmer Sanger, der kunde sige: [1])

Hvert Sind og hvert Hjærte
er min ydmyge Vasal;
jeg dulmer hver en Smerte,
jeg smykker Glædens Hal.
Og Kvinderne, de søde,
ihvor jeg træder op,
mig bære huldt imøde
Liliens og Rosens Knop.

Han erfarede Sandheden af Hvad han skriver i „Ristestenen“ [2]): „Unger Piger smile langt hellere til en Dagdriver, naar han er smuk og kjæk, end til den adstadigste og dygtigste Mand, naar han mangler en af hine vigtige Egenskaber.“ Og det var ikke *Digteren*, de vare forelskede i, det var udelukkende hans bedaarende Person. Hos *Nyerups* var han hverken æstimeret eller feteret som Poet, der blev aldeles ikke lagt nogensomhelst Vægt paa denne Ævne hos ham, *Nyerup* fraraadede ham endog paa det Bestemteste at lade Noget trykke, og Damerne anede knap, at han skrev Vers; ja, det vil sige: de kjendte jo hans Studentervise fra Regensgaarden og en anden, han skrev for Regensianerne, og som blev afsungen til *Nyerup*, Aftenen før denne i Sommeren 1821 gjorde en Sundhedsrejse til Tyskland. Winther har ikke optaget den i nogen af sine Digtsamlinger, og den har vel heller ikke stort æstetisk Værd; jeg afskriver den her, fordi den kan

[1]) Sml. Digtn. VII, S. 54. [2]) Sml. Digtn. IX, S. 272—73.

danne en Afslutning paa min Skildring af Winther i hans Forhold til det *nyerupske* Hus i denne Periode; Visen lyder saaledes:

Vi vil ej trætte Dig med Klage,
vi vil ej fjærne Hjærtets Fred;
et ømt, et varmt Levvel Du tage
kun paa Din fjærne Vandring med;
vort Venskabs Blik, vor Højtids Røst
skal tolke Takken i vort Bryst.

Hav Tak for Hvad Du skrev og lærte,
Du gamle Kæmpe, gjæv og bold!
Med Ildskrift staaer det i vort Hjærte,
den Rune vorder aldrig kold.
Hav Tak for Hvad Du med os led![1])
Hav Tak for al Din Kjærlighed!

Naar Høsten herlig da udspreder
sin Fylde over Sø og Land,
og Du fra fjærne Strømmes Bredder
alt iler til Dit Kanaan,
o, kom da glad og sund igjen!
Gud signe Dig, vor Fader, Ven![2])

Iblandt andre Huse, Winther kom i paa denne Tid, kan jeg nævne Rektor *Blochs* Svogers, Kaptajn i Søetaten, Tøjmester *Henslers*[3]), paa Hjørnet af Borger- og Bjørnegade i Nyboder. I nogle utrykte Breve fra daværende Adjunkt *Hanck* i Odense til dennes Hustru har jeg fundet Meddelelse om, hvorledes han var Gjæst *der* til *Henslers* 42nde Fødselsdag d. 23nde April 1821. Det var Aftenselskab, og der var 24 Personer, blandt

[1]) f. Ex. i Anledning af Studenterforeningens Stiftelse. [2]) Se: *Rasmus Nyerups* Levned ved *Strøm*, S. 111. Hvad jeg har meddelt om Winthers Forhold til det *nyerupske* Hus er mig fortalt af Frøken *Ulrikke Strøm* († 21de Marts 1889). [3]) Se: Biografisk Lexikon, VII, S. 370—71.

hvilke Rektor *Bloch*, som spillede Kaart med tre Andre, og hans to Døtre, *Lotte* og *Thora*, „hvilken Sidste er bleven en meget smuk Pige“, endvidere den Førstes senere Mand *Jacob Heide,* „en gammel, fed, munter Pige, Frøken *Dorrien*“, to af *Bergerne* fra Skjoldemose og „en Student Winther“, der fremhæves som „en god Bassist“. „De legede med at holde Alle i eet Baand og at bytte Plads, naar En af dem fik et Klaps over Haanden, og de grinede Alle, som om de sad paa Spid.“ Kl. $9^1/_2$ kom de tilbords . . . Man sang lidt ved Bordet, drak Kaptajnens Skaal, forstaaer sig, og skiltes ad Kl. $1^1/_2$. De fik fire Retter Mad, og det Hele gik temmelig flot til. —

Iblandt de Studentervenner, Chr. Winther i denne Periode sluttede sig til, kunne følgende nævnes: Filologen og Literaten *Christen Thaarup,* paa hvis Venskab han satte stor Pris,[1]) og *Thaarup* siger igjen til ham: „Fra den første Stund, da Du søgte mig unge Menneske op paa Regensen, har jeg elsket, ret egentlig elsket *Dig og alt Dit*“ [2]); dernæst *C. H. Visby,* den senere bekjendte Præst, der var god og trofast imod ham, *D. A. Grove,* der døde som Landfysikus paa Bornholm, Literaten *Güntelberg,* Forfatter til Syngespillet „Lulu“, *Nicolaj Krossing* og dennes Broder *Peter,* der, inden han havde taget Examen artium, forlod Studeringerne for at dyrke Musik; ham lader det til, at Winther har holdt meget af; endvidere: den senere Distriktslæge i Lyngby *T. C. Mürer,* hvem Winther kalder „en brav Karl, der var lystig og vittig“;[3]) „Trolddoms“

[1]) Se: Breve fra og til C. W. S. 23. [2]) Smsteds. S. 72. [3]) Smsteds. S. 23.

Forfatter *P. V. Jacobsen,* for hvem han en sjælden Gang forelagde et poetisk Arbejde til Skjøn[1]), *Just Thiele, J. R. Esbensen,* der senere som Præst i Flemløse ved Assens blev en stor antikveret Original, *C. A. Thortsen,* Forf. til „Dansk Metrik“ og „Historisk Udsigt over den danske Literatur til 1814“, Pædagogen *Fr. Lange* og Flere, som jeg ikke er i Stand til at gjøre Rede for. Af hans Omgangsvenner udenfor Studenterkredsen vil jeg nævne Literaten *A. P. Liunge* og „vor gode, lille *Koop*“, en lovende ung Maler, der dog aldrig rigtig blev til Noget.[2]) — Sin Stifbroder *Poul Møllers* Omgang nød Chr. Winther ikke godt af paa denne Tid, da han fra Efteraaret 1819 indtil Juli 1821 var paa sin Kinarejse. Hans anden, jævnaldrende Stifbroder, *Hans Ulrik Møller,* der allerede i Foraaret 1819 blev teologisk Kandidat og var meget flittig, opholdt sig i Kandidataarene i Kjøbelev, saa Winther og han levede heller ikke meget sammen i denne Periode; men de vare og vedblev altid med at være meget gode Venner. Der er opbevaret en morsom Historie fra deres Samliv i Ungdommen. Engang gjorde de sammen en Visit hos en ældre Mand, der var bekjendt for, at han altid fortalte en Mængde Historier, han havde oplevet, men af hvilke de fleste kun vare lidet sandfærdige. Da de to Brødre saa vare i Færd med at gaa ind til ham, sagde Chr. Winther til *Hans Ulrik Møller*: „Pas nu paa! Hvergang han fortæller Noget, som jeg troer er Løgn, saa nyser jeg.“ Han kunde nemlig ved at trykke paa et bestemt Sted af Næsen nyse, naar han vilde. Manden fortalte nu væk, og hvert Øjeblik nyste Win-

[1]) Breve fra og til C. W., S. 181. [2]) Se om ham „Erindringer af *Henrik Krøyers* Liv“, S. 138.

ther; *Møller* sad og var ganske ulykkelig, da han ikke kunde udholde det for indestængt Latter, især naar Manden afbrød sig selv i Fortællingen og med den største Godmodighed sagde: „Gud velsigne Dem, Hr. Winther! De er bleven saa forkølet!“ [1])

At Chr. Winther i sin Regenstid fra sit 22nde til sit 25nde Aar har skrevet mange Digte, følger saa at sige af sig selv, naar man kjender hans Natur. Men han viste dem kun sjældent til Nogen. Den 11te Juni 1861 skriver han: [2]) „Da jeg var ung, var jeg yderst ængstelig for at prostituere mig ved at lade Nogen se mine Vers, som jeg ikke selv satte stor Pris paa. Jeg har derfor dengang i forskjellige Perioder tilintetgjort fire—fem store Pakker Papirer, hvorpaa der stod Digte af mig. Jeg brændte dem eller kastede dem paa unævnelige Steder.[3]) Det er muligt, at der ved denne Fremgangsmaade er gaaet Adskilligt tabt, som jeg nu nok vilde have vedkjendt mig; men saa har den gjort mig den Nytte, at en stor Del Slet og Middelgods er gaaet den Vej, som det fortjente.“

At der ved en saadan Lejlighed nær var gaaet dyrebare Skatte tabt, er sikkert. En Dag i et lidt senere Tidspunkt end det, vi her bevæge os i, kom *Poul Møller* ind i Chr. Winthers Værelse og saae ham staa med en Pakke ved en aaben Kakkelovnsdør, hvorfra Ilden lyste. „Hvad er Det, Du *der* vil brænde?“ spurgte *Møller*. „Det er Ingenting!“ var Svaret. „Maa jeg da se det?“ fortsatte *Møller*. Han tog Pakken,

[1]) Meddelt mig af Fru Pastorinde *H. Korff*, født *Møller*. [2]) Paa et løst Stykke Papir blandt hans Efterladenskaber. [3]) Se: Breve fra og til C. W., S. 2, Noten.

som blandt Andet indeholdt flere af Træsnittene. „Lad mig læse det," sagde han og gik bort med det. Snart efter tilbageleverede han det Hele med de Ord: „De Ting kan Du meget godt være bekjendt at lade trykke", og saaledes blev Papirerne virkelig frelste fra Tilintetgjørelse.[1]) Det er en Scene, der svarer til den, da *Voltaire* vilde brænde sin Henriade, som Præsident *Hainault* frelste fra Luerne.

Om sit Forhold paa det nævnte Omraade udtaler han sig selv saaledes[2]):

I lang Tid var jeg bange,
jeg gyste selv saa tidt,
naar mine lette Sange
ud flagrede saa frit.
Fra Verden fjærn og ene
jeg fulgte Hjærtets Trang;
bag Rosenhækkens Grene
helst lunt jeg sad og sang.

Men snart jeg hørte sige:
„Han synger ganske net!"
Jeg følte Modet stige
og Hjærtet mere let.
Saa lod jeg mig da trykke,
og saa var det forbi
med Ensomhedens Lykke
og det Skjultes Trylleri.

Thi, skjøndt jeg havde Glæde
og næsten ingen Sorg
af Hvad jeg monne kvæde
i Hytte og i Borg,
var jeg dog tidt bedrøvet
og mindre fri og glad
end da, som Fugl bag Løvet,
jeg ubemærket sad.

[1]) Dette er meddelt mig af Chr. Winthers Stifsøn *Henry Werliin*, til hvem W. selv har fortalt det. [2]) Sml. Digtn. III S. 287—88.

Af Digte, som Chr. Winther offentliggjorde i denne Periode vare „Hans og Grethe", skrevet 1821 paa Regensen,[1]) „O, var jeg Kammen i Dit Haar!"[2]), skrevet 1820 sammesteds, „Sangeren søger sin Elskede", skrevet samme Aar, sammesteds[3]) og „Til J. F.[4]), skrevet paa Regensens 6te Gang Nr. 6. Det er dette sidste Digt, som han senere kaldte „Fantasi".[5]) Paa ægte Trubadurviis besang han deri en ham personlig aldeles ubekjendt Skjønhed, ganske som hin fantastiske *Jaufre Rudel,* Prins af *Blaia,* der forelskede sig i Grevinden af Tripolis, og det alene af den Grund, at Pilegrimmene fra Antiochien berømmede hendes Ynde og Venlighed, hvorfor han digtede mange Sange til hendes Ære. Chr. Winthers Digt er henvendt til Nørrejyllands i den Tid saa bekjendte Skjønhed *Jacobine Fritsche* i Aalborg. Han havde, som sagt, aldrig seet hende,[6]) men hørt desto mere om hendes straalende Ydre, der gjorde hende til Ballernes Dronning, og om hendes efter hin Tids Anskuelse excentriske Væsen. Hun havde sin Glansperiode under *Frederik den Sjettes* aarlige Besøg i Jylland, ved hvilke Lejligheder hun altid maatte præsentere Kongen den reglementerede Sang paa en Sølvtallerken, og han viste hende da saa stor Opmærksomhed og underholdt sig saa meget med hende, at baade de fornemme Fruer og jævne Borgermadammer tog en lidet motiveret For-

[1]) Rosenkildes „Brevduen" d. 5te Febr. 1821, Nr. 6. [2]) Smsteds. Nr. 26. [3]) Smsteds. 4de Juli 1821, Nr. 27. [4]) Smsteds. 25nde Juli 1821 Nr. 30. [5]) Sml. Digtn. I, S. 58. [6]) Det minder om Hvad *Poul Møller* siger i Vinteren 1816—17 i et Brev, han under sit Ophold i Kjøbelev skriver til *Ingemann:* „Jeg føler en saadan ren, brændende Kjærlighed til en Pige paa Langeland, som jeg aldrig har seet, at hun er min Tanke om Morgenen og om Aftenen."

argelse deraf. Hende bragte altsaa Chr. Winther sin Digterhyldest:

„Hil Dig, dejlige Mø! Du stolte Datter af Jutland!
Dybt sig bøjer i Støv Din Tjener, cimbriske Skjoldmø!
Hist fra Din Fødestavn over Kattegats Bølger, de grønne,
hid gjennem Stadens Larm sig trængte Dit Rygte, saa venligt,
prisende højt Dit Navn og højt Dine tusende Kunster,
mange som Havets Sand, hver blank som Stjærnen paa Himlen!
Aldrig saae Dig mit Øje; men Øret drak saa begjærligt
hver en Tone, som klang, berømmende Dig og Din Ynde;
hvert et Ord var en Gnist, der slog i mit Bryst som en Lynild,
tændte hver Draabe Blod, der bruser igjennem mit Hjærte,
gav mig et højere Liv, et Liv, jeg før ej har levet.
Glemt er den svundne Dag, en blankere Sol er oprunden!
Lifligt toner min Sang; thi Strængene taler om Dig jo:
Hil Dig, dejlige Mø! Du stolte Datter af Jutland!
Dybt sig bøjer i Støv Din Tjener, cimbriske Skjoldmø!
Ak, hvi skiller os da den bjærghøje Bølge, den sortblaa!
Gid jeg kun aandede hist den Luft, som kvæger Dit Hjærte,
ak, som fylder Din Barm og hæver de svulmende Bryster!
Kunde jeg høre Din Røst og varmes i Øjnenes Straalhav!“

Han udmaler nu det idylliske Liv, som han da vilde leve med hende paa Søen, paa Jagt, tilhest, „paa Spaniens brogede Høje“, i Dans, i Tonernes Rige — Alt paa middelalderlig Viis. Han udbryder:

„Maatte jeg, yndige Pige, blot eengang kysse Din Læbe,
favne Dit smækre Liv — mit Hjærte siger det forud —
vistnok drak jeg en Rus, at aldrig mer jeg blev ædru.
— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —
Salighed, ak, uden Maal! Du hviler Dig her i min Arm trygt,
tæt ved mit bankende Bryst; Du hører, det banker af Længsel?
Nej, Du er rolig og glad! Mig evigt min Lue fortærer!

Efter denne svulmende Længsels-Udstrømning, i hvilken Eros ret beviser sin Afstamning som Søn af Overflødigheden og Savnet, fortsætter han:

Dækket faldt fra mit Blik, jeg stod i Natten og drømte,
ak, den dejligste Drøm; nu tier min Harpe forfærdet.
Ene stander jeg her og stirrer mod Himlen og Stjærnen,
strækker min Arm imod Vest og favner kun natlige Vindpust.
Vift over Land, over Sø, bring hende mit Suk og min Klage!
Ak, hun ænser dem ej, hun aner jo aldrig min Elskov!
Rolig, Du stormende Bryst, mit bankende Hjærte, sov sødt kun!
Fryd Dig, at Du i Sang de pinende Kvaler kan lindre,
at Du ved Harpens Stræng kan tolke Hvad evigt Du lider,
at Du kan prise den Mø, som aldrig Øjet har skuet. —
Syng ved Dag og ved Nat af fuldeste Bryst hendes Pris da:
Hil Dig, dejlige Mø, Du stolte Datter af Jutland!
Dybt sig bøjer i Støv Din Tjener, cimbriske Skjoldmø!

Man føler, at Chr. Winther betragtede alle unge, skjønne Kvinder som dem, der vare skabte til at glæde hans Hjærte. I dette Tilfælde blev hans Hyldest meget gunstigt optagen; men mellem de To blev det aldrig til Andet end et Fantasi-Forhold. En 7—8 Aar senere saae han hende nok i Virkeligheden; men dengang var han fuldt optagen af en anden Kvinde, og Frøken *Fritsche* var da den svenske Konsul *Hollenius's* Hustru. Da hun mange Aar senere var bleven en meget smuk og elskværdig gammel Dame, holdt hun — ligesom saamange andre gamle Damer — nok af at dvæle ved den Digterhyldest, der var bleven hende ydet, og ingen troende Katolik har med større Varme og Kjærlighed holdt paa en frelsende Relikvie, end hun paa det af Ælde gulnede Blad med Chr. Winthers Haandskrift paa. Efter sit eget Ønske tog hun det i 1882 med sig i Graven.[1])

[1]) Oplysningerne herom skylder jeg hendes nære Bekjendt, Frøken *Benedicte Arnesen-Kall*, som ogsaa har skrevet et Mindedigt over Fru *Hollenius*. (Se hendes Digtsamling „Fra det stille Liv“, S. 223.)

Under saadanne Fantasiudflugter og Ynglingesværmerier gik det fremdeles daarligt med det teologiske Studium, og hjemme i Kjøbelev kunde man nok indse, at paa *den* Maade blev han aldrig Kandidat. Faderens Finanser vare paa Grund af Kornprisernes Fald endnu daarligere stillede end sædvanligt, Sønnen skyldte baade sin Manuduktør *Brøchner* og Boghandler *Reitzel* Penge, og, skjøndt han skaffede sig lidt Indtægt ved at oversætte og anonymt udgive hos *Seidelin* et saa poetisk Værk som „Der Feld- und Garnisonsdienst, a. d. Dänis. übers. 1819“, stod det dog pekuniært daarligt til. Hans Teaterlyst antog mere og mere farlige Dimensioner, og endelig traf hans Forældre da den Bestemmelse, at han skulde tage over til Præstegaarden for *der* at studere. Examen maatte han have; thi hans examensstærke Onkel *Rasmus Winther* havde gjort *det* til Betingelse for, at han kunde arve ham. Selv vilde han paa ingen Maade bort fra Kjøbenhavn. Med Magt maatte *Poul Martin* og *Hans Ulrik Møller* føre ham ud paa Vognen, der skulde kjøre ham ned gjennem Sjælland[1]); men, da han saa endelig kom til Kjøbelev, slog han sig til Ro og var endog glad. En Forklaring af, hvorfor han maatte derover, ligger i hans egne Ord i et Brev derfra d. 2den Dec. 1823: „Jeg frygter for at ligge i Kjøbenhavn og læse Teologi; thi jeg kjender jo mig selv: jeg er et Selskabsdyr og kan ikke lukke mig inde ret længe.“[2]) — Fra Sommeren 1821 til Efteraaret 1824 blev han derovre; han fik et stille, afsides beliggende Værelse, som man maatte igjennem Køkkenet for at naa.

[1]) Meddelt fra *H. U. Møller* til hans Svigerinde, Fru *A. M. Berthelsen*, født *Sidenius*. [2]) Breve fra og til C. W., S. 20.

Hans lærde og kjærligsindede Stiffader var nu hans teologiske Vejleder, og det store Bibliotek i Præstegaarden blev hans Tilflugt. Han førte ikke sine Regensmøbler med derover, ikke engang sit Gevær, for ikke at fristes til at gaa paa Jagt; det maatte sammen med „hans Klaver, hans Sofa, en Krølhaars Madras, et Tæppe, fire Hovedpuder, en Boghylde, to Lænestole og hans æstetiske Bøger, hvoriblandt 19 italienske“, overgives til *Krøyers* Varetægt. Endogsaa de Digte, han havde skrevet, lod han blive tilbage i Kjøbenhavn; han havde begyndt paa at oversætte *Ariostos Orlando furioso;* men han siger i et Brev fra Kjøbelev: „Da jeg endnu ikke tør grave mig ret ind i et saa vidtløftigt Arbejde, saa vilde jeg slet ikke tage med [hertil] det allerede Udarbejdede, ejheller mine italienske Bøger, for ikke at falde i Fristelse“.

Hans Klædedragt derovre var i Smag med de tyske Studenters: kort, olivengrøn Jakke, bar, aaben Hals, et langt, lyst Haar rundt om Hovedet og ned ad Nakken og endelig paa Siden af Hovedet en lille Hue. Allerede dengang havde han Briller. Da han i Sommeren 1821 sammen med *Hans Ulrik Møller* besøgte Nykjøbing, gjorde de formeligt Opsigt som Modsætninger, idet *Møller* var ualmindelig gammeldags klædt; de unge Frøkener *Sidenius* vilde knap følges med dem ned ad Gaden, og, da Winther følte sig forpligtet til at gaa hen i Kirken for at høre sin Onkel *Rasmus* prædike, fik han *Hans Ulrik* med; men denne, der var begyndt at blive forelsket i *Marie Lovise Sidenius*, vilde ikke undvære hende, og hun vilde igjen ikke gaa, udenat hendes Søster *Anne Margrethe* var med, og saaledes

fulgtes de da alle Fire ad og vare omtrent de Eneste i Kirken, hvor Chr. Winther i sin Burschedragt tog sig ganske besynderligt ud[1]).

At han ikke har tænkt at blive længe i Kjøbelev, fremgaaer deraf, at han haaber paa, man ikke har taget Kloster og Regens fra ham. Det varer ikke længe, inden han (10ende Oktbr. 1821) skriver til sin Ven *Visby*: „Skjøndt jeg her legemlig befinder mig ret vel, og, skjøndt jeg ikke er synderlig blødhjærtet, saa er jeg nær ved at græde, naar jeg tænker paa, at jeg aldrig mer kommer til at bo paa Regensen, aldrig faaer *Krøyer* og saamange andre af mine gode Kammerater mere at se, og denne Vemod forøges saa meget desto mere, som jeg synes at mærke, at Nogle af dem allerede have glemt mig.“ [2])

Foruden efter Studentervennerne længes han „uhyre meget“ efter Bakkehuset. Følgende Breve skriver han derovrefra[3]):

Kjøbelev d. 6te Marts 1822.

Kjære Fru Rahbek!

Uagtet jeg desværre veed, at jeg ikke kan vente at høre Noget fra Dem og den kjære Professor umiddelbart, saa kan jeg dog ikke modstaa mit Hjærtes Trang til for et Øjeblik at sætte mig i en Slags Forbindelse, Rapport til Dem ved at skrive, udenat jeg derfor vil være saa ubeskeden derved at paalægge Dem nogen Tvang. De veed, kjære Fru Rahbek, at jeg altid siger

[1]) Meddelelse fra Fru *A. M. Berthelsen*, født *Sidenius*. [2]) Se: Breve fra og til C. W., S. 2. [3]) Se *P. H. Boye*: „Om *Karen Margrethe Rahbeks* Brevvexling og hendes Korrespondenter“, S. 182 ff.

Dem min Hjærtensmening rent ud, og, finder De noget Ikkepassende heri, saa maa De tilskrive Dem det selv. Deres Godhed og Overbærenhed have forvænnet mig. Hos alle Dem, med hvem jeg fører Brevvexling (for paa en Maade at holde mig skadesløs for Fraværelsen fra Kjøbenhavn), og de ere ikke faa — gjør jeg bestandigt Forespørgsel angaaende Dem og Professoren; men kun fra min Broder *Poul* har jeg eengang faaet Svar herpaa. De veed formodentlig, at jeg sidder herovre paa Teologi (*ad modum* paa Vand og Brød); men den smager mig slet ikke: var ikke den legemlige Føde lidt bedre, saa vilde jeg rent forgaa. Det er tungt at arbejde i Noget, man ikke har Lyst til; men endnu værre bevendt er det, naar det Sanselige maa bøde paa det Aandeliges Mangler. De vil derfor, ved min Gjenkomst, finde mig *tykkere*, men ikke *visere* . . . . Dog, hvorfor skal jeg kjede Dem med min Utilfredshed! Forleden fik jeg fra Udgiveren[1]) sendende til Foræring hans Rejsebog[2]). Jeg kom derved saa levende til at tænke mig ham, Grevebarnet[3]), den lille Udgiver[4]) og vores Diskussioner over Afskydeligheds-Systemet, at jeg ret med inderlig Længsel ønskede mig blot en halv Time paa Bakkehuset for at kunne tale med Dem om dette og meget Andet, f. Ex. Lord *Repp*; men nu maa dette daarlige Brev gjøre Besked i mit Sted, og det Hele bliver en Monolog . . . . . Jeg har fra *Frederikke Langberg* havt et ganske net lille tysk Brev, uden Miøseri; hun maa have havt en fortræffelig Lærer[5]).

[1]) *Chr. Molbech.* [2]) „Rejse gjennem en Del af Tyskland, Frankrig, England og Italien“. [3]) Fru *Molbech.* [4]) *Chr. K. F. Molbech.* [5]) Nemlig Chr. Winther selv.

Jeg vil til Slutning ikke sige Dem Andet, end at jeg holder usigelig meget af Dem og vor elskede Professor og forbliver Deres hengivne, taknemlige

Chr. Winther.

Kjøbelev pr. Nakskov, d. 19de Septbr. 1822[1]).

Kjære Fru Rahbek!

Dels af Lyst, dels tilskyndet ved Deres egen Tilladelse og dels for at sende Professoren medfølgende Folkesang — tager jeg mig den Frihed at skrive *Dem* til. Jeg kan ikke lade være endnu engang skriftligen at takke Dem og den gode Professor for al den Glæde, jeg nød i Deres Hus, og jeg kan forsikre Dem, at, naar jeg med Længsel tænker paa mit Ophold i Kjøbenhavn, saa er Bakkehuset og — Studenterne de to lyseste Punkter, hvorpaa jeg fæster mit Øje. Dersom jeg derfor kunde og turde gjøre mig Haab om engang at se en lille Epistel fra Dem, der sagde mig, hvorledes det staaer hos Dem selv, paa Borgen og med det Bispelige[2]), item med Lord min Sandten *Repp* og andre lignende kuriøse og rare Materier, som vi saa ofte have behandlet, saa vilde jeg opbyde alle mine Kunster for at fortjene det og gjengjælde Dem med lige Maal. Men desværre har jeg jo, foruden de kjærligste Hilsener fra Fader og Moder, intet Dem Bekjendt at skrive om, undtagen *mig selv*, og det er et meget magert Tema, endskjøndt jeg bliver mægtig fed herovre. Det er altsaa kun min Lyst til at høre Noget fra Dem og min Ubeskedenhed, der kan bringe mig til

[1]) Dette Brev findes paa Det kgl. Bibliotek. [2]) *Münters*; en Søn af Biskoppen blev gift med *Frederikke Langberg*.

at bede Dem herom, især da jeg meget godt veed, at De har en vidtløftig Korrespondance og undertiden ikke er saa vel, at De har Lyst til at skrive.

Her er temmelig kjedeligt, her! Thi Miøsen[1]) har fra umindelige Tider oversvømmet det kjære Land; her groer ikke Andet end Hvede, Rug og Havre, og yderst sjældent eller aldrig træffer man et Guldæble i en Sølvskaal. Jeg er altsaa nødt til at arbejde for ikke plat at fordærves, og, da jeg ikke har taget andre Bøger med end de teologiske, saa haaber jeg om tre Fjerdingaar atter at se det kjære Kjøbenhavn og — *di ligustri, di gigli e delle rose, le qvai fiorian per piaggie amene*[2]); jeg mener: af smukke Fruentimmer gives her, saa at sige, slet ingen, hvorfor jeg ogsaa haster saa meget som muligt for at kvæge mit Syn baade med de levende og malede baade i Kjøbenhavn og Roskilde . . . . Har De havt nogen Efterretning fra den lille Spanier[3]), saa vilde det, forudsat, at De vilde lyksaliggjøre mig med et Brev, glæde mig at høre Noget fra ham. Det ærgrer mig bagefter, at jeg ikke, medens jeg kunde, *søgte* hans Omgang mere, end jeg gjorde; men jeg er nu engang skabt til at begaa Dumheder: jeg kunde baade havt stor Nytte og Fornøjelse af hans Bekjendtskab. — Turde jeg bede dem at formaa Aftenbakken *Thiele* til at skrive mig til, især ved at forestille ham det Fortjenstlige i at husvale en saa brevtørstig Sjæl som jeg er. Det er sandeligen ogsaa en Kjærlighedsgjerning. Mange Hilsener til Professoren

[1]) Det bekjendte Bakkehus-Udtryk for Affektation. [2]) „Ligustrene, Lilierne og Roserne, hvilke Blomster behage mig meget“; sigter vistnok til *Blochs* Døtre. [3]) *J. L. Heiberg.*

og bægge Aftenbakkerne[1]), hvis de ere der endnu. *Vi bacio le mani, carissima Signorina*[2]), og forbliver stedse *con unil corde*[3])

Deres hengivne
Schack Anselmus,
der Student[4]).

P. S. Folkesangen er ganske skreven i den laalandske Dialekt, saaledes som Bønderne synge den; f. Ex. *tran* (traadte), Gjæste*bud* udtales med samme Lyd som *Byn*, og d'et i *Lyd* kviesceres; men jeg troede, at den burde skrives aldeles saaledes, som den blev sjunget; saaledes vil idetmindste *Nyerup* have det."

Ogsaa gjennem andre Breve aander hans Lyst til at komme til Hovedstaden. Han føler „tørstig Længsel" efter at erfare Hvad der foregaaer i den literære og kunstneriske Verden. Saaledes skriver han til *Abrahams*: „Flere Musiknyheder, kjære Abrakadabrahams! Min Sjæl tørster efter det Reale og læskes dog lidt ved Fortælling derom".[5]) Han, der i Studenterfor-

[1]) *Chr. Møhl* og *Just Thiele*, der Bægge dengang boede paa Bakkehuset. [2]) Jeg kysser Deres Hænder, kjæreste Frue! [3]) Med fuldt Hjærte. [4]) Sigter maaske til *Hoffmanns* „Guldpotten", hvor Hovedfiguren Anselmus er en exalteret, romantisk, forelsket Student, der forsømmer sine Forelæsninger og sværmer i Naturen og hvor der er dejlige Piger; han kaldes senere hen i Fortællingen „forhenværende Student, nu Digter"; Skildringen ender med det Spørgsmaal: „Er da overhovedet Anselmus' Liv noget Andet end Livet i Poesien, hvori alle Væseners Samklang aabenbarer sig som Naturens dybeste Hemmelighed?" Fortællingen havde i 1818 været oversat i *Rosenkildes* „Brevduen", og *Kamma Rahbek* har da sagtens fundet Ligheden mellem Student Anselmus og Chr. Winther saa stor, at hun har givet denne hins Navn. [5]) Breve fra og til C. W., S. 9.

eningen har havt Adgang til megen Avislæsning, har i Kjøbelev kun „Statstidenden“, „Skilderiet“, „Literaturtidenden“ og „Stiftsavisen“ at ty til, og, skjøndt *det*, efter daværende Præstegaardsforhold, var Meget, savner dog han, der havde „en rigtig landlig Avisslugers Appetit“,[1]) et Blad med Teateranmeldelser. Stadigt varieres Klagen: „Hvor jeg længes efter at se Skuespil og høre nogen god Musik!“ — At Teologien ikke strax saadan uden Videre kan skyde den i ham inkarnerede Digtekunst tilside, følger, saa at sige, af sig selv. I det første Aar i Kjøbelev skriver han „Bjærgmænd“[2]), „Hun til Ham paa Rejsen“[3]), „Johan og Lise“[4]), „Jørgen og Trine“[5]) samt „Afsked“[6]). Forresten er det

[1]) Se „Et Vendepunkt“, S. 17. [2]) Sml. Digtn. I, S. 91. [3]) Smsteds II, 228. [4]) VI, 208. [5]) VI, 203. [6]) I, 75 (dets Pendant „Gjensyn“ skrev han 1825 i Lyngby; bægge blev først offentliggjorte i „Kjøbenhavns Morgenblad“ 1825, Nr. 3 og Nr. 119—20). De 4 første Digte offentliggjordes i *A. P. Liunges* „Juletræet“ 1821. Her fremtraadte han altsaa anden Gang som „Træsnittenes“ Digter. I „Dansk Literaturtidende“ 1823, Nr. 1, S. 10 omtales disse Digte i Sammenligning med en tarvelig Fortælling af *Liunge* saaledes: „Omtrent til denne Fortælling i Prosa svare et Par danske Idyller (eller saakaldte *Træsnit*) af Hr. C. Winther. Dog ere disse noget Mere, uagtet man sporer Kopiering og uagtet det dansende Metrum, som *Oehlenschlæger* først bragte igang paa Dansk efter Niebelungenlied, stundum falder lidt for langt eller for ujævnt. Forfatteren synes at have baade Kjærlighed [til] og Takt for det Naturlige (uden Natur ingen Poesi!) og Recensenten troer, at, om han ikke fik egentligt og afgjort Digterkald, saa vil han heller ikke prøve noget Greb i Lyren uden i Øjeblikke, da en venlig Muse synes at vinke ham. Hvor godt, om alle Dilettanter i Poesien gjorde saa!“ Winther siger selv i et Brev til *Visby* a): „Du lægger mig mine Træsnits Uregelmæssighed i Formen til Last. Men jeg troer at kunne forsvare det; jeg har skrevet Versene saaledes og ikke anderledes, *dels* fordi jeg derved vilde antyde, at det kun er Skitser,

a) Breve fra og til C. W., S. 11.

rørende at se, hvorledes han føler sig bunden til sin Pligt, som gaaer ud paa at opgive „Digteriet"; kun paa de Tider, hvor han ellers har Lov til at være fri, giver han sig af med det. Han skriver:[1]) „Jeg har i mine Fritimer, f. Ex. Søndag Eftermiddag, naar vi ikke ere ude eller have Fremmede, besluttet at skrive et Digt i Oktavrim. Jeg tager *Frederik den Tredies* Tidsalder som historisk Punkt og indfletter adskillige historiske Personer deri, f. Ex. *Kay Lykke* og Gjøngernes Anfører *Svend Poulsen.*" I Tanken har han næsten udarbejdet det; kun mangler det ham paa Underretning om enkelte Ting i *Svend Poulsens* Liv, som maaske, naar han faaer Oplysning om dem, ville kuld-

noget Ubetydeligt — Træsnit b), og *dels* fordi jeg ved denne Varietet i Rytmus søgte at forebygge Monotoni, der ved disse lange Vers er vanskelig at undgaa; læses de kuns rigtigt, saa vil der sjældent findes Fejl mod Kvantiteten, forsaavidt samme er bestemmelig i det danske Sprog". Senere arbejder han videre efter sit her angivne Princip og siger, at hans Vers ere ligesaa *raa* som de første, og han angriber *Visby*, fordi denne gjør *vel* meget af saadanne fine polerede Filigranstykker som *Güntelbergs* og Fleres; „thi det maa man lade denne gode Mand, at hans Diktion for det Meste er meget kastigeret, for ikke at sige kastreret". c) Denne Mening beholdt han. Paa sine gamle Dage sagde han: d)

Hvis Rimsmedden vidste
sit eget sande Gavn,
han nævned altid Tingen
strax ved sit simple Navn,
saa skrued han ej Strængen
saa høj og saa stram,
at ofte den maa briste
til evig Spot og Skam.

[1]) Breve fra og til C. W., S. 2.

b) han siger andensteds (Breve fra og til C. W., S. 201) at „Træsnit" er et „Beskedenhedsnavn". c) Breve fra og til C. W., S. 15. d) Sml. Digtn. X, S. 267.

kaste det Hele. Snart forandrer han denne Digtnings Form; den skal blive „en Fortælling, Novelle, Roman“. Til de før nævnte Personer er der nu kommet en Præstekone, en Degnedatter, en svensk Kaptajn og en dansk Fisker ved Tappenøjekro i Winthers egen Fødestavn. Det er maaske ogsaa den Omstændighed, at *Kay Lykke* ejede Gisselfeld, der har bevirket, at Chr. W. er kommen ind paa hans Historie, om hvilken han sagtens har hørt fra sin tidligste Barndom af. Disse ovennævnte Personer ere Gjæster hos ham i hans Fritimer og „spøge ganske gevaltigt i hans Hoved.“ Dog venter han ikke at kunne gjøre den omtalte Digtning færdig, førend han med lettet Hjærte kan sige *passe pour la Theologie*. Den synes aldrig at være bleven fuldført i den paatænkte Skikkelse, men har sikkert tilsidst fundet sit Udtryk i Træsnittet „Svend og Inger“.[1])

Han giver sig ogsaa paa denne Tid i Kjøbelev af med at oversætte, skjøndt det kun er „et mekanisk Arbejde“; men han haaber „at tjene nogle Dalere derved“, og „man maa tage Alting med“. Det er hans Faders „Lille Vejledning til en frugtbar Bibellæsning“, som han iklædte tysk Skikkelse, men fandt ingen Forlægger til den.

Hans Fader frygtede „Digteriet“; men Moderen kunde ikke lade være med at glædes derved. Hendes Hjærte strømmede over, naar Sønnen bragte hende sine Forsøg i „den herlige Digtekunst“. *Poul Møllers* Poesier kunde hun godt lide, men „han naaer ikke Christian“ sagde hun som til sig selv.[2]) De saa meget og ofte borneret anklagede Linier i hans Studentervise

[1]) Se Saml. Digt. VI, S. 221. Det er skrevet i Lyngby, 1826.
[2]) Se *P. Ross*: Skildringer af *R. Møllers* Liv, S. 28.

„Herrer vi ere i Aandernes Rige,
„vi er den Stamme, som evigt skal staa“

ydede hun sit fulde Bifald, hun kaldte dem „et glad begejstret Udbrud i Følelsen af at være trængt igjennem Kundskab til Lys“. Det var ikke Hovmod, som udtalte sig i dem, meente hun, men snarere en Bebudelse af dette Ord: „Udslukker ikke Aanden!“ [1])

Chr. Winther elskede sin Moder ubeskrivelig højt, og der var det yndefuldeste Forhold imellem dem.

Naar hun kom ind i Stuen og han sad *der*, tog han hende paa sit Skjød og kunde blive siddende længe med hende saaledes. [2]) Paa samme Tid, hun sad *der* som *hans* Barn, var *han* fuldt ud *hendes*; i en Selskabsvise sang han netop i disse Aar:

Kinden blegner, Løvet falder,
Alt i Verden skal forgaa,
fast skal dog i hver en Alder
barnlig Kjærlighed bestaa. [3])

Følgende Brev, som de i Fællesskab have skrevet til hendes Broder, Prokurator *Borchsenius* i Nykjøbing paa Mors, kan forsvare sin Plads her [4]):

Kjøbelev d. 17de Jan. 1822.

Du være ret inderligt takket for Dit kjærlige Brev, Du gode, elskede Broder, og for Dine Lykønskninger

[1]) Smstds. S. 38—39. [2]) Meddelt mig af Fru *A. M. Berthelsen*, f. *Sidenius*. [3]) Se Etatsraad *L. Jørgensen*: „Mine Erindringer“ (trykt som Manuskript), S. 16. [4]) Det ejes af Jægermesterinde *A. K. Hastrup* til Hjortholm paa Langeland.

for mit Vel, og af mit ganske Hjærte tilønsker jeg og-saa Dig, Din gode Kone og [Dine] Børn al Lykke og Velgaaende i dette nye Aar og mange flere, at Du længe maa leve og glæde Dig ved Dine Børn og, om det er Guds Villie, endnu se dem forsørgede, inden Du døer; dette er min gode Mands og mit hjærtelige Ønske for dem. Naar mit Helbred var taaleligt, saa lever jeg, Gud være lovet, overmaade godt. Det algode Forsyn har maget det saa vel for mig, at jeg i min gamle, svagelige Tilstand har kjærlig Omhu og mangler Intet af det Nødvendigste, uagtet Tidernes Besværlighed ogsaa trykker os. — Jeg skjønner ret paa Din Kjærlighed, at Du har opkaldt Din lille Datter efter mig; hun vil da, endogsaa i Din sildige Aften, naar jeg længe har ligget i Graven, erindre Dig om den Søster, som altid var Dig saa kjær, og som Du kan tro af Hjærtet skjønner derpaa og velsigner Dig derfor. Min stakkels afdøde Søster[1]) tænker jeg saa ofte paa, hvor ulykkelig hun var og hvorledes hun paa en Maade var udelukt fra sine Søskendes Kjærlighed ved sin Mands Haardhed. Stakkels Wilhelmine! Hun havde just behøvet vores Kjærlighed, da hendes Stilling i alle Henseender var saa sørgelig. — Det var dog rart, om vi engang endnu kunde tales ved, og Du kan være vis paa, at Du vilde blive en kjær Gjæst for min gode, fortræffelige Mand. — Min Christian har endnu ej faaet Attestats; men han læser dertil herhjemme under min Mands Vejledning. Han er en god Dreng, munter, lystig og interessant; men [Læsningen til] Embedsexamen er hidindtil ikke gaaet saa rask fra Haanden; nu haabe vi

[1]) Se S. 9.

at faa den færdig til næste Efteraar. Det var vores ældste Søn, som rejste med Asiatiske Kompagnis Skib til Kina som Præst. Dette gjorde han af Lyst til Rejse i andre Verdensdele; nu studerer han til den store Filologikum, for derefter at tage Doktorgraden, og vil siden være Lærer ved de lærde Skoler; han hedder *Poul Martin Møller*. Vores anden Søn *Hans Ulrik* er herhjemme for at danne sig til Præsteembedet under sin Faders Vejledning. Naar den residerende Kapellan her til Kaldet vorder befordret, saa kan vi med temmelig Vished vente at faa ham i Stedet. Vores ældste Datter havde Bryllup ifjor med en ung Præst, der kom efter sin Fader, Stiftsprovst *Sidenius*, og skal til Foraaret i Barselseng. Det er os saa kjært, at vi have hende her i Landet, dog 7 Mile fra os. De andre trende ere herhjemme. Du skriver, gode Broder, at jeg er 53 Aar; jeg troede, jeg var 54; men gammel er jeg i Affældighed.

Lev nu vel, Du gode, elskede Broder, med Din kjære Kone og [Dine] Børn, og værer Alle venligst hilsede fra min gode Mand og [mine] Børn og inderlig omfavnet af Din trofaste Søster

Hanna Møller.

Det er mig en stor Fornøjelse af Dit Brev til Moder — kjære Onkel, som jeg kun eengang har seet — at se, at Du dog endnu erindrer den lille Christian, der saa hurtigt og kort blev Legekammerat og Ven med Din *Willads*; nu er denne samme Christian en lang Person og saa lidt barnlig (stundum vel barnagtig) i sin hele Færd, at Du, kjære Onkel, vil aldeles ikke

kjende ham, ligesom han næppe Dig, hvis vi endogsaa mødtes endnu engang! Forandret er jeg da vel i mange Dele; — men *den* Kjærlighed, jeg bærer for Alt, hvad der er min Moder kjært og dyrebart, og for Alle, der elske hende, *den* er uforandret og skal blive det, saalænge jeg lever! — Blandt disse indeslutter jeg ogsaa, og især, Dig, kjære Onkel, og inderligt vilde det glæde mig, hvis jeg engang i Gjerningen kunde bevise Dig, at jeg ikke paa Skrømt kalder mig Din hengivne Søstersøn

Chr. Winther.

Alle de unge Døtre i Kjøbelev Præstegaard vare, En efter Anden, ligefrem forelskede i deres „søde, velsignede Plejebroder“; de vare ham taknemmelige for hans oplivende, hyggelige, udviklende, hensynsfulde Omgængelse. Alt, hvad han skrev, fandt de „yndigt og nydeligt“, og de hastede til Klaveret for at sætte Musik til *dem* af hans Digte, der egnede sig til at synges; alle vare de begavede med smukke Sangstemmer.[1])

Til *Petrine Møller*, der senere blev gift med Professor *Bredsdorff* i Sorø, skrev han i 1824 et Rokkebrev[2]); han bad hende, om hun hver Løverdag vilde give ham Høromslaget paa hendes Rok, og efterhaanden fyldte han saa det hele; det existerer endnu i en af hendes Døtres Besiddelse.[3]) Hun skrev selv med Let-

[1]) Se Frøk. *Ross*: „Skildringer af *R. Møllers* private Liv“; endvidere har jeg benyttet Udtalelser af hende i Breve til mig. [2]) Sml. Digtn. I, S. 19. [3]) Meddelelse af Fru Professorinde *Lange*, født *Bredsdorff*.

hed nydelige Digte, der indtog Chr. Winther saa meget, at han endelig vilde have hende til at udgive nogle af dem, hvilket hun imidlertid modsatte sig. — I en Stambog, der tilhørte *Nielsine Møller*, den senere Fru *Knud Sidenius*, skrev han Følgende:

Skibet kostelig ladet — ved Livets venligste Medbør
føre Dig blidelig frem, pløjende Tidernes Strøm.
Tidt Du styre som Gjæst ind i Glædernes kransede Havbugt,
og til Kysten med Smil lokke Dig Frugttræers Guld.
Kommer end Livets Storm og Bølgen løfter sit Skum op,
vær Du rolig og tryg! — Kjærlighed sidder til Rors,
reber Sejlet og trøster Dig, stuver Ladningen vel, og
dysser Din Sorrig i Søvn midt paa det larmende Hav.
Kostbar Ladning Du samle, som Møl og Rust ej fortære,
Tyvenes Hænder ej naa: Himlens herligste Skat!
Naar da den sidste Vagt er sejlet og Glasset skal vendes,
huldt modtage Dig da Fredens evige Hav!

Din hengivne Broder
Christian Winther.

Kjøbelev, d. 1ste Septbr. 1824.

Mest musikalsk af Døtrene var den yngste, *Rasmine*, hvis Spil og Sang henrev hendes Tilhørere. Frøken *Ross* skriver til mig: „I hende var Chr. Winther forelsket. Det var mest hendes musikalske Natur, hendes smukke Øjne og velformede, fine Hænder, der havde fængslet ham; thi ellers var hun ikke smuk, havde ikke nogen god Figur og beherskede den slet ikke i sine Bevægelser, og hendes Mund var ualmindelig stor. Men, sad hun ved Klaveret, som hun saa mesterligt rørte, kunde man fristes til at kysse hendes Kjoleflig, saa beruset blev man da i hendes Selskab“. Hun var dengang lige i Overgangsalderen fra Barn til ung Pige, og

„hun kunde sagtens smile
„som Vaaren klar og varm;
„thi der var Fred og Hvile
„i hendes unge Barm;
„hun trøstigt lod den banke;
„thi intet Øjes Magt
„end havde hendes Tanke
„af Barndoms Slummer vakt“.[1])

Vi eje en af hans personlige Henvendelser til hende, hans bekjendte Sang: „Naar kommer Høsten?“, i hvilken Digteren paa flere Steder dog mere har drømt Forholdet end fæstnet sig ved Virkeligheden. Den skal være skrevet engang, før han paa en kort Udflugt pr. Diligence drog bort fra Præstegaarden,[2]) og, skjøndt den er kjendt nok, afskriver jeg den her, da man ved at læse den med biografisk Baggrund faaer et nyt Indtryk af den:

Naar Pisken den knalder
og Posthornet skralder
og kalder Studenten, Din Kjærest, herfra,
naar Vognen forsvinder,
og Taaren den rinder,
mit søde lille Hjærte, Hvad tænker Du da?

Du sidder bag Rude
og lytter histude
til Klangen, som døves af susende Vind;
snart Intet Du hører,
Dit Øje Du tørrer,
mit søde, lille Hjærte, og tørrer Din Kind.

Naar Storkene rejser
Og Asteren knejser
og viser med Pral os sit stribede Blad,

[1]) Sml. Digtn. X, S. 300. [2]) Frøken *Ross*'s Meddelelse. I sit før omtalte Exemplar af „Digte gamle og nye“ opgiver Winther selv, at dette Digt er skrevet i Kjøbelev.

jeg kommer tilbage —
saa stands da Din Klage!
Mit søde, lille Hjærte, Du skal være glad!

O, græd dog ej mere!
Gaa ned at spasere,
hvor Kirsebærtræet neddrysser sin Pryd;
der var det, vi lovte
hinanden saa ofte,
mit søde, lille Hjærte, al Elskovens Fryd.

Jeg sidder ved Kroen
hos Bækken paa Broen
og skriver Dig Vers, imens Aftnen er smuk;
i Bølgernes Rinden
og Luften i Linden,
mit søde, lille Hjærte, jeg hører Dit Suk.

Og alt som Du sukker,
jeg tænker, Du plukker
en blomstrende Stjærne med Fingren itu:
„Han elsker af Hjærte
„med Længsel og Smerte!“
Mit søde, lille Hjærte, hvad tænker saa Du?

Lad Blomsterne alle
kun visne og falde,
snart Høsten frembærer i Kjortelens Flig
af Frugterne søde
de gule, de røde,
mit søde, lille Hjærte, for Dig og for mig.

Dem skal vi saa plukke,
og alle de smukke,
al Høstgudens Rigdom skal Du nyde hel;
men Hvad som kan saare,
hver Torn og hver Taare,
mit søde, lille Hjærte, skal være *min* Del.

Frøken *Ross* og Andre, der have været bekjendte med dette Forhold, have i Chr. Winthers Digt „En Novelle“ villet og kunnet se flere Situationer mel-

lem ham og *Rasmine Møller* skildrede, men i en noget idealiseret Skikkelse. Den, der kjender Lokaliteterne og Situationerne paa Stedet, kan ikke godt være i Tvivl om, at det forholder sig saaledes. Det kommer frem i følgende Vers, hvori han begynder med at skildre den Hvile, han efter det bevægede Liv i Hovedstaden fandt i Kjøbelev [1]):

Hvori? Et glimrende Talent?
En Tale som den stod paa Prent?
I Følelser? I Vid? Hvori?
I sminket, fint Koketteri?
Nej, *Det*, som atter gav mig Ro
i denne Fredens stille Bo,
Hvad tryllende betog min Sans,
var ikke hentet udenlands
paa sirligt Tysk, paa pyntet Fransk —
nej — det var ægte, ærligt Dansk,
en Jævnhed og en sund Natur,
som sjældent bo bag Stadens Mur,
en stærk, en varm, en indre Magt,
som, dybt i Kvindens Barm nedlagt,
fordunkler hin tillærte Pragt! --
De Dage svandt? Veed jeg, hvordan?
Naar Hjærtets Dyb er rigt, saa kan
det Ydre med sin Farve kun
for Maleriet vorde Grund,
som Verden lunken stirrer paa.
Men jeg! *Mig* klart i Minde staa
de søde Timer, naar vi gik
i Haven, efter vanlig Skik,
og plukked Blomster her og hist,
hvis Navn vi tvisted om tilsidst.
Hver Morgenstund besøgte vi
det støjende Menageri:
den lille Jomfru af sin Skaal
udspredte Korn; — med Skrig og Skraal
kom vraltende fra Dammens Vand
de trinde Gæs, den travle And,
og Høns med spraglet Fjer og Top
sprang hid i flyvende Galop!

[4]) Sml. Digtn., S. 200, ff.

Her spanked Hanen strunk og stolt
og Orden i sit Harem holdt,
her Duen ængstlig udenom
opsnapped hvert et Korn, der kom! —
Var Luften tyst, var Dagen varm,
den lille Jomfru tog paa Arm
sin Kurv og gik til Dammen ned;
der sad vi saa paa grønne Bred,
hvor, skjult af Bøgens Skygge frisk,
vi medede de tavse Fisk,
mens Svanen paa det stille Blaa
rundt sejlede og saae derpaa. —
Skovskaden lo bag Busk og Tjørn
tidt over de to store Børn,
naar over bløde Eng, i Krat,
vi lystigt legede Tagfat.
I Havens Gang vi løb omkap.
Hvor hun var let! Hun rørte knap
ved Jorden med sin lille Fod,
mens Haarets rige, brune Flod
henflagrede i lune Vind,
og Purpur farved Mund og Kind; —
og ivrigt vi da skjændtes om,
Hvem af os først til Maalet kom.
Ak, denne Ungdom — sorgløs, fri,
bevægelig, med Sympati
for Alt i Livet, Stort og Smaat;
der lever i sig selv ej blot,
men strømmer ud en Sundhed stærk
og rejser — som ved Underværk —
en dybt i Støvet bøjet Aand
— ret som den Lamme Helgnens Haand —
omsvæved mig og skabte Lyst
og Liv, hvor før var mørkt og tyst! —
Naar Middagssolen sendte ned
sin Straale altfor tung og hed,
saa dækked hun vort lille Bord
hist i den dunkle Skygge, hvor
Kastanietræets brede Skjærm
sig spændte ud, hvor Biers Sværm
ved Blostrets mælkehvide Bryst
holdt deres søde Efterhøst.

— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —

[En Bog der var, og] den var fuld
af hint gediegne, pure Guld,
ej Modens Luft forvitre kan,
en Bog, hvis rette Fædreland
er Verden, og hvis Fantasi
og Lune, evigt ung og fri,
hvis sunde Viisdoms rige Vægt
skal kvæge Støvets sidste Slægt.
Jeg sad hos dem i køligt Læ
med Ryggen mod det store Træ
og læste dem Hvad hin Poet
i sin Begejstrings Syn har seet.
Hver Side var saa rig og smuk,
at der var Nok til Smil og Suk.
— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —

En Cithar fandt jeg; stum, forladt,
støvdækt den i en Krog var sat.
Jeg tog mig af den, fik den stemt, —
og se, dens indre Skat var gjemt
fra fordums Tid. Det gik med den
som med en gammel, ærlig Ven;
lang Tid forglemt og plat forsømt
han atter favner varmt og ømt
og yder lige villig Trøst,
naar vi *maa* flygte til hans Bryst.
Om Aftnen, naar vi da kom hjem
fra Skov og Krat, tog jeg den frem
og stemte op saa mangt et Kvad,
mens lyttende de Alle sad:
den lystige, den kjække Sang,
som blandt tyrolske Klipper klang,
den vemodblandte Elskovslyst,
der svæver over Havets Bryst
ved Napolis, Venedigs Kyst;
og Spaniens Bolero vild,
der flammer som en Nafta-Ild;
den Sang, der, selv som Solen hed
bevinger Bajaderens Fjed;
de tankerige Sorgens Lyd,
der bæver i Polakkens Fryd;

Provences Runddans, sirlig, net,
og som Champagnens Perler let;
den mørke, dybe Melodi,
som Nordens Aand hensvæver i, —
kort: Hvad i Jordens Paradis
til Skjønheds og til Elskovs Pris
fra Folkets eget, friske Bryst
er strømmet frem i Sorg og Lyst,
min Vandrings allerbedste Høst —
ved Strængens Toner jeg dem gav
og havde ret min Fryd deraf;
thi, naar den lille Jomfru, træt,
begyndte paa sit Toilet
og af en gammel Prækenbog
andægtig sexten Blade tog
og fængsled flink til stadig Tugt
de vilde Lokkers Rigdom smukt:
hun sendte mig et Smil engang
imellem, mens jeg sad og sang;
og da blev jeg saa længe ved,
indtil Mama blev mæt og kjed
og gad ej længer hørt derpaa,
men sagde: „Hør, nu skal Du gaa! —“.
De Dage svandt, — September kom,
den skifted Skovens Kjortel om,
indsprængte den med Gult og Rødt
og smelted Frugtens Hjærte blødt,
saa Figenpæren, krum og lang,
fuldmoden ned fra Grenen sprang,
og Æblets trinde, svære Klump
os kys'de ofte med sit Dump;
da tidt ved Blommetræets Rod
jeg med den lille Jomfru stod;
ved dygtigt Tag jeg strømme lod
en moden Hagl, en gylden Flod,
og hun mig rakte Frugten blank,
den lille Eva, fin og rank! —
Men, Gud ske Lov, ej Slangens Krop
sig ringlede fra Træets Top;
selv ej den Frugt paa hendes Mund,
der blussed rød og frisk og sund,
at plukke bort kom mig ihu —
ak, den var fast en Blomst endnu!

Midt under denne erotiske Leg gjorde Christian Winthers Klassekammerat, den musikalske *Thomas Bredsdorff*, Bekjendtskab med *Rasmine Møller*, og Forholdet mellem disse To udviklede sig snart saaledes, at alle hendes Nærmeste ventede paa en Forlovelse imellem dem. Chr. Winther spurgte hende da en Morgen, medens de vare ene ved Tebordet, om hun virkelig var forlovet med *Bredsdorff*, hvilket hun benegtede. „Vil Du da have *mig*, Rasmine?“, fortsatte han. Hertil svarede hun: „Nej, jeg vil ikke, Christian, og det af to Grunde. Du veed, hvormeget jeg holder af Dig, men ikke paa den Maade! Det er den ene Grund! Den anden er, at Du snart vilde opdage, at det var en Misforstaaelse ogsaa fra *Din* Side“ [1]). Hun har aabenbart indseet, at hans Forelskelse, der var opstaaet ved Ensomheden paa Landet, mere vidnede om hans erotiske Natur, der maatte have en Gjenstand, end om, at hun var den under alle Forhold Udkaarede; i Kjøbenhavn vilde han næppe være falden paa noget Saadant, om han havde seet hende *der*, og, kom han igjen derover, vilde Fejltagelsen snart staa klar for ham. Sagen var, at han længtes efter Livet og efter at plukke Livets Frugt,

og aldrig kan der vækkes
i os en bedre Aand,
end naar hin Frugt os rækkes
af ædel Kvindehaand. [2])

Winther forlod nu for en lille Tid Kjøbelev og tog til Nykjøbing i Besøg hos *Hans Ulrik Møllers* Sviger-

[1]) Dette har hun selv fortalt Fru *Berthelsen*, fra hvem jeg har det. [2]) Sml. Digtn. X, S. 323.

forældre, Fru *Berthelsens* Forældre, Kjøbmand *Sidenius*'s. Hans Sorg var dog ikke større, end at han med Liv og Munterhed deltog i et Skovbal i Systofte, hvor han gjorde stormende Lykke; Nykjøbings unge Piger ansaae det for en Ære at danse med denne elegante, elskværdige Kavaler, og han selv gjorde maaske her Studier til den Skildring af Skovballet, som indleder „Annette“ [1]. Da han atter kom hjem til Kjøbelev, var Forlovelsen mellem *Rasmine* og *Bredsdorff* offentliggjort. [2]

Livet i Kjøbelev Præstegaard var i disse Aar meget oprømt, Luften var fyldt med Skjemt og Sang, og den lille Dæmper, som Faderen eller Moderen stundum med mild Alvor lagde paa Lystigheden, forhøjede maaske netop Nydelsen. Skyen over det glade Landskab var Fru [3] *Møllers* Helbred, som i dette Tidsrum svækkedes meget. Allerede i 1818 skrev hendes Mand til Rektor *Oluf Worm* i Horsens: „Min gode Kones Helbred er meget skrøbeligt, og der gaaer sjældent nogen Uge forbi, udenat hun jo i een eller flere Dage maa holde Sengen“. [4] I Marts 1822 skriver Chr. Winther til *Kamma Rahbek*: „Min Moders tiltagende Svagelighed ængster mig dagligen for hendes Liv. Jeg har mange Gange beundret den Kraft, hvormed De bekæmper legemlige Fornæmmelser — i Stilhed; thi tale derom maatte jeg jo ikke. Jeg vilde ønske, at min Moder besad den Styrke til at udholde sine Onder; thi den hjælper sikkerligen til at formindske disse, endog i fysisk Henseende“. [5]

[1]) Smstds. V, S. 117—25. [2]) Fru *Berthelsens* Meddelelse. [3]) I 1820 var hun avanceret til *Frue*, da hendes Mand i dette Aar blev Stiftsprovst. [4]) *C. F. W. Bendz*: Breve fra og til *O. Worm*. [5]) *P. H. Boye*: „Om *K. M. Rahbeks* Brevvexling og hendes Korrespondenter“, S. 183.

Ofte under hendes Sygdom tog han hende paa sine Arme og bar hende, som havde hun været et Barn. Den 8nde Septbr. 1823 skriver *R. Møller* atter til *Worm*: „Min Kones Svagelighed tiltager mere og mere og gjør mig ofte meget bekymret“. Selv vilde hun saa nødigt virke trykkende, hun vedblev altid med at være livlig og tage Del i Alt udenom. Det var hendes Bryst, der var angrebet, og en slem hul Hoste ligesom voldtog det fine Legeme, saa at hun altid efter et saadant Anfald maatte lægge sig paa Sofaen eller ligefrem søge Sovekammeret. Under hendes alvorligere Sygdomsanfald samledes man ikke sjældent omkring hendes Seng, hvor hun laa i sin snehvide Natdragt og saae ualmindelig nobel og fin ud; hun mindede da om Sønnen.

Men trods hendes Sygdom var der alligevel ofte, navnlig i Ferierne, en stor Forsamling i Præstegaarden, da Sønnernes Venner fulgte hjem med dem, og Søstrenes Veninder kronede da Selskabet. Folk, der endnu mindes denne Præstegaard i disse Tider, — f. Ex. Fru *Berthelsen*, som opholdt sig *der* flere Aar igjennem — sige, at det var den hyggeligste og mest indtagende, de nogensinde have været i, og Livet *der* var saa præstegaardsagtigt, livfuldt, friskt og yndefuldt som ikke mange Steder ellers; Fruen i Huset var, trods sin Sygdom, Sjælen i Alt. Præget over det Hele var gammeldags solidt; der var lavt til Loftet; men dette var i alt Fald efter Chr. Winthers Smag. Det er ham selv, som siger:

Jeg har lidt Angst for høje Sale;
de er saa tomme og saa svale.
Helst boer jeg under et ydmygt Tag —
det er nu saa engang *min* Smag.

I saadan lav og lille Stue
hos ret en sød, velsignet Frue,
hvor der er hyggeligt og kjønt
med Blomster, Billeder og Grønt,
en lille, ubemærket Bo,
hvor der er Fred og liflig Ro —
en Himmel, kort, hvor hun er Stjærne,
der leved jeg mit Liv saa gjærne. [1]

Og netop saadan var der i Kjøbelev. Skulde det ikke være Minder fra denne Tid, der med lidt Farvepaalægning og Idealisering have formet sig til følgende Vers: [2]

Saa kom en Flok da sammen
saavel tillands som -vands,
for her blandt anden Gammen
maaske at faa en Krans.

Af Søstrenes Veninder
fra Bal og Institut
paa Gaarden sig indfinder
hel mangen yndig Glut.
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —
Og det var dog forskrækkeligt
saa heldig Alting faldt;
for Morskab var der klækkeligt
jo sørget overalt.

Smaafuglene jo lokked
dem ud hver Morgenstund;
spaserende de flokked
sig rundt i grønne Lund.

Der Snæpper var at lange
med Hagl i Skov og Mark
og Fiske nok at fange
i Strand, i Bæk, i Park.

[1]) Sml. Digtn. II, S. 87. [2]) „Nissens Juleaften“, Sml. Digtn. X, S. 325, ff.

Saa læste man en Digter,
saa gjorde man tilhest
Udflugter til Udsigter
og tegned dem sombedst.[1])

Med alskens Mundgodt læsset
de lange Borde var;
lig Gryllers Sang i Græsset
gik da den Passiar.

Der blev og musiceret,
der blev gjort dejligt Spil
paa Fløjter og Klaveret,
imens de sang dertil.

Var det en kølig Aften,
fik man en lille Vals;
med Knald da Druesaften
sprang af Buteillens Hals.

Ved Intet Sønnen mangled,
han var jo ingen Nar;
han red, han sang, han angled
han spilte selv Billard.[2])

Han dansed, han spaserte,
han Gyngesnoren trak
og livlig konverserte,
Hvad vi vil kalde Snak.

— — — — — — — — —
— — — — — — — — —

Hans Tanke ikke trængte
sig om det skumle Punkt;
det Billed, som han tænkte,
var solklart, varmt og ungt.

[1]) I „Episode af et Familieliv“ lader han Frøken Melting sige: „Jeg har altid forundret mig over, at man saa ofte, for at bevare en kjær Erindring om et Sted, en enkelt Plet, vælger denne selv til Gjenstand for Billedet, istedenfor at tage den til Udsigtspunkt. (Sml. Digtn, IX, S. 162.) [2]) Paa de omliggende Herregaarde.

Han ænsed ej det Mørke, —
nej, Det var yndig lyst
Hvad al hans Villies Styrke
nu samled i hans Bryst.

— — — — — — — — —
— — — — — — — — —

Men sent, naar Alle ilte
afsted: „Sov vel! Godnat!“,
han kvæged sig og hvilte
ved Lærddoms rige Skat.

Han havde just et Værelse,
hvor Ingen vilde bo,[1]
saa til sin Aands Belærelse
han havde Fred og Ro. —

Til de Kors, som hvilede over Livet i Kjøbelev Præstegaard hørte Fru *Møllers* halvgale Søsterdatter, *Lotte Holders,* som Stiftsprovstens, efterat denne ulykkelige Piges Moder var død, havde taget i Huset, og som gjorde Tilværelsen i hendes Nærhed saa broget og ubehagelig som vel muligt. Ingen kunde lide hende, og Fru *Møller* følte sig altid kaldet til at tage hende i Forsvar, hvilket bragte hende i mange pinlige Situationer. Chr. Winther gav sig aldrig af med denne Kusine, og hun hadede ham. Derimod synes han i Tidens Løb at have faaet noget Mere tilovers for hendes Søster *Mariane,*[2]) der, efter at have været i Fensmark, var kommen i Huset paa Iselinge, men senere var bleven Husholderske hos Hofjægermester *Colbjørnsens* paa Kirstineberg ved Nykjøbing; Chr. Winther sagde om hende til En, der bemærkede, at hun var *opdragen* paa Jselinge: „Hun er *opfødt,* men ikke *opdragen der*“; en

[1]) Se S. 197. [2]) Se S. 47.

saadan Ytring tyder just ikke paa stærk Sympati; men i alt Fald har han opskrevet hendes Navn blandt de mange, der betegne Personer, som synes at have været nærmere knyttede til hans Liv.

I Sommeren 1822 havde Chr. Winther i Kjøbelev Besøg af en Studenterkammerat, *Just Thiele*, som dengang rejste Landet rundt for at indsamle Folkesagn. *Thiele* skriver herom: „En varm Middag kom jeg til Kjøbelev, hvor jeg indkvarterede mig i Kroen. Et Par Gaarde derfra laa Præstegaarden, og i denne sad der en teologisk Student, som jeg havde stor Lyst til at besøge; det var — Christian Winther . . . . Jeg skrev paa et Stykke Papir de første Linier af et af mine Digte, hvortil han engang havde komponeret Musik:

„Jeg kommer med Sang og med Spil,
„jeg kommer med Suk og med Taare!“

og sendte denne Billet med en lille Dreng hen i Præstegaarden. Længe ventede jeg ikke paa Svaret. I lystige Spring saae jeg ham strax selv komme farende ned til Kroen for at hente mig hjem. Jeg syntes at kunne spore Befrielsen i alle hans Bevægelser; idetmindste havde jeg Følelsen af, at han var som en undsluppen Fugl, og den gamle elskværdige Provst *Rasmus Møller* modtog mig i al Venlighed. *Der* blev jeg nu i et Par Dage, indtil jeg en Nat, henimod Daggry, af Provstens Kusk blev kjørt til et Sted ved Stranden for i en Fiskerbaad at sættes over til Fejø.“ [1])

Bekjendtskaberne med de unge mandlige Gjæster i

[1]) *J. M. Thiele*: Af mit Livs Aarbøger, S. 225—26.

Præstegaarden ledte efterhaanden til lykkelige Familieforbindelser, og, som Chr. Winther siger:

„De veed, et Bryllup har skjulte Kræfter,
eet trækker gjærne et andet efter.[1])

Trine Møller ægtede d. 8nde Septbr. 1820 Chr. Winthers Skolekammerat *Isaac Sidenius*, Sognepræst til Øster-Ulslev paa Laaland, og *Rasmines* Bryllup med *Thomas Bredsdorff*, der var bleven Præst i Ollerup paa Fyen, stod d. 22nde Oktbr. 1824, tre Dage før Chr. Winther tog teologisk Embedsexamen, hvorfor det jo ikke kunde vække Udenforstaaendes Forundring, at han ikke var med til Festen. *Hans Ulrik Møller* var bleven forlovet med *Isaac Sidenius's* Kusine, den før omtalte *Marie Lovise*, Datter af Kjøbmand *Chr. Sidenius* i Nykjøbing, og holdt Bryllup med hende d. 24nde Oktbr. 1823, efterat han var bleven sin Faders Kapellan med Bopæl i Annexet i Vindeby, lidt nordlig for Kjøbelev. Til Brylluppet havde Chr. Winther skrevet følgende, hidtil ikke offentliggjorte Sang:

Mel.: Von hoh'n Olymp herab.[2])

O, Kjærlighed, Du Himlens lyse Engel,
som hersker sødt fra Syd til Nord,
som styrer Alting med sin Rosenstængel,
Din Pris vi synge højt i Kor.
:|: Kjærligheds evige, gyldne Vaar!
Kun ved Din Vælde Alverden bestaaer. :|:

Du er en Vaar igjennem hele Livet,
som vorder skjønnere hver Dag,
et helligt Stæmpel, Mennesket er givet,
til Pant paa Himlens Velbehag!

[1]) Sml. Digtn. II, S. 186. [2]) En Vise, som var optagen i „Sange for Studenterforeningen 1822“.

:|: Kjærligheds evige, gyldne Vaar!
Du er den Vej, som til Paradis naaer. :|:

Hvo regner op de herlige Bedrifter,
som Du har virket, mild og stærk!
Din Ære aander i de gamle Skrifter,
i Kunstens hellig store Værk.
:|: Sangeren synger, mens Verden bestaaer,
Kjærligheds evige, gyldne Vaar. :|.

Dit Tempel staaer i alle Verdens Zoner,
i Alles Barm Din Helligdom;
Du føder Helte, og Du rejser Troner,
Du skifter Verdens Skabning om.
:|: Kjærligheds evige, gyldne Vaar!
Kun ved Dit Pulsslag Alverden bestaaer. :|:

O, gyd Din Salighed om disse Tvende!
Forsød dem Livets bitre Skaal!
Lad Din Velsignelse til Livets Ende
omstrømme dem i fulde Maal!
:|: Hans og Lovise! Gid Kjærligheds Vaar
kranse med Blomster de snehvide Haar! :|: [1])

I Foraaret 1822 var der Barnedaab med den første Søn i Øster-Ulslev Præstegaard, og Winther skrev ved denne Lejlighed sin Vise „Fadderne synge“;[2]) heri siger han:

„Hør, Dreng, en Ting endnu Du ej forstaaer,
„det kan Din Fader Dig just lære:
„at vorde trò den Mø, Dit Hjærte faaer,
„og Gud og Dannemark at ære.“

Og senere:

„Vi elske Dig, Din Knegt, det kan Du tro.
„vort Hjærte aldrig Dig forlader;
„Din hulde Moder mon derinde bo,
„*der* boer vor vakre Ven, Din Fader.“

[1]) Denne Sang er meddelt mig af Brudeparrets Datter, Fru Pastorinde *J. D. Korff*. (Se om den: „Breve fra og til C. W., S. 21, Anm. og S. 23.) [2]) Sml. Digln. I, S. 12.

Den saa forhaabningsfuldt Besungne, *Jacob Sidenius*, døde i 1842, 20 Aar gammel. —

Fra den her omtalte Periode have vi atter en Meddelelse om Chr. Winther gjennem *Rasmus Sørensen*, som, siden vi sidst traf ham, er bleven Grundtvigianer. Han skriver:[1]) „Jeg gjorde en Rejse til Kjøbelev . . . . . . Saavel Chr. Winther som *Hans Ulrik* vare da Bægge hjemme; men nu var Det, som hin tilforn havde underholdt *Sørensen* med, ikke længer Underholdning for denne, og *Sørensens* religiøse Væsen i den grundtvigske Stil var som en Brand i Chr. Winthers Næse. Alligevel morede det dog *Sørensen* ved dette Besøg at høre Chr. Winther deklamere Replikker efter *Rosenkilde*, *Lindgreen*, *Frydendahl*, *Ryge* og flere af de bedste Skuespillere i deres Mesterroller og se ham efterabe dem i deres Manerer; thi nu havde *Sørensen* selv baade seet og hørt disse Skuespillere saavel paa Teatret i Kjøbenhavn som i Aarhus, og han havde en selvstændig Mening om det Offentlige og Almindelige i Kjøbenhavn paa den Tid, saavel af Æstetik og Skuespilkunst som af det teologiske, præstelige og almindelige literære Væsen, der da var det Gjældende.“ — Man kan jo sige sig selv, at Chr. Winther har været modbydelig ved den Selvgodhed og Dømmesikkerhed, der her i seminaristisk Skikkelse traadte ham imøde.

Den gammeldags Skolelærergemytlighed tiltalte ham langt mere. Der var i Kjøbelev en Kordegn *H. C. Petersen*, som Winther var god Ven med; han døde i 1876; men endnu til sin sidste Tid lo han over hele Ansigtet, naar Chr. Winthers Navn blev nævnet; „vi

[1]) „Mit Levnedsløb“, S. 194—95.

havde mange Spaser for“, sagde han.[1]) Til mig skriver samme *Petersen* om Winther: „Digteraanden besjælede ham herovre. Det var ofte Tilfældet, at, naar han havde digtet en Sang og ved sit Klaver havde komponeret Melodien dertil, og jeg saa kom fra Kirkegaarden og passerede ind efter Præstegaarden sammes nordre Fløj, at han saa sad dernede i sit Studereværelse og saa fik mig ind til sig, forat jeg skulde høre ham synge og spille den. Han trakterede ogsaa Violin, og det var vel værdt at høre paa ham.“

Den residerende Kapellan i Kjøbelev var dengang Digteren *Nicolaj Søtoft*; han var 6 Aar ældre end Winther, og de havde — som før sagt — været Kammerater i Nykjøbing Skole; men allerede i 1812 blev *Søtoft* Student. Han var — som bekjendt — *Poul Møllers* fortrolige Ven; men Chr. Winther stod ham meget fjærnene og havde ikke synderlig Sympati for hans Poesier. Fra Kjøbelev udgav *Søtoft* i disse Aar: „Sommerfugle“, en Samling Fortællinger, „Leonardo og Blondine“, en Tragedie, „Christian den Fjerdes Dom“, et Skuespil, „Kirkens Band“, et Ridderskuespil, „Jærnmasken“, et skotsk Skuespil, og „Daniel Rantzau“, et Skuespil. — Selv en Tid efterat de første ere udkomne, har Winther ikke læst dem; senere siger han, at „Christian den Fjerdes Dom“ er det eneste af *Søtofts* Arbejder, han ubetinget vil rose, hvorimod han ikke kan lide hans „Sommerfugle“ — de ere „elendige“. „Daniel Rantzau“ har *Søtoft* læst for ham, før det udkom, og W. siger, det har mange smukke Enkeltheder, men kjeder ham forfærdeligt „formedelst det Slæbende i

[1]) Meddelt mig af Stiftsprovst *Helveg* i Kjøbelev.

Gangen af Handlingen paa nogle Steder og den utrolige Rapiditet paa andre, foruden flere Bestialiteter". Da „Kirkens Band" udkommer, skriver Winther til *Visby*: „Ja, vist er det Middelgods, og Du vil nok snart faa Lejlighed til Ærgrelse igjen".[1]) Dette gjælder naturligviis „Jærnmasken". Der har ikke været Glæde for Winther i Omgang med *Søtoft*.

Til Bønderne kom han ofte og gjærne; endnu paa sine gamle Dage talede han med Interesse om de store Bondeslægter i Kjøbelev og Vindeby[2]). Han havde et aabent Øje for Bøndernes Ejendommeligheder, som han med stort Lune og Talent gjengav for Søstrene og deres Veninder; naar saa de samme Bønder kom i Præstegaarden, kunde han med den alvorligste Mine af Verden lokke disse Ejendommeligheder frem, „saa Pigebørnene, der var nogle rigtige Grinebidere, ikke kunde udholde det for Latter"[3]). At han gjærne færdedes blandt Bønderne, som overhovedet rundt blandt Egnens andre Beboere, for at studere Menneske- og Folkelivet, vare hans Nærmeste paa det Rene med. Noget af hans literære Udbytte deraf foreligger i hans „En Samling af laalandske og falsterske Ord", som *Molbech* har brugt til sit Dialektlexikon, og som netop bærer Aarstallet 1823[4]). At han ogsaa gav sig af med at afskrive

[1]) Se Breve fra og til C. W., S. 6, 10, 12, 16, 18. [2]) Se „Joh. Ditl. Friderichsen", S. 5. [3]) Fru *Berthelsens* Meddelelse. [4]) Se Fortalen til samme Bog, S. XXIX. *Molbech* havde i en Fortale til *P. Foersoms* „Om Samlinger af danske Landskabsord, o. s. v. i Ribe-Egnen" opfordret Enhver, der havde Kjærlighed til det danske Sprog og var i Stand til at berige hans Samlinger af danske Landskabsord, navnlig fra Øerne syd for Sjælland og Fyen, til at sende ham deres Bidrag.

Folkeviser, fremgaaer af hans S. 201—3 meddelte Brev til Fru *Rahbek*.

Størst og mærkeligst var dog hans *digteriske* Udbytte af Samlivet med Bønderne; det fremgaaer blandt Andet af følgende Udtalelse, som han kommer med i et Brev til gamle *Molbech*, skrevet 27nde Nov. 1833: „Aarsagen, hvorfor vi her [i vor Literatur] faa Saalidt af Det, som De kalder *nederlandske* Billeder, er vist blandt andre ogsaa denne, at den større Part af dette Slags Forfattere [Hverdagshistoriernes, o. s. v.] næsten udelukkende har erholdt Dannelse og Udvikling i Hovedstaden, uden nogensinde at være kommen i Berøring med de lavere Klasser i eller udenfor samme, i hvis Liv der dog, naar man kjender det ret, rører sig en større Mangfoldighed af poetiske Elementer, end man nogensinde aner i Salonnerne.“ [1])

Man ligesom seer ham til Stede i Bondestuen, hvorfra han fortæller os [2]) om „Kaffesophie“, der opvarter Husets egne Folk, deres Venner og Veninder, Tjenestefolk og forhenværende udtjente Tyende med alskens Sladder. Saa lege Nogle Jul eller fortælle alle Slags Krønniker, mens Andre sætte sig til at spille Puk om Nødder — thi dengang vare Tjenestefolk ikke saa forfinede, at de forstod at spille Whist eller Ecarté — og paa Bordet er der en Bolle Punsch. „Som det nu gjærne skeer i saadanne Forsamlinger, kommer Talen paa Giftermaal, Kjærestehistorier, lykkelige og ulykkelige, og andet Sligt, dertil hørende, og den gamle Hex udkrammer da al sin Viisdom, f. Ex. om den Kunst at

[1]) Brevet findes paa Det kgl. Bibliotek. [2]) Sml. Digtn. IX, S. 42—44.

skaffe sig en Kjæreste eller mane sin tilkommende Brudgom eller skaffe sig Kundskab om, af hvad Stand eller Vilkaar han skulde være, hvordan han skulde se ud, og andet Mere af samme Surdej . . . Almuen foretager mange saadanne Kunster med at dyppe smeltet Bly i Vand eller hælde Vand paa en Æggehvide og lade det staa Nyaarsnat over. De slutte sig da til den Tilkommendes Egenskaber eller til deres gode eller onde Skæbne, alt eftersom de indbilde sig i Figurerne, som Blyet eller Æggehviden danner, at se en Prædikestol, en Plov, en Ligkiste, o. s. v. Til denne Art af Forsøg hørte da ogsaa *det,* hvilket Kaffesophie anbefalede som meget sikkert og ufejlbart til at komme paa Spor efter, hvordan den dem af Skæbnen Bestemte saae ud. Pigen skulde nemlig Juleaften, naar hun just vilde lægge sig tilsengs, Kl. 12 ganske sagte aabne Døren og med den højre Haand gribe ud i Mørket. Hun vilde da gribe i et Hoved og faa en Haandfuld Haar med tilbage, af hvis Farve og øvrige Natur hun saa ved Sammenligning maatte drage sine Slutninger!“ — Som Tilhører ved saadanne Historier var Chr. Winther i sit Æs.

Han deltog med ligesaa stort Liv i Bøndergilderne som i de selskabelige Sammenkomster hos de større Proprietærer og paa Herregaardene. Det er om sig selv i Folmer Sangers Skikkelse, han synger:

Han dansede i Salen,
men spared ej sine Sko
og svang de raske Piger
i den pyntede Lo.[1])

[1]) Sml. Digtn. VII, 318.

Og endvidere:

Da samled rundt om Bordet
de sad ved deres Vin,
Hr. Folmer førte Ordet;
thi han var snild og fin;
de bedste Raad han vidste,
han havde lystigt Mod,
og han med megen Liste
paa Kvindfolk sig forstod.
Ung Folmer var paafærde
hvor der var Lidt at se,
han gjorde tusend Løjer
og fik dem til at le;
saa kikked han skalkagtig
i Pigens Øjne ind,
strøg hendes Haar fra Panden
og kyssed hendes Kind
og sprang saa let afsted
fra den glædedrukne Sværm
til Borgen op og standsed
under Lindetræets Skjærm.
Ung Folmer allevegne
var paafærde og travl,
han havde at bestille
fra Gulv og til Gavl;
der skulde flettes Fakler,
der skulde bindes Krans,
og lige færdig var han
til Driks og til Dans.
Han sang for Salens Gjæster
hel fine Elskovskvad;
men, naar han hist i Laden
hos Bønderne sad,
da klang der mangen Vise
saa kaad og saa kjæk,
at Karlene de grinte
og Pigerne løb væk.[1])

I „Elegier“ af *E. I. Stagnelius, efterlignede* af Chr. Winther[2]), synger han:

[1]) Sml. Digtn. VII, S. 210, 212, 215 og 317. [2]) Kjøbenhavns-posten 1830, Nr. 25; de ere ikke optagne i nogen af hans Digtsamlinger.

„Skjænked mig Himlen en ung, en fuldfrisk, blomstrende Pige,
blot hendes Hjærte saa var værdigt at elskes af mit —
aldrig da spurgte jeg, om hendes Moder med Blomster paa Torv sad,
eller, udmajet med Fjer, højt i en glimrende Vogn.
Havde end Haanden ej lært at røre Klaveret og Citren,
havde en Tøddel hun ej læst af *Voltair'* og *Rousseau*;
om end begloet og gloende selv, fra Amfiteatrets
Bænke hun *Kotzebus's* smægtende Dramer ej seer,
stolt jeg skulde endda til mit Hjærte den Elskede trykke,
kysse jeg vilde endda ømt hendes blussende Mund.
Ære jeg ønsker mig kuns af de Hverv, hvem Ære tilkommer,
men — vorde lyksaliggjort vil jeg af Kjærlighed kun.“

Her har man den ægte Erotiker, som godt kunde forelske sig i en Bondepige. Han holdt af hende, saaledes som hun var, i sin egen Dragt, og yndede slet ikke hendes Forfinelse. Bondedragten, syntes han, var smuk og „passede i alt Fald bedst for de kraftige Skikkelser, der se saa højst ynkelige ud, naar de falde paa at klæde sig i fransk Kjole med Hat og Shawl“ [1]). Om Husmandsdatteren, der blev Officersfrue, sagde han:

Nu gik i Fløjl den unge Frue,
med Parasol, med Hat og Slør,
men ak, ej nær saa kjøn som før
i Vadmelsskjørt og Lin og Hue. [2])

Andensteds fortæller han, at han er i Selskab, og siger saa:

Da saae jeg over Gulvet skride
en Dame, grandios og svær,
udmajet, som jeg ej kan lide,
med Blomster, Flor og højt Stavær [3]).

[1]) Saml. Digtn., IX, S. 39. [2]) Saml. Digtn. X, S. 93. [3]) En Saml. Vers, S. 208.

Sikkert stammer fra Kjøbelev-Tiden Digtet „Et Aftenmøde“[1]), af hvilket et Par Vers maa staa her som Illustration:

Sid stille hos Din røde Ko,
og bliv kun ikke bange;
vi har jo sladret jævnt, vi To,
saamange hundred Gange.
Jeg sætter mig i Kløvret blødt,
imens Du Koen malker,
mens Gjøg i Skoven kukker sødt
og Stork i Mosen stalker.

. . . .
. . . .

I mine Viser alle fik
jeg kjønt Dit Navn indflettet,
og Du forstod det nok: Dit Blik
det klart mig har berettet;
kom Andre saa med deres Snak,
saa vidste Du det ikke —
men mig Du sagde tusend Tak
med mer end søde Blikke.

Fortryd kun ej Hvad Du mig gav!
Det var dog grumme ringe!
Og saa — Du værged Dig jo brav,
ja, lod Dig næsten tvinge!
Dog — næsten lig'saa god som jeg —
Hvi standsed Du ved Broen,
og hvorfor løb Du ej Din Vej,
dengang vi kom til Loen?

Hvor var Du sød! Din Stemme klang
saa klar mod Bøgens Toppe,
at Fuglen glemte rent sin Sang
og sad saa tvær deroppe.
Og saa vor Dans! — Jeg mindes grandt
dengang hos Erik Heire,
hvor det gik fejende galant
med Ril og Kontrasejre!

[1]) Saml. Digtn. I, S. 148.

. . . .
. . . .

Nu har vi skiftet! Hver har Sin!
Men hvad kan alt Det skade?
Lig Maanedsrosen, spæd og fin,
vi vexle Blomst og Blade.

. . . .
. . . , ...

Men giv mig end som fordum tidt
en sød Drik Mælk af Spanden!
Og — — hvorfor ej? Imorgen frit
Du kysse kan den Anden.

Man maa gjentage, at „han tog det ej saa nøje“; men tillige maa jeg tilføje Hvad Stiftsprovst *Fr. Helveg* i Kjøbelev, der har interesseret sig for at opspørge Alt, som kunde bidrage til at oplyse Chr. Winthers Historie derovre, har skrevet i et Brev til mig: „Aldrig har jeg her sporet Noget, som i fjærneste Maade kunde plette hans Eftermæle.“

Tydeligt høres i Versene fra „Et Aftenmøde“ Gjenlyd af „Træsnittene“, og det er vel ogsaa i dem, han fik hendes Navn „kjønt indflettet“. *Det maa slaaes fast, at disse Digte ikke* — saaledes som det altid siges — *ere sjællandske, men laalandske*; siden han gik i sit tiende Aar, har han jo heller slet ikke boet paa Sjælland, men derimod stadigt færdedes blandt laalandske Bønder. Selv om flere af Træsnittene ere skrevne senere — *der* ere de oplevede! Efter sin egen Opgivelse skrev han i 1822 i Kjøbelev Vignetten til dem, og i denne siger han:

Troer ej, at Elskovs Gud kun boer
blandt Grever og Baroner,

at kun ved Hoffers Dansekor
han rejser sine Troner!

. . . .

Nej, han, som vækker stor Allarm
bag Oberstens Vattering,
han taaler ingen rolig Barm
bag en gemen Mundering;
han rammer Hjærtet nok saa vist,
hvor Pels og Vadmel værne,
som Brystet under fin Batist[1]),
hvor Skjoldet er en Stjærne,
og lige godt den fulde Barm,
fordulgt i uldne Trøjer,
som den, der svulmer, hvid og varm,
bag Tyl og Silketøjer.

. . , ...
. . . . ,

Og Bondens Knøs ved Høstens Tid
for Ridderen ej viger;
han strider tidt en ædel Strid
for alle smukke Piger;
den Ene kroer sig sirligt, ømt
i sine gyldne Lænker;
den Anden spørger uden Skrømt
Hvad Pigebarnet tænker.

. . . . , .
. . . .

Jeg saae den lille Gud, min Tro,
hvor Hyrdehornet klinger;
der sad han paa en Malkeko
og slog med sine Vinger.
Jeg saae ham tidt ved Bryllupsfærd,
det var saa kjønt at skue;
han var, som han var hjemme *der*,
og klar steg Faklens Lue.
Naar Jordens Sommerdragt er gjemt,
han har ved Juledanse
sin Glæde; thi jeg veed bestemt,
han knytter mange Kranse. —

[1]) Fint hollandsk Lærred.

Som allerede i andet Sammenhæng fortalt, skrev Chr. Winther i Kjøbelev „Jørgen og Trine“ (1822), „Jacob og Lise“ (1823) og „Steffen og Ane“ (1824). —

Den af alle de laalandske Piger, som Chr. Winther helst og oftest svang i Dansen, var den lille *Cathrine Ernst*, Søster til en af hans Skolekammerater og Datter af en rig Særling, Ejeren af Roløkkegaard, en Mand, der oprindelig gik klædt i hvid Vadmelskofte, men avancerede til Livkjole, Knæbuxer og blanke Støvler, med hvilken Dragt Proprietærtitlen fulgte. Hun var en smuk lille Pige med en nydelig, tæt sluttet Figur, dejlig Farve, meget blondt Haar, ret fine, imponerende Ansigtstræk, skjelmsk, og dog i det Inderste tilbageholdende, sig selv bevidst, fuld af Snaksomhed, Smil, Løjer og Latter[1]). Paa hende passede den Beskrivelse, Chr. Winther giver af den unge Pige i „Et Hjærtes Gaade“: „Lille var hun[2]), just saadan som jeg kan lide det, lille, men fin og rund, og saa var hun slet ikke pyntet.“[3]) Hun var fem Aar yngre end han og Veninde med hans Stifsøstre. Hendes eneste Broder er tidligere omtalt. Af hendes to Søstre blev den ene gift med Chr. Winthers Ven *Friis*, der først havde „Mariboes Skole“ i Kjøbenhavn, men senere blev Ejer af

[1]) Frøken *P. Ross's* Ord om hende i et Brev til mig. [2]) I et utrykt Brev til *Const. Hansen* siger han: „Jeg holder maaske altfor meget af de *smaa* Fruentimmer,“ og i Digtet „De høje Steder“:

Lad Andre kvide[a]), om de vil,
for Store og for Slemme,
jeg veed, jeg holder bedst mig til
den Lille og den Nemme.

[3]) Sml. Digtn. VIII, S. 125.

[a]) gammel Form for *kvidre*.

Lille Kjøbelev-Gaard; den anden Søster blev, ligesom *Cathrine*, ugift, og de To levede senere, til de vare oppe i Firserne, sammen i Velstand paa en god Landejendom. Chr. Winther holdt meget af at være sammen med *Cathrine Ernst*, og de talede friskt, fiffigt og fornøjeligt med hinanden; da kunde det siges:

Hans Øje var vel dristigt,
mandhaftigt, klart og blaat,
og at det tindred listigt
jo klædte det saa godt [1]).

Hans Følelse for hende var nærmest legende, i alt Fald ikke dyb, og den udelukkede ikke andre smaa Forliebelser, som nu engang hørte hans Natur til. Hans Stifsøstre fortalte om ham, at han i den Tid blev ganske fortrydelig, hvergang en smuk ung Pige gik hen og forlovede sig, selv om han forresten slet ikke kjendte hende eller brød sig om hende; han betragtede alle smukke Piger som hørende ind under hans specielle Herredom, og, hvis de bandt sig til Andre, var det, ligesom der gik Noget tabt for ham. Han kunde med den unge Mand i *Heibergs* Digt „Frederiksborg“ sige:

O, hvis jeg ikke sværme maa,
da kan jeg ikke digte,
da vil Apollo mig forsmaa
og Muserne mig svigte.
Jeg aander kun ved denne Trang,
den i min Lyre klinger,
den bæver i min Digtersang,
den giver Verset Vinger [2]).

Man vil af det Foregaaende have seet, at han ikke just var udholdende i sin Kjærlighed. Det kunde have

[1]) Smstds. X, S. 304. [2]) *J. L. Heiberg*: Poet. Skr. VIII, S. 238.

kommet ham — og for saa vidt det danske Folk — dyrt til at staa, hvis hans Udtalelser i Slutningsverset af hans Digt „Afsked“ var gaaet i Opfyldelse, det, hvori han i 1821 i Kjøbelev synger:

Thi gjemmer Sjællands Blomstervang
et mere trofast Hjærte
end det, som digtede denne Sang,
saa gid jeg synge sidste Gang
min Elskovs Fryd og Smerte [1]).

Sandere er det, naar han i de alt citerede Elegier synger:

„Alt fra Menneskets Slægt den blomstrende Jord har bebygget,
ingen Jordisk, som jeg, brændte af Kjærligheds Ild.
Dog for en enkelt tryllende Mø mit Hjærte ej banker,
ved sin Triumfvogn Een ikke med Lænker mig bandt.
Haardere, Brødre, mig Skæbnen er: Jeg elsker dem Alle!
Alle med Trolddomsbaand hilde min flagrende Sjæl!
Hver en bølgende Barm i mit Hjærte Længsel opvækker,
hvert et straalende Blik sætter i Lue mit Blod.“ —

Ogsaa paa Omegnens Herregaarde var Chr. Winther en velseet Gjæst og synes at være kommen *der* med Glæde. Ved festlige Lejligheder kunde hans Muse gjøre Tjeneste paa saadanne Steder [2]), og i 1822 hilser han Livet og Personerne *der* med Digtet „Paa Herregaarden“: [3])

Hil sidde I, Herrer og Fruer,
som flette en spraglet Oval,
hvor Kraften og Skjønheden luer
højt i den forgyldene Sal!

[1]) Sml. Digtn. I, S. 77. Det er jo forresten ret betegnende, at han ikke siger „*Laalands* Blomstervang“. [2]) Se: Etatsraad *L. Jørgensen*: „Mine Erindringer“ (trykt som Manuskript) S. 15—16. [3]) Sml. Digtn. I, S. 115.

Hvor skal jeg min Lovsang fremsende?
Mit Hjærte knap kjender sit Maal!
Skal jeg til hver Rose mig vende,
hvad heller til blinkende Staal?

O, Rose, Du rødeste Blomme,
Du spirende, duftende Guld!
O, Rose, Du hvide, Du fromme,
Du Stjærne, nedfalden i Muld!
Skjul dybt Eders tindrende Øje,
og rødmer kun ydmygt i Løn;
thi' Skjønhedens Himmel, den høje,
her straaler mod Strængenes Søn.

Han ender i følgende Udbrud:

Op, blomstrende Herrer og Fruer!
Skalmejerne kalde til Dans!
Hvor Kraften hos Skjønheden luer,
der flettes den sødeste Krans.
Højt Natten udstak sine Fakler,
den vinker til sværmende Lyst;
viid, Kjærligheds søde Mirakler
ret læres kun Bryst imod Bryst. —

Vilde man spørge, om Chr. Winther under sit landlige Ophold i Kjøbelev praktisk gav sig af med Landvæsenet, saa troer jeg at maatte svare benegtende, skjøndt jeg maa tilføje, at han forstod at værdsætte sig selv *som Kusk*. Det var i en senere Periode, at han var i Besøg hos *Hans Ulrik Møller* i Flintinge, og de skulde da en Dag kjøres over til *Monrads* i Vester Ulslev; Selskabet var saa stort, at der ikke var Plads til Kusken. *Møller* og Winther sad derfor paa forreste Sæde, og Fru *Møller* var umaadelig bange for denne Kjørsel; Winther vendte sig sindigt om imod hende og sagde: „Vær blot rolig, Lovise, det er *mig*, der kjører!“

Kunde Chr. Winther — som ovenfor viist — drages af Landlivets Naturtilstande, saa er der alt peget paa, at der bag ved disse vaagede literære Interesser; de laa altid og allevegne bag hans Færd, og de lokkede hans Tanker og Længsler fra Landets Glæder tilbage til Studenterlivet i Kjøbenhavn. I denne Periode satte han en stor Ære i at være Student. I Visen til *Rasmine Møller* hævder han netop, at han er Student, og i „Jørgen og Trine" hedder det i sidste Vers ligesom i tredie sidste af „Der gik i grønne Skove: „Den, som har Visen digtet, det er en dansk Student." I „Episode af et Familieliv" kalder han Studenterne og Kunstnerne for Fantasimennesker, og i det tidligere aftrykte Brev til *Kamma Rahbek* underskriver han sig „Schack Anselmus, der Student". Han længtes bestandig efter sine Studentervenner; i hans Breve hedder det: „Hils alle skikkelige Studenter fra mig" [1]) og senere: „Hils alle gode, evigforsorne Venner og Kammerater fra mig!" [2]) Han opfordrer sin Ven *Visby* til at give ham fuldstændig Efterretning om Alt, hvad der kan glæde *en Student* [3]). Hans Tanker gaa ofte til Studenterforeningen, hvis Vel ligger ham saameget paa Sinde. Han skriver: „Jeg skulde dog ikke haabe, at disse Femmænd til Lovenes Revision [4]) ville lade nogensomhelst Filistrismus indsnige sig [i Foreningen]; der var sgu nok i Forvejen." [5]) Hans Tanke er opfyldt af Visebogen, som udarbejdes, og han vil have Melodierne tilføjet. Da den endelig kommer, er han ret vel til-

[1]) Breve fra og til C. W., S. 6. [2]) Smstds., S. 9. [3]) Smstds. S. 2. [4]) *Rahbek, Ingemann, Poul Møller, Carl Thortsen* og *Abrahams*. [5]) Breve fra og til C. W., S. 5.

freds med den; „der er mange gode, men en Del, som kunde udelades; nogle af de tyske Sange har Kommissionen fordærvet, kjender jeg *dem* ellers ret. (*NB.* Viserne).“ [1])

Iblandt Studenterne havde det Rygte udbredt sig, at han blev holdt i et Slags Fængsel i Kjøbelev. Da *Thiele* kommer dertil, tør han ikke uden Videre besøge ham. Han siger: „Jeg havde en Slags Formodning om, at han holdtes, om ikke just i Stuearrest, saa dog med lidt Strænghed til Bogen af den velærværdige Stiffader, og jeg var altsaa ikke vis paa, at et Besøg fra Kjøbenhavn vilde blive godt optaget *der* i Huset“ [2]). Dette Rygte kom Chr. Winther for Øre; han skriver da til *Visby*: „Nogle Udeladelser i Breve til kjøbenhavnske Venner om, at jeg ikke læser Teologi med Lyst og deres Samtale eller Skriven derom har maaske foranlediget hint flove Rygte, som Du omtaler, hvis virkelige Tilværelse jeg, paa Grund af Din bekjendte barnagtige Skalkhed, let kunde fristes til at betvivle. Er det derimod virkelig sandt, saa undskylde Du min Tvivl, og, naar Du desangaaende har talt med *Poul Møller*, saa vil Du erfare, at jeg nyder Frihed, fuldeligen, ja, maaske *plus quam fas est.* [3]) Jeg haaber, at Du i Forening med ham modarbejder Rygtet (hvor dog Folk ere stærke i at kombinere!), der i mine Øjne er ligesaa ubehageligt for min Fader — der behandler mig med den største Delikatesse og Humanitet (Du veed, jeg er hans Stifsøn) — som ydmygende og ærgerligt for mig; det

[1]) Smstds. S. 16. Hans Studentervise fra 1820 var naturligviis optagen i Samlingen. [2]) *Thieles* „Af mit Livs Aarbøger“, S. 225. [3]) Mere, end det er rigtigt.

kunde jo synes, at *jeg* havde udspredt dette Rygte" [1]). Andensteds siger han om sin Stiffader, at han var en elskelig Karakter, en højtbegavet Kirkelærer og en lærd Mand; „ja, han var tilvisse en god Sædemand; han havde ogsaa Noget at udsaa og gjorde det vist med den rette Glæde:

I shall not look upon his like again". [2])

Oversættelsen af *Schleiermachers* „Ni Prædikener over det kristelige Husliv" tilegner han *Rasmus Møller* „med inderlig Kjærlighed og sønlig Taknemmelighed". I sit Levnedsløb, forfattet i Anledning af hans Indvielse til Biskop, siger *Rasmus Møller*, at han stedse har staaet og staaer i samme Forhold til Chr. Winther som til sine egne Børn, [3]) og Stiftsprovst *Fr. Helveg* i Kjøbelev skriver til mig: „Jeg har aldrig sporet, at *Rasmus Møller* har fundet sig besværet af sin Stifsøn." Han elskede ham, vejledede ham og levede meget sammen med ham. Hver Dag fulgtes de ad paa Spasereture, og hver Aften, naar de Klokken 8 havde endt deres Læsning, samledes de med Damerne i Dagligstuen, hvor Chr. Winther da var ubeskrivelig morsom og underholdende. Sommetider var *Rasmus Møller* i daarligt Humør, og det var, naar Stifsønnen havde været mindre flittig, hvilket havde nødvendiggjort en alvorlig Tiltale, der da bevirkede, at han læste en lille Tid, for saa atter at sakke af. [4])

[1]) Breve fra og til C. W., S. 13. [2]) Smstds. S. 206 og 126. Det engelske Citat er af „Hamlet", Akt I, Sc. 2. [3]) Se „Prædikener ved *R. Møllers* og *N. Fogtmanns* Indvielse til Biskopper samt de to indviede Biskoppers i Kirken oplæste Levnedsløb", S. 38. [4]) Meddelt mig af Professorinde *Lange*, født *Bredsdorff*.

Naar Winthers Liv i Kjøbelev altsaa i disse Aar alligevel havde sine mørke Skygger, saa laa det deri, at han blev tvungen til at bruge sine Ævner paa et Omraade, hvor al hans Lyst svigtede, og det vil igjen sige, at han maatte bruge dem fejlagtigt; Lysten viser som oftest Ævnen. Han saae tilbage over sit Liv og blev mismodig. I „Genrebilleder“, gjennem hvilke han tidt har givet os Indblik i sit eget Levned, lader han Limmer synge en Sang, som skildrer Digterens egen Stemning paa det her omtalte Punkt; han har aabenbart tænkt paa sig selv, naar det hedder:

Fra Fred og Fryd, fra Hende,
mit Fjed jeg maatte vende
til Byen som Student.
Halvdrømmende i Staden
jeg vandred om paa Gaden
med hver en Nerve spændt.

Jeg fik ej Tid at sukke
for alt det Ny' og Smukke,
der tog mig fast i Favn;
som Sejleren paa Bølge
jeg maatte Strømmen følge
langt fra min Lykkes Havn.

I Hvirvelen, i Vrimlen,
i Rusen og i Svimlen,
jeg tvende Kvinder saae.
Hvor var de Bægge skjønne!
Min Trofasthed at lønne
de gav mig Løfte paa.

I Ensomhed besøgte
den Ene mig, hun spøgte
og sang og favned ømt;
de Greb i Lyrens Strænge
hun lærte mig, som længe
jeg selv kun havde drømt.

[1]) Sml. Digtn. X, S. 210—12.

Undselig, bly og bange
jeg aanded ud i Sange
mit Hjærtes Sorg og Lyst;
men ak, det Ingen rørte,
og hun, som mig' forførte,
nu lod mig uden Trøst.

Den Anden saae jeg stedse
i smaa og større Kredse
omringet af en Flok
Tilbedere, som travle
jeg saae at gaa og kravle
stolt paa Koturn og Sok.

Jeg voved selv at nærme
mig til de malte Skjærme,
hvorfra lød hendes Kald;
men ak, Kronions Datter
mig gav til Rov for Latter
midt i sin Tempelhal.

For disse rige Tvende
jeg glemte ganske hende,
den fattige Lilievaand[1]);
jeg nedbrød alle Skranker,
jeg døved alle Tanker,
jeg løste hvert et Baand.

Bort kasted jeg som Muldet,
der troes at gjemme Guldet,
min favre Ungdomstid;
min Vandrings Fjed blev svage,
jeg monne fej forsage
hver mandig Dont og Id.

Og Timer var henrundne,
og mange Aar forsvundne,
før ret jeg vaagned op;
end hørte jeg til Krybet,
mens Andre jeg fra Dybet
saae højt paa Ærens Top.

[2]) Maa jo her betyde Videnskaben.

Saaledes følte Chr. Winther det ofte i denne Periode, mens han *skulde* gjøre sin Pligt.

Hvor tungt Teologien hvilede paa ham, kan sees af følgende Brudstykker af Breve til *Visby*: Den 30te Marts 1822. „Naar Teologien ikke var, saa levede jeg ret godt her; men den og Savnet af Dig og mine øvrige gode Venner gjør mig undertiden kjed af min Tilværelse, især da jeg ikke seer Enden derpaa før om nogle Aar; — Du begriber ikke, hvor dum jeg er! Aa, jeg er meget dum!“ Den 7ende Oktbr. „Alt, hvad jeg kan sige om mig selv, er med faa Ord dette: at jeg vel læser Teologi dagligen og ideligen, men uden synderlig Lyst, og desaarsag vil det ingen Fremgang faa, og det nedslaaer mig. Jeg formoder, at . . . alle mine *coævi*[1]) tage Examen før jeg, og jeg vil da komme til at sidde blandt en hel Del unge, sprænglærde Spyttegjøge, ligesom en Ugle . . . . Hvad skal der blive af? Faaer jeg ogsaa den forbandede Examen, saa har jeg dog ikke Lyst til Præstestanden.“ Den 8nde Marts 1823: „Jeg begynder nok snart at læse Testamentet for sidste Gang — Genesis, Micha, Nahum og Habakuk, item første Bog af Salmerne er tillivs, og den tredie eller fjerde Bog begynder jeg paa imorgen. Kirkehistorien frygter jeg ikke saameget for endda; *Henke* og *Thym* have hjulpet mig mangfoldig; Du skulde læse den sidste igjennem, men sagtens er han *Dig* altfor heterodox. Siig mig dog, hvor jeg skal finde noget Trykt om Danmarks specielle Kirkehistorie; har *Münter* ikke skrevet en saadan? *R. Müllers* Apologetik behager mig mest af hans fire Systemer; Dogmatikken og Moralen f. Ex.

[1]) Samtidige.

desperer jeg næsten om nogensinde at forstaa eller lære. Du vil heraf kunne slutte, at jeg ikke kan komme til Kjøbenhavn før til Efteraaret — om saa?? — Jeg bliver altid i slet Humør, naar jeg tænker herpaa, og mit gode Lune gaaer lidt efter lidt afvejen; men lad mig først blive befriet fra det teologiske Aag, saa skal jeg vel gjenvinde min Plads mellem de lystige Brødre!" Den 2den Dec. 1823." Du maa endelig lade mig vide, hvorlunde Du har inddelt Din Tid paa Fældenden, kort før Examen. Siig mig det Formelle ved Indskrivning og Petitum — oplys mig, kort sagt, om alt til Examens Præparation Henhørende. *Jeg* forstaaer nok hverken at *læse* (studere) eller at inddele min Tid ret; thi altsom jeg *læser* og troer at have *lært,* glemmer jeg igjen; — jeg er en sand Sisyfos! — Siig mig, om det uden stor Vanskelighed fra Professorernes Side er gjørligt at tage Examen *strax* ved min Ankomst til Kjøbenhavn — om det muligen skulde bringe dem til at skærpe Lagen? [?] . . . Det trøster mig ellers at se, at i de sidste to Kvartaler af 21 omtrent 15 have erholdt bedste Karakter. . . . Jeg læser nuomstunder ikke Meget af æstetiske Sager; til Rekreation om Middagen og efter Aftensmaden læser jeg noget Historie. Jeg maa her gjøre Dig opmærksom paa, at jeg staaer op Kl. $5^1/_2$ om Morgenen og lægger mig derfor Kl. 10 præcise. — Har Du læst *Bretschneiders: Probabilia de evang. Johann:?* Ligesom *Berthold* river de trende første Evangelier ned for at hæve Johannis, saaledes hæver *Bret.* dem paa Ev. Johannæi Bekostning; men Hvad skal de Narrestreger til? Jeg læser Sligt kun af Pligt, ingenlunde af Lyst."

„Du kunde gjøre mig en ubetalelig Tjeneste, hvis Du vilde laane mig en *renfærdig* hebr. Bibel. Hidtil har jeg læst i gamle *Michaelis* sin Bibel; men den kan jeg ikke *gaa op med.* Har Du ingen selv, saa meld mig, om Du muligen kan skaffe mig en saadan for en billig Hyre; jeg er græsselig i Vinden, hvis jeg ikke faaer den snart . . . Ach, Kjære! Melankoli!" *Den 8de Marts 1824.*" . . . . Det er endnu ved det Gamle med mig; jeg stræber mod en strid Strøm, der snart sætter mig mere *tilbage*, end jeg selv arbejder mig frem. — Gammel bliver jeg, mine *bedste* Ungdomsaar ere snart forbi, svag bliver jeg mere og mere paa Legeme og Sjæl, og Haabet bliver mig ikke engang tilbage i denne Pandoras Æske. Jeg seer alle mine Jævnaldrende, ja, de Yngre, at gaa mig langt forbi og føler tillige min Afmagt til at arbejde mig ivejret, til at sætte mig i Respekt hos mig selv — end sige hos Andre. Du vil heraf kunne slutte, at jeg ikke ret vel kan sige Dig bestemt, *naar* jeg agter at gaa op; men dette er *nu*, mere end forhen, blevet tvivlsomt, eftersom jeg af Rygtet har erfaret Noget om en betydelig Skærpelse, som skulde være foretaget med teologisk Examen, f. Ex., at man ikke maatte notere Paralelsteder eller hebraiske Gloser i Randen af sit Nye Testamente, at man udenad skulde *citere* paa Græsk og Hebraisk, at man *for at faa Laud nødvendigen* maatte have læst noget Arabisk. Er alt Dette sandt? Eller hvor Meget deraf? *Hvis* er Skylden? Og *hvilken* Aarsagen? Hvis dette er Dig bekjendt, saa negter Du mig ikke Svar herpaa . . . .; herved vil Du udrive mig af en pinlig Uvished . . . . Skriver Du brav mange Vers, min Søn? Jeg troer,

sandt for Herren, ikke, at jeg har vovet mig paa den Galej i $1^1/_2$ Aar, naar jeg undtager en Vise, som jeg skrev til min Broders Bryllup.[1]) *P. S.* Det er dog vist ikke muligt, idetmindste ikke for mig, at gjennemlæse alle teologiske Discipliner i $^1/_4$ Aar."

Imidlertid nærmede sig med langsomme Skridt Examenstiden. Som dengang han drog bort for at blive Student, førte han ogsaa nu, da han forlod Kjøbelev for at tage sin Embedsexamen, Stambogsblade med fra sine Kjære:

I.

Hvad Du tænker, Hvad Du taler, Hvad Du handler,
Proxit, proficiat, conducat sitqve saluti[1])
1824.

Det kan Ingen hjærteligere ønske end
Din Søster Petrine.

II.

Erindrer Du Dig Din Broder, da vil Du ogsaa erindre Dig hans Hustru, som bestandigt ønsker Dit Vel og mindes Dig med Venskab.

Vindeby d. 28nde Aug. 1824.

Din Svigerinde Lovise Møller.

III.

I os selv er Kilden til vor Smerte,
i os selv er Kilden til vort Held,
i os selv, kun i vort eget Hjærte,
grønnes Spiren til vort Ve og Vel.

[1]) Se Side 225. I Slutningen af sit Ophold i Kjøbelev skrev han endvidere „Jeg elskte Fogdens Datter." (Sml. Digtn. IV, S. 1.)
[2]) Gid det maa gavne, være rigtigt og føre Dig til Lykke!

I Dit Livs de lyse, mørke Dage,
hvordan Skæbnens Haand end leder Dig,
skal mit Søster-Ønske Dig ledsage:
I Dig selv Du vorde lykkelig!

Den 29nde Aug. 1824.

Nielsine Møller.

IV.

Tis not for mortals allways to be bless'd,
but him the least the dull or painful hours
of life oppress, whom sober sense conducts
and virtue thro' this labyrinth, we tread.

May these words af Armstrong sometimes call forth to you in friendly remembrance your

Kjøbelev 29 of Aug. 1824.

K. B. Sindenius[1]).

Med saadanne Hilsener og mange gode Ord rejste Chr. Winther bort fra Præstegaarden.

Endelig stod Slaget d. 25nde Oktbr. 1824; det var den første Examensdag, og de andre Examinander vare *Plum*, der senere blev Præst i Spjellerup, og *F. C. Carstens*, senere Præst til Frederikshøj og Karup i Aarhus Stift. *Plum* fik Laud, *Winther* haud ill. og *Carstens* Non. *Hans Christian Rørdam* og den senere Etatsraad og Rektor *Bojesen* vare oppe samme Gang; *Visby* var bleven Kandidat Aaret før.

Følgende tre Attester ere udstedte kort efter Examen:

I.

Candidatus Theologiæ Hr. R. W. Chr. Fr. Winther, som i sidstafvigte Maaned tog teologisk Embeds-Examen med næstbedste Ka-

[1]) Det falder ikke altid i Dødeliges Lod at blive velsignet; men Den, hvem ædruelig Fornuft og Dyden føre gjennem denne Labyrint, hvori vi vandre, tynges mindst af Livets kjedelige og pinlige Timer.
Gid disse Ord af A. undertiden maa gjenkalde i Din venlige Erindring Din K. B. S.

rakter, har i de sidste Aar maatte fuldende sin videnskabelige Uddannelse hjemme hos sin Stiffader, Hr. Stiftsprovst Dr. *Møller* i Kjøbelev. Men denne berømte Lærdes Vejledning har været saa hensigtsmæssig og Hr. Winthers egen Flid saa stor, at de Vanskeligheder, som Savnet af Universitetet og Hovedstadens Biblioteker frembød, blev for en stor Del lykkeligen overvundne, og vor Kandidat lagde ved den offentlige Prøve tilstrækkelige og omfattende Indsigter for Dagen i de forskjellige Discipliner. Da han hermed forener ustraffelige Sæder og en agtværdig Karakter, vil jeg have ham alle Vedkommende paa det Bedste anbefalet, i den faste Forvisning, at han vil vorde en værdig Lærer i den danske Kirke.

Kjøbenhavn d. 2den Nov. 1824.

J. Møller.

II.

Hr. Cand. S. Minist. R. W. C. F. Winther har i Aarene 1819 og 1820 med Flid bivaanet mine Forelæsninger over den kristelige Moral, Dogmatikken og Brevet til Romerne. Efterat Omstændighederne havde bragt ham til at forlade Universitetet, fortsatte han sine Studeringer under sin Stiffaders, Doktor Theologiæ *R. Møllers* Vejledning og underkastede sig derpaa den teologiske Embedsexamen d. 25nde Oktbr., ved hvilken han aflagde saadanne Prøver paa sine Fremskridt i de teologiske Discipliner, at han tilkjendtes Karakteren Haud illaudabilis.

Kjøbenhavn d. 3die Nov. 1824

P. E. Møller.

III.

Hr. R. W. C. Winther, Kand. i Teologien fra Oktober 1824 med Karakteren Haud illaudabilis, er mig fra sit akademiske Kursus bekjendt som en meget anbefalelsesværdig ung Teolog. I de teologiske Discipliner har han, fornemmelig ved den skriftlige Del af Examen, lagt gode Kundskaber for Dagen; og med disse forbinder han flersidig humanistisk Dannelse og Følelse for sin Videnskabs og sit Kalds Højhed, som i hans tilkommende Embedsførelse ikke vil blive uden Frugter.

Kjøbenhavn d. 3die Jan. 1825.

H. N. Clausen.

At man ikke hjemme i Kjøbelev havde ventet første Karakter, eller at man i alt Fald paaskjønnede, at Examen var afsluttet med en ordentlig anden, fremgaaer deraf, at man strax, da Budskabet om Resultatet kom, anordnede, at der den Dag imod Sædvane skulde trakteres med Kaffe.

Chr. Winther selv blev i Kjøbenhavn og jublede Fremtiden imøde. Hans frigjorte Tanke og Følelse skabte Digtene „Henrik og Else“ [1]) og „Christen og Lene.“ [2]) Det første var hans Seiershymne efter det vundne Slag. Særligt tænkte han maaske paa *Trine Ernst*, naar han sluttede det med de berømte Linier:

For alle vakre Piger paa Danmarks grønne Vang,
der blive deres Bejler tro, jeg digted denne Sang.
Jeg synger deres Pris, til jeg lægges i min Grav;
thi dem er der, Gud ske Lov, dog endnu mange af.

Det er i alt Fald vist, at han sendte sin Tanke og Længsel over til sin lille, milde Veninde. Efter Hvad han selv har optegnet, skrev han mod Foraarstide 1825 paa Ehlers Kollegium, hvor han vistnok var *Visbys* Gjæst, sit bekjendte Digt: [3])

Lille Cathrine!
Hvi bær' Du det dejlige Haar,
som Dig om Kinderne slaaer,
glinsende blødt?
Siig mig, er det ogsaa Ret?
Fange mit Hjærte i Næt!
Nu har det flagret sig træt,
ja, næsten dødt!

[1]) Sml. Digtn. VI, S. 197. [2]) Smsteds 213; dette blev første Gang offentliggjort i „Kjøbenhavns Morgenblad“ d. 12te Marts 1825. [3]) Sml. Digtn. I, S. 70. („Kjøbenhavns Morgenblad“, d. 19de Apr. 1825.) Meddelelserne om, at nedenstaaende Digt er skrevet til hende, ere givne mig af Frøken *P. Ross*, og Kordegn *Pedersen* i Kjøbelev har stadfæstet hendes Udsagn.

Lille Cathrine!
Du viste den spædeste Fod,
hvor som i Dansen Du stod
den sidste Gang.
Liflig Du var for mit Sind,
Kjærlighed listed sig ind,
mens jeg i Tonernes Vind
henrykt Dig svang.

Lille Cathrine!
Hvor trofast jeg favnede Dig!
Ak, men det gavnede mig
dog jo kun lidt!
Rigtignok var Du saa mild,
ja, men Dit venlige Smil
tændte i Hjærtet en Ild,
men kuns i mit!

Lille Cathrine!
Nu kommer vel Vaaren med Grønt,
svinger sin Fane, saa skjønt
blomsterbrodert;
jeg vil i Lundene gaa,
Fuglene hører jeg paa,
Hjærtet vil hoppe og slaa,
ømt og genert.

Lille Cathrine!
Saa spørger jeg Kukkeren ad
hist mellem Bøgenes Blad:
„Naar skal jeg dø?“
Svarer den: „Det skal Du snart!“,
tænker jeg: „Det var da rart,
„at Du dog før Din Depart
„saae denne Mø!“

Lille Cathrine!
Naar skal vi nu samles igjen?
Glemmer Du ganske Din Ven,
inden vi sees?
Aaret omdrejer sin Rok;
Du har forgjettet mig nok;
da kommer Bejleres Flok,
ja, vel en Snes!

Lille Cathrine!
Jeg elsker Dig inderlig ømt!
Det har *Du* aldrig vel drømt,
ak, men kun *jeg*!
Snart vil jeg sige Dig det!
Pige, forstaaer Du mig ret?
Da skal jeg lystig og let
ile til Dig!

Deraf blev der imidlertid Intet. Snart droges han af nye erotiske Tilbøjeligheder, og Hovedstadens større Forhold spredte hans Tanker.

Hans Hjærte havde Vinger,
hans Gang var som en Dans,
hans Tankers Række var
som en broget Urtekrans.[1])

[1]) Sml. Digtn., VII, S. 194.

INDHOLD.

CHRISTIAN WINTHER.

ET LIVSBILLEDE

VED

NICOLAJ BØGH.

II.

HUSLÆRERTID. — REISE TIL ITALIEN. — TRANGE TIDER.
LÆRER FOR PRINSESSE MARIANE.

KJØBENHAVN.

FORLAGT AF UNIVERSITETSBOGHANDLER G. E. C. GAD.

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE.

1900.

Aarsagen til, at jeg ikke før nu har kunnet udgive 2det Bind af Chr. Winthers Levned, vil man let kunne finde, naar man gjennemlæser dets Afsnit S. 242—99, hvis Hovedperson først i Sommer er død. Det er mit Haab, at tredie Bind snart vil kunne følge efter dette.

Nic. B.

Huslærertid.

1825—30.

Paa Livets Træ er Haabet
en Blomst, som pynter smukt,
men ak, der ofte falmer
uden at sætte Frugt.

CHR. WINTHER: „Genrebilleder"
(Sml. Digtn. X, S. 201).

Det var ni Aar siden, at Chr. Winther som en befriet Artiumskandidat havde taget Bolig i Kjøbenhavn; nu var han kommen videre ad Befrielsens Vej, og atter blev Kjøbenhavn — „det kjære, fornøjelige Kjøbenhavn“, som han kaldte det — hans egentlige Opholdssted. Den første Tid boede han i Rosenborggade og senere paa Ehlers' Kollegium, hvor han — efter først *der* at have været *Visbys* Gjæst — blev Alumnus.

Han fandt saagodtsom alle sine gamle Venner i Studenterforeningen. Denne havde i 1825 faaet sit bekjendte hyggelige Lokale i Boldhusgaden. Her levede man gemytligt, uden Politik eller andet Djævelskab; det var indtil 1830 „Æstetik, Hjærtelighed og Broderlighed, der var Aanden her“, hvor Chr. Winther nu meget hyppigt var en glad og velseet Gjæst. Efter sin Tilbagekomst fra Kjøbelev spiste han hver Dag tilmiddag her sammen med *Poul Møller*, *C. N. David*, *J. H. Bredsdorff*, *Chr. Poulsen*, *Jørgen Jørgensen*, *F. L. B. Zeuthen*, o. Fl.[1]). Af nye Venner, som han erhvervede sig, kan nævnes den senere Læge og Forfatter baade af historisk-topografiske og lægevidenskabelige Skrifter

[1]) Se Zeuthen: Mine første 25 Aar, S. 82.

1*

Jens Rasmussen Hübertz, hvem han til sine sidste Dage stod i Forbindelse med, *Frederik Ulrik Timm*, til hvem han i 1828 skrev det muntre og hjærtelige „Rejsepas“ [1]), da denne som Auditør rejste til Jylland, og som vedblev med at regne sig blandt hans „oprigtigst hengivne Venner“ [2]), samt den senere Præst i Ørbæk, *Hans Peter Engelbreth* [3]), en Søn af Provsten i Lyderslev.

Den Anstrængelse, Chr. Winther havde underkastet sig for at kunne tage Embedsexamen, havde svækket hans Helbred noget. Den 4de Februar 1825 skriver han i et utrykt Brev til *A. P. Liunge:* „Jeg er forknyt i denne Tid; mit Bryst er temmelig slemt — ja, det er saavist! En venlig Hilsen til alle Dine fra det usle Spektakel, som gaaer omkring her og lader sig kalde Christian Winther.“ En Uges Tid før har han alligevel (d. 28nde Juni) været paa Bal i „Det venskabelige Selskab“ og bragt Damerne sin Hyldest i den Sang, han senere optrykkede under Titelen „Skjønheds Magt“ [4]), og i hvilken han farverigt og fyndigt tegnede et Billede af den varme, kraftige Mand og „den slanke, dejlige Eva“. Her spores ingen Svækkelse, men lutter Livsmod og Ungdom. Hans Svaghed betød aabenbart ikke meget; men værre var Pengemangelens Tryk, som hvilede

[1]) Sml. Digte. I, S. 9. [2]) „Breve fra og til C. W.“, S. 76. [3]) I 1828 skrev denne i Winthers Stambog:

Lad ensom leve Hvo, som kan!
Jeg priser *dem*, sig binde:
ukvinnet*) Mand kun halv er Mand.

[4]) Sml. Dign. I, S. 6; i „Kjøbenhavns Morgenblad“ I, No. 16 findes Digtet i den oprindelige Skikkelse.

*) ugift (af Kvinde).

paa ham. Han havde meget ondt ved at skaffe sig det Nødvendige til den materielle Existens, og hans Venner maatte ofte træde hjælpende til. Saaledes skriver han f. Ex. d. 13de Febr. i et, ogsaa utrykt, Brev til *Liunge:* „Du var saa god for en Maaned siden at tilbyde mig et Forskud. Dengang haabede jeg ikke at komme i den Nødvendighed at benytte Dit venskabelige Tilbud; men jeg *maa* tage min Tilflugt til det mig tilbudne Asylum, og jeg gjør det med saa meget større Frimodighed, som *Du selv* tilbød mig det, og det endog med det Tillæg, „at Du, Gud ske Lov, kunde gjøre det".

[Efterskrift]. Jeg havde ved Gud nær glemt at sige Dig, at jeg ønskede, hvis Du kunde, 10 Rbd. i Forskud."

Saaledes kunde det i Længden ikke blive ved med at gaa. Den, der traadte til og sikrede ham en stadig Gjerning med tilsvarende paalidelig Indtægt, var *Henrik Nicolai Clausen*, der ved saamange Lejligheder — altid paa den nobleste Maade — har støttet unge, begavede Universitetssønner, hvis Ævners Art ikke let kunde sikre dem Tilværelsen ad Embedsvejen[1]). — I Kjøbenhavn existerede der dengang en velstillet Grosserer *H. C. Müffelmann*. Huslæreren her var Chr. Winthers Studenterkammerat, *A. G. Gelmuyden*[2]). *Clausen* maa

[1]) Winther følte sig hele sit Liv igjennem taknemmelig mod *Clausen*. I et utrykt Brev fra Slutningen af Trediverne, skrevet til *Theodor Schorn*, kalder han *Clausen* „den Elskværdigste, Du kan raadspørge". [2]) Han var *Just Thieles* og *Abrahams'* Skolekammerat, skrev Vers og havde med de to Ovennævnte og *C. Otto* stiftet Foreningen „Hebe". (Se: *Ottos* „Af mit Liv, min Tid og min Kres" S. 45, 62—64 og 222, *Thieles* „Af mit Livs Aarbøger" S. 77, *Alex. Schumachers* „Ludvig Bødtcher", S. 9, *N. C. L. Abrahams* „Med-

have ment, at denne Plads vilde egne sig godt for Chr. Winther og tilbød derfor *Gelmuyden*, at han, hvis han vilde give Afkald paa sin Stilling til Fordel for den unge teologiske Kandidat, skulde til Gjengjæld faa et under Universitetet liggende, godt Skolelærerkald i Græse, en Mils Vej fra Slangerup. *Gelmuyden* var villig hertil, saa meget mere, som hans gode Ven *H. D. Kopp* var Præst *der*. Først maatte der jo imidlertid forhandles med *Müffelmans* selv, der ikke synes tidligere at have havt Begreb om denne Plan med Chr. Winther. Grossereren opholdt sig netop da i Udlandet, og til ham skrev da Fruen d. 19de Marts 1825: „I et Brev, som Hr. *Gelmuyden* tilskrev mig igaar, tilkjendegiver han mig sin Hensigt at forlade vores Hus; dog er det, Gud ske Lov, af ingen anden Grund, end at han i den Alder, hvori han nu er, bør tænke paa en mere stadig og uafhængig Virkekres, som jeg ikke Andet end kan give ham Ret i; dog havde jeg — som Du selv kan tænke — ikke ønsket eller ventet det for Øjeblikket. Jeg veed slet ikke, hvad Dine Ideer er, naar han forlader vores Hus, om Du vil have Dine Børn i Skole, eller om Du vil have en Huslærer igjen. Efter at have tænkt over den Sag, saa er dog mit Raad, at vi bestemmer os til en Huslærer, og det af flere Grunde; for det Første sagde Hr. *Gelmuyden*, at *Alvildes* Uddannelse ikke var saa vidt, at hun kunde undvære Underviisning, da hun lærer langsomt og med noget Besvær, saa hun er langt tilbage for *Thora*, som vi

delelser af mit Liv“, S. 34, og *Arth. Abrahams*' „Minder fra mine Forældres Hus“ S. 65 og „Minder fra min Barndom og tidlige Ungdom“ S. 172—73).

Bægge vare enige om ikke havde nødig at komme under en ny Lærer, da hun har lært saa Meget, at hun nu gjærne kan hjælpe sig. At sende *Alvilde* [ ] i Skole, er hun for gammel til, og det vilde være mig højst imod; jeg holder ikke af, at unge Piger naa en for høj Alder i Skolerne; de høre og lære for Meget af de Ting, som det er bedst for en ung Pige slet ikke at vide Noget om, og som ikke kan undgaaes, da Selskabet af Børnene er blandet, og Hvad der i den ene Familie [ ] knap tænkes, ja, mindre tales om, i Børns Nærværelse, det omtales med største Letsindighed i andre, og hun er snart 15 Aar, altsaa ikke ganske Barn mere; og saa er den Gade-Renden til Skolerne mig ubehagelig i den Alder. Hvad nu *Hother* angaaer, da veed Du jo selv, hvordan han har det, og at han paa den Maade, som de lærer i somme [Skoler], hvor der ingen Hensyn bliver taget til Kapaciteterne, nok snart vilde tabe aldeles Modet, naar han saae, hvorledes Børn langt under hans Alder kom over ham, og, da han ikke har Ærgjerrighed nok og ikke stor Lyst eller Hoved, saa er jeg bange for, at det Hele snart vilde staa i Stampe hos ham, da der ingen Drivfjeder er, eftersom Fliden ikke bøder paa Hovedet, Ærgjerrigheden ikke paa Lysten. *Peter* har jo Hoved nok for at kunne komme i en Skole; han mangler kun: „Kjæp, rap Dig paa min Ryg!“, saa gaaer nok Hovedet vorwärtz; men paa den anden Side er den Dreng virkelig saa fuld af List og Kneb, at jeg ved at vide ham i en Skole og i et meget blandet Drengeselskab langt mere frygter for hans Hjærte end for hans Hoved, som jo ofte er Tilfælde med de bedre Hoveder . . . . . Det vil jo, naar man

har ham stadigt under Øjnene, ikke have Noget at sige; kun troer jeg, at Skolen før fremmer end kvæler saadanne Spirer. Efter at have overtænkt den Ting saaledes, vil Du nok selv bifalde, at jeg har givet *Gelmuyden* [det Hverv] — som han da ogsaa selv tilbød sig — at forskaffe os en anden Huslærer, som han paa det Samvittighedsfuldeste har lovet at forskaffe os. Skriv mig dog snarest muligt, paa hvad Konditioner *Gelmuyden* er hos os; jeg har næsten glemt dem og skulde dog ikke synes saa uvidende derom, naar vi fik en ny. Er det ikke 25 Rbd. om Maaneden og Alting frit i Huset paa Vadsk nær, og, i Tilfælde af Opsigelse, en Maaned fra hver Side i Forvejen?" — Den 23nde April skriver hun atter: „Jeg kan nu med temmelig Vished melde Dig, at Hr. *Gelmuyden* troer at have fundet en Lærer, som han siger at være overbeviist om, vi i alle Henseender kunne være tilfredse med; jeg venter, at han bliver mig om nogle Dage forestillet; han . . . . har taget alle sine Examiner og kunde søge Præsteembede; men, da han er Arving til 20 000 Rbd. — jeg veed ikke efter Hvem — og indtil nu har beskæftiget sig med at informere i Skoler og befundet sig vel derved[1]) og tillige er temmelig ung, saa har han ikke Lyst til at nedsætte sig paa Landet som Præst, som jo var Det, han maatte begynde med. Det skal være et overmaade godt Hoved med mange Kundskaber, et exemplarisk moralsk Menneske (som er især Det, vi meget har seet paa). Han er bleven *Gelmuyden* særdeles rekomman-

[1]) Jeg veed ikke, om — eller hvor — han havde underviist siden sin Tilbagekomst til Kjøbenhavn.

deret saavel fra hans Ven Præsten *Kopp* som fra Præsten *Münter*[1]) og desuden fra flere af hans Bekjendte. Han har ønsket sig en Plads som Huslærer, men indtil nu ikke kunnet finde Noget, som han troede, der kunde konvenere ham; desuden besidder han mange selskabelige Talenter, er blandt Andet meget musikalsk; dette er da Biting, som jeg ogsaa sagde til *Gelmuyden,* og det kan være os ligegyldigt, om han besidder dem eller ej. Hvad der glæder mig er, at han skal være saa moralsk god og at han før har beskæftiget sig med Underviisning til sine Foresattes Tilfredshed, da den Kunst at lære fra sig og forklare og gjøre sig forstaaelig for ikke meget lyse Hoveder, saaledes at man ikke forvirrer hverken ved at sige Formeget eller Forlidt om en Ting, ikke er saa let, som man troer. Nu vil jeg ønske, at han ogsaa er et let omgængeligt Menneske og ikke af et saa skrøbeligt Humør som *Gelmuyden.*"

Den 8nde Maj 1825 forlod den gamle Huslærer *Müffelmanns* Hjem og drog ind under eget Tag paa Landet, og Chr. Winther overtog hans Plads. Han forandrede nu sin tidligere beskrevne Studenterdragt og blev fin i Klæder. De pekuniære Vilkaar, der gaves ham, vare efter Omstændighederne ikke ilde; han fik fri Station, 600 Kroner i Gage og 100 Kroner i Vadskepenge.

Det Første, der strax i det nye Hjem maatte tiltale Winther, var, at den Familie, i hvilken han nu i fem Aar skulde føle sig hjemme, viste sig at være

[1]) Maa være *Balthasar Münter*, dengang 2den Kateket ved Holmens Kirke.

ualmindelig smuk. Husfaderen var en høj, elegant Person; Moderen, født *Tutein*, var meget blomstrende og yndefuld, frodig og tiltalende. Der var 6 særdeles kjønne Børn, to Døtre, som allerede ere nævnte i Moderens Brev, og 4 Sønner, af hvilke vi ogsaa *der* have hørt om *Hother* og *Peter;* en tredie, *Harald*, blev sendt til sin Mosters Ægtefælle *Cazalis* i Montpellier, og den yngste, *Emil*, var dengang kun halvfemte Aar gammel; *Hother* var 12, Peter 9. Disse tre sidste og *Alvilde* skulde være Winthers Elever. Over for disse Børn vare Forældrene — som det for Moderens Vedkommende vil sees af hendes nylig aftrykte Brudstykker af Breve — meget fornuftige, overvurderede ikke Børnenes Egenskaber, saae klart deres Fejl, havde udpræget Ansvarsfølelse overfor dem og vare bange for at forkjæle dem; de taalte gjærne Lærerens Strænghed mod dem, som de i det Hele ikke greb ind i hans Metoder. Det var dem imod at føre Børnene for tidligt frem i Verden, og de kunde selv være strænge mod dem, men saa paa den anden Side ogsaa glæde sig over deres Skjønhed og Elskværdighed. Karakteristisk i saa Henseende ere følgende Meddelelser fra Fru *Müffelmann* i Breve til hendes Mand, da han er paa Rejse, de samme Breve, som ovenfor ere benyttede; hun skriver: „. . . Jeg vilde undskylde *Thora* og *Harald*, som vare inviterede med hos Fru *Hudtwalcker*[1]) tilmiddag; men hun vilde slet ikke give Slip paa *Thoras* Selskab; de Grunde, som jeg angav, hvorfor *Harald* ikke kunde komme, lod hun gjælde. Mig

[1]) „Vejviseren“ for 1825 nævner Handelshuset *Hudtwalcker & Fiedler*, Kvæsthusgade No 40—41.

syntes, det ikke var passende at tage ham for første Gang med i Din Fraværelse, da man let kunde tro — idetmindste i vores Familie — at *jeg* benyttede Din Fraværelse for at forskaffe ham Fornøjelser, som indtil nu vi jo Bægge overensstemmende have afslaaet, da han jo før har været indbudt med os, og Familien har vidst, at vi ikke vilde have, han skulde benytte samme. Nej, det kan blive, til hans Papa kommer hjem; saa kan han selv præsentere sin Sønneke. Din Datter har altsaa for første Gang viist sig i stort Middagsselskab[1]), og jeg kan ikke Andet end sige, at hun opførte sig ret honnet og skikkeligt og hverken kastede Gjæsterne de afgnavede Ben i Øjnene eller lagde sine egne Ben op paa Bordet, som Fortællingen om Bondedrengen beretter. Nej, hun sad saamænd saa stiv og stram, som om hun sad paa en Pind; men — for dog at blive ved Sandheden, da det Sidste vel heller ikke vilde gefalde Dig for en ung Pige — saa kan jeg ikke Andet end sige, at hun traf ret godt den gyldne Middelvej; hun var saa heldig at faa Mægler *Hoskjær* tilbords, som var meget munter og havde underholdt hende særdeles godt, og jeg fik adskillige Komplimenter over vores smukke Datter. „Das ist wirklich ein sehr hübsches Mädchen“ sagde Hr. *Anton Garrigues* til mig, da jeg havde ham paa den ene Side ved Bordet.“ — I et andet Brev skriver hun: „Iaftes var vor lange *Harald* paa Maskerade i „Det borupske Selskab“. *Gelmuyden, Rindom*[2]) og *Friedenreich*[3]) gjorde Parti

[1]) Hun var 17 Aar (f. 9. Septbr. 1808. † 1. Juli 1889). [2]) Den senere Kontorchef og Hovedkasserer ved Teatret. [3]) Senere „Efterslægten“s Inspektør.

tilsammen derhen, Alle i Karaktermasker, *Gelmuyden* som Kineser, *Rindom* som Amager, *Friedenreich* som Polak og *Harald* som en ung Kosakofficer. Du kan ikke tro, hvor den Knægt saae godt ud! Han var unegtelig den Smukkeste og bedst Turnerede af dem alle Fire; hans Søstre vare ganske forliebte i ham, og det vilde ikke være hans Udvortes til Skade, ifald han altid gik saaledes. Vores *Niels* havde som Militærperson taget sig af hans Paaklædning og indsnørt ham, saa han havde en Taille som en Gedehams og en Bringe, som man gjærne kunde dække et lille Spisebord paa, da den indeholdt diverse Par Strømper, Halstørklæder — jeg troer, hans hele Garderobe stak derunder — og dertil et Par prægtige Epauletter, som gav ham en Skulderbredde, der kunde sige Sparto til Mamsel *Lindners*". — Der er noget meget Sympatetisk ved det Indkik, man her faaer hos Familien *Müffelmann.*

Chr. Winther havde ikke været der længe, før han følte sig lykkelig ved den Erfaring, at det var en meget dannet og elskværdig Kres, han var bleven Medlem af; dette udtalte han ofte med stor Taknemmelighed. Det var sunde, ærlige og forstandige Mennesker, fulde af hjærteligt, kraftigt Gemyt og frisk, frejdig Naturlighed. Kvindekjønnet i Huset havde megen Sans for Poesi, og Musik hørte *der* til Dagens Behov. *Weyse,* Fruens gamle Lærer, kom der meget og satte sig ofte til Klaveret *der.* Fru Müffelmanns skjønne, aandrige, vittige og overgivne Søster *Julie* havde jo været hans Hjærtes Udkaarne. Til sin Fødselsdag under Mandens Fraværelse havde Fru *Müffelmann* blandt Andre indbudt *ham* tilmiddag; hun skriver til sin Mand: „Om Aftenen

blev der spillet paa Klaver af *Weyse*, som bandede og tordnede paa vores arme Instrument, fordi det har tabt saameget af sit behagelige og gode Anslag siden den Reparation, det fik, og havde ogsaa faaet en „tør Tone“. Hun vil, at hendes Mand skal kjøbe et nyt i Udlandet. — Ved et andet Middagsselskab har hun siddet ved Siden af *Weyse* og skriver da derom: „Man sad ikke meget mageligt, især naar man — som jeg — havde en Professor *Weyse* tilbords, der, hvor han sidder, altid troer at sidde ved et Klaver, hvor han bestandigt hæver Armene saa højt, som han vil, og har Regimentet for sig og ingen Side veed; imedens havde jeg ved alt Dette dog ikke villet bytte ham med nogen af de andre Damers Chapeauer, om de ogsaa ingen Arme havde havt, altsaa Intet, der kunde genere; for, da han var i godt Lune, saa var han — som altid — munter og interessant, især da Mad og Drikke vare fortræffelige.“

Fru *Müffelmann* havde noget rigtig Moderligt over sig og tog sig udmærket af sit Hus. Hun siger selv, at hun ønsker at vise, hun er en Kone, til hvem hendes Mand kan betro baade Kjælder og Loft. Hun var tillige, som alle hendes Søskende — noget af en Skjønaand; man mærkede let, at der var fransk Blod i hendes Aarer; hun var fuld af aandeligt Liv, meget belæst, inderlig varm og umiddelbar i sin Følelse og dertil klog. Winther fik snart stor Tillid til hende og viste hende virkelig Fortrolighed, hvori han aldrig svigtedes; thi efter hendes egne Ord kostede det hende Intet at være tavs overfor Venners intime Meddelelser; hun var til Gjengjæld ganske ærlig imod ham og udtalte til Andre, at hun elskede ham som en af sine

egne Sønner; der var halvtiende Aars Forskjel imellem dem; da han blev Huslærer for hendes Børn, var hun 38 Aar gammel[1]). — Grosserer *Müffelmann* var dengang omtrent 50 Aar gammel[2]); hans Hustru kalder ham „en betænksom Mand“, „en Mand, saa stærk, saa fast, som det nordiske Produkt Jærn og Malm“. Han havde en skarp Iagttagelsesævne og et sundt Blik paa Alt. Stærkt gik han op i sin Gjerning som Handelsmand, men tog sig ogsaa flinkt af sit Hjem. Dette Ægtepar følte stor indbyrdes Kjærlighed, og de havde gjensidig fuld Respekt for hinandens Mening. Megen Familiefølelse vare de i Besiddelse af og viste stor Trofasthed og Opofrelse overfor deres Venner. Rige og ansete Familieforbindelser, omfattende Venneomgang, et gjæstfrit, velforsynet Hus, gode Interesser og en dannet, i god Forstand fri Tone karakteriserede dette Hjem, i hvilket Chr. Winther behandledes med stor Sympati og Ligefremhed, langt mere som Ven end som Lærer. Det, hans Natur trængte til, nemlig at være delagtig i et lykkeligt og indholdsrigt Familieliv, blev ham her til Del.

Som Lærer var han yderst pligtopfyldende. Sommeren igjennem underviste han fra Kl. 7 om Morgenen til Kl. 2 om Middagen, om Vinteren fra 8 til 3, og det ud i eet Træk, uden Frikvartér; Frokosten blev bragt ind i Underviisningsværelset, hvor baade Læreren og Eleverne nød den, medens de arbejdede videre. I alle de Aar, Winther underviste her, gaves der ingen regelmæssige Ferier, og kun et Par Gange tog han

[1]) f. 28nde Februar 1787, † 22nde Febr. 1844. [2]) f. 19nde Decbr. 1775, † 27nde Maj 1848.

selv Frihed, men ganske kort, mest for at besøge Kjøbelev, ogsaa engang for at gjæste Kiel; ellers gik Alt Aaret rundt i samme Gænge. Han var — trods sine Klager over Helbredet — aldrig virkelig syg og havde endog kun sjældent Hovedpine eller Sligt. Hans Elever vare gennemgaaende velbegavede, og han selv var en livlig og pligtopfyldende Lærer med stor Ævne til at meddele sig klart og fængslende. *Alvilde Müffelmann*, „der, ligesom næsten alle kvindelige Elever med al Iver og Flid var ved Det, hun foretog sig“,[1]) har til mig erklæret: „Alt, hvad jeg har lært grundigt, og overhovedet den Kunst *at lære*, skylder jeg udelukkende Chr. Winther fra de tre Aar, i hvilke han underviste mig.“ Han søgte gjærne at bringe de ydre Oplevelser i Forbindelse med Underviisningen; saaledes lod han engang *Alvilde*, da hun efter hans Mening i altfor høj Grad sværmede for Linedansere og Beridere, oversætte anden Bogs fjerde Kapitel af *Goethes* „Wilhelm Meister“, for derved at dæmpe hendes Begejstring i den omtalte Retning. Sprog, navnlig Tysk, lærte han udmærket fra sig. — Naar hans Elever i en ældre Alder tænkte tilbage paa hans Underviisning, syntes det dem dog klart, at han arbejdede mere af Pligt end af Kjærlighed til Lærergjerningen. Drengene bankede han ubønhørligt. I et Brev af 29nde Nov. 1887 skriver *Hother Müffelmann* til mig: „Min Broder *Peter* fik en uslukkelig Hoben Bank af Chr. Winther for sin Dovenskab. Naar vi badede i Lyngby Sø, saae *Peters* Krop ud som et malet Landkaart, straalende i alle Regn-

[1]) Winthers Ord i „Episode af et Familieliv“ (Sml. Digtn. IX. S. 213).

buens Farver. Chr. Winther var tyrannisk nok til at sende mig op i Sorgenfri Skov for at skære Hasselkjæppe, hvormed min Broder skulde tyres igjennem. Jeg valgte naturligviis stedse de tyndeste Kjæppe."

Uden for Skoletiden gav Winther sig ikke synderlig meget af med Drengene. Han studerede selv endel om Aftenen og opholdt sig ofte inde hos Familien, for hvilken han gjærne læste højt og gjorde dette saa mesterligt, at det regnedes blandt Hjemmets højeste Nydelser at høre paa ham. Mest var det Andres Værker, han foredrog, og især valgte han *Tieck*, *Uhland*, *Börne*, *Rückert*, *Chamisso* og *Heine*, som i disse Aar vare hans tyske Yndlingsdigtere; ogsaa kunde han foredrage *Schleiermacher*, for hvem han „sværmede"; tillige holdt han af at sysle med og forelæse *J. P. Mynster*[1]). Hele den *müffelmannske* Familie var — som før sagt — meget musikalsk, saa her kunde han ret dyrke denne sin — næst Digtekunsten — kjæreste Interesse. Det var tydeligt, at han i dette Hjems Kres befandt sig saa vel, at han lidt efter lidt til daglig Brug helst vilde være *der;* hele hans Liv igjennem syntes det overhovedet karakteristisk for ham at slutte sig stærkt til de Omgivelser, han befandt sig vel i, og saa ikke at have meget at gjøre med Andre.

[1]) Den 27nde April 1832 (altsaa noget senere) skriver han til *Knud Sidenius* i Maribo: „I det danske Ugeblad*) findes en meget smuk Recension af det nydelige lille Stykke „Familien Riquebourg" — og af Hvem? Konfessionarius *Mynster*. Den Mand kan Alt og kan Alting godt". **)

*) *J. F. Schouws* „Dansk Ugeskrift Nr. 19 og 20. **) Brevet ejes af Redaktør *Gulmann*.

Af hans Venner saae *Müffelmanns* aldrig hos ham i Kjøbenhavn Andre end *C. N. Rosenkilde*, der ofte midt i Underviisningstimerne kom stormende ind i det Portværelse, hvor Winther sad med Børnene, og hvortil der var Adgang fra Trappegangen, og afbrød Underviisningen med forskjellige Meddelelser om Teaterforestillingen den foregaaende Aften, o. s. v., og i det første Aar *Poul Møller*, inden denne i Oktbr. 1826 drog til Christiania. Winther indførte *Poul Møller* i *Müffelmanns* Familie, og denne glædede sig ved at iagttage det udmærkede Forhold, der — trods de Tos Forskjellighed — fandt Sted mellem dem. Netop denne Forskjel havde en forbindende og fødende Virkning. Chr. Winther har selv udtalt sig om Forskjellens Betydning i Venskabet, og Hvem veed, om han ikke herved har tænkt paa sit Forhold til *Poul Møller*. Han siger: „Det er ofte gjentaget, at ligeartede Karakterer i det daglige Samliv sjældent komme i en ret og skjøn Samstemning, og dette er især anvendt paa Ægteskabsforholdet; men det kan vistnok ogsaa finde Anvendelse i Venskabet. Den Stilstand, der næsten uundgaaeligt maa finde Sted, naar to aldeles ensartede Aander leve Livet sammen, synes at hindre, eller idetmindste ikke at fremme, nogen ret inderlig Tilnærmelse, medens derimod den tilsyneladende Strid mellem to forskjelligartede Sind, lig en usynlig Væv, bestandig frem- og tilbage-arbejdende, lidt efter lidt slynger dem i hinanden til en fast og uløselig Fletning. Ogsaa her gjælder det: uden Bevægelse intet Liv!“ [1]). — Efter *Poul Møllers*

[1]) Sml. Digtn. IX., S. 214.

anden Hustrus Udtalelse til mig holdt Chr. Winther, i alt Fald i en noget senere Periode, egentlig mere af *Poul Møller*, end denne af ham. *Poul Møller* kunde undertiden finde sin „Broder“ lidt for sværmende, flagrende og karakterløs; men i det Væsentlige elskede han ham højt, hvilket ogsaa var *Müffelmanns* Indtryk. De to Stifbrødre mødtes i en stor Sky for at udgive sig for Andet eller Mere, end de virkelig vare, i „en vis Blufærdighed for at blotte det indre Menneske“ og i levende Kjærlighed til poetisk Literatur, navnlig Kæmpeviserne, til Kunst og til ideelt, studentikost Liv. De vare Bægge Naturmennesker, der følte den primitive Urkraft i sig. Engang, da der i Skoven ved Espe blev dræbt en stor Snog, opfordrede *Møller* en Omgangsfælle til at være med at spise den. Da Husholdersken paa ingen Maade vilde lave den til paa sine Pander, blev den lagt paa en Rist for at steges, men blev kun halvstegt; saa spiste *Poul M.* den næsten raa [1]). Ganske i Overensstemmelse hermed synger Chr. W. om sig selv i Ravnens Skikkelse:

Jeg Duerne jog fra Slag til Slag,
drak Blodet og hakkede Kjødet;
det, maa Du tro, har en bedre Smag,
end naar det er stegt og sødet.

Poul Møller brød glad sit sorte danske Brød, og Chr. Winthers Livret var Øllebrød. *Poul Møller* holdt af at synge *Heibergs* Linie i „Kong Salomon og Jørgen Hattemager“: „Vi, vi, vi skal min Salighed!“; han sagde „patter“ af Brystet og ikke „dier“, og i Tor-

[1]) Se *P. Rasmussen:* „Et Par Blade af mit Liv og Levned“. Rudkjøbing 1862.

bistens Skikkelse siger han paa Vers om Fluens Klæder: „Jeg gjør dem sgu vist urene". Da Chr. Winther engang hørte en ung Pige sige „Benklæder", afbrød han: „Siig Buxer, min Frøken, det er Dansk". Selv om han ikke har Ret heri, saa karakteriserer det ham, ligesom naar han holder af at sige „Særk" og ikke „Chemise". Det var som *Poul Møller*. De *müffelmannske* Børn lagde forresten Mærke til dennes usædvanlige Nonchalance i Klædedragt og Ydre i Modsætning til Chr. Winthers store Zirlighed.

Winthers yderst behagelige Person og Hyggelighed i Omgang drog alle *Müffelmanns*, men dog navnlig de kvindelige Medlemmer, til ham, og Hjemmet følte sig beriget ved hans Tilstedeværelse.

Om Vinteren beboede *Müffelmanns* en elegant Etage i Bredgade, Stedet lige foran Kong *Georgs* Palæ; her havde Chr. Winther sit Værelse oppe paa Kvisten, og Portværelserne brugtes — som før sagt — til Skolestue. Til Stedet var der en stor Have; der blev holdt Heste og Vogne, og, skjøndt Familien var nøjsom af Princip, røbedes dog paa mange Maader dens gode Kaar. Om Sommeren slog man sig ned paa „Fuglesang" i Lyngby; det var dengang en meget stor Ejendom, som Lyngby Sø omrandede paa den ene Side; nu er den udstykket. Der var vidunderlig smukt derude. Winther havde sin Lejlighed i Havehuset, som endnu staaer temmelig uforandret; i den ene Ende af det var der Stald og Vognremise, i den anden boede Gartneren *Ole* med sin Familie ovenpaa, *Winther* nedenunder. Sommereftermiddage, eller snarere Aftener, tilbragtes ofte med Sejlture paa Lyngby Sø. Chr.

Winther havde faaet dannet en af de Kvartetter, der dengang nylig vare komne stærkt i Mode herhjemme, især paa hans kjære Regens[1]). Den her omtalte bestod af ham selv, der sang anden Bas, hans Studenterkammerat, Fru *Müffelmanns* Broder, Juristen *Louis Tutein*, samt *Alvilde* og *Thora Müffelmann*; den var næsten daglig i Virksomhed, og under sine Sejlture forlystede den ofte Beboerne eller de Vandrende langs Søen; fra Villaerne kom Folk ud og stod lyttende. Ikke sjældent lagde de Syngende sig uden for Sophienholm, hvor *Frederikke Brun* boede; hun selv var for døv til at kunne høre Tonerne; men hendes mange Gjæster glædede sig over dem. *Christian d. Ottende* nød ogsaa Godt af denne Kvartet. Under sine Sommerophold paa Sorgenfri kom han ikke sjældent umeldt ned til *Müffelmanns* og optraadte da ganske som Privatmand, ligesom der heller ikke fra Værtens og Værtindens Side særligt blev gjort Stads af ham. Han drak Te med Familien og tilbragte derefter nogle Timer med den i Haven; her blev der da sunget, eller ogsaa oplæste Chr. Winther paa Prinsens Opfordring Digte, hvilket den kongelige Gjæst gjærne gav Øre til.

Det hørte til Winthers største Fornøjelser at gaa lange Spasereture i den smukke Egn derude; undertiden vandrede han alene, ikke sjældent i Selskab med *Alvilde*, ogsaa undertiden med hele Famlien.

Hver Søndag var han, sammen med alle *Müffelmanns*, indbudt tilmiddag hos Fruens Forældre, Grosserer *Peter Tuteins*, der i Kjøbenhavn boede i den store, nu nedrevne Gaard paa Hjørnet af Klareboderne

[1]) Se C. Skou: A. P. Berggreen, S. 21.

og St. Kjøbmagergade, i Lyngby i et smukt og omfangsrigt, i 1875 afbrændt Landsted lige overfor Sentrappen ind til Sorgenfri Skov. Naar man her om Sommeren var færdig med Middagsmaaltidet i Huset, flyttedes Scenen ned til en Pavillon i Haven[1]), hvorfra man til den ene Side saae ud over Søen mod Frederiksdal, medens man til den anden havde Landevejen. I denne Pavillon drak man Kaffe og tilbragte Eftermiddagen, ofte optagen af at betragte de mange Ekvipager, mest med fire Heste for, der førte den fine Verden til *Christian den Ottendes* Søndagskur. Henad Aften havde man saa den Morskab at se Prinsen og Prinsessen med hele deres store Selskab komme ned for at drikke Te i Slotshavens Pavillon omtrent lige for det Sted, hvor man befandt sig.

Ofte udeblev Winther dog fra disse Søndags-Sammenkomster hos *Tuteins*; hyppigt gik han om Vinteren Søndag Morgen tidlig hjemmefra og kom da ikke tilbage før Kl. 9—10 om Aftenen; saa besøgte han Regensen, Studenterforeningen og Studentervennerne; disse maatte ikke forsømmes, selv om han følte sig tiltalt af *Tuteins*, der ligeledes satte stor Pris paa *ham;* her — som hos *Müffelmanns* — udmærkede han sig ved en ualmindelig Hensynsfuldhed, som især ytrede sig overfor de Ældre, mod hvilke han var yderst ridderlig og optraadte „som fuldendt Gentleman“. Ofte læste han saaledes højt for gamle Fru *Tutein*, der var døv. Hos *Tuteins* var der indtil Bægges Død i Slutningen af 1827 og 1828 tidt store Selskaber, og her traf han

[1]) Den findes endnu i Landstedet „Aaløkkes“ Have, men er nu flyttet et Stykke mod Nord.

interessante Mennesker. Omtrent hele *Müffelmanns* Omgangskres stod ham aaben; saaledes var han ogsaa f. Ex. ofte Gjæst hos Fruens Fætter *Ferdinand Tutein* paa Hjørnet af Vimmelskaftet og Badstuestræde; den unge, smukke Værtinde *der* var Koncertmester *Sibonis* Datter og selv Kunstnerinde. I *Müffelmanns* Hjem fornyede han Bekjendtskabet med *Weyse*, som han jo tidligere havde truffet i Roskilde.

I disse Aar kom Winther ogsaa i daværende Etatsraad *Monrads* [1]) Hus. Den 20nde Novbr. 1825 skriver han følgende hidtil utrykte Brev til *A. P. Liunge:* „Kjære Liunge! Der er en Mand her i Byen, min Faders Ungdomsven, Etatsraad *Monrad.* Denne Mand skulde jeg alt i et helt Aar have besøgt; jeg har faaet Skjænd af min Fader, fordi jeg ikke har opfyldt dette hans Ønske, kort sagt: jeg har ikke talt med Etatsraad *Monrad*, siden jeg kom her ind til Byen ifjor. Nu har jeg faaet en gjentagen Invitation derhen til iaften. Maa jeg gaa derhen? Hvad? Maa jeg? Uden Fortrydelse? — Dog, Alvor, Snak, — det er en Familie, som jeg baade vil og maa og bør æstimere; jeg kan have Nytte af Manden, og derfor veed jeg, at hverken Du eller Din gode Moder vredes paa mig, fordi jeg *dennegang* bryder mit Ord. Jeg skal nok selv komme og hente mine Skjænd eller min Tilgivelse. Din Chr. W.“.

Snart saaes han oftere i *Monrads* Hus, hvortil han droges af den megen gode Musik, som *der* dyrkedes. En Kvartet, som bestod af Brødrene *Vilhelm* [2])

[1]) David M., senere Konferensraad, Generalpostdirektør, f. 1763, † 1847. [2]) Senere Deltager i Firmaet *Smidt & le Maire.*

og *Carl*[1]) *Smidt, E. F. C. Bojesen*[2]) og *H. P. Lyngbye*[3]), gav tidt Koncert *der*, og Chr. Winther blev snart Suppleant i denne Kvartet. Husets Datter, *Charlotte Monrad*, der siden blev gift med Postmester *Mazar de la Garde* i Helsingør, synes han at have sat stor Pris paa; i alt Fald sendte han hende senere sine „Digte gamle og nye“ og skrev foran i dem:

Til hende,
som jeg veed ej blot
er hele Monradslægtens Yndling,
som er Elskværdighedens Myndling,
til *Mazars* Lotte — kort og godt![4])

Fra *Monrads* Hjem blev han indført i Husherrens Slægtninge, Justitsraad og Kontorchef under Kommissionen for Kjøbenhavns Vandvæsen *P. H. M's* og teol. Kandidat, Lærer ved Døvstummeinstitutet *J. H. M's*. I dette sidste Hus voxede der en ung Pige frem, som i høj Grad lagde Beslag paa hans Opmærksomhed. Det var *Gyritha Monrath*[5]). Hun var overmaade nydelig og indtagende, ret original og pudsig, en lille, fin, zart Skikkelse med lysegule Krøller ned ad Nakken. Hendes Moder flyttede som Enke ud til Smakkegaarden, der ligger ligeover for Gjentoftes nuværende Jærnbanestation, ud mod Jægersborg-Siden. Under sine Sommerophold i Lyngby var Chr. Winther altsaa ikke langt fra dette Hjem, og han aflagde ofte Visit *der*. En Sommeraften var der Fyrværkeri i Sorgenfri Slots-

[1]) Senere Postmester i Horsens. Disse to Brødre vare en Slags Plejesønner af *Monrads*. [2]) Senere Rektor i Sorø og Roskilde. [3]) Komponisten bl. a. af „Ved Vintertid, naar Skoven staaer“, senere Kantor paa Vallø. [4]) Meddelt mig af Kunstkritiker *Karl Madsen*, som ejer det omtalte Exemplar. [5]) En Afdeling af Slægten kaldte sig *Monrath*.

have, og *Gyritha,* som da var ganske ung[1]), stod og saae paa det. Med Et følte hun en Arm om sit Liv. Hun veg sky — det var Chr. Winthers. Maaske erindrede han dette Moment, da han senere i „Hjortens Flugt“ sang:

Her slynged Folmer Armen
om hendes Midie blød
og kyssed hendes Læbe
og hvisked: „Du er sød!“ [2]).

Chr. Winther var vel ikke *Gyritha* ligegyldig, og hans Tilnærmelse blev i al Uskyldighed ikke afviist. Der ligger en Høj paa Marken i Nærheden af Smakkegaarden — „Brødrehøjen“ kaldes den, men hedder nok egentlig „Brødehøjen“ [3]) — *der* sad han ofte ved Sommertide og sværmede med *hende*, der i sin umiddelbare Naivitet og Barnlighed knap nok vidste Hvad der foregik. — En Dag var der Middagsselskab hos Fru *Monrath*, og efter Maaltidet kom *Gyritha* i sin hvide Kjole løbende ned gjennem Haven. I det Samme fløj der udefra ind over Hegnet en stor Rosenbuket, som faldt for hendes Fødder. Hun tog den op og saae, at et Papir stak ud af den. Da hun drog det frem, viste det sig at være et Brev, og det indeholdt Digtet »*Hvordan hun er*« [4]). Efterat hun havde gjort sig bekjendt med det, løb hun op og læste det højt for Selskabet [5]). Denne uudviklede lille Pige havde ladet sig overvælde og kunde eller vilde ikke bære Hemmeligheden for sig

[1]) Hun var født 1812. [2]) Sml. Digtn. VII, S. 222. [3]) Det er den, ved hvis Fod *Carit Etlar* nu ligger begravet. [4]) Sml. Digtn. I, S. 86. [5]) Meddelt mig af Fru *Ane Neergaard*, født *Baastrup*, som var blandt de omtalte Gjæster.

selv, tilmed da hun vel slet ikke følte det som en Hemmelighed. Digtet smigrede hende meget, hvilket ikke var uden Grund, eftersom det tegnede et nydeligt Portræt af hende, og efter Kyndiges Sigende var dette slaaende ligt.

Ogsaa et andet Digt skyldes Chr. Winthers Forelskelse i *Gyritha Monrath;* det er „Hilsen“ [1]), skrevet om Vinteren i Kjøbenhavn; det vidner om, at dets Forfatter maaske mangen Søndag vandrede ud ad Lyngby-Vejen og skød over den isbelagte Gjentofte-Sø til Smakkegaarden, for at faa et Glimt af den Elskede; sad han saa ene tilbage i Kjøbenhavn, længtes han og sang da til den „lille, ranke, blonde Pige med den rosenrøde Mund“:

Ak, Du sidder fjærnt derude
midt i Vintrens raa Natur,
gjemt bag Vindvets blanke Rude
som en Nonne i sit Bur!

— — — — — — — — — —

Men, saalænge Is vil bære
over Søen til din Bo,
skal mig Sorgen ej besnære,
men mit Hjærte fange Ro. —

Det var tidt, som om Chr. Winthers Forelskelse bortdunstede, naar han tilstrækkeligt havde faaet udsunget den, hvilket var Bevis for, at det Hele var et Fantasifoster. Det er den Kjærlighed, *Baggesen* taler om, naar han siger: „Man kan flere Gange elske med hele Lidenskabens Fantasi, og vi ville kunne gjøre det, saalænge Fantasien er levende og modtagelig for Ind-

[1]) Sml. Digtn. I, S. 66. At det er skrevet til hende, veed jeg fra hendes Kusine Fru *Claudia Oxholm*, født *Monrath.*

tryk." Chr. Winther mente som *Byron,* at *Besiddelse* er al Elskovs slemme Fjende[1]), og hans Elskovsæventyrs Maal var ikke Ægteskabet. Den Slags poetiske Fantasimennesker, som han hørte til, egne sig gennemgaaende ikke for Ægteskab, i alt Fald ikke i de unge Aar. Naar det kommer til Stykket, svarer deres Ideal dog ikke til Virkeligheden; saa skabe de sig nye Skikkelser, som de elske og besynge, og de blive ensomme midt i Vrimmelen. Paa sin Fugleflugt befriede Chr. Winther sig for den Elskedes Baand ved at omsætte hendes Billede i Digt. Saaledes gik det f. Ex. ogsaa *Goethe,* der selv siger, at han betragtede Alt, der foregik mellem ham og hans kvindelige Bekjendte, fra et æstetisk Standpunkt og at han havde gjort den Erfaring, at det bedste Middel mod Uheld og Skuffelser var at skrive om dem. Saaledes gjorde *han* med sin Werther, og ligeledes skrev *Robert Schumann* sig i en Komposition ud af sit Forelskelsesforhold til *Meta Abegg* i Mannheim. Der er jo ogsaa visse andre Folk, som miste Interessen for en Sag, saasnart de blot have faaet den omsat i Ord. Chr. Winther maatte knytte sig til Virkeligheden for at idealisere den; men, naar den saa atter mødte ham i den uidealiserede Skikkelse, blev han melankolsk og fornegtede den. Han har aldrig friet til *Gyritha Monrath,* og, da hun ægtede sin Fætter, Løjtnant ved jydske Regiment, *Hans Lemming Monrath,* voldte det næppe Winther nogen Sorg, eftersom han da forlængst var optagen af dybere Følelser for *Alvilde Müffelmann.* Fru *Gyrithe* flyttede til Aalborg, og her oplevede hun, da Winthers første Digtsamling

[1]) „Don Juan", fjerde Sang, Str. 16.

var udkommen, at høre hans ovenfor omtalte Digt „Hvordan hun er“ deklameres ved en Aftenunderholdning. Hun blev blodrød, men trøstede sig ved, at der vel næppe var Nogen *der*, som vidste Besked med dets Herkomst [1]).

Efter hendes Bryllup saae Christian Winther hende ikke før i 1841 ved et *Bal paré* paa Kristiansborg Slot i Anledning af *Frederik d. Syvendes* Bryllup med Prinsesse *Mariane*. Han mødte *der* Fru *Ida Lyngbye*, født *Monrath*, som forestillede ham for sin Søster *Claudia*. „Er *det* Claudia?“ udbrød han, „hende, som saa tidt har siddet paa mit Skjød, da hun var lille?“ Han bød nu den unge Dame sin Arm og foreslog hende, at de skulde „promenere“. Paa denne „Promenade“ standsede Frøken *Claudia* pludseligt foran sin Kusine, der kom gaaende med sin Mand under Armen. „Det er *Gyritha Monrath*“, sagde hun til Winther. „Er *det* Gyritha Monrath?!“, udraabte han; „Det er umueligt, det er *ikke* hende!“ Derpaa vendte han sig om og gik bort, hvilket ikke lidet fornærmede den Paagjældende [2]), der lige til sine gamle Dage, da hun som Enke levede med sine Børn i Kjøbenhavn, var en fin og smuk Person; jeg mindes, at jeg som ganske Ung har været i hendes Hus og da fandt, at hun ikke var fri for at ligne Chr. Winthers Hustru, skjøndt hun var spinklere og mindre. At jeg kom til at gjøre Sammenligningen laa ganske naturligt deri, at jeg alt da af Omtale kjendte det Forhold, der havde været mellem hende og den bekjendte Digter. —

Oplysninger gjennem hans Breve fra denne Periode

[1]) Meddelelse fra Fru *Claudia Oxholm*. [2]) Samme Kilde.

har man ikke mange af; han yndede ikke at skrive saadanne; han sagde: „Skjøndt den hellige Apostel Jacob skjælder Tungen ud, saa er den dog altid mere værd end en Gaasepose“. Illustrerende ere følgende tre hidtil utrykte Breve:

Lyngby, d. 20nde Juli 1825.

Kjære Liunge!

Du maa endelig ikke blive vred paa mig, hvis jeg med de Anmodninger, jeg i dette Brev agter at gjøre til Dig, skulde foraarsage Dig nogen Ulejlighed; dersom jeg kan, skal jeg gjengjælde Dig dette, naarsomhelst Du forlanger.

Jeg trænger saa uhyre til Bøger, baade alvorlige og skjæmtefulde. For det Første vil jeg altsaa bede Dig forskaffe mig den omtalte Novellesamling af *Bandello*[1]) eller en anden, maaske mere ny og interessant, prosaisk, italiensk Bog; pro secundo vilde jeg gyselig gjærne have *Bellmans Epistlar*, som er paa Universitetsbiblioteket; drittens var det rasende rart, om Du vilde laane mig: a) et Exemplar af Dit „Juletræ“[2]) og b) en Hærskares Mangfoldighed af Dit gode Bibliotek, hvoraf jeg næsten Intet har læst. Alt Dette udbedes — *NB.*, hvis min Ansøgning finder Gehør — nedlagt i Kjælderen No. 175 i Bredgaden, hvorfra det kommer mig tilhænde.

Nu gad jeg rigtignok gjærne seet *A. P. Liunges* Ansigt, medens han læser dette Brev, stakkels Fyr!

[1]) Ærkebiskop *Bandello* (1480—1562) var en udmærket begavet, men meget utugtig Forfatter i *Boccaccios* Stil. [2]) En Saml. Fortællinger og Digte udgiven af *Liunge* (1821).

Han klaaer sig bag Øret og tænker ved sig selv: „Det var da et uforskammet Forlangende! Saameget paa eengang!“ Men Herregud, Hvad skal jeg dog gjøre? Den eneste Dag, jeg kan være i Kjøbenhavn, er Søndagen, og da kan man hverken finde den Ene eller den Anden hjemme, og Bibliotekerne ere lukkede. Desuden maa jeg sige Dig: jeg har i denne slette Verden gjort den Erfaring, at, naar man forlanger *Meget*, faaer man Lidt, og naar man forlanger *Lidt*, faar man — —. Kjære Liunge! O, naar Du vidste, hvor jeg tørster efter nogle Bøger! Mit unge Hjærte banker af Længselsbeklemmelsessyge, og Du, ene Du, kan med ovenomtalte Recepter læge mig. Føler Du det Store, det Ædle deri: at helbrede en Ven fra Hjærtebeklemmelsessyge? — Ak!

Hils Din gode Moder, [Dine] Søskende og især „hende, som er Alt for Dig, som bød Dig Livets Sorger glemme!“

Nu vil jeg ogsaa snart have en Allerkjæreste fin! Skade er det ellers, at Heden tager haardt paa mine intellektuelle Ævner! Lev vel! Din

Hinicrast Thrinen,
fordum Staldkarl hos Hans sachiske Højhed Hr. Hengst, nuværende aandelig Lysepudser hos Storhandler Hermann Müffelmann i Lyngby.
& & & & & &

Nota. Hvorfor skulde jeg f. Ex. ikke læse nogle af de mange gode Tyskere (Musenalmanakker, *Tieck*, o. s. v.), oversatte Englændere (*Cooper*, *Jrving*, o. s. v.), uoversatte Svenskere og Franske, som findes paa Dine Hylder? — Siig mig det!

Lyngby, d. 16nde August 1825.

[Til *Knud Sidenius*] [1]).

For ikke at spilde Tid og Rum, kjære Knud, vil jeg ikke vidtløftigere sætte ud fra hinanden, hvorledes man, naar man eengang har opsat en Ting, den, man gjærne vilde foretage sig, stedse lidt efter lidt finder det mere og mere besværligt at reparere sin Forsømmelse, saa at man tilsidst ganske, saa at sige, opgiver sig selv, som om der slet intet Haab var mere om Redning. Saaledes er det almindeligviis med min Brevskrivning, ja, desværre med vigtigere Ting, og det faaer jeg nok at føle min hele Levetid. — Dog, lad den Fugl flyve!

Jeg vil nu bilde mig ind, at jeg sidder hos Dig i Kjøbelev Kl. 11—12 om Natten, den eneste Tid, paa hvilken Du var at faa i Tale; — vi have stoppet Piberne, og jeg vil nu rage Adskilligt frem af min Hukommelseskiste, der mueligen kunde more Dig at vide, og som ikke staaer hverken i Morgen- eller Aften-Blade, „Freya“, „Læsefrugter“, „Maanedsroser“, „Ceres“ og Hvad den Hærskares Mangfoldighed forresten hedder;

[1]) *Knud Sidenius*, f. 1802, var en rig Kjøbmands Søn fra Maribo. Ved sin Intelligens gjorde han sig allerede i sin Skoletid saa bemærket, at han af sin Rektor i Nykjøbing fik det Vidnesbyrd, at det var meget beklageligt, et Menneske med saa absolut videnskabelige Anlæg skulde forlade den studerende Vej. Hans Fader havde en stor Forretning, og denne skulde Sønnen uddannes til at overtage, skjøndt han aldeles ikke følte sig kaldet dertil og derfor ogsaa blev en middelmaadig Handelsmand. Han havde et interessant Ydre, var vittig og aandfuld og fængslede paa mange Maader dem, der kom i Berøring med ham, ikke mindst Chr. Winther, hvis Stifsøster *Nielsine* i 1826 blev gift med ham. Sidenius var fra 1834—48 Stænderdeputeret ved Provinsialstænderne og havde som kongevalgt Medlem Sæde paa Rigsforsamlingen 1848—49; i dette sidste Aar blev han valgt til Landstingsmand. Han døde 1856. Brevene til ham ere mig overladte af hans Svigersøn, Pastor *Panduro*.

thi alt Dette og Mere seer Du formodentligen i de firkantede Kasser. — Strax i Begyndelsen, da jeg var bleven en fri Mand i Kjøbenhavn, forekom Alting mig saa nyt og interessant, at jeg fik Lyst til, inden det første, varme Indtryk var svundet, at fængsle det paa Papiret for engang med Tiden at gjøre Brug deraf. Jeg udkastede en Plan, gjorde Inddelinger, gav det Hele en Titel og udarbejdede virkeligen nogle Afdelinger deraf; men derved blev det. Jeg tabte nemlig Lysten til *paa eengang* at nedskrive Hvad der ifølge sin Natur *gradeviis* maa opstaa. Af den Art er virkeligen et Tableau af Opholdet i en By. Man gjør hver Dag nye Erfaringer, seer noget mærkeligt Nyt, etc., hvorved de først behandlede Materier blive ufuldkomment berørte, medens de sidste svulme ud til en utilbørlig Bredhed. — Jeg havde tænkt at ville sende Dig disse Billeder, aber nun hat sich das Project zerschlagen, og jeg maa nu kun give Dig nogle Skitser af mit eget Levned og bede Dig tage til Takke.

Af Poesi har jeg vist læst mindre, end Du mueligen kunde tiltro mig efter en saa lang Afholdenhed; men Det, jeg har læst, har været godt. Et lille Bibliotek af italienske Digtere har jeg været saa heldig for Spotpris at kunne anskaffe mig paa den *moldenhawerske* Auktion. Dem har jeg fortæret for største Delen foruden endel Prosaister, jeg har laant. Nu nyligen har *Meisling* udgivet første Bind af sine Oversættelser af italienske Klassikere; jeg vil raade Dig til af al Magt at stræbe efter at faa fat paa den Bog; thi, hvis Du ikke allerede, efter Din Ytring, har læst saa meget Italiensk, at Du kan forstaa *Gozzi* i Grundsproget, saa vil *ingen*

Oversætter bedre kunne give Dig Idé om denne fortræffelige Digters store Geni. I Begyndelsen af Vinteren begyndte jeg og samlede virkelig en stor Del raa Materialier til „en Udsigt over de schwabiske Sangeres og Mestersangernes Indflydelse paa Folkepoesien i Danmark“ og blev ved den Lejlighed nødt til at læse Meget igjennem af disse gamle Tyskere; de vare mig vel ikke aldeles fremmede, fordi jeg før havde læst Endel af dem, mest med Hensyn til Niebelungenlied; men alligevel maa jeg dog tilstaa, at jeg blev, og bliver endnu, overrasket af deres varme, friske Farve, deres dejlige Billeder og især den dybe Følelse, som udtaler sig hos dem, om end dette undertiden hos Nogle blandt dem er druknet vel dybt i Sprogets Rigdom. — *De* engelske Digtere, som nu ere Yndlingslekture her i Byen (Du seer, at man oversætter rask!) kan jeg desværre kun lære at kjende af Oversættelser; blandt disse har jeg læst Endel af *Byron* og *W. Scott*, hvilken Sidste vedbliver at staa i Yndest, medens meget Faa kjende Noget til den Første; Aarsagen hertil er vistnok, at *Byron*, saa at sige, er uoversættelig og at altsaa hans Oversættere ikke kunne hæve deres Arbejder *al pari* med Digterens store Rygte. — Foruden den herlige Professor *Geijers* (jeg gjorde et kort Bekjendtskab med ham ved *Rahbeks* Studenterjubilæum[1]), og aldrig har jeg seet dejligere *Mand*, end han er) faa, men gediegne Digte, har jeg af Svenskerne læst alle de poetiske Kalendere, udgivne af *Atterbom*, endel Prosa, *Hedborns* og *Tegnérs* og *Bellmans* Værker. Den Næstsidste har i den

[1]) Den 16de Juli. (Se *H. C. A. Lund:* Studenterforeningens Historie I, S. 208).

senere Tid udgivet et Digt, „Frithiofs Saga“ kaldet, der i Formen ligner *Oehlenschlægers* „Helge“ og paa Lidt nær kan staa ved Siden af samme i Skjønhed. Denne *Tegnér* er en gammel Mand[1]), en Biskop med et ungt Hjærte. — At jeg har besøgt Skuespilhuset, saatidt min Formue har tilladt mig det, kan Du begribe, og jeg har ogsaa i forløbne Vinter seet en *Hob herlige Syngestykker*, hvoriblandt jeg vil anmærke det gamle Stykke af *Cherubini*: „De to Dage eller Vandbæreren“ [2]), „Jægerbruden“, „Preciosa“, „Lulu“, „Floribella“ (!!!), „Rødhætten“, „Skatten“ [3]), „Gioconde“[4]), Jeannot og Colin“[5]), „Die Wiener in Berlin« [6]), „Die schöne Müllerinn[6]) &, &. — „Lulu“ har mange dejlige Nummere; men dels er Stykket selv saa væmmelig bredt[7]), og dels har *Kuhlau* gjort det endnu mere sejt, saa at man næsten dræbes af den længe anspændte Opmærksomhed og de mange Noder. Og Hvad er det saa tilsidst? Et flovt og fadt sammenflikket, sødligt Æventyr uden Saft og Kraft. „Floribella“ er med Hensyn til Stykkets Økonomi ikke meget bedre[8]); men dels ere Situationerne mere interessante, dels har *Weyses* herlige, gediegne Musik lagt en saa høj Værdi deri, at jeg ikke tager i Betænkning at sætte det langt over „Lulu“ og ved Siden af de allerbedste af Udlandets Kompositioner for

[1]) Han var 43 Aar. [2]) Det hed „De to Dage eller Flygtningerne“. [3]) Texten af *Hoffmann*, Musik af *Mehul*. [4]) „Joconde“ eller „Frierne paa Æventyr“, Texten a *Etienne*, Musikken af *Nicolo Isoard di Malta*. [5]) J. og C. eller „Fosterbrødrene“, Texten af *Etienne*, Musikken af *d'Aleyrac*. [6]) Disse to Forestillinger bleve givne af et Selskab med Sangerinden *Emilie Pohlmann* fra Hamborg i Spidsen; „Die Wiener in Berlin“ var den første her opførte Vaudeville. [7]) Texten er af *C. F. Güntelberg*. [8]) Texten af *C. J. Boye*.

Teatret. — Bladene love os for den tilstundende Sæson de herligste Stykker . . . . Kom dog herind, saa skulle vi gaa sammen hen og nyde i fulde Drag Hvad vi saa ofte have sladret om, saa at Tænderne løb os ivand.

Da Selskabet „Den dramatiske Forening« havde mod mit Vidende og min Villie gjort mig til sit frie Medlem, saa har jeg ogsaa *der* seet nogle ret vakre Forestillinger; men undertiden var det saa slet, at man maatte græde, hvor man skulde have leet, et *vice versa*.

Kjøbenhavn er fuld af Musik; i alle Huse er der Flygler, Fortepianoer, Sangere og Sangerinder, og det hører til Dagens Orden at stride for og mod den italienske og den tyske Skole, *Kuhlau* og *Weyse* etc. Jeg for min Part har grebet, og griber endnu, enhver Lejlighed til at blive delagtig i nogen Musiks Udførelse; jeg har sunget med paa et Par Koncerter i Hofteatret, ved *Rosenkildes* Aftenunderholdning, bedrøvelig Ihukommelse [1]), i Familier og paa alle Koncerterne i Studenterforeningen. Vi vælge *der* altid store Kor for Mandsstemmer, hvormed især de senere Operaer rigeligen have forsynet os; de blive flittigen indstuderede, og de pleje at gaa ypperligt, naar vi selv skulle sige det. Med disse Koncerter er ogsaa forenet Deklamation; men, da jeg har seet saamange mislykkede Forsøg i denne ædle Kunst, saa har jeg ikke vovet mig paa den Galej. — Iblandt de tre Klubber, hvor jeg er kommen i Vinter (i den ene var jeg betalende, i den anden ikkebetalende

[1]) *Rosenkilde* foredrog her nogle af ham selv forfattede Ting; men der blev hysset. Winther maa have været en af de tre Dilettanter, der sammen med *Zinck* foredrog sex Kvartkordier, og Udførelsen rostes meget. (Se om denne meget debatterede Koncert „Morgenbladet“ for 1825 No. 9, 10, 11, 13 og 42).

og i den tredie kuns dansende Medlem) foretrækker jeg naturligviis Studenterforeningen, der forener Alt, hvad mit Hjærte kan ønske sig: en Samling af flinke Folk, hvoriblandt mine bedste Venner, et godt Bibliotek, en stor Mængde Tidsskrifter, et Flygel og oven i Kjøbet megen Elegance i det Udvortes. Ballerne i „Det venskabelige Selskab“ ere ganske fortræffelige; jeg var paa fire Baller og een Maskerade; til den sidste var Salen oplyst med elleve Lysekroner, og Danseorkestret bestod af 30 velsammenspillede Musikanter, anførte af Hr. *Frost* selv; han staaer *der* med pudret Tupé og dirigerer som en lille *Schall*[1]). Desuden var der før Demaskeringen en Harmonimusik i et andet Værelse, som afvexlede med hine. Hvor der var mange kjønne Pigebørn, og hvor de klæde sig smagfuldt[1])! Jeg kan forsikre Dig, jeg har sjældent moret mig ved Dans saa meget som *der!* Gud være lovet, jeg er dog endnu *saa* ung, at jeg med Liv og Sjæl kan glæde mig ved alt Saadant, medens jeg seer mange af mine meget yngre Bekjendte allerede lade haant om Sligt, som om det ingen Værdi havde. — Jeg bliver aldrig gammel! Nej, bestemt ikke! Hellere dø!

Du veed, at jeg nu har skiftet Stilling; men den største Del af Vinteren har jeg ligget paa Ehlers' Kollegium som Alumnus. Hvor det er behageligt og frit at bo saaledes! Man omgaaes kun med sine Jævnaldrende; der er Ingen i Huset, for hvem man behøver at gaa i Snørliv. — Jeg har *der* skrevet en Hob Vers,

[1]) Naturligviis Komponisten *Claus Schall.* [2]) Til Ballet *der* d. 28nde Jan. 1825 havde Chr. Winther skrevet sin før omtalte Sang til Damerne: „Stolt i Edens Have stod“. (Se S. 4).

hvoraf jeg dog agter at ødelægge Mer end Halvparten. — Kjære Knud! Faa vi ikke snart Noget at se fra Din Haand? Jeg erindrer, at Du engang ved en fortrolig Flaske, som trak ud over Midnat, meddelte mig Adskilligt, som jeg fandt meget smukt, og jeg har ofte havt i Sinde at foreslaa Dig at lade Noget trykke *deraf* eller af Hvad Du muеligen senere har frembragt. Vil *Du* indgaa paa dette Forslag, saa skal *jeg* besørge det trykt i „Morgenbladet". Dermed skeer min gode *Liunge* en stor Tjeneste, og, *hvis* Du vil være ubekjendt, saa kan Du jo give Dig et falsk Navn; ikke engang *Liunge* skal vide Hvem Du er, ja, *Ingen* i den hele Verden, uden Du og jeg, vel at mærke, hvis Du *kan* lade dette Brev være skjult for *Alle*. Tænk paa dette, og send mig Noget! Jeg skal behandle det forsigtigt og diskret . . .

Hils *Sine* fra mig! Hils Dine kjære Forældre! Jeg tænker tidt paa Dem med Taknemmelighed for al beviist Godhed. Hils min Onkels hele Hus!

Din
Christian Winther.

Har Du fortsat Oversættelsen af „The Lady of the lake", saa lad os faa nogle Prøver deraf[1]). Nu bildte jeg mig ind at have skrevet et ordentligt Brev; men det er dog ikke Hvad jeg vilde, det skulde være.

Jeg ryger forresten Tonnenbojer, Petit Kanaster og *Petum optimum*,, mengelerede sammen, hvilket giver en god Pibe.

[1]) I „Morgenbladet" for 21nde Januar 1826 findes „Normannens Sang" af „Lady of the lake", oversat af K. S.

[Til Samme].

Lyngby, d. 9ende August 1826.

Kjære Knud!

Jeg kan ikke sige Dig, hvor jeg nu længes efter Kjøbelev og Alt, hvad dertil hører; og, dersom det skulde falde visse Folk ind snart at faa deres Rede bygget, saa vilde jeg saa gjærne være nærværende ved Indvielsen .... Aa, naar skal det da være! Jeg maa sige Dig, jeg opsætter min eneste Ferie til den Tid[1]). Hvor vi skulle more os, vi tykke Skjælmere! Vil Du hilse Din Svoger *Braband*[2]), at jeg til den Tid ogsaa skal betale ham 64 Rbd. for Klæde, jeg fik forrige Sommer; det kan han være sikker paa; thi jeg viser mig ikke derovre uden at kunne betale ham.

Sender Du mig nogle flere Digte til Jfr. *Beyers* „Gefion“? Aa hvad? — Dit „Brev til Fylla“[3]) vandt almindeligt Bifald .... Vær nu smuk artig, og send mig nogle Digte, hvormed jeg end mere kan gjøre mig grønhoset hos den lille, lækre *Elisa*[4]). Det er et ganske skikkeligt Pigebarn; men hun har Intet mindre end et stort poetisk Talent; derimod har hun Hvad der er Mere værdt: et nydeligt lille Ansigt, en fin, rød og hvid Teint og en pæn lille Figur og seer meget net ud, naar hun er pyntet og staaer deroppe mellem Stjærnerne. Fandt Du det ikke besynderligt, at hun selv havde skre-

[1]) Den 15de Septbr. 1826 holdt den 24aarige *Knud Sidenius* Bryllup med *Nielsine Møller*. [2]) Kjøbmand i Maribo. [3]) „November-Brev til Fylla“, „Gefion“ S. 145. [4]) *Elisa Beyer* debuterede paa Det kgl. Teater d. 7ende April 1825, 18 Aar gl.; hun havde, ifølge *Overskou*, „en smuk, rank Figur, men savnede livfuldt Ansigtsudtryk og Klang i Talestemmen. Hun spillede med Forstand, men uden Varme og Energi. D. 31te Oktbr. 1829 ægtede hun Literaten *Ove Thomsen* og blev Moder til Kammerherreinde *Flora Fallesen*.

vet, saa at sige, slet Intet i det første Bind af „Gefion“? Og Det, der var, var nicht weit her. Jeg har ogsaa artig skjændt paa hende derfor, og jeg troer at have kyset hende til i det næstfølgende Hæfte at skrive noget Mere og Bedre[1]). — Faaer Du „Morgenbladet“, saa vil Du have seet, at jeg i næsten et helt Aar ikke har skrevet Noget deri. Du kunde maaske deraf ville slutte, at jeg har meget Nyt liggende; for at forebygge en saadan fejlagtig Tro, maa jeg fortælle Dig, at, naar jeg undtager et Par Romancer, nogle Træsnit, nogle Elskovs-viser og enkelte tyske Digte, saa har jeg været yderst doven; den hele Vinter igjennem blev jeg hentrukken i en saadan Hvirvel af Forlystelser, at jeg først kom ret til Sans og Samling, da vi i Maj Maaned drog ud paa Landet. Dog — læst har jeg en utrolig Mængde baade alvorlige og æstetiske Sager; af mine mange Familie-bekjendtskaber har jeg høstet et stort Antal højst interessante Personbekjendtskaber, hvorom mere mundtlig. Musik hele Vinteren igjennem, die Hülle und Fülle, Dans og evig Glæde! Til næste Vinter skal Piben nok faa en anden Lyd; jeg maa nu lægge mig efter Stadighed, for ikke at sige Adstadighed; her skal prædikes over en lav Sko og læses Historie og Sprog, hvorved jeg dog — jeg maa ikke glemme det — virkeligen ganske alvorligen har beskæftiget mig baade forrige Vinter og denne Sommer. — Jeg har nok talt til Dig engang om en Udgave af samlede „Træsnit“? Hvor bliver den af? Jeg veed saamænd ikke; der kommer altid Noget ivejen. Endnu har jeg ikke tilbudt nogen Forlægger dem; men

[1]) I Aargangen for 1827 skrev hun „Lida, et landligt Maleri“.

jeg har hørt, at *Reitzel* skal have forhørt sig underhaanden, om Winther ikke vilde udgive en Samling — mig til stor Fornøjelse; thi, dersom han er forhippet paa dem, saa kan jeg vente at løse en lille Sum deraf, som kan komme mig herligt tilpas.

Rosenkilde har nu naaet sit Yndlingsønske: at rejse udenlands. Han har i Sommer opholdt sig i Berlin og Wien og ventes nu hjem. Jeg venter mig megen Spas af ham, naar han nu skal *fortælle*. Hvor jeg skal pumpe ham, og hvor han vil sludre originalt!

Winsløw jun. er ogsaa udenlands; jeg besøgte hans Kone forleden Dag; hun er ogsaa en meget brugbar Skuespillerinde, forhen Jfr. *Schall*.

— — — — — — — — — — — — — — —

Weyse, siger man, skal nu komponere en Opera, som *Heiberg*, siger man, skal skrive[1]). Til Vinter faa vi paa Teatret ... „L' Alcade de la Véga", en Opera af *Onslow*, en Dilettant, som levede i Nærheden af Paris, hvor han nylig skal være død[2]). Det, jeg har hørt af Klaverudtoget af den sidste, er noget af det Dejligste, der er til i Verden. *Oehlenschlæger* har skrevet desforuden tvende Syngestykker, men som efter Fleres Sigende skulle være meget daarlige[3]), ja, *Weyse* vil ingen af dem komponere, hvorfor han i denne Tid har ligget i skrift-

[1]) Det var vel ingen Opera, men derimod „Et Æventyr i Rosenborg Have", som opførtes første Gang 26nde Maj 1827. [2]) Den blev ikke opført. *M. George Onslow* (f. 1784, † 1853) stammede fra en engelsk Lordfamilie og levede afvexlende i Paris og paa sit Landgods ved Clermont. Han komponerede Operaer, Kvintetter og Kvartetter for Strygeinstrumenter, Piano-Sextetter, Trioer, Duoer og Sonater, af hvilket Meget var klassisk. [3]) Maaske de i 1829 udkomne „Billedet og Busten" samt „Overilelsen".

ligt Kjævleri med *Oehlenschlæger*. Skuespiller *Nielsen*, hvem jeg — som Menneske betragtet — ikke hover ret vel, er meget vred paa *Oehlenschlæger* — Gud veed hvorfor. Engang læste *Weyse* ham et Brev for fra *Oehlenschlæger*, hvori denne blandt Andet sagde: „Vi To (W. og Oehl.) bør, ligesom Oldtidens Kæmper blandede Blod, blande vor Aand, o. s. v.“, hvorpaa *Nielsen* replicerede: „Det blev saamænd Grog“.

H. Heine, Dr. juris, forhen berømt ved tvende Tragedier og et lyrisk Intermezzo, har nu igjen udgivet en herlig samlet Skat af Poesier, kaldet »Rejsebilleder“, hvori der er meget Fortræffeligt .... Hans Pudserligheder afvexle med Sange, der aande den bitreste Vemod og en inderlig dyb Følelse. Und dasz nihmt sich sehr schön aus ...[1]).

Hvordan lever Hun? Hun er jo altid ved et jævnt godt Humør og et godt Hjærte. Vil Du hilse hende og give hende et broderligt Kys fra mig, hvis Du ellers er i Stand til at lægge *den* vedbørlige Kulde deri, som skal adskille det fra de andre — Du veed nok selv ....

Jeg er ikke forelsket, altsaa halvdød. Schade!

Jeg har anskaffet og anskaffer mig af og til en god Bog; men disse læser jeg ikke nu, vel tænkende paa de Dage, som ville komme, om hvilke jeg, hvis jeg ingen Bøger havde, vilde sige: „De behage mig ikke!“ Derimod læser jeg, sluger jeg Alt, hvad jeg fra offentlige Biblioteker kan faa fat paa; Noget excerperer jeg, Noget lader jeg løbe i mig som Champagnevin.

.... Men nu — Alvor, Snak — send mig bestemt

[1]) I »Morgenbladet“ for 1825 havde Chr. Winther offentliggjort Oversættelser efter *Heine*.

med en af de første Poster nogle Poesier; Din Hemmelighed har jeg bevaret for Alle uden Een, og denne Ene er *Liunge*, der aldrig sladrer af Skole. Han kjender Dig jo desuden ikke. Hilsen til dem i Øster-Ulslev, til *Rasmus*[1]), til Braband, o. s. v....

Din hengivne
Chr. Winther.

Sin gamle Omgang med *Rasmus Nyerups* Hus havde Chr. Winther fornyet. Han traf her *Rasmus Rask*, der i 1823 efter c. 7 Aars Fraværelse fra Danmark var kommen hjem fra sin Rejse til Indien; Winther havde tidligere kjendt ham fra *Nyerups* Hjem; men nu syntes *Rask* paa Grund af sine Oplevelser at maatte være bleven mere tiltrækkende. Han var Pensionær *der* i Huset og paa en Maade i ganske kort Tid forlovet med *Nyerups* Datter *Louise*[2]); men hans fixe Ideer i Retning af Mistænksomhed gjorde ham til en sørgelig Eneboer[3]). De Unge havde glædet sig til at høre om hans Rejseæventyr, men blev meget skuffede i deres Forventninger, siger *Abrahams*[4]); „*Rask* sagde egentlig slet Intet, var undseelig og krøb i Krogene, og, da vi nu — hvorunder jeg da egentlig forstaaer *Rosenkilde, Chr. Winther, Krøyer* og mig — pressede paa ham med Spørgsmaal, fik vi omtrent ud af ham, at han engang havde redet paa en Elefant og at der engang, da han sov i en Taters Telt, var løbet et stort, grønt Firben over hans Ansigt. Maaske ansaae Fir-

[1]) Vistnok K. S.'s Fætter, Kjøbmand R. S. i Nykjøbing. [2]) Se *Rønnings:* Rasks Levned, S. 137. [3]) *P. V. Jacobsen* siger i sine Breve, S. 101, om ham: „Det er overhovedet en af de synderligste Kegler, jeg kjender". [4]) „Meddelelser af mit Liv", S. 179.

benet hans kjedelige Ansigt for en Sten. *Rask* havde rejst udenlands paa Sprog og havde formodentlig hverken seet tilhøjre eller tilvenstre. Hans mundtlige Meddelelsesævne var heller ikke synderlig; . . . om Literaturen havde han, saavidt jeg kunde skjønne, ikke megen Forestilling.“ Det er tydeligt, at han kun lidet har interesseret den unge Kres i *Nyerups* Hus, og maaske allermindst Chr. Winther, som i sproglig Henseende var hans Modstander, idet han fuldt ud sluttede sig til sin gamle Rektor *Bloch*, *Rask's* konservative Kritiker.

Ogsaa Literaten *A. P. Liunge* havde Winther fornyet Bekjendtskabet med, som det vil sees af flere Breve i det Foregaaende. I nogle Livserindringer, denne har efterladt sig[1]), siger han: „*Ingemann* besøgte mig i disse Aar, hvergang han kom til Kjøbenhavn, og jeg tilbragte mange i Sandhed festlige Aftener i min Familiekres med ham, *Chr. Winther*, *Bødtcher* og dennes Omgangsven *Güntelberg* paa et lille Værelse i Ny Adelgade, hvor Dagligstue, Spisestue og Sovekammer vare koncentrerede i Eet, men hvor vi Alle ved livlig Konversation og munter Spøg morede os kosteligt. En Aften bragte *Ingemann* en Ubekjendt med sig; han var kommen for at besøge *Ingemann*, og denne havde da faaet ham med sig hen til mig — det var den allerede dengang som Digter bekjendte, aandrige og elskværdige *Poul Møller*. Et Par andre Gange sluttede Skuespiller *Rosenkilde* sig til vort lille Selskab. Blandt Andet husker jeg, at der blev digtet Fortællinger saaledes, at En begyndte, en Anden optog Traaden, og saaledes gik det Rækken rundt. Der kom det pudser-

[1]) Personalhist. Tidsskrift, 4de Række, I, 4.

ligste Tøjeri ud deraf.“ Chr. Winther var flere Gange i denne Periode Mellemmand, naar *Liunge* og *J. L. Heiberg*, der jo paa det journalistiske Omraade vare Fjender, maatte forhandle med hinanden.

Blandt de andre Familier, Winther i sin Huslærertid havde opsøgt og hyppigt kom til, maa først og fremmest nævnes *C. N. Rosenkildes*, der dengang beboede en Stueetage i Adelgade, lige for Prinsensgade. Hele Vinteren igjennem var det i de Aar, han boede hos *Müffelmanns*, en staaende Regel, at han efter Middagsmaaltidet i Mørkningstiden gik derhen, og undertiden blev han der ogsaa om Aftenen. *Poul Møller*, *Henrik Hertz* og Komponisten *Krøyer* traf han da hyppigt *der*.

Han kom ogsaa jævnligt til Boghandler *Jacob Deichmann* i Klareboderne, som førte et stort Hus med en interessant Omgangskres. *Deichmanns* kjendte han allerede fra *Rasmus Nyerups* Hjem; thi *Nyerups* Hustru var i Slægt med dem, og hele den *nyerupske* Familie hørte til Vennerne i dette Hus. Her betragtedes Chr. Winther næsten som Søn, og, skjøndt han, hvergang han kom der, bukkende kyssede Fru *Deichmanns* Haand, var han dog ganske som hjemme hos disse Mennesker og gik ud og ind, som han vilde. *Deichmann* var 8 Aar ældre end han og, ligesom Winther, Præstesøn; allerede tidligt havde han viist meget gode Ævner og stor Flid, og, endnu ikke 17 Aar gammel, var han bleven juridisk Kandidat med bedste Karakter. I sit 20nde Aar ægtede han den 19aarige *Bolette Cathrine Gyldendal*, eneste Datter af den afdøde Bog-

handler *Gyldendal* og Datterdatter af den bekjendte Professor ved Sorø Akademi *Jens Kraft.*

Det varede ikke længe, inden han, efter et kort Ophold som Proprietær i Thy, tilkjøbte sig af sin Svigerfader den allerede da højt ansete gyldendalske Boghandel, som han stadigt bragte fremad i Agtelse og Rigdom. Han var mild, barnlig-from, selvstændig og beskeden, alvorlig og dygtig; han følte en dyb Trang til for sin egen Skyld at tænke tilbunds i enhver Sag, og navnlig Personalhistorie havde han usædvanlig grundige og omfattende Kundskaber i; men kun sjældent tillod hans Tilbageholdenhed ham at røbe disse, og kun Faa vidste tilfulde, hvor lærd en Mand han egentlig var. Hans store Ægthed skattede Alle, som vare traadte i Forbindelse med ham, og hans Nærmeste kjendte hans „Drift til en stundum endog spøgende, naiv og jævn Munterhed."

Fru *Deichmann* var en, om end ikke betydelig, saa dog velbegavet og elskværdig Person, „en trofast Hustru, hvis Tilfredshed var hendes Husbonds egen, og hvis Glæde udgjorde en stor Del af hans Sjæls Liv." Ægteskabet var barnløst; men *Deichmanns* Søster opholdt sig *der* i Huset, og hun var en ualmindelig Person. Strax, hun kom En imøde, lyste det milde, klare Øje, og man fik hendes venlige Hilsen. Indlod man sig i Samtale med hende, fornam man snart, at hun var et Menneske med Kløgt og Vid, „en duelig Kvinde med en sund, kraftig Aandens og Naturens Begavelse". Hun var livsglad, og hendes Omgang var kjærlig og aandrig; dertil kom, at hun var en trofast og oprigtig

Veninde, paa hvem man trygt kunde stole[1]). Mere end Fru *Deichmann* var hun den Styrende i Huset.

Af Omgangsvenner, som Chr. Winther traf i *Deichmanns* Hjem kan jeg nævne *Chr. Molbech*, *A. E. Boye*, *Peder Hjort*, *J. F. Schouw*, Juristen *Kolderup-Rosenvinge*, Historikeren *Lauritz Engelstoft*[2]), den senere Biskop *C. T. Engelstoft*, Veterinæren, Professor *Viborg*, Overbibliotekar ved Det kgl. Bibliotek Konferensraad *Moldenhawer*, *Høyen*, *Finn Magnusen* og disses Familier. Den senere saa bekendte Politiker *Gjødwad* blev i 1828, da han var ung Student, optagen som Søn i dette Hjem, og med ham stiftede Winther her et Bekjendtskab, som han — trods Aldersforskjellen — vedligeholdt til det Sidste. *F. C. Sibbern*, *Poul Møller* og *Fr. Paludan-Müller* hørte ogsaa til de stadigere Gjæster hos *Deichmanns*. Af de unge Damer, som tilhørte Kresen, vil jeg nævne Frøken *Bidoulac* (senere Fru *Welhaven*), Frøken *Emilie Kruse* (senere Etatsraadinde *Roed*), Frøken *Mathilde Viborg* (senere Professorinde *Barfoed*), *Ulrikke Strøm* og *Alvilde Müffelmann*, hvilken Sidste Chr. Winther indførte *der*, og som i høj Grad skattede denne interessante Omgang.

Winther deltog ofte i Sammenkomsterne inde i *Deichmanns* Studereværelse, hvor Diskussionen hyppigt var livlig og indholdsrig; han var mest Tilhører, men kom saa imellem med en enkelt Bemærkning, som altid var klog og fin, og som førte Samtalen videre og ofte ind paa nye Baner. Han delte *Deichmanns* Be-

[1]) Se: Ved *Johanne Deichmanns* Jordefærd d. 19de Septbr. 1866 af *C. Rothe* og *I. Nielsen*. [2]) *Engelstofts* boede i Etagen oven over *Deichmanns*.

undring for *Holberg*, *Oehlenschlæger* og *Heiberg*, og de havde altid Samtalestof. — Gik man fra Studerestuen ind til Damerne, kunde man *der* slaa sig mere løs, saaledes i Ordsprogsleg, i hvilken Winther og *Poul Møller* deltog med Liv og Lyst; den Sidste optraadte engang som Thor med Hammer i Haanden og Boa om Halsen [1]).

Om Sommeren beboede *Deichmanns* et „simpelt, hyggeligt og indtagende Landsted" i Lyngby, nær Sorgenfri, og senere kjøbte de *der* det yderste Sted paa venstre Haand ad Fortunvejen. Naar Winther nu herude laa paa Landet med *Müffelmanns*, gjorde han næsten dagligt om Eftermiddagen Besøg hos *Deichmanns*, og her „paa sit Hvilested" „aabnede Værten sit Væsen og sin Natur i deres fulde Egenhed", og han glædede sig da altid ved Samliv med en god Ven; „han holdt altid mere af at tale med Een alene, end at staa som Vært for Mange." [2])

Der fandtes dengang i Lyngby en Kres, som vel kunde sættes over den, *Fredrikke Brun* i „Wahrheit aus Morgenträumen" omtaler fra dette Sted, og hvortil hun regner *Resewitz*, *Gerstenberg* og *Preisler*. Af den nye Kres derude maa fremhæves *Friederich Kuhlau*, der omtrent i 1826 var flyttet dertil med sin gamle Fader, Moder og Brodersøn; hos ham aflagde Chr. Winther meget hyppigt Besøg om Sommeren. I August 1826 skriver han: „Jeg besøger *Kuhlau* hveranden

[1]) Fru *Roeds* Meddelelse til mig. [2]) Med Hensyn til Skildringen af *Deichmanns* har jeg faaet mine Oplysninger fra *C. Molbechs*: J. Deichmanns Minde, Manuskript for Venner 1853, fra *C. Nyrops* „Bidrag til den danske Boghandels Historie" samt fra mundtlige Meddelelser fra *J. F. Gjødwad*, *Alvilde Müffelmann* og *Ulrikke Strøm*.

Dag; vi snakker Musik, ryger Tobak og drikker Grog i Heden. Det er ret en herlig Karl. Han komponerer i denne Tid en hel Del Smaasange: a) to Hefter med otte- og ni-stemmige Sange ohne Begleitung; heraf har han dediceret det første Hefte til Studenterforeningen; b) en Samling af Sange med Klaverakkompagnement. Han har spillet det Alt for mig, og — forsaavidt man kan forstaa en firstemmig Sang, spillet paa Klaver, og en Arie, sunget af *Kuhlaus* raa Stemme — saa fandt jeg Meget overmaade velsignet, men Meget saa udmærket, at jeg gjærne kunde have embrasseret ham, hvis jeg ikke havde skammet mig. I Foraaret, før jeg endnu kjendte ham, tog jeg i tre Andres Selskab engang herud blot for at synge nogle af ham komponerede Sange, som han endnu ikke havde hørt selv, og man kunde mærke, at det morede ham meget" [1]). Den berømte Komponist var 10 Aar ældre end Winther; men i mange Henseender passede de godt sammen. De havde fælles Sans for Naturen og Lyst til at foretage sig lange Fodvandringer i den; Bægge elskede højt Fuglenes Sang og Hvad der i Folkelivet svarede dertil: de gamle Folkemelodier; Bægge følte sig meget tiltrukne af det Romantiske, Sværmeriske, Ridderlige i Digtningen og det Melodiøse i dens Form, hvorimod de ikke yndede det Melankolske og Mørke i den. De vare lige begejstrede for alt kunstnerisk Ædelt og Skjønt, og Bægge vare de fødte med en evig Ungdom og med Lyst til det Frie og Utvungne. *Kuhlau* talte saagodtsom aldrig Dansk; men dette generede ikke Winther, der med stor Lethed kunde bevæge sig i det tyske

[1]) I et uudgivet Brev til *Knud Sidenius*.

Sprog. Han havde jo tillige en fin og dyb Forstaaelse af Musikken, og paa dette Omraade vilde *Kuhlau* gjærne høre Udtalelser af Folk, der ikke vare Musikere *ex professo*. „Alt, hvad Musikere kan fortælle mig“, plejede han at ytre, „det kan jeg sige mig selv; Hvad jeg ønsker at høre, er en sund og frisk Opfattelse“ [1]). Naar Winther saa om Eftermiddagen kom hen til *Kuhlau*, modtog denne ham — trofast og ærlig, godmodig, ligefrem og gemytlig, som han var — iført sin Slobrok med det fine, hvide Lintøj nedenunder, med Pibe i Munden og med sin Hund, sin *fidus Achates*, ved Siden. Winther fik da ogsaa *sin* Pibe, og de satte sig, sammen med *Kuhlaus* Forældre, nede i Haven, hvor der enten skjænkedes Kaffe eller Øl, heller ikke saa ganske sjældent et godt Glas Vin og — som Winther siger i det Førnævnte — Grog; *Kuhlau* holdt jo saa meget af stærke Drikke, at denne Passion dræbte ham. Winther fulgte med levende Interesse hele *Kuhlaus* musikalske Virksomhed og havde den Nydelse at staa Fadder til „Elverhøjs“ Musik, som blev komponeret i Sommeren 1828. *Kuhlaus* rige Virksomhed som Fløjtekomponist paavirkede ham, saa han kom til at dele sin Samtids Lidenskab for denne Art Musik; men han brugte til Udøvelsen heraf intet andet Instrument end sin fyldige Mund med Klaverakkompagnement til; og det var som oftest *Kuhlaus* Melodier, han da udførte. Hvor godt Chr. Winther forstod *Kuhlau*, kan i det Smaa sees, naar man vil gjøre sig bekjendt med,

[1]) Se *Carl Thrane:* „Danske Komponister“, S. 181—82; denne Forf.s Skildring af *Kuhlau* henviser jeg til med Hensyn til mit nu om ham Anførte.

hvorledes Winthers Digt: „Trætter Dig Livets Strøm“ [1]), som er skrevet til *Kuhlaus* Musik, („Lustigen Saitenklang“), falder sammen med denne. Under Samlivet i Lyngby komponerede *Kuhlau*, aldeles imod Sædvane, en Kantate til Text af Chr. Winther; denne har ikke optaget dette Arbejde i nogen af sine Digtsamlinger, men derimod offentliggjort den i *Heibergs* „Flyvende Post“; den forklarer for en Del hans dengang og senere venlige Forhold til *Christian den Ottende*, hvem han tiltaler med disse Ord:

Vel værd est Du, at Sangens Tryllerier,
o Danmarks Prins, husvale huldt Dit Bryst,
at Stræengens Alfer smaa med Melodier
omringe Dig og vække Liv og Lyst;
thi trygt, som Ranken sig om Almen slynger,
sig Kunsten til Dit Hjærte kjærlig klynger.

De to store danske Komponister, Chr. Winther i disse Aar var kommen i Berøring med, stod hans Hjærte inderligt nær. Den Tids Musikvenner vare — som Winther siger i sit ovenfor trykte Brev — delte i to Partier; det ene sværmede for italiensk Musik, som *Siboni* indførte her i 1819, det andet foragtede den. Til det første Parti hørte Hoffet og de Fornemme, til det sidste Studenterne, der paa Teatret udpeb de italienske Syngestykker [2]). *Weyse* og *Kuhlau* vare deres Yndlingskomponister, og bægge disse vare Italienernes

[1]) Sml. Digtn. X., S. 238. [2]) Se *Vilh. Rode:* „Bidrag til den danske Studenterforenings Historie“, Nordisk Tidsskrift I, 136. Det gik her i Danmark paa samme Maade som i Frankrig omkring 1770, hvor *Marie Antoinettes* Parti beskyttede *Gluck*, medens Grevinde *du Barry* drog Italienerne frem, og hvor det endog gik saa vidt, at de to Partiers Tilhængere, naar de mødtes i Teatrene, rev hverandre i Haarene.

Modstandere, særlig *Weyse*, der ligefrem hadede italiensk Musik, hvorimod *Kuhlau* i sin „Lulu“ har „rossiniseret“ ɔ: har optaget italienske Elementer, men dog ikke mere, end at han *i det Væsentlige* stillede sig imod denne Retning. At Chr. Winthers Situation overfor de to Mestere undertiden kunde være vanskelig, fremgaaer jo deraf, at disse en Tid vare Bannerførere i to hinanden fjendtlige Lejre. Chr. Winthers Anskuelse vil fremgaa af følgende Brudstykker; han taler om *Weyses* Sanggudinde og siger da til Komponisten:

Stærk, med evigt Ungdomsblod,
stred Du, naar det gjældte,
værned hendes Skjønhed mod
frække vælske Helte [1]).

Endvidere [2]):

„og den Musik, den vælske,
mig huer heller ej,
den knuger paa mit Hjærte
saa slæbende og sej,
det evige *Sostenuto*,
som ved en Lænkes Tugt,
jo lammer Fantasien
hver Vinge til Flugt.

I sit Digt „Donizetti og Weyse“ synger han: [3])

Hvad vil den Strøm af Toner vel,
som ængster grufuldt her min Sjæl?
Hvad har jeg gjort, at jeg har sænket
mig i den Hvirvel ned,
hvor Alt, hvad jeg paa Jorden led,
Alt, hvad mit Hjærte dybest krænked,
nu lever op med Haan og Latter
og knuger sig om Hjærtet atter?

[1]) Sml. Digtn. I, 191. [2]) Sml. Digtn. X, 266. [3]) Smsteds II, S. 34, ff.

— Hvor yppigt Tonerne fremlyner —
som en Savannas gejle Urtepragt,
ved Vaarens Tid af Slummer vakt,
saa mylre for mit Øje fæle Syner.
Natur? — Og Sandhed? — Poesi? —
I denne Op- og Nedad-Tumlen?
I denne Hylen, Brølen, Mumlen?
Kan I vel nære Jer deri? —
Paa dette usle Ordstillads?
I disse vrængede Gestalter,
hvor tusend Arlecchino-Pjalter
af Toner er den hele Stads?
Er det en sand Begejstrings Flamme,
som føder dette evig Eet og Samme?
Og denne Løgn af Ord og Klang,
er det et rigtigt Hjærtes Sang?
Skal dette være lystigt? — Det er Grin!
Er dette Suk? — Det er et Hvin!
Er dette Smerte? — Det er Krampe,
fremkaldt ved giftig tunge Dampe,
der hæve sig som fra en Gravruin,
bevoxt med spættet røde Svampe!
. . . .
Ah, *den* Natur, den passer just
for Hjærtets Spejl, hvor Levelystens Rust
har lagt sig tykt, som Mos paa Muren,
og slettet ganske ud *Naturen!* —
. . . .
. . . .
Blaserte Hjærter! I maa *rystes*,
I *føle* ellers ej, — og Sukket,
som fordum let har Eder vugget,
maa pinefuldt nu af Jert Indre krystes;
i denne Malstrøm maa I sno og vende,
i denne grimacerte Jammer
Jert eget slappe Jeg gjenkjende,
i disse vammelsøde Fosforflammer
af en forskruet Elskov brænde!
Tørt er mit Øje — Kinden staaer i Brand —
Gud, hjælp — og frels mig min Forstand;
thi Tanken svimler alt paa Vanvids Rand —
min Tinding banker — Hjærtet sprænges —
o — efter Luft og Taaredug det længes! —

Ud! — bort herfra! — — —
— — — — o, Nattens Himmel [1])
med sorte Sky, med kolde Byger,
med Storm, som over Heden fyger
og leger vildt med Løvets Vrimmel,
Du køle Febren i min Sjæl,
Du aabne for min Taares Væld!
Velsignelse derfor! Jeg føler ret
mit Hjærte frit, min Aande let!

Han skildrer nu nærmere Musikken til „Macbeth", til „Sovedrikken", „Faruk", „Balders Død", „Floribella" og Romancerne; han siger:

— Her føres jeg til Østerland [2])
paa disse rige Tonevinger;
og snart med Alvor de mig bringer
til Kæmpehøjen hist ved Nordens Strand [3]);
snart Folkets Tanke ærligt klinger
i dette jævne, snilde Kvad [4]),
som om det klang fra Mark og Dale,
og snart som ømme Nattergale
det til mit Hjærtes Dyb sig svinger.
En evig Guddom staaer ham bi,
og overalt der Sæd nedlægges,
som i min evigvakte Fantasi
til Liv og *Virkelighed* vækkes!
Der er en Rigdom her af Poesi;
i Vexelglans jo disse Toner tale,
imens de skildre, tegne, male.
Hvi mægte de at naa mit Hjærte?
Hvi kan de løse al min Smerte?
Mens Læben leer, mens Hjærtet bløder
ved Sorg og Lyst — hvi nærer de og føder?
Hvi vække de min høje Latter
og sænke mig i Vemod atter?
Hvorved? Hvordan? Ak, det er *Poesi*,
og der er *Sandhed* og *Natur* deri!
Se, hver en Karakter staaer fri

[1]) Her sigtes til *Weyses* Musik til „Macbeth". [2]) „Faruk". [3]) „Balders Død". [4]) Romancen.

for sig, selvstændig klaret,
som af en Guddom aabenbaret,
og viser tydeligt, at ned de stamme
fra sand Begejstrings og Geniets Flamme,
som aldrig dvæler ved hint *Eet* og *Samme.*
Se, Alt har Sundhed, Dybde og — *en rigtig Mening*,
samvævet i en huld Forening;
Hvad der i Sang og Tale er beslægtet
ved Harmonien har hinanden ægtet;
en ren, en evig Lov og Aand
velsignet har det skjønne Baand.

Weyse har selv sat Musik til flere af Chr. Winthers Digte, saaledes til „Naar Pisken den knalder", „Tonerne" og endelig til Sang ved *Kuhlaus* Jordefærd [1]), en Komposition, som Winter i et utrykt Brev kalder „herlig". Et smukt Minde sætter han *Kuhlau* i Slutningen af sit Digt „Musikken" [2]), som *N. P. Nielsen* fremsagde ved en Koncert i „Det venskabelige Selskab" Torsdagen d. 19de April 1832, i hvilket Digt Winther, efter at have skildret Musikkens Magt og endt med at omtale, hvorledes den tilsidst følger den Døde til Graven, udbryder:

Saa stod vi nylig ved en Kunstners Baare,
en dybt Indviet i den Helligdom,
hvor Tonekunstens Væld af rigen Aare
udstraaler sig den vide Verden om;
o, lad os ofre ham en skjønsom Taare,
han var saa dygtig, ærlig, god og from —
taknemlig mindes ham med kjærlig Klage,
taknemlig elske dem, vi har tilbage!

Herved tænkte han naturligviis blandt Andre paa *Weyse.* Det var i 1832. Efterat *Weyse* i 1842 er død, synger Winther:

Hel tankefuld jeg stiger op
til Kirken hist paa Højens Top,

[1]) Sml. Digtn. I, S. 29. [2]) Sml. Digtn. I, 31.

og blandt de andre fromme Gjæster
der under Korsets sikre Læ
andægtigt bøjed deres Knæ,
jeg atter høre vil min Mester,
der i sit eget Rekviem,
saa dybt, saa fuldt af himmelsk Længsel,
saa rigt paa Trøst for Hjærtets Trængsel,
har manet for vor Tanke frem
den søde Fred, som, fri fra Fængsel,
hans Sjæl nu har i Evighedens Hjem.

Aarene gik; men Winther blev sin Kjærlighed tro; da han i 1858 digtede sit „Besøg paa Parnas“ og han *der* af Euterpe faaer Ordre til at synge til hendes Akkompagnement, siger han[1]):

„Det blev en prægtig Salmodi
„med *Weyses* Tonefarver i;
„en Hymne, hellig ren og klar,
„som Tanken op til Himlen bar,
„hvor sødt i evig Juleglæde
„Gud Herrens Engleskarer kvæde“.

Det tredie Hjem, som Winther stadigt søgte til under Sommeropholdet i Lyngby, var *Wexschalls*, der Sommeren igjennem boede i *Ermelundshuset*. Det var Madam *Wexschalls* Svoger, den bekjendte *E. F. C. Bojesen*, senere Rektor ved Sorø Akademi, som indførte ham *der* i Huset. Winther og han vare jo Kandidater sammen og venskabeligt forbundne. En Dag, da *Bojesen* var paa Vejen ud til Ermelundshuset, mødte han Winther, der var flot klædt i en Slags Sømandsdragt: hvide Buxer, hvid Vest, blaa Jakke og Straahat. *Bojesen* spurgte ham, om han vilde med ud til Madam *Wexschall*. Winther indvendte, at han jo

[1]) En Samling Vers, S. 19.

slet ikke kjendte hende personligt, hvortil *Bojesen* svarede: „Jamen, kunde det ikke more Dig at gjøre hendes Bekjendtskab?“ „Jo, vist kunde det *det*, endogsaa meget“. „Ja, saa gaa med, saa skal jeg forestille Dig“, fortsatte *Bojesen*, og dermed fulgtes de ad. Da de kom ind i Stuen, præsenterede *Bojesen:* „Maa jeg gjøre Dig bekjendt med Chr. Winther, en ung, rask Sømand, der lige er kommen fra Kina“. Dette berørte Chr. Winther ilde, og han kunde aldrig ret glemme *Bojesen* det[1]).

Winther traf ofte gode Bekjendte i *Wexschalls* Hus; thi *Heiberg*, *Chr. Møhl*, *Nathan David* og *Kuhlau* hørte til dets Omgangsvenner. Han blev En af de Mange, der skattede *Anna Wexschall* særdeles højt, og hans Følelse for hende steg med Aarene. Hendes Ægteskab med „den nedrige og rye *Wexschall*“ var jo langtfra lykkeligt, og Skylden var hans. Han var født 1798, hun 1803, og de havde holdt Bryllup i 1823; Bægge vare de ægte Kunstnernaturer, saa man skulde have troet, der i disse Aar havde været Ungdommens og Kunstsindets Glæde over det forresten muntre og livlige Hus, hvor de fleste og varmeste Interesser drejede sig om Teatret; men *Anna Brenöe* havde lige fra sin første Barndomstid ikke nydt nogen egentlig Glæde og fik den heller ikke nu. Hendes Hjem stod i Verdens Øjne i Ry for Kunstdannelse; men dets Forhold vare altfor tilfældige og usammenhængende til at kunne kaldes harmoniske. Hun selv blev raat behandlet af sin Mand, han var hende ikke tro, og alt Dette lagde efterhaanden et saa stærkt Tryk

[1]) Professor *Vermehrens* Meddelelse til mig.

over hende, at hun tilsidst ikke længer kunde bære det, og i Efteraaret 1830 maatte Ægtefællerne skilles[1]).

Følte Chr. Winther sig ikke videre tiltalt af *Wexschall*, saa droges han saa meget desto mere til en anden af dette Hjems Fæller, Jfr. *Dorothea Liunge*, en Søster til den før omtalte bekjendte Literat, der jo ogsaa var venskabelig forbunden med Winther, og en Søsterdatter af Etatsraad *Hans Puggaard*[2]). Hun var Madam *Wexschalls* Stedfortræderske i Hjemmet, naar Kunstens Fordringer drog Husmoderen bort fra dets Enemærker. Hun fulgte Madam *Wexschall*, da denne senere blev Madam *Nielsen*, og var altid en fortrolig Veninde af Alle i hendes Kres; naar de vilde vide Noget om dens forskjellige Personer og ikke ønskede at gaa til Vedkommende selv, saa søgte de hende. I Winthers Forhold til hende var der ikke i mindste Maade Tale om Erotik; hun var heller slet ikke kjøn, men derimod en rigtig sund og velbegavet Person, som det var en Fornøjelse at tale med.

Følgende tidligere uudgivne Breve give Indblik i Forholdet mellem Winther og Jfr. *Liunge:*

à Mademoiselle
Madslle Dorothea Liunge in Kiel.

Lyngby d. 17de Aug. 1826.

Har De kjendt Magen til Dristighed? Jeg vover ordentlig at skrive Dem til, lille Jomfru Dorothea, als

[1]) Se: *Overskous* Joh. Luise Heiberg (Illustr. Tid. Nr. 428), Fru *Heibergs*: „Et Liv, gjenoplevet i Erindringen“ I, S. 108, 126—39, og *P. V. Jacobsens* Breve, S. 125—26. [2]) Hun var ogsaa *Oehlenschlægers* gode Veninde. (Se *Oehls*. Poet. Skr. ved *F. L. Liebenberg*, S. 82 og 320). Hun var født $^{25}/_{8}$ 1803 og døde $^{6}/_{8}$ 1850 hos *Orla Lehmann* i Veile.

wie nix — som vi Tyskere pleje at udtrykke os. Det Eneste, som nogenlunde kan undskylde min all zu grosse Dreistigkeit, det er jo freilich, at Deres gode Mutter, ikke at tale om adskillige Søstre, en Broder, en Svigerinde og diverse gode Venner og Veninder, wahrhaftig have opmuntret mig dertil. Alligevel griber jeg dette Foretagende ell. Unternehmung an med en vis Ængstelse eller Schaudern; „thi“ — tænker jeg ved mig selv — „Hvad mon Du vil have at fortælle Jomfru Liunge, der kan interessere hende?“ Og, som jeg nu tænker saadan Tanke ved mig selv, saa ryster min Højre ganz erstaunlich og foraarsager en Skrift, der har stor Lighed med de Karakterer, som Kragerne tegne, naar de, søgende deres daglige Brød, hoppe ell. hüpfen tilhøjre og -venstre i Sandet ved Lyngby Sø. Saa! — Det gjør mig usigelig ondt, at jeg ikke fik Lejlighed til at besøge Dem, da jeg i Sommer var i Kiel; mit Ophold var saa kort, og jeg vidste ikke Deres ærede Adresse, hvorfor jeg haaber, at De undskylder min ellers utilgivelige Forsømmelse med Deres sædvanlige Godhedsfuldhed, den, De for Guds Skyld ikke for den Sags Skyld maa unddrage Undertegnede. Da De nu opholder Dem saa nær Tyskland og ved et tysk Universitet, saa kan jeg ikke undlade at ytre Dem en Frygt, der lige siden Deres Afrejse har martret mig ganske grueligen. Jeg raader Dem nemlig som en sand Ven: indlad Dem for Guds Skyld ikke i demagogische Umtriebe!! Jeg er sgu saa gyselig bange derfor; thi det er — so hal' mich dieser und jener — noget ganske forfærdeligt Noget, disse hersens demagogische Umtriebe, eller i Mangel deraf disse Jesuiter.

Kom ikke hjem, kjære Dorothea, som en Jesuit! Gud fri os! Det taalte Biskop *Münter* saavist ikke; jeg taler ikke engang om Kateket *Ries*[1]) og *Sommerfeldt*[2]).

Men nu: Eet Spøg, et Andet Alvor! Hvilke Professorer hører De? Jeg længes meget efter at høre Deres Mening om den gamle *Pfaff*; det skal være en meget god Latiner. Forleden tilbragte jeg en behagelig Aften i Ermelund med Deres Broder, Morgenbladets, og hans Kjæreste[3]), med deres Søster, med *Ove Thomsen*, Aftenbladets, og hans Kjæreste, og med det lidet Rivejærn. Man fortalte mig *der*, at De til Vinter kommer igjen, og hvad Mere er, at De vil gaa til Teatret. Ja, saaledes forklarede virkelig Alle her i Kjøbenhavn den nærmere Forbindelse, hvori De nu kommer til at staa med Madame — den elskværdige — Mad. W. Hun skal — saa siger man — instruere Dem, og De vil til næste Efteraar gjøre Deres Debut i en guldbroderet Fløjels-Pels ell. Pelz lige som den unge svenske Grevinde *Lejonkraft* i det nye Stykke, som jeg har indsendt til Teaterdirektionen, hvorom Deres Broder vil have fortalt Dem Alt, hvad han veed[4]). Det vilde virkeligen glæde mig; den Rolle kunde klæde Dem usigeligen net[5]). Nu vil jeg da med en ny Pen gratulere Dem til Deres — wie vielste? — Fødselsdag, paa hvilken man har sagt mig, De vil modtage disse Linier. Hvis jeg med Ord kunde udtrykke Dem alt det Gode, jeg i Sandhed ønsker Dem, saavel for Deres

[1]) Ved Holmens Kirke. [2]) Kateket ved Helliggeistes Kirke. [3]) *Albertine Charlotte Ackermann.* [4]) Naturligviis Altsammen — ligesom Historien om, at hun hører Forelæsninger i Kiel — Kommers. [5]) Her viser Skriften, at han har skiftet Pen.

egen som for Deres kjære Families Skyld, saa stod det allerede her; men, da jeg ikke kan, saa maa De ikke foragte min gode Villie, men smukt vedblive at bevare Deres Venskab for

Christian Winther“ [1]).

ST.

Jfr. D. Liunge i Kristiania.

Lyngby d. 14de Juli 1829.

Gode Jfr. Dorothea!

Jeg har ikke talt med nogen af Deres Familie, siden vi sidst saaes, dels fordi jeg var bortrejst henimod 3 Uger . . . dels fordi jeg kuns een Søndag har besøgt Kjøbenhavn, siden jeg flyttede til Lyngby. Men derimod kan jeg hilse Dem fra Ermelundshuset, hvor jeg — som sædvanligen — paa mine daglige Strejferier ofte kommer forbi. Jeg veed, det er en kjær Hilsen, om den end koster nogle Taarer. Hvad behager? —

Vor gode *Rosenkilde* var — som De veed — rejst til Vallø [2]), hvorhen hans Kone ogsaa kom og opholdt sig henimod 8—14 Dage; da hun var rejst, maatte han formedelst en Upasselighed opholde sig endnu nogen Tid i Vallø, hvilket vist har været ham skrækkelig tungt; — dog var *Krøyer* saa malisiøsk at formode, at hans Sygdom var af det meget yndede Slags, der kommer, som om de vare kaldede, og gaa paa samme Maade. Imidlertid rejste han da og gav sin første Aftenunderholdning i Kjøge, hvor det efter

[1]) Dette Brev ejes af Lærer *Karl Nielsen* i Kirke-Hyllinge ved Roskilde. [2]) Hos Kantor *Storm*, R.s gode Ven, der senere havde *Adolf Rosenkilde* i Huset.

et Brev til *Liebe*, som *Stage*, med hvem jeg talte i Søndags, havde seet, var gaaet *ham* „lidt bedre end Landeværnet 1807". Han tjente kuns 33 Rbd. I Præstø, Sorø og Slagelse derimod, hvor man har opfordret ham til paa Tilbagerejsen at gjentage sine Forestillinger, har hans Indtægter været saadanne, at han, hvis Lykken er ham ligesaa gunstig i Odense og Nyborg, kan medbringe omtrent 4—500 Rbd. *ren* Indtægt. Hvis altsaa hans Entreprise i Manges Øjne ikke just var ham og hans Stilling ganske værdig, som vel kan være, saa har den dog ikke været ganske uheldig, og *det* glæder *mig*, der — som De veed — holder et stort Stykke af ham. Jeg har seet et Brev fra en meget kompetent Dommer, en Dame fra Kjøbenhavn, der paa Landrejse saae hans Forestilling i Slagelse; hun fandt sig særdeles tilfredsstillet og er dog En blandt dem, der pleje at skrige over hans Overdrivelse.

Jeg har opsporet saamange dejlige Digte af *Rückert*, som jeg skal gjøre mig en Fornøjelse af at meddele Hr. *Nielsen*[1]; ogsaa De skal faa dem at læse, hvis De nu er ret gentil og husker Hvad De lovede mig, da jeg sidst gik bort fra Laxegade 203[2]. Min Broder[3] er, som De vel veed — rejst til Fyen; men jeg faaer ham ikke at se; thi han gjæster ikke Kjøbenhavn. — Naar kommer De saa hjem? Det maa man dog vide for at kunne staa paa Toldboden og bukke kjønt og sige: „Goddag!" — Farvel! Farvel! Farvel!

Chr. Winther[4]. —

[1]) N. P. N. [2]) *Wexschalls* kjøbenhavnske Bopæl. [3]) *Poul Møller*. [4]) Dette Brev ejes af *Anna Nielsens* Søstersøn, Kand. teol. *A. E. Bojesen.*

Mer end nogen Anden drog dog, lidt længere hen i Tiden, en ung Gjæst og senere Pensionær i *Wexschalls* Hus Chr. Winther, og det var *Johanne Louise Pättges*. „Fra jeg var 15 Aar gammel, har han gjort umaadelig Kur til mig", er hendes egne Ord til mig. Bekjendtskabet stammer fra Sommeren 1827, da hun en Maaneds Tid var Familien *Wexschalls* Gjæst i Ermelundshuset[1]); men da var hun jo allerede en meget feteret Skuespillerinde. Han havde ikke seet hende debutere d. 14de Maj 1823 som Giovanni i *Oehlenschlægers* „Correggio", hvor ellers hendes Natursandhed vilde have begejstret ham. Derimod overværede han d. 12te Februar 1826 den berømte Aftenunderholdning paa Hofteatret, hvor hun og *Rosenkilde* udførte *Poul Møllers* „Hans og Trine i Rosenborghave". Hendes graciøse Lune og fulde Sandhed i Fremstillingen gjorde hende her til Publikums Yndling. Den 22nde April 1826 spillede hun Trine i „Aprilsnarrene" og 11te Juni 1827 Caroline i „De Uadskillelige". Hun udfoldede i disse Roller, som den stadige Teatergænger Chr. Winther har seet, „komisk Naivitet og Løjerlighed, ungdommelig Livsglæde, elskelig Skalkagtighed, Harmoni og Gratie, Poesi og Kraft, men fremfor Alt ægte Genialitet". Kort efterat Winther havde gjort hendes Bekjendtskab, glimrede hun som Verdensdamen Fru Verseuil i Lystspillet „Fruentimmerhævn", som Agnete i „Elverhøj" og som Julie i *Shakespeares* „Romeo og Julie"; denne sidste Rolle udførte hun saa ildfuldt og sværmerisk erotisk, at Virkningen var overordentlig. — I Slutningen

[1]) Se: Joh. Luise Heiberg: „Et Liv gjenoplevet i Erindringen" I, S. 88.

af 1828 deklamerede hun paa en Aftenunderholdning, *Rosenkilde* gav, „Asbjørn og Thora“; men det var efter Kritikkens Mening „aldeles mislykket“. „Kjøbenhavnsposten“ [1]) siger: „Denne unge, talentrige Elev, der i saa høj Grad og saa velfortjent har erhvervet sig Publikums Velvillie og Bifald, synes i den sildigere Tid at være kommen paa en farlig Afvej, hvorfor det maaske endnu ej turde være for sildigt at advare hende. Det er den falske Følelses, *Affektationens*, Vildspor, som . . . denne Atten forledte hende til en larmoyant Grundtone, falsk Emfase, kort: en fuldkommen Kontrast af sand Deklamation, gjennem hvilken det næsten var umueligt at skjelne den skjælmske Thoras List. Dobbelt byrdefaldende blev dette Stykke, da Jfr. *Pättges* ovenikjøbet ved flere Standsninger noksom forraadte, at hun ej havde memoreret det, og hun kunde sikkert alene tilskrive sin tidligere erhvervede Gunst hos Publikum, at dette med et svagt Bifald skaansomt belønnede Hvad der mildt fortjente at optages med Tavshed“. — Dette enkelte Uheld med Chr. Winthers eget Digt dæmpede ingenlunde hans Henrykkelse over hende; naar han f. Ex. kom til *Deichmanns*, lagde han sin Haand paa Frøken *Deichmanns* Arm og sagde: „Kom *De* nu og sæt Dem herhen med mig, saa skal vi To tale sammen om *Johanne Luise*“. Med exalteret Begejstring havde han mødt hende i det private Liv, og hans Følelser for hende svækkedes ikke. Hun drog ham ved sin smukke Skikkelse, sit aandfulde Ansigt, de vidunderlige, lys-mørke Øjne, som, selv da hun blev gammel, beholdt deres Glans og skovagtige Dybde,

[1]) 1828, Nr. 106.

det dejlige brune Haar, der faldt i rige Lokker ned om hendes Nakke, den ualmindelig rene, klare og fint nuancerede Talestemme og ikke store, men yndefulde Sangstemme, som hun ved et mærkværdig sjælfuldt Foredrag gjorde saa fængslende. Hendes Gemyt var drømmende, og hun tiltrak de Fleste ved sin stille Grublen og Indesluttethed i sig selv, hvilket gav en romantisk Baggrund for hendes pikante Skjælmeri og undertiden frejdige Munterhed.

Om Vinteren traf Chr. Winther hende ikke sjældent i *Rosenkildes* Hus, og her saae den lille *Julie*, den senere Fru *Sødring*, ham paa Knæ for hende inde i et afsides Kabinet; men denne samme *Johanne Luise* synes slet ikke at have næret erotiske Følelser for ham, ihvorvel hun nok holdt af at lade sig tilbede, særligt af en ung Mand med hans Egenskaber. Om Sommeren sværmede han — som alt sagt — om hende i Ermelundshuset, og snart hed det sig, at de vare forlovede. *Mathilde Viborg*, den senere Professorinde *Barfoed*, kom en Dag med sin Fader, Professor *Viborg*, og sin Søster, den senere Admiralinde *Irminger*, spaserende til Boghandler *Deichmanns* Sommerbolig i Lyngby, hvor Chr. Winther sad i et Lysthus i Haven sammen med Fru *Deichmann* og Fru *Viborg;* denne Sidste gik sin Mand imøde og sagde til *ham*, der plejede at ytre sig meget uforbeholdent: „Viborg, Du maa ikke udtale Noget om Jfr. *Pättges* til Chr. Winther; Du veed, man almindeligviis siger, han er forlovet med hende, og, efter Hvad jeg nu har hørt, troer jeg ganske vist, det er Sandhed“ [1]).

[1]) Meddelt mig af Professorinde *Barfoed*.

I *P. V. Jacobsens* Dagbøger[1]), som ere fulde af megen løs Bysnak, siges der 5te Oktbr. 1827: „Chr. Winther har indgivet Begjæring om at antages ved Teatret. Er det som Sanger, nu da hans Stemme har tabt sig saa meget og hans Bryst er saa slet? Eller som Skuespiller? Som saadan kan han vel ikke gjøre Lykke nok. *Rosenkilde* skal have sagt til ham for nogen Tid siden: „Hør, veed Du hvad! Gaa til Teatret, og gift Dig saa med Jfr. *Pättges*, saa har jeg To forsørget, som jeg vilde have dem.“ Den 19de Oktbr. staaer der: „Virvarret med Chr. Winthers Teaterforsøg kan kun Faa finde ud af. Nogle paastaa, at han aldrig har tænkt paa det, end mindre gjort Skridt til at blive Skuespiller. Iblandt disse Dr. *David*[2]). Disse ere nok Løgnhalse. Andre sige vel, at han er gaaet til Teatret, men sætte dette i Forbindelse med Planer, som ikke synes sande. Saaledes den, at han skulde være dødelig forelsket i Jfr. *Pättges* (medens det er vitterligt, at han hele Sommeren har været det i en Anden). Endeligen sige Nogle, at han har indgivet Begjæring, men at han i disse Dage har taget den tilbage; iblandt dem, der sige dette, skal den Pige, en Jfr. *Strøm*[3]), som han har været forelsket i, være. Jeg veed det ikke, men vilde ønske det“. Senere tilstaaer Winther for *Jacobsen*, at han havde villet gaa til Teatret og i saa Fald forstødt Hr. *Harboe* (Jfr. *Pättges*' noksom bekjendte ulykkelige Tilbeder) af hendes Hjærte, hvis han sad der, hvilket W. dog ikke

[1]) „Personalhist. Tidsskrift, 4de Række, II, S. 61 ff. [2]) *C. N. David.* [3]) Se I, S. 183, ff.

troede. Rygtet begyndte imidlertid snart at sysselsætte sig med *Heiberg* i Forhold til Jfr. *Pättges*.

Heibergs meget hyppige Besøg i Ermelundshuset bragte Winther Fordelen af ofte at have ham som Gjæst i Lyngby; han var da altid tilhest. Ved Eftermiddagstide opholdt Winther sig tidt med *Müffelmanns* i Haven, og, ligesom han sad, kunde han saa udbryde: „*Der* har vi *Heiberg!* Naar han saadan kommer ridende, ligner han en Ildtang paa et Svin". *Heiberg* stod af Hesten; Winther forestillede ham da aldrig for Familien, men førte ham strax over i Havehuset, hvor de To længe sad og passiarede sammen. Hvor højt *Heiberg* dengang satte Winther, kan maaske bedst sees deraf, at han var Dus med ham, hvilket han ellers kun var med paafaldende Faa [1]). Ligeledes satte Winther ham højt, skjøndt han kunde være kritisk overfor ham; saaledes sagde han engang til Frøken *Augusta Schack* (den senere Pastorinde *Nielsen*), der fortalte ham, at hun havde hørt *Heiberg* forelæse et Digt: „Ja, saa har det været affekteret, for *Heiberg* læser affekteret". — At *Heiberg* paa den her omtalte Tid var Winthers Fortrolige og Raadgiver, fremgaaer af følgende Brev [2]), som ogsaa er oplysende om Hvad der — som før omtalt — paa denne Tid rørte sig i Winthers Sind i Retning af som Skuespiller at ofre sig for Teatret:

Til S. T. Hr. J. L. Heiberg, Dr. Phil.

Lyngby d. 22nde Oktbr. 1827.

Kjære Dr. Heiberg!

Du er næst *Rahbek* den Eneste, til hvem jeg har

[1]) Fru *Heibergs* Meddelelse til mig. [2]) Originalen overladt mig af Rigsarkivar *A. D. Jørgensen*.

betroet min løseligt udkastede Plan at gaa til Teatret, og desaarsag, saavelsom for det Venskab, Du stedse har viist mig, skylder jeg Dig at melde Dig Udfaldet af den Kamp, som jeg i denne Anledning har kæmpet med mig selv. Jeg har opgivet det Hele og er nu nær ved at opgive mig selv med! — Hvis Du udførligere ønsker at vide de Grunde, der have været stærke nok til at bekæmpe min Lyst (thi denne var det ene, der bragte mig paa denne dristige Ide), saa vil jeg hellere mundtligen meddele Dig samme. Nu er jeg rigtignok fortvivlet! Thi Præstekjolen — al Respekt for den, naar den hænges paa de rette Skuldre! — vilde ikke være meget behageligere for mine end den spanske Kappe. Dog — min Fortvivlelse er *min* Ejendom, og mit *Lamento* skal hverken trætte Dine eller Andres Øren.

Kjære Doktor, jeg holder *meget* af Dig. Lev vel!

Christian Winther.

[Udskrift:]

Til S. T. Hr. J. L. Heiberg, Dr. Phil.,
aflev. Hjørnet af Admiralgade og Fortunstræde Nr. 143 i Kjøbenhavn. Pr. Skr.[1])

[1]) Brevet til *Rahbek*, der jo var Medlem af Teaterdirektionen, supplerer tildels det forrige og lyder saaledes:

Til S. T. Hr. K. L. Rahbek, Professor, Ridder, Teaterdirektør, p. p.

Lyngby d. 22nde Oktbr. 1827.

Kjære Prof. Rahbek!

Jeg har i lang Tid ikke været i Kjøbenhavn og har altsaa ikke kunnet bringe Dig nogen mundtlig Underretning om, hvilken Beslutning jeg har taget. Men, havde jeg end havt Lejlighed til at aflægge Dig dette Regnskab — og dette skylder jeg Dig ikke alene som min qvasi-Foresatte, men mere som min faderlige Ven — saa havde jeg

Til videre Oplysning om Forholdet mellem *Heiberg* og Winther i denne Periode kan der anføres, at Winther ikke mundtligt raadspurgte ham paa Digtningens Omraade; her virkede *Heiberg* kun paa ham ved sine kritiske Arbejder[2]). Forresten vil jeg pege paa et Digt, Winther i sine ældre Dage skrev til sin Hustru: „Med *Johan Ludvig Heibergs* Buste“ [3]); deri siger han:

I Ungdomstid vi ofte saaes
og færdedes i Lyst og Gammen;
vi fjærnedes, men som en Laas
Erindringen dog holdt os sammen.

Da han var ganske ung, man saae,
han Mer end mangen Gammel vidste,
og, hvis det kommer an derpaa,
saa blev han ung indtil det Sidste.

Ja, han var ung! Du maa ej tro,
han sad forsagt og næred Sorgen;
hver Aften lagde han sig fro,
og frejdig vaagned han hver Morgen.

---

dog ikke før *nu* kunnet sige Dig noget Afgørende. Jeg har — efter Dit eget Raad. — talt med *Heiberg*, og jeg har endnu engang konfereret med mine Forældre. Skjøndt nu disse ikke ere inddrukne af hine trivielle Fordomme mod Skuespillerstanden, og skjøndt de mere end een Gang have forsikret mig, at de ikke vilde lægge mig nogen Hindring ivejen for mit Ønske, saa have dog baade deres og *Heibergs* Indvendinger i Forening med mine egne Tvivl gjort Udslaget og bevæget mig til aldeles — skjøndt med megen Smerte — at opgive denne lokkende Plan. Jeg skynder mig foreløbigen at melde Dig dette; mundtligen vil jeg udførligere forklare mig.

Jeg behøver vist ikke at forsikre Dig om, hvormeget jeg holder af Dig. Lev vel!

Christian Winther[1]).

[1]) Originalen findes paa Det kgl. Bibliotek. [2]) Se Breve fra og til C. W., S. 182. [3]) En Samling Vers, S. 26.

Han var besindig, fin og kjæk;
se Mundens Smil, og læs i Øjet!
Var man forknyt, i disse Træk
man kunde se sig selv fornøjet.

Fra disse Læber aanded Sang
saa sød, at Taaren maatte stige;
naar deres kjække Latter klang,
saa krøb i Skjul det Taabelige.

Naturen var hans Ven; som Barn
han i dens Tempel from og stille
alt fanged i sin Tankes Garn
hver Sommerfugl, hver blanke Bille.

Hans stærke Manddoms Tanke gik
opad og spejded Himlens Vaner
og fulgte med sit skarpe Blik
de Stjærners strængt afmaalte Baner.

Men mellem Jord og Himmel laa
ham aabnet Poesiens Rige,
det gyldne, hvor vi altid saae
ham vandre som de Størstes Lige;

thi hvilken Rigdom fødte ej
hans Aand af Tanker og Gestalter,
der alle kom den lige Vej
fra Gratiens og Musens Alter.

Manuskriptet til dette Digt existerer, og det har ikke saa faa flere Vers end det trykte. Efter det første af de her meddelte følger der tre, saalydende:

Jeg mindes med vemodig Fryd
den Dag til Norge drog den Hulde,
som blev vor Scenes bedste Pryd,
og som hans Hustru vorde skulde.

Da kjørte vi til Kysten ud
— den Afsked var ej let at bære! —
og sendte *der* tre kjække Skud
som Hilsen til hans Hjærtenskjære.

Hvert Skud var som et kjærligt Ord,
der gaaer til Hjærtet; thi Farvellet
fra Skibet, som forbi os foer,
med trende Skud os blev gjengjældet.

Efter Fru *Heibergs* Meddelelse til mig[1]) hentydes der i disse Vers til hendes Norgesrejse i Sommeren 1829 sammen med *N. P. Nielsen*, Madam *Wexschall* og den yngre *Foersom*. Lige før Afrejsen havde hun gjort et Østersgilde for *Heiberg* og Chr. Winther, og de fulgte hende derefter ombord paa Skibet. Chr. Winther spurgte: „Hvad har De nu med for at forhindre Søsyge?“ Hun lagde Haanden paa sit Hjærte og svarede: „Det ligger her.“ *Heiberg* havde nemlig samme Morgen sendt hende Digtet „Præservativ mod Søsyge“ [2]), hvori der staaer: „Dette maa i bogstavelig Forstand lægges paa Hjærte.“ Det er jo nemlig et bekjendt Sagn, at Søsyge forebygges derved, at man lægger et Stykke Skrivpapir paa Brystet. I det omtalte Digt staaer der:

Kunde Den, som Verset skrev,
raade lidt for Vejr og Vinde,
skulde Sol og Maane skinne,
Himlen uformørket blev;
hver en stridig Strøm blev stillet,
Havets hele Bølgeflok
blev et Spejl kun for et Billed,
som man aldrig skuer nok;
alle Storm-Dæmoner vege,
kun en Zefyr skulde lege
med *Johannes* brune Lok.

Turde Den, som Verset skrev,
Tanken det i Følge give,

[1]) Mindre udførligt meddelt i hendes „Et Liv genoplevet i Erindringen“ I, S. 144—45. [2]) *Heibergs* Poetiske Skrifter VIII, 325.

vilde Tanken svimmel blive,
om den ikke søsyg blev,
ikke just af Søen dukket,
ej af Frygt for Storm og Skjær,
men ved selv at blive vugget,
lille Hjærte, Dig saa nær,
at den kan til Dig sig hælde,
hvert af Dine Slag kan tælle
og tør drømme sig lidt kjær.

Med denne Hilsen sejlede *Johanne Luise. Heiberg* og Winther ilede ud til Bellevue; men, da de kom *der*, var Skibet allerede et godt Stykke nordpaa; de hilsede det da som fortalt i Winthers Vers og fik hurtigt et dundrende Svar tilbage, mens de selv i Kikkerter spejdede efter den Bortdragende. I Kristiania fremsagde Jfr. *Pättges* Winthers Digt „Sauvegarden“ og modtog deroppe Brev fra ham[1]); men dette synes ikke at existere mere.

Maaske har der paa denne Tid hersket Skinsyge mellem *Heiberg* og Winther, da de Bægge vare forelskede i den Samme. Den 7ende September 1829 skriver *P. V. Jacobsen*[2]): „Chr. Winther og *Heiberg*, der ere Dusbrødre, have alligevel — som jeg troer — aldrig ret kunnet lide hinanden. Imidlertid var det dog næppe dette, men snarere overmodig Glæde over, at han Dagen forud havde talt for Kongehuset og at han havde gjort Vers til Transparenter til Festen om Aftenen i Lyngby[3]), der ved denne bragte Winther til at tage

[1]) Se *Joh. Louise Heiberg:* Et Liv gjenoplevet i Erindringen I S. 148, 149, 160. [2]) *Jacobsens* Breve S. 76. [3]) I Anledning af Prins *Ferdinands* og Prinsesse *Carolines* Bryllup 1ste August 1829 bragte Studenterne de Nygifte et Fakkeltog ud til Frederiksberg; Chr. Winther havde skrevet Sangen (Saml. Digtn. I, S. 4), holdt Talen og var en af Anførerne. Næste Aften var der Stads paa „Sorgenfri“.

Ridepisken fra *Heiberg* og — for Spøg — banke ham dermed. *Heiberg* blev vred herover og mindede — dog tilsyneladende for Spøg — Winther om, at han ikkun var Børnedressør, etc. (han saae meget ond ud, sagde Winther), men at han selv (H.) var Professor, etc. Herover blev Winther saa forbitret, at jeg haabede, der blev en Duel af. Men, da Winther kom ud til *Heiberg* for at fordre en Forklaring over hine Ord, som han ej blandt Mængden vilde lade sig mærke med, at han var krænket ved, forsikrede *Heiberg*, at han ikke erindrede et Ord, som kunde have fornærmet ham, erklærede med den ærligste Mine af Verden, at han aldrig havde tænkt paa Sligt, saa der blev stiftet en Art Forlig imellem dem. Ogsaa dette synes mig meget karakteristisk for dem Bægge"[1]).

Jeg har nævnet de Hjem, som foruden det *müffelmannske* bidrog til at gjøre Chr. Winther Livet kjært. Aldrig kom han til *Bruns* paa Sophienholm; *Kuhlau*, som ofte havde været Gjæst *der*, fortalte ham, at han ikke syntes om dette Hus, og *Poul Møller* var ækel ved Fru *Bruns* Affektion; men saa kunde paa den anden Side *Heibergs* Lovpriisninger over dette Hjem have bødet derpaa. Vist er det, at det ikke vilde have været Winther naturligt nok; det Jævne tiltrak ham mest, det kjendte han fra Præstegaardene, og det fandt han paa denne Tid hos en fjærnt boende Præstefamilie. Mangen Sommer-Løverdag Eftermiddag, naar det begyndte at kølne, vandrede han paa sin Fod den lange

[1]) Smlgn. hermed *Jacobsens* Dagbogsoptegnelser i Personalh. Tidsskrift 1899, II., S. 89.

Vej til Kregome ved Frederiksværk, hvortil han kom ud paa Natten. Her besøgte han *Rasmus Nyerups* Datter og Svigersøn, Pastor *Strøm*, om hvem *Jens Kragh Høst* siger, at han var „en af de blideste og i Selskabslivet behageligste Mænd“ [1]). Hos *Strøms* var Winther aldeles som hjemme og fik *der* venlige Mindelser fra Fensmark og Kjøbelev. Det var ikke saa underligt, at han ofte lagde Scenen for sine Digtninger hen til Præstegaardene; thi dem tilhørte en væsentlig Del af hans Barndom og Ungdom, og Den, der engang har levet et lykkeligt Liv i en landlig Præstegaard, vil altid sidenhen, naar han er borte derfra, komme til at lide af Præstegaardsve. Han siger med *Rudolph Baumbach* i „Dødens Gudsøn“:

„Saadan en Præstegaard er for en Del
Hvad Oasen er for en tørstig Kamel“ [2]).

I Winthers Fortællinger „Et Vendepunkt“, „I Naadsensaaret“, „Et Rejse-Æventyr“, „Episode af et Familieliv“ og „Paa Landet“ er det Præstegaarde, Handlingen helt eller paa enkelte Punkter foregaaer i, „Annette“ er tildels henlagt til „Præstens Enkesæde“, og hvor gjærne tegner Winther ikke Portrætter af Præste og Degne — hans Forfædre repræsenterede jo bægge disse! Han lader — som i de to førstnævnte Fortællinger — Præsten fortælle i første Person, saa man kommer til at tænke paa Digterens Ungdomsideal: selv at blive Præst. Hvor levende er ikke „den lille Pastors“ Billede i „Annette“, hvor ypperlig Degnen i „Genrebilleder“! Ja, Præstegaardslivet og Præstegaardsbefolkningen vare

[1]) Se *J. K. Høst*: Erindringer om mig og mine Samtidige, S. 166.
[2]) *P. Hansens* Oversættelse, S. 32.

Winther kjære, og i Kregome fandt han bægge ægte. Musikken, som var uadskillelig fra hans Natur, dyrkedes meget *der*, og, naar *Weyses* eller andre Sange blev sungne om Aftenen derude, kunde han briste i Graad af poetisk Bevægelse og forsvinde ad Havens Gange.

I Kregome traf han sin gamle, eller rettere: unge Veninde fra Regensen, Husets Datter, *Ulrikke Eleonore Strøm.* Han sagde endnu *Du* til hende; men Følelserne ytrede sig ikke mere som over for et Barn; nu vare de ikke ganske fri for Erotik, og for hende begyndte det at gaa op, at hun havde Samkvem med en Digter. Han skrev — jeg vil ikke sige *til*, men *for* hende — Digtet „Ellinors Sværmeri“ [1]). Heri udtrykte han hendes Følelser og Længsler; men dette var ham ikke saa svært, da de svarede saa temmelig nøje til Hvad han selv sjæleligt havde erfaret under sit lange Ophold i Kjøbelev. Digtet er ifølge hans egen Opgivelse skrevet 1824 i Kjøbenhavns Rosenborggade, men er efter hendes Ord til mig først nogle Aar senere overgivet hende. Det var sine egne poetiske Tanker fra hin kjøbelevske Tid, han skildrede i Vers som disse:

Under Granens mørke Grene
i min Faders Urtegaard
tæt ved Kirkemurens Stene
sidder jeg saa tidt alene
i den favre, grønne Vaar.

Naar saa Solens Flammelokker
dukke ned bag Høj og Krat,
helligt klinge Taarnets Klokker,
Linden mildt i Vinden rokker
med sin brede Skyggehat.

[1]) Sml. Digtn. I., S. 43.

Over Nattens høje Himmel
vandrer Maanen, klar som Guld,
og bag Taagens matte Strimmel
synes mig, at Stadens Vrimmel
vinker mig saa underfuld.

Nattergalen slaaer sin Trille
uskyldsren og vemodstung;
ak, hvi kan jeg, skjøndt jeg vilde,
ej de dybe Sukke stille?
Jeg er dog saa frisk og ung!

Anelser og Ungdomslængsel
fylde underligt min Barm;
Hjærtet banker i sit Fængsel,
bitre Fryd og søde Trængsel
farver Kinden luevarm.

Taaren perler i mit Øje,
og den er saa tung og stor!
Over Mark og Dal og Høje
iler vemodsfuldt mit Øje,
og jeg veed ej ret, hvorfor.

Dog jeg troer: bag Fremtids Dække
staaer en Scene, lys og fri;
friske Blomster vil den række,
Længslen dysse, Glæden vække
i dens fulde Harmoni.

Und mig da den sære Glæde,
Sukket skaber i mit Bryst;
mens min Længsel er tilstede,
lad dens Dug kun Rosen væde,
disse Taarer er min Trøst.

Dette Digt overrakte han hende en Søndag Aften og bad hende, om hun selv vilde sætte Musik til det. Mandag Morgen ved Solopgang vandrede han saa, som sædvanligt, paa sin Fod tilbage til Lyngby for i rette Tid at være *der* og tage fat paa Underviisningen i det *müffelmannske* Hus.

Snart voxede hans kvindelige Elev *Alvilde* ud af Lærestuen og traadte frem som en smuk ung Jomfru, kvik, klog og skarp, skjælmsk og dog naturlig, original, pikant og vittig, satirisk og uberegnelig, djærv og ærlig til det Yderste, ofte i poetisk Stemning og dog aldrig sentimental, meget musikalsk og med en høj, smuk Sopran, altid varmt begejstret for Skjønliteratur og glødende Patriot[1]).

„Gulbrune Lokker de flagre i Vinden,
„let er hun, rank som et Ax;
„Øjet er sort, og Roser har Kinden,
„ak, Du kan kjende hende strax!"

Ja, hende er det, han har besunget i sit sjælden skjønne Digt: „Flyv, Fugl, flyv over Furesøens Vove". *Hun var hans egentlige Kjærlighed.* Dette første Digt til hende offentliggjorde han d. 18de Nov. 1826[2]), da hun altsaa var 16 Aar gammel[3]). Det var en lang Kjærlighedsroman, som nu udspandt sig mellem de To, og som først afsluttedes en halv Snes Aar efter; men det var ikke nogen lykkelig Kjærlighedsroman; thi hans Forelskelse blev ikke gjengjældt. Hun havde paa denne Tid foruden i Chr. Winther en varm Tilhænger i sin Fætter *Guilian Noltenius,* Søn af *Weyses Julie Tutein,* gift med Kjøbmand *Noltenius* i Amsterdam. Denne Fætter, der — ligesom Chr. Winther — holdt langt mere af de smaa end af de store Kvinder, kalder hende i 1827 for sin kjære lille Søster, sin søde, spøgefulde *Alvilde,* med hvem han morede sig herligt. De Blomster,

[1]) Derfor fik hun ogsaa langt senere — i Krigsaaret $18^{63}/_{64}$ — af Sorg over Danmarks Skæbne graanet Haar og aabnede aldrig efter den Tid sit Klavér for at spille paa det. [2]) I „Kjøbenhavns Morgenblad". [3]) Hun var født 5te Juli 1810.

hun gav ham, vare hans Ordenstegn. Han vilde gjærne sammen med hende have mange Narrestreger for; thi deri vare de Bægge Mestre; han holdt f. Ex. af at narre og drille Forlovede saa meget som muleligt, og dertil vilde han gjærne have hende med. Han var hendes svorne Ridder og ivrig i at skrive Breve til hende; men hun var temmelig doven paa dette Omraade og synes ikke i Temperament at have svaret til ham. Og det Samme kunde jo med Sandhed siges om hende i Forhold til Chr. Winther. Fra hans Ophold i *Müffelmanns* Hus skriver sig efter hans egen Opgivelse Digtene „Mismod“ [1]) og tre Sonetter [2]), alle forfattede paa Kvisten i Bredgade Nr. 175. Det første af disse stammer aabenbart fra Tiden, inden *Alvilde* havde bemægtiget sig ham; da lyder det:

Hvor tomt mit Hjærte, ak, hvor øde!
Min Himmel er saa dunkelgraa,
ej Nattergalens Toner søde
kan mere mig til Sjælen gaa.
Hvor mat og usel selv min Klage!
Der er ej Gnist af Kraft tilbage!
O, gid jeg under Mulden laa!

Jeg har ej Fryd, jeg har ej Smerte,
jeg kan ej Blomstens Duft forstaa,
og Tornen stikker ej mit Hjærte;
thi det har rent forglemt at slaa;
mig Livets stærke Vexelsange
gjør hverken frejdig eller bange,
den indre Stræng de ikke naa.

Naar mine vakre Venners Glæde
mig lokker fra min stille Vraa,
maa Rankens purpurgyldne Væde
som Vand mig over Tungen gaa,

[1]) Sml. Digtn. I., 50. [2]) Smsteds S. 82, 84 og 85.

Og deres Haandtryk, deres Blikke,
saa ærlige, dem kan jeg ikke
som fordum ærlig svare paa.

Der var engang en herlig Pige [1]),
som kjærlig mig i Øjet saae;
det Blik var da mit Himmerige;
thi Himlen selv var ej saa blaa!
Nu kan i hendes Børnegruppe
den usle, kolde, unge Gubbe
med slukt Erindring rolig staa.

Ej Alvor, Skjæmt, det Bitre, Søde,
ej Dag, ej Nat med Stjærner smaa,
ej frejdigt Liv og ej det Døde
kan bringe Hjærtet til at slaa;
hvor mat og usel selv min Klage!
Der er ej Gnist af Kraft tilbage, —
o, gid jeg under Mulden laa!

Med *Alvilde* kommer Gjenfødelsen! Snart lyder det[2]):

Og da mit Hjærte var saa dødt, og stille
det nedlagt var i Brystets Sarkofage,
paa Kistelaaget Sorgen sad tilbage,
den stirred fælt med sine Blik, de vilde;
men bort fra Stedet vandrede den lille,
den kjære Flok af mine Glædesdage,
som sortindhyllet og med Vemodsklage
paa Graven havde tømt sin Taarekilde! —

Da lød et sødt: „Vaagn op!“ — og Sorgen flyede;
det kom fra hende, som jeg ikke nævner;
fra hendes Øjnes Straaler Dagen gryede!

[1]) Maaske *Jacobine Høyberg*, (I, S. 60, 61 og 70) som blev gift i 1819. Da dette Digt blev skrevet, havde hun 3—4 Børn. [2]) Rækkefølgen, hvori han har trykt disse Digte, betyder Intet; han har engang udtalt til *F. L. Liebenberg*, at han med Villie, for at undgaa Kontrol, har aftrykt sine Digte i Flæng uden Hensyn til, hvorledes de i Virkeligheden ere fremkomne efter hverandre. Det vil saaledes sees, at Sonetten „Jeg glemme Dig“, som er skreven 1820, staaer midt imellem de tre her omtalte fra en senere Periode. (Sml. Digtn. I., S. 83—86.)

Op kraftigt Hjærtet foer af Søvnens Dvale;
i Livets Kamp det atter frejdigt stævner,
og hver dets Daad skal kun om hende tale.

Kjærligheden er vakt; men den bliver ikke besvaret. det martrede ham, naar hans varme Glød svaledes af hendes kølige Aande. Saa bad han i Sang Søvnen, at den vilde forbarme sig over ham og give ham Drømme, i hvilke der kunde drikkes Glemsel, og hvor Alt var efter hans Ønske:

Der evig Fred paa hver en Pande hviler,
der er min Elskte mild; kun *der* hun taaler,
— o, sjældne Fryd — at jeg til hende smiler!

Sin Kjærligheds Art skildrer han:

Saaledes er min Elskov i mit Hjærte:
en himmelsk Draabe, der med alt det Søde,
som Jord og Hav og Eden har i Eje,
fortærer Livets Kraft, men trods sin Smerte
dog lader mig i hellig Vellyst gløde,
indtil den strækker mig paa Gravens Leje.

Ligesaa haabløs og ubesvaret vedblev i det Væsentlige Chr. Winthers Følelse for *Alvilde Müffelmann* med at være gjennem Aarenes Løb. Naar *hun* viste sig kølig, anslog *han* ofte en overfladisk, spøgende Tone, som imidlertid ikke svarede til Hvad der vaandede sig i hans Hjærte. De Digte, hvoraf der her er aftrykt Brudstykker, gav han ikke *Alvilde;* de udtalte hans hemmelige Følelser; naar han sendte hende sine poetiske Udtalelser om hende, var hans Sprog et ganske andet let og legende. Derom vidner efterstaaende hidtil utrykte Digte, som hun har overladt mig til Afbenyttelse. Det første fremstod i en Periode, da hun

led af Koldfeber og laa tilsengs; Digtet er ganske improviseret og nedskrevet paa et afrykket Stykke Papir, som han med en af hendes Brødre sendte hende ind paa Sengen; det lyder saaledes:

À Mademoiselle Alvilde.

Madame! Jeg Dem beklager ret
i disse Foraarstide,
at De befinder Dem saa slet
og maa saameget lide.

Ja, Febren er en hæslig Gjæst,
hun har den slemme Vane
at le ad Doktor og ad Præst
og gaa sin egen Bane.

Af Nyt jeg næsten Intet veed,
undtagen alt det Gamle,
og, naar for tidt man faaer det ned,
begynder det at vamle.

Om Krig og Mord og Gift og Staal
Aviserne forkynde;
i Byen høres Giftermaal
med *Tykke* og med Tynde[1].

Nu maa man haabe, at det snart
sig til det Bedre vender;
det ønskes og i største Fart,
Madame, af Deres Tjener

d. $^{26}/_{3}$ 28. Chr. W.

Dette sidste Ønske om Bedring synes at være gaaet i Opfyldelse; thi ellers vilde Chr. Winther vel ikke have sendt sin Udkaarne følgende Vers til hendes Fødselsdag:

[1]) Sigter til et Ægteskab i hendes Bekjendtskabskres.

Til Aluilde[1]).

(Hermed et Par grønne Stylter).

Lyngby d. 5te Juli 1828.

Jeg ønsker Dem en Ungdomsvaar,
der, evig frisk og ny,
til Gravens fjærne Bredde naaer,
alt uden Storm og Sky!

Jeg ønsker Dem et Heltebryst,
som trodser Skæbnens Slag!
Jeg ønsker Dem al Livets Lyst! —
Men fremfor Alt idag

jeg ønsker Dem paa Eng og Vang
rask over Stok og Sten
en lykkelig Spaseregang
paa disse grønne Ben!

C. W.

Næste Aar paa hendes Fødselsdag forærede han hende *Schuberts* Sange.

Til *hende* har han endvidere givet Digtene: „Uskyldige Ønsker“ [2]), „Tonerne“ [3]) samt „Doris og Fætter Jean“ [4]); dem alle i hans Haandskrift ejede hun til sin Dødsdag.

[1]) Saaledes skriver han som oftest hendes Navn. [2]) Sml. Digtn. I, S. 145. [3]) Smsteds I, S. 38. [4]) Smsteds V, S. 28. Dette sidste Digt er skrevet i hendes Fætter *Cazalis'* (Museum 1893, S. 92, 93) Navn og ender i den oprindelige Afskrift anderledes end paa Tryk; et af de uskyldige Ønsker er at være en Sang, og i deres første Skikkelse lyde de fire sidste Linier saaledes:

„og ude og inde,
„i By og paa Eng,
„evindelig minde
„Dig om Din Cousin“.

Alvildes Følelser overfor hendes Veninder maatte Chr. Winther ogsaa være Tolk for. Følgende tre hidtil utrykte Digte har han skrevet i hendes Navn:

I.

Til Fru Clara [1]).

Snart skal Din Fod en fremmed Jordbund trykke,
hvor Rankens Løv og Druens gyldne Smykke
skal se, min *Clara*, Dig i huslig Lykke,
som her, omringet huldt af Glæder milde;
men glem dog ikke Sjællands friske Dale,
vort Bøgegrønt, vort Foraars Nattergale,
de danske Hjærter og den danske Tale, —
og glem ej heller ganske Din *Alvilde.*

II.

Til Fru Nanna [2]).

Hvorhen Du rejser, kjære *Nanna*, følger
mit Hjærtes Tanker Dig — paa Havets Bølger,
paa fjærne Vej, til hine Strande
ved Pregels Vande.

Men ej med Suk og ej med bitter Taare
skal Savn og Længsel vore Hjærter saare;
thi dybt indpræget staaer derinde
et elsket Minde.

Et elsket Minde er den bedste Læge,
der Smerte dulme kan og kvæge
og tale Trøstens Ord i Nøden,
hel ufortrøden!

[1]) *Clara Tutein*, f. 22nde April 1800, gift 17de Oktbr. 1817 med *Th. Frisch*, anden Gang 16de Decbr. 1831 med *William Cazalis*. (Se Museum 1893, S. 92). [2]) *L. N. Hvidts* Datter, f. $^{5}/_{4}$ 1811, gift $^{24}/_{4}$ 1832 med Partikulier i Berlin *H. F. Schiffert*.

Det kalde venlig for vort Blik tilbage
hvert Lyspunkt af vort Samlivs svundne Dage,
i Lyngbys Skov, paa Vedbæks Strande [1]),
ved Sundets Vande;

og hvert et Øjeblik saa tyst og roligt,
naar Hjærterne meddelte sig fortroligt,
og mangen munter Time atter
med Dans og Latter.

Farvel, min *Nanna*! Glem kun Savnets Smerte!
Men Mindets Fryd lad leve i Dit Hjærte!
Og gjem med Trofasthed derinde
en kjær Veninde!

III.

Til Frøken C. H. [2])

Et venligt Smil af Dig, Veninde,
et kjærligt Ord kun af Din Mund
mig trøster huldt som Vaarens Vinde,
mig straaler som fra Himlens Tinde
en Stjærne gjennem dunkle Lund.

Dit Øjes liflig klare Kjærte
og Vaarens Roser paa Din Kind,
ej kjende *de* til Livets Smerte;
thi *Lilien* har Du i Dit Hjærte
til Vagt for Freden i Dit Sind.

Et Hjærtes *indre* Værd, det rige,
er jo et evigt utømt Væld.
Lad Toner Dig min Tanke sige:
Giv mig deraf, Du *fromme* Pige,
en kraftig Balsam for min Sjæl.

Naar Winther i høj Grad var optagen af *Alvilde Müffelmann*, saa nærede han heller ikke ublide Fø-

[1]) *Hvidts* Sommerbolig laa i Vedbæk. [2]) *Charlotte Hvidt*, senere gift med Konferensraad *Ehlers*.

lelser for hendes dejlige, yndefulde Søster *Thora*, om hvem hendes egen Moder sagde, at hun havde „et Udtryk af Liflighed og i sine Øjne det Skjælmske og tillige Hvad man paa Tydsk kalder det Anmuthige“. Det blev almindelig sagt, at de to Søstres mere eller mindre udprægede Venlighed imod ham havde stor Indflydelse paa hans Adfærd mod deres Brødre, hvilket Udsagn disse bekræftede. Uvenlighed medførte for deres Vedkommende Bank af en ganske følelig Art.

Thora Müffelmann var Veninde af den bedaarende, elskværdige *Emma Zinn*, der i 1829 — fire Dage før *Thora Müffelmann* holdt Bryllup med Lægen, Dr. *Ludvig Voss* — blev *I. P. E. Hartmanns* Hustru. *Hartmann* har selv fortalt mig, at han en Sommereftermiddag kom gaaende med sin Kjæreste over Dyrehavsbakken, der jo dengang var noget ganske Andet end nu. De mødte da *Chr. Winther* med de to skjønne Frøkener *Müffelmann*, een under hver Arm. Ved dette Følgeskab var han øjensynligt i ganske udmærket Velbefindende. Selv viste han sig som en elegant og ridderlig Kavaler, og de to unge Skjønheder i de lyse, rige Sommerdragter tog sig ved hans Side saa fortryllende ud, at Folk stod stille og saae efter dem, hvilket Winther aldeles ikke syntes at tage Publikum ilde op.

Jeg troer, det er disse to Søstre, Chr. Winther har skildret som *Annette* (*Alvilde*) og *Felicia* (*Thora*) i „Episode af et Familieliv“. Han siger: „Bægge vare elskværdige; men Formen, hvori denne Elskværdighed traadte frem, var hos hver af dem væsentlig forskjellig. Frøken *Annette* (*Alvilde*) syntes ved første Øjekast

lidt fornem; men denne Fornemhed fik ved nøjere Betragtning et vist Anstrøg af Ironi og Naivitet, der tydeligt viste, at den ikke var hende i Kjødet baaren, og den Livlighed og Lyst, den Kjækhed og Frihed, hvormed hun opfattede og behandlede Alt, hvad der kom hende imøde, tilintetgjorde lidt efter lidt hint kolde Slør. Der var næsten Intet, som jo ikke kunde vække hendes Latter, og selv det Alvorlige vidste hun at aftvinge en komisk Side. *Felicia* (*Thora*) var mild og venlig, men mere alvorlig, og en bly Undseelse for at træde frem i Ytringer og Domme røbede lidt den landlige Opdragelse. Men, vovede hun sig stundum til at fremsætte en Mening eller med højtrødmende Kinder at bekæmpe en Andens, saa kunde man være temmelig vis paa at høre noget Sundt og Veltænkt, medens Brunetten i sin kjække Iver tidt forsvarede de særeste Paastande, som hun ved mindste Modstand igjen lod falde. Naar saaledes *Annette* ofte uopholdeligt lod sin Tunges Livlighed og sit Lune fri Raadighed, sad *Felicia* for det Meste tavs og fæstede sine smilende blaa Øjne paa mig, som om de vilde spørge: „Er hun ikke velsignet? Er hun ikke morsom?“ Og hvor velsignet, hvor yndig var hun saa ikke selv!“ [1]). Andensteds lader han Siller sige, at bægge de unge Damer saae tavse paa ham, den brunette med et livligt, skjælmsk Udtryk i de sorte Øjne, den blonde, hvis klare, fine Ansigt og blaa Øjne vare mindre bevægelige, med et idyllisk, dueagtigt Blik, der ikke var ganske frit for Sværmeri [2]). Hele denne Karakteristik af de to Søstre maa forekomme Enhver, som har kjendt dem, træffende.

[1]) Sml. Digtn. IX, S. 213—14. [2]) Smsteds S. 210.

Tilsidst siger Siller: „Jeg elskede — men Hvem? Ak, dette Spørgsmaal gjorde jeg mig ikke selv. Det faldt mig aldrig ind at tænke mig disse To adskilte; ligesom de for min Tanke kun udgjorde eet Væsen, saaledes var det ogsaa mit Hjærte umueligt at fjærne dem fra hinanden, og, hvis det maatte hengive sig til den Ene, saa kom det nødvendigviis ogsaa til at omfatte den Anden med samme Kjærlighed“ [1]). Historien ender jo med, at Siller lader sig vie til dem Bægge, naturligviis udenat de To indbyrdes vide Noget deraf.

Lidt efter lidt adskilte Chr. Winther de To, nemlig fordi den Ene af dem snart forlovede sig, og nu samledes hans Følelser sig saa meget desto stærkere om *Alvilde*.

Hartmann var Den, der — rigtignok først i 1837 — fortolkede hans berømte Digt til hende og gav det de Toner, der ere som fødte af Furesøen og Stemningen i Skovene omkring den. Fru *Thora Voss* bragte Winther Indbydelsen til i *Hartmanns* Stue at høre ham foredrage Melodien dertil, som ogsaa den til „Lille Kathrine“. Han lyttede stille, men ytrede kun faa Ord til Tak; hans Stemning var derimod talende.

I Juni 1827 blev *Thora M.* forlovet, og under Slutningen af Winthers Ophold i *Müffelmans* Hus, d. 6te Decbr. 1829, holdt hun Bryllup. Hendes Brudgom, som i 1801 var født i Wandsbeck, var Kandidat fra Göttingen og senere Dr. med. derfra. Han blev Amanuensis hos den bekjendte *Brandis* i Kjøbenhavn og nedsatte sig senere sammesteds som Tandlæge, i

[1]) Smsteds S. 217.

hvilken Egenskab han udnævntes til Professor. Til Brylluppet skrev Winther følgende ikke tidligere offentliggjorte Sang, i hvis første Vers han ligesom paakalder *Alvildes* Elskov:

Der staaer en Stjærne over Land og Kyst,
og det er Elskovs hede Stjærne;
den straaler Længsel ned i hvert et Bryst,
som knytter Hjærtet til det Fjærne.
Hin røde Rose højt fra Himlens Blaa
maa trindt sin underfulde Sæd udsaa; —
        ak, Elskovs Lyst,
        fyld hvert et Bryst,
som Du har opfyldt disse Tvendes!

En Doktor, veed vi, er en kløgtig Mand,
han kjender al Naturens Under,
han lever frejdigst i det hele Land;
men stundum gaaer han dog og grunder;
han prøver røde, og han prøver blaa;
men alle Urter vil kuns lidt forslaa —
        alt Sligt var Tant!
        Nu først han fandt
den rette Urt for Livets Plage.

Og Du, vor kjære, hulde, unge Brud,
som Lindring gav ham i hans Smerte,
et ærligt Sind, vi veed, Du fik af Gud,
Du rakte ham den vist af Hjærte!
Og Livets Roser og Violer blaa
saa friske skal han om Din Tinding slaa!
        Huldt Himlen ned
        smiler derved
og seer paa al den Fryd og Gammen.

Thi nu, I vandre skal den Vej saa lang,
den bliver ikke af de mørke.
Se, Stjærnen lyser, og paa Livets Gang
faaer Hjærtet Mod og Foden Styrke.

De røde Roser og de Blomster blaa
saa venligt ser I langs med Vejen staa;
nyd deres Lugt!
Pluk yndig Frugt!
Snart Høsten gi'er Hvad Vaaren lovte.

Se, hvert et Hjærte her ved dette Bord
samt alle Venners i det Fjærne,
forenet til et vennesaligt Kor,
nu hilser Eders Elskovsstjærne,
at den maa lyse, mens I trofast gaaer
den lange Vandring til de sølvgraa Haar;
thi klinge skal
højt hver Pokal
for Doktor *Ludvig* og hans *Thora!*

Chr. Winther.

Af andre wintherske Digte fra det *müffelmanske* Hus kan nævnes et tysk: „Das Gewitter", som han skabte en Sommeraften, efterat han med hele Familien havde været ude at sejle paa Lyngby Sø, hvor et heftigt Uvejr overfaldt dem, saa de med Nød og næppe kom iland. Han gik da over i Havehuset og nedskrev nogle formfuldendte Vers, som han kom tilbage og gav Fru *Müffelmann*[1]).

Chr. Winthers Digt „Flugten til Amerika" siges meget almindelig at være skrevet om hans to Elever *Emil* og *Peter Müffelmann*. Dette er dog en Fejltagelse. Sagen forholder sig saaledes: En Morgen fik Fru *Müffelmann* et Brev fra sin Søster Fru *Julie Noltenius* i Amsterdam, og heri blev der fortalt om, hvorledes Brevskriverindens to Drenge, der bar Familie-

[1]) Dette Digt er trykt i „Nyt Aftenblad" for 22nde Juli 1826, men ikke optaget i „Samlede Digtninger". Det er skrevet paa Tysk, fordi Fru M. var opdragen paa dette Sprog; man har senere offentliggjort det i Tidsskriftet „Literatur og Kritik" IV, S. 615.

navnene *Emil* og *Peter*, havde villet flygte for at blive et Par nye Robinsonner. Hun læste Brevet højt, og inden Middagsmaaltidet var dets Indhold omformet til det berømte Digt, som Chr. Winther da kom ned og oplæste for Familien *Müffelmann*. For saa vidt ere nogle *müffelmannske* Forhold blandede ind deri, som „Tante Lise paa Landet" er Etatsraadinde *Tutein* til Edelgave, hvem de *müffelmannske* Børn besøgte engang imellem om Sommeren.

Under sit Ophold i *Müffelmanns* Hus skrev Chr. Winther — foruden de alt nævnte — følgende Digte: „Gjensyn" [1]) (Sommeren 1825 i Lyngby), „Hvile paa Vandringen" [2]), „Rankens Datter" [3]), „Ridder Kalv" [4]) og „Svend og Inger" [5]) (Sommeren 1826 i Lyngby), „Hvor Fjældets Graner lude" [6]) (Vinteren 1826—27 i Bredgade), „Amor Jesuita" [7]) (Sommeren 1827 i Lyngby), Skitse („O, Fantasi, Du rige Fugl!") [8]), „Vinterlandskab" [9]), „Asbjørn og Thora" [10]), „Martin og Marie" [11]) samt „Erik og Ellen" [12]), (alle i Begyndelsen af Vinteren 1827—28 i Bredgade) og „Rejsepas til Fred. Ulrik

[1]) Sml. Digtn. I, S. 78. [2]) Smsteds I, S. 34; offentliggjort første Gang i *Liunges* „Repertorium for Morskabslæsning" 17nde Maj 1829. [3]) Smsteds I, S. 93; offentliggjort første Gang i *E. Beyers* „Gefion" 1827. [4]) Smsteds IV, S. 6; offentliggjort første Gang i *E. Beyers* „Gefion" 1826. [5]) Smsteds VI, S. 221. [6]) Smsteds IV, S. 11; offentliggjort første Gang i *Liunges* „Hertha" 1827. [7]) Smsteds I, S. 96; offentliggjort første Gang i *E. Beyers* „Gefion" 1827. [8]) Smsteds I, S. 45; offentliggjort første Gang i *Liunges* „Hertha" 1827. [9]) Smsteds I, S. 54. [10]) Smsteds VI, S. 230; offentliggjort første Gang i *Liunges* „Hertha" 1827. [11]) Smsteds VI, S. 238. [12]) Smsteds VI, S. 243. Det var beviisligt Erindringer fra Laaland, der fødte dette Digt. I Kjøbelev Præstegaards Lo havde en Spaakone forudsagt *Margrethe Bloch* hendes Fremtids Tildragelser, og Chr. Winther havde da — uden hendes Vidende — ligget oppe paa

Timm“ [13]) samt „Tonerne“ [14]) (senere samme Vinter ogsaa i Bredgade); „Sauvegarden“ [15]), „Vise“ [16]) (Livet skal nydes) og „Kongens Skygge“ [17]) ere fra Vinteren 1829 (i Bredgaden); det første af disse Digte har Paaskriften „Fastelavnsmandag“; „Min Moster og jeg“ [18]), „Elskovsseglet“ [19]) og „Fakkelsang for de danske Studenter i Anledning af Prins *Ferdinands* og Prinsesse *Carolines* Formæling“ [20]) ere fra Sommeren 1829 i Lyngby. — Alle de her opgivne Tidsangivelser har Chr. Winther selv tilføjet i det tidligere omtalte Exemplar af „Digte gamle og nye“, som hans Hustru har ejet, og disse hans Opgivelser stamme fra 1830; jeg har derfor fulgt dem og ikke Hvad han i 1840 har meddelt *Molbech* til dennes Antologi [21]), og som i flere Punkter ikke stemmer overeens med de tidligere, der maa ansees for at være de paalideligste.

Af Fortællinger skrev han i 1827 (i Bredgade) „Et Rejseæventyr“ [22]) og i 1828 „Hesteprangeren“ [23]).

Igjennem de mange Digte, som Chr. Winther saaledes i Aarenes Løb havde spredt til forskjellige Sider, var han bleven anerkjendt som virkelig Poet. Endelig tog han i sit 32te Aar den Beslutning at udgive en

Stænget og lyttet til; han havde saaledes ogsaa hørt Spaadommen om, hvormange Børn hun skulde faa. Ogsaa i „Christen og Lene“, som han skrev i Slutningen af 1824, synes Scenen at være laalandsk. Troldestue Skov, som ikke længer er til, skal have ligget ved Maribo Sø, og Udtrykket „Alhus“ i sidste Vers (egentlig „Adelhus“) er gammelkjendt derovre (Se Laalands og Falsters Stiftstidende 29nde Juli 1896). [13]) Sml. Digtn. I, S. 9. [14]) Smsteds I, S. 38. [15]) Smsteds V, S. 1. [16]) Smsteds I, S. 39. [17]) Smsteds V, S. 12. [18]) Smsteds V, S. 6. [19]) Smsteds IV, S. 23. [20]) I, S. 4. [21]) Se „Museum“ 1896, II, S. 1—6. [22]) Sml. Digtn. VIII, S. 1; offentliggjort første Gang i *Heibergs* „Flyvende Post“ 1828, Nr. 49—51. [23]) Smsteds S. 35.

Digtsamling. Den udkom i Maj 1828 og kaldtes kun „Digte“.

Det kneb haardt for ham at bestemme sig dertil. Netop i denne Periode skriver han i et hidtil utrykt Brev til *A. P. Liunge:* „Jeg har altid den Vane at dreje og vende enhver Linie, som *jeg* Stymper vover at lade trykke, i Haanden, ligesom Gnieren sin Skilling, ikke som denne: af Kjærlighed til noget Kostbart, men af virkelig Angest og Forfærdelse“. Andensteds siger han: „For *Poul Møllers* Dom havde jeg en saa stor Respekt, at jeg fuldeligt er overtydet om, at min første lille Samling 1828 ikke *dengang* vilde være kommen for Lyset, hvis ikke min Broder just da havde været i Norge og *jeg* altsaa *procul a fulmine*“ [1]).

Det kan være oplysende at kaste et Blik ud over den Tidsperiode, i hvilken Chr. Winther havde udviklet sig som Digter. I hans senere Drengeaar var Danmark efter 1807 i en højst ulykkelig Tilstand. Alt var underlagt den materielle Nød, der endte med Statens Bankerot. Der var Brydninger og Usikkerhed i alle offentlige Forhold, og først efter Freden i Kiel 1814 kom der mere Ro over Tilværelsen; men da faldt ogsaa Folket hen i en langvarig Rekonvalescens, under hvilken imidlertid den økonomiske Velstand voxede og dermed ogsaa en vis Tilfredshed. Men samtidigt dermed herskede den største Aandløshed. Man havde hverken store Syner eller høje Længsler; Spidsborgerlighed sad paa Tronen og kunde saa udmærket faa Lov til at brede sig uden at blive allarmeret. Man

[1]) Langt fra Lynet. Se „Museum“ 1896, II, S. 4—5.

interesserede sig for Det, der nu tilfældigviis var Ens Omgivelse, man fordybede sig i Smaating og stolede forresten paa, at man stod under *Frederik den Sjettes* landsfaderlige Varetægt. Nuomstunder ville Alle give sig af med det Offentlige, og det politiske Kandestøberi gaaer ud over alle Grændser; dengang gik man til den modsatte Yderlighed: Ingen uden de særlig Kaldede gav sig i mindste Maade af med Sligt. Heller ikke fraoven ønskede man nogen Deltagelse i Statsstyrelsen fra Folkets Side, og man ansaae det overalt for en stor Lykke, at vi egentlig stod uden for alle de store Verdensbevægelser. I Danmark begyndte den almene Sans for Politik jo først at gjøre sig gjældende, da *Gjødwad* i 1834 blev optagen som Medarbejder i „Kjøbenhavnsposten“ og da *J. F. Schouw* aabnede sit „Dansk Ugeskrift“ for Artikler af politisk Karakter. Tidligere havde man ikke kjendt til Sligt; passe sine Sager inden for Hjemmets eller til Nød Klubbens fire Vægge og saa forresten forholde sig passiv — det blev betragtet som enhver god Borgers Pligt. Man saae med den største Ærbødighed op til de Højerestillede, og Standsforskjellen spillede en stor Rolle. — I Slutningen af Tyverne var der idyllisk Glæde og Veltilfredshed over det danske Folk, overalt herskede der Ro og Velstand, og man havde Sans for paa gemytlig Maade at nyde Tilværelsen. Det Overdrevne, det Svulstige, maatte nu vige for Naturligheden.

Man vil se, at disse Forhold stemmede godt overens med dem, hvori Chr. Winther var opvoxet i Præstegaarden, og egnede sig vel til at udvikle det særlig Idylliske og stille Poetiske i hans Natur; men det kan

jo nok være, man bør tilføje det historiske Faktum, at Idyllen altid mere eller mindre tilhører Forfaldsperioderne. Vist er det, at han aldrig røbede Sans for Politik, Statsøkonomi eller Noget, der vedkom Folkets mere ydre Historie. Desto inderligere følte han for dets poetiske Frembringelser, uden egentlig at ænse, hvorledes disse fødtes ud af hine Forhold. I hans egne Digte vil man forgjæves søge efter Tegn paa store Samfundsbevægelsers Paavirkning eller i det Hele paa Problemers Indflydelse i Digtersindet. Digtene kom stille, fredeligt, med den sande Poesis Kjendemærker, og saaledes slog de an i Folket.

I sin Opvæxt kan han ikke med fuld Bevidsthed have fornummet *Oehlenschlægers* første mægtige Virkning paa dens Højdepunkt; men „Helge" udkom dog Aaret før han blev Student, og, da han elskede *Oehlenschlæger* over alle andre Digtere[1]), saa spores dennes Aand da ogsaa — om end kun svagt — i et Digt som „Asbjørn og Thora", ligesom ogsaa senere f. Ex. i „Et Par"[2]). Alligevel ere disse to Digteres Naturel saa forskjellige, at *Oehlenschlægers* Indflydelse ikke bliver væsentlig. Chr. Winther siger selv: „Jeg har fra første Færd beundret og elsket *Oehlenschlæger;* men vist og sandt er det, at han aldrig hos mig har tilvejebragt den Opvækkelse (Anregung) og Fortrøstning, som *Goethe*, *Tieck* og *Schlegelerne*, og aldrig den

[1]) Dette erklærede han f. Ex. til Professor *Agerskov*. (Se ogsaa „Museum" 1896, II, S. 4). [2]) Senere i denne Bog vil der blive gjort opmærksom paa *Molbechs* Udtalelser om Sammenligningspunkterne mellem *Oehlenschlæger* og Winther.

Begejstring til Produktion som — *Pontoppidans* Atlas, f. Ex." [1]). Endvidere nævner han blandt de Sager, der have befrugtet ham, „Danske Magazin" og alle muelige Samlinger og Folkeviser (mindre Kæmpeviserne); hvorledes Folkeviserne hos ham omforme sig i moderne Skikkelse kan f. Ex. sees i hans Træsnit, „Svend og Inger", hvortil Motivet er taget af Visen: „Der stod to Skalke og tænkte Raad" [2]). Blandt Mennesker have *Poul Møller* og blandt Kunstværker især nederlandske Billeder havt stærkest Indflydelse paa hans poetiske Retning [3]). — Chr. Winther istemmede den ovenfor omtalte Periodes Sværmeri for *Walter Scott*. *Poul Møller* skriver i August 1821: „I min Kres kan man ikke bestille Andet end læse *Walter Scotts* Værker", og *Oehlenschlæger*, som var begyndt at tvivle om Mueligheden af, at han mere, som dengang han i sin Ungdom forelskede sig i *Goethe* og senere i *Tieck*, kunde henrives af en anden Digter, læste nu i to Aar næsten udelukkende *Walter Scott* og fandt i ham „en sympatetisk Genius, en ægte Broder i Apol"; da han havde fordybet sig i ham, blev han aandelig forelsket i ham, og „den forrige Ild, den gamle Henrykkelse, vaagnede atter" [4]). Den 8nde Marts 1823 skriver Chr. Winther til *Visby*: „Har Du nu snart samlet Dig et Bibliotek af *Walter Scott*? Saa kan jeg benytte det, naar jeg vender Næsen igjen til den kjære By." Endnu i 1853 er han begejstret over *Scotts* „*Tales of a Grandfather*";

[1]) „Museum" 1896, II, S. 4. [2]) „Udvalg af danske Viser", i Forening med Auditør *P. Rasmussen* udgivet af *R. Nyerup* 1821, II, S. 155—57. [3]) „Museum" 1896, S. 3. [4]) Se „Mindeblade om Oehl. og hans Kres", S. 282.

Læsningen af den har været ham en stor Nydelse[1]). Ved at beskæftige sig med *Walter Scott* fik Chr. Winther udviklet sin Sans for den korrekte Fremstilling af Menneskekarakteren og Scenen for den historiske Skildring, ligesom i det Hele for Natursandhed, Klarhed og Ærlighed. — *Goethe* paavirkede ham tidligt ved sin Natur- og Folke-Tone, ved sit klassisk formfulde Sprog, sin fine Lyrik og store Kunstfuldendthed, som Alt fandt Sangbund i Winthers Sjæl. Det Samme kan siges om *Rückerts* Digte, der begyndte med at skildre Landsbyidyllen, ganske som Winthers.

Chr. Winther havde, da han udgav sine Digte, den store Fordel, at man længe ikke havde hørt Nyt fra en virkelig Digter i hans Retning. Siden 1821 havde *Oehlenschlæger* kun samlet sine Digte (1823) og udgivet „Øen i Sydhavet“, „Flugten til Klosteret“ og „Væringerne i Miklagaard“, *Grundtvig* var optagen af præstelig Gjerning og teologiske Frembringelser, *Ingemann* havde ganske vist udgivet „Valdemar den Store og hans Mænd“ (1824), „Valdemar Sejr“ (1826) samt nogle Noveller og Salmer; men denne Forfattervirksomhed gik i en hel anden Retning end Winthers; *Blichers* Noveller fandtes spredte hist og her og samledes første fra 1833—36, Fru *Gyllembourg* debuterede, efterat Winthers Digtsamling var udkommen, *Hauch* havde i endel Aar næsten slet ikke ladet høre fra sig og kom først bag efter Winther med sine Dramatiske Værker („Bajazeth og Tiber“, „Don Juan“, o. s. v.). *Hertz* havde endnu kun skrevet „Kjærlighed og Politi“,

[1]) Se „Breve til og fra C. W.“, S. 81.

J. L. Heiberg havde i en Aarrække næsten kun digtet Vaudeviller — „Elverhøj“ fremkom først 6te Novbr. 1828 — *Fr. Paludan-Müller*, *H. C. Andersen*, *Carl Bagger* og *Carl Bernhard* havde slet ikke debuteret, af *Emil Aarestrup* og *Ludvig Bödtcher* vare kun enkelte Digte offentliggjorte, af *Poul Møller* mange, men udenat man fik et samlet Begreb om hans Digter-ejendommelighed, og saaledes var Publikum hungrigt efter en ægte lyrisk Digtsamling med national Aand i sig. Winthers fremstaaer som en Oase i Ørkenen, og den modtages saaledes, at ikke en eneste Stemme udtaler sig virkelig nedsættende om den. Dette var saa meget mærkeligere, som de mange Klikker, der vare voxede ud af Tidens Smaalighed, ellers saagodtsom altid havde Noget at indvende mod nye fremtrædende Forfattere; bleve disse roste af det ene Kompagni, kunde de være sikre paa at blive nedrevne af det andet — ganske som nuomstunder — hvilket bragte saamange unge Poeter til at optræde anonymt. Det er derfor et Særsyn, at Chr. Winter, saa vidt vides, aldrig har offentliggjort nogetsomhelst Digt uden at sætte sit Navn under det, hvilket især dengang krævede Mod. Og dog vare Alle nu enige om at anerkjende ham. Højesteret (ɔ: Maanedsskrift for Literatur) bød ham Velkommen, og *C. Molbech* var Ordføreren; men „af individuel Grund“ holder han sig først noget tilbage i sine Udtalelser. Han fremhæver dog indirekte Digterens nationale Grundtone, at det er *danske* Digte, *skrevne for det danske Folk*, at han har tiltalt Folkets Følelse og Selvbevidsthed og at han er fri for den kjælne og klynkende Tone, som ellers saa ofte

bestemmer de senere danske Digteres Lyrik. I sit eget „Nordisk Tidsskrift for Historie, Literatur og Kunst" tager han (3. Bind, S. 341 ff.) mere uforbeholdent Ordet; han fortæller, at han har begyndt med at læse Træsnittene og saa lagt Bogen tilside med den Vished, at — selv om dens øvrige Indhold er pænt romantisk eller sentimentalt-erotisk Sukkergodt — saa vil dog Det, der her er skaaret i *indenlandsk* Træ, hverken smelte eller synke tilbunds, om ogsaa Digterbaaden skulde kæntre. Han kommer med den nu saa kjendte Indvending mod Træsnittenes altfor pyntelige Form: „Ved et rent omhyggeligt, zirligt og skarpt Snit ligne virkelig disse Romancer den nyeste Tids Træsnit, hvis Teknik man har drevet saavidt; men man havde maaske undertiden gjærne til Afvexling seet et af de gamle med det djærve, kraftige Præg fra det 16de Aarhundrede, eller seet dem engang imellem afløste af en rask og kjækt udført Radering". Han mener imidlertid, at disse Digte — selv om de vare mindre gode, end de ere, — vilde afvæbne enhver Kritik ved deres naturlige og fordringsløse Tone, hvormed de uden noget Slags Overspænding give sig [ud] for Det, de ere. „Dernæst maa det ogsaa indrømmes dem, at de ikke blot besidde en blank og zirlig Yderflade, en korrekt og elegant Sprogform, men at Livsvarme, Følelse og Inderlighed gjennem denne Form lader sig tilsyne". Han sammenligner dem med de zirlige, saa korrekt og flittigt behandlede hollandske Genremalerier, der ikke ere uden indvortes poetisk Aand. „Denne ytrer sig vel ej med nogen betydende Styrke (og Digtene have jo overhovedet en bukolisk eller idyllisk Karakter); men at den ikke er uden en vis Dybde,

seer man især, hvor Træk af et Slags tungsindig Ironi kommer tilsyne"; her peger han paa „Steffen og Ane" som han finder er det bedste, „Jørgen og Trine" samt „Svend og Inger", hvilket sidste Træsnit han dog har forskjellige Indvendinger imod. Han fremhæver Letheden, hvormed Winther behandler den poetiske Form". Hans Omhu for Sprog og Versifikation ere mere end almindelige og synes at maatte love en rigere Fremtids Høst". „Om de lyriske Digte, der udgjøre den øvrige Del af Bogen, maa Anm. nøjes med at sige, at ikke faa af dem røbe et ikke blot naturligt, men uddannet Talent, hvis Omfang, Styrke og Originalitet det maa være Fremtiden forbeholdt at dømme om. Hvad Knopper og Blomster her love, synes at spaa mangen ædel Frugt. Det Subjektive, en ungdommelig elegisk, om ikke meget rig, dog varm og temmelig modnet Følelse, er endnu det Herskende; men den er ikke uden Ejendommelighed". Tilsidst bebrejdes det Digteren, at han paa et enkelt Sted synes paavirket af *Heine*, „en af Døgnets tyske Modedigtere, hvis Indbildninger og Selvtilfredshed udentvivl ere større end hans Geni; hvis ikke aandløse, men ofte ryggesløse og frække Poesi, der vil bole med Muserne og fremstille en subjektiv Gemenhed for Publikum, hidtil mere vidner om indvortes Sønderrivelse, end om den Harmoni og Helhed, som er Kunstens Præg". — Da Digtene i 1832 optrykkes igjen, forøgede med flere nye, tager *Molbech* atter Ordet i „Maanedsskrift for Literatur" og siger, at, hvis man efter Datidens for Aand og Hjærte lidet nærende æstetiske Læsning har følt sig trættet og utilfredsstillet ved det ofte Uharmoniske eller det Tankematte og Formløse, og vil udhvile sig paa en behagelig

Maade i Selskab med en sprogdannet, korrekt og urban lyrisk Muse, da skal man vælge Winthers Digte, hvis Hovedtræk ere spirituel Lethed og Gratie, blandet med den finere, mere godmodige end skarpe og satiriske Vittighed, ligesom de tillige ikke sjældent indtage ved det pikante Udtryk og en vis graciøs Skalkagtighed, der ikke altid vil fortælle Alt, hvad den veed, men lader Noget tilbage at gætte for den med poetisk Sans begavede Læser, hvilket ogsaa er Tilfældet i de alvorligere Digte. Derved opfyldes den Fordring, som *Goethe* stillede til Digterværker, at de, for at blive ret kjære for Læseren, maa tvinge ham til at udlægge Digtet efter sit eget Sind eller ligesom paa en udfyldende Maade skabe det efter Digteren. *Molbech* slutter med den Bemærkning, at Winther tidligere end „Gjengangerbrevenes“ Forfatter har viist, hvor meget den elegante Form bidrager til at klare og hæve den poetiske Skjønhed og Ynde, og tillige bemærker han, at han i forskjellige af Winthers Digte, som igjen nærmest slutte sig til Aanden i de bedste Værker af *Oehlenschlægers* romantiske Muse, vil finde Originalerne til en hel Mængde Poesier og Vers fra den sildigste Tid, der ikke ville leve saa længe som deres Forbilleder.

I „Dansk Literaturtidende“ siger Anmelderen — vistnok *Sophus Zahle* — at Studentersangen „Her under Nathimlens rolige Skygge“ udmærker sig ved ædel Stolthed, som Den, der alvorligt stræber til et højt og helligt Maal, har Ret til at føle. Han fremhæver det kjække og simple Sving, den ærlige og trohjærtede Tone, som udmærker dette Digt. Endvidere peger han paa, at Winther, fri for al Efterligning, gaaer sin egen

Vej og, skjøndt han mest har den tidt besungne Kjærlighed til Text, dog altid slaaer paa nye og egne Strænge. „Denne Digter udmærker sig ved et saare heldigt Blik for det Ejendommelige i det danske Folkeliv; han er original, kjærnefuld og simpel-skjøn“.

„Kjøbenhavnsposten“ og „Dagen“ have ligesaa lovprisende Udtalelser over denne Samling. Den svenske Digter *C. F. Dahlgren* kalder Winther et højst genialt og originalt Hovede og siger, at „Træsnittene afspejle det danske Folkeliv i højst troværdige og godt opfattede Billeder. I hans „Træsnit“ sætter jeg ham som Lyriker over *Oehlenschlæger* og *Ingemann*“ [1]).

Langt senere berømmede *Sturzenbecker* i sit Maanedsskrift „Nordliuset“ „Træsnittene“, til hvilke han siger, at han engang imellem maa foretage sig „literære Pilgrimsfarter“. Han giver dem en ejendommelig Betydning inden for den skandinaviske Skjønliteratur; han udtaler, at Winther i disse har brudt med „den falske Fornemhed“ og tilladt sig at se sig lidt om i hidtil ukjendte Regioner, der af Hensyn til Poesiens Fremtid vare nødvendige at betræde; han har viist, hvor mange skjønne, interessante og rørende Billeder, Karakterer og Situationer der findes i *den* plebejiske Verden, som det tidligere var den gode Tone forbudt at titte ind i. Han har forvandlet Imogen'er, Chloër og Laura'er til en Karen; i Sverrig har *Bellman* viist Vejen paa dette Omraade og midt i Rokoko-Tiden været sand og naturlig.

Sturzenbecker beundrer ikke mindre Winthers mang-

[1]) Se *A. Ahnfeldt*: Tankar og lojen af *J. H. Thomander* Stockholm 1876. S. 136.

foldighed af Variationer i det Tema „Kjærlighed paa Landet“ og Bevarelsen af en stræng karakteristisk Selvstændighed i hver af disse, end den poetiske Skjønhed og kunstneriske Fuldendthed, hvormed de i deres ulige Detailler ere udførte. Medens andre Forfattere af hans Art vidtløftigt *parafrasere* (omskrive) Naturen, en Situation, et Billede, nøjes Winther med, ikke tvungent, men samvittighedsfuld, at *oversætte* dem i Digt. „Sjældent eller aldrig har Virkeligheden gaaet mere *ukunstlet* prydet fra Kunstens Natbord end under denne Sanggudindes søsterlig omsorgsfulde Beskjærmelse og smagfulde Behandling“. Denne udførlige Afhandling, som nærmere maa eftersees i „Niordluset“, ender med at sige, at her aabenbares „en varm Fortrolighed med Naturen, et livligt Blik for alle Verdens smaa elskelige Idyller i det Stille, et vist saa at sige folkevisemelodisk Sværmeri, som dog ikke udelukker Træk af Humor og til og med af oprømt Munterhed, samt overalt denne Duft af en Foraarsmorgen, denne Farvetone af en „blaa Saga“, denne „vævede Sky“ af yndigt og mildt Behag, som man skulde tro vare laante fra Gratiernes Skuldre“.

Man vil gjennem ovenstaaende Anmeldelser have faaet et Begreb om, hvilken Lykke denne Winthers første Digtsamling gjorde. Digterkongen, hans danske Mester *Oehlenschläger*, udtalte privat stor Roes over den, skjøndt han satte *Poul Møllers* Digte højere. Han var aldeles henrykt over disse Linier i „Henrik og Else“:

„*Der* gaar den lille Ælling, saa gul og rund og ren,
„ret som en Æggeblomme, der nyligt har faaet Ben“.

Ofte senere i sit Liv gjentog han dem og sagde da: „Det er noget af det Allerkjæreste, der er skrevet paa Dansk“. Overfor Winthers Erotik havde han den Indvending, at den ikke var natursund og ren nok, den leflede en lille Smule, og den var lidt for salonmæssig[1]).

I hvor høj Grad populær Winther var bleven, kan f. Ex. sees deraf, at der ved en Aftenunderholdning, som *Rosenkilde* gav i December 1828, blev deklameret tre af hans Træsnit; to af disse fremsagde *C. Winsløw* og — som før sagt — eet Jfr. *Pätges,* hvilken Overflødighed ogsaa foranlediger en Slags Indsigelse i „Kjøbenhavsposten“, som dog samtidigt fremhæver disse Digtes Skjønhed, Originalitet og naive Ejendommelighed. Paa den anden Side af Øresundet lød hans Lov, foruden, som vi have seet, fra Kunstfællers Læber, ogsaa i Folket, medens f. Ex. *Heiberg* næsten var aldeles ukjendt derovre[2]).

Alle følte, at der her var fremkommet noget Nyt, Noget, der bestod ved sin egen Kraft. Der fortælles jo om *Julius Cæsars* berømte Hest, hvis Afbillede han helligede *Venus genetrix,* at han var den Første, der besteg den, og den taalte ikke nogen anden Rytter. Det Samme, følte man, kunde siges om Chr. Winthers Pegasus.

Overfor den Hyldest, som blev ham til Del, forholdt han sig meget ydmyg. Udgivelsen af Digtene foregik saa stille, at han ikke med et Ord omtalte det i *Müffelmanns* Hus, ligesom heller ikke, hvilken Lykke Digtene gjorde; (de vare udsolgte i Februar 1829); det Hele

[1]) Disse Oplysninger skyldes Fru *Marie Konow,* født *Oehlenschlæger.* [2]) Se Kjøbenhavnsposten 1829, Nr. 40.

gik aldeles umærkeligt hen. Han var i Sandhed en beskeden Mand. En, der har staaet ham nær, *Hans Ulrik Møllers* tidligere nævnte Datter, Fru Pastorinde *H. Korff*, skriver til mig: „Hans uendelig store Beskedenhed forekommer mig at være det mest fremtrædende Træk i hans Karakter; han kunde blive ligefrem vred, naar Nogen vilde komme med Smiger til *ham* som den store Digter, og Forfængelighed troer jeg næsten ogsaa var Det, han mindst kunde finde sig i hos andre Digtere." Ogsaa Biskop *Brammer* skriver om ham i et Brev: „Chr. Winthers Glæde over Roes var ydmyg[1]).

Det eneste Digt, jeg veed, Christian Winther offentliggjorde i de første Aar, efterat han havde vundet sin Berømmelse, var „Matrosen", der er skrevet „i Studenterforeningen, med Hovedpine"[2]) og deklameredes kort efter *der* paa en Koncert; den 9de April 1829 fandtes det i „Kjøbenhavnsposten" og gjorde stor Lykke. *J. P. Mynster*, der — som før nævnt — havde kjendt Winthers Moder og altid havde fulgt Sønnen med Interesse, var især glad over Linien: „Naa, er du *der*, Du gamle Ørn!"[3]). Begejstring over dette Digt bragte *Shakespeares* Oversætter, den bekjendte Admiral *Peter Wulff*, der var Chef for Søkadetakademiet, til at sende Winther følgende Hilsen[4]):

[1]) Se *Elisa Bøgh: Frederik Bøgh*, S. 455. [2]) Hans egen Tilføjelse med Blyant over Digtet i hans Exemplar af „Digte gl. og nye". [3]) Se *C. L. N. Mynster:* Nogle Erindr. og Bemærkn. om *J. P. Mynster* S. 22. [4]) Se *P. F. Wulffs* Poetiske Arbejder 1844, S. 191—95.

Matrosen har Æren og Arnen kjær
tilfælles med sindrige Digter;
i Sindet de ere hinanden nær;
dem Bægge ej Følelsen svigter.

Naar Stormen hviner paa salten Hav,
og hin med Bølgerne kæmper,
strøer denne en Blomst paa den Godes Grav,
og Savnets Taare han dæmper.

Hin fægter med Sværdet i stærke Haand,
han mindes de henfarne Slægter;
men denne med Tanke og dybsindig Aand
mod Nutidens Uvaner fægter.

Og Kampen er haard for dem bægge To;
thi der er saa Lidet at vinde;
men Bægge opildnes af Haab og Tro
med Fædrenelandet i Sinde.

Derfor, naar den store Baadsmandsmaet
paa Dækket kalder de Døde,
da vil de Bægge være parat
til Mønstring hisset at møde.

Naar Chefen kalder det ædle Par,
da Haand i Haand de fremtræde:
„I Bægge Kjækhed i Hjærtet bar,
„gak ind til Jer Herres Glæde“.

Saa faa de da Lov at gaa agter ud
til Chefens Kahyt, den høje;
der møde de *Herman Wessel* og *Rud*
og *Shakespeare* og ham med eet Øje.

Thi da de Bægge nedlagde sig træt,
og Sværmen dem troede i Tanker,
da vinkede Døden; og Døden var let:
de hvilte ved Haabets Anker.

Tillad, at en ukjendt Dilettant,
som Deres Følelser ære,
som rørende skjøn „Matrosen“ fandt,
at han Dem sin Tak maa frembære.

Winther svarede:

Havet er vel en Moder stolt,
barsk er vel hendes Stemme,
strængt hendes Blik og Favntaget koldt;
Færlen hun haver i Gjemme.

Haardt hun aver med stadig Tugt
Hver, hun sin Dør mon oplukke;
Døden var tidt hendes Kundskabs Frugt,
en Grav hendes Sønners Vugge.

Men paa hvert Barn, som holdt Kuren ud,
trygt Fædrelandet kan stole;
Alle vi veed, at *Juel* og *Rud*
har gaaet i denne Skole.

Thi Kjækhed og Kraft og skarp Forstand
og Alt, hvad som giver Ære,
den hele vide Verden kan
ved Havets Højskole lære.

Men ofte hun seer med hellig Lyst
paa sine udvalgte Sønner
og vækker en Ild i deres Bryst,
som sødt deres Idræt lønner.

Hun trykker et Kys paa deres Mund
og skjænker dem Sangens Gave
og viser dem Vej til Musens Lund,
den evigblomstrende Have,

og lærer dem mangen mandig Sang,
mens Kampens Straale lyner,
og lærer dem lokke ved Harpens Klang
selv fremmede Heltesyner.

Men Den, som Harpe med Sværd forbandt,
berust af Gudindens Blikke,
ham kalder hun aldrig *Dilettant*,
hun mener, det sømmer sig ikke.

Paa Sagas Skjold hun skriver hans Navn,
hvor Lauren grønnes om Randen,
og i hans elskede Fødestavn,
der er han kjendt af Hveranden.

Se, det var min Hilsen og Tak igjen;
behøver jeg sige Mere?
Vi har jo kun Faa af det Slags Mænd;
Gud give, vi havde Flere![1])

Efter at have modtaget dette kom Admiral *Wulff* stormende op i Portværelset hos *Müffelmanns,* hvor Chr. Winther sad og underviste. Børnene blev yderst forbavsede ved med Eet at se deres Lærer blive omfavnet og kysset; men Chr. Winther tog Sagen meget gemytligt.

Digterkorrespondancen afsluttedes med Følgende fra *Wulff:*

Som ærlig Sømand med sanddru Aand,
der højt Sauvegarden skatter,
jeg ønskede gjærne at udrække Haand
som Ven til „Matrosens" Forfatter.

Imorgen Aften et lidet Lag
her mødes paa Akademiet;
de Fleste tone det danske Flag,
og Een er i Lunden indviet.

Jeg siger ej god for den hele Rest;
men maa jeg til Tallet addere
Dem selv; thi hvis De vil være min Gjæst,
da siger jeg god for Een mere.

Jeg troer, De møder en gammel Ven[2]),
maaske en Veninde[3]) bli'er fundet;
men, før De ganger af Huset igjen,
de mange Flere har vundet.

Winther modtog Indbydelsen og vist med Glæde, da han yndede „al den djærve Frihed og ridderlige

[1]) Dette Digt offentliggjorde han aldrig selv. [2]) Det var *Weyse.* [3]) ?

Finhed, som næsten altid har udmærket Marinens Officerer"[1]). Hos *Wulffs* var han sammen bl. A. med *H. C. Andersen*. Men *Wulff* var skuffet over „Matrosen"s Digter; han havde tænkt sig, det var en kraftig, djærv, sømandsmæssig Skikkelse af hans egen Kaliber, og nu mødte han en elegant Kavaler, som han bagefter klagede over havde været altfor meget *Petit maître*[1]). Det var det Samme, som *Oehlenschlæger* havde imod Chr. Winther i personlig Omgang, og hvorfor den yngre Poet kun var en halv Snes Gange i den ældres Hus, trods det, at hans Forældre havde kjendt baade *Oehlenschlæger* og dennes Hustru, og han selv oftere traf den store Digter. *Oehlenschlæger* sagde: „Han er mig for komplæsant og i Omgang for lidet umiddelbart gemytlig og hjærtelig". Saaledes var Winthers Facon overfor mere fjærntstaaende Fremmede; den stod i Modstrid til hans Maade at være paa i det daglige Liv. Med Hensyn til hans Forhold til *Wulffs* kan det bemærkes, at han dog i de følgende Aar vedblev med at komme i Admiralens Hus.

At Chr. Winther i Aarene fra 1827—30, vistnok mest tilskyndet dertil af sin Moder, tænkte paa at blive Præst, fremgaaer deraf, at han i Slutningen af 1827 „frekventerede" Pastoralseminariet og forskjellige Gange i denne Tid har prædiket, saaledes d. 16de Marts 1827. *P. V. Jacobsen* fortæller d. 7ende Februar 1828: „Han er meget betænkt paa at sætte sig ned som Præst ovre i Jylland. Han fortalte mig, at han forleden havde

[1]) Sml. Digtn. IX, S. 219. [1]) *H. C. Andersens* Meddelelse til mig.

præket i Hellig-Gejstes Kirke, og jeg truede ham med, at jeg, dersom han gjorde det engang til, skulde tage en rund Studsparyk paa Hovedet, en lang, rød Plysseskjole og sorte Manchesterpermissioner paa samt Sukstøvler og i den Paryre, støttet paa en høj og tyk Spanskrørsstok med en umaadelig Guldknap, stille mig ligeover for Prækestolen. Lad ham saa se, om han kan bare sig for Latter" [1]). Den 12te Marts 1828 vovede han dog at prædike igjen i Trinitatiskirke, o. s. v. [2]). — Der findes blandt hans efterladte Papirer fire meget zirlig nedskrevne og omhyggelig udarbejdede Prædikener af ham; men Synderligt af hans Individualitet mærkes ikke i dem; de ere nærmest kjedelige.

Christian Winthers Blufærdighed, og vel ogsaa Skræk for ironiske Kammerater, — som f. Ex. *Jacobsen* — viste sig over for denne Ytring af hans Aandsliv, idet man f. Ex. aldeles ikke i *Müffelmanns* Hus havde nogensomhelst Anelse om, at han holdt disse Prædikener, og at dette ogsaa var ubekjendt for alle hans Nærmeste fra den Tid, med hvilke jeg har havt Lejlighed til at tale, er sikkert; først derved, at Prædikenerne fandtes mellem hans Papirer, er det kommet til disses Kundskab, at han har holdt dem. —

Af denne Periodes Begivenheder, som havde Indflydelse paa hans Sind og Fremtid, maa nævnes flere Dødsfald. Af dem, der berørte ham vemodigt, uden at bevæge ham dybt, indtraf *Rasmus Nyerups* d. 28nde Juni 1828, *Kamma Rahbeks* d. 21nde Januar 1829,

[1]) *P. V. Jacobsens* Breve, S. 21. [2]) I „Adresseavisen" staaer der førstnævnte Datum: „En Kandidat, Kl. 8", sidstnævnte: „Kandidat Winther, Kl. 9."

Rahbeks d. 22nde April 1830 og hans Qnkel, Præsten *Rasmus Winthers* d. 24nde Nov. 1829; det største Tab, noget Dødsfald medbragte for hans Liv, var dog *hans Moders* d. 12te Febr. 1830.

Hans Onkels Død var ham aabenbart ingen Sorg [1]). Til Begravelsen var han ovre i Nykjøbing og fandt sig maaske dobbelt forpligtet til at give Møde, da han var den Afdødes Hovedarving og den sidste Ætling af Wintherne. Paa denne Begravelsesrejse boede han hos Kjøbmand *Sidenius's*, og det var dem tydeligt, at han syntes, han skulde være lidt bedrøvet; men hverken han selv eller Andre tog denne Bedrøvelse for Alvor, og han brød endogsaa sommetider ud i ellevild Overgivenhed, der røbede en Livslyst, som Forholdene havde holdt noget tilbage, men som nu maatte give sig Udtryk [2]).

Christian Winthers Tante Jfr. *C. M. Borch* [3]), som var i sin Halvbroders Hus, fik en Femtedel af hans Efterladenskaber, Chr. Winther fire Femtedele. Der fandtes Obligationer, rede Penge, o. s. v. til et Beløb af cirka 25,000 Rbd., foruden Møbler og „faste Ejendomme“, saa Præsten efterlod sig en Formue paa mindst 30,000 Rbd. Den sidste Dag, han levede, havde

[1]) Strax efterat den var indtraadt, lejede *Hans Ulrik Møllers* Svigerfader „Sadelmager *Koch*“ til, „saa hurtigt Foden kunde bære ham“, at ile til Kjøbenhavn for at forkynde Digteren Budskabet om, at nu var Arven forfalden i en nær Fremtid. I sin Erkjendtlighed for dette og Andet hjembragte Chr. Winther i en senere Tid Foræringer „fra Italien“ til Kjøbmand *Sidenius*. a) [2]) Meddelt mig af Fru *Berthelsen*, født *Sidenius*, som paa den omtalte Tid var i sine Forældres Hus i Nykjøbing. [3]) Se I, Side 4.

a) Meddelelse fra Kordegn *Viggo Holm*.

han givet Søsteren Obligationer til et Beløb af 2500 Rbd. med de Ord: „Tag Du dem!“ Hun havde oftere opfordret ham til at gjøre Testamente; men han havde altid svaret: „Jeg kan jo give Dig Obligationer, det har jeg Lov til“. Nu følte hun, der var bekjendt som en mindre elskværdig „Kirsten Giftekniv“, sig aabenbart misfornøjet ved at være bleven saa lidet betænkt i Sammenligning med Brodersønnen. I Slutningsmødet i Skiftet (d. 5te Dec. 1829) var Chr. Winther selv tilstede, og Boet blev da extraderet, imod at Arvingerne deponerede i Amtsstuen kongelige Obligationer for 6000 Rbd. til Sikkerhed for Skifteforvalteren, for det Tilfælde, at der skulde opstaa Krav paa Grund af den Afdødes Stilling som Medlem af Inspektionen for Nykjøbing Hospital, Latinskole, o. s. v.[1]). — Der viser sig snart Konflikter mellem de to Arvinger. Præsten *Winther* har i Nykjøbing efterladt sig en Gaard, der skal sælges, og denne byder Jfr. *Borch* paa. Chr. Winther skriver da til Den, der varetog hans Sager,

[1]) Hermed forholdt det sig ifølge Hr. Kordegn *Viggo Holms* Oplysninger saaledes: Den 18nde Dec. 1819 døde Stiftsfuldmægtig *H. H. T. Fog*, der i et Par Aar havde været konstitueret Borgmester i Nykjøbing og som saadan tilligemed Pastor *Rasmus Winther* Medlem af Inspektionen for Nykjøbing Hospital og tillige Regnskabsfører for denne Stiftelse. Ved Revisionen af hans Regnskaber fandt man Kassemangel, og d. 23nde April 1829 anmeldtes en Fordring til Hospitalets Kasse paa noget over 3000 Rbd. Saa døde Pastor *Winther*; man lagde Beslag paa de 6000 Rbd., i 1834 sagsøgte Hospitalsdirektionen (Stiftamtmanden og Biskoppen) baade *Fogs* og *Winthers* Bo, og d. 1ste Juni 1835 dømtes ved Falsters Birketing *Fogs* Bo til Erstatning; men for *Winthers* Bos Vedkommende afvistes Sagen som for tidlig anlagt, da *Winthers* Ansvar kun kunde blive „subsidiært“ — man maatte først se, om *Fogs* Bo kunde indbringe Noget. At dette senere blev behandlet med al fornøden Grun-

Prokurator *Dahlstrøm*[1]): „Var det muligt at faa Mer for Gaarden end Hvad min Tante har budet, saa var det jo bedst baade for hende og mig, og, hvis der altsaa kunde være Udsigt dertil, stemmer jeg naturligviis med Forslaget angaaende en fjerde afholdende [!] Auktion. I ethvert andet Tilfælde akcepterer jeg min Tantes Bud, men — vel at mærke — under den Kondition, at hun udbetaler *mig* min hele Part i Kongelige Obligationer *efter deres nuværende Værdi.* Skulde ogsaa et Par Kakkelovne gaa i Lyset, fik det ikke at hjælpe, naar hun kun vil finde sig i hint; thi min Bestræbelse gaaer nu ud paa at bringe min Formue i den simplest muelige Form, og dette er jo Statspapirer... Min Tante har notificeret mig, at *hun har gjort Testament,* men *ikke,* at hun deri har betænkt mig. Jeg veed altsaa ikke, *om* jeg maa være vidende derom, *eller* ej; jeg har derfor ikke kunnet skrive hende til desangaaende.“ Det maa sagtens have været *Dahlstrøm,* der — som Ven af Jfr. *Borch* — har skrevet Testamentet og overfor Chr. Winther røbet den Hemmelighed, at denne var indsat til Arvtager efter Tanten. For saa vidt var jo Alt meget godt; men at Forholdet ikke længe vedblev med at være venligt, fremgaaer af følgende Udtalelse fra Chr. Winther i et Brev fra 18de Aug. 1830 til *Dahlstrøm:* „Jeg har rigtig modtaget

dighed fremgaaer deraf, at det først sluttedes cirka 40 Aar efter hans Død, d. 24nde Aug. 1849, og det viste sig da, at Hospitalet intet Udlæg kunde faa. Direktionen stævnede saa under 16de Nov. 1850 Winthers Arvinger for Hof- og Stadsretten og fik fri Proces; d. 15de Aug. 1853 frikjendtes de Indstævnede fuldkomment ved en Overretsdom. [1]) Født cirka 1786 i Roskilde, hvor Faderen dengang var Byskriver; død i Nykjøbing d. 17de Dec. 1852.

Obligationerne[1]); men jeg maa sige Dem: hine 7 Rbd. for Paategnelsen vil jeg ikke betale, og det undrer mig næsten, at De, min gode Ven, ikke selv har erindret, at min Tante skulde levere mig Obligationerne i disponibel Stand; thi, naar hun ikke gjorde dette, saa vare de jo, indtil det skete, endnu ikke mine. Som sagt: *hun* maa betale disse 7 Rbd. og nogle Mark; thi *jeg* er kjed af at lade mig beklippe for alle disse smaa Summer af *hende* og hendes Klynkere, især, da jeg nok mærker, at hun hverken *nu* i Opførsel eller *siden* vil skjønne derpaa.“ Man maa her næsten antage, at hun har slettet ham af Testamentet. Den 13de Maj 1831 skriver han fra Rom til *Dahlstrøm:* „Det gjør mig ondt, at min Tante er misfornøjet med Flytningen til Slagelse. Det kunde jeg have forudsagt hende. Jeg erindrer i denne Anledning et Udsagn af min ellers yderst skaansomt dømmende salig Moder: „Tante *Borch* bliver dog aldrig ret tilfreds, hvor hun saa kommer hen“, — og jeg seer nu Sandheden bekræftet *heraf* som af saameget Andet, hun har sagt. Det var en herlig Kone!“ — Den 27nde Dec. 1831 skriver han til den Samme: „Om et urimeligt Brev, som jeg har faaet fra min Tante, samt om mange andre Sager, os vedkommende, sparer jeg at give Dem Underretning“, og den 14nde Septbr. 1832: „Af en Ven, som boer i Slagelse, og som igaar besøgte mig her, hørte jeg Adskilligt om min *der* boende Tante. Man siger, at hun lever som sædvanligen, det er: uordentligt, drikker Punsch om Aftenen og har i Sommer *danset* saaledes,

[1]) Vel sagtens efter Tantens Kjøb af den ovenomtalte Gaard.

at hun forvred sin ene Hofte, hvilken Svaghed endnu ikke ganske skal have forladt hende. Iøvrigt bagtaler hun *mig* for alle Mennesker. Det faaer man da finde sig i!" — Skjøndt Winthers Korrespondance med *Dahlstrøm* fortsættes gjennem en Aarrække, omtaler han aldrig mere Tanten, og det synes, som om al Forbindelse mellem disse To er afbrudt. Hun havde oprettet „et Institut" i Slagelse; men, skal man dømme efter Bogstaveringen og Stilen i et Brev, hun har efterladt sig, maa man haabe, at hun i alt Fald ikke har underviist i dansk Sprog. Hun døde i 1847, og *Dahlstrøm* var da hendes Arving til — 17 Rbd. 4 ß."

Den forholdsviis betydelige Arv, som Christian Winther fik efter sin Onkel, havde den uheldige Indflydelse paa ham, at den i høj Grad vakte hans Forfængelighed. Han lod sig sy de eleganteste Dragter og optraadte temmelig junkeragtigt. Han siger selv i en efterladt Optegnelse: „Skjøndt jeg visselig har været meget forfængelig, har jeg dog *aldrig* været hvad man kalder *indbildsk* eller hovmodig. Jeg har med Taknemmelighed erkjendt Andres Fortrin og Overlegenhed — jeg kjendte *nøje* min egen Begrænsning til alle Sider." I denne Udtalelse samstemmede *Müffelmanns* med ham; den Forfængelighed, hvorom der her er Tale, var rent verdslig, og den truede med at udmarve ham. Fru *Müffelmann*, der altid var moderlig-sand imod ham, sagde ligefrem til ham: „De har forandret Dem meget, Winther!" Det er maaske Det, han tænker paa, naar han lader Fru Friland i „En Episode af et Familieliv" sige om ham i Skikkelse af Felix: „Der var en

Periode, da han var ret vakker, ret brav; — men han har forandret sig“ [1]).

Midt i alt Dette indtraf hans Moders Død, og det var da, som to Magter stredes om ham: Rigdommens paa den ene Side, paa den anden — som en Paavirkning fra Moderen — Ydmyghedens og Renhedens. Man kan ligefrem iagttage, hvordan de bægge ere oppe; som det senere vil sees, driver den første ham til paa hans Rejse at foretage sig latterlige Extravagancer, medens den sidste bringer ham til at prædike for Dimis i den Hensigt at blive Præst.

Sin Moder havde han ikke seet meget til i de Aar, han havde opholdt sig hos *Müffelmanns*. Hjemmet i Kjøbelev var mere og mere blevet udtømt. Dets tredie Datter *Nielsine* holdt, som før nævnt, den 15de Septbr. 1826 Bryllup med *Knud Sidenius*, og den 9ende Maj 1829 ringede Kjøbelev Brudeklokker for „den muntre, kjærlige 28aarige *Petrine*“, der da ægtede „den 39-aarige, ædle og lærde Lektor i Sorø *Jakob Bredsdorff*“. Henved 50 Gjæster, Slægt og Venner, kransede det festlig smykkede Bryllupsbord, og ligesaa mange Fattige blev bespiste i det nærliggende Hospital og i Husene deromkring, ganske som det havde været Tilfældet ved de foregaaende Bryllupsgilder. Chr. Winther var ikke med ved disse to Fester.

Det kunde ikke være Andet, end at det før saa livlige og befolkede Hjem nu, da alle Børnene vare dragne bort derfra, gjorde de gamle Forældre lidt ensomme. Man kunde paa en Maade sige, at det gik dem som *Alexander den Store;* før denne drog paa

[1]) Sml. Digtn. IX, S. 117.

Krigstog mod Perserne, uddelte han efter *Plutarchs* Meddelelse sine rigeste Ejendele til sine Venner, og da saaledes næsten al den kongelige Ejendom var opbrugt og fordelt, spurgte *Perdikkas*: „Men Hvad bliver da tilovers til Dig, Konge?“ *Alexander* saae op og svarede: „Haabet!“ — Ja, *Haabet* — det var ogsaa tilbage for de her omtalte gamle Præstefolk, Haabet om en frugtbar, lykkelig Efterslægt, gode, sunde Hjem som stærke Samfundsbærere, Haabet om smuk Frugt fra den gamle Stamme.

Det var Fru *Møller* en usigelig Beroligelse at se alle Døtrene gifte med saa brave, dygtige Mænd; saaledes var hendes opofrende, kjærlige Hverv jo for saa vidt afsluttet paa det Ønskeligste. Hun havde kun een Sorg, som udtalte sig i dette Ønske: „Gid nu ogsaa min gode Christian var bleven Embedsmand og lykkelig gift med en elskværdig Kone! Men den Glæde oplever jeg vist ikke.“ — Gode Breve indløb fra Øster og Vester, fra alle de unge, lykkelige Familier. Og saa indtraf der imellem Bud om nye Verdensborgeres Ankomst. Under Præstegaardshavens Kastanietræer legede alt i Solskin ved Sommertide flere Smaafolk, som kom med deres Forældre i Besøg til Hjemmet. Det var jo et frydefuldt Syn for de Ældre[1]).

Under alle disse Begivenheder var Fru *Møller* meget svag; men hun tog sig af Alting og vilde ikke høre Tale om Overanstrængelse: Intet maatte mangle, og Farvellet, naar de Kjære forlod Hjemmet, skulde siges uden Scener: „Farvel paa et glædeligt Gjensyn,

[1]) Se Frøken *Ross:* „Skildringer af *R. Møllers* Liv“, S. 30—33.

i Guds Navn Farvel!“ sagde hun[1]. Saa lagde hun sig træt paa sin Sofa og underholdt sig saa smaat med de Faa, hun endnu havde om sig i sit stille Alderdoms-Hjem.

En Maaned efter det sidste Bryllup, først i Juni 1829, rejste hun med sin Mand til Iselingen og saa til Sorø for at besøge de Nygifte *der;* hos *Aagaards* traf Chr. Winther sammen med sine Forældre og fulgte dem paa denne Tur. Det var en rigtig fornøjelig Rejse for dem alle Tre; kun døjede de to Gamle meget ved den stærke Varme, det var. De kom lykkelig og vel hjem, meget tilfredse med Udbyttet af deres Udflugt, men tillige ved derefter at komme til Hvile i tilvant Ro og Orden. Vejret var dejligt, Haven smuk med Roser i Flor, allevegne var der rent og blæst som altid. Fru *Møller* listede sig saa smaat omkring, men stod imellem stille en Stund, søgte med Haanden lagt paa Brystet efter sit Vejr og saae paa den hele Omgivelse, som om hun trykkede den til sit Hjærte.

Hvilen og Stilheden i Hjemmet varede imidlertid kun kort. Børnene og Børnebørnene kom i Besøg, og næppe var Huset ordnet efter eet Besøg, før en Vogn med nye Gjæster rullede ind ad Porten og op for Døren, hvor „de to velsignede Gamle“ stod med aabne Arme og modtog de Kjære. Da Efteraaret kom, forøgedes Fru *Møllers* Svaghed; hun krøb sammen i et Sofahjørne og maatte pakkes ind, naar Stormene tog paa. *Der* laa hun og saae de visne Blade af sin Sommerfryd fyge hvirvlende forbi Vinduerne; Is og Sne mødte betimeligt og formede de nøgne Træers

[1] Smsteds S. 33.

8*

Grene med den hvide Vinterstads[1]). Hendes Natur var virksom til det Sidste, og, om hun end ikke længer selv formaaede at udføre sin Gjerning, kunde hun dog fra sit Leje sætte Alt i Værk. Til Frøken *Ross* sagde hun: „Det er koldt, Kjære! Sørg for, at Fader faaer det tørre Bøgebrænde ind til sig. Og har Du husket at støbe hans Lys tykkere end dem, vi bruger? Han maa have dem drøje, at han ikke skal pudse dem hvert Øjeblik; han glemmer det og sidder i Tusmørke. Du maa rigtig nu herefter gaa i *mit* Sted om Fader, pudse Lys for ham og lægge godt i hans Kakkelovn. Naar Du tier, forstyrres han ikke.“

En stor Glæde havde Fru *Møller*, idet hendes eneste, elskede Søn besøgte hende i Slutningen af November Maaned 1829, efterat han havde været tilstede ved sin Onkels Begravelse i Nykjøbing; da bankede hendes Moderhjærte af Fryd, og i fuld Forstaaelse talte de mangt godt Ord med hinanden. Men han maatte snart tilbage til sin Pligt, som hun var den Sidste til at holde ham borte fra. I Følelsen af, at det var sidste Gang, hun saae ham, sagde hun ham nu Farvel; men i Tankerne levede hun med ham og var i høj Grad oprømt ved Læsningen af hans udkomne „Digte“; den blege Kind blussede, naar hun deklamerede et eller andet Sted af dem, som ret tiltalte hende.

Allerede ved Juletid var hendes Svaghed tiltagen i den Grad, at hun selv ventede Døden. Hun sagde en Dag til Frøken *Ross*: „Du skal blive hos Fader, naar jeg gaaer bort.“ Frøken *Ross* skriver: „Saa meget som hun i Tanken var beskæftiget med sine fraværende

[1]) Sammesteds S. 38.

Kjære og navnlig Sønnen *Christian*, saa ytrede hun dog ikke Længsel efter at se Nogen af de Fraværende hos sig i sin sidste Sygdom. Hun følte sig for svag til at tale med dem; men deres Breve holdt hun af at læse; de vare hende alle dyrebare, dog Sønnens vel især. Han og Moderen forstod saa godt hinanden.

„Deri gjenkjender jeg ham“, sagde hun oprømt, da hun havde læst hans Julebrev og nu aabnede en lille Pakke med nogle Smaasager, som han bad hende fornøje sig med at uddele til sine Omværende; „han ligner sin Fader“.

Nyt af Aaret, aandrige Skrifter og Digte, læste hun med fuld Interesse, eller lod sig forelæses, og hun var i det Hele opmærksom Iagttager af Hvad der udviklede sig i Tidens Løb. Videnskab, Kunst og Poesi vilde skabe Fædrelandet en lys Fremtid, det var hun vis paa, og hun glædede sig over de skjønne Udsigter for den Verden, hun stod færdig til at forlade.

Indsvøbt i Shawler laa hun, som sagt, helst i Dagligstuen paa Sofaen, og hun holdt sig paaklædt, saa længe hun kunde. Da var det endnu rart at sidde og tale med hende, saa langt fra sygeligt Føleri, som hun var, og dog med Tanken paa Døden. — Saaledes en Aften i Mørkningen! Vinduerne vare helt tilfrosne, skjøndt Ilden blussede i den gammeldags Ovn. Hendes smaa Fødder frøs bestandigt; men, naar man holdt dem fast omsluttede med Hænderne, følte hun dem gjennemvarmede paa en behagelig Maade. Og Samtalen gik livligt i Mørket. Da trængte pludselig et Lysskjær af Maanen gjennem en lille optøet Plet paa Ruden og faldt hen over hendes magre Hænder, som laa kors-

lagte. En Gysen foer gjennem den fine Skikkelse. „Hu“, udbrød hun og trak Shawlet tættere om sig, „det vil blive koldt at ligge oppe i Storstuen paa Bordet med et Lagen over! — Hvad mener Du? — Lad os nu faa Lys!“

Lige Dagen før hun døde, kom der et roligt Velbefindende over hende, efterat hun i den sidste Tid havde liidt meget paa flere Maader og ikke fundet Hvile. (Siden Jul havde hun ligget tilsengs). Hosteanfaldene vare ophørte og Mavesmerterne dulmede. Hun sov lidt af og til. Da ytrede hendes Mand det Haab, at Gud endnu vilde bevare hende Livet en Stund. Men hun gjorde en negtende Bevægelse med Haanden og hviskede: „Jeg veed ikke Hvad jeg skal sige derom, lille Far! Saa skulde jeg vel paany gjennemgaa den samme svære Strid! Nu er det Værste dog nok overstaaet“. Derefter talede de længe sammen. Af og til lød dog et indtrængende Trøstens Ord højt nok til at høres af Andre, og, som om den Døende behøvede at styrkes i Troen paa Gjensynet og Livet efter Døden, sagde hendes Mand med Overbeviisningens Kraft: „Vi kan og maa tro, den almægtige Gud har ved Kristus stadfæstet vort Haab. De salige Aander skulle udgjøre eet Samfund i Himlen og paa Jorden“.

I de sidste Par Timer, hun aandede, havde hendes Mand sine Konfirmander at læse med. Det var strængt Vejr og havde været meget besværligt for Børnene at vade i Sneen over Mark og Sti, for at naa Præstegaarden. Nu saae han vel, at Guds Time var nær for hende, men han meente dog, at han ikke burde vise Børnene bort med uforrettet Sag. Saa læste han

med dem. Dørene stod halvt aabne fra Mellemstuen, hvor Konfirmanderne sad, til Dagligstuen og ligeledes derfra ind til Sovekammeret, hvor hun laa. Han gik ofte derind og tilbage igjen for at fortsætte Underviisningen og holdt ved dermed i over to Timer, ligesom han plejede. — Hun aandede endnu, men kjendte Ingen. Minutterne vare talte. Han stod bøjet med sit rystende Hoved over den døende Hustru. Overgangen var uden Kamp. Et dybt Suk hørtes — det var det sidste. „Jeg følger Dig snart, min Hanne!“ sagde den gamle Mand, og hans Taarer faldt ned over det afsjælede Legeme, medens han blev staaende i samme Stilling med Hænderne frem for sig og bad. Hun døde d. 12te Febr. 1830, 60 Aar gammel.

I Erkjendelsen af Hvad hun i henved en Snes Aar havde været for ham og hans Børn, talede *Rasmus Møller*, stærkt bevæget, dejlige Ord ved hendes Baare. Flere af de tilstedeværende Gejstlige, navnlig Biskop *Boisen* og Provst *Daniel Smith*, holdt ligeledes Taler for den store Forsamling af deltagende Venner, som fulgte hende til Jorden. Provst *Smiths* Tale forefindes trykt[1]). Han knyttede den til Apostelen Paulus' Ord til Timotheum: „Jeg haver stridt den gode Strid, fuldkommet Løbet, bevaret Troen“. Han kalder hende en From og Troende, en blid, trofast og forstandig Hustru og Moder, der med Viisdom og Kraft var Opdragerinde for Flere end sin egen Søn, og som med kjækt Mod, med den Sjælsfasthed og det milde, sagtmodige Sind, som alene Gudsfrygt kan skjænke, stred for dem og fandt

[1]) Se Kirkelige Lejlighedstaler af danske Prædikanter, udg. af *G. P. Brammer* I, 1832, S. 316.

sin Løn i deres Kjærlighed og deres Velfærd. Midt i sin legemlige Svaghed var hun aandelig stærk, og, mens hendes legemlige Lys brændte mattere, fremstraalede det evige Livslys desto klarere af hendes Taalmodighed og Hengivenhed i Gud.“ — Hendes Mand siger, at „hun gik herfra over i Evigheden med et glad og fast Haab, bygget paa Kristum“. [1]).

Chr. Winther var ikke tilstede ved sin Moders Jordefærd, og til *Müffelmanns* nævnede han — saavidt de senere kunde huske — slet ikke hendes Død. Hans Nærmeste mene, det var, fordi han ikke kunde taale at tale derom og ikke havde Nogen, til hvem han med Forstaaelse kunde meddele sig angaaende denne Sorg; thi han elskede hende ubeskrivelig højt[2]). Etsteds taler han i et Brev til *Knud Sidenius*[3]) om sin maaske vel frie Maade at tage de udvortes Ting paa, og han fortsætter saaledes: „Da Du nu kjender mig saa temmelig, saa troer jeg, Du kan være overbeviist om, at jeg betragter det Sørgelige og det Trøstelige ved en

[1]) Se hans føromtalte Levnedsløb ved Bispevielsen, S. 38. [2]) Det er ogsaa sikkert, at Begravelsernes Skikke samt Udtalelserne og Usandhederne derved vare ham meget imod. Efterat han har fulgt *Kuhlau* til Jorden, skriver han i et utrykt Brev til *Liunge* blandt Andet: „*Mynster* holdt en charmant Prækning; Garderkorpsets Musik blæste en af *Kuhlau* selv komponeret Sørgemarch saavel uden for Kirken som inde i Gravkapellet, en talrig Forsamling **overværede** (æh bæh, føj for Saten!) Højtideligheden — den Afdødes Værd — store Berømthed — stille Dyder — Kognak og Portvin, o. s. v. — alt Dette sætter Du nu smukt i Stil, gyder en eller anden velsmagende Sauce derover, og det læses derpaa i Morgenbladet til Kaffe af Din forbundne, hjærteberedvillige, hengivne Chr. Winther. Det *regnede* paa mine Karretvinduer, da jeg kjørte med den smaa *Lüders* [Kapelmusikus L.]. Av, det var et stygt Vejr!“ Ironien skinner godt nok gjennem en saadan Udtalelse. [3]) Det ejes af Hr. Redaktør *Gulmann*.

saadan Begivenhed fra et Synspunkt, som idetmindste ikke viser mig kold og udeltagende.“ Her gik han — som ved alle lignende Lejligheder senere i sit Liv — uden om Det, der berørte ham ilde; „han saae ikke Hvad han ikke *vilde* se“. Forresten regnede han ikke Livet her paa Jorden for en saa stor Lykke. Allerede tidligt siger han[1]): „Naar jeg mister Nogen af mine Kjære, saa trøster mig altid den Tanke, at de hist have det langt bedre, end vi Andre herneden. Og Børn — de blive jo frie for al denne nedrige Verdens Jammerlighed, førend de endnu have prøvet den. Jeg vilde ønske, at jeg var død som Barn; thi saa havde jeg været fritagen for al den Ulejlighed, jeg nu maa have, med at tvætte og to mig og iføre mig Stadsklæder, før jeg tør indtræde til hint evige Bryllup“. — Frøken *Ross* skriver i et Brev til mig: „Jeg kan ikke have nogen bestemt Mening om, hvor nær han tog sig at miste sin Moder. Han tog sikkert meget roligt og forberedt mod Budskabet. Det var stræng Vintertid, og muligviis var han enig med Faderen om, at han ved en, maaske langvarig, Rejse ikke burde rives ud af det Foreliggende, som det var ham om at gjøre at komme vel fra. Jeg troer ikke, den Slags Sorger i det Hele gjorde noget særdeles dybt Indtryk paa ham — naar det ikke greb forstyrrende ind i hans Existens. Han undgik ved flere Lejligheder at vise sig ved Sørge- eller Glædes-Fester, han lod til helst at ville komme, naar intet Usædvanligt bragte Livets jævne Gang ud af Sporet.“ I saa Henseende lignede han baade *Walter Scott* og *Goethe*, og i *det* Portræt, han i „En Episode

[1]) Se Breve til og fra C. W., S. 6.

af et Familieliv" tegner af sig selv i Felix' Skikkelse, siger han, at denne havde en egoistisk Modbydelighed for at besøge eller nærme sig Syge, og han følte Modbydelighed ved at træde et Dødsleje nær[1]). I samme Fortælling siger han: „Jeg maa altid nyde min Glæde alene"[2]), og dette maa da saa meget mere gjælde om Sorgen.

Op ad den Mur, der adskiller Kirkegaarden fra Præstegaardshaven i Kjøbelev, lige over for Havestuen, blev Chr. Winthers Moder jordet i samme Grav, hvor den forrige Fru *Møller* laa. Først for nogle Aar siden har en Komité ved frivillige Bidrag sat en Mindesten paa Graven, og Kjøbelevs Sognepræst, Stiftsprovst *Fr. Helveg*, har forfattet Indskriften:

Her under hviler Støvet
af to Dannekvinder:
Bodil Maria Møller,
f. *Thaulow*,
f. 1765, d. 23/10 1810,
og
Johanne Dorothea,
f. *Borchsenius*,
Enke efter Præsten *H. C. Winther*,
f. 1767, d. 12/2 1830.

Bægge Stiftsprovst, senere Biskop
Rasmus Møllers Hustruer,
hver af dem en Digters Moder,
som i Glæde over Danmark
var Danmarks Glæde.

Hvorledes Chr. Winther stillede sig overfor Spørgsmaalet om Arv efter sin Moder, fremgaaer af følgende Uddrag af et Brev[3]), som han d. 11te Marts 1830 har

[1]) Sml. Digtn. IX, S. 138 og 233. [2]) Smsteds S. 112. [3]) Dette som alle de i det Foregaaende og Følgende benyttede Breve fra Christian Winther til *Dahlstrøm* findes i Nykjøbing Bys Arkiv, og jeg skylder Bankbestyrer *V. Lehmann* og Kordegn *Holm* megen Tak, fordi de have skaffet dem tilveje og tilladt mig at afbenytte dem.

skrevet til Prokurator *O. Dahlstrøm* i Nykjøbing paa Falster. Han siger: „Efter min elskede Moders Død ønskede min fortræffelige Stiffader, Dr. *Møller*, at sidde i uskiftet Bo; men, da han engang har faaet min fædrene Arv samt en lille Arv efter en i Stege afdød Farbroder udbetalt og derfor udstedt en Obligation (troer jeg), saa har han skrevet mig til for nøjere at underrettes om denne Ting. Han skriver saaledes:

„Efter Din Fader var Din Lod, lagt til Hvad Dig tilkom efter Din Farbroder i Stege, 2500 Rdlr[1]). Men med Skam at tale om, veed jeg ikke ret, hvorledes det hænger sammen dermed. Hvormeget deraf er kommet her? Eller er det Hele? Stod ikke de 1900 Rdlr. under Overformynderiet i Nykjøbing? Noget stod i en kongelig Obligation, som skal have været uopsigelig. Hvor er denne kongelige Obligation?"

Saa vidt min Fader. Nu er min Bøn til Dem, kjære Hr. Ven, at De *med det Allerførste* giver mig al muelig didhen hørende Oplysning; jeg siger: saa snart mueligt; thi jeg vilde ikke for Alt i Verden have, at min Fader skulde tro, jeg *betænkede* mig paa at gjøre enhver slig Opofrelse for ham; jeg har i den lange Tid, hvori jeg har været hans Søn og han min Fader i dette Ords bedste og sandeste Betydning, af ham oppebaaret langt, langt Mere, end Hvad mig mueligen kunde tilkomme af Arv eller Deslige. Jeg er derfor beredvillig til — og det er mit faste Forsæt — at gjøre Alt i denne Sag, som det kan være *bekvemt* og *fordelagtigst* for min Fader. Lad det nu ikke vare for længe! . . ."

[1]) Se I, Side 110 og Side 121; Arven var 2400 og ikke 2500.

Den 7ende April 1830 skriver han til Samme:

„Kjære Ven! Tak for Deres sidste Brev og de deri forefundne Underretninger og Oplysninger! Til Svar herpaa korteligen Følgende:

De tvende Modtagelsesbeviser fra min Fader maa jeg bede Dem, højstærede Hr. Ven, at sende til Kjøbelev pr. Nakskov; thi, naar min Fader har dem i Hænde, da er det jo saa godt som min Kvittering. Jeg vil give Afkald paa disse tvende Summer, dels fordi jeg, medens jeg Intet selv kunde fortjene, har oppebaaret af min gode Fader langt Mere, end hine to Kapitaler fordoblede vilde udgjøre; det vilde altsaa være utaknemmeligt imod *ham*, og uretfærdigt imod hans Børn, hvis jeg nu — eller efter hans dødelige Afgang — forlods vilde lade mig disse Penge udbetale. — De er altsaa af den Godhed at tilstille ham disse to Papirer og underrette mig om, [hvorvidt] jeg i dette Tilfælde har andre Formalia at iagttage. Med denne Post har jeg tilskrevet ham derom; jeg behøver derfor ikke at erindre Dem om, at det nok ikke burde opsættes. Jeg erindrer meget vel alle de Indvendinger, som De har gjort mig imod dette Arrangement; men det kan nu ikke blive anderledes; min Følelse strider ganske imod nogen anden Handlemaade."

Nykjøbing Skifteprotokol udviser, at den Fædrenearv, som Chr. Winther gav Afkald paa, og hvorpaa Dr. Møller i sin Tid havde udstedt en Obligation, var 1246 Rdlr. 5 ℳ 4 β; sandsynligviis var denne Arv formindsket ved den da almindelige 30 % Reduktion [1]).

[1]) Disse Oplysninger skylder jeg Hr. Kordegn *Viggo Holm*.

At Moderens Død har paavirket Sønnen i religiøs Retning, fremgaar af, at han paa denne Tid synes mere end nogensinde bestemt paa at ville være Præst, hvilket han, som bekjendt, siden sin Barndom aldrig rigtig havde tænkt paa. Karakteristisk i saa Henseende er en lille Anekdote, han fortæller[1]: „Jeg stod engang i *Frederik d. Sjettes* Forgemak; jeg skulde takke ham for Noget. Kammerherre *Hagemann*, latterlig Ihukommelse, stod og var Dørvogter. „De er *Kand. teol.*?“ spurgte han. Jeg bejaede dette. Derpaa gav han sig til med stor Vigtighed og Grundighed at omtale den *da* under Arbejde værende nye Alterbog og Ritual, idet han snart saae paa sine blanke Støvler, snart med Næsen ivejret gloede paa de stygge Gipsfigurer i Loftet. Et Par Præster, som stod i Nærheden, lo indvendigt — det saae jeg — saa de nær vare gaaede ud af deres sorte Kjoler“. Det er tydeligt, at han selv og Andre dengang fandt det latterligt, om *han* skulde være Præst. Nu seer han anderledes paa Sagerne. Den 28nde Februar 1830 tog han „Kateketikum“ med Karakteren *Haud. ill.*, og den 25nde Maj samme Aar holdt han sin Dimisprædiken i Vartov. I Indledningsbønnen siger han da: „Jeg bekender for Dig, o min himmelske Fader, at min Fod ikke altid vandrede de Veje, som behage Dig, at mit Øje ikke altid begjærede Hvad rent og helligt er, at min Haand ikke altid øvede Retfærdigheds Gjerninger; — jeg bekjender for Dig, at min Hu, mit Sind, min Lyst og Attraa stundum har staaet til Det, som jeg burde fly, og at jeg da, naar Synden lokkede, naar

[1]) Breve fra og til C. W. S. 174.

Verden fristede og vandt Sejer over mig, ikke har havt *Dig*, Retfærdighedens Gud, den Hellige, den Rene, for Øje, og at jeg som et ulydigt, utaknemmeligt, forvildet Barn har bortvendt mit Ansigt fra Dig og stødt Din Faderhaand tilbage. — Lær mig derfor, o Gud, dybt i mit Sind at indprente mig Tanken om *Dig* som min alvise, algode Fader; lær mig retteligen at erkjende, hvor kjærlige og retfærdige, til mit eget sande Vel sigtende, Dine Styrelser ere! Væk mit Hjærte til Taknemmelighed og Kjærlighed mod Dig, til Lydighed og tillidsfuld Hengivenhed mod Dine Bud, at jeg som et velartet Barn evindeligen maa skue op til Dit Faderaasyn, derfra hente Trøst og Beroligelse i Sorg og Kummer, Styrke og Sindighed i Fryd og Lykke, og i mine inderste Tanker, ved hvert Fodtrin, ved hver Haandsgjerning, vise, at jeg redeligen stræber efter at fortjene Navn af Dit Barn, vor Fader &".

Sin Prædiken holdt han over Matth. 18, 1—3: „I den samme Stund gik Disciplene til Jesum og sagde: „Hvo er den Største i Himmeriges Rige?" Og Jesus kaldte et Barn til sig og stillede det midt iblandt dem og sagde: „Sandelig siger jeg Eder: uden I omvende Eder og blive som Børn, komme I ingenlunde ind i Himmeriges Rige."" Han udvikler, at Menneskene som Guds Børn skulle 1) føle *Taknemmelighed* og *Kjærlighed* mod Gud som vor Fader, 2) *almindelig Velvillie* og *Kjærlighed* mod Menneskene som vore Brødre og Søstre, 3) vort barnlige Hjærte skal have *Følelse af Fejl og Mangler*, saa vi blive ydmyge og ubevidste som Børn, og 4) skulle vi have *Tillid, Lydighed og Hengivenhed* mod Gud som Børn mod deres Forældre. — Der er

ikke noget Christian Winthersk i denne Prædiken med dens stive Inddelinger efter Tidens Forskrifter; Fantasi eller Poesi spores der kun Lidet af i den. *M. H. Hohlenberg* og *H. G. Clausen* vare Censorer, og han fik Karakteren *Laudabilis*.

Før Chr. Winther imidlertid vilde indlade sig paa den præstelige Virksomhed, kaldte andre Røster ham: han maatte — skjøndt modstræbende — ud at rejse. Hans arvede Formue var saa betydelig, at han ikke behøvede at søge Stipendier, og han tog nu Afsked fra sin Huslærerplads, som det var ham behageligt at forlade, da han netop nu — uden just at fri til *Alvilde Müffelmann* — havde faaet „en sikker Tilkjendegivelse af, at hun ikke vilde være hans Brud“: Hendes Forældre — navnlig hendes Moder — ønskede meget, at de To skulde faa hinanden, og vare virkelig bedrøvede over, at Datteren — skjøndt hun satte stor Pris paa Winther — ikke kunde knytte en saadan Forbindelse med ham[1]).

Karakteristiske ere følgende Breve fra ham til hende[2]):

2den April 1830.

Kjære Alvilde!

Naar jeg ikke tiltroer mig selv mundtligen ret at kunne fremsætte min Mening, saa plejer jeg at forsøge det skriftligt. Jeg har da den Fordel, som hint latinske Ordsprog antyder, at Bogstaverne ikke rødme, — og dette maatte jeg i Sandhed selv, hvis jeg Ansigt til

[1]) Hendes Broder *Hothers* Meddelelse til mig. [2]) Dette — som de efterfølgende Breve fra Chr. W. til *Alvilde M.* — ere mig overladte af Fru Generalinde *Thomsen*, f. *Voss*.

Ansigt skulde explicere mig for Dem. Tillad mig derfor at gaa denne Vej.

Da jeg aldeles ikke anede den virkelige Grund, hvorfor De hos *W[iborg]s* og *C. T[utein]s* med en saa paafaldende Tilbageholdenhed fjærnede Dem fra Deres kordiale Tone, hvortil jeg ellers var vant, saa maatte jeg nærmest formode, at en eller anden Ytring fra mig eller Noget i min Opførsel *enten* havde fornærmet Dem eller idetmindste med Hensyn til de fremmede Omgivelser havde overskredet den Anstændighedens Grænselinie, som den gode Tone drager mellem Personer, der ikke ere forbundne ved Slægtskabsbaand. Deres fortræffelige Moder — som Gud velsigne! — har nu oplyst mig om den sande Anledning, og jeg negter ikke: det forbavsede mig i højeste Grad; thi jeg synes hverken, at De eller jeg ved vor Opførsel i Virkelighed have givet Stof til hin Snak. Dog — Hvad man saa end kan sige *mod Folks* urimelige Sladder, saa føler jeg med Smerte, at Skylden ene og alene bliver *min*, og jeg indseer det: jeg bærer en dobbelt Brøde; thi ikke alene har jeg ved min maaske udelikate — eller dog uforsigtige — Opførsel foraarsaget Dem, kjære Alvilde, Ubehageligheder af *hint* Slags, men ogsaa siden ved den kejtede og plumpe Maade, hvorpaa jeg med min sædvanlige Ubehændighed søgte at gjøre min Fejl god, efter Deres kjære Moders Udsagn gjort Dem bedrøvet. Jeg var det selv! Jeg kan forsikre Dem: det smertede mig usigeligt at kunne have gjort Noget, der enten havde fornærmet Dem eller nedsat mig i Deres Agtelse; thi paa een at disse Maader, syntes mig dengang, maatte hin Deres strænge Tilbageholdenhed forklares. *Jeg*

bærer, som sagt, altsaa ene Skylden; thi jeg føler meget vel, at De hverken kunde have forholdt Dem anderledes eller bedre. Jeg beder Dem derfor, kjære Alvilde, ret indstændigen at skjænke mig Deres Tilgivelse for hvad Ubehageligt jeg har forvoldt Dem. Jeg haaber, De veed, at jeg holder altfor meget af Dem og Deres til forsætligen at kunne gjøre Dem Sorg. Min Hensigt var god, Middelet var slet. Fremtiden skal vise Dem, at jeg for Deres Skyld mere vil tage Hensyn til *Folks* Omdømme, hvilket jeg — som De nok veed — for min egen Person agter temmelig ringe. Ingen Opofrelse skulde være mig for stor, naar jeg derved kunde bevare mig Deres Venskab. De maa nu tro mig, om De kan eller vil: De er *En* af de Faa, hvis Hengivenhed jeg nødigst af Alles vilde forspilde, og, saalænge der er Liv og Blod i mig, skal det være mig en Fryd — hvis *De* tillader mig det — at kalde mig Deres hengivne Ven — thi jeg *er* det.

Christian Winther.

Han var paa denne Tid nedbøjet. Under Indtrykket af den Indvirkning, hans forsmaaede Følelse havde paa ham selv, skriver han d. 27nde April 1830 til *O. Dahlstrøm:* „Jeg har i denne Vinter været meget syg — Brystet duer ikke — og jeg har mistet og mister *dagligen*, kunde jeg næsten sige, saamange gode Venner, saavel i som uden for Byen, at det vel ikke er at [undres over], hvis Humøret ej er af det bedste“.

Han forlader nu Kjøbenhavn. Under hans Rejse modtager *Alvilde* følgende Brev:

Sorø d. 4de Juli 1830.

Jeg veed næsten ikke, om jeg *tør* skrive Dem til,

kjære Frøken! Men, da man jo dog i ethvert Tilfælde tør *spørge* sig for, saa vover jeg det for dennegang. Jeg, en gammel Skolemester, skulde ikke have Lov til at holde en kortvillig skrivtlig Passiar med min fordums Elev? Jeg kan vel vide, at *Folk* — De veed jo nok Hvad jeg forstaaer ved dette bornerede, uliberale, forskruede, medisante Væsen? — vilde svare Nej paa dette Spørgsmaal; men, om jeg end selv, smittet ved Omgang med *Folk*, delte nogle af disses Anskuelser, saa vilde dog i dette Tilfælde mit Hjærtes Drift, der med hvert Pulsslag minder mig om min Hengivenhed for Deres fortræffelige Forældre og — i Sandhed! — om mit inderlige Venskab for Dem, gode Alvilde, bringe mig til at glemme ethvert smaaligt, konventionelt Hensyn. Derfor sidder jeg nu ogsaa her i min Søsters[1]) Stue i Sorø, rigtignok ikke uden Angest og Bævelse, men ikke des mindre med en indre, hemmelig Glæde over, at jeg — trods min Ængstelse — et Par Minutter kan underholde mig med min ædle, unge Frøken, ligesom jeg havde for Vane om Eftermiddagen, naar vi sad i Vinduet, Deres Fader sad i Sofaen, Deres Moder sad ved Ovnen og Kaffen stod paa Bordet og trak af alle Livsens Kræfter. — Den egentlige Anledning og Forevending, jeg bruger for mit Vovestykke, er — som De vel kan gætte — Deres Fødselsdag, og jeg kunde derfor næsten ogsaa ønske, at De maatte have en Fødselsdag hver Maaned; thi da vilde jeg bruge disse tolv store Fester til Grund for et Maanedsskrift i Breve, der skulde dediceres Dem. Jeg har jo sagt Dem, og

[1]) Fru *Bredsdorff*.

jeg gjentager her: det har altid været mig en usigelig Glæde at tale med Dem, og jeg kan forsikre Dem: *det* ikke blot for hvad man kalder Morskabs Skyld alene. *Ethvert* Menneske er at betragte som en interessant Bog, man ikke ofte nok kan læse, naar man kuns forstaaer den, og hvor meget mere interessant maa det da ikke være at iagttage Dens Karakter, man kjender saa nøje, som jeg troer at kjende Dem! Deres sunde Dom om saamange Ting, Deres snurrige Drillerier, Deres Foragt for al Affektation og Spidsborgerlighed, Deres egen Naturlighed og Originalitet have ofte bragt mig i Henrykkelse. Tro nu ikke, at jeg tilegner mig nogen Part heri, fordi Hændelsen gjorde mig saa lykkelig, at jeg fik en liden Andel i Deres Forstands Udvikling! Sligt tillæres ikke! Men tænk heller ikke, at det er tomme Komplimentfraser. De veed ret vel — hvis De vil vide det — at Hvad jeg her siger er ærligt ment. Gamle Kavalerer, som jeg og mine Lige, lægge sig gjærne efter at reflektere over Alt, hvad de se og høre; — jeg har nu ved min Reflexion over Dem faaet hint fordelagtige Facit ud. Dog — hvis det ikke var i Anledning af Deres Fødselsdag, at dette Brev er blevet til, saa skulde jeg ogsaa vise Dem, at jeg med Hensyn til Dem heller ikke har været blind for enkelte *smaa, smaa, smaa* Ujævnheder, og ved denne Oprigtighed tillige end mere bevise Dem, at det Ovenanførte var min sande Hjærtens Mening; — men Sligt tager sig dels ikke godt ud i et Gratulationsbrev, som dette, dels smager det altfor meget af Informatoren, der nu er salig hensovet. *Salig* siger jeg med Sandhed; thi det vil altid være mig en Salighed at tænke paa den lykke-

lige Tid, da jeg bar dette Navn i Deres Forældres Hus og Deres Venners Kres. Hvis nu alt Dette ikke har været Dem altfor ubehageligt at høre, saa vil De kjende mit sande Sindelag mod Dem og selv kunne slutte Dem til de tusend Velsignelser og gode Ønsker, som jeg gjærne *vilde* sende Dem. Men jeg gjør det ikke; thi alle de Ord og Talemaader, hvormed de almindelige Mennesker udtrykke Sligt, synes mig forslidte og langtfra gode nok til at skrives paa dette Papir til Dem. — At jeg ikke endnu har skrevet til Deres Forældre, bør ikke undre Dem. Fakta, Begivenheder, som kunde more dem, har jeg endnu ikke at fortælle, og de Følelser af Taknemmelighed og Agtelse og Hengivenhed, jeg af fuldt Hjærte yder dem, og som længe have beskæftiget og længe ville beskæftige mig, tør jeg ikke, af Frygt for at trætte dem dermed, i Ord udtrykke; gid det maatte forundes mig i Gjerning at kunne lægge dem for Dagen! — I August Maaned rejser jeg vel nok ud af Landet; jeg føler igrunden liden Lyst dertil; men min Fader raader mig stærkt dertil, og jeg indseer selv, at jeg maaske engang med Tiden vilde komme til at fortryde en saadan Forsømmelse af den givne Lejlighed. — Med næste Post, som afgaaer efter min Ankomst til Kjøbelev, vil jeg tage mig den Frihed at skrive Deres Fader og Moder til. Jeg haaber at finde Brev i Kjøbelev fra *Hother*, hvori jeg vel faaer forønskede Efterretninger om *Peters* og *Emils* Fremgang og Opførsel i Skolen. — Jeg beder Dem, kjære Alvilde, at bringe Deres Forældre, Søster, Svoger, Brødre og ganske Familie min venskabeligste Hilsen.

Deres hengivne Christian Winther.

Fra Sorø drog han til Nykjøbing for at indkassere sin Arv; thi „Penge ere næsten lige saa vigtige, som Luften, vi aande“, siger han paa denne Tid i et Brev til *O. Dahlstrøm.* — Fra Nykjøbing gik hans Vej til Kjøbelev. Herfra skriver han følgende Brev:

„S. T.

Jfr. Dorthea Liunge!

Laxegaden Nr. 203, Kjøbenhavn.

Kjøbelev pr. Nakskov d. 21nde Juli 1830.

Dorothea!

Har De et Hjærte af den haardeste Granit? Eller maaske et Tigerhjærte? Eller maaske slet intet? Er De lysten efter Mord und Todtschlag? Ønsker De kanske at læse i den mariboske Ulykkes-Avis mit ynkværdige Endeligt: „Her i Landet har for nyligen tildraget sig følgende begrædelses- samt beklagelses-værdige Begivenhed. En vis Hr. N. N., Søn af meget brave Forældre, døde pludseligen i den blomstrende Alder af 34 Aar, hvilke han just skulde have fyldt den 29nde i denne Maaned, udenat man forhen havde sporet noget Sygdomstegn hos ham, undtagen en stille Melankoli. Da man — paa Grund af det Særegne ved hans Dødsfald — obducerede ham, befandtes hans hele Legem i fuld Sundhedstilstand, paa Hjærtet nær; thi, da man aabnede dette, saae Lægerne med Forundring en stor Mængde Navne indprægede deri med en Ildskrift, der endnu efter Døden brændte saa stærkt, at den nær havde foraarsaget Ildløs, hvis den ikke var bleven slukket med tililende Sprøjter og de Omstaaendes Medlidenhedstaarer. Det er øjensynligt, at han altsaa er død af den saakaldte Længselsbrand, et meget sjældent Tilfælde, hvorfor

ogsaa en af de herværende Læger agter at skrive en Afhandling derom. Navnene bleve opskrevne; men af Agtelse for Personerne ville de ikke vorde offentliggjorte". Tænk Dem nu vel om, kjære D.! Min Død, en Ildebrand og en slet medicinsk Afhandling faaer De paa Deres Samvittighed. Gode Guder! Hvor er Menneskekjærligheden bleven af? De Retfærdige ere faa i Landet. Ak, ak, ak! Hvis jeg kommer levende til Kjøbenhavn, saa maa De være glad ved at være i Farum og ikke komme til Byen, inden jeg efter 14 Dages Ophold sætter mig paa Ryggen af „Frederik den Sjette" og rider paa ham til Lybæk for at gaa til Rom; thi alene Synet af mig vilde vist ellers bringe Deres forresten gode Hjærte til at briste. Har jeg siden min Afrejse, i hele to Maaneder, hørt eet Ord om *Wexschall* og Madammen? Skulde jeg blindthen høre paa Folks — jeg hader *Folk* — forfængelige Tale og løse Snak om Personer, som ere mig kjære? Nemlig — veed jeg Noget om Fr. G.[1]), L. H.[2]) og saa videre? Veed jeg Andet om Dem selv, end at De ikke vil skrive mig til? Skulde jeg anraabe Guderne, der altid holde med den krænkede Uskyldighed, om at straffe Dem, saa maatte det være ved at ind-[give] Dem en uimodstaaelig Lyst til at skrive mig til, inden jeg om 14 Dage forlader Laaland; jeg indseer, den Straf blev haard, hævnede mig og gavnede mig tillige. Men — ikke sandt — De gaaer i Dem selv, Barn, og gjør det godt igjen; thi jeg kan ikke tro om Dem, at De vil lade mig have andre Sorger herovre end de visne Kranse paa min Moders Grav.

[1]) Fru *Gyllembourg*. [2]) *Joh. Ludvig Heiberg*.

Hilsen til *W[exschall]*, Madammen[1]), *H. P.*[2]), *Thora*[3]), *Hvid*[4]), etc. fra

Christian Winther".

Hans Plan er, at Udenlandsrejsen kun skal være kort; længer end eet Aar vil han ikke være borte. Han vil ikke se Frankrig, men kun Tyskland og Italien, og et halvt Aar vil han være i Rom; han vil nemlig gjærne fra sin Rejse idetmindste medbringe en reel Akvisition, den nemlig: at blive fuldstændig hjemmevant i det italienske Sprog, hvilket han hidindtil har studeret som dødt og først i den sidste Vinter har begyndt at tale. *Thiele* skal lægge hans Rejseplan og han og *Abrahams* medgive ham Anbefalingsbreve[5]). — Saa forlader han da snart Kjøbelev, som han ikke mere skal gjense; thi, inden hans italienske Rejse afsluttedes, blev hans Fader som Biskop over Laaland og Falster forflyttet til Maribo. Altid siden bevarede Chr. Winther Kjøbelev i kjærlig Erindring; Stiftsprovst *Helveg* skriver til mig: „Kun eengang i mit Liv, i min grønne Ungdom, havde jeg skiftet nogle Ord med Chr. Winther; efter min Udnævnelse til Kjøbelev Kald mødte jeg ham paa Gaden, og til min Overraskelse standsede han mig for at udtale den Deltagelse, hvormed han havde bemærket Udnævnelsen, *da han stadigt havde Kjøbelev i Tanken*". I sit kjøbenhavnske Fængsel sang han:

Jeg føler mig i Tankerne
fra Byens Larm hensat
og hviler under Rankerne
i Skovens grønne Nat.

[1]) *Anna Wexschall.* [2]) *Hanne (Johanne) Louise Pätges.* [3]) *Wexschalls* Datter. [4]) Skuespiller *H.* Dette Brev ejes af Hr. Lærer *Karl Nielsen* i Kirke Hyllinge. [5]) Se Breve til og fra C. W., S. 23—24.

Snart i en stille Have
jeg synes, jeg gaaer;
omringet tæt af Grave
en Landsbykirke staaer;
mens Aftenklokken kimer
mod den guldgule Sky,
sødtsvundne Ungdomstimer
jeg lever om paany.
Snart ligger jeg paa Sengen
af det duftende Hø
og stirrer over Engen
og den glimtende Sø,
mens Sommervinden vifter
og bøjer Græsset ned
og Billederne skifter
i Uendelighed[1]).

Endnu var han dog paa det kjære Sted med de mange Ungdomsminder; men nu gik han kun omkring for at tage Afsked med det Altsammen. Inden han rejste til Udlandet, vilde han gjæste sine Venner paa Iselingen; dertil stundede hans Længsel; *der* vare de Alle gode imod ham og søgte at holde paa ham i længere Tid, og for at melde sin Ankomst sendte han derhen i Juli Maaned følgende Rimbrev til den fjortenaarige *Frederikke Aagaard*, den senere Fru *Dorph* i Øster Egesborg:

Nu Himlen sødt blaaner, og Luften er varm;
thi Solen har taget vor Jord i sin Arm,
saa trindt os er vaagnet den lifligste Sommer,
og derfor,'om Gud vil, paa Onsdag jeg kommer.
Jeg springer paa Ryggen af „Fredrik den Sjette“
og lader ham rask over Vandene sætte,
et græsseligt Firben med Horn og med Tænger,
som buldrende frem gjennem Voverne trænger;
med Hvæsen og Stønnen det kryber afsted
og udspyer Ilden og Røgen derved.

[1]) Sml. Digtn. II, 4.

Jeg kommer paa Onsdag, o, bed dog Din Fader
at være saa artig, hvis Høsten tillader,
ved Færgen at hente mig selv og min Pose,
da vil jeg ham højligen prise og rose.
Jeg kommer for atter at sige Adiø;
snart sender jeg fjærnt over Land, over Sø,
fra Rhinlandets Bredder, med længselsfuld Sjæl
mit saftgrønne Sjælland titusend Levvel.
Men, har jeg bag Alpen først fundet mit Maal,
jeg drikker i Sydlandets Drue Din Skaal.

Din Skaal, Gud bevares! Det tør jeg vel ikke;
Du husker vel nok, min velsignede Rikke,
dengang Du var lille, da var Du saa net,
den Første, Du elsked, var ikke Kadet,
han var Studiosus i Teologi;
men ham gav Du Kurven -- det er nu forbi.
Du sendte mig Breve, Forvalteren skrev dem,
af Postbuddets Hænder med Længsel jeg rev dem;
af Glæde da zitrede hele min Krop,
jeg bar dem i Lommen og læste dem op.

Se, det var nu dengang! Hin Lykke er svunden;
en nysselig Kurv fik Du flettet og bunden.
Du Falske! Du Grumme! O Jammer! O Smerte!
Du selv præsenterte mig den og mit Hjærte.
Saa lod Du mig løbe! Siig, var det dog Ret?
Nej, da Du var lille, da var Du saa net.
Men jeg kan vel tænke, Du venter Majoren
med Sablen ved Siden, Plumagen og Sporen.

Da nylig jeg gjæstede Islingegaard,
da skjændte Din Fader, og veed Du, hvorfor?
Han sagde: „Jo, Du er en stadselig Herre!
Forlader min Datter!“ Jeg tænkte: „Desværre!
Jeg er saa uskyldig og ren i den Sag,
hans Datter har givet mig selv en god Dag“.
Dog Skæbnen jeg søger at finde mig i,
mig trøster en god Portion Filosofi;
min Filosofi mig dog nytter til Noget,
den retter saa smukt Hvad der forhen var kroget.
Du spørger: „Din Filosofi? Hvad er det?“
Jeg negter ej, Svaret er ikke saa let.

Dog trøst Dig, min Rikke, thi veed Du det ej,
saa veed Du kun saare lidt Mindre end jeg.

Se, nu maa Du hilse Din Fader, Din Moder,
Kusine og Fætter og Søster og Broder,
de tvende Veninder og Vennen fra Møen
og Huset og Haven og Skoven og Søen,
men frem for Alverden den Søde, den Bløde,
den Line, den Fine, den Hvide, den Røde,
den stolte Prinsesse med Skjælmen i Øjet,
for hvem jeg saa tidt mig har bukket og bøjet;
men Hvad mon jeg fik udaf synderlig Naade?
Hun kradsed mit Ansigt med Hænderne baade,
min Afsked hun skrev med sin naadige Negl
og slog mig i Næsen — det var hendes Segl.

Ifald nu min Spas har læderet Dit Hjærte,
saa volder det mig en usigelig Smerte;
thi, tro mig, jeg mener det ikke saa ilde,
og, vredes Du, ak, da maa Taarerne trille.
Ja, faldt end hver Stjærne fra Himmelens Høje
og lukked end Solen og Maanen sit Øje,
og, sprængtes vor Jord end i tusende Splinter,
er jeg dog Din hengivne Ven

Christian Winther.

Faa Dage efterat dette var afsendt, forlod han Kjøbelev. Afrejsen vilde vel have været ham endnu mere vemodig, om han havde vidst, at det var sidste Gang, han saae dette kjære Hjem. I hans Hjærte klang det:

Jeg vinker Farvel til Kirken hist,
som staaer med sin Krone rød,
til *dem*, der bag Lindens svale Kvist
nu sove en Slummer sød[1]).

---

[1]) Sml. Digtn. IV. S. 184.

Rejse til Italien.

1830—31.

I mit Hjærte er der Syd,
eviggrønne Rosenfaner,
Drueblod, Orangers Pryd,
Sol og Blomster og — Vulkaner.

CHR. WINTHER: Sml. Digtn. III, S. 123.

Ifølge Chr. Winthers egne Opgivelser sejlede han efter 14 Dages Ophold i Kjøbenhavn i September 1830 afsted med Dampskibet „Frederik den Sjette“ til Tyskland. Allerede fra Kiel sender han sin første Sanghilsen hjem til *Anna Mathea Aagaard*, „hans lille Kjæreste paa 8 Aar“. Kyndige Folk ville vide, at han netop valgte hende at skrive Digte til fra Rejsen, fordi hendes *A. M.* ogsaa kunde betyde *Alvilde Müffelmann*; derfor siger han:

„Forstaaer Du det
selv ej saa ret,
saa fattes det vel af de Andre“.

Og han fortsætter:

„Men Du begriber let, hvor det er slemt
at rejse bort fra sine Venner
og sidde her saa dybt vemodigt stemt,
hvor der er Ingen, som man kjender;
hvor selv Smaapigerne kun tale Tysk,
og hvor slet Ingen ret forstaaer mit Jydsk;
selv Vin og Mad
og Skaal og Fad
seer anderledes ud end hjemme“.

Paa Nedrejsen gjennem Tyskland opholdt han sig en Tid i München, hvor han traf Landsmænd som *Sonne*, *Küchler* o. Fl. Allerede her begyndte der at

vise sig en uheldig Indflydelse af, at han saa hurtigt havde erholdt den betydelige Omvexling i sine økonomiske Omstændigheder“ [1]); han udfoldede en stor Luxus, som karakteriserede ham under hele denne Rejse. Paa det Hotel, hvor han tog Ophold, indskrev han sig som „Baron de Winther“, og paa sin Regning havde han hver Dag 10 Kuverter ved Table d'hôte for dem af Kunstnerne, der vilde komme til ham; efter Forlydende fik han sjældent Afslag [2]). Han hengav sig til epikuræisk Levemaade. Hvad der stod over *Epikurs* Havedør i Athen: „Her er Fornøjelse det højeste Gode“, kunde tildels ogsaa have været skrevet over Chr. Winthers Rejse; men maaske dog ikke efter *Epikurs* Opfattelse, som ved Fornøjelse forstod „det altid glade Hjærte“. Tværtimod! Opholdet i München havde paa Winther alt Andet end Virkning i Retning af Glæde. Paa Nedrejsen derfra til Italien synger han i Tyrol d. 5te Nov. 1830 [3]):

Min Vej er tung,
min Død blev let;
thi mat er alt mit Hjærte;
skjøndt jeg er ung,
er jeg saa træt,
hvert Fjed mig volder Smerte.

Der var en Stund,
da jeg var glad;
min Vandrings Roser smukke
i Mark og Lund
ved Blomst og Blad
jeg henrykt kunde plukke.

[1]) Statsminister *Stemanns* Udtryk om ham i nogle Papirer, som findes i Rigsarkivet, vistnok Ministerens Indberetning om Chr. Winther til *Christian den Ottende*, da Digteren skulde ansættes som Lærer for Prinsesse *Mariane*. (Se senere). [2]) *J. H. Lorcks*, *J. V. Sonnes* og *Alb. Küchlers* Meddelelser til mig. [3]) Sml. Digtn. I, S. 52.

Min Barm blev øm,
og Taaren steg;
men den blev aldrig bitter;
mig Livets Drøm
blev tidt en Leg
bag Rankens muntre Gitter.

En Helligdom
mig Tiden var,
et evigt, stort Exempel,
og ydmyg from
min Tanke bar
dens klartudtrykte Stæmpel.

Men dybt jeg sank
i Mulm og Nat
med fæle Feberdrømme —
min Stjærne blank
forlod mig brat
paa Livets vilde Strømme.

Det er mig selv,
der fræk og stolt
min Engel har forjaget! —
I Friheds Elv
der er saa koldt!
Der fandt jeg mig bedraget.

Skjøndt jeg er ung,
er jeg saa træt,
og mat er alt mit Hjærte;
min Vej er tung,
min Død blev let,
den blev min sidste Smerte.

Sidst i November Maaned naaede han over Florens til Rom, og en 8 Dages Tid derefter skrev han følgende hidtil utrykte Brev til sin Svoger *Knud Sidenius* i Maribo [1]).

[1]) Overladt mig af *Sidenius's* Svigersøn, Pastor *Panduro*.

Rom d. 9ende December 1830.
[Via rosella 64, 1ste Sal].

Jeg har lovet Dig, min kjære, brave Svoger og Ven, at skrive Dig til fra denne berømmelige By, og jeg troer, havde jeg ikke lovet det, vilde jeg dog have taget mig noget Lignende for, dels fordi jeg holder meget af Dig og Din Kone, dels fordi jeg haaber at indhøste idetmindste eet Brev af denne Udsæd. Jeg havde fra *Bonn am Rheim* skrevet Fader et langt Brev til; men jeg maa formode, at det er gaaet tabt; thi jeg har ikke hørt eet eneste Ord fra ham siden, og jeg har i det Hele kuns faaet eet Brev fra Danmark, siden jeg forlod Kjøbenhavn, og det endda kuns fra min Kommissionær i Byen, hvilken Mand altsaa slet Intet kunde fortælle mig om mine Kjære paa Laaland. Jeg tør paa den Maade hverken spørge til Fader i Kjøbelev eller Dine Forældre eller Nogensomhelst, der endnu kunde være Dig nærmere; thi jeg er i en total og pinlig Uvished om dem og deres Befindende. Jeg veed om Dig, kjæreste Knud, Du har ikke Hjærte til at lade mig *længe* blive i denne smertelige Uro, men haaber, at Du snarligen vil udrive mig deraf ved at fortælle mig Alt, selv om det var det Værste, omstændeligen og sanddru. Med denne Post har jeg igjen skrevet til Fader; da jeg i München og Florens intet Svar traf fra ham, opsatte jeg af Nødvendighed at skrive, til jeg kom her; det var den 30te November. — Uagtet jeg meget vel føler, at jeg intet Egentligt lærer paa min Rejse og at det var snarest et Forfængelighedsvæsen, der drev mig bort fra Hjemmet — hvilket jeg bittert fortryder — saa har jeg dog gjort mig det

til en ufravigelig Lov fra den Stund, jeg traadte ud af det egentlige Danmarks Grændse, at holde en Dagbog, hvori jeg optegner alle Fakta, Hvad jeg har seet og hørt, hvor jeg har været, Hvem jeg har lært at kjende, hvilke Bøger jeg har læst, o. s. v., uden at indlade mig paa Reflexioner eller Ræsonnements[1]). Af denne tørre Optegnelse vil jeg nu udtrække nogle enkelte Punkter, Ting, som jeg troer interessere Dig, og, saa godt jeg kan, sætte dem i Lys; thi *Sligt* forlanger man jo dog af et Brev, der kommer langvejsfra.

Italienernes *Teater* staaer med Hensyn til dramatisk Kunst paa meget svage Fødder. Paa de større Skuepladser gives næsten udelukkende Operaer, undertiden enkelte Tragedier af *Alfiēri*, *Monti*, hvis Arbejder nærme sig mere eller mindre den aristotelisk-franske Manér. Paa et mindre Folketeater, hvor *den fine Portion* ikke vover at komme, for ikke at røbe slet Smag, gives enten de til Væmmelse prædikende Komedier af *Goldoni* eller Oversættelser af *Kotzebue*, *Iffland*, *Jünger*, *Raupach* o. Fl.; den egentlige italienske *Commedia dell' arte*, lystige, improviserede Optrin af Fabelen eller Folkelivet, er da ganske forviist til Fjælleboden. Af Tragedier har jeg ingen seet, og, skeer dette, da er det ogsaa blot af Nysgjerrighed; thi, at de aldrig ville kunne behage mig, men blot forbavse ved det for en Nordbo højst unaturlige, overdrevne Spil, er Noget, jeg tør slutte apriorisk. — Da det er Italienerne — med Hensyn til Musikken — mere om det *Kunstige* end om *Kunsten* at gjøre, saa have

[1]) Denne Dagbog synes desværre ikke at existere mere.

deres Kompositioner ogsaa antaget den Dig bekjendte, fra al Natur og sand Følelse afvigende Karakter, der mer eller mindre udtaler sig i *Rossini* og selv hos den bedre *Bellini*; og man giver ogsaa, af hin omtalte Grund, sjældent en hel Opera paa een Aften, enten kuns een Akt, og derefter en Ballet, eller ogsaa første Akt af Operaen, derpaa Balletten og tilsidst den anden Akt. Under Forestillingen — Du veed, der *tales* ikke, men Replikkerne reciteres — hersker i Teatret en uhyre Støj; kuns, naar den første Sanger eller Sangerinde træder nærmere til Lamperne og man veed: nu kommer et Knald-Stykke, hører man rundtom: „Silenzio!" Kunstnerne udføre deres Parti under idelig Tilbrølen af Bravo eller Brava, og, naar det er forbi, begynder den forrige Larm. En saadan Teatertrup indstuderer her en vis kortere eller længere Tid kuns to, højst tre Operaer, som de da afvexlende lire af for Publikum; en Følge heraf er, at den største Del af dette kan hvert Nummer, hvert Recitativ, udenad, og Gader og Stræder gjenlyde om Aftenen af saadanne Reminiscenser. Stykket selv er i Almindelighed uselt, ene og alene beregnet paa at skaffe Komponisten og Sangerne og Maskinmestere og Skræddere Lejlighed til at brillere, uden Sandhed, uden Karakterer, uden Holdning. Jeg saae i Bologna eet saadant Stykke: „*La Donna del Lago*" af *Rossini*, der er mig ubekjendt fra Kjøbenhavn, og i Florens to: „*Il pirato*" og „*La Straniera*" („Den fremmede Dame"), bægge med Musik af *Bellini*. Sangere og Sangerinder ere ypperlige, det vil sige: de eje af Naturen den kosteligste Stemme, forstaa ved Kunst og Øvelse at danne denne til en saadan Grad

af Virtuositet, at de kunne med Færdighed og Lethed udføre de *utroligste* Ting; og, hvis deres eller Publikums eller Komponisternes Smag vendte sig lidt mere til Simplicitet og *Natur*, der dog i hver Kunstpræstation, som skal *udtrykke* og *betyde* Noget — være sig Lidenskab eller Kulde, Glæde eller Sorg, Kjærlighed eller Had — er den ene rigtige Maalestok, saa vilde deres Sang være Noget af det Herligste, et følende Væsen kunde nyde; men nu gjør deres uhyre Mangel af Natur — saavel i Komposition som Foredrag — paa et sundt og ufordærvet Øre og Hjærte den modsatte Virkning: man forbavses, men bliver kold derved. Stykket er, som sagt, slet, og Virtuoserne anse det knap Umagen værd at spille ɔ: agere; naar de kuns ere i Stand til at kildre det selvkjærlige Publikums slappe Nerver saa stærkt og saa længe, at denne Pirren meddeler sig til Lungerne og Hænderne og ytrer sig i Brøl og Klap, saa have de, troer man, gjort Nok og opnaaet det Højeste, en Kunstner bør præstere. — Den bedste Tenor, jeg har hørt i mit Liv, med Hensyn til Styrke og Omfang, var en vis Hr. *Rubini*[1]) i Bologna, en herlig Alto, *Dal-Fano*[2]), og i Florens et vidunderlig dejligt Pigebarn Signora *Grisi*[3]), en Soprano, der baade i Stemme, og især Foredrag og Stil, manglede Lidet i

[1]) G. B. R. (f. 7ende Apr. 1795, d. 2den Marts 1854) vandt et enestaaende Ry som Tenorist, navnlig i Paris, London og Petersborg. [2]) ?. [3]) *Julie Grisi* (1811—69) var i sin Blomstring den største dramatiske Sangvirtuosinde, længe Primadonna i London og Paris og rejste 1854 til de forenede Stater i Nordamerika. I 1836 ægtede hun i London en meget rig Franskmand *Giraud de Melsy* og senere sin Rejsefælle Tenorsangeren *Mario*, som hun gav Forestillinger med fra 1845—62.

det Fuldendte; men hun er Grev *Bombelles* Mætresse! Hvor Vorherre har sat en Rose, *der* sætter Fanden gjærne en — ved Siden.

Dette var nu altsaa Operaen! Hvad vi kalde Syngestykker, de franske Operetter, Vaudeviller og Sligt, kjender man ikke her. I Florens, hvor jeg opholdt mig omtrent 14 Dage, gjorde jeg mig det til en kjær Pligt at se saa mange Skuespil, Komedier, her kaldet *Dramma, Prosa, Recita,* som jeg kunde faa Tid til, dels fordi *Skuespillet* her interesserer mig mere, dels for at øve mig i at høre Sproget. Det sidste Øjemed kan man vist ingensteds naa bedre, end netop i Skuespillet; thi, naar Kunstnerne ikke ere altfor lidenskabeligen stemte, tale de for det Meste tydeligen, langsomt og distinkt. Jeg fik saaledes seet tvende Stykker af *Kotzebue,* to af *Iffland,* eet, troer jeg, af *Raupach,* eet goldonisk og eet af en Ubekjendt, foruden syv-otte Farcer, saakaldte paa Plakaten: *Farsa tutta da ridere,* af hvilke sidste den største Del var højst maadelig og snarere til at græde end le over, men nogle enkelte yderst komiske, heldig intriguerede og ypperlig udførte; de morede mig kosteligen, skjøndt netop disse i æstetisk Henseende *bedre* Smaastykker næppe for Anstændighedens Domstol vilde slippe med naadig Straf. Forresten blive disse Komedier, saavel større som mindre, især i de komiske Partier, givne bedre, end jeg havde ventet, ja, nogle af de burleske Skuespillere vare endog mesterlige. Men — det var dog Intet i Sammenligning med vort eget komiske Personale, og jeg maa her gjøre den Bemærkning, at heller ikke i Tyskland, hvor jeg har seet 10 Teatre (Hamburg — Hannover —

Cassel — [?][1]) — Meiningen [?] — Frankfurth am Main — Darmstadt — Carlsruhe (!) — München (!) — og [?], har hørt et saa naturlig komisk Foredrag og seet et saa almindeligt Sammenspil som [hjemme paa] Kongens Nytorv. Jeg maa dog her ikke glemme at omtale to unge Skuespillerinder [?] i Frankfurth og Mdme *Haizinger-Neumann-Mohrstadt* i Carlsruhe; [de] kunne staa ved Siden af de Allerbedste. I Tyskland ..... bygges Husene for *store* for det reciterende Skuespil, og [det bliver dettes] Ruin. Den Sygdom kommer ikke saa let til os; thi vi have ingen [Brug for] saadanne uhyre Koncertsale. Naar en Sanger eller Sangerinde hernede [har været] Publikum til Behag — man hører saa tydeligen, hvorlunde da disse Italie [nere ved at raabe:] „Brava!“ yde deres egen Kunstsans den behørige Tribut, ligesom [man siger til en] vild Hest, man har tæmmet: „Haa, haa, det var ret, min Dreng!“ — [maa de kom]me ind igjen efter en saakaldet Bortgang og neje og skrabe [?] for deres naadige Herrer. Dette er nu tørt fortalt, men sandt.

Jeg har gjort Visit hos den danske Generalkonsul *Chiavery*, et [ ] Hus, og har faaet Adgang til hans *Conversations*, hos den preussiske [Ministerresident *Bun*]*sen*, til hvem jeg skal iaften i *Conversation*, og saa fremdeles, [?] hos Familien *Persiani*, hvor der er *Conversation* hver Fredag, hos [?] *Charge d'affaires* Hr. Baron *v. Mehlen*, med hvis Kone jeg gjorde Rejsen [hertil fra] Florens, hos *Thorvaldsen*, hos en ung romersk Retslærd [*Ricci*, en meget] interessant ung Mand,

[1]) I det Følgende betegner [ ] Huller i Manuskriptet, som er meget makuleret.

hos *Bravo* og flere danske og tyske Ku[nstnere]; hvis deres Billeder kuns vilde vække lidt Begejstring hos mig, saa at nogle af dem, der foresvæve mig, kunde faa Legeme og Liv, saa vilde jeg [ved Hjælp af] de Kunstskatte, her findes, kunne tilbringe en behagelig Vinter. Jeg maa sige Dig, kjære Knud, [jeg har ikke] Hjemve; [ ]; men jeg ærgrer mig kuns over den spildte Tid og de ødte Penge, [naar jeg betænker], hvor lidt egentligt Udbytte jeg har af denne Rejse, og det er derfor, jeg undertiden ønsker Rejsen [Pokker i Vold. Naar Du skriver mig] til, saa fortæl mig om Din Kone, Dit nye Barn, Dine Forældre, Fam[ilien] i Maribo og Hvad dertil hører i Nakskov ..... Lev vel; jeg takker Dig og Sine [for] de fornøjelige Dage, jeg tilbragte hos Jer i Sommer. Din hengivne Chr. Winther.

E. S. Ifølge min Æ—agtighed, det vil sige: mit onde Humør, gik jeg ikke igaar Aftes til *Bunsen* og forsømte altsaa at høre den første Klaverspiller i Europa, *Felix Mendelssohn*, som *der* lod sig høre. Jeg var paa Vejen, men vendte om igjen. Saadan er jeg nu!"

Blandt de Landsmænd, Chr. Winther holdt Omgang med i Rom, maa nævnes *H. V. Bissen*, *Ernst Meyer*, *Blunck*, den udmærkede danske Pianist, Kammermusikus *Lüders* samt Maleren *Koop* [1]) og Hustru. *Blunck* og *Koop* malede hver sit Portræt af ham [2]). Det var dog

[1]) Se *Abrahams* „Meddelelser om mit Levned", S. 263 og *Ph. Weilbachs* Kunstnerlexikon. [2]) Det første findes afbildet i *H. C. A. Lunds* „Studenterforeningens Historie", S. 25; det sidste forærede Chr. Winther til sin Ven *Knud Sidenius* i Maribo og skrev i Brevet, som fulgte med Gaven: „Det er idetmindste stort nok til at tjene til Kakkelovnsskjærm, hvortil jeg vil raade Dig at anvende det . . . Det maa først blødeligen aftørres med et tørt, fint Klæde og dernæst afvadskes med en blød, fugtet Svamp; da bliver det dejligt."

især Maleren *Petzholdt* og *Ludvig Bødtcher,* som han følte sig tiltrukken af; ogsaa *Küchler,* som snart kom fra München til Rom, blev Winther en kjær Omgangsven. *Abrahams* havde givet ham Anbefalingsbrev med til den nylig omtalte *Ricci,* en ung romersk Digter og Jurist, der senere blev Advokat, en kundskabsrig og alvorlig Mand. Fra *Thieles* „*Thorvaldsens* Levned“ er det bekjendt, hvorledes denne *Ricci,* der var *Thorvaldsens* ivrige Beundrer og havde udgivet Digtsamlinger, som behandlede vor store Billedhuggers berømmeligste Værker, inspirerede ham til mange af hans Arbejder [1]). *Thorvaldsen* havde faaet ham kjær, og Chr. Winther delte denne Sympati; han skriver om ham til *Abrahams:* „Dig maa jeg takke ret inderligt for at have givet mig Lejlighed til at kjende ham, og jeg maa ogsaa — for egen Retfærdigheds Skyld — ikke fortie: jeg sætter saa megen Pris paa ham, at jeg vist ikke har forsømt eller vil forsømme nogen Lejlighed til enten at gjøre *ham* mig nyttig eller *mig* ham; jeg troer derved bedst at bevise Dig min Erkjendtlighed [2])“.

Endvidere havde *Abrahams* anbefalet ham til *Thorvaldsens* og sine egne gode Venner: den i Winthers Brev nævnte Kolonialhandler *Persianis* Familie, som bestod af Mand, Kone, tre Døtre: *Giulia*, *Virginia* (*Gigia*) og *Luigia,* samt en Søn *Fabio,* der assisterede Faderen i Forretningen. Det var hjærtelige og meget gjæstfrie Mennesker. Moderen var en snaksom ældre Kone, venlig og godmodig, men paafaldende styg. Den ældste Datter *Guilia* var en ung Enke, mærkværdig

[1]) Se „*Thorvaldsen* i Rom“, II, S. 437—44. [2]) Se Breve fra og til C. W., S. 25.

begavet, fuld af Aand og med et Anstrøg af Sentimentalitet; de to andre vare dannede, velopdragne Piger, der gjærne vilde være med til en Spøg[1]). Winther kunde meget godt lide Fru *Giulia* og „den Lille“ ɔ: *Virginia*, som, første Gang han var *der*, laa syg og „hingegossen“ paa en Divan og lod *Wichfeld*[2]) forelæse sig en Novelle af *Pignotti;* men, da *hun* snakkede saa utaalelig slet Tysk og Winther Fransk af lignende Kvalitet, gik Konversationen ofte i Staa. Senere raadedes der Bod derpaa, da Winther tog sig en *Maestro* i Italiensk; Fru *Giulia* meente forøvrigt, at han hellere burde have taget sig en *Maestra di lingua*, som — efter hendes Mening — altid er mere virksom. Dette synes at vidne om Fruens gode Forstaaelse af Winthers Natur.

Ogsaa *Abrahams'* romerske Vært *Luigi Astolfi*, der var ansat ved Toldvæsenet, men tillige om Aftenen fungerede i Teatret som Violinspiller i Orkestret, fik Besøg af Winther; han var ung og gift med en ligeledes ung, kjøn Hustru. Winther siger: „Det er en ægte Nyromer, der har en Kone, hvis Hoved gjærne kunde gjælde for gammelgræsk, hvis ikke de smukke Øjne gjorde det langt smukkere end de døde Stene“ [3]).

Til den rige Bankier *Torlonia*, Hertug af *Bracciano*, blev Winther indbudt; han gik derhen mere af Nysgjerrighed end i den Forventning at more sig, og

[1]) Se *Abrahams* „Meddelelser af mit Levned“, S. 316—319. [2]) Den I, S. 69 nævnte Skolekammerat af Chr. W. [3]) Breve fra og til C. W., S. 26. *Abrahams* „Medd. af mit Levned“, S. 271—72.

han havde Ret. Der var karakteristisk, usædvanligt, pragtfuldt, men aandløst[1]).

Blandt Tyskerne i Rom plejede Winther en for ham lønnende Omgang med Maleren *Schnorr*[2]); ham og hele hans Familie ansaae Winther for herlige, fortræffelige Folk. — Mange af de tyske Malere, han paa denne Tid levede sammen med i Rom, forærede ham værdifulde Tegninger, som han altid bevarede med Forkjærlighed. Men forresten skriver han senere til *Henrik Hertz,* da denne er i Italien[3]): „For Alt i Verden beder og besværger jeg Dig, omgaaes, saalænge Du er i dette fortryllede og fortryllende Land, ikke for meget med de lade, skjæggede, affekterte tyske *Kunstlere;* men hold Dig, om muligt, kuns til Italienerne; jeg forsikrer Dig, det vil more og gavne Dig tusende Gange mere, baade *her* og *der;* har Du ikke fulgt disse mine paatrængte Raad, saa vil Du tilstaa mig Din Fortrydelse, naar Du kommer hjem“.

Igjennem *Schnorrs* blev Winther indført hos den preussiske Gesandt, den lærde Historiker og Sprogmand *Bunsen,* som han nævner i sit Brev. Denne Mand var gift med en Englænderinde, og de vare Bægge elskværdige og distinguerede Personer. Skjøndt Pietister, førte de dog et stort og anseet Hus i Rom, og deres Selskaber vare i Ry. Winther skriver: „I dette Hus morer jeg mig meget godt; man skjøtter sig selv saa rart, hører smuk Musik og seer mange *stolte* Fruentimmer“[4]).

[1]) Breve fra og til C. W., S. 26. [2]) Havde sammen med *Veit, Overbeck, Koch* og *Führich* malet Freskobilleder i Villa Massimo; *Schnorr* udmærkede sig i det Hele som Freskomaler. [3]) Breve fra og til *Henrik Hertz,* S. 218—19. [4]) Breve fra og til C. W., S. 26.

Hos *Frederik den Syvendes* Moder, Prinsesse *Charlotte*, denne moderne *Christine* af Sverrig, som i sin Bolig i Korsoen holdt aabent Hus for danske Kunstnere, morede det Chr. Winther at komme for Kuriositetens Skyld. Den ejendommelige Tone *der* og det aparte Sprog, der førtes, interesserede ham. Skjøndt han fandt, hun „prostituerede sig ved hvert Skridt“, skrev han i Forening med *Bødtcher* Digte til hende, medens de danske Kunstnere leverede hende Tegninger [1]). En Dag var der stort Middagstaffel hos hende. Efterat dette var endt, foreslog Værtinden sine Gjæster at nyde nogle sjældne Frugter, som vare serverede paa et stort Bord i et tilstødende Værelse; hun tog Chr. Winthers Arm — de Andre fulgte efter, og til almindelig Forundring saae man nu de mest tillokkende Frugter af mange forskjellige Sorter, som paa den Aarstid ellers ikke vare til at opdrive; her laa de nu, „nylig afplukkede“, paa grønne Blade. Prinsessen bad Selskabet om endelig at tage for sig af Retterne. Winther gik i Spidsen og udvalgte sig en Fersken, som han bed i — den var af Sten! De Andre gik det ikke bedre med deres Jordbær og Vindruer — det var Stene Altsammen. Prinsessen lo himmelhøjt ad denne vittige Spas [2]). Hvor kjender man ikke i et saadant Træk hendes Søn *Frederik den Syvende!* Han kunde have fundet paa akkurat det Samme.

Winther selv var forresten nok Mand for med Hensyn til fine Dinéer at kunne hamle op med Prins-

[1]) Se *P. V. Jacobsens* Breve, S. 156. [2]) Meddelt mig af Frøken *P. Ross*, til hvem Chr. W. har fortalt det.

essen. Metoden fra München med det aabne Bord for Kunstnere fortsattes, og, da denne Race jo ellers ikke dengang sad ved et udsøgt Taffel hos en Sangens Fyrste, blev hans Gjæstfrihed rigelig benyttet. Ogsaa paa andre Maader undsaae han sig ikke ved Udgifter. Hos *Küchler* bestilte han et malet Portræt af en meget dejlig Albaneserinde, hvem han var bleven aldeles bedaaret af, da han første Gang saae hende som Model i denne Kunstners Atelier. *Küchler* udførte Billedet udmærket smukt og malede paa dets Kind en Taare, som han meente vilde være tørret bort, inden Winther naaede Kongens Nytorv[1]). Jeg troer — og vistnok med Rette — at det er hende, Winther har tænkt paa, naar han i „Hjortens Flugt" lader Junkeren paa Holmegaard skildre sin Faders Elskede i Vælskland og deres Forhold saaledes:

Hun bar en fyldig Fletning
med en Sølvnaal udi;
med sine sorte Øjne
hun skued kjæk og fri;
paa nette Fødder svæved
hendes zirlige Krop —
kort sagt: hun var behagelig
fra Taa og til Top.

Han satte dyre Ringe
paa hendes Fingre smaa;
Guldspanger og Koraller
han ikke spared' paa.
Og mangen Kvinde lider
ret godt en saadan Mand,
om hvem hun trygt kan sige:
„Imorgen rejser han".

[1]) *Küchlers* egen Meddelelse til mig.

I Vinhavens Skygge
langs Søens Bred de gik;
i Kys de sig beruste
som den stærkeste Drik;
de sammen gik til Brønden,
de sammen gik paa Eng,
de sammen gik til Kirke
til Bords og i Seng.

Paa Winther selv passede ogsaa disse Ord om Junkerens Fader:

Han nyder Øjeblikket
og seer ej længer frem,

endvidere, at „*han* var som Tønder, og Pigen var som Ild“, maaske ogsaa Ordene ved hans Afrejse om hendes Moder:

Hun vilde holde Fuglen
saa længe fangen *der*,
indtil de havde plukket
den sidste gyldne Fjer [1]).

Vist er det, at han, da han forlod Rom, følte sig forpligtet til at forære Albaneserinden en frugtbringende Vinie [2]). Det kan være, der har ligget en Selvforagt bag hans fra Apuleius laante Skildring af, hvorledes Elskeren, fordi han „har drukket af den urette Flaske“, gjennem dette Forhold forvandles til et Æsel, der først ved at æde Lilier kan faa sin oprindelige Skikkelse tilbage igjen og „atter vorde Mand“. Men:

Hvor skulde han paa den Tid
faa hvide Lilier fra?

Det er først langt senere i sit Liv, at han finder sin Lilie [3]), og saa var det

han rejste sig, han stod der,
en Ungersvend rank. [4])

[1]) Sml. Digtn. VII, S. 178—80. [2]) *Küchlers* og *J. V. Sonnes* Meddelelse til mig. [3]) Se f. Ex. Sml. Digtn. III, S. 51. [4]) Sml. Digtn. VII, S. 185.

Mange Penge ofrede han — som nylig antydet — paa udskaarne Stene, gamle Ringe, og Haandtegninger; ved Anskaffelsen af disse Sager var *Ludvig Bødtcher* ham en god Hjælper; de gik sammen om Formiddagen ned paa *Campo di Fiore*, hvor de handlede med Bønder og Kræmmere, eller de hjemsøgte i Fællesskab Marskandisere og slige Folk. Fra Neapel skriver Winther til *Bødtcher* i Rom: „Har Du fundet en eller anden smuk Sten, som Du vil sælge, saa lad mig Præferencen . . . Hils mine Ringe fra mig, hils mine Ringe!“ Alle Slags Finesser, som kostede Penge, tillod han sig. Ofte tog han varme Bade — det fordrede den Trang til Properhed, der var ham en Arv efter Moderen — og saa hældte han kostbare duftende Vande i Badet. Intetsomhelst sparede han paa — han var jo foreløbig en rig Mand. Den 13de Maj 1831 skrev han hjem til sin Prokurator: „Jeg maa nu, for at fortsætte min Rejse gjennem Frankrig, Schweiz, Tyskland tilbage til mit Hjem, lade mig give et nyt Kreditiv — endogsaa før det første er ganske tilbagebetalt; man bruger endel flere Penge, naar man ideligen er paa Farten, end naar man sidder roligt hjemme i sin Stue. Jeg maa derfor tjenstligst bede Dem i Aarets Løb . . . at sende de Kontanter, De muligen har faaet ind, og som De kan undvære, uden at indskrænke Dem til Terminen . . .“ [1]).

Var han træt af Bylivet, søgte han ud i Bjærgene eller i Kampagnen, hvor han fortrylledes af Menneskene og af Naturen. Han synger:

„Om Albanerbjærgets grønne
Sider møder os da nok

[1]) Dette Brev findes i Nykjøbing Bys Arkiv.

atter hine stolte Skjønne
med den ravnesorte Rok:
Ak, *Assunta*, *Serafina*
Nunziata, *Orsola*,
Betta, *Cecca*, *Gelsomina*,
Nina — ak, *Veronica!*

I „Et romersk Osteri“ [1]) skildrer han ypperligt nogle af sine Indtryk fra Kampagnen. Der strømmer ud af denne Digtning en saa ægte italiensk Duft og Farve, at den i høj Grad er Vidnesbyrd om, med hvilken Iagttagelsens Kraft Chr. Winther havde levet sig ind i Forholdene dernede. Han var i det Hele Mand for at samle sig et stort aandeligt Udbytte af Opholdet i Verdens mærkeligste Stad. Der blev sagt om ham, at han lukkede sig inde dernede og læste *Ariost* [2]); det Sidste er højst rimeligt; men det Første er ikke sandt. Han var med rundtomkring. I sin Julevise [3]) dernedefra synger han:

En Bog er Byen en uhyre Bog,
et Blad er hvert et Torv og Stræde;
dog, for at fatte ret dens dybe Sprog,
man maa hvert Blad med Foden træde.
Da sender Oldtids Sol os varm sin Glans,
da smelter Sneen for vort Øjes Sans;
    Skjønhed, Din Pragt,
    Sandhed, Din Magt
i Barmen evigt tager Sæde.

Han forstod at læse Bogen. Han studerede Antik- og Malerisamlinger, og det med stort Udbytte, da hans Øje af Naturen havde faaet Ævne til at se paa Sligt. Rom var delagtig i Fuldendelsen af hans Dannelse, og,

[1]) Saml. Digtn. VI, S. 65. [2]) Se *Nic. Bøgh: „Signe Læssøe“*, S. 141. [3]) Sml. Digtn. I, S. 16.

skjøndt han klagede over „den spildte Tid og de ødte Penge“ og kunde komme med en saadan Ytring, som at han ikke syntes meget godt om Italien[1]), er det dog vist, at han paa mange Maader var stærkt optagen af Livet *der*.

Foruden at han hernede skrev „Julevisen“ og første Del af „Judith“, drev hans Længsel efter Danmark ham til at paabegynde det først i 1834 fuldførte dejlige Digt „Sjælland“[2]); ellers digtede han under sit Ophold i Rom kun „Rosen“[3]) (skrevet i Via Rosella). Han var for optagen af at nyde, til at han kunde yde. Uadskillelig fra det Altsammen, enten det nødes i Kunstens Rige eller paa de dengang saa ubeskrivelig tiltalende Osterier, var *Thorvaldsen*. Derfor siger ogsaa Winther, efter at have skildret de romerske Glæder:

Og nu tilsidst: vi vandre trygt og godt,
en sønlig Kres om *Ham* derhenne,
som gjør vor Stue til et Kongeslot, —
lad os en Hilsen fro ham sende!
Han er en Heros blandt den lunkne Slægt;
tag, Himmel, huldt ham i Din Varetægt!
Som Eviggrønt
skal Lavren skjønt
sin Glorie om hans Lokker tænde.

Bødtcher fulgtes tidt med Winther til *Thorvaldsens* Atelier, hvor de Bægge blev godt modtagne, og hvortil Winthers Breve fra Danmark adresseredes. Der er sagt, at Winther dog „ikke altid var saa glad over *Thorvaldsen*, som Folk pleje at være“[4]). Hvis dette er sandt, kan det maaske sigte til, at netop Vinteren $18^{30}/_{31}$

[1]) Se Breve til *P. V. Jacobsen* S. 157. [2]) Sml. Digtn. I, S. 155. [3]) Smsteds V. S. 33. [4]) Se „*P. V. Jacobsens* Breve“ S. 157.

bragte mange Bryderier med sig for den store Mester og dennes Venner. Han var i Færd med at udføre *Byrons* Statue, da mange Vanskeligheder ved Opstillingen af *Pius den Syvendes* Monument i Peterskirken afbrød dette Arbejde. Vrøvlagtigheder havde han endvidere i sine Embedsforhold ved Akademiet St. Luca, saa at han endogsaa tænkte paa at nedlænge Professoratet, og saa kom dertil, at Julirevolutionens Bevægelser i Paris snart trængte ind over Rom og gjorde hans materielle Forhold usikre, saa at endog de unge danske Kunstnere — og blandt disse vel ogsaa Chr. Winther — tilbød ham, at de vilde stille sig som Beskjærmere af hans Arbejder og hans Skatte; i hans Bolig vilde de være en nordisk Livvagt imod alle de omdrivende Sværmes fanatiske Hensigter. Han afslog dog deres Tilbud, og Faren drev snart over[1]).

Ogsaa Chr. Winther led selvfølgeligt under disse uhyggelige Forhold. Efter 6 Maaneders Ophold i Rom var han imidlertid sammen med sin Ven Maleren *Petzholdt* rejst til Neapel. Om denne Tur skriver han til *Bødtcher:* „Jeg har gjort dejlige Rejser; . . . . jeg har seet Egne, Landskafter, som Du vilde slikke 10 à 12 Fingre efter, spist og drukket i Monasterier[2]), kammineret[3]) over Bjærge, ned i Dale, ind i fæle Huler, flammende Kratere, drukket Snevand, plukket Blomster og kjøbt Mønter *der*, hvor *Tibér* havde opbygget sit prægtige Duehus[4]), o. s. v. Det er dog igrunden væmmeligt at rejse i saakaldte klassiske Egne; det Hele forekommer mig som en Rolle i en Komedie, der

[1]) Se herom: *Thieles „Thorvaldsens* Levned“. [2]) Klostre. [3]) Skride baglængs, altsaa for at nyde Udsigten. [4]) Kapri.

er spilt 1000000 Gange af 1000000 Andre; jeg kan næsten aldrig bare mig for at grine mig selv ud, naar jeg f. Ex. i 6 samfulde Timer klavrer op ad et Bjærg og ned igjen, strabadserende mig saa uhyre, at jeg for Dødsmathed ikke nyder den mindste Glæde af den dejlige Natur. I Ariccia besaae jeg *Korset*[1]); det staaer hardt ved Vejen i et Hjørne. Udsigten derfra er smuk, og, naar Vejret er godt, maa det Hele vel have samme Indflydelse paa Dig, som et Glas Rhinskvin, en Violinsolo og et vist Par Øjne paa Din hengivne Ven og Tjener Chr. Winther" [2]).

Kort efterat han var ankommen til Neapel, naaede der ham et Rygte om, at Italienerne vilde jage alle Fremmede fra By til By; han følte sig derfor usikker, tænkte paa at drage mod Nord og maaske ende med at tage Vinterophold i Paris. Den 5te April 1831 fik han af Politiet Ordre til at møde for Politipræfekten. Han siger: „Hvad han vil mig, maa Gud vide; jeg har intet Ondt gjort; men mueligen er jeg bleven sværtet sortere end en Morian og faaer maaske Befaling at forlade Byen, saa at, naar jeg imorgen staaer op, finder jeg maaske ikke mig selv i hele Neapel". Hvordan denne Sag endte, foreligger der Intet om; men vi kunne slutte os til, at den — som alle betydningsløse Sager — forsvinder i et Intet.

Den 20nde Marts maatte han sige *Petzholdt* Farvel; han fulgte ham ombord paa Dampskibet, der skulde til Trinakriens Land ɔ: Sicilien, og han mistede derved en ham meget fortrolig og kjær Omgangsven.

[1]) Dette havde *Bødtcher* besunget i Digtet „Aften ved Ariccia".
[2]) Breve fra og til C. W. S. 27—28.

Nu nød han Livet alene; men alligevel nød han det, saa det kneb med Pengene. Den 5te April skriver han til *Petzholdt:* „De skjønneste Hilsninger fra min Moster. Hun blev kort efter Din Afrejse — maaske af Drøvelse — *saa* slet, at jeg maatte søge til Doktoren. Jeg gik da op til *Vogt*[1]) for at hente Megesin; men den Skjelem Figaro vilde ikke, at jeg skulde gjøre Dig ulykkelig for Mere end 20 Dukater. Dog, jeg lod mig ikke forbløffe og forlangte *fem og tyve spanske Flueplastre;* de trak, og Mosteren kom sig. Idag har jeg faaet en Vexel fra Rom, hvoraf jeg da igjen kan betale baade Doktor og Apoteker“. Den 13de April skriver han til *Bødtcher:* „Jeg ækles over mig selv og haaber at faa en dygtig Lektion fra Dig; thi jeg har brugt saa mange Penge, at det gyser i mig, naar jeg tænker derpaa“. „Her bliver det med hver Dag smukkere og vanskeligere at komme fra“.

Midt i al denne Herlighed og Nydelse føler han sig selv lille, medens dog den Forstaaelse, hvormed han modtager Kunstens Ydelser, vækker hans Selvfølelse. Han skriver til *Petzholdt:* „ . . . Jeg er ganske enig med Dig i den Aversion, Du ytrer *for gjentagne Gange at have talt om Dig selv* — og hvorfor? Fordi *jeg selv* tusend og atter tusend Gange griber mig i denne samme Synd. Jeg vil saa nødigen, at Folk skulde tro, at jeg ansaae mig selv for *Noget,* at jeg satte Pris paa Hvad jeg har gjort, sagt eller tænkt. Men paa den anden Side vil jeg dog ikke staa for dem som en Tosse; jeg vil lade dem vide, at jeg kjender mig selv, at jeg

[1]) Den danske Charge d'affaires.

er paa det Rene med Hvorlidt eller Hvormeget jeg formaaer. Heraf de idelige Protestationer, heraf denne ængstelige Frasigen af den — selv den venskabeligste — Roes, deraf disse Prækavtioner[1]), naar jeg enten ytrer min Dom eller paa nogen anden Maade giver min Mening tilkjende .... Jeg føler vel, at vor Fremgangsmaade i denne Henseende just ikke er *klog;* andre Mennesker, der i Sammenligning med os ere Kjødhoveder, forstaa langt bedre at *tie* og *tale* i rette Tid, at sætte deres Praas paa en høj Stage, saa at den ser ud som en Fakkel. Men — det maa ikke fortryde os; det er jo saa almindeligt, at Middelmaadigheden gaaer foran! — *Courage, mon ami!* Ingen Melankoli — frisk munter til Arbejd, alt Solen opstaaer[2])!“ Denne Udtalelse giver Indblik i Chr. Winthers Person og Maade at være paa i den her omhandlede Periode.

Efter to Maaneders Ophold i Neapel drog han tilbage til Rom, hvor han atter en Tid levede sammen med sine Venner *der.* Han ønskede at faa *Bødtcher* til Rejsefælle hjemad; allerede fra Neapel havde han skrevet til ham: „Det var uhyre dejligt, hvis Du et Sted i Tyskland kunde møde mig, saa at vi dog kunde have den Glæde fra Dampskibets Dæk at se Vor Frelsers Taarn — hvad synes Du?“ Men deraf blev der ikke Noget. Inden lang Tid rejser Winther alene til Florens, hvor han to Maaneder igjennem fandt „et meget behageligt Logi“ hos en elskværdig Mand, *Aristodemo Martini,* hvis Hustru og Døtre, den smukke *Adelaida* og den lille *Elisa,* som han gjorde Kur til,

[1]) Varsomheder. [2]) Citat af „Sovedrikken“. Se Breve fra og til C. W., S. 29—30.

han flere Aar efter hilser tusende Gange. Endvidere omgaaes han Sekretæren ved den pavelige Nunziatur *Feliceangeli*, „en prægtig Fyr, der havde opholdt sig længe i München og derfor kunde Tysk, en godmodig Bonvivant, kort: en rar En“. Denne førte Winther sammen med „den berømte Bibliotekar og Antikvar *Ingtriranci*“ og mange Andre. Winther lever endvidere meget med Teaterdigteren *Philippo Berti* og en engelsk Kjøbmand *John Thomson*, „en ret artig Mand, med en — ikke smuk, men ret flink Kone“ [1]). Alle disse Mennesker vise ham megen Artighed. Han anbefaler et Par Aar efter *H. Hertz* [2]) og *H. C. Andersen* [3]) til dem, og hans Anbefalinger vise sig lønnende. — At Florens var en By efter Winthers Hjærte, er klart; den dejlige Natur *der* omkring, de sjældne, mangfoldige Kunstskatte, de korte Afstande mellem alt det Nydelsesværdige — alt Dette passede for ham. Og dog var han altfor nordisk anlagt til at føle sig fuldt hjemme *der*, og i det Hele taget i Italien. Til *Dahlstrøm* i Nykjøbing paa Falster havde han fra Rom skrevet [4]): „Jeg glæder mig ret til at sidde i Deres Sofa med Te og Tobak og fortælle Dem, hvor slette bægge Dele ere her i Rom“. Han sang dernede:

> Ak, Alt er herligt, ja, — men hvor det gaaer,
> vort Hjærte dog ej Hvile finder;
> vi glemme aldrig her de blonde Haar,
> ej Nordens friske Jomfrukinder [5]).

Med Glæde drog han nordpaa. Gangen i hele sin

[1]) Breve fra og til *H. Hertz*, S. 217—18. [2]) Smsteds S. 218—19. [3]) Ifølge et utrykt Brev. [4]) Brevet findes i Nykjøbing Bys Arkiv. [5]) Sml. Skr. I, S. 18.

Rejse har han jo selv yndefuldt skildret i Digtet „De høje Steder“ [1]), skrevet i Straszburg d. 2den Sept. 1831. Hans Længsel efter Danmark gaaer gjennem hele Digtet. Da han en dejlig Sommerdag red over *Monte Cavo* i Albanerbjærgene, saae han fra Klostertaarnets Spidse „Alverdens Herlighed“;

men intet lille Glimt jeg fandt
af Vinterbølles Banker [2]),
og det min Glædes Vinger bandt;
thi did stod mine Tanker.

Han steg op til Klosteret *Valombrosa* [3]) paa Apenninerne, hvor der stod „et ensomt Bøgetræ med sommerfriske Blade“; „da blev han ført til Sjællands Kyst; men det var kun i Drømme“;

„da havde jeg saa sød en Drøm,
„vemodig uden Lige;
„jeg Taaren følte ængstlig, øm,
„sig ned ad Kinden snige“.

Gjennem Mailand travede han i August med trøstigt Sind over Splügen. Han synger:

Der kom mig som en Luftning ret
fra Nordens fjærne Dale;
fast standsede mit Aandedræt,
jeg kunde næppe tale.

Paa Grændsen jeg mig vendte om
og Haand paa Hjærtet lagde;
den Kuling, som fra Norden kom,
til Syd min Hilsen bragte:

„Farvel, Vulcani Helligdom
„med rankesmykte Skulder!
„Farvel, Du store, stille Rom!
„Farvel Neapels Bulder!

[1]) Smsteds S. 102. [2]) Ved Iselingen. [3]) I „Breve fra og til *H. Hertz*“ staaer der fejlagtigt „Vallone-brosa“.

„Farvel, Toscanas Blomsterfad;
„Ligurias Fyrstinde!
„Farvel, Orangens gule Blad!
„Farvel for denne Sinde!“

„Jeg som en Draabe hurtigt gled
„ad Bjærgets stejle Pande,
„og derpaa rask det gik afsted
„i skjønne Schweizerlande“.

Da han kommer til Straszburg og bestiger Domkirkens Taarn, siger han:

„Min Hals jeg gjorde rigtig lang
„og letted mig paa Taaen
„og kikked efter Danevang;
„men troer Du vel, jeg saa 'en!

„I Horizontens mørke Graa
„Kong Volmers Taarnespidse
„jeg syntes rigtignok jeg saae,
„men veed det ej tilvisse“.

Lige saa lidt som han glemte Danmark, slap *Alvilde Müffelmann* ham af Tanke, skjøndt man vel ikke tør paastaa, at han var hende fuldtro. Digtet „De høje Steder“ er jo sendt til *Anna Mathea Aagaard* paa Iselingen, dengang omtrent 10 Aar gammel; ligesom i Sangerhilsenen fra Kiel vare ogsaa her Forbogstaverne A M Det, der nærmest bevirkede, at *hun* fik hans Sang; *Alvilde* stod bagved. Derfor synger han:

Dit Minde var den gyldne Traad
mig hele Vejen fulgte,
for den jeg ingen Sorg og Graad
og ingen Latter dulgte.

Paa denne Snor, hvor jeg drog frem,
lig Perler lod sig fæste
hvert Billede, jeg bringer hjem,
men — Snoren er det Bedste.

Thi den holdt ud fra Kjøbenhavn
til, hvor min Rejse slipper,
hvor jeg har skaaret ud Dit Navn
i Kapris brune Klipper.

— — — — — — — — — — —

Dit Minde — kort — mig ej forlod
i Sorger og i Glæder,
om jeg paa flade Slette stod,
om paa de høje Steder.

Lig en Magnet mod Nordens Pol
stod altid mine Blikke;
i Norden straalte Du, min Sol,
jeg var som en Solsikke.

Saadan jeg red paa Kapri op,
hvor før stod Kejserhuset;
der rødmer vildt Levkøjens Top
imellem Oldtidsgruset.

Og rundt omkring mit Øje saae
med Vellyst i det Fjærne;
det kunde ej til Sjælland naa,
endskjøndt det vilde gjærne.

Jeg ellers altid skyer med Gru
at røres og at smægte,
men her mit Hjærte rørtes, Du,
det kan jeg ikke negte.

Saa, da jeg kom lidt længer frem,
hvor Fjældets Væg var lige,
jeg ridsede et A og M —
Hvad mener Du, de sige?[1])

De Andre Skriften ej fik seet;
thi, havde de blot seet den,
de havde vistnok ret beleet
Sentimentaliteten.

Og, da vi kom i Dalens Skjød,
som skraa mod Havet stiger,
der rakte os Levkøjen rød
de brune Bønderpiger.

[1]) Udhævet af mig.

Smukt satte jeg den paa min Hat
og tænkte: „Hun derhjemme
„skal eje denne sjældne Skat;
„jeg trofast vil den gjemme!“

Men ak, tilgiv min Troløshed!
Hist i Castellamare
jeg gav den til en Dejlighed,
jeg kunde mig ej bare.

Han skildrer nu, hvorledes han „i Kompagni med Flere“ kravlede op i Peterskirkens Kuppel, hvor saa „den lille Musikant (ɔ: *Lüders*) til Trøst for de Andre trak en Flaske op af Lommen“.

Han raabte: „Nu en Draabe Hver
„af Druens Blod skal drikke
„og nævne hende, han har kjær“ [1]).
Da straalte Alles Blikke.

Da mig han rakte Flasken frem
jeg satte den for Munden,
jeg nævnede et A og M [1])
og tømte den til Bunden. —

Senere skildrer han, hvorledes han krøb op i Straszburger-Münsters Taarn, og han siger da:

Jeg ridsede mit A og M [1])
ved Korset, næst ved Himlen;
Du selv engang kan finde dem
imellem Navnevrimlen. —

I September Maaned 1831 var han — ifølge hans egne Optegnelser — tilbage i Kjøbenhavn.

[1]) Chr. Winther har paa dette Sted i sit eget Exemplar af „Digte gamle og nye“ sat et Udraabstegn i Margenen.

At denne Rejse havde bragt Chr. Winther stor Udvikling, er selvfølgeligt. Hans Omgang med Tyskerne i Rom og andensteds havde ikke været uden Indflydelse paa ham som *dansk Digter;* den havde nemlig bragt ham til at digte paa Tysk, ligesom i sin Tid *Horats* ved sit Ophold i Grækenland og sin Omgang med Athenienserne havde skrevet paa Græsk. Winthers Frembringelse var det før omtalte Brudstykke „Judith“. Senere hen i Tiden udkom det, oversat af *H. P. Holst* og ledsaget af følgende Anmærkning fra Winthers egen Haand: „Allerede tidligere sysselsatte den Tanke mig at danne en episk Digtning af det gamle Sagn om *Judith* og *Holophernes*. De skjønne Malerier, der fremstille Hovedpunktet i denne Fortælling, men fornemmelig *Francesco Allori's* herlige Billede i Paladset Pitti i Florens, der bestandig med uimodstaalig Magt drog mig til sig og fængslede mig i hele Timer, gjorde mig denne Idé endnu kjærere, og i Rom blev Begyndelsen gjort. Men hvorfor i et fremmed Sprog? Jeg tilstaaer det aabent: paa dette Spørgsmaal lader der sig kun svare lidet fornuftigt. Fra Ungdommen af fortrolig med det tyske Sprog, i et fremmed Land og i mangfoldig Berørelse med *der* boende Tyskere, skete det vel, at jeg troede mig stærk nok til med noget Held at vove et saadant Forsøg. At dette imidlertid var overilet, viste sig senere; thi Foretagendet standsede . . . . .“

Horats opgav ogsaa sit ovenfor omtalte Forsøg, da den romerske Nationalgud *Qvirinus* — saaledes som Digteren selv spøgende fortæller — om Natten

viste sig for ham og forbød ham at „bære Træ til Skoven“.

Da Chr. Winthers Brudstykke senere blev overgivet til det danske Publikum, skete det med følgende „Undskyldning“, som her gjengives i *H. P. Holst's* Oversættelse [1]):

Jeg sad ved Rhinen og lytted med Lyst
til Toner i Morgenrøden;
da skar jeg en Fløjte paa fremmed Kyst;
den klang i Morgenens Gløden.

Den tyske Fløjte, den blev mig kjær —
til Vælskland med jeg den bragte;
vel hundrede Sange tillive *der*
den brogede Billedhær vakte [2]).

De flagrede let i den blomstrende Lund
imellem Cypressernes Stammer;
om Minde og Glemsel toned de kun,
om Vinens og Kjærligheds Flammer.

Spidsørede Favner tittede frem
af Busken med nyfigne Miner;
Nymfernes Kor sig flokked om dem
med Druer og Tamburiner.

Da stemte jeg i paa fremmed Viis
— mig Bifaldsrusen oplued —
en Sang til den tapre Judiths Pris.
I Fremtiden stolt jeg skued.

Jeg vendte hjem til mit Fædreland,
af Trolddommen endnu bedøvet;
men, da jeg gjensaae den grønne Strand,
da stod jeg Fløjten berøvet.

[1]) Hverken „Judith“ eller „Undskyldningen“ findes i Chr. Winthers samlede Skrifter. [2]) At han her ikke direkte sigtede til sin egen Muses Børn, vil kunne sees af det Foregaaende.

Da dukkede frem af den salte Flod
en truende Arm herhjemme;
to flammende Øjne for mig stod;
jeg hørte den barske Stemme:

„Hold op, Forvovne, og føl i Dit Hjem:
Er hine Toner end smukke,
staaer Du dog i hellig Gjæld til *dem*,
der engang klang ved Din Vugge“.

Da slap jeg den Krans, hvis tomme Pragt
hovmodig jeg higede efter; —
En Ven gav Digtet den danske Dragt
og prøved derpaa sine Kræfter.

Som Winther ikke havde været *Alvilde* fuldtro, saaledes heller ikke Danmark; men som han efter sin Hjemkomst vistnok holdt mere end nogensinde af hende, saaledes blev han ogsaa nu igjen udelukkende dansk Digter og elskede — om muligt — Danmark endnu højere end før.

Nu skulde han til at bane sig Vej herhjemme, og dermed kneb det. Frøken *Ross* skriver[1]): „Visselig havde det været hans Maal, inden han rejste, at blive Præst, ligesom det var det engang langt senere frem. Men det blev udsat ved den Arv, som tilfaldt ham. Nu rejste han og morede — morede sig, samlede vel ogsaa Ax op paa *sin* Viis, men levede for højt for en Mand, der ikke var hovedrig; saa gik Formuen med — om ikke just Alt, saa dog saa temmelig nærved — de 6000 Rbd. stod fast, dem fik han først til sin Raadighed flere Aar efter.“

Overgangen fra det brogede Rejseliv til den mere hverdagsagtige Tilværelse udjævnedes ved, at Chr.

[1]) I et Brev til mig.

Winther efter sin Tilbagekomst til Kjøbenhavn lejede en Række Værelser paa første Sal i *Hotel du Nord*, og her førte han aabent Hus med fine Middagsmaaltider, hvorved den sidste Rest af de Penge, han havde til sin Raadighed, blev forbrugt[1]). Der siges ogsaa om ham[2]): „Han var godtroende nok til at være rundhaandet mod Venner og Bekjendte". Da han vaagnede efter Rigdomsrusens Herlighed, følte han sig lidt efter lidt meget trykket tilmode, og snart sendte han venlige, begejstrede, men vemodige Tanker til Italien. Da *Henrik Hertz* var dernede i 1833, skrev han til denne sin Ven[3]): „Hils den blaa Himmel og Bjærgene, Vandfald, Kilder, Oliven, Druer, Oranger, Ruiner, Byer, Paladser og *Peppina, Annunziata, Assunta*[4]), *Camilla, Palissena, Laura,* etc., etc., etc. fra deres og Din Ven C. Winther". „Akkakkak, var *jeg* ogsaa *der!*"

---

[1]) Biskop *Brammers* Meddelelse til mig. [2]) I de S. 142 omtalte Optegnelser af *Stemann*. [3]) „Breve fra og til *Henrik Hertz*", S. 219 og 221—22. [4]) Se Digtet S. 158.

Trange Tider.

1831—41.

Og det er Det, som Faa kun veed,
at tidt en Strøm af Bitterhed
sig lønligt gjennem Stammen bugter,
der bærer os de søde Frugter.

CHR. WINTHER. (Sml. Digtn. X, S 54).

En Sanger er som Fugl paa Kvist,
der vipper uden Ro og Rist
og altid savner Noget;
bag Ord han dølger ej sit Savn,
han nævner ej sin Fryd ved Navn;
men Tonerne er Sproget.

De flyve let i Verden hen;
men Verden aldrig aner den
usigelige Jammer,
der tidt er Moder til hans Sang
og husvant har sin stille Gang
ind i hans Hjærtekammer.

De bedste Toner fra mit Bryst
var aldrig Blomst af Liv og Lyst,
men spired frem af Smerte;
dem Sukket gav den lette Dans,
de havdé deres Farveglans
fra Blodet i mit Hjærte.

CHR. WINTHER: „Genrebilleder“ (Sml. Digtn. X, 205—6).

Hvad Christian Winther mest kom til at savne efter at være vendt tilbage fra Udlandet, var et saadant fast og hyggeligt Hjem, som det, han havde havt i *Müffelmanns* Hus. En Erstatning derfor søgte han i Studenterforeningen, hvor han i den kommende Tid dagligt slog sig ned. Sin Bolig havde han fra 1831—34 paa Hjørnet af Hyskenstræde og Kompagnistræde, derefter 1835 i Klareboderne og Ny Kongensgade, i 1835—39 paa Nørrebro Nr. 8, derpaa fra 1839—41 i Laxegade, Dybensgade og Læderstræde. Den første af disse Boliger var hyggelig, og her modtog han ofte Besøg af sin Muse. Her skrev han saaledes i Slutningen af 1831 Sangen „Hvis Danmark havde Bjærg og Fjæld“ [1]) og i 1832 „Doris og Fætter Jean“ [2]), „Sang i Dalen“ [3]), „Sang paa Fjældet“ [4]), „Haren“ [5]), „Rudolph og Bertha“ [6]), „Jacob og Lone“ [7]), „Den hellige Jomfrues Hævn“ [8]), „Ved Fr. Kuhlaus Grav“ [9]) og „Musikken“ [10]). Ogsaa hans Venner besøgte ham ofte i denne Bolig.

[1]) Sml. Digtn. I, 36. [2]) Sml. Digtn. V, 28. [3]) Sml. Digtn. I, 117. [4]) Smsteds 120. [5]) Sml. Digtn. V, 17. [6]) Sml. Digtn. VI, 250. [7]) Smsteds 257. [8]) Sml. Digtn. IV, 31. [9]) Sml. Digtn. I. S. 29. [10]) Smsteds S. 31.

Hver Dag mellem 2 og 4 gav han Møde i Studenterforeningen, hvor han mest sluttede sig til en Kres af Yngre; de spiste tilmiddag paa samme Tid og nød da gjærne efter Bordet deres Kaffe i den forreste Konversationsstue, hvor der stod en Sofa med et rundt Bord foran; omkring dette grupperede sig i saa magelige Stillinger som muligt hans lille Kres, der paa Grund af sin morsomme og vittige Konversation sædvanligviis var omringet af talrige Tilhørere. Blandt dens Medlemmer kan foruden Chr. Winther nævnes Brødrene *Weis*, *J. H. Lorck*, *Jacob Philipsen*, *Iver Rosenkrantz*[1]), Komedieforfatteren *Arnesen*, *Carl Borgaard*, *J. N. Suenson*, *Edvard Collin*, *Andreas Buntzen*, *Frederik Fabricius*, *Hans Krøyer* og *Henrik Hertz*. Her talte man om alle muelige og adskillige umuelige Ting, med Undtagelse af Politik, der først fik Indpas senere ved *Orla Lehmann* og *C. N. David*. For saa vidt havde dog ogsaa Chr. Winther givet sit Bidrag hertil, som han var den Første, der digtede en *politisk* Vise til Studenterforeningen ved Julegildet 1831[2]). I den omtalte Kres uddelte man i al Gemytlighed Hib tilhøjre og venstre og blev ikke fornærmet, naar man selv fik en Snært. Winther deltog med Sympati i alle disse humoristiske Skumlerier, dog uden selv at sige Videre. Iblandt de Unge, der i en Krog vare tavse Vidner til disse Samtaler, kan jeg nævne *Carl Ploug*, som her fik sine første personlige Indtryk af Winther, uden dog at træde i nærmere Forhold til ham[3]).

[1]) *Iver R.*: „Nogle efterladte Optegnelser“ S. 15. [2]) Se *H. C. A. Lund*: „Studenterforeningens Historie“, S. 291—92. [3]) *Plougs* egen Meddelelse til mig.

Undertiden foretrak man i Middagstimerne en lille musikalsk Underholdning istedenfor Konversationen; *Lorck* improviserede over opgivne Temaer, og, naar *Carl Weis* var i rigtig godt Humør, forlangte han gjærne en Fuga, naturligviis en Parodi paa en Fuga, og denne maatte da honoreres med en Kop Kaffe. Til Afvexling opførtes ogsaa smaa Melodramaer, idet En eller Anden tog en Avis eller Hvad der var ved Haanden og deraf med Patos oplæste et Stykke under passende musikalsk Ledsagelse paa det gamle Flygel. Ogsaa Tegnekunsten maatte af og til give sit Bidrag til Underholdningen blandt disse Mennesker, der i deres Midte talte adskillige gode Karrikaturtegnere. — Det er aabenbart denne Kres, *Fr. Paludan-Müller* lader Adam Homo beskrive i Brevet til Hjemmet, hvor han, efter at have fortalt om sit Maaltid ved et Familiebord, siger:

Saasnart af Bordet her man tager kun,
strax i Studenterklubben ned jeg iler,
hvor mellem Musasønner jeg en Stund
ved Læsning og ved Snak mig herligt hviler;
der lever højt man, medens Musen smiler
fra flere aldrende Studenters Mund,
som *der* man altid træffer, og som flittige
vel ej kan kaldes, men i høj Grad vittige[1]).

Omtrent Kl. 4 blev Middagssessionen hævet, og nu stod Foreningen atter temmelig tom til om Aftenen, da man paany begyndte at indfinde sig, og, naar Teatergængerne saa vare komne derop Klokken lidt over 9, til hvilken Tid Forestillingerne, der begyndte Kl. 6, vare forbi, fandtes der gjærne en ret talrig Forsamling, som under Nydelsen

[1]) Poetiske Skrifter IV, S. 96.

af en tarvelig Aftensmad underholdt sig om Hvad dens Medlemmer havde seet og hørt paa Teatret. Sommetider fik man sig endnu bagefter et lille uskyldigt Glas Punsch til sin Aftenpibe; Værelserne vare da i tyk Taage af Tobaksrøg. Hvis man ikke var gaaet af sig selv, anmodedes man Kl. 11 af den jourhavende Efor om at forføje sig bort. Saaledes omtrent var dengang Studenterforeningens Liv, i hvilket Winther deltog Dag ud og Dag ind[1]).

Han var dog aldrig med til Gilderne dernede i Boldhusgade, hvorimod han nok kunde holde en Oplæsning af sine egne[2]), men dog helst af Andres Ting.

Ganske som *Holberg* i sin Tid havde gjort i Oxford, dyrkede Winther nu i Kjøbenhavn sin kjære Musik med Studentervenner og optraadte sammen med dem ved de ugentlige Koncerter. Til forskjellige Tider i disse Aar sang han anden Bas i Kvartet med *Abrahams*, *Jens Lund*, den senere Herredsfoged i Holbæk *Siegfr. Hjort*, *Ferdinand Fenger*, Brødrene *Carl* og *Edvard Smidt*, *H. P. Lyngbye* og Flere[3]). Hans Sang var smuk og hans Øre fint; han komponerede ogsaa[4]), og man har endnu flere utrykte Melodier og en Vals af ham. Hvorledes Studentersangen laa ham paa Hjærte, kan sees af den Interesse, han havde for at faa Melodierne med i Studenterforeningens Visebog[5]).

Hvorledes han kunde nyde Musik og bevare den, fremgaaer af følgende Udtalelse fra hans 76nde Aar:

[1]) *J. H. Lorcks* „75 Aar“, S. 50—53 og samme Forfatters mundtlige Meddelelser til mig. [2]) Se f. Ex. *Fr. Nielsens* „Minder“ (Aalborg 1881), S. 40. [3]) *Lorcks* „75 Aar“, S. 77. [4]) Breve fra og til C. W., S. 7 og 8, Noten. [5]) Smsteds, S. 9.

„Da de fire Brødre *Weis's* Fader (Læge i Aarhus) giftede sig, erklærede han, at han vilde have en Kvartet. Han var selv musikalsk dannet. Det lykkedes ham over Forventning; hans Hustru fødte ham disse Fire, som alle vare i Besiddelse af musikalsk Talent: *Carl W.* første Violin, Dr. *W.* anden Violin, Polyteknikeren *Andreas W.* Viola di Braccio og Etatsraad *E. W.* Violoncello. Jeg har et Par Gange hørt denne Kvartet; men jeg har aldrig før eller siden hørt noget saa Fuldendt; det var som udstrømmet fra een Sjæl og udført af een Haand" [1]).

Winther kunde lige til sine sidste Dage sætte sig ved Klaveret og ud af Hovedet gjengive en hel Opera, han havde hørt; han sang da tidt til. Natursang holdt han, mærkværdig nok, ikke af. For at kunne tiltale ham maatte den Syngende være kunstnerisk uddannet og have „Skole" [2]).

Han, som med Liv og Sjæl gik op i Studenterforeningen, ydede ogsaa denne sin Skat i Form af Digtninger; han kom endog saa vidt, at han hertil stik mod sin Tilbøjelighed forfattede den eneste Prolog, han i sit Liv har skrevet. I 1825 siger han i et Brev til *A. P. Liunge,* at han vilde prostituere sig, hvis han kom frem med en saadan, „saaledes som *jeg* (jeg mener: *jeg Stymper*) kan frembringe den, der in meinem Leben fast keinen einzigen Prologen zu Ende gelesen habe og altsaa ikke veed, hvorledes en saadan Tingest skal se ud". Han har lovet *Liunge* at skrive en;

[1]) Breve fra og til C. W., S. 204. *Carl Weis* har komponeret Musik til Træsnittet Hans og Grethe. [2]) Meddelelse fra hans Stifsøn *H. Werliin.*

„men jeg skal *per dio!* ikke oftere lade mig saalunde overtale. Jeg har virkelig for at berolige min Samvittighed sammenstykket en Prolog; men Moloch har — som fordum med de smaa, nyfødte Børn — allerede krystet den til sit gloende Bryst". Til Studenterforeningen faaer han dog stillet paa Benene en „Prolog til Damerne"[1]), og heri skildrer han det Kompagni, han dernede har sluttet sig til, og som danner en Modsætning til de Lærde, der staa i Forbund med Minervas Ugle, „som langsomt svæver hen i Nattens Skjul paa Søvngudindens Spor". Han siger:

Hin Fugl har klækket ud en Flok
af Børn, som hendes Viisdom arve,
som bære hendes alvorsfulde Farve
og ere lærde, Gud veed, mer end nok.

Men se, et andet Kuld hun frembragt har,
hvis Fjederham har tusende Kulører,
hvis Stemme klinger jublende og klar
og tidt et morderligt Spektakel fører,
der chagrinerer slemt den satte Ugle.
Og disse kaldes — kan De tænke! — *Spøgefugle!*

Af dem er sanket her i dette Bur
en Sværm, som kjæk og fuld af Løjer
tør efterligne hin fortryllende Natur,
hvis Smil kun deres Mod forhøjer,
ifald det ellers kan formeres.
(den slanke Pil kun graciøst sig bøjer,
det Bedste, veed De, bedst parodieres!).

I Drikkeviserne til Soldene priste han

Druer og Toner og Kjærligheds Glæde, —
det var en Treklang, en stolt Harmoni.

[1]) Sml. Digtn. I, S, 123.

Han synger:

Bring mig en Purpurmund,
blussende, sød og sund,
Piger med bankende Hjærte;
Da skal, min Ven, Du se,
hvor jeg og de skal le
højt ad hver truende Smerte.

Sæt mig et druefyldt
duftende, solforgyldt,
skummende Bæger for Munden,
da, faaer jeg drukket ret,
Engelen vækkes let —
Glæden, der slumrer paa Bunden[1]).

Naar Champagnen knalder og skummer, synger han:

„Hver en Draabe, rund og fin,
„gjemmer snildt en Amorin“ [2]);

og saa lyder det:

Gak til Bakki Hus,
og sæt Dig ved hans Krus
alt under den fyldige Ranke;
drik, og se saa til,
hvor i den søde Ild
Dit Hjærte kan smelte og banke.

Tryk saa mod Din Barm
en Jomfru, fin og varm,
just *der*, hvor det bitrest har smertet,
frelst er da Dit Sind,
stolt Glæden drager ind
og sætter sig højbords i Hjærtet[3]).

I det fortællende Digt „Sangeren Simonides“ siger han:

[1]) Sml. Digtn. I, S. 203. [2]) Smsteds S. 130. [3]) Smsteds I, S. 245.

Men snart Begejstrings vilde Ranke
kan til sin Skjønheds Grændse naa;
Din søde Flamme, Bakkus, maa
formæles med en ædel Tanke,
hvis ej, den bryder Gratiens Skranke
formastelig og fræk og raa[1]).

De højere Maal stiller Winther da ogsaa frem i sine Studenterdrikkeviser:

Kongens Trone, Danmarks Ære,
Friheds Lys og Sandheds Aand[2]),

og en af hans djærveste og mest bursjikose paa dette Omraade slutter med at sammenfatte disse Maal i følgende Vers[3]):

Drik saa for Konge, og drik saa for Land,
for Stænder og Tøj i vore Riger,
men — først og sidst — saa flinkt som Du kan,
for alle vore søde smaa Piger!
Give Gud, de var her, og Hver havde sin,
og Du havde Din, og jeg havde min —
sub rosa, min Broder! Ja, Kjærlighed og Vin
staa dog nok *al pari*, som man siger.

I 1833 var han med til at redigere „Sange for Studenterforeningen“, og her fik han realiseret sin gamle Yndlings-Idé at lade Musikbilag følge med Texten. Denne Visebog var det sidste Værk af den gamle faste Stok. Han havde jo en lang Aarrække igjennem været bunden til denne, og nu fløj efterhaanden de mange lystige Fugle, han havde sunget med, rundt om i Landet og byggede Embedsreder. Han siger selv[4]): „Naar man har gaaet i en latinsk Skole og, som det hedder, ligget ved Universitetet i nogle Aar, erhverver man sig

[1]) IV, S. 145. [2]) I, S. 126. [3]) I, S. 207. [4]) IX, S. 3.

sædvanligviis et stort Bekjendtskab, hvis Karakter, ifølge Maaden, hvorpaa det almindelig stiftes, er langt mere fri, stundum endog inderligere, end ved nogetsomhelst andet Forhold, hvori man i en modnere Alder indtræder. Man sidder paa Bænk og gaaer paa Kollegier, man leger og man sværmer, man dovner og studerer med Jævnaldrende af de forskjelligste ydre Kaar, og man føler i denne Lighedens Livs-Epoke Intet til nogen Stands- eller Formues-Forskjel. Alle slige Hensyn forsvinde, eller rettere: have aldrig været til, og Kresen er ofte saa fast sluttet, at det synes, som om kun en Trolddom kunde løse den. Men lidt efter lidt glide de lette Baand af, som tilsyneladende stærkt holdt Kransen sammen; Bladene flagre, grebne af forskjellige Skæbnens Vinde, til alle Verdens Hjørner, og kun et enkelt, halvvissent Blad — som f. Ex. nu jeg selv — er tilbage paa Pladsen og minder om et forhenværende broget Blomsterliv. Træffes man saa stundum efter lang Tids Forløb igjen paa Vandringen, saa betragter man ofte hinanden som ganske nyskabte Figurer eller søger idetmindste enten at finde et eller andet Spor af det gode Gamle, eller at opdage det Nye, som Tid og Omstændigheder have sat istedenfor det forhen Kjendte. Og hvor tidt maa man da ikke med Jyllands Mestersanger udraabe: „Ak, hvor forandret!“ Saa er det, han synger vemodig:

„Ak, hvor Faa her rundt om Borde
af den gamle faste Stok!
Vist vi spurgte, om vi turde:
„Hvor er vel den hele Flok?““

Men saa trøstede han sig igjen ved unge, nye Venner, der dog undertiden bandt ham til andre Steder end

Studenterforeningen. Iblandt disse vil jeg nævne den smukke, æstetiske, noget feminine *Chr. Agerskov*, senere dansk Sproglærer og Professor, endvidere „den tykke *Hillerup*“, „en inderlig brav og god Fyr med digterisk Ævne, men uden Smag“; ham kom Winther meget sammen med og holdt virkelig af ham. Den undersætsige, bredtbyggede *Carl Borgaard* med de uregelmæssige Træk og den livlige Ansigtsfarve [1]) hørte ogsaa til dem, han stod nær. Om Aftenen samledes han tidt hos Konditorerne *Bandely* eller *Mini* ligeover for Teatret med *Henrik Hertz, Nathan David, J. L. Heiberg, H. P. Holst, Jørgen Jørgensen, Ludvig Arnesen* o. Fl. [2]) Det var i ydre Henseende tarvelige Sammenkomster; Lokalet var halvmørkt og meget utækkeligt; paa en Række Smaaborde stod der Tællelys i Messingstager, hver forsynet med en lille Jærnlysesax; Lysene tændtes først, naar en Gjæst satte sig ved Bordet, og slukkedes, saasnart han gik; Gjæsterne sad da med et Glas Punsch foran sig — Stamgjæsterne tillige med en hos Opvarterne beroende Pibe — og enten læste man sin Avis, eller man førte en — ofte pavserende, halv hviskende — Samtale [3]). Hos *Mini* foregik den Historie, som *H. P. Holst* under Tittelen „*Jørgen Jørgensen*“ fortæller i „Fra min Ungdom“. Den tildrog sig blot paa en noget anden Maade. De Omtalte sad sammen ved eet Bord, *Jørgensen* med

[1]) Se *L. Dietrichson:* „Svundne Tider“, S. 267—68. [2]) I *P. V. Jacobsens* Breve S. 152 siges der, at *Arnesen* i sit dramatiske Arbejde „En Aften paa Billardet“ skal have givet en yderst livlig Fremstilling af det Liv, „disse ørkesløse, halvliderlige og heldovne gode Hoveder føre paa *Minnis* Kaffehus“. [3]) Se *Orla Lehmanns* Erindringer I, S. 229—30.

nogle „Rødder“ ved et andet. Da sagde Winther til *Agerskov:* „Se at faa *Jørgensen* herhen!“ *Agerskov* gik til ham og fik ham ogsaa med sig, bort fra de Andre. „Hvad var det for nogen Fyre, Du *der* var kommen sammen med?“, spurgte Winther. *Jørgensen* svarede: „Vorherre kjender dem“; et Øjeblik efter tilføjede han: „Det var maaske bedst, om han *ikke* kjendte dem“ [1]).

Ved disse Kafé-Sammenkomster skal Winther have improviseret følgende hidtil ikke optegnede Vers til en af de Tilstedeværende:

„Din røde Næse, Dit Ansigts Skræk,
Din Tankes evige Plage,
den vil jeg dog ikke være saa fræk
at bede Fanden at tage; —
nej, gid blot det Røde maa gaa væk
og Næsen blive tilbage!“ [2])

Det var oftest Teatret, dets Personale og Frembringelser, som drøftedes ved disse Sammenkomster, og intet Tema interesserede fremdeles Winther mere end dette. Alle Arter af Teatrets Virksomhed vedblev han med at være begejstret for, lige indtil Balletten. Den 27nde April 1832 skriver han til *Knud Sidenius:* „Balletten *Faust* [3]), som jeg igaar saae første Gang opføres, er udmærket smuk. De tre Hovedfigurer: Faust, Grethe og Mephistophiles ere fortrinlige, især den sidste er saa poetisk-*hoffmannsk*, saa det er *forfærdeligt*. Det Rædsomme, Skurril-Komiske, Kaade,

[1]) Saaledes meddelt mig af *Agerskov*. Om *Jørgen Jørgensen*, som var *Bødtchers* Gjæst til Italien, se *Alex. Schumacher*: *„Ludvig Bødtcher“*, S. 111—119. [2]) Meddelt mig af Kontorchef *Karl Drebolt.* [3]) Af *Bournonville*, opført første Gang 25nde Apr. 1832.

Graciøse, Vittige og Frække i hans Person staaer og gaaer og springer lyslevende om i denne fantastiske Pantomimedigtning[1]). Alt, hvad Digterens var, der kunde benyttes, af dybe Ideer, er enten ligefrem benyttet eller noget andet for den sceniske Kunst passende Ækvivalent med sandt Geni sat isteden. Hvis Musikken[2]) var behandlet med lidt mere Skjønsomhed, vilde det Hele have været et Mesterværk; men desuagtet er det dog en herlig Nydelse."

Af saadanne havde Winther mange i denne Periode, da Teatret var en rig og ædel Vært for alle de skjønhedshungrende, poesi- og kunstbegejstrede Gjæster, som samledes inden for dets Mure.

Hans Hovednydelser i disse Aar fremgaaer af følgende Linier fra 18de Febr. 1834 til *Knud Sidenius:* „Jeg erindrer, at Du engang talte om at komme her til Byen i Vinter; gjør Alvor deraf, kom herind, glæd Dig lidt ved Fru *H*[*eiberg*], Madam *W*[*exschall*], god Musik og *Bøytlers* Østers. Jeg har i Vinter endnu ikke smagt dem; jeg vil opsætte det, til Du kommer".

Om Sommeren gik han hen ad Aften til Frederiksberg, hvor han tog sit Maaltid hos en Konditor og brugte mange Penge. En af hans Vandringsfæller paa disse Ture, Student *F. V. Trojel* (senere Præst i Rynkeby), har fortalt mig, at Winther paa saadanne Spasereture helst talede om Bynyt og unge Piger, dermod næsten aldrig om Literatur ell. L. Han holdt nok af at indlede smaa pikante erotiske Forbindelser paa Frastand, om ikke Andet, saa med Øjnene. En

[1]) Denne Rolle udførtes udmærket af *A. F. Stramboe.* [2]) Af Kapelmusikus *Keck.*

Moder spaserede hver Eftermiddag derude med sin smukke Datter; de levede nok ellers af at sy Modepynt. Winther satte sig paa den Bænk, hvor de havde taget Sæde, og indledede en Samtale, som hver Dag i nogen Tid fortsattes paa samme Sted; videre ønskede han ikke at udvikle Forholdet; men Mutter havde havt andre Planer. Da han nu en Dag rejste sig for at gaa og meget chevaleresk hilste, sagde hun: „Nu vilde jeg ønske, jeg kunde faa Deres gamle Hat, som De saatidt har taget af for os, til at koge en Ret Kartofler i“. Dette berørte Winther yderst ilde, og han saaes derefter i lang Tid ikke mere derude[1]).

Sine Erindringer om *Rom* opfriskede han ved at træde ind i Selskabet *De danske Romere.* Det var dannet af den senere Auktionsdirektør *Fick*, *Freund, Hetsch*, *Hillerup* og *Thiele*, og det vilde have Rom og *Thorvaldsen* til Centrum. „Saa meget som mueligt skulde man følge det Arrangement, som er ejendommeligt for de romerske Osterier eller Knejper, hvor Folk af alle Stænder samles og tilbringe idylliske Aftener i behagelig og gemytlig Ugenerthed. Imidlertid havde man fornæmmelig *de* Osterier for Øje, hvor de fremmede Kunstnere og Rejsende efter fuldendt Dagværk under muntre Samtaler indtage et simpelt Aftensmaaltid og hverken generes af Etikette eller Toilette.“ Lokalet fandtes i det saakaldte schimmelmannske Sukkerhus paa Kristianshavn, hvor Bødkerkroen havde sit Lokale i Stueetagen. Det er det nuværende No. 4 i Torvegade, Huset tilhøjre, lige naar man kommer over Knip-

[1]) Meddelelse af *Agerskov.*

pelsbro. Her havde man lejet to temmelig forfaldne Rum med tilrøgede Lofter og afblegede Tapeter. Det største af disse Værelser, en ret rummelig Sal, var prydet med en uhyre gammeldags Lysekrone, der manglede et Par Arme; det mindre havde ogsaa sine Skjønheder. Værtinden i dette Herberge overlod Selskabet denne Lejlighed og paatog sig at levere Dækketøj, Bordservice, Varme og Belysning, men blev højlig forundret, da man udbad sig Bænke istedenfor Stole, grove Servietter og Duge, ingen Vinglas, men blot Ølglas, og flere andre mærkelige Sager. Imidlertid besørgede hun Alt paa det Bedste og overlod Vedkommende sit Køkken, i hvilket en ypperlig Kogekone tilberedte Aftensmaaltidet, der bestod af Makaroni, Koteletter og Sydfrugter. Medlemmerne smykkede Lokalet med romerske Messinglamper, og Væggene behængte de fra øverst til nederst med romerske Billeder, saa at det Hele fik et kunstnerisk Udseende og vakte kjære Minder. I Programmet blev Deltagerne anmodede om ikke at spilde Tiden med at gjøre et elegant Toilette, men tværtimod møde i Frakker, Bluser eller anden magelig, hjemlig Dragt, saaledes som Kunstnere i Rom plejede at vise sig i Osterierne.

Selskabet traadte første Gang sammen d. 8de Marts 1830, *Thorvaldsens* „anden Fødselsdag“, det vil sige: Dagen for hans Ankomst til Rom. Medlemmerne vare i Alt 21: *C. L. N. Abrahams*, Komponisten, Kantor *Bay*, *H. N. Clausen*, dennes Broder *Emil Theodor*, senere Præst i Boeslunde, Guldsmed *Dalhoff*, Maleren *Eckersberg*, Grosserer *Gerson*, Major *Hindenburg*, Tømmermester *Holm*, Professor, Stadsfysikus *Hoppe*,

N. L. Høyen, Portrætmaleren *Jensen*, *Jørgen Jørgensen*, Arkitekten *Koch*, *Niels Bygom Krarup*, Teatermaler *Wallich* og Stifterne. Winther havde jo paa denne Tid endnu ikke været i Rom; men efter sin Hjemkomst derfra indtraadte han strax i Selskabet, der nu havde faaet Lokale i Kristianshavns Borgerdydskole, hvis Bestyrer *N. B. Krarup* jo var Medlem af det; denne nye Lejlighed var meget bedre og rummeligere end den forrige; især var der en stor, skummel Sal, som passede ypperligt til Selskabets Øjemed og tog sig godt ud om Aftenen, naar Dekorationerne vare ophængte og de romerske Lamper lyste. Man var kommen saa vidt, at man havde Klavér, hvis Toner nu kunde ledsage Sangene, som vare nøje knyttede til Selskabets Existens. I 1833 var Medlemmernes Antal steget til 33, i 1835 til 45. Til Festen 8nde Marts 1834 skrev Winther sin Vise „En Sviptur til Rom“ [1]).

Næste Aar, d. 27nde Aug. 1835, gjensaae Chr. Winther sin romerske Ven *Ludvig Bødtcher*, der, som bekjendt, ledsagede *Thorvaldsens* Værker ombord paa Fregatten Bellona. I 1838 kom *Thorvaldsen* selv, og, da de danske Kunstnere foran hans Atelier og i Botanisk Have bragte ham deres Hilsen, var det med en Sang af Chr. Winther; den endte saaledes:

Du aabned vort Øje, Du vakte vor Sans
for Skjønhed og Sandhed, den rene;
Du bærer med Rette den evige Krans
af Lavrens gudviede Grene.
Højt lyde vor Velkomst i jublende Kor:
Hil være vor Mester, vor Stolthed i Nord! [2])

---

[1]) Sml. Digtn. I, S. 135. [2]) Om Selskabet »De danske Romere“ se *Frederik Barfod*: „*Thorvaldsens* Album“, S. 101—111.

Jeg har nu fortalt om de Foreninger, Winther i disse Aar sluttede sig til. Selskabslivet skjøttede han ikke videre om. I „Annette“, der jo stammer fra denne Periode, siger han, efter atter at være kommen fra Selskabssalen ud i Luften:

Her jeg atter frit tør aande
efter al den Vin og Mad,
efter alt det Vrøvl, den Vaande,
som saa gjærne følges ad;
endt er nu min Kval og Kvide!
Le Du kuns! — Du næppe troer
Hvad jeg lide
maa ved sligt et Middagsbord:

Fornem Tavshed, fjottet Latter,
halve Spørgsmaal, flove Svar,
Kandestøben og Debatter,
højt opskruet Passiar,
Medisance, Smigrerier,
vigtig Alvor, falske Blik,
Drillerier,
usel Sang og dum Kritik [1]).

Men, skjøndt han saaledes skyede „Selskaber“, holdt han nu som tidligere meget af at komme til daglig Brug i hyggelige og intelligente Familiekrese. Jeg vil omtale hans Forhold til forskjellige saadanne.

Poul Møller var i Foraaret 1831 flyttet med sin Hustru og to Sønner tilbage fra Christiania til Kjøbenhavn, og det følger, saa at sige, af sig selv, at Chr. Winther i sin Stifbroders Hus gik ind og ud som en Ven. Men Sorgen var snart en daglig Gjæst *der*, idet *Betty Møller* endnu samme Aar følte den Svaghed, der i Maj 1834 skulde lægge hende i Graven. Dette Slag

[1]) Sml. Digtn. V. S. 147.

havde en næsten dræbende Indflydelse paa *Poul Møller*, der blev tavs og tynget, og Chr. Winther havde ikke Ævne til at bringe ham Trøst. Han var selv dengang saa nedbøjet, at han, langt fra at kunne holde Andre oppe, snarere trængte til at støttes. Da *Poul Møller* i 1836 ægtede Frøken *Eline v. Bülow*, drog denne ædle Person endnu mere Winther tilhuse; han havde længe kjendt hende og skattede hende højt.

Heiberg havde 31te Juli 1831, medens Chr. Winther var paa sin store Rejse, ægtet den af ham forgudede Jfr. *Pätges*, og de To dannede nu sammen med Fru *Gyllembourg* et højst tiltrækkende Hjem. I Winthers trykte Digt „Med *J. L. Heibergs* Byste"[1]) er der foruden de Pag. 68—69 nævnte Vers ogsaa udeladt følgende af dem, som oprindelig stod der:

En Harmoni — det var hans Liv,
det vover Ingen vel at negte?
Han selv, hans Moder og hans Viv,
det var en Treklang af de ægte!

I dette Hjem kom Winther meget i dets første Aar, og den tidligere omtalte Disharmoni mellem ham og *Heiberg* var nu tilsyneladende ganske hævet. I April 1833 skriver han i et Brev til *Knud Sidenius*[2]): „Forfatteren til Hverdagshistorierne har ved *J. L. Heiberg* udgivet første Bind af [de] samlede Noveller, hvori foruden tre [gamle] ogsaa er een ny: „Drøm og Virkelighed"; [denne] hørte jeg alt for 3 Uger siden forelæses [ude hos] *Heibergs* og finder den overordentlig s[muk]; jeg skulde tage meget fejl, om ikke *Heiberg*

[1]) „En Saml. Vers", S. 26. [2]) Det ejes af Redaktør *Gulmann*.

selv eller han og hans Moder ere Forfattere til disse Fortællinger. Imidlertid bærer hun Masken med Gratie." Efter *H. P. Holst's* Opfattelse, som han har udtalt til mig, har *Heiberg* meget mere end figurligt ment Hvad han i sin Afhandling „Lyrisk Poesi" udtaler i disse Ord: „Ligesom der gives Mennesker, der altid ere velkomne i et Hus, andre, hvis Nærværelse, naar den meldes Husfolkene, fremkalder et Skuldertræk eller en Rysten paa Hovedet, saaledes hører Chr. Winther til de Lykkelige, som altid ere velkomne i Literaturens Hus; thi, saasnart han lader sig melde, veed man i Forvejen, at han vil berede En Nydelse, i hvad Dom man end kommer til at fælde om Det, han bringer." Efter Fru *Heibergs* Udsagn til mig, fandt dog hun og hendes Mand Chr. Winther lidt for exalteret, „lovlig begejstret over Det, han nu faldt paa at sværme for"; paa den anden Side morede de sig ved at føre ham ind paa et Tema, der begejstrede ham; thi da kunde Samtalen blive interessant, og han ydede Stof, som udvidede den og førte den fremad. Da kunde han udtale sig aabent og uforbeholdent; men *Heiberg* beklagede hans „Mangel paa Kurage" til *offentligt* at staa ved sine Sym- eller Antipatier. Til *H. P. Holst* udtalte *Heiberg*, at han fandt det lidet tiltalende, naar Winther altid lod, som om hans Digtninger vare ham selv ligesaa ligegyldige som Andres Dom over dem; dette gjorde sig ogsaa gjældende overfor Roes fra *Heiberg*, hvilket krænkede denne og maaske bidrog til igjen at fjærne disse to Digtere noget fra hinanden. — Der er noget Forbeholdent i disse Ord af Winther i et utrykt Brev

til *Chr. Thaarup: „Heiberg kan* være yderst elskværdig“. —

Den 8nde Juli 1834 havde *N. P. Nielsen* ude i Søllerød holdt Bryllup med Madam *Wexschall*, og Chr. Winther blev modtagen lige saa venligt i Fru *Nielsens* nye som i hendes gamle Hjem. Hans Veninde Jfr. *Liunge* var fulgt med og forøgede Tiltrækningskraften. Siddende paa Brændekassen i Køkkenet fik han sig mangen lun Passiar med hende og sommetider en Kop Kaffe i Tilgift.

Det fjerde Hus, i hvilket Winther færdedes meget, var *C. N. Rosenkildes;* de gemytlige Sammenkomster fra tidligere Tid fortsattes og faldt meget i Winthers Smag. Fru *Julie Sødring*, født *Rosenkilde*, kunde endnu paa sine gamle Dage erindre den lette og stille Gang, hvormed han kom gjennem Værelserne derude i Adelgade. Han var i denne Periode endel optagen af de unge Piger *der* og gjorde betydeligt Kur til *Marie Rosenkilde*, der imidlertid ikke havde nogen Passion for ham; det var især hendes Hud, han var saa indtagen i. Ogsaa *Maries* Veninde, *Lise Storm*[1]), viste han stor Opmærksomhed; hun havde saadant et dejligt, lyst Haar i lange Fletninger; det var *det*, han var forelsket i. Den Tredie af dette Venindekløverblad, *Sophie Hansen*, og hendes Forhold til Chr. Winther kommer jeg senere til at omtale udførligt.

Et fastere og mere opofrende Hjem, end paa noget af de nu nævnte Steder, et Hjem, som til daglig Brug stod ham fuldstændig aabent, havde Chr. Winther hos

[1]) Datter af Major *Storm*.

Urtekræmmer *Christian Petersen*, „den kjæreste, gode, lille, fortræffelige Petersen“ [1]), en Broder til Overlærer ved Metropolitanskolen, Professor *Carl Petersen.*

Winther havde været *Chr. Petersens* Lærer i Borgerdydskolen paa Christianshavn og blev senere ved med at holde af ham. Han skriver til ham: „Folk ere venlige og artige mod mig, *mer end jeg fortjener;* dog *dette* er intet Nyt. Du selv er et levende Beviis paa Sandheden deraf. Hvor har Du ikke tidt i de senere Aar trøstet og husvalet mig, og jeg — jeg har ikke kunnet gjengjælde Dig al Din Godhed, uden i det Højeste ved en oprigtig Taknemmelighedsfølelse. Men Du kan ogsaa være vis paa, den lever i mit Bryst og skal ikke saa let svækkes“ [2]). *Petersen* havde overtaget sin Faders Forretning i „Gardergaarden“ paa Vestergade gl. No. 15. Her boede han i en 3—4 Aar paa første Sal, derefter i Kjælderen bag Butikken, en meget hyggelig Lejlighed, som navnlig fik sin Skjønhed, efterat dens Besidder d. 11te Dec. 1834 havde ægtet Maleren *Købkes* Søster *Margrethe*, en Datter af Bager *Købke* i Kastellet, hvor Winther nu ogsaa undertiden var Gjæst. Urtekræmmer *Petersens* Vægge blev nu smykkede med gode Malerier af Fruens Broder og dennes Venner; *Petersen* selv blev malet baade af *Marstrand* og *Købke.* Chr. Winther havde det Held at føle sig ligesaa tiltrukken af Fru *Petersen* som af hendes Mand; til denne skriver han i Begyndelsen af Bekjendtskabet: „Det maa være et overmaade Fruentimmer, Din Kone, ret saadan en ædel Regelmæssighed i vor forvirrede

[1]) Winthers Udtryk i et utrykt Brev. [2]) Breve fra og til C. W., S. 41.

Tidsalder, en smuk Undtagelse, som man maatte ønske kunde blive til en Hovedregel. Hvoraf veed jeg det? Bærer jeg ikke dagligen og betragter timeligen, om ikke minutligen, en Elev af hendes ædle Hjærte? Har ikke det Uhr, som jeg — uværdig — nu bærer i min højre Vestelomme, hele Dage igjennem hvilet ved hendes Hjærte og *der* lært tilgavns dette regelmæssige, sindige, uforanderlige Dikkedik? Hils hende fra mig, og siig hende alt det Smukke, som jeg gjærne vilde, men ikke værdigen *kan* føre i Pennen"[1]). „Du er en lykkelig Mand, der har en saa from, flink og velsignet lille Husengel. Hils hende fra mig saa hjærteligt, som der kan og tør hilses"[2]). Til hende selv skriver han i en senere Tid: „Naar jeg siger Dem, kjære Frue, at De er en blandt de unge Koner, for hvem jeg har den mest ubetingede Agtelse og Respekt, og, naar jeg forsikrer Dem, at jeg holder af Dem, som om De kunde være min Søster, saa gjør jeg dette, ikke fordi jeg troer derved at sige Dem noget Behageligt, men ene og alene for at give Sandheden Magt, og for min egen Skyld. Thi jeg vilde dog nok, at De, som kjender mig og har seet mig i saa megen Svaghed og Fejlfuldhed, ogsaa skulde mindes om, at jeg ogsaa forstaaer at sætte ret Pris paa Hvad der er ædelt og godt. — De har vist tidt og ofte hørt mig erklære, at Kvindekjønnet, ifølge min Erfaring og Anskuelse, var den bedre, renere Del af Menneskeheden; og, om end *min* Mening ikke kan have stor Vægt, saa maa jeg dog gjentage den her som Noget, der er min fulde Overbeviisning. Naar jeg nu har ytret Sligt

[1]) „Breve fra og til C. W.", S. 36. [2]) Smsteds S. 39.

eller Lignende, saa har jeg, blandt andre Dannekvinder, ogsaa havt Dem for Øje. De har altid været klog, taalmodig og from, men især i . . . Smertens Dage har De, saa vidt jeg har kunnet iagttage Dem, i Sandhed overgaaet Dem selv i Sindighed, Taalmod og Resignation, kort: i alle disse Dyder, hvortil der hører Opofrelse og Udholdenhed. Frygt ikke, kjære Frue! Sligt kan visselig aldrig mangle sin Løn, saa sandt der er en retfærdig Gud til, der seer og vejer, og i lysere Dage vil De, maaske endog med Taknemmelighed, mindes disse Prøvens Timer, som De saa kraftigt har bestaaet" [1]). Man vil se, han regner hende blandt sine Kjæreste. Og han havde god Grund dertil; thi hun og hendes Mand gjorde deres Hus til hans Hjem. Han havde Lov til *der* at te sig, som han fandt for godt, tale eller tie, sætte sig alene eller blandt de Andre — ganske som han havde Lyst til. Og han var *der* meget variabel i sin Omgængelse; han kunde være interessant og elskværdig, men var ofte sort og tavs; til Fru *Petersen* betegnede han altid sig selv som „den tamme Bjørn". *Naar* han vilde, kunde han komme der og spise sine Maaltider, og disse vare altid gode, da Huset havde et særdeles velhavende Præg [2]). Vilde han *der* træffe en interessant Kres, kunde han ogsaa *det*. Der kom *Marstrand*, *Constantin Hansen*, *Købke*, *G. F. Hetsch*, de nylig omtalte musikalske Brødre *Weis*, *Georg* og *Andreas Buntzen*, Musikerne *H. S. Paulli* og Koncertmester *Frølich* o. s. v. Musikaftenerne hos *Petersens* vare berømte; til Brug ved en af disse udsatte

[1]) „Breve fra og til C. W., S. 62—63. [2]) Se Digtet til Fru P. „Efterladte Digte", S. 15.

Frølich Chr. Winthers til en af ham optegnet Schweizermelodi skrevne „I Aftenens Glans mon gløde“ for fire Mandsstemmer, og den fik en meget smuk Udførelse [1]).

Emil Aarestrup, der gjennem sin Broder Kjøbmand *Aarestrup* havde lært *Petersen* at kjende og var bleven hans intime Ven, traf *der* sammen med Winther, og de blev snart meget venskabeligt forbundne. *Aarestrup* var kun en kort Tid om Vinteren i Kjøbenhavn; men fra sine laalandske Vange sendte han stadigt *Petersen* Breve, og disse indeholdt da saagodtsom altid Hilsener til Winther; jeg vil afskrive et Par af dem:

21nde Novbr. 1835. „De „ret gode Hilsener“ fra Winther (hvem jeg beder meddelt mine *bedste*) har gjort og vil altid gjøre mig Glæde, især, naar jeg tillige hørte, at han var gladere og lykkeligere“.

7ende Jan. 1836 (i et Rimbrev):

„Og, seer Du Christian Winther, rend
og tryk hans Haand, omfavn ham fra en Ven!“

Under et Besøg paa Laaland overtaler Chr. Winther *Aarestrup* til at udgive sine Digte. Den 27nde Febr. 1837 skriver han til *Chr. Petersen:* „Om nogle Dage agter jeg . . . at besøge vor Doktor og skal da . . . pine ham til at lade sine Værker trykke eller idetmindste tigge nogle Manuskripter af ham. Min Svoger [*Isaac Sidenius*] har foræret mig en Drikkevise af *Aarestrup*, som er meget smuk [2]). Han kan!!“ — Den 30te Septbr. skriver *Aarestrup:* „Mine Poesier,

[1]) *Paullis* Meddelelse til mig. [2]) Vistnok „Vinens Gud“ (Digte 1838, S. 33).

som jeg er saa kjed af som Kat af Sennop, har jeg nu endelig expederet til Winther".

Den 12te Nov. 1837 skriver atter *Aarestrup* til *Petersen:* „Hilsener til min kjære Winther, der overgaaer sig selv i Artighed og Velvillie og Overbærenhed imod mig. Har Du ikke hørt ham rase lidt over mit Manuskripts Beskaffenhed saavel i Henseende til Form som Indhold?"

I et Rimbrev til Winther selv skriver han paa denne Tid: „Digternes Prydelse, — de danske Hjærters Næring og bedste Nydelse, — Christian Winther, min Ven! — Fred og Hilsen igjen! — Læs disse Linier uden Fortrydelse!

Ingen kan vide — paa disse Tide — Hvad jeg maa lide, — Hvad jeg maa døje — med Øre og Øje, — baade af Lave og Høje, — baade af det Fine og Drøje, — baade i Pels og Nattrøje, — baade udvendig og indvendig, — allevegne, — af Andre og Egne, — fordi jeg gav efter — for Din Tunges veltalende Kræfter, — for Dit Blik, som tryller og hefter, — og lod mig friste — til Det, som jeg vidste — vilde komme mig dyrt til at staa paa det Sidste . . . .

Som Dine Digte ere berømmelige, — deres Kilder utømmelige, — deres Vers rene og sømmelige, — deres Tanker friske og fyldige, — men derfor søde, uskyldige, — ere mine, det føler jeg, istendenfor runde, klumpede, — istedenfor glatte, skrumpede, — istedenfor korte, stumpede, — istedenfor velordnede, sammenslumpede, — istedenfor langhalede, kortrumpede, — istedenfor taalelige, utaalelige, — og derfor mine Kvaler umaalelige! . . . .

Lad mig derfor, min Ven, høre Din trøstende Stemme! — Sæt Fløjten for Din Mund, — og blæs, om ogsaa kun — for en stakket Stund, — mine Sorger i Blund.

. . . .

P. S. Min Kone, den Stakkel, — min Ensomheds Fakkel, — min Sjæls Tabernakel, — og dog mit daglige Kors og Spektakel — . . . . beder Dig hilset, som i det Fjærne — man hilser en Stjærne, — eller som, ommørket af Dalen, — man sender en Hilsen til Nattergalen.

Hils ogsaa Brødrene, aandige, ranke, — fulde af Vittighed, Skjønhed og Tanke, — *Christian* og *Carl*[1]), naar dem omfavner Din Hytte, — og Eder Alle Allah beskytte"! [2]).

23nde Dec. 1837 skriver han til *Chr. Petersen:* „Jeg kan ikke gjengjælde Chr. Winther hans Omsorg og havte Ulejlighed for mig; men jeg vilde gjærne vise ham en lille Artighed, der — hvor ubetydelig den ogsaa var — dog maaske kunde more ham, uden at saare hans Delikatesse. Gik det ikke an at sende ham et halvt Dusin Flasker bedste Portvin, Madeira, gl. Rum eller Sligt? Du kjender hans Smag — gjør det for mig, naar Du blot ikke troer, at han vil støde sig derover".

30te Jan. 1838: „Hvorledes lever Chr. Winther? Jeg var bleven saa vant til at høre Lidt fra ham, at jeg skrækkeligt føler Savnet. Han er dog ikke stødt paa mig over Noget?"

10de Marts 1838: „Fra *Reitzel* fik jeg . . . . et Brev, at Afsætningen [af mine Digte] hidtil har været

[1]) Urtekræmmer *Petersen* og den senere Overlærer, Professor P.
[2]) Se *E. Aarestrups* Efterladte Digte S. 189—91.

saa ringe, at han ialt kun har solgt 40 Exemplarer. Havde jeg ikke Ret, da jeg selv advarede ham og da jeg skrev til Chr. Winther, at han fik et stort Ansvar for Gud og Menneskene, men især for *Reitzel*? . . .“

Den 19de Apr. 1838: „Winther vil ikke lade mig høre et Ord fra sig.“

Den 3die Oktbr. 1838: „Hvorledes Avisefterretningerne [om den kjøbenhavnske Kunst-Enthousiasme] virkede paa mig, kan Du af indlagte Sonetter skjønne[1]); de ere saare prosaiske; men Sonetten kan bære endel Prosa, naar det ikke er rent Vrøvl. Lad Chr. Winther og Din Broder *Carl* læse dem, og, synes de videre om dem, saa maa Chr. W. gjøre hvad Brug af dem han vil — til „Kjøbenhavnsposten“ f. Ex. — men ingenlunde, udenat han som min Ven finder dem værdige. Hils ham mange Gange og siig, at han har bedrøvet mig ved aldrig at lade mig høre et Ord fra sig“.

14de Juli 1839: „Indlagt følger et Brev til Chr. Winther, der maa forsone ham, om han endogsaa var nok saa vred paa mig, Noget, som jeg dog — til Trods for Eders Forsikringer — endnu ikke kan faa i mit Hoved og tro“.

6. Aug. 1839: „Betænker Chr. W. mig aldrig med et Par Ord?“

6. Oktbr. 1839: „Fra Chr. Winther fik jeg forleden et Brev, der beviste mig, at han ingen Groll føler mod mig Uskyldige, men at han tværtimod er altfor god imod mig. Han lovede mig imidlertid en anden

[1]) Begejstringen var i Anl. af *Thorvaldsens* Hjemkomst, og Sonetterne findes i Kjøbenhavnsposten for 11te Oktb. 1838 og i *Aarestrups* „Efterladte Digte“ S. 104—107.

Skrivelse, som jeg længes meget efter — dog ikke af Nysgjerrighed; siig ham det, og hils ham mange Gange. Hans to smaa Fortællinger[1]) har jeg faaet og fundet — prægtige, (misforstaa mig ikke!) sunde, rene skjønne og langtfra ubetydelige. Jeg kan ikke tro, det er Forkjærlighed eller Upartiskhed, der faaer mig til at dømme saaledes; men jeg troer vel, at Kontrasten af det andet danske Literatur-Jux bidrager til en forhøjet Nydelse af det Simple og Rene og Poesiaandende — om ogsaa svagt. . . .“

28de Juni 1840. „Fra Chr. Winther, min tro Ven, der har forladt mig alle mine Synder, fik jeg forleden et behageligt Brev“.

Der er desværre ikke opbevaret noget af Winthers Breve til *Aarestrup*, saa Forholdet lader sig ikke belyse fra denne Side. Vi vide kun, at det ikke har været Andet end Dovenskab, der har bevirket Winthers af *Aarestrup* saa tidt beklagede Tavshed; han satte stor Pris paa denne sin Vens Breve og siger selv, at det er underligt, han i Forhold til ham staaer i Brevgjæld til op over Ørene, da hans Breve ere en sand Nydelse for en Bonvivant[2]). Om hans Digte siger han (1840): „Trods alt Det, der mueligen kan siges mod enkelte af hans lyriske Digte, saa besidder største Delen dog en saadan Friskhed, Glans, Ynde og Kraft, Nyhed og Originalitet, at de vel fortjente mere Opmærksomhed, end der hidtil er blevet dem til Del. Efter *min* Følelse har *Aarestrup* ti Gange saa megen Vægt som [*F. J.*] *Hansen* + [*H. C.*] *Andersen* + [*H. P.*] *Holst*, uagtet

[1]) „Et Rejseæventyr“ og „Hesteprangeren“, Sml. Skr. VIII, S. 1 og 35. [2]) Se Breve fra og til C. W., S. 65.

den fornemme Ringeagt, hvormed især den Sidste seer ned paa ham — og *plyndrer ham*“ [1]).

Christian Petersens Broder, den før omtalte *Carl Petersen*, hørte i denne Aarrække og langt senere til Winthers bedste Venner og blev jo i Tidens Løb hans Svoger. I 1837 skriver Winther om ham til hans Broder *Christian:* „Der er vist Faa, der holder *mere* af ham end jeg“. I et senere Brev viser han [2]), hvilken Omhu han har for denne Ven, „der er god, fornuftig og beriget med Kundskaber“, og han mener at have hans Fortrolighed i temmelig vid Udstrækning. Da *Petersen* senere bliver ansat ved Metropolitanskolen, digter Winther en Sonet til ham og ønsker, at de sammen maa slide mange Støvler paa trøstig Vandring op og ned ad Bakke, mens *Petersen* høvler paa Drenge, han selv paa Rimet [3]).

Brødrene *Petersens* Fader, hvis Forretning *Christian* havde arvet, boede i Hus med Sønnen, og hos ham var der som Bestyrerinde af Husholdningen en Søster til *Aagaard* paa Iselingen. „Denne i enhver Henseende fortræffelige Frøken“ satte Winther Pris paa; han skriver om hende i et utrykt Brev til *Chr. Petersen:* „Hun bliver mig altid en mærkværdig og interessant Personlighed; jeg har høj Grad af Agtelse for hende og finder hende tillige yderst *behagelig* — det er det rette Ord“. —

Af andre Familier, som Winther havde Adgang til, maa nævnes hans Forlægger *C. A. Reitzels*. Det kunde synes underligt, at denne Mand, og ikke *Deichmann*, var bleven Den, der sendte Winthers Digte ud i Verden;

[1]) Museum 1893 II, S. 4. [2]) Breve fra og til C. W., S. 63 og 64. [3]) Sml. Digtn. II, S. 88.

men, naar man erindrer *Reitzels* nære Forhold til Studenterverdenen, som Winther følte sig saa nøje knyttet til, lader Sagen sig let forklare. *Reitzel* var ofte Winthers Trøst i Pengeforlegenhed, men følte sig ogsaa ofte trykket af de altfor store Fordringer, der i saa Henseende stilledes til ham. At dette kunde medbringe Brydninger, sees deraf, at Winther en enkelt Gang gik til en anden Forlægger. Engang — det var i sidste Halvdel af Fyrrerne — havde han endog paa eget Forlag paabegyndt Trykningen af „Episode af et Familieliv“, som dengang kaldtes „Fader og Søn“; men *Reitzel* afkjøbte ham de trykte Ark, der blev gjorte til Makulatur, og forlagde saa senere denne nu omarbejdede Fortælling i „Nye Digtninge“ (1853)[1]). Winther skyldte *Reitzel* og dennes Hjem megen Taknemmelighed; baade i Kjøbenhavn og paa Landstedet i Ordrup saaes han undertiden og blev da altid behandlet med stor Godhed, om end ikke med særlig Veneration som Menneske.

Der levede paa den Tid i Kjøbenhavn en rig Pebersvend, en dannet og intelligent Mand, Kaptajn *Adolf Simonsen*, som var Intendant i Garden og boede i den *nyropske* Gaard paa Store Kjøbmagergade. Han havde spillet Rolle i Studenterforeningen paa den Tid, da „Akademikum“ udskilte sig fra den, og var en af Lederne for *dem*, som blev i den gamle Forening. Hans Titel som Kaptajn skrev sig fra Studenterkorpset. Hver Søndag Middag samledes hos ham en stor Kres

[1]) Boghandler *Wroblewski*, som i endel Aar var i Besiddelse af det eneste Exemplar af de oprindelig trykte Ark, har nu foræret dette til det *reitzelske* Arkiv.

og næsten hver Aften en 6—8—10 Uindbudne. Til de Faste her hørte *Chr. Winther, Lorck, Philipsen, Ludvig Arnesen*, den unge *Hultmann* og Flere, navnlig Militære. Tonen var udsøgt fin, Samtalen aandfuld og indholdsrig. Winther talte ikke meget med, men var ikke sjældent sarkastisk[1]).

Statsministeren Grev *Conrad Rantzau-Breitenburg* var — som bekjendt — en dansk Mæcenas. Denne Mand med det fine, venlige Ansigt var skattet for sin Smag, sit Kjendskab til Literaturen, sin Kjærlighed til Poesi og sit ægte ridderlige Sind[2]). Han var en Mand af stor Anseelse og dog meget beskeden og ligefrem. Pebersvend var han; men i sin Bolig i Frederiksberg Allé samlede han gjærne en hyggelig Kres om sig. Ved hans elegante, rige Middagsbord med de kostelige Vine saaes ofte Chr. Winther, *H. P. Holst, Frantz Johannes Hansen, Andreas Saint-Aubain* (*Carl Bernhard*) og Flere. Winther yndede i høj Grad sin grevelige Vært, men følte sig ikke særlig tiltrukken af Gjæsterne. Tilsyneladende var Forholdet mellem ham og *H. P. Holst* jo godt. De havde i 1832 gjort hinandens Bekjendtskab. I et utrykt Brev fra 27nde Apr. d. A. skriver Winther til *Knud Sidenius:* „En Studiosus *Holst* har udgivet fire fædrelandske Romancer, der, indleverede til „Selskabet for de skjønne Videnskaber", ikke have faaet Præmien; den blev slet Ingen tildel.

[1]) Meddelt mig af Skuespiller *Hultmann*. Se forresten om ham: *Arthur Abrahams'*: „Minder fra min Barndom og tidlige Ungdom" S. 71—72 og „Minder fra mine Forældres Hus" S. 101. [2]) Se *H. C. Andersens* „Mit Livs Æventyr", Sml. Skrifter, Udgave I, XXI, S. 208.

Jeg kjendte samme Mand slet ikke, men havde blot hos Skuespiller *Nielsen* en Aftenstund hørt en af Romancerne forelæses og sad netop næste Aften i Studenterforeningen og vilde, fuld af Glæde over Digtet, fortælle den døve *Fabricius*[1]) Noget derom, da En slog mig paa Skulderen og sagde: „De maa ikke tale mere derom, Hr. Winther; thi det er mig, som har skrevet denne Sang". Paa denne Maade kom jeg i Bekjendtskab med ham; det lader til at være — idetmindste — et ret *morsomt* Menneske. Romancerne ere udkomne, og Du faaer dem snart at se; den første især er smuk[2])". Kort Tid efter var Winther sammen med *H. Hertz* og *F. J. Hansen* indbudne til *N. P. Nielsen* for at høre denne forelæse et af *Holst* forfattet dramatisk Stykke i 1 Akt: „Cai Lykke", som de skulde bedømme[3]). I Efteraaret 1834 hjælper Winther *Holst* med at samle en poetisk Nyaarsgave og kalder ham da i et Brev „min Ven *Holst*", hvilket Udtryk jo ogsaa findes i Indledningsdigtet til dennes Oversættelse af „Judith". Senere fandt Winther ham ikke paalidelig nok, i alt Fald som Poet. Han kunde læse et Digt af ham og saa sige: „Det er virkelig smukt! Hvor mon han har *det* fra?"; thi han vidste jo, at *Holst* plagierede[4]). „Nej han stjæler *for* meget", sagde Winther til *Agerskov*; og, da denne svarede: „Jamen, det er der ingen Straf for!", sagde Winther: „Der er ogsaa literære

[1]) *Frederik F.*, Viceinspektør paa Regensen. [2]) „Svend Tveskjæg". [3]) *P. V. Jacobsens* Breve, S. 178. [4]) Se f. Ex. „Naar mit Øje er lukt", sammenstillet med *Byrons* „The tear". Forresten henviser jeg til „*H. P. Holst*, et Bidrag til den nyere danske Literaturhistorie" af Leonhard Groth ɔ: *Grimur Thomsen*, og til *P. L. Møllers* „Arena".

Galger, og i en saadan skal *han* hænges". Winther skriver i 1840: „Intet var og er mig saa modbydeligt og foragteligt som den højst fordærvelige Trafik, der nuomtide med en saa uhørt Bluhed og et saa stort Held trives, nemlig: af andre Poeters *disjecta membra* at sammenkitte en Art af Mosaik eller paa Andres Ideer at koge en tynd Suppe og udgive dette for *„original"* Poesi — *vide H. P. Holsts* Digte!" Det var — efter Sigende — ikke uden Foranledning fra Winthers Side, naar noget senere hen i Tiden *Marstrand* tegnede et Monument, der skulde opstilles paa Loppetorvet (ɔ: Vandkunsten), og paa hvis Top *H. P. Holst*, *Georg Carstensen* og *Bournonville* dannede en Gruppe. Skjøndt navnlig den Sidste synes mig meget for god dertil, og, skjøndt det fremgaaer af en tidligere anført Udtalelse, at Winther skattede *Bournonville* højt, kan man nok forstaa Sammenstillingen, og vist er det, at Winther betragtede Tegningen med Sympati og gottede sig over den.

Den forresten saa elskværdige *F. J. Hansen* hørte heller ikke absolut til Winthers Yndlinge; han fandt ham ikke altid fin nok og syntes, at han dog gjærne vilde være det i *Rantzaus* Hus. Da *Hansen* udsendte en rimet Subskriptionsindbydelse til sit Kvartalsskrift „Læsning for den fine Verden", fik *Heiberg* en Aften hos *Wexschalls* alle de Tilstedeværende forlokket til ikke blot at subskribere paa dette Skrift, men ogsaa til paa Vers at melde denne Subskription[1]); men man mente jo rigtignok ikke, at disse Impromptuer skulde

[1]) Se „*P. V. Jacobsens* Breve", S. 68—69.

aftrykkes, hvilket *Hansen* dog tillod sig at gjøre; det var maaske ikke uden en Finte, naar Winther her meldte sig med følgende Verselinier:

Jeg seer mig gjærne tegnet
paa denne Subskription,
da bliver jeg jo regnet
til den finere Portion. —

Kunde *Hansen* støde Winthers Taktfølelse og Smag, saa var dette ikke Tilfældet med *Andreas Saint-Aubain*, der var Ridderligheden og Dannelsen i egen Person. Mellem Winther og ham udviklede der sig dog aldrig noget venskabeligt Forhold, og det kan nok være, at *Saint-Aubain* syntes mindre om Winther end omvendt; han ankede — som hans Fætter *Heiberg* — over „Ledeløshed".

Den Eneste af hele Kresen i *Rantzaus* Hjem, der ubetinget ejede Winthers Hjærte, var Greven selv. Ham tilegnede han „Sang og Sagn" med et langt Digt, hvor han klager over sin prosaiske Tidsalder; han slutter da saaledes:

Hvor skal da Sangens Fugl ty hen
i Fred, med Kvad og Kvidder?
Den flyer til *Dig*, *Du Sangens Ven!*
Du ædle, danske Ridder!

Du lokked den med venlig Aand;
den kom lidt bly og bange;
nu sidder trygt den paa Din Haand
og synger sine Sange.

Den glemme vil sin Skræk og Sorg,
sin Længsel og sin Lede,
hvis til Din gamle Stammeborg[1])
den klæbe tør sin Rede.

[1]) Breitenburg ved Itzehoe.

Den flittig flyve vil mod Nord
og fjærnt til Solens Zone
og virke Dig et broget Flor
om Skjold og Hjælm og Krone.

I Sommerdagens Straale blid,
ved Vinternattens Kjærte,
den prise vil Dit rige Vid,
men først og sidst — *Dit Hjærte!*[1])

Man kan let give *Aarestrup* Ret, naar han i et utrykt Brev til *Chr. Petersen* udtaler: „Chr. Winther og hans Muse beder jeg Dig hilse og sige, at jeg elsker hans trubadurmæssige Digt til Greven, som den kunstbevaagne Riddersmand selv“.

Skal der tales om Chr. Winthers enkelte Omgangsvenner udenfor Familielivet paa denne Tid, maa vist først og fremmest den før nævnte *Chr. Agerskov* fremhæves. Til ham sagde Winther: „Jeg har ingen Venner, undtagen det skulde være Dig“; men *Agerskov* udtalte senere: „Selv over for *dem*, han kaldte sine Venner, var han ikke meget aaben, men altid noget retiré“. Winther siger ogsaa om sig selv i Skikkelse af Felix, at han, idetmindste en kort Tid, tillistede sig nogle Venners Tiltro og Hengivenhed; men han gjengjældte aldrig nogen Følelse med Aabenhed og Varme; det *syntes* kun undertiden saaledes“. Det er vel ogsaa almindeligt, at stærkt erotiske Naturer ikke let lade sig binde af deres eget Kjøn. Hvor megen Pris Winther dog satte paa *Agerskov* sees af følgende Udtalelser i

[1]) Sml. Digtn. I, S. 188—89.

et Brev til denne: „Det er mig en Trøst, en Husvalelse, engang ret af Hjærtet at kunne sige Dig, hvormeget jeg holder af Dig, hvor stor Pris jeg sætter paa det kjærlige Sind imod mig, hvorpaa Du har givet mig saamange umiskjendelige Prøver.“ *Agerskov* boede hos sin Moder, der var Enke og foruden sin Søn havde en ung, smuk Datter i Huset. Winther kom tidt og bankede paa Døren hos Vennen; denne raabte et barskt „Kom ind!“, „saa barskt, som han med sin pæne Stemme kunde det, og ind traadte med sædvanlige Ceremonier Digteren“ [2]). Undertiden, men ikke ofte, gjæstede han Familien, hvor han da med stor Glæde hørte Frøkenens Klaverspil; og til denne samme lille Frøken, den senere Fru *Petræus*, skrev han „Bolero“ [3]). Ofte kom han dansende hende imøde og nynnede:

Du er saa let og fornøjelig,
en Sylfide — en Alf,
Lilien lig, der bøjelig
hist i Vaarvinden skjalv.

Nej, hvor jeg dog seer Dig tydeligt
under Orangernes Krans
svæve gratiøs og nydeligt
i den glødende Dans,

livlig, skjælmsk og sværmende,
dyb og tænksom i Sind,
snart fortrolig Dig nærmende,
snart saa sky som en Hind! —

Igjennem *Agerskov* kom Winther i Forbindelse med *Welhaven*. *Agerskov* havde været i Norge og *der* gjort hans Bekjendtskab. I Efteraaret 1835, Aaret

[1]) Sml. Digtn. IX, S. 167. [2]) Se „Breve fra og til C. W., S. 41.
[3]) Sml. Digtn. I, S. 264.

efterat „Norges Dæmring“ var udgiven, kom han i Følgeskab med *B. Dunker*, der nylig var bleven juridisk Kandidat, til Kjøbenhavn. *Welhaven* var særlig anbefalet til *Orla Lehmann*, der i „Dansk Literaturtidende“ havde anmeldt „Norges Dæmring“ rosende; imidlertid synes *Lehmann* ikke at have været ganske tiltalt af ham personlig; næste Aar siger han under sin Rejse i Norge, at Omgangen med *Welhaven* havde noget i høj Grad Vækkende ved sig, skjøndt det ikke skal negtes, at, naar hans rige Forraad af attisk Salt stundum slap op, saa hjalp han sig med Peber“ [1]). Hernede i Danmark „prakkede han ham paa“ *Agerskov* [2]), og denne fik Besvær nok med ham; thi — naar man skal være Sandheden tro — var *Welhaven* i denne Periode ikke behagelig, men yderlig norsk-uopdragen, saa *Agerskov* turde ikke nogensteds lade ham være alene, da han idelig forløb sig. Han førte ham til Winther. Skjøndt der ikke er mindste Tvivl om, at denne altid stod paa *Welhavens* Side i Striden mod *Wergeland*, havde han dog i 1834 leveret til „Kjøbenhavnsposten“ to Artikler, der vare ham tilsendte fra *Wergeland* [3]), og som skulde forsvare dennes Adfærd og navnlig hans Udtalelser imod dansk Literatur. Ved Indsendelsen af Artiklerne paaberaabte Winther sig Billighedens og Upartiskhedens Princip og ytrede, at, da *Wergeland* flere Steder i Danmark havde mødt Spot og bitter Dadel, burde der formentlig ikke negtes ham *Forsvar*. Det var Retfærdighedsfølelse, der her ledede Winther.

[1]) Se „Norge og Normændene“, S. 32. [2]) A's egen Meddelelse til mig. [3]) Se *Kraft:* Norsk Forfatterlexikon, S. 673, og „Kjøbenhavnsposten“ 1834, Nr. 129 og 130.

Nu kom han og *Welhaven* altsaa personligt sammen, og i flere Henseender følte Winther sig da ilde berørt af *Welhavens* Adfærd. De mødtes i *Heibergs* Hus, men oftest — saagodtsom daglig — i Studenterforeningen, hvor *Welhaven* havde sluttet sig til Winthers før omtalte Kres. Hvad der hos den norske Digter maatte skræmme Chr. Winther faaer man Begreb om, naar man hører *Welhavens* Søstersøn Professor *J. E. Sars* sige om ham[1]: „Han holdt helst Enetaler, lod ikke gjærne Andre komme til Orde, viste liden Taalmodighed eller Resignation, hvor det gjaldt at følge Andres fra hans afvigende Tankegang. Indvendinger syntes han mere at opfatte som Udæskning til Kamp end som Invitation til Undersøgelse, og i denne Kamp blev han for det Meste med Lethed Sejerherre, idet han ved sin Stemmes Klang og sin stærkt opøvede Ævne i at sige kaustisk-svidende Ting overvældede, afvæbnede sin Modpart eller skræmmede ham fra at fortsætte, hvorved han rigtignok ogsaa berøvede sig selv det Udbytte, som en rolig indgaaende Diskussion kunde have bragt. . . . Han synes altid at have været mere frygtet end elsket, ogsaa inden Kresen af dem, der sluttede sig til ham, og hvis Idol han var. Han var i høj Grad uvorn med sin Mund, og der er mange Historier om, hvorledes han ikke betænkte sig paa at slænge ud sine Indfald, selv, naar han maatte vide, at han derved saarede og krænkede *dem*, han holdt af... Han havde mange Venner i Danmark; han færdedes

[1]) Kalenderen „Norge“ I. Se ogsaa *L. Dietrichson* „Svundne Tider“, S. 203—13, og den udmærkede Skildring af *Welhavens* Person i *Arne Löchens* Bog om ham, S. 130 ff.

oftere og i længere Tid dernede, likte sig i det Hele taget vistnok langt bedre *der* end hjemme og var vel ogsaa dernede gjennemgaaende langt mindre krigersk stemt; alligevel har jeg hørt Danske, der omtalte ham med den største Velvillie og Beundring og udbredte sig over hans Aandfuldhed og øvrige glimrende Egenskaber, føje til: „Men saa er han nu med alt Det forfærdelig norsk — d. v. s.: haardhændet, voldsom, kantet“. Han, som herhjemme gjaldt for den store Fører i Kampen mod den nationale Raahed, kunde af Danske opfattes som en noksaa typisk Repræsentant for denne selvsamme Raahed . . . . Han maatte fremfor Alt ikke vise sig svag eller give nogen Blottelse. Af ham ventede man altid noget Blendende og Flængende. Og i Følelsen heraf tvang han sin Natur, gik af Frygt for at synes undseelig og tilbageholden [som han af Naturen var] til den modsatte Yderlighed, brød ind som et Stormvejr og dækkede sin Forknyttelse bag en forceret Højrøstethed“. Disse Skyggesider ved *Welhaven* frastødte sikkert det Tilbageholdende og Føjelige i Winthers Natur, som paa den anden Side var *Welhaven* imod; men saa var der meget Andet, der drog ham, og iblandt disse Egenskaber *Welhavens* Veltalenhed. *Sars* fortæller, at han har hørt Winther sige: „Havde han blot skrevet halv saa godt, som han taler!“

Winther maatte — som Alle, der nærmere kjendte *Welhaven,* — skatte det varme Hjærte, Finheden, Blyheden og den store Renhed, som gjemte sig bag hans kaade, hensynsløse Form; „der var en uforsonet Modsætning i ham; lige kamplysten og lige fredsæl var han“; ved Siden af hans kolde Kritik var der varm

Begejstring. De to Digtere mødtes i *schillersk* Had til Politik og i deres store Sympati for *Uhland, Schleiermacher* og *Heine*, som jo satte tydelige Mærker i bægges Produktioner i tidligere Tid. Den *heineske* Lyst til at fremkalde kjærlige og bløde Stemninger og saa afbryde dem i en skærende Disharmoni kan — som hos Winther — paavises hos *Welhaven*. De satte hinanden gjensidig højt som Digtere, skjøndt de her vare forskjellige: *Welhaven* dvælede ved indre Betragtning og var under Produktionen fuld af Reflexion og Overvejelse; Winther sang sig frejdig og ubevidst ud som en Fugl i Luften. — I et Brev til *Alvilde Müffelmann* skriver Chr. Winther: „*Welhaven* saae De da, men — til al god Lykke — kun forbifarende; thi jeg kan forsikre Dem: uaglet al hans mindre graciøse Nonchalance, er han, jo oftere man seer ham, et overmaade smukt Exemplar af et Mandfolk, og — man kunde jo aldrig vide (med et saa let fængeligt, varmt Hjærte) — Hvad der mueligen kunde ske.“ — Efter sin Tilbagekomst til Norge sendte *Welhaven* Winther „Norges Dæmring“ med følgende Vers:

Til ham, der spiller paa Harpe,
omskygget af Bøgens Krans,
saa Brasen, Karus og Karpe
maa lege med deres Svans, —

fra En, der spiller paa Lire
af Sorg i en bagvendt By,
saa Hunde paa To og Fire
maa hyle i vilden Sky.

Højstærede Christian Winther!
Gud give, jeg var hos Dem!
Man hugger mig snart i Splinter
i Frihedens gamle Hjem[1]).

[1]) *Welhavens* Saml. Skr. I, S. 251.

Det venskabelige Forhold imellem disse to Digtere afbrødes aldrig, og *Welhaven* erklærede i 1860, at Winther og Advokat *Dunker* vare hans to kjæreste Venner[1]). I Winthers Album findes der to med Talent udførte norske Landskabstegninger af *Welhaven*, som har foræret ham dem[2]).

Af Digtervennerne fra Studenternes Verden var *Henrik Hertz* en af de kjæreste, skjøndt Winther nok skattede ham endnu mere som Digter end i personlig Omgang. Vi have flere Beviser paa hans Kjærlighed til denne Kunstfælle. I et utrykt Brev til *Knud Sidenius* skriver han d. 30te April 1833: „*Hertz* udgiver i denne Tid en Novelle og nogle saare dejlige Digte“[3]). I et ligeledes utrykt Brev skriver *Emil Aarestrup* d. 5te Maj 1837 fra Nysted: „À propos Poesi! Jeg har med største Rørelse og Fornøjelse læst *Hertz's* „Svend Dyrings Hus“, ladet den kjøbenhavnsk indbinde og foræret den væk til en Dame her. Jeg læste den en Aften højt, og kun een af Tilhørerne (en uhyre Sjældenhed!) sov fast; een var lysvaagen; jeg selv kunde paa et Par Steder ikke faa Bugt med min Stemme og mine Øjne; jeg hører, det er gaaet Chr. Winther ligedan i Maribo“[4]). I Anledning af Fru *Margrethe Petersens*

[1]) Breve fra og til C. W., S. 105. [2]) *Welhavens* Søn, Arkitekt W. har sagt mig, at alle Faderens Breve, altsaa ogsaa Chr. W.'s til ham, — efter hans udtrykkelige, gjentagne Gange udtalte Bestemmelse — blev brændte efter hans Død. [3]) „Foraarets Nyaarsgave“; heri „Erindringer fra Hirschholm“, „Naturen og Kunsten“ 2den Sang, og Novellen „Den Paatrængende“. [4]) *Hertz* siger selv: „Helvigs Melodrama i anden Akt har jeg udarbejdet under Taarer og maatte tilkæmpe mig den Sindets Stilhed og Hvile, der er mig nødvendig for at kunne beherske et Stof“. (Breve fra og til *H. Hertz*, S. 57).

Fødselsdag skriver Winther kort efter til hende: „Iaar har jeg — desværre — for mig — ikke et Blad af min egen Have at overrække Dem; jeg tager mig derfor den Frihed at sende Dem en Buket fra *Hertz's*[1]), — og De taber ikke ved Byttet. Læs og glæd Dem ved de yndige Sange, og gjem Bogen til Erindring om Deres venskabeligst hengivne Chr. Winther." — Da han overværede Opførelsen af „Amors Genistreger", var han i een Beundring over dette Digterværk, og under Forestillingen udbrød han flere Gange i Henrykkelse over Versenes Skjønhed og Gratie[2]). I Sang hyldede han *Hertz*, da denne i 1833 drog til Syden og Studenterforeningen holdt Afskedsfest for ham; da synger Winther:

Dybsindig, snild, med mandig Røst,
han tugted Kunstens Blinde;
han sang med dybt bevæget Bryst
de faldne Danskes Minde;
hans Børn man saae — en broget Rad
paa Kongens Torv derhjemme,
og, spørges, hvor han ellers kvad,
maa vi ej Hirschholm glemme. —

Ogsaa *Hertz's* Ven, *Vilhelm Jacobsen*, „Trolddom"s Forfatter, var nøje knyttet til Winther. I et utrykt Brev til *Knud Sidenius* skriver han d. 27nde April 1832: „Den smukke prosaiske Fortale til Nyaarsgaven[3]) er skrevet af en af mine Venner, *Vilhelm Jacobsen*, en prægtig Karl, men hvis Udvortes ved

[1]) „Lyriske og dramatiske Digte". [2]) Han kjendte det forøvrigt forud gjennem *Hertz's* eget Manuskript (Se „Breve fra og til *H. Hertz*", S. 6). [3]) „Mødet i Dyrehaven", Indledning til *Hertz's* „Anonym Nyaarsgave for 1832".

første Øjekast mindst lover et Menneske med saamegen Fantasi og Humor".

I disse Aar holdt Winther ogsaa Omgang med *H. C. Andersen*, hvilket jeg veed fra denne selv, og som ogsaa fremgaaer af følgende Linier i det samme Brev fra W. til *Knud Sidenius: „Andersen* skriver en poetisk, Maanederne karakteriserende Almanak[1]), hvilken han, efter som den bliver til, kommer og forelæser mig. Der er meget Smukt deri, men ogsaa meget Pjat". Stærk Sympati for *Andersen* røbe disse Linier ikke — og heller ikke fremgaaer saadan af hans Udtalelse S. 201 —; skjøndt Forholdet mellem dem altid vedblev med at være venskabeligt, kunde Winther dog raillere ikke lidet over sin Kollega og lavede engang om ham det lille Vers:

Den gode Hr. H. C.,
hvor han dog kan vaase!

Den 19de April 1833 skriver han alligevel venligt i *Andersens* Album ved dennes Afrejse til Syden og priser hans smukke Sang og hans Hjærtelag. *Andersen* havde Aaret før i „Vignetter til danske Digtere" skrevet om Winther et Vers, som han anderledes smukt senere formede saaledes:

I Marmor smulrer mangt et Navn herneden;
i „Træsnit" Dit skal staa for Evigheden.

Winther var stræng overfor Alt, han skimtede Uærlighed i, og det irriterede ham, da *Andersen* lod „Mulatten" opføres, udenat det var bemærket, at Stoffet

[1]) „Aarets tolv Maaneder".

var taget efter Madame *Ch. Reybauds* Fortælling „Les épaves“ [1]). Winther, som dengang nok holdt af at støbe Kugler, Andre skulde udskyde, fik *Agerskov* til at oversætte den omtalte Fortælling til „Portefeuillen“, som — for at bevise Tyveriet — optog den i fire Nummere [2]). *Andersen* erfarede sikkert aldrig, at Winther stod bag ved denne Afsløring; *Agerskov* fik Skylden [3]).

Jeg har endnu ikke berørt en Side af Chr. Winthers Liv i disse Aar: hans Deltagelse i Ballerne; han var ude over den Alder, hvor Herrer ellers pleje at tage paa Bal og danse; men Ballerne ere de unge Pigers Blomsterhave, og i denne Have var han baade Gartner og Ejermand. Allevegne, hvor de hvidklædte Jomfruer samledes til Dans, følte han sig kaldet til at være med og gjorde stor Lykke. Det Første, Damerne spurgte om, naar de traadte ind i Balsalene, var: „Kommer Christian Winther?« Hvis de saa fik et Nej til Svar, var Duften borte fra det Hele. Maleren *Thorald Læssøe* har fortalt mig, at han, da han var en 16-17 Aar gammel, blev ganske forfærdet ved at høre en ung Dame paa et Bal udtale sig saaledes: „Tidligere, naar jeg var kommen i Seng, læste jeg altid i mit Nye Testamente, og det laa over mit Hovedgærde om Natten, naar jeg sov — det var min kjæreste Bog. Nu behøver jeg den ikke mere, nu har jeg Winthers Digte at læse i, og, naar jeg skal sove, lægger jeg *dem* under mit Hoved — da drømmer jeg saa dejligt“.

[1]) Se herom „Mit Livs Æventyr“, Sml. Skr. I, S. 211—212. [2]) 1840, II, S. 195, 218, 241, 265. [3]) *Agerskovs* Meddelelse til mig.

For mange danske Piger vare Chr. Winthers Digte blevne det Samme som *Homérs* for *Alexander den Store;* det er jo bekjendt nok, at denne paa sine Felttog hver Nat lagde disse tilligemed Kaarden under sin Hovedpude og kaldte dem sit Rustkammer og sin Tapperheds-Lære; ja, da han som Bytte efter Perserkongen *Darius* kom i Besiddelse af et særdeles kostbart Guld-Røgelseskrin, indlagt med Perler og Ædelstene, gjemte han i dette *Homérs* Digte, „paa det, at det kostbareste Produkt af den menneskelige Aand kunde blive gjemt i det kostbareste Skrin i Verden.“ Hvad *Homér* var for Feltherren var *Chr. Winther* for Pigehjærtet. *Alexander* fik Navn af „*Homérs* Elsker“, og, da hans Fader spurgte ham, hvorfor han fandt en saa stor Nydelse alene hos denne Digter, svarede han: „Det kommer deraf, at ikke ethvert Digt, ligesom enhver Klædning, forekommer mig en Konge anstændig; alene *Homérs* Digte forekomme mig en liberalt tænkende Mand værdige og prægtige og ægte kongelige.“ De danske Piger syntes, at Winthers Digte passede dem bedst og vare deres Følelser og Tanker „værdige og prægtige og ægte kongelige“. Og de danske Pigehjærter vare det kostbare Guld- og Ædelstens-Skrin, hvori Winthers Digte vare gjemte, paa det at det kostbareste Produkt af dansk erotisk Digtning kunde blive gjemt i det kostbareste Skrin i Verden. Men det var for den Sags Skyld ikke alene de danske *Piger*, der elskede ham, skjøndt *de* vel nok elskede ham mest. Den gamle *Leonidas* blev opfordret til at udtale sig om *Tyrtæos* og svarede da, at denne Digter var udmærket til at fortrylle Ungdommens Sjæl. Skjøndt i en anden

Forstand, kunde og kan dette fuldt ud siges om Chr. Winther over for hele den danske Ungdom.

Alt, hvad han i disse Aar hengav sig til i de forskjellige Krese, skulde tildels erstatte ham det Hjem, han havde mistet hos *Müffelmanns*. Her var han forøvrig endnu stadigt en hjemlig Gjæst; ingensteds kom han hellere, og dog blev han stedse her stødt tilbage af det Samme, som han blev tiltrukken af; hans Forelskelse i *Alvilde* var ikke udslukket, men blev heller ikke nu gjengjældt. Som i hans Regenstid maa man atter nu sige: „Hvad hjalp det ham, at alle andre unge Piger sværmede for ham, naar *hun*, den Udkaarne, ikke ret vilde hengive sig til ham!“ Imidlertid nød han dog — saa godt han kunde — Livet ved *Alvildes* Side. Ofte var hun — og hun alene — hans Dame paa Ballerne, og han indbød hende jævnlig med sig i Teatrene, hvor han i første Parket var hendes udsøgte Ridder. Han forestillede hende for sine Venner og Veninder, blandt andre for Fru *Gyllembourg*. „Er *det* min lille *Alvilde*, som saa tidt har siddet paa mit Skjød?“ udbrød den gamle Frue og betragtede den bekjendte Skjønhed. *Gyllembourgs* havde nemlig i sin Tid boet i *Müffelmanns* Sted i Bredgade, og de to Familier havde da havt endel Omgang med hinanden; *Alvilde* som dengang var lille, havde været Fru *Gyllembourgs* Kjæledægge.

Chr. Winther lystrede *Alvildes* mindste Vink. Skjøndt et af hans Digte fra den Tid ikke er skrevet til hende, er det dog hendes Skyld, at det er blevet til.

Det er „Mathildes Hænder“ [1]). Veterinæren Professor *Viborgs* Datter *Mathilde* [2]), en Veninde af *Alvilde*, var bekjendt for sine smukke Hænder, og Winther var bekjendt for altid at hylde saadan Skjønhed. Til hende skrev han saa det omtalte Digt. Frøken *Augusta Schack* [3]) sagde til ham: „Jeg kan egentlig ikke forstaa, hvorfor De skrev det Digt om *Mathildes* Hænder“. Han svarede: „Min Frøken! Det var efter *Alvilde Müffelmanns* Ordre, og hendes Befalinger adlyder jeg *altid*“ [4]). Digtet ender da ogsaa saaledes:

Hvad henrykt sværmet har min Aand
om ubeskrivelige Hænder,
jeg ved en anden elsket Haand,
min ædle Frøken, her Dem sender;
thi hendes Ønske var et Bud,
hvis Almagt ydmyg jeg erkjendte;
paa hendes Vink jo Sangens Gud
mig fordum tidt sin Flamme sendte.

Frøken *Viborg* fik paa et Bal Digtet overrakt af *Alvilde*. Hun satte mest Pris paa, at han kaldte hende „ædle Frøken“. Der var aldrig noget erotisk Forhold mellem de To, men derimod et ret venskabeligt. Hun havde kjendt Winther, fra dengang hun som Lille havde truffet ham i *Langbergs* Hus, og da blev han meget indtagen i hende, der var et ualmindelig smukt Barn. Naar hun gik, sagde han: „Jeg vilde ønske, jeg kunde tage hende hjem med i min Hat“. Da hun blev ung Pige, traf de ofte sammen, og han var undertiden Gjæst hos hendes Forældre. Gjærne førte han

[1]) Sml. Digtn. I, S. 208. [2]) Den senere Professorinde *Barfoed*. [3]) *Egede S's* Søster, den senere Pastorinde *V. Nielsen;* til hende har *J. L. Heiberg* skrevet sit Digt „Til Augusta“, Poet. Skrift. IX, S. 479. [4]) Hendes egen Meddelelse til mig.

hende tilbords, og hun nød da Tilværelsen ved hans Side, eftersom hun fandt ham „ubeskrivelig fængslende og interessant. Han vidste Saameget og forstod altid godt at meddele sig, naar man saadan sad i al Hyggelighed med ham; var der derimod Mange, blev han mere tavs og ligesom bly; saa talede han ogsaa mest sagte“. At hun var *Alvildes* Veninde, bevirkede naturligviis, at han var særlig opmærksom imod hende. —

Ogsaa fra denne Periode foreligger der Breve fra Chr. Winther til *Alvilde*.

Den 8nde Febr. 1833 skriver han:

Kjære Aluilde!

I nogle Aar har jeg i min Nærhed bemærket et hemmelighedsfuldt Væsen, et Slags elskværdig lille Alf, „neckisch, aber lieblich, som — udenat jeg kan opdage hvorledes — sender mig snart smukke bronzerede Blækhorn, snart vidunderlige Skrivepenne, formodentlig røvede af Svingfjedrene paa en eller anden fabelagtig Fugl Dphinnistan, snart nydelig broderede Læsepulte, hvor smukke brogede Blomster spire frem mellem de tørre Bøger — Noget, som er *meget* sjældent hertillands! — Overalt, hvor jeg færdedes, paa Hav, tillands, i Dal, paa Fjæld, i Syd, i Nord, i Kirker, Klostere og Templer, i Huler og paa Snetoppe, forlod den mig ikke — idetmindste ikke i Erindringen.

Vilde *De* maaske give mig et godt Raad, hvorledes jeg skulde kunne faa dette liflige Væsen at se Ansigt til Ansigt?

Jeg har jo rigtignok i Fantasien dannet mig et Billede af Samme, og — underligt nok! — det ligner altid paa et Haar *Dem!*

Indtil De altsaa ved Deres skarpsindige Kløgt udriver mig af denne Indbildning — der forresten er mig meget kjær — maa De, kjære *Aluilde*, sandeligen baade bære det hemmelighedsfulde Væsens elskværdige Skyld og Brøde og min varmeste Taknemmelighed.

Deres hengivneste
Christian Winther.

Han har offentliggjort flere af sine Digte til hende. Fra den 5te Juli 1833 — hendes Fødselsdag — stammer „Vandring og Opdagelse“ [1]), hvis Scene er hendes Hjem i Lyngby og Omegnen deraf. Hvor der er anbragt Anførselstegn, er *Alvilde* den Talende, ellers er Chr. Winther det selv:

„Skjøndt forvænt til By og Bur,
„skal De gaa med mig en Tur,
„De skal se en kraftig, fyndig,
„frisk og yndig
„Skovnatur!
„Nu Farvel, Farvel, Mama!
„Bægge To vi gaa herfra;
„Klokken ni til ti, jeg tænker,
„Te jeg skjænker
„for os da. —
„Kom saa, lad os gaa gjennem Haven og Lunden;
„tag kuns en Cigar i Munden!
„Nu, Farvel, Mama!“

Ole [1]) vander — han har Hast!
Peter [2]) binder Sejlet fast,
Baaden gynger, hør, han synger,
mens han klynger
sig til Mast.

[1]) Sml. Digtn. I, S. 167. [2]) *Müffelmanns* Gartner. [3]) *Peter Müffelmann*.

„Siig, hvorhen skal Rejsen gaa?“
Det maa De nok bedst forstaa;
blindt i Deres Spor at træde
er min Glæde, —
før mig saa!
„Lad os da til Furesø gaa til Forandring,
„om en ny og dejlig Vandring
„vi opdage maa.“

Der paa Baaden, dybt i Siv,
Baadsmand[1]) snitter med sin Kniv.
„Ja, han lever smukt og stille
„med sin lille,
„vakre Viv!“
Her er Skoven høj og sval,
Se, *der* bygges jo en Stald?
„Det er gjort, for nu i Sommer
„Gjæster kommer
„uden Tal.“
Her jeg kan ej glemme Hr. *Dumenils* Kager,
Hundepoter, Vaffelbager[2]),
Svendsens Sommerbal![3])

[1]) Den, der betjente *Christian den Ottende* ved dennes Sejladser paa Lyngby Sø. [2]) *Dumenil* havde været *Frederik den Syvendes* Lærer i Fransk, havde været *Napoleons* Sekretær paa Toget til Ægypten, havde nok ogsaa deltaget i den græske Frihedskrig, men levede nu i Danmark — en lang Tid i Lyngby — og var undertiden Gjæst i *Müffelmanns* Hus. Her fortalte han om nogle Vafler, som en Kone, der boede paa Vejen forbi Hummeltofte, lavede, og som man kunde kjøbe; han fik hele Selskabet med dertil, og de overværede da, at en Hundehvalp faldt ned i Vaffelkagedejen; Madammen tog den op, gned Dejen fra Poterne ned i Fadet og bagte videre. [3]) Tilvenstre paa Hummeltoftevejen fra Lyngby til Frederiksdal laa der paa Virum Mark en lille Gaard med cirka 50 Tønder Land til; den ejedes af *Tuteins* og *Müffelmanns* i Forening og leverede alle muelige Sager til de to Husholdninger; Bestyreren hed *Svendsen* og holdt hvert Efteraar et stort og flot Høstgilde, som *Müffelmanns* og *Tuteins* deltog i; her svingede Chr. Winther *Alvilde* i Dansen, og hun var bekjendt for sin udmærkede Dans.

Mindes De dog: tæt herved
bar jeg Dem paa Arm afsted?
Ernestine[1]) jeg betænked,
hun blev stænket
op og ned;
men hun blev dog ikke vred
for min Tølperagtighed,
hun er from, hun sig bekæmped,
Vreden dæmped
hun dog ned.
Ak, men hin Lyksalighed glemmer jeg aldrig! —
„Man maa aldrig sige *aldrig*
„er en Ting, De veed“.

Lad os se paa „Prinsens Høj“![2])
Ej, hvor Blæsten dog gjør Støj!
Se til Svanen hist paa Søen;
rundt om Øen
bort den fløj.
Vindens Arme dristigt slaa
Dem om Silkekjolen blaa,
skjøndt forvoven han Dem favner,
ej det gavner, —
bort han maa.
Guder! Hvor det glimter! Jeg seer 'et, jeg seer 'et!
Skjørtet, hvidt, saa skjønt broderet,
som vel Nogen saae.

Gid det „Spurveskjul“[3]) var mit!
Se, hvor skjælmsk det leger Tit!
Rundt om Vindverne den slanke
Gren og Ranke
snoer sig blidt.

[1]) Tandlæge *Voss*'es Søster. [2]) Den nuværende „Prinsessehøj“ ved Lottenborghuset, hvor der er Udsigt over Bagsvær- og Lyngby-Sø. [3]) Et bekjendt Landsted, bygget og i sin Tid beboet af Maleren *Abildgaard*.

Her skal bo en pæn Madam [1]),
hende saae vi tidt og ham
smukt agere, snildt at springe,
ej med ringe
Kunst og Bram.
Men er det ej bedre Hvad her vi kan skue?
Skov og Sø og Himlens Bue,
Heste, Køer og Lam!

„Hvor var De forleden Dag?
„Kristi Himmelfart? Behag!
„Hvi forsømte De Besøget?
„*Da* forøget
„var vort Lag;
„Fætren [2]) fandt kun Glæde i
„gaa med mig paa ensom Sti;
„men der morsomt kun spadseres
„kan i Fleres
„Kompagni!“
To — det er dog Flere, det kan De ej negte?
„Nej, en Treklang gjør den ægte
„rene Harmoni.

„Siig mig, hvor De sad og skrev
„hint forfløjne Fuglebrev!“ [3])
Det var *der* paa Skrænt ved Broen,
hvor nu Koen
langsomt drev.
Men *det* var dog mest paa Skrømt;
Hvad mit Hjærte føler ømt
kan ej synges, helst jeg tier,
Rimeri er
da fordømt;

[1]) Sigter til en Mætresse, som den adelige Ejer af „Spurveskjul“ dengang levede sammen med *der*. [2]) *Alvilde Müffelmanns* Moders Søstersøn *Casalis* fra Montpellier. (Se Museum 1893, S. 92, 93, 95). [3]) Hermed menes „Flyv, Fugl, flyv over Furesøens Vove“; efter *Alvilde Müffelmanns* egen Opgivelse til mig har Winther siddet paa Ruinerne af Hjortholm Slot og skrevet dette Digt.

men mit Hjærte heftigt al Skjønhed tilbeder,
og det Maal af Saligheder
har jeg ofte tømt.

„Hvorom talte vi dog før?"
Om en vakker fransk Monsør,
som var med paa Grækertoget,
han, som kroget
lige gjør[1]).
„Han mig bad om mit Portræt!"
Naa, De skjænker ham vel det?
„Nej, De veed jo, *Hvem* jeg lofte
„det saa ofte?"
Det var Ret!
„Men De skulde hørt ham saa vred paa den Danske!
„En saa følsom blandt de Franske
„har jeg aldrig seet!"

Denne Hulvej er saa lun,
Lyngen nikker rød og brun,
rundtom mylre Blomster røde,
hvide, bløde
Blad og Dun.
Vil De sidde? Er De træt?
„Nej, kuns gjøre Toilet;
„Haaret kildrer mig om Næsen,
„dette Væsen
„er ej net."
Ak, naar Vinden leger med Blomsternes Stilke
og med Lokkers fine Silke
gjør den ganske ret.

Kom, Veninde, sæt Dem her
bag de tætte Tjørnetræer;
giv mig Hatten, jeg den holder,
den kun volder
Dem Besvær.

[1]) Den før omtalte *Dumenil.*

Ej, hvor hurtigt og galant
De med Lokken Sejer vandt;
fængslet blev den nu bag Øre,
Støvlens Snøre-
Baand De bandt.
Kinderne og Munden Dem blusse *vermeille*[1]),
selv De er dog *à merveille*[2]),
det er vist og sandt.

„Laan mig Uhret!" — Det var smukt!
Som et Spejl det før er brugt;
Haaret zirlig ligger bøjet
ned mod Øjet,
fint i Bugt.
„Vaaren har bag dette Krat
„tusend skønne Blomster sat;
„jeg vil plukke Dem tre, fire,
„De skal zire
„Deres Hat!"
Nej, jeg disse Blomster i Bogen vil bære
og dem aldrig bortforære,
ej for nogen Skat.

Aa, men se dog, se dog hist
noget ganske Nyt forvist!
Dèr paa Pynten staaer Kapellet[3]),
en forældet
gotisk Kvist.
Gyldent Korset staaer paa Top,
bagved vrimler Graners Trop, —
ned vi maa, hvor Vover trille,
hvis vi ville
naa derop.
Nej, det var da morsomt, en uventet Glæde!
Her forsigtigt maa vi træde
langs ad Klintens Krop.

[1]) Karminrødt; denne samme Farve bevarede *Alvilde M.* paa sine gamle Dage. [2]) beundringsværdigt. [3]) Paa en Halvø ved Dronninggaard havde dennes Ejer, *de Coninck*, ladet opføre et Kapel, som nu er nedrevet.

Ned ad denne Bankes Barm
vandre skal De ved min Arm!
„Nej, her gaaer jeg bedst alene,
„Lyngens Grene
„gjør os Harm“.
Op igjennem grønne Kløft,
over Gærde, over Grøft,
kaster Søen os om Kinden
rask med Vinden
køle Svøft.
Kjæreste -- min Frøken! De falder! De glider!
Nej, De faldt dog ej, De skrider
let og net paa Taa.

Op blandt broget Grus og Sand
skyller Søen Skum og Vand;
her jeg vil min Læbe køle,
jeg kan føle
Tungens Brand.
Her paa disse skarpe Sten
gaaer kun Foden tung og sen;
hvis jeg maa, vil jeg Dem bære;
hist maa være
Vejen ren.
Vogt Dem dog, Alvilde, o Smerte, o Smerte!
Grusomt bløde maa mit Hjærte
for de spæde Ben!

Se, her staaer en Bænk til To;
lad os slaa os lidt til Ro;
Ak, hvor godt bag Granens Skygge
lunt vi bygge
kan og bo.
Søen Solens Billed bær,
Droslen slaaer i Granetræer,
stejle stige disse Trapper,
hold Dem tapper,
støt Dem her!

Se nu kun, hvor Solen den blinker heroppe
paa Kapellets gyldne Toppe
og paa Ruden *der*[1]).

Hillemænd, en Bænk til Ti,
vi kun fylde lidt deri! —
Kan man se et *Belvedere*
vel med mere
Fantasi?
Hele Søen for vor Fod,
Skyen rød af Solens Blod,
Landet spejlt i klare Vove,
rundt med Skove
overgroet!
Der staar nu Kapellet; hvad kan det dog være?
Gjærne brød jeg ind, paa Ære,
havde jeg blot Mod.

Skyen truer sort mod Nord
som en Fængselshvælving stor;
men mod Vest, hvor Solen hviler,
Himlen smiler,
Freden boer.
Over Søens blanke Vand
gaaer en bred og gylden Rand;
Skoven Kysten huldt omringer,
Fisken springer
fast iland.
Ned ad Bakken Heste og Køer nu stiger,
og bagefter langsomt sniger
dorsk en Bondemand.

Himlen hvælver højt sin Sal;
hør i Skoven Gjøgens Gal;
se hist Farum, Kollekolle
og det bolde
Fredriksdal.

[1]) I dette og følgende Vers tales om et Udsigtspunkt ved „Kaningaarden“.

Skal vi spørge Fuglen ad,
om hvor mange Aar i Rad
Deres Scepter De skal føre
og os gjøre
Dagen glad?
Nej, vi vil ej fristes; thi, tav den nu stille,
da min Taare maatte trille,
og jeg travrig sad.

„Bliv ej melankolsk, min Ven!
„Kom og lad os gaa igjen!
„Søen skummer hvid og bruser,
„Vinden suser
„over den.
„Denne Grangang er saa tyst;
„her er mørkt, men hist er lyst;
„knap man hører Fuglens Trille,
„Bølgen spille
„op mod Kyst.“
Seer De vel den Amor af Sten, det Spektakkel!
Han med Vind og Vejr, den Stakkel,
døjed mangen Dyst.

Her blev Øjet frit engang!
Hvilken Udsigt, vid og lang!
Hør, i Søllerød det klinger,
der det ringer
Aftensang.
Over Marken nu paaskraa
kan vi snart til Virum naa;
efter Faaret springer Drengen
over Engen,
hvor vi gaa.
Gaderne, de vrimler af støjende Glutter,
Hunden gøede, Bedstemutter
op fra Rokken saae.

De er nok saa træt og varm?
Hvil Dem trygt paa denne Arm!

Aftenpust i Hasselbuske
høres ruske.
højt med Larm.
Gaaer jeg ej for stærkt for Dem?
„Nej, saa naa vi hurtigst hjem;
„Seer De: Skyen dækker Egnen,
„snart vil Regnen
„komme frem."
Rask vi holde Skridt, som vi gik efter Noder;
snart vi gjæste Deres Moder
i det lune Gjem.

Tavst er nu det Sangerkor,
som i Lyngby-Skoven boer;
fine Perledraaber glide
fra det hvide
Taageflor;
se, i Haven noget Hvidt!
Det er Fruen! — Bi kun lidt!
Den Manøvre her med Porten —
jeg har gjort den
jo saa tidt.
Kjæreste, min Frue! Her har De os atter.
Her jeg bringer Deres Datter,
Tørst og Appetit.

I November Maaned s. A. sendte han *Alvilde* en versificeret Velkomsthilsen, da hun fra Lyngby vendte tilbage til Kjøbenhavn. Han maler Efteraarets Uhygge, der ødelægger det blomstrende Liv paa den Skueplads, hvor han og hun have sværmet sammen; han siger da:

Der, naar Aftenduggen faldt,
har Nymfæer, Immorteller
underfulde smaa Noveller
Dem saa hemmelig fortalt

om Hvad dybt paa Søens Bund
og i Kæmpers mørke Høje
aldrig sees af noget Øje,
men af Blomsteralfen kun.

Han skildrer det rigt besatte Kapel, der fra Bøgens Toppe lader sit Tonevæld strømme gjennem Skoven og ved Solnedgang klinger med en sød Elskovshymne; saa siger han:

Der vi turde med hverandre
frit marchere, uden Gru,
og fra Bakken *Rendez-vous*[1])
se de tapre Skarer vandre.
Det var smukt, ihvor vi gik; —
ak, hvor jævnt faldt ej vor Tale,
ikke frygted vi Kabale
eller nogen skjæv Kritik. —
Der De vandret har alene
med det røde Sjal om Kind,
saa med dybt fortryllet Sind
Ellekongen stod bag Grene;
han usynlig rask sig skjød
frem blandt Fyrrens ranke Stammer,
saae med sine Øjnes Flammer,
at De — spiste Hvedebrød!
Godt, at han ej har forledt Dem!
Dog — De bli'er saa let ej skudt;
nej, han selv blev vist kaput,
første Gang da han fik seet Dem! —

Winther skildrer saa, hvorledes hele denne Scene nu er forvandlet, er øde og kold, og hver Gartner maa se at faa dækket og lunet om Det, der skal beholde Livet; er Gartneren rigtig snild, sætter han sine bedste

[1]) De saakaldte „Blüchers Banker“ mod Fuglevad Mølle.

Rosenblommer ved en kunstig Sommers Ild, at de, mens Sneen falder i Lundene, kunne sove trygt i Varmen. Saa fortsætter han:

Ogsaa Deres Gartners Flid
maa mit Hjærte højlig rose,
at sin yndige Mimose
han forsigtig bragte hid.
Vi har sagtens ingen Kilder,
ingen Sommerfugle-Dans,
ingen Sø med grønne Krans,
intet Krat med muntre Triller.
Nej, i denne Rumle-By
vent kun ej, min søde Frøken,
Nattergalen eller Gjøgen
eller Lærken under Sky.
Regnen øser fra hver Rende,
Drosken ruller tung og dorsk,
og De vækkes kun ved Torsk,
Skraldemænd og Pindebrænde;
Grønt kun møder Deres Blik
paa Gardiner og Tapeter,
kun Livgardernes Trompeter
varte op med sød Musik.
Sommerfuglen *Bournonville*
svæve vil omkring paa Bræt,
og Parterre samt Parket
flink med Haand og Fløjte spille;
for en fattig Tvebak skal
De faa Dyresteg og Kage,
for Spaseregang De tage
her til Takke med et Bal!
Det er Alt, hvad vi kan byde
Dem for Landets Nektarbad;
hist laa Karpen Dem paa Fad,
her De faaer den tørre Jyde.
Men for mig, hvis Navn her staaer,
som har boet her nu i Sommer,

bliver Byen, naar De kommer
til en frisk og liflig Vaar [1]).

Chr. Winther blev snart efter igjen viist tilbage af *Alvilde Müffelmann*, „skjøndt han dengang var temmelig sikker paa at faa sit Ønske opfyldt“. Hun erklærede til sine Nærmeste, at, uagtet hun holdt inderlig meget af ham, vilde hun ikke gifte sig med ham, *fordi hun overhovedet aldrig vilde indlade sig i en saadan Forbindelse* [2]), og dette Princip holdt hun fast ved, saa at hun døde ugift [3]).

Folk, der have været nøje inde i disse Forhold, mene, at det var hendes Ubøjelighed, som holdt Chr. Winthers Flammer vedlige. *N. P. Nielsen* sagde — vistnok med Rette — om ham: „Han er en Jens Paaskelilie, der knæler paa hvert Gadehjørne; men, naar han mærker, at vedkommende unge Pige giver efter og nærmer sig ham, saa er hans Forliebelse forbi. Det, der morer ham, er at føre Slaget og vinde det.“ Dette svarer ganske til Hvad Chr. Winther siger om sig selv i Felix's Skikkelse, Det, som er citeret i 1ste Bind S. 163, L. 19—27. Han var i dette Punkt som *Napoleon*, der sagde til Grevinde *Valevska:* „Jeg *vil* — forstaaer

[1]) Her er Digtet gjengivet efter hans Originalmanuskript til hende; se forresten Sml. Digtn. I, S. 179. [2]) Meddelt mig af hendes Broder *Hother M.* [3]) I Lyngby, den 18de Nov. 1895, 85 Aar gl. Efter sine Forældres Død tog hun i Huset hos sin ogsaa ugifte Broder *Hother*, som var Forpagter paa Gram i Slesvig og senere boede sammen med hende i Lyngbys Hovedgade, Stedet ligeover for Kirken; her døde han d. 15de Juli 1895, 85 Aar gammel. Bægge disse to Søskende efterlod sig et smukt Eftermæle, bl. A., fordi de havde været de Fattige saa gode. Af Winthers andre Elever fra det *müffelmannske* Hus blev *Emil* Overlæge, sidst i Helsingør, og *Peter* Skovrider paa Vemmetofte.

Du dette Ord? — jeg *vil* tvinge Dig til at elske mig“; hvergang det saae ud, som om Noget var umueligt, attraaede han det saa meget heftigere. Tanken om det Umuelige pirrede ham og drev ham altid frem. Opnaaede han at mætte sin Attraa, svandt det Fængslende. Fordi *Alvilde Müffelmann* altid var ubønhørlig, holdt Chr. Winther saalænge ud i Kampen mod hende; hun selv morede sig ved det Pikante i Situationen; hun havde Intet imod at holde det gaaende paa denne Facon — men heller ikke videre!

I Høst 1834 [1]) sendte han hende Digtet „Alfens Brud“ [2]). Scenen i dets Begyndelse er, efter hendes egen mundtlige Meddelelse til mig, henlagt til hendes Bedsteforældres Landsted lige over for Sorgenfri, hvor Pavillon'en endnu staaer tilbage, den, i og ved hvilken Søndagsgjæsterne hos *Tuteins* om Sommeren samledes efter Middagsbordet [3]).

Glimrende Hækken bæved
i varme Sommerluft;
om Pavillon'en svæved
den brune Mokkas Duft.

Herrer og Damer kransed
den zirlige Altan;
Smaapigerne de dansed
nede paa grønne Plan.

Der dansed *Alfhild* liden
med gyldenblanke Haar;
Vinger gav hende Tiden,
hun var kun fire Aar.

[1]) Se Anmærkninger til „Nogle Digte“. [2]) Sml. Digt. V., S. 47.
[3]) Se S. 21.

Som Hyacintens Stængel
saa smidig, rank og rund,
med Smil, som nys en Engel
havde kysset hendes Mund.

De store Øjne straalte
med sær dybsindig Skik;
knap Nogen længe taalte
det tankerige Blik;

som havde alt hun kunnet
se klart i Hjærtets Nat,
som havde hun udgrundet
Livsgaadens dunkle Skat.

Hun svæved om i Flokken
lig Musen, tyst og let,
saa Vinden danned af Lokken
en Glorie — et Næt. —

Med Eet var hun forsvundet
af den støjende Sværm;
hun havde Vejen fundet
bag Bøgelundens Skjærm.

Gjennem de krumme Gange
hun ilede did ned,
hvor Aaen som en Slange
slikked den grønne Bred [1]).

Hvor Bøgen i Voven hængte
sin Løvdusk, grøn og lys,
som om den rigtig trængte
til køligfriske Kys;

hvor dybt sig Broen spejled
og Græsbænken stod,
og Aakanden sejled,
løsrevet fra sin Rod.

[1]) Altsaa i Sorgenfri Slotshave.

der satte sig den Lille,
og med sine Øjne blaa
hun tankefuld og stille
ud over Vandet saae.

Saa kommer der en Svane sejlende; hun sætter sig paa den, og den glider med hende ned ad Aaen. Snart vrimle Alferne frem, Svanen bærer hende ind i en hemmelig Hule, og derigjennem føres hun til Alfernes vidunderlige Rige. Svanen forsvinder; men i dens Sted staaer der en dejlig Dreng: Alfernes Konge. Han tager imod sin lille Dronning, de sværme sammen i hans Rige, og, da han atter maa skilles fra hende, siger han:

En Rigdom Dig nu tilhører,
dens Værd ej aner Du;
sig i Dit Indre rører
en umaalt Verden nu.

Først Alt vil ganske svinde; —
men som det skjulte Frø
vil det i Hjærtet inde
gjemmes og aldrig dø.

Lidt efter lidt skal stige,
Dig ubevidst, af Din Aand
Hvad her i Alfers Rige
blev nedlagt af min Haand.

En Vielse jeg give
Dig vil, at Alfens Viv
en Digterinde maa blive —
det skjønne Digt: Dit Liv!

Som Solens Blink udklække
Blomster i broget Rad,
skal Dine Smil opvække
Hjærter til sværmersk Kvad.

Thi Sangeren, vil man sige,
velsigner højt sit Hverv,
naar han en dejlig Pige
tør ofre Sangens Skjærv.

Og fra mit Land, det fjærne,
Du skal af Alfer smaa
om Din Skjønhed at værne
en kraftig Livvagt faa:

Sundhed, den stærke Tærne,
og Ynde med Rosenkvist
skal følge Dig, min Stjærne,
og — Skjælmeri tilsidst!

Den første skal farve mørke
de gyldne Haar og smukt
Dig strømme sin varme Styrke
i Blodets Purpurflugt.

Den anden skal Foden føre
og bøje rund Din Arm
og tugtigt Dig omsløre
Din Hofte og Din Barm.

Den tredie i en fornøjet,
men ubevogtet Stund
skue Dig dybt i Øjet
og kysse Dig paa Din Mund.

. . . .
. . . .

Een Pligt jeg Dig paalægger
een Bøn jeg beder kun,
før jeg Dig Haanden rækker
i Afskeds bitre Stund:

En mægtig Gnist der flammer
i hvert et jordisk Bryst;
skjøndt den fra Himlen stammer,
avler den Sorg som Lyst.

Den er det, som forbinder,
og som adskiller brat;
den er det, som forblinder
og Dagen gjør til Nat.

Ved den af Slummer jages
saamangen evig Sorg,
naar bedst man troer, der tages
et Paradis paa Borg.

Du kjender ej dens Vælde!
Ak, kun en stakket Stund
formaaer i Støv at fælde
Dig Fredens hellige Lund.

Nej, *elske* maa Du ikke!
Fatter Du vel det Ord?
Vel ane Dine Blikke
en Hemmelighed stor?

Til evig Kval og Smerte
blev, *Alfhild*, jeg fordømt,
hvis eengang blot Dit Hjærte
om Kjærlighed fik drømt.

En Mand af Støvets Kaste
med Kjole og Frisur
sig skulde fræk formaste
mod Din Æter-Natur!

. . . .
. . . .

Nej, Gnisten maa ej tænde
hos Dig sin falske Pragt!
Ak, nej, Du maa ej kjende
dens frygtelige Magt.

Jeg evigt den vil slukke,
mens rent er end Dit Bryst,
og aldrig skal Du sukke,
i Elskovs Kval og Lyst.

Jeg rækker Dig Glemsels Honning —
tøm ud den søde Drik!
Og giv mig, *Alfhild*, min Dronning!
Dit sidste venlige Blik!“

. . . .
. . . .

Aftenen alt udbredte
sit hemmelige Flor;
Moderen ængstlig ledte
efter sit lille Nor;

da fandt hun endelig Pigen
sødt slumrende paa Jord;
med tusend Øjne, nyfigen,
stod rundt en Blomsterflor.

Og vaagen *Alfhild* fandt sig
i Græs ved krumme Aa;
om hendes Lokker vandt sig
en Krans Violer blaa.

— Hun voxed, rig paa Ynde,
som Alfen havde sagt;
tidligt sig lod forkynde
Aandeverdenens Magt.

Sig hendes Sødhed væved
i mangen Tankes Gang;
salig Sangeren bæved,
naar han om *Alfhild* sang.

Hun blev, som hendes Moder,
baade kløgtig og from;
men — under Barmens Kloder
slet ingen Varme kom.

Vel Bejlere kom der mange;
men iskolde Blik
for deres Sukke lange
var al den Trøst, de fik.

Ej mægted Støvets Sønner
i Kjole og Frisur
at bøje med Elskovsbønner
den æteriske Natur.

Men trods det kolde Hjærte
havde hun frejdigt Mod, —
kuns *dem* det voldte Smerte,
som laa for hendes Fod.

De næste Breve fra ham til hende ere køligere, mere objektive, saaledes dette:

Ny Kongensgade No 225.
d. 8nde Aug. 1835.

Det vil sagtens undre Dem, min kjære Veninde, at modtage Brev fra mig *der,* hvor De nu opholder Dem[1]; men jeg har en lille Bøn til Dem, et Ærende at udrette, som bedst — eller rettere: alene *der* kan udføres. — „Man fortæller — ret som et moderne Folkesagn — at der i Aaret 1807 i en Skov paa Charlottendals Gods, eller i Nærheden deraf, levede nogle fattige Folk saa aldeles isolerede eller udelukkede fra Samkvem med andre Mennesker, at de først efter Byens Brand og Englændernes Bortfart erfarede den Ulykke, der havde rammet Landet.“ Denne Anekdote har altid havt noget meget Tiltrækkende for mig, og jeg har begyndt et Digt[2], hvori denne Begivenhed just er Hovedmotivet. Nu er min tjenstlige Bøn og Begjæring til Dem, der — lidt efter lidt — dog har vundet *lidt* Interesse og Kjærlighed for mine aandelige Børn, at De paa en *forsigtig* Maade vil skaffe Dem — og mig — Underretning om denne Sag. Noget Sandt maa der sagtens ligge til Grund, og, skjøndt det jo til min Brug kunde være ligegyldigt, om sandt eller ikke, vilde det dog baade interessere mig at faa nøjere Underretning desangaaende og maaske forsyne mig med et eller andet nyt Træk. Den ovenomtalte *Forsigtighed,* mener jeg, skulde blot bestaa i ikke at nævne mit Navn eller i det Hele taget

[1]) Paa Charlottendal ved Slagelse hos sine Slægtninge, Proprietær *Frisch* og Hustru, f. *Catharina Tutein.* [2]) „En Novelle“, Sml. Digte V, S. 182.

ikke røbe Hensigten af Deres Spørgsmaal. — Skjøndt enhver Linie fra Deres velsignede Haand er mig usigelig kjær, saa maa jeg dog bemærke — forat De ikke skal kalde mig ubeskeden, *importun*, — at jeg med Taalmodighed vil vente Resultatet af Deres Undersøgelser til Deres Tilbagekomst her til Byen; jeg haaber da at se Dem hos Deres Svoger, hvem jeg igaar gav en dygtig Portion Skjænd i Deres Faders Overværelse, fordi han ikke havde averteret mig om Deres Nærværelse her i Byen.

. . . . . *Rosenkilde* er — jeg troer af Fortvivlelse — tiltraadt en Fodtur til Møen. Jeg fulgte den gamle Seladon[1]) paa Vej og tog en meget rørende Afsked med ham midt paa Landevejen.

At komme til Lyngby i Sommer lykkes mig vel ikke; jeg forsikrer Dem, at jeg, lænket til Skrivepulten fra Kl. 7—8 til 2—3, dog næppe er bleven færdig med mit sædvanlige og nødvendige Dagsarbejde.

At ønske Dem Morskab og Velvære, hvor De nu er, maa vel være overflødigt; men jeg vil bede Dem, hvor De saa færdes, bestandigen at bevare Deres Venskab for

Deres hengivneste
Christian Winther.

Paa samme Tid, som han var saa stærkt optagen af *Alvilde*, kom han — som før omtalt — næsten dagligt i *Rosenkildes* Hjem henne i Adelgade. Her havde han gjort Bekjendtskab med den tidligere nævnte *Sophie*

[1]) Efter en Hyrde i Romanen Astræa.

Hansen, (f. d. 20nde Septbr. 1812). Hendes Forældre vare *Rosenkildes* Husfæller; men hos dem følte hun sig ikke vel. Hendes Fader, der oprindeligt var Bondekarl, havde slaaet sig op til at blive Farver, men var uden alt Spor af Dannelse; han gik sædvanligviis med Træsko paa, saa det klaprede efter ham, og der var hverken ved ham eller hans Kone Noget, der kunde tilfredsstille den unge Datters aandelige Tilbøjeligheder. Husets Vært, Grosserer *Magnus*, lod hende opdrage, og hun blev sat i et af Byens bedste Pigeinstitutter. *Rosenkildes* Døtre følte hun sig dragen til, og den Intelligens og elskværdige Tone, hun savnede i sit eget Hjem paa Kvisten, fandt hun i Stueetagen, hvorfor hun saagodtsom altid opholdt sig dernede. Hun var ikke egentlig smuk, men meget yndig, let og graciøs, altid mild og blid. Snarere var hun over end under Middelhøjde, var harmonisk og fint bygget, havde en skarp Profil, et dejligt, mørkt Haar, som Winther beundrede, levende mørke Øjne og en ualmindelig klar, melodisk Talestemme, som gavnede hende ved hendes tiltalende Oplæsninger; hun sværmede for Digtere, og hendes Veninde *Julie Rosenkilde* traf hende en Dag i Færd med at klippe „en Erindring“ ud af *Henrik Hertz's* Kavajslag, der hang i den forreste Stue hos *Rosenkildes*[1]). Noget Digterisk var der over hende selv. Blev der oplæst poetiske Værker, græd hun let, navnlig over *Schillers* og *Goethes*, og det Sværmende og Sentimentale vare ved Siden af det Bundærlige væsentlige Be-

[1]) I et Brev fra Winther til *Hertz*, der var i Italien, staaer der: „Fra *Sophie Hansen* har jeg udtrykkelige og meget venlige Hilsninger til Dig“ (21nde Sept. 1833. Breve fra og til H. H., S. 219).

standdele af hendes Natur. Andre unge Piger lignede hun ikke, som hun overhovedet ikke var lige ud ad Landevejen; i de fleste Henseender var hun imidlertid en Kontrast til *Alvilde Müffelmann*.

Sophie Hansen og hendes Veninde *Lise Storm*, vare — som jeg tidligere har omtalt — Bægge Gjenstande for Winthers Opmærksomhed. Forunderligt er det at sætte sig ind heri, naar man veed, hvor stærkt han alligevel var optagen af *Alvilde*. I en Champagnevise, han skriver omtrent paa denne Tid, siger han:

Tidt, naar Hjærtet maatte stride
tvivlsomt mellem hulde To,
lod Champagnen vi nedglide
for at mægle Fred og Ro;
for det Meste har den dømt:
elsk dem Bægge lige ømt. —

Vi have her hos *Rosenkildes* paa en Maade en Gjentagelse af hans Følelser over for de to Frøkener *Müffelmann*.

Han valgte altid Mørkningstiden til sine Besøg i det *rosenkildeske* Hus. Saa sad Husherren og Fruen hver i sit Hjørne af den store Sofa i Stuens Baggrund og sov tilmiddag. Chr. Winther havde da i Almindelighed sin Plads ved Klaveret paa Sidevæggen, hvor han stod og konverserede *Sophie Hansen*. Han talte sagte, næsten hviskende — det skulde vel lade, som det var af Hensyn til de sovende *Rosenkildes*; men sikkert er det, at derved fik selv det Ubetydeligste, han sagde, en særegen fortrolig Karakter, som gjorde Indtryk paa en ung Pige; og saaledes talte han forresten saagodtsom altid med saadanne. En Dame, som har havt Lejlighed

til at iagttage ham paa dette Omraade, har sagt til mig: „Han var ret Hvad jeg vilde kalde koket. Han gjorde aldrig Kur ved flove Komplimenter, men ved fine Pikanterier; hans Stemmes indsmigrende Lyd, hans hele indtagende Person, hjalp ham utroligt. Jeg vil ikke kalde ham egentlig klog; men han havde ualmindelig fine Følehorn og forstod altid at sige Det, der gjorde Indtryk netop paa *den* unge Pige, han talte med.“ Overfor dem, han gjorde Kur til, blev han veltalende. „Alt traadte da i Baggrunden, og kun det liflige Billede af det Nærværende begejstrede ham. Den samme Lidenskabelighed, der nu saa aldeles betog ham den ham ellers egne ængstelige og snu Besindighed, begavede ham tillige for Øjeblikket med en uopholdelig Strøm af veltalende Ord, der ellers sjældent stod til hans Raadighed“ [1]).

En Dag — vistnok i Dec. 1832 — var han atter bleven afviist hos *Alvilde* og gik da kort efter hen hos *Rosenkildes* til en saadan Mørkningsscene. *Julie Rosenkilde* var dengang en lille Pige, men huskede tydeligt hele sit Liv igennem Hvad hun den Dag overværede. Gamle *Rosenkilde* havde rejst sig fra Sofaen og var gaaet ind i sin Stue; da hørte *Julie*, at Samtalen ved Klaveret med Eet blev saa underlig urolig, Winther lagde Haanden paa sin Pande, og i det Samme løb *Sophie Hansen* ud ad den ene Dør, medens Chr. Winther gik ind til *Rosenkilde*. „Jeg veed ikke Hvad det er“, sagde han, „men jeg maa være bleven forlovet“. „Det maa Du saa Gu' da vide!“, raabte

[1]) Om Felix i „Episode af et Familieliv“ (Sml. Digtn. IX, S. 154).

Rosenkilde. Winther fik imidlertid snart Syn for Sagn; thi et Øjeblik efter kom *Sophie Hansen* ned med sine Forældre, der delte hendes Henrykkelse over den Lykke, som var overgaaet hende. Der sendtes nu Bud til *Storms* i Sølvgade, om de vilde komme hen til *Rosenkildes* for at celebrere Winthers Forlovelse med *Sophie Hansen.* Frøken *Lise Storm* stod, da Buddet kom, paa en Trappe, der fra Dagligstuen førte op til Portværelset; hun besvimede og faldt ned ad Trappen, men gav ikke desto mindre dog Møde ved Deklarationsgildet og var med til at drikke de Nyforlovedes Skaal. — Da Winther om Aftenen, efterat Alt var forbi, kom ind i *Rosenkildes* Værelse for at faa tændt sin Cigar, sagde han: „Nu er jeg det ulykkeligste af alle Mennesker; for jeg har aldrig villet forlove mig med hende“. „Saa skal Du saa Gu' ogsaa gjøre det forbi igjen“, sagde *Rosenkilde.* „Nej“, svarede Winther, „det var, fordi det var Mørkning, og saa var jeg i en saadan Stemning, at jeg ikke vidste Hvad jeg gjorde; jeg handlede paa Trods. Nu maa jeg blot have Tid til at sætte mig ind i det, saa skal det nok gaa — det er blot kommet mig altfor overraskende“. Han havde sikkert tænkt, at *Alvildes* Følelse for ham skulde klares derved, at hun fik ham at se som en Andens Brudgom[1]).

Ulykken var den, at Winthers øjeblikkelige Stem-

[1]) At han forlovede sig paa Trods udtales ogsaa i de førnævnte Optegnelser blandt *Stemanns* Papirer, i hvilke der siges: „Det vidstes og blev nævnt af hans Venner, at han paa samme Tid, [som han forlovede sig med Jfr. *Hansen*], havde en lidenskabelig Tilbøjelighed for en anden ung Pige, der ikke gjengjældte hans Følelse, og at hans Forlovelse saaledes tildels var *par dèpit*“ (af Ærgrelse).

ninger, der aldrig havde Modvægt i fast Villie og Karakter, tidt bragte ham til at foretage Skridt, han siden bittert fortrød, og denne hans „bløde, bøjelige, flydende Natur“ gjorde lidt efter lidt hans Liv ulykkeligt. Derfor anklager han sig selv i Felix's Skikkelse i „Episode af et Familieliv“ for sin vankelmodige Karakter, det Ubestemte i sine Tilbøjeligheder, Mangel af Kraft og Fasthed i Øjeblikket. Da Felix i denne Fortælling lige vil til at fri, men bliver afbrudt, „styrter han ned fra den højeste Begejstrings Himmel, hvortil han nogensinde havde hævet sig; han bliver pludseligt bragt til Besindelse og til en Betragtning, der ender med det hemmelige, hjærtelettende Suk: „Ah, det var i Tide!“ [1]). Hvor havde det været godt, om en saadan Afbrydelse var skeet, idet Chr. Winther vilde fri til *Sophie Hansen.*

Otte Dage efter Forlovelsen sagde han til *Poul Møller*: „Kan Du huske, at jeg for et Aar siden drømte, jeg var bleven forlovet, og jeg var da det ulykkeligste af alle Mennesker? Nu er Drømmen gaaet i Opfyldelse“ [2]).

Imidlertid tog han Sagen op saa godt, som det lod sig gjøre. Han sagde til *Sophie Hansen*: „Din Klædedragt synes jeg ikke om. Enhver skal klæde sig efter sin Individualitet; den kjender Du ikke selv; nu skal jeg give Tegning til Dine Dragter“. Det gjorde han, betalte dem, og, da de vare færdige, gik han ud at gjøre Visitter med hende [3]). Jomfruerne *Rosenkilde*

[1]) Sml. Digtninger IX S. 122. [2]) *P. Møllers* egen Meddelelse til Fru *A. M. Berthelsen*, født *Sidenius*, som har fortalt mig det. [3]) Hos *Stemann* siges der: „Jfr. *Hansen* var en aldeles fattig Pige, og Winther maatte derfor ganske paatage sig hendes Eqvipement, saa at hun med Anstændighed kunde fremtræde med ham i den selskabelige Verden, og i denne hans Stilling, i Forbindelse med den

laa i aabne Vinduer og fulgte med Øjnene de Forlovede op igjennem Adelgade; de vare i een Forbavselse over, saa fin og forandret *Sophie* var bleven. Winther overøste hende med Parfymer og allehaande Gaver. Om Aftenen sad han i hendes Værelse og forelæste hende *Goethes* og sine andre tyske Yndlingsdigteres Arbejder.

De Første, han førte hende til, vare — *Müffelmanns! Alvilde* skulde dog se, at han kunde vinde en ung, smuk og begavet Piges Hjærte. *Sophie Hansen* blev meget venligt modtagen, og Winther kom ofte *der* med hende; hun og *Alvilde* blev saa gode Veninder, at de førte en livlig Korrespondance, i hvilken *Sophie Hansen* i de højeste Toner omtalte Chr. Winther, som hun var dødelig forelsket i. „Men det var strax *mig* klart“, sagde *Alvilde Müffelmann* senere til mig, „at de To, de kunde aldrig passe sammen; *hun* var ikke fri for at være lidt smægtende-sentimental, og *han* holdt altid mest af det Livlige og Pikante hos Kvinderne; *det* passede ikke“.

Ogsaa i *Deichmanns* Hus præsenterede Winther sin Kjæreste, og, som de en Aften ubudne indfandt sig *der*, traf de *Alvilde.* Da de atter skulde derfra, gik Frøken *Hanne Deichmann* ud for at hente de unge Damers Overtøj ind i Stuen til dem. Winther fulgte efter hende og rev *Alvildes* Tøj fra hende, hvorpaa han heftigt kyssede hendes Sjal. Frøken *Deichmann* udbrød: „De er jo gal, Winther! De er jo forlovet med *Sophie Hansen!*“ [1]) Omtrent samtidigt dermed skrev han i „Annette“:

Omstændighed, at han nu ikke længer gav Timeunderviisning, medgik vel Resten af hans Formue.“ [1]) Professorinde *Barfoeds* Meddelelse til mig.

„Jeg trykked Dit Sjal til Munden
„og aanded den fine Duft
„mer henrykt end i Lunden
„Nattens balsamiske Luft.“ [1]).

Ogsaa for *Ulrikke Strøm* forestillede han *Sophie Hansen*; de saaes ellers sjældent efter *Rasmus Nyerups* Død; men denne Begivenhed vilde han dog gjøre hende delagtig i. Hun var aldrig i sit Liv bleven saa forbavset som ved denne Lejlighed, for det Første, fordi hun ikke troede, han nogensinde kunde tage den Bestemmelse at forlove sig, for det Andet, fordi hun ansaae det for en Umuelighed, at nogen Pige i Verden vilde tro, han kunde falde paa at gifte sig med hende [2]). At Winther dog virkelig tænkte derpaa, er vist. I Slutningen af 1832 søgte han Fredensborg Kapellani og vilde da, hvis han havde faaet det, have draget derned som Nygift.

Der gik en lille Tid, i hvilken han var meget venlig og opmærksom imod sin Kjæreste; han *vilde* gjennemføre sine Forpligtelser. Endelig indsaae han, at, skulde han kunne vedblive med Forlovelsen, maatte han have hende paa Afstand, saa kunde han digte en anden Person ud af hende og saaledes maaske besynge hende. Han skrev over til sin Stiffader, at han, da det jo var hans Agt at ville være Landsbypræst, ansaae det for heldigt, om hans tilkommende Hustru lærte Landhusholdningen, og han vilde derfor bede, om hun maatte komme over til hans laalandske Slægt, forat denne Plan *der* kunde sættes i Værk. Hans Anmodning blev fra alle Sider besvaret med den hjærteligste

[1]) Sml. Digtn. V, 124. [2]) Hendes egne Ord til mig.

Imødekommenhed, og selv fulgte han da *Sophie Hansen* til de laalandske Arnesteder. Den 29nde Januar 1833 skriver han til *Knud Sidenius* i Maribo[1]): „Paa Onsdag om 8 Dage, nemlig d. 6te Februar, vil *Sophie* og jeg begive os paa Rejsen, *deo volente*, og hvis ikke nu uforudseelige Hindringer, f. Ex. Sygdom, skulde indtræffe. Vi komme altsaa til Iselingen om Aftenen, hvor vi, som Du kan begribe, maa opholde os een, men ogsaa kun een Dag (d. 7ende Febr.). Den 8nde, saa tidligt som mueligt, rejse vi derfra *over Nykjøbing*, eftersom Vejene fra Gaabense til Guldborg ifølge *Friis*'es[2]) Beskrivelse ere slette og Intet i Tid derved vindes. Om Eftermiddagen kan jeg altsaa haabe at være i *Sundby* Færgegaard. Nu er min ydmyge Bøn, om Du med et Par Heste vilde hente mig *der* — hvis det [?] var mueligt — med Faders Vogn. Jeg vilde saa blive en 8 Dages Tid derovre og siden efterlade *Sophie* i Øster-Ulslev[3]), hvor Folkene ere saa velsignet gode at ville lære hende — eller rettere: give hende en lille Idé om — en præstegaardlig Husholdnings Førelse. *Hvor* vi skulle være i Maribo — det veed jeg ikke; men det afhænger ganske af den Besked derom, som Du maaske er saa god med et Par Ord i Forvejen at give mig . . .“[4]) Rejsen gik for sig efter Bestemmelsen; paa Iselingen blev han — som altid — udmærket modtagen, og man søgte *der* at yde hans Brud en udsøgt Opmærksomhed, saa meget mere, som hele den *aagaardske* Kres højligt forundredes over den høflige Kulde, Winther selv viste

[1]) Dette Brev ejes af Redaktør *Gulmann*. [2]) Vistnok *N. F. Friis*, en Proprietær-Søn fra Laaland, senere Bestyrer af „Mariboes Skole“. [3]) Hos *Isaac Sidenius*, gift med *Trine Møller*. [4]) Slutningen mangler.

hende; han talede ikke mange Ord til hende, og hun gjorde Indtryk af at være genert og ulykkelig[1]). Da de Forlovede kom til Laaland, undrede Winthers Slægtninge *der* sig over, at han netop havde valgt *hende* til sin Brud; de havde tænkt sig, hun maatte være ganske anderledes; men de lærte snart at anerkjende hendes ypperlige, ædle Egenskaber og skatte hende højt[2]). I Maribo Bispegaard blev der i Anledning af Forlovelsen gjort stort Middagsgilde, og om Aftenen var der Bal; *der* dansede de „Blindebukke-Dans", og Winther kom til at gaa ved Siden af Frøken *A. M. Sidenius*, den senere Fru *Berthelsen*; hun sagde til ham: „Det er da rent galt, at *Du* er her og *Sophie* helt derovre". Da gnistrede han Tænderne sammen og sagde: „Jeg bliver rasende, hvis Du kalder paa hende; saadan som det er, skal det netop være"[3]).

Winthers Ophold derovre maa vistnok have strakt sig ud over den før angivne Tid: 8 Dage; dette synes at fremgaa af den sene Datum, d. 5te Marts 1833, paa følgende Brev: „Kjære Knud og Sine! Tusend und abermals tusend Tak for dennegang! Jeg havde det saa fortræffeligt og overlod mig aldeles til Sorgløshed, som om der Intet havde været, var eller kunde komme ivejen; gid man altid kunde dette, saa var der virkelig heller Intet ivejen, og Alt vilde gaa, som det var smurt. Men desværre: man er ikke altid saaledes Herre og Mester over sit Lune! . . . . . Jeg har mange Hilsener

[1]) Efter Meddelelse af Frøken *Hanne Munthe*, som da var paa Iselingen, senere stadfæstet af Gehejmeraadinde *Hall*. [2]) Ifølge forskjellige Meddelelser fra Slægten. [3]) Hendes egen Meddelelse til mig.

til Jer Bægge fra *Aagaards*". Det sees altsaa, at han ogsaa paa Hjemturen har besøgt Iselingen.

Sophie Hansen var en Tid i Maribo Bispegaard, saa hos Winthers andre Søskende, mest — omtrent to hele Aar — hos Præstens i Øster-Ulslev. — Et Brev, som hun Aaret efter sin Ankomst dertil har skrevet til *Isaac Sidenius's* Broder *Niels S.*, Seminarieforstander i Lyngbye ved Grenaa, vil oplyse nogle af hendes Forhold i denne Tid:

Maribo d. 17de Januar 1834.

Kjære Ven! Saaledes tør jeg jo nok kalde Dem? *Trine*[1]) tager mig det vistnok ikke unaadigt op, og jeg veed, hun er liberal, saa fri for alle Fordomme som min Winther, der netop har gjort mig det Forslag at bouleversere[2]) den engang antagne Orden, idet *han* skrev til Konen og *jeg* til Manden. At De taber derved, det føler jeg nok; men jeg vil bede i forslidte, men dog sande Ord, at De ej vil se paa Skriftens Værd, men paa Skriverskens Hjærte. Komplimentvæsenet er iøvrigt ikke mit Fag, som De nok veed, og allermindst forsøger jeg mig i det, naar jeg mundtligt eller skriftligt meddeler mig til de Mennesker, som jeg holder meget af. . . . De jydske Herligheder have nok ikke blendet Deres Øjne, eller rettere sagt: De har slet ingen fundet[3]). Dersom en god Genius vilde føre min Winther og mig som Præstefolk i Nærheden af Lyngbye og Albøge[4]), saa vilde vi gjensidigen trøste hinanden. Dog — jeg

[1]) Hans Hustru og Kusine, Datter af Købmand *Edvard Sidenius* i Maribo. [2]) kuldkaste. [3]) Han var 6te Septbr. 1833 bleven forflyttet fra at være Vicepastor i Vesterborg paa Laaland til at blive Sognepræst i Lyngbye. [4]) Annexet dertil.

behøvede ingen Trøst: jeg var jo hos *ham*, som er mig Slægt og Venner, hos *ham*, som jeg hver Dag ærer og elsker højere, og for hvis Lykke jeg kun lever og aander. — Dagen før Juleaften stod han pludseligt iblandt os; han var gaaet bag om Huset; jeg stod oppe i mit lille Kammer og stirrede ins weite Ferne og anede ikke den Glæde, der ventede mig. Vi levede dejlige, stille Dage i det kjære Øster-Ulslev. Om Dagen færdedes jeg i Køkken og Bryggers; men Aftenen samlede os. Børnene blev ved gode Ord og Gaver bragte til Rolighed — saa læste Winther højt for os fortræffelige Noveller, udgivne af *Heiberg*, men af en anonym Forfatter, som man forgjæves bryder sit Hoved med at udgrunde, ogsaa nogle af sine egne, som jeg naturligviis finder dejlige, men som han af utidig Angest opsætter at lade komme for Læseverdenens Øjne. — Den tredje Juledag blev den Sidstfødte holdt over Daaben af Madam *Aarestrup* og opkaldt efter hende og hendes Mand[1]); bægge Personer ere jo *Isaacs* Inklinationer; *jeg* havde den Ære at holde Huen, og en hel Skare Præstemænd stod Fadder. Aftenen gik jævnt hen med Passiar og Kaartenspil; *hvor* mange forskjellige Mennesker ere samlede, *der* kan ingen solid Morskab finde Sted, Konversationen drejer sig om almindelige Ting, og man føler sig let og fri, naar man igjen er alene i sin vante Kres. Saaledes gaaer det mig og vist Alle, som føle den stille, huslige Roligheds Værd. I det Kapitel ere vi enige — det veed jeg bestemt. — I 14 Dage vare vi samlede i Øster-Ulslev. *Trine*[2]) led lidt af Forkølelse;

[1]) *Caroline Emilie S.*, død som Barn. Talen er her om Digteren *Emil Aarestrup*, dengang Læge i Nysted. [2]) *Isaac Sidenius's* Hustru.

men hun var oppe; *Isaac* var rask og — som altid — lystig og velsignet. Dersom vi ikke havde ham i Præstegaarden, saa saae det sort ud; han er en Slags Sol, som varmer og opliver Alt, hvad der befinder sig i hans Nærhed. De veed vel, at han søger Tjæreby i Sjælland, dog uden noget heftigt Ønske om dets Erholdelse; men jeg kan ikke forstaa, hvorledes han skal kunne existere uden sin Tofteskov, sin Nøddeplukning og sin *Doktor*[1]); dog — Spas *à part*! „Sjællands Blomstervang“ [2]) vilde vist være ham ligesaa ørkenagtig, som Lyngbye er *sibirisk*; hans Hjærte vilde bløde af tusende Saar ved at forlade sit Barndoms- og Manddoms-Hjem[3]).

Nu er Winther og jeg her hos Fader; at her er godt at være, at man kan suge Honning af hvert Ord, som der kommer af hans Mund, det veed jo Enhver, som kjender denne elskelige Mand.

Nyaarsdag gjorde vi *Aarestrup* et Besøg, *Isaac*, *Winther* og jeg; *Trine* maa desværre endnu renoncere paa den Førnøjelse at besøge sine Venner. . . . Det var en morsom Dag og Aften; *Aarestrup* forelæste sine dejlige Poesier, der forskaffede Winther en sand Nydelse; den Mand har et afgjort poetisk Geni. Men han er saa sær — eller jeg veed ikke hvad Navn jeg skal give hans Vægring — at han ikke vil lade disse dejlige Musabørn komme ud i Verden; de vilde dog gjøre Opsigt ved deres Originalitet og Skjønhed. — Vi have ogsaa i det nye Aar været paa Engestofte[4]),

[1]) *Aarestrup*. [2]) Winthers Udtryk i Digtet „Afsked“. [3]) Hans Fader var hans Formand *der*, og han var selv født *der*. [4]) Hos *Wichfelds*.

hvor vi morede os fortræffeligt. Besøg [hos] og Omgang med adelige Personer er forresten ikke Det, jeg ynder; jeg er ikke aristokratisk nok til at skjønne paa deres Nedladenhed; men [de] *wichfeldske* ere bedre end mange Andre, synes mig, og desuden, naar Winther er med mig, saa har jeg Courage. . .

Nyheder fra Kjøbenhavn, som De kunde tro, jeg maatte være fuldt proppet med, ere saa efemeriske, at, inden de komme til Jylland, have de tabt Interessen, og derfor vil jeg ingen meddele. — *Betty*[1]) har været Døden nær; nu er Faren overstaaet; men hun er saa mat, at hun ikke kan være oppe endnu. Den arme *Poul*! — *Oehlenschlægers* Stjærne begynder atter at lyse; den har dalet længe — det synes mig endogsaa, at den har været aldeles slukt; men hans sidste nye Tragedie *Dronning Margrethe* skal erindre om hans fordums glimrende Periode. *Lise Clausen*[2]) lever i sit Gimlinge som i Paradis; hun er ferm som Husmoder, ferm som sin ortodoxe Mands Medstudererske. Gud være lovet, at hun føler sig lykkelig; det havde jeg mindst ventet.

Kjære Sidenius! Vær nu mild og god som altid, og se ikke med Kritikkens Øje paa mit Smøreri; dersom *Trine* nu ikke er forskrækket for mine og forvænt ved Winthers Breve, saa vilde jeg gjærne sende ogsaa hende en Epistel. Den søde, fromme *Grethe*[3]) har mit Løfte, og jeg ligner Kvækerne deri, at jeg bestemt

[1]) *Poul Møllers* Hustru. [2]) Født *Storm* (se S. 244 og 246); hun var i 1833 bleven gift med Stiftsprovst *Clausens* Søn, Lic. teol. *Emil Theodor C.* [3]) Hans yngste Søster.

holder mine givne Løfter. Hils nu Deres lystige, elskværdige Kone, *Grethe* og hele Børneflokken fra

Deres hengivne
Sophie Hansen.

Dette Brev suppleres ved følgende fra Christian Winther til *Alvilde Müffelmann:*

Øster-Ulslev d. 2den Jan. 1834[1]).

Hvad skal jeg vel kunne tilskrive min elskværdige unge Veninde Andet, end Hvad jeg altid og ideligen gad forsikre hende om og give hende Beviser paa: at jeg er saa inderlig lykkelig ved Deres Venskab, at jeg *stadigt* og *trofast* tænker paa Dem og at det vilde volde mig en uhyre Sorg, hvis De nogentid berøvede mig Deres venlige Godhed og det Venskab, hvormed De saa usigeligt glæder mig, og hvoraf jeg er stolt. Men jeg *kan* ogsaa dette med Rette! Og jeg skal gjøre mig al muelig tænkelig Flid for at bevare mig dette kjære Klenodie.

Min Rejsebeskrivelse er meget kort, kold og tør. Kl. 5 rejste jeg fra Kjøbenhavn; da jeg Kl. 10 $^1|_2$ rejste fra Kjøge, havde der begyndt en Storm, som om Himmel og Jord skulde forgaa, og Kassen, hvori jeg som en indesluttet Løve eller Abe sad, var efter Kuskens Paastand et Par Gange nær ved at blæse om. — Jeg maa tro, at jeg har Organ for det Karakteristiske hos Mennesker, hvis der gives noget saadant, hvilket De vil kunne sige mig; thi jeg erindrer jo nok, at De engang studerede Frenologien ret ivrigt. Da jeg nemlig i Rønnede Kro paa Sofaen tog lidt Hvile, medens

[1]) Altsaa ikke længe efter Digtet S. 231—34.

Hestene fodrede i Stalden, indtraadte en ankommen Rejsende, og efter dennes Maade at gaa, aftage sin Kappe samt Rejsestøvler og stampe i Gulvet, tage Tobak, nyse, rømme sig, tale til Pige, etc., sluttede jeg — skjøndt aldeles i Søvne — at det maatte være en Løjtnant; og se, da jeg aabnede mine Øjnes Vindvesskodder, stod ganske rigtigt et Exemplar for mig. Men Herregud, Hvad kan slig Menneskekundskab vel hjælpe til? Det er ikke alle Folk, som tage Tobak og tale uartigt med Kjælderpigerne! —

Sundby paa Laaland skulde have været den sidste Station før min Ankomst til *Sophie;* men, da det var silde og mørkt, saa negtede Postkarlen næsten rent ud at kjøre den didhen førende Vej, da den endog om Dagen var næsten ufremkommelig; den gaaer nemlig gjennem det lave Laalands laveste Del, gjennem Moser og Skove, der strække sig ned mod Stranden og paa somme Steder fordum nok have været Havbund. Han foretrak — for de samme Penge — at kjøre mig den længere Vej til Maribo, hvorhen jeg da lod mig føre og traf *der* min fortræffelige Fader i ret taaleligt Velgaaende. Næste Dag gik Turen da til *Sophie*, hvem jeg traf rask og „guter Dinge“. Hun stod her nys og bad mig hilse Dem og Deres Moder saa mange Gange, som der kan rummes i et Brev. Jeg fandt hende til min store Glæde saa aldeles *inde* i min Familie og i Husvæsenet, hvortil hun efter sit eget og min Søsters Sigende har baade Lyst og Haandelag. Alle Folk — baade Børn og Tjenestefolk — holde meget af hende, og det kan heller ikke godt være Andet.

Et Par Dage efter min Ankomst hertil var min

Svogers yngste Datter i Kirke. Dr. *Aarestrups* Kone, hvis Navn i Forbindelse med hendes Mands (*Caroline Emilie*) Barnet fik, holdt hende over Daaben, *Sophie* holdt Huen, og jeg tilligemed nogle Dem Ubekjendte vare Faddere. I Sommer stod *Sophie* Fadder til Dr. *Aarestrups* yngste Datter. — Igaar havde Dr. *Aarestrup* indbudt os tilmiddag Kl. 4. Vi vare kun 6 Personer samlede; thi saaledes ynder *han* det, ligesom jeg. Jeg kan ikke sige Dem, hvor herligt jeg morede mig! Det var en *nydelig* lille Diné paa fem Retter og udsøgt Druesaft: petit Bourgogne, Madeira, Champagne; efter Bordet sad min Svoger og jeg i Doktorens sirlige lille Studerekammer, hvor han, den prægtige Mand, forelæste os en *Mængde* saa fortræffelige, originale, kraftige, karakteristiske, snurrige og alvorlige, dybttænkte og lette poetiske Produktioner, at jeg i 2—3 Timer sad og hørte derpaa som en Billedstøtte. *Han kan!* — som Dr. *Voss* siger. *Han kan!* Han skriver os andre smaa Poeter rent sønder og sammen. At jeg af al Magt trængte ind paa ham med Overtalelser og Bønner [om] dog endelig at lade Andre nyde Godt af denne Skat, som dog nu ligger næsten begravet, følger af sig selv. Han *tvivler* — og Hvem maa ikke det? Men Ingen dog med mindre Grund, end han! Min Svoger, som kjender ham nøje, sagde mig dog, at han troede, at en Andens fordelagtig ytrede Mening nok maaske kunde virke paa ham i denne Henseende, pussere hans Villie lidt. — I Mangel af Andet fik jeg for det Første Løfte af ham om en Afskrift af nogle af hans Romancer, hvilke jeg — tilligemed et langt til

Sophie skrevet Digt[1]) — skal have den Glæde at forelæse Dem og Deres velsignede Mama! — Da jeg rejste hjem om Aftenen, var jeg ligesom ør og fuld af Glæde over alt det virkelig højst Udmærkede, jeg havde hørt.

For Vejrets Skyld have vi forresten indskrænket vore Passetemps[2]) inden for vore egne Døre, hvilket — som De veed — er mig det Kjæreste. Vi have passiaret, jeg har forelæst „Hverdagshistorier", man har slagtet Svin, bagt en Uendelighed af Hvedebrød, gaaet lidt i Kirke, tysset paa den velsignede Flok uregerlige Unger, o. s. v. *Et violà tout!* Imorgen ere vi indbudne til Kammerherre *Wichfelds* paa Engestofte, og paa Mandag forlader jeg Øster-Ulslev for at tilbringe nogen Tid i Maribo, Laaland, hvorfra jeg vil drage direkte tilbage til No 61 i Kompagnistræde.

Er det nu virkeligen Deres Alvor, min fortræffeligste *Aluilde*, at De vil skrive mig til, gjøre mig saa lykkelig, saa beder jeg Dem — jeg tør jo nok? — lad det ikke vare for længe efter dettes Modtagelse. De adresserer da til mig i Maribo, Laaland. Jeg glæder mig ikke lidt til dette Brev, maa jeg sige Dem, og De gjør mig en virkelig Sorg, hvis det udebliver! — Vær nu stærk og rask og glad, og lad ikke Livets smaa *Modbydeligheder*, som dog aldrig kunne mangle, gjøre for stærkt Indtryk paa Dem og blege Deres Kinder, saaledes som sidst, jeg saae Dem; — det forekom mig idetmindste saaledes! Eller maaske var det *min Bedrøvelse* over Deres Bekymringer, der lod mig se Noget, som ikke var?

[1]) Se Side 265—66. [2]) Tidsfordriv.

Tag nu tiltakke med dette forvirrede Brev, der oven i Kjøbet er saa slet skrevet, at jeg frygter for, det vil koste Dem Møje at dechiffrere det; her er saa koldt, uagtet det brænder lystigt i Ovnen, at jeg knap kan holde paa Pennen; saaledes med disse stakkels Præstegaarde!

Nu: lev vel! Tusende Hilsener til Deres Fader, Moder, Søster og Brødre, og bliv ved, kjære *Aluilde*, bliv ved med at være mig en kjær, en velsignet, god lille Veninde, som jeg til Bestandighed skal være Deres trofaste, hengivne Ven

Christian Winther.

Med en Haandskrift, der i høj Grad ligner Chr. Winthers, skriver *Sophie Hansen* d. 12te Apr. 1834 fra Øster-Ulslev til *Alvilde Müffelmann:*

Min søde *Alvilde!*

Blot en Hilsen fra Dig i min Winthers Breve har glædet mig ubeskriveligt, hvor meget mere da ikke et helt Brev fra Din Haand! Jeg var saa *indbildsk*, at jeg aldrig troede, Din Tavshed var *Forglemmelse;* jeg dømte Dig efter mig selv: at glemme *dem*, som jeg holdt af, var en Tanke, jeg igrunden aldrig kunde fatte; jeg vidste ogsaa bestemt, at min søde Alvilde deri lignede mig; dette klinger noget ubeskedent; men jeg antager denne Ævne til at holde ret inderlig meget af de Personer, hvis Elskværdighed stod klar for mine Øjne, for en af de bedste i min Sjæl, og tillige er det jo slet ikke *min* Fortjeneste; derfor tør jeg nok anstille denne Sammenligning. Og at Du holder lidt af mig, det er min Alvildes Sanddruhed mig Borgen for.

Hvor skal jeg dog begynde med at fortælle Dig alle de store og smaa Begivenheder, som den laalandske Verden frembyder! Stof har jeg Nok af; men det er af saa uinteressant, saa upoetisk Natur, at jeg næppe tør gjøre Forsøg paa at forme det og sende det til Dig, som er saa forvænt ved idealsk Skjønhed; thi den har jeg ingensteds fundet saaledes at være Tendensen i Alt, som i Dit Hjem. — Jeg taler om *Det*, der i den sidste Tid har gjort mest Epoke her, naar jeg nævner Dig „det *tietgenske* Skuespiller-Selskab“. Jeg saae ogsaa disse Komedier et Par Gange, men fandt ingen *Philiner* og ingen *Wilhelm Meister*, men derimod en Samling af de allersimpleste Individuer. — Forresten gjorde de en enorme Lykke; Folk, som ikke vilde kjøre een Mil for at se en smuk Situation, og som gik følesløse forbi Naturens høje Skjønheder, de søgte *nu* — ved at fare otte Mile i Regn og Blæst paa de skrækkeligste Veje — at vise, at de have Skjønhedssans, de gabede nu med Henrykkelse paa de malede Træer og Blomster og saae forbitrede hen til mig, naar jeg ikke kunde undertrykke min Latter, som jo sagtens var malplaceret; thi det var ved de mest tragiske Steder.

De fleste Mennesker, som jeg har gjort Bekjendtskab med, ere — *entre nous* — kjedsommelige. Præsterne ere Landmænd, som ikke have Sans for Andet end Korn og Svin; deres Madammer snakke kun om deres Fløde og deres Smaa; dog iblandt de Sidste er der een Undtagelse, det er nemlig en Madam *Rosenkilde;* hun har været Guvernante hos en meget fornem Familie, hun har Dannelse, er smuk og behagelig, og

hendes Besøg hos os har forskaffet mig mange behagelige Timer[1]).

Gid jeg dog havde seet die schöne Poline![2]). Mazurka er den dejligste Dans, man kan tænke sig, synes mig. Hvorfor har Mennesket, som ellers er saa fuldkomment dannet, ikke Vinger? Det er en gal Indretning! Thi Hvad hjælper det os, at man om flere Aartusender nok har opfundet Flyvekunsten, undtagen for saa vidt som vi vil tro paa Sjælevandringen og vi — efter at have spadseret i forskjellige Skikkelser paa forskjellige Myriader af Kloder — igjen skulde komme her til denne prægtige Jord med dens Herligheder og saa maaske som Sommerfugle — eller i hvilkensomhelst Fugleskikkelse — se det tobenede Dyr Mennesket hæve sig ligesaa højt som vi. — Men, dersom jeg havde havt disse omtalte Vinger, jeg skulde da have svunget mig højt i den — ikke azurblaa — men graataagede Luft, dalet ned for Dine Fødder og hurtigt have beroliget Dig — hvis Du forskrækket havde troet at se en „Valravn med sorte, uldne Vinger" — med, at det var mig, den Sophie, som elsker Dig, og som glæder sig over Din Ynde, baade paa Polsk og paa Dansk, og som gjærne vilde bortbytte tre laalandske Dage for en eneste hjemme hos Dig ved min *Winthers* Side. — Forresten maa Du ikke tro, at Laaland er et Slags Sibirien eller en Ørk; vi have ogsaa varme Sommerdage og klar Luft og svajende Piletræer — og atter Piletræer — og dejlige Bøgeskove ved Østersøens

[1]) *Henriette Fred. Charl.*, født *Bøge*, f. i Lübeck 2den Septbr. 1810, død barnløs 20de Febr. 1868; hendes Mand var i 1832 bleven Sognepræst i Vester-Ulslev, som laa lige i Nærheden af Øster-Ulslev.
[2]) Vistnok en Dans.

Bredder og poetiske Doktorer! Og jeg, som sidder saa lunt inden Præstegaardens Vægge, har et Par gode, ypperlige Mennesker, som bære over med alle mine Forkertheder, og hvor *Hun* er *Winthers* Søster! *Der* skulde jeg ikke være fornøjet!! Vilde Du kalde det Utaknemmelighed, dersom jeg dog — trods alle disse Goder — i enkelte Øjeblikke ikke havde anden Følelse i mig end Længsel, naar jeg tillige forsikrer, at jeg ikke falder Nogen til Besvær dermed? Dog, jeg vil ikke gribe i de Strænge, som ere forstemte!

Kammerjunker *Jørgen Wichfeld* er heller ikke *min* Favorit; jeg veed nok, at *Winther* kan godt lide ham; men han er ogsaa elskværdig *facile* mod Mennesker; det er en Dyd, som *jeg* ikke besidder. Denne Kammerjunker talede med megen Entusiasme om Dig; det indtog mig strax for ham. Vi have nyligen refuseret et stort Selskab hos *Wichfelds;* thi det var kort efter den lille Piges Død[1]).

Den lykkelige Frøken *Henriette Wulff*![2]). Mon det dog ikke er Længsel efter hendes æstetiske Zøgling Hr. *Andersen,* der driver hende mod Syden? Jeg haaber da, at disse to skjønne Aander udi egen Indbildning blive forenede! Hvad Legemernes Styghed og Kantethed angaaer, da ligne de jo hinanden fuldkomment.

Du synes heller ikke om W's Portræt[3]); det glæder

[1]) Den 26nde Marts 1834 havde Pastor *Sidenius's* mistet deres halvtredieaarige Datter *Pouline.* [2]) Admiralens fra *H. C. Andersens* Historie bekjendte Datter. [3]) Maa være det af *Monies* malede, der blev offentliggjort i *Holst's* Nyaarsgave for 1835; om dette siger forøvrigt „Kjøbenhavnsposten“ (1834, No 257), at man kunde tro, Lykken i egen Person havde staaet *Monies* bi ved Udførelsen af det.

mig! Strax ved første Øjekast forekom det mig heldigt; men, jo oftere jeg saae det, desto mere mislykket fandt jeg det; men jeg udtalte mig ikke ret meget derover; thi jeg troede, at det var en Mangel hos mig; jeg har endnu aldrig seet et Portræt af mine Bekjendte, der var saaledes, som jeg synes, det skulde være.

Til Lekture — min bedste og største Glæde efter den at faa Breve — kan jeg kun opofre kort Tid; men jeg er altid godt forsynet — takket være min Svoger *Knud Sidenius* og Doktor *Aarestrup* . . .

Børneskrig og ditto Vrøvl kunne undertiden gjøre mig ør, og saadanne eensomme Timer som disse, hvori jeg beskæftiger mig med Dig, ere Rariteter og mig uhyre behagelige. — Nu, kjære Alvilde, kunde jeg efter god gammel Skik slutte med Hilsener til alle Venner; men jeg holder ikke af denne lette Hengliden over Alle, jeg er saa vidtløftig, at jeg nævner hver enkelt Person: Din elskværdige, velsignede Moder først og fremmest, Din Fader, den søde, yndige *Thora,* hendes wunderschöne Mann og Din Onkel *Carl!!* [1]) Ham er jeg igrunden . . . . Dog, nej, jeg vil *cachere* mine Følelser. — Tag tiltakke med Dette! Jeg vil bede Dig huske paa, at det har skaffet mig uendelig behagelige Timer, og, da jeg veed, Du er menneskekjærlig, saa overseer Du nok Hvad der skal oversees; det er nemlig: det *Hele!* Lev vel, kjære, søde Alvilde! Jeg haaber, at vi engang endnu i denne Verden skulle faa hinanden at se! Hils min *Winther* fra hans og Din

Sophie.

[1]) *Carl Tutein.*

Hele Winthers Slægt viste stadigt hans Brud stor Kjærlighed. I Februar 1834 skriver han f. Ex. til *Knud Sidenius:* „Jeg kan ikke noksom takke Dig, min kjære Knud, for al Din Godhed mod mig og al den venlige Opmærksomhed, Du viser *Sophie;* hverken hun eller jeg skal nogensinde glemme det". — Frøken *Ross*, som levede sammen med hende i denne laalandske Periode, skriver til mig: „Den stakkels Pige! Hun fik dog et Par glade Ungdomsaar ud af den Historie. Som Digterbrud blev hun højt anseet af Egnens Folk herovre, og — efter Hvad hun sagde mig — havde hun aldrig havt Troen paa en nærmere Forening med Digteren[1]). Da han havde friet til hende, havde han kun spurgt, om hun vilde *forlove sig* med ham; hun troede først, det var Spøg; men, da han forsikrede hende, det var hans Ønske, gav hun ham glædedrukken sit *Ja*, og derved var hun foreløbigt tilfredsstillet."

Man har af det ovenfor Anførte seet, at hun igjennem Pastor *Sidenius's* var kommen i Berøring med *Emil Aarestrups* i Nysted, omtrent en Mil fra Øster-Ulslev, og at der var et nøje Venskabsforhold mellem disse to Familier. I *Aarestrups* Digte fra 1838 findes der S. 137 et med Titlen „Silhouetter af en Præstefamilie", det, Chr. Winther hentyder til i sit Brev til *Alvilde Müffelmann;* det er skrevet om *Sidenius's* og tilegnet *Sophie Hansen* med følgende Slutningsvers:

I denne Tid desuden der er i Præstens Bur
en Jomfru, en sværmerisk, en dejlig Natur[2]);
hun ligner en Muse i Holdning og Blik —
hvad Under om af hende Begejstring jeg fik!

[1]) At dette er for stærkt sagt, vidne enkelte Steder i hendes ovenstaaende Brev om. [2]) I Originalmanuskriptet staaer der: „En Jomfru, en Digterbrud, en dejlig Natur".

Hvad Under, at jeg søgte, naar Hjærnen var tom,
de favre Ord, som hende fra Læberne kom!
Hvad Under, om til Tak — det var jo simpel Pligt —
jeg skrev hende dette ubetydelige Digt!

At han skrev flere end dette til hende, fremgaaer af følgende Brev-Brudstykker fra Chr. Winther til *Alvilde Müffelmann.* 8. Aug. 1835 . . . . . „Fra *Sophie* har jeg bestandigt Hilsener til Dem; hun er rask og ved godt Lune og Mod. Dr. *Aarestrup* skriver dejlige Digte til hende:

Der er en Trolddom paa Din Læbe;
der er en Afgrund i Dit Blik;
der er i Lyden af Din Stemme
en Drøms æteriske Musik.

Der er en Klarhed paa Din Pande;
der er et Mørke i Dit Haar;
der er en Strøm af Blomsteraande
omkring Dig, hvor Du gaaer og staaer.

Der er en Skat af evig Viisdom
i Smilehullet paa Din Kind;
der er en sød, jomfru'lig Elskov,
en Stjærnetaage, i Dit Sind [1]).

Der er en Verden i Dit Indre,
en sværmerisk, kaotisk Vaar,
som jeg umuligt kan forglemme,
som jeg tilbeder og forstaaer [2]).

Er Doktoren ikke halvgal? Paa dette Digt havde han af *Robert Burns* sat følgende Motto: „We part — but by these precious drops, that fill thy lovely eyes,

[1]) I *Aarestrups* „Digte“ ere disse to sidste Linier forandrede til:

„Der er en Brønd, en Sundhedskilde
for alle Hjærter, i Dit Sind.

[2]) „Digte“ 1838, S. 74.

No other light shal guide my steps, *Till thy bright beams arise*" [1]). Det var noget stærkt.

Om en Maaneds Tid flytter *Sophie* med min Svoger til Sjælland, op imellem Holbæk og Kalundborg [2]) . . . .

Forresten kan Digtet meget godt passe anderwärts! Addio".

Kjbhvn. 16. Septbr. 1835. „. . . . Dr. *Aarestrup* er i denne Tid her; jeg havde troet, at han var paa Vejen til det Sted, hvor *Sophie* nu opholder sig; men han har — desværre ikke Tid til denne divergerende Rejse. Han er *rasende* &. Det sidste Digt, han sendte *Sophie,* lyder saaledes:

O, Du er lig en Rose rød,
en Rose rød, min egen Glut!
Og Du er lig en Melodi,
sødt sungen til en Spaniers Lut.

Saa smuk som Du, saa smuk som Du,
ak, saa forliebt er jeg; —
til alle Søer er tørret ud,
saa længe elsker jeg Dig.

Til alle Søer er tørret ud,
til Klipperne smelte hen,
saa længe vil jeg elske Dig,
saa længe, mit Hjærtes Ven!

Og far nu vel, og lev nu vel,
og græd ikke blot, men smil;
jeg kommer igjen, jeg kommer igjen,
om det saa var titusend Mil! [3])

[1]) „Vi skilles — men ved disse kostbare Taarer, som fylde Dine elskelige Øjne, skal intet andet Lys føre mine Skridt, før Dine klare Straaler hæve sig". [2]) Værslev. [3]) *Aarestrups* Efterl. Digte, S. 206.

Det *skal* være af Skotten *Robert Burns;* men jeg har forgjæves søgt Originalen i B's samlede Værker. — — Han [*Aarestrup*] har ikke nævnt *Sophies* Navn for mig; og, da *Hertz* af en Hændelse i al Uskyldighed talede om hende, blussede hans Ansigt som en Bagerovn ved Morgenstunden — og jeg lo. — O, dio! Hvor det er pudserligt at „beobachte" Folk saaledes i de inderste Kroge. — Hvor jeg glædede mig ved at se Dem forleden i Lyngby! Hvor jeg saae paa Dem! Hvor jeg lige til nu har havt Trøst og Husvalelse deraf! Men — det er ogsaa ret ærgerligt — Sligt lægger De ikke engang Mærke til, men gaaer Deres velsignede, rolige Gang gjennem Livet! Ak! Ak! . . . . . Undskyld mig nu, at mit Brev er blevet saa langt; jeg *kan* ikke lade være, uagtet jeg af Deres totale *dødelige* Tavshed maatte kunne gjøre den Slutning, at jeg ikke *maa*. Hvad? Jusque à la mort à vous. Christian W."

14. Oktbr. 1835. Kjære Alvilde! Uagtet jeg veed, at Kjøbenhavn snart er saa lykkelig at indeslutte Dem inden sine Mure, saa kan jeg ikke *bare* mig for at sende Dem følgende Digt af Aarestrup: *Stævnemødet*[1]).

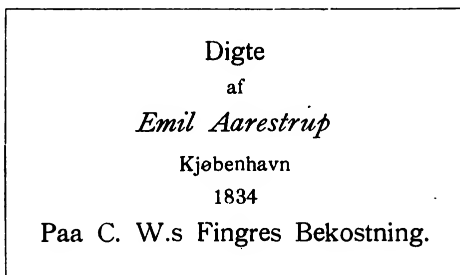
. . . .

Se, det var nu *det!* Jeg glæder mig nu til at se min Frue og min Frøken ude i den stille Bredgade, hvor jeg skal give mig den Dristighed at besøge Dem, saasnart Deres Ankomst forlyder. Jeg har jo ikke seet Dem i en Evighed. Addio!

Deres hengivne
Christian Winther.

[1]) „Digte", S. 43.

Gjennem *Sophie Hansen* modtog Chr. Winther stadigt *Aarestrups* Digte, saaledes „Platanen" („Digte", S. 209) med Udskrift: À mademoiselle, mademoiselle *S. Hansen.* Afleveres hos Præsten i Østerulslev, med Lejlighed", og til *Alvilde Müffelmann* afskrev Winther 6 af disse („Brønden", Digte 1838, S. 190, „Umulig-heden", S. 252, „I Teatret", S. 185, „Distraktion", S. 206, „Havfruen", S. 53 og „Det Ubegribelige", S. 228) med en meget sirlig Haandskrift i en lille, fin Bog, hvis Titel er:

Digte
af
Emil Aarestrup
Kjøbenhavn
1834
Paa C. W.s Fingres Bekostning.

Samlingen havde følgende Tilegnelsesdigt:

Til
Sra. *Donna Diana.*

En Perlekrans af Taarer,
Rubiners Elskovsblod,
kort: Alt, hvad Hjærtet daarer,
jeg lægger for Din Fod.

Den vil Dig lifligt styrke
ved Ynde og Behag
langt mer end mine mørke
og vilde Harpeslag.

Ydmygeligst
Rasmus Sjællænder.

Det var, som Chr. Winther vilde vise *Alvilde*, at den Bejler, hun havde vraget, nu ejede en Brud,

der kunde begejstre en sand Poet — men jo rigtignok ikke sin egen Brudgom! Han syntes — som det vil sees ovenfor — at han kunde anvende *Aarestrups* Vers om *Sophie* paa *Alvilde*. Da Frøken *A. M. Sidenius*, den senere Fru *Berthelsen*, spurgte ham, om han kunde finde sig i den Lykke, *Sophie Hansen* gjorde hos *Aarestrup*, svarede han oprigtigt, at Intet var ham kjærere og at han undte hende Alt i den Retning.

Selv følte han mere og mere det Usande og Uholdbare i sit Forhold til hende. Hun var ærlig over for ham; hun sendte ham straks hvert Digt, *Aarestrup* skrev til hende; men hele hans Forhold til *Alvilde* — mon det i sin fulde Udstrækning var hende bekjendt? Vidste hun virkelig, at han var forelsket i en ganske Anden end hende?

For at frigjøre sig fra sin Nød og Pine, gav han sig hen til en bevinget Digtning; netop i denne Periode skrev han „Annette“ (1834). Den frydfulde Forelskelses- og Forlovelses-Tid, de Nygiftes Salighed, Ægteskabets Lykke, Huslivets Trylleri — alt Dette skildrede den selv saa ulykkelige Forlovede i fine og varme Romancer, der dannede den mest yndefulde Idyl, indtil han tilsidst — ligesom i Følelsen af den Modsætning, der var mellem dette og hans egen Tilstand, — bryder af i en stor, skrigende Disharmoni, der svarer til hans egen Stemning, og siger: „Nej, saaledes er ikke Virkeligheden! Sandheden fordrer et hvinende Brag gjennem det Hele“. Ulykken var, at han ikke som Model for Annette kunde bruge sin egen Brud, men, efter sit Hjærtes Tilbøjelighed maatte tegne et Portræt af Den, der flere Gange havde sagt Nej til at ville være dette. Da Digtet

var færdigt, blev hun ogsaa den Første, han søgte, for at forelæse hende det[1]).

Efter Opholdet i Øster-Ulslev i Slutningen af 1833 og Begyndelsen af 1834 besøgte, ifølge et sikkert Udsagn, Chr. Winther ikke *Sophie Hansen* paa Laaland, hvorimod han meget ofte var Gjæst hos *Müffelmanns.* I Marts 1835 sendte han *Alvilde* sin Studentersang til Damerne: „For Skjønheds rige Blomsterflor“, og han havde da tilføjet Følgende: „Til *Alvilde* og de øvrige danske Damer, som — uden at regrettere Mangelen af Kammerjunkere, Officerer, holstenske Kontorister, & & & — ville beære Studenterforeningens Bal med deres Nærværelse“. Det blev afholdt paa Skydebanen og aabnedes med en Menuet, der dansedes efter et af Mandsstemmer udført Kor til Melodi af Menuetten af „Elverhøj“, hvortil Chr. Winthers ovenomtalte Text blev benyttet[2]). Mange af Herrerne, deriblandt Digteren selv, vare blevne enige om at give Møde i hvide, snævre Pantalons og Kjole med blanke Knapper. Chr. Winther, hvis Dame var *Alvilde Müffelmann,* deltog ivrigt i Ballet, medens *Sophie Hansen* sad ensomt i Øster-Ulslev. — Han var ingenlunde glad, naar hendes Længsel drev hende til Kjøbenhavn. En Dag gik den før omtalte Frøken *A. M. Sidenius* med sin Kjæreste, teologisk Kandidat *Berthelsen,* ude i Frederiksberg Allé; da kom Winther midt i en Flok glade Skuespillere ud fra *Kehlets* Kafé,

[1]) Hendes egen Meddelelse til mig. At „Annette“ stammer fra denne Periode, vide vi desuden af hans egen Fortale til anden Udgave af „Nogle Digte“ (1852), i hvilken han siger, at alle Digtene i denne Samling med Undtadelse af et Par ere blevne til i Aarene 1833—34. [2]) Se *J. H. Lorck*: 75 Aar, S. 88.

det nuværende „Sommerlyst". Idet han saae Frøken *Sidenius*, ilede han hen imod hende og sagde: „Imorgen kommer *Sophie*. Vil Du gjøre mig en stor Tjeneste? Vil Du følge rundt med hende paa alle hendes Visitter? Den Slags er *mig* uudholdeligt!" Frøken *Sidenius* udførte dette Hverv, og det var navnlig en Mængde Skuespillerfamilier, Visitterne gjaldt; allevegne var det tydeligt, hvor forbavset man blev over, at *Sophie Hansen* kom uden Chr. Winther. Til *Ulrikke Strøm* sagde han paa denne Tid: „Min Kjæreste lider saameget af Kyllingesorger; det kan man virkelig ogsaa blive træt af".

Da hun var vendt tilbage til Laaland, skrev hun til ham, men fik intet Svar og led meget derunder. Det var, som før sagt, oprindelig hans bestemte Villie, at Forholdet mellem dem ikke skulde brydes; men nu følte han det som en Umuelighed at gjennemføre det. — Den 20nde Febr. 1835 blev Pastor *Sidenius* — som ovenfor berørt — forflyttet til Værslev paa Sjælland; men i Naadsensaaret opholdt *Sophie Hansen* sig med Fru *Sidenius* og Børnene i Øster-Ulslev. Eftermanden her var forlovet og fik stadigt Breve fra sin Kjæreste. *Sophie Hansen* sendte *sin* Brev paa Brev; men der kom intet Svar, og Modsætningerne smertede hende. Endelig flyttede hun — som han fortæller i sit S. 267 anførte Brev til *Alvilde* — med Familien *Sidenius* til Værslev, og en Tid efter vilde Præsten have hende til at rejse til Kjøbenhavn for at faa Forholdet klaret; men det vilde hun ikke[1]). Efter nogen Overvejelse skrev hun

[1]) Meddelelse fra Pastor *Isaac Sidenius's* Søster.

saa til Winther: „Denne Tavshed kan jeg i Længden ikke udholde. Siig til mig, at Du hader mig, saa veed jeg Besked, saa har jeg noget Afgjørende at rette mig efter". Da sendte han hende:

Ravnens Kvide[1]).

Skjøn Jomfru taler til fangne Ravn:
„Du sidder jo lunt i Bure —
„saa siig mig da nu, hvad er Dit Savn?
„Dine Miner ere saa sure!"

Saa dybt sig nejed den uselig Ravn,
hans Taarer runde saa stride:
„Vidste jeg selv dets rette Navn,
„saa fik Du det snart at vide.

„Min ædle Jomfru med Haanden hvid,
„med Kinder og Læber røde!
„Holdt Du mig fængslet længere Tid,
„jeg troer forsanden, jeg døde.

„Det kogte Kjød fra Dit eget Fad,
„det er mig saa lidt til Baade; —
„visselig aad jeg en anden Mad,
„ifald jeg selv maatte raade.

„Din lunkne Drik og Dit Sukkerbrød,
„den Taarestrøm i Dit Øje,
„Dine lange Sukke, Din Tale sød, —
„det kan jeg slet ikke døje.

„Kun Den kan vide af Skoens Tryk,
„som selv maa træde i Skoen; —
„her sidder jeg nu med krummet Ryg,
„mens Ringen klemmer om Kloen.

„O, løs min Lænke, og bryd min Ring,
„luk op mit Gitters Døre! —
„Her duer jeg dog til Ingenting!
„Saa skal Du min Jubel høre!

[1]) Sml. Digtn, IV, S. 79. Dette Digt bringer i visse Maader Tanken tilbage til *Poul Møllers* „Torbisten og Fluen".

„Før var jeg lystig! — Jeg mindes nok
i Bøgens og Egens Grene
„jeg havde Hustruer, hundred i Flok, —
„nu seer jeg kun Dig alene.

„Jeg Duerne jog fra Slag til Slag,
„drak Blodet og hakkede Kjødet;
„det, maa Du tro, har en bedre Smag,
„end naar det er stegt og sødet.

„Man siger, jeg faaer kun Aadsel i Arv
„og bænkes ved Galgens Kroppe;
„nej, helst jeg styrkes ved Oxens Marv
„og sover i Skovens Toppe.

„*Der* har jeg min høje Gjæstesal;
„og dybt, hvor Stenen hælder
„sig over Kilden, klar og sval,
„er min velforsynede Kjælder.

„Min Ven er Midnattens sorte Sky,
„naar kjæk jeg ud mig svinger
„i dristigt Tog over Land og By
„alt paa mine susende Vinger.

„Da seer jeg i Dybet mangen Skat,
„fast Guldet mit Øje blinder;
„det ligger i Klosterets Grus forladt
„og dejligt i Mulmet skinner.

„Da skingrer af Glæde højt mit Raab,
„Og Hvo, som forstaaer min Tale,
„tager Arv i svundne Slægters Haab
„og kan med sin Vidskab prale.

„O, løs min Lænke, og bryd min Ring!
„Luk op mit Gitters Døre!
„— Her duer jeg dog til Ingenting! —
„*Saa* skal Du min Jubel høre.

„Hvad hjælper det Dig, jeg sidder her
„saa stille, forknyt og bunden?
„Du fange Dig heller en lystig Stær,
„som snakker Dig efter Munden.

„Se til, Du faaer Dig en Stillids fat,
„han haver saa favre Fjedre,
„og, er han i Staaltraadsfængslet sat,
„han pynter i Stuen bedre.

„En Papegøje var ogsaa god,
„han sidder i Ringen og gynger
„og gnaver sin vamle Gulerod
„og Dit Navn evindelig synger.

„En Turteldue Du skaffe maa;
„hans Lader er fine og smukke,
„saa kjælen han vil i Stuen gaa
„med evigt smægtende Sukke.

„Dog fange Du helst en Kanariehan,
„det er saa vakker en Sælle;
„om Sydlands duftende Skove kan
„i Kvad han snaksomt fortælle.

„Men fang dog ej Nattergalens Brud!
„Du tager fejl, hvis Du troede,
„at, før Du stinger dens Øjne ud,
„den synger en eneste Node. —

„Jeg saae, hvor de andre Fugle smaa
„smukt lærte i Bur at sjunge;
„da tænkte jeg strax: „Du ogsaa maa
„„faa Skik paa Din Røst og Tunge“.

„Saa lod jeg mig fange, — saa sad jeg fast;
„men Intet lærte jeg Stakkel,
„og, at mit Hjærte endnu ej brast,
„det er saamænd et Mirakkel.

„Jeg kan ej trives i dette Bur,
„her hjælper ej List eller Lempe;
„min raa, min ubændige Skovnatur
„vil evigt mod Baandet kæmpe.

„Alt Godt jeg ønsker min Jomfru kjær,
„Dig Himlen stedse bevare!
„Jeg beder Dig blot: „O, naadig vær!
„„Du lade med Fred mig fare!“

„O, løs min Lænke, og bryd min Ring,
„luk op mit Gitters Døre!
„— Her duer jeg dog til Ingenting! —
„*Saa* skal Du min Jubel høre!“ —

— Skjøn Jomfru alt med sin fine Haand,
med spodske Smil om Munden,
strax løste Ravnens Klo af Baand;
saa slap hun ham ud i Lunden:

„Tag nu kun Logi paa Dit Egetræ —
„jeg vil Dig slet ej genere!
„Nej, se mig til det tossede Kræ,
„hvor han kan ræsonnere!“

Hele Winthers Familie tog Parti med *Sophie Hansen*, hvem de Alle havde lært at elske og ære. Selv erklærede hun atter, at hun aldrig havde ventet at blive hans Hustru [1]).

Nogle af *Aarestrups* Breve til *Chr. Petersen* indeholde Oplysninger om Winther og hende i Tiden kort efter den hævede Forlovelse. Den 24nde Marts 1836 skriver *Aarestrup* fra Nysted: „Af et Brev fra *Sidenius* seer jeg, at Winther har ophævet sin Forbindelse med Jomfru *Hansen*. Det var mig ikke uventet. Mange dadle Winthers Adfærd meget; jeg gjør det ikke. At et Baand, som der absolut hører en vis Ruus til at finde naturligt og taaleligt, maa være pinligt og utaaleligt, naar denne fattes, kan jeg godt begribe. Hvorledes Jomfru *Hansen*, som jeg har stor Agtelse og Kjærlighed

[1]) Det er ganske i Modstrid med Virkeligheden, naar *Stemann* i sine Optegnelser om W. siger: „At han skulde have sendt hende et Digt „Ravnens Kvide“, for ved Hjælp af dettes Indhold at fremtvinge Forlovelsens Ophør, betvivle hans Venner. Det er vel blevet fortalt; men det stemmer ikke med de Følelser, Jfr. *Hansen* senere har baaret for ham“.

for, i saa lang Tid — som det lader — har kunnet misforstaa Winthers skaansomme Tilbageholdenhed og lemfældige Kulde, er mig en Gaade, og jeg beklager hendes Forblindelse; hun lider vist meget derunder. Med stor Finesse opspore Damerne det planmæssig Fordulgte, det listig Komponerede, og ere belavede derpaa; men det Aabne, Djærve, er en for bred Gjenstand for deres skarpe Syn, det overrasker Dem altid. Hils Winther, og siig, at hans „Ravnens Kvide“ [1]) finder jeg mandig og smuk; og det er et levende Digt, just af dem, jeg holder af. Vidste han, hvor gjærne jeg vilde have et Brev fra ham, saa skrev han mig til“. Den 22nde Marts 1837. „Jeg har idag skrevet et Brev til Jomfru *Sophie Hansen*, der endogsaa maatte redigeres og censureres. . . . Chr. Winther har været her paa Laaland i en Maaned, troer jeg, uden at besøge mig. Havde jeg havt Stunder, havde jeg ikke taget mig Etiketten saa nær, men maaske besøgt ham og min Ven, den Deputerede i Maribo [2]). Folk fortælle meget om Winthers Ytringer med Hensyn til hans forhenværende Kjæreste. Han skal beklage sig over ikke at kunne besøge sin Familie, fordi hun opholder sig i dens Skjød, etc., etc. (jeg troer det ikke muligt) — og man misbilliger overalt hans Adfærd. Pastor *Sidenius* tør ikke lade sin Kone vide, at den elskvær-

[1]) Mærkværdigt nok havde Winther, hensynsløs over for *Sophie Hansen* og ligesom til Selvforsvar, offentliggjort dette Digt i *Holsts* „Nyaarsgave fra danske Digtere“ 1836, og, da han i „Nogle Digte“ offentliggjorde „Vandring og Opdragelse« samt „Til A. M.“, vedføjede han Datum for deres Affattelse, saa Enhver kunde se, de vare skrevne, medens han var forlovet med *Sophie Hansen*. [2]) Kjøbmand *K. B. Sidenius*.

dige *Sophie Hansen* forlader deres Hus paa Grund af slige Ytringer; men hendes Delikatesse kan ikke tillade hende at blive; Præsten og Børnene ere utrøstelige over hendes Beslutning. Vorherre kjender Bunden og Grunden i disse Historier. Jeg selv har skrevet to Breve til den stakkels Pige, som forlades af Alle, men Høflighedsbreve! Hun skal nu til en Fru *Prætorius* i Kjøbenhavn. . . .[1])"

Dagen efterat dette Brev er skrevet, sender Chr. Winther fra Maribo følgende Brev til *Chr. Petersen:* „. . . Desværre kan min stakkels Søster i denne Tid ikke ret glæde sig over Nogenting. Hun mistede igaar, efter halvanden Dags Sygdom, sin ældste Søn, en Dreng paa henved tre Aar. Drengen har været tilsyneladende frisk al den Tid, jeg har været her; kun klagede han over Træthed og Hovedpine i de sidste Dage; men man ænsede det ikke. Sygdommen var Betændelse i Hjærnen og tog til i den Grad fra den ene Dags Formiddag af, at han den næste (22nde Marts) døde for vore Øjne. Lægen, som er en duelig Mand, gjorde sin Pligt, men forgjæves. Det var den Tredie, de mistede. — Min Fader, der — mellem os sagt — holder meget mere af mig, end jeg fortjener, har overtalt mig til at forlænge mit Ophold her endnu i 8 Dage. . . . Den projekterede Rejse til Dr. *Aarestrup* blev udsat; nu frygter jeg for slet ikke at faa ham at se. Jeg vil dog gjøre endnu et Forsøg." Det blev imidlertid ikke til Noget. Den 5te Maj skriver nemlig *Aarestrup* til

[1]) Fru *Charlotte Prætorius*, født *Raupach*, Enke efter Pastor *J. J. P.*, først Præst paa St. Thomas, senere i Tødse, Aalborg Stift.

Chr. Petersen: „Hils Chr. Winther, og siig til ham: „Var det Ret, at Du ikke besøgte *E. A.*, der længtes saa meget efter Dig, og hvis hele Hus havde glædet sig til Dit Komme?““

At Chr. Winther efter den hævede Forlovelse undertiden ikke befandt sig saa heelt ilde, fremgaaer af følgende Brudstykker af Breve fra denne Tid i Maribo: Den 23de Febr. 1837 (til *Chr. Agerskov*): „Jeg kom hertil i Lørdags Kl. 4. Inde i Vognen sad en ung Mand, som jeg kjendte, samt tre Damer, en gammel og to ganske unge. En af de sidste var charmant, overmaade! — men uagtet al hendes Nydelighed vovede jeg først, da vi sad i Kahytten paa Overfarten, at abordere hende[1]); thi hun havde en saa frappant Lighed med en Person, med hvem jeg har staaet i et intimt (legalt) Forhold[2]), at jeg rystede og bævede som en Asp, da jeg fik Øje paa hende. Og, mærkeligt nok, den indre Lighed svarede aldeles til den ydre; hun besad den samme skarpe Forstand, en vis lun Finhed og en Overlegenhed over sine andre Omgivelser, hvilken hun brugte med samme kloge Forsigtighed, som hin omtalte Dame. Du kan ikke tro, hvor dette Rejse-Studium, denne Skitse i min Erindrings-Mappe, interesserede mig. F. Ex. da hun tydeligt mærkede — og det kan jo ethvert Fruentimmer *strax* — at *hun* alene var Den, der kunde vække min Interesse, og saae, at jeg vilde avancere rask fremad, saa afskar hun mig ved et passende Sted i Samtalen aldeles den slagne Landevej, idet hun fremtog en Appelsin, trak Handsken

[1]) Nærme mig til hende. [2]) *Alvilde?*

af, for at lade mig, medens hun meget langsomt skrællede Frugten, se, at der skinnede en lille, glat Ring paa den højre Haands fjerde Finger, og med Talen *legèrement* henvendt til sine Rejse-Veninder sagde: „Jeg troer dog ikke, jeg vil skrive til Andre imorgen end til *Steenberg;* de Andre maa vente, men *han* ikke“. — I Gaabense forlod dette Selskab mig, og jeg lod mig nu *alene* af fire store Heste trække videre i det store Hus, indtil jeg naaede mit Hjem, hvor jeg traf Alting vel og — som jeg troer — glædeligen overraskede min gamle, elskværdige Fader, der holder af mig, som om jeg var hans Kjød og Blod. . . . . *Valentins* [1]) Enke, til hvem jeg medbragte Brev, besøgte jeg Dagen efter min Ankomst. Hvor hun var yndig i sin Sorg, *c' est a dire:* Sørgedragt [2])! Hun er fin, fin, rank, meget brunette, og med sine ganske *sorte* Øjne forstod hun at sørge saa nydeligt — nej, hvor det var dejligt! Hun burde hvert andet Aar miste en Mand, for bestandigt at være saa kjøn!“ [3]) Maribo d. 27de Febr. 1837 (til *Chr. Petersen*): „Naar jeg ikke har Andet at bestille, morer jeg mig med at trøste eller forsøge at trøste unge Enker, der med deres sorte Dragt, med kohlen-pech-raben-schwarzen-flimmernden-

[1]) Den før omtalte Studenterven af Chr. Winther, en af Studenterforeningens første Seniorer (1820—27); han var senere Byfoged i Maribo (se *P. V. Jacobsens* Breve S. 6, hvor han kaldes „den naragtige V“.) og gift med Hofguldsmed og Ordensjuveleer *Eggertsens* Datter; f. 1811 og døde $^{29}/_{11}$ 1836. [2]) I „Et Hjærtes Gaade“ (udgivet 1843) siger den unge Forstelev om Grevinden: „*Sørge* gjorde hun — forstaa mig ret: hun var klædt i Sorg; men det var slet ikke til hendes Skade“. (Sml. Digtn. VIII, S. 125). [3]) Breve fra og til C. W., S. 34—35).

funkelnden-schmactenden-liebelnden-schwimmenden *Augen* galvanisere den halvdøde Frø eller Tudse i min venstre Side, saa den ordentligt kan spjætte med Bagbenene og har faaet det højre Øje op. Men det har forresten Intet at betyde."

Den 9ende Marts 1837 (til *Agerskov*): „Rygtet har fortalt om det elegante Studenterbal, og man har i forskjellige Selskaber — thi tænk Dig: her gaaer jeg i Kompagni og Samkvem ligesom et andet tamt Dyr — bestormet mig med Spørgsmaal desangaaende. Nogle ret nydelige unge Damer, Jomfruer, Frøkener og Enker, interessere sig nemlig levende for Alt, Kjøbenhavn og Studenterverdenen vedkommende. Men jeg har siddet som en Tosse og ikke kunnet svare Eet til Ti. Og hvis er saa Skylden? Herregud, opret min Ære, lad mig nyde den Fryd i en af disse Aften-Reunions, hvor jeg næsten alene sidder blandt de Beskjørtede, medens alle andre Herrer ere smeddede til Spillebordene, at kunne fremtage et fint Velinpapirs Brev og sige: „Nu har jeg da fra en af mine bedste, kjæreste Venner faaet autentisk Efterretning om hin mærkelige Begivenhed, der i Dansehistoriens Annaler vil gjøre Epoke. Jeg seer allerede de tindrende Øjne, jeg seer dem vendte til mig, og jeg forgaaer næsten allerede ved Tanken. . . . Saa I havde hvide Atlaskes-Veste paa, I Himmelhunde!" [1])

Ogsaa bedrøvelige Udbrud af ham kjende vi fra denne Tid. Saaledes skriver han d. 5te Juni 1836 til Fru *Margrethe Petersen*.

[1]) Breve fra og til C. W., S. 40—41.

Mit Sind er som en Hede, tom og gold,
hvor Tidslen ensom staaer i Stormens Vold.

Min Aand er som en Brønd, der før var fuld,
men nu er stoppet af det tørre Muld.

Af brændte Jord ej nogen Blomst fremgaaer;
af tørre Brønd ej Læskedrik man faaer.

Een Smerte er mit Bryst, eet Suk min Røst —
ej tør man lytte *der* til Sangens Lyst.

— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

Det Træ, som ej er friskt og sommerglad,
kun bærer tørre Kvist og vissent Blad[1]).

Det gik ham, som det gaaer Naturen under vulkanske Revolutioner: saa standse tidt dens Kildevæld; Sangens Aare i ham stivnede.

Samme Aar hedder det i et andet Digt til Fru *Petersen:*

Jeg havde før en Have selv,
hvor Fantasiens Himmelbue
fremlokkede ej Blomster blot,
men og Begejstrings stærke Drue;
men Haven er nu plat førødt;
thi Storm og sorte Skyer true,
saa alle Blomster blegne brat
og dukke Hovedet og grue[2]).

Ogsaa følgende Vers fra 1836 ere betegnende for hans daværende Tilstand:

Jeg har ingen Smerte i min Sjæl;
men jeg har heller ingen Glæde;
jeg føler mig hverken ilde eller vel,
jeg kan hverken le eller græde;

[1]) Sml. Digtn. I S. 275; her afskrevet efter Originalmanuskriptet.
[2]) „Efterladte Digte“ S. 13.

der er saa Lidt, som gaaer mig med,
og de tusende Sorger, som mig trykke,
maa jeg rolig slæbe afsted;
thi jeg selv har forspildt min Lykke.

Jeg seer i næsten hver en Drøm
min Moders fromme Øje
og føler hendes Stemme øm
sig over mit Hjærte bøje;
hun er alvorlig, men ikke vred;
i min Arm tør jeg hende ej trykke;
hun kjender min Synd, hun veed,
at jeg selv har forspildt min Lykke[1]).

Den 23nde Febr. 1837 skriver han til *Agerskov:* „En saa fortørret Hjærne, et saa sammenskrumpet Hjærte, som jeg slæber med mig, hvor jeg færdes, kan aldrig mere befrugtes, end ikke af det rigeste Stof". „Hvormed har jeg fortjent Dit kjærlige Sind imod mig? Jeg kjender mig selv og min Uselhed altfor vel til, at jeg ikke stundum næsten skulde fortvivle, naar jeg ret betænker alt Sligt. Undskyld, at jeg er kommen paa dette Kapitel; men jeg kan forsikre Dig: naar man — som jeg — virkelig føler sig et *Intet,* efter engang forhen at have troet sig *Noget,* saa er det en ganske egen Fortvivlelsens Vellyst engang imellem at tale rent ud af Posen (Gaaseposen) derom"[2]). „Han var ofte fuld af Samvittighedsskrupler og Selvbebrejdelser, som formørkede hans Tilværelse"[3]). Det er sig selv i denne Periode, han taler om i „Episode af et Familieliv", hvor han siger om Kobberstikkeren *Felix,* der har svigtet sin Elskede, at hans Selvbetragtninger og bitre Selvtilstaaelser undertiden trængte sig sammen i eet Brænd-

[1]) Sammesteds S. 12. [2]) Breve fra og til C. W., S. 34. [3]) *J. F. Gjødwads* Ord til mig.

punkt for at vise ham hans hele Uselhed i det klareste Lys og tilsidst afpresse ham Taarer og smertelige Suk. „Hvor elendig, hvor usel maa jeg ikke være“, raabte han og knugede krampagtigt bægge Hænder mod det vaade Ansigt, „hvor foragtelig i Andres Øjne, naar jeg end ikke selv — dog — Hvad nytter nu vel min afmægtige Klage? O, dette Kar“ — her lagde han Haanden paa Hjærtet — „er af en altfor slet Masse. Det er intet Bedre værdt end at knuses og kastes blandt andre Skaar. Min stakkels Milla!“ sukkede han bevægeligt, „hun er saa god, hun er saa from — Nej, nej! Jeg kan ikke udholde den Tanke — — det maa — det skal — — Ak, hvorfor har jeg ikke i Tide med Kraft udrevet mig af saamange Forhold, der have været min Svaghed, standset min Fremstræben! Hvorfor har jeg ikke kastet Blyant og Gravstikke til Helvede og hellere lært at flette Kurve eller høvle Brædder? Min Forfængelighed var bleven brudt, mit Hovmod knækket og jeg selv maaske knust; men hvormeget bedre at sidde skjult for Alles Øjne og tilfreds, — hvormeget sødere selv at have Gravhøjen over sig, end at lide denne usigelige Kval. Den bedste Tid er ubenyttet eller misbrugt, Fremtiden ligger for mig som en trøstesløs Ørk, der *skal* gjennemvandres; og, naar jeg saa har slæbt mig træt og mødig — hvad saa?“ [1])

Frøken *Ross* skriver til mig: „Chr. Winther var maaske Den af Alle, der var mindst fornøjet med sig selv. I Kjøbelev Præstegaard havde han været ung, glad og elskværdig; saadan saae jeg ham aldrig i

[1]) Sml. Digtn. IX, S. 122—24.

Maribo, derimod altid i Hjemmet og i daglig Omgang som den fine, hensynsfulde og opmærksomme Mand. Naar han kom hjem til sin Stiffader, var det som oftest — saaledes i den her omtalte Tid — fordi han var i daarligt Humør og maatte ud af den vante Leveviis. Hans daarlige Humør var altid af den Beskaffenhed, at han, under sine Besøg i Hjemmet, søgte Ro og Ensomhed og derfor altid foretrak at bo hos sin Fader, Biskop *Møller*, hvor han kunde indrette sig efter Tilbøjelighed og kun vise sig ved Bordet, istedenfor at tage til Søsteren, Fru *Sidenius* i Maribo, eller de andre tre; thi hos disse yngre, interessante Mennesker, som kappedes om at trække Broderen til sig, *der* skulde ogsaa han være interessant og staa lidt paa Pinde, og det følte han sig aldeles ikke oplagt til eller tjent med, saa, om vi hos hans Fader end havde nok saa lidt Lejlighed at indlogere ham i — hvilket undertiden kunde være Tilfældet i den i Bispegaarden jammerlige Beboelseslejlighed — kom han dog paa denne Tid til mig med det fortvivlede Udraab: „Kjære Frøken, gjør Udvej for, at jeg kan blive her! Jeg kan ikke udholde det andre Steder!“ — Naar han saa fik sin Villie og blev forsynet og plejet saa godt, som det lod sig gjøre, velforstaaet i sine Interesser, saa var han stille, veltilmode, og tilkjendegav det galant i faa Ord“. — I et Brev til *Chr. Petersen* skildrer han selv d. 27nde Febr. 1837 sit Opholdssted i Maribo Bispegaard saaledes: „Jeg sidder her i et Kvist- eller Loftskammer, overalt paneleret og hvidt anstrøget, Gardinerne om Sengen ere hvide, der staaer en Sofa, en gammeldags Kakkelovn rumler lysteligt, Solen skinner herind, og udenfor,

saavelsom i mit Hjærte, er — idetmindste tilsyneladende — en dyb Sabbats-Rolighed, som gjør mig usigelig godt. Hvis ikke udvortes Omstændigheder støde til, haaber jeg at faa bestilt Noget herovre; thi vort Liv gaaer regelmæssig . . . ., og jeg kan være alene, naar jeg vil. . . . . . Det Eneste, der her generer mig lidt, er, at man er saa selskabelig" [1]).

I høj Grad elskede han hele sin *møllerske* Familiekres derovre og forstod ogsaa at knytte de yngre af den til sig. *H. U. Møllers* Datter, Fru *J. D. Korff*, skriver til mig: „Jeg kan huske, fra jeg var Barn [2]), hvor han morede os ved at give hele Scener af morsomme Komedier til Bedste for mine Forældre; han spillede selv alle Rollerne og havde et stort komisk Talent. Jeg kan ogsaa huske, at han undertiden, naar han var i rigtig godt Humør, morede os med at vise os, hvordan han kunde nyse, *naar* han vilde, ved at trykke et bestemt Sted paa sin Næse" [3]). —

Winthers ophævede Forlovelse havde i Kjøbenhavn gjort en ikke ringe Opsigt og skaffet ham alvorlige Bebrejdelser fra flere af hans gode Venner, af hvilke Fru *Müffelmann* var blandt de Strængeste mod ham. — *H. C. Andersen* skriver i et utrykt Brev til *Ingemann:* „Chr. Winther har slaaet op med sin Kjæreste; det skal være en fortræffelig Pige. Han slog op, fordi Kjærligheden gik over; det gjør mig ondt; thi jeg holder meget af Winther baade som Digter og som Menneske; men han har saadant et underligt Hjærte, der altid maa bløde; læges Saaret, saa bliver Manden syg".

[1]) Breve fra og til C. W., S. 36—37. [2]) Hun er født $^{16}/_{4}$ 1828. [3]) Se I, S. 191—92.

— Det var det Almindelige, at man dømte ham strængt og kaldte ham „en upaalidelig Kavaler“, eller Sligt. En af de Faa, der tog hans Parti, var *Oehlenschlæger*. Da den unge *H. V. Kaalund* engang sagde til denne, at Chr. Winther var lovlig løs og flagrende i sin Kjærlighed og snart var forelsket i En, snart i en Anden, spilede *Oehlenschlæger* Næseborene ud, saa de spillede, medens han udbrød: „Hvorfor skulde han ikke have Lov til *det?* Hvorfor i Alverden skulde han dog ikke have Lov til *det?*“ [1]) —

Sophie Hansen hørte til de dygtige og ædle Personer, der kunne tage en Sorg op og forarbejde den til Næring for en rig og smuk Personlighedsudvikling. Hendes fulde, fine Noblesse kom nu ret til at gjøre sig gjældende. Hun lod sine Venner og Veninder af Chr. Winthers Kres vide, at hun ikke var ulykkelig, og bad dem, at de aldrig vilde tænke paa hende med Beklagelse. Bitter var hun ikke — hun tog tværtimod altid Chr. Winther i Forsvar — og der siges, at den hævede Forbindelse dog ikke sønderrev det Agtelsesbaand, der havde været imellem dem [2]). *Poul Møllers* vedblev med at holde stærkt paa hende, og efter den brudte Forlovelse kom hun ofte *der*. Saa døde han pludseligt; bestyrtet derover gik hun op og bad om at maatte se ham; aldeles uforvarende mødtes da hun og Chr. Winther paa hver sin Side af Kisten; idet de slog Øjnene op og saae hinanden ved den fælles Vens Lig, rakte de hinanden Haanden over dette. Senere, da der i Anledning af Kronprins *Frederiks* Formæling med

[1]) *Kaalunds* Meddelelse til mig. [2]) *Stemanns* fornævnte Optegnelser.

Prinsesse *Mariane* af Mecklenborg, var *Bal paré* paa Kristiansborg Slot, kom de ligesaa tilfældigt til at gaa ved hinandens Side op ad Trapperne; Chr. Winther talede her til hende, og, da de naaede Indgangen til Salene, bød han hende sin Arm; til stor Forbavselse for Alle, som kjendte Forholdene, førte han hende ind i Selskabet[1]). — Engang i sine ældre Aar mødte han hende paa Charlottenborgs Kunstudstilling; ogsaa da gik han hen og indlod sig i Samtale med hende, hvorpaa de spadserede rundt sammen og saae paa Billederne. I sin sidste Tid sendte han hende gjennem en fælles Bekjendt en Hilsen og ofrede hende efter Sigende mange Tanker. Paa sine gamle Dage erklærede hun til en af Chr. Winthers *møllerske* Slægtninge: „Alt, hvad der minder mig om ham, er mig kjært". Da hun engang i sine senere Leveaar var i et Middagsselskab, spillede og sang en ung Pige nogle af Chr. Winthers Sange. *Sophie Hansen*, som sad i Sofaen, rejste sig med Et og forsvandt i en Vinduesfordybning, hvor hun stod og græd. Da Sangen var tilende, gik hun hen og kyssede den unge Pige paa Panden, hvorefter hun forlod Stuen. Hun elskede ham endnu. Sorgen havde gjort hende from, blød og kjærlig.

En lang Periode af sit Liv tilbragte hun i Huset hos sin Veninde *Henriette Storm*, der var bleven gift med Præsten *C. F. E. Møller;* hos disse ypperlige Præstefolk, der selv ingen Børn havde, men i sit Hus opdrog unge Piger, levede hun først paa Anholt, derpaa i Borbjærg i Ringkjøbing Amt, senere i Karrebæk i

[1]) Meddelt mig af Fru *Larsen*, født *Storm*, som ved denne Lejlighed var *Sophie Hansens* Ledsagerske.

Sydsjælland, og i hvert af disse Hjem udfoldede hun en meget stor Dygtighed, dels ved at tage sig af Husvæsenet, dels ved at undervise de unge Piger, og hun vandt Alles Hjærter. Efterat Pastor *Møller* og hans Hustru vare døde, fik hun et sjælden udmærket Opholdssted hos Fru *Møllers* Søster, først medens denne var gift med den bekjendte, højhjærtede Handskemager *Larsen*, senere hos hende som Enke. *Sophie Hansen* var æret og elsket her og videnom af Alle, som lærte hende at kjende. Hendes yndefulde, ædle, fine, hvide Skikkelse lyste i enhver Stue, hvor hun traadte ind. I Chariternes Templer tjente graahærdede Kvinder indtil deres høje Alderdom; en saadan Præstinde var hun. Livets Skole havde taget Sentimentaliteten fra hende, men udviklet Kjærnen. Hun var fuld af aandigt Liv, vaagen og frisk. Da hun var inde i Halvfjerdserne, saae jeg hende d. 23nde Oktbr. 1883 i Digteren *A. Munchs* Hus med udsøgt Ynde og Finhed udføre en ret omfangsrig Gammel-Dame-Rolle i det af ham forfattede Drama „Præst og Kunstner“. I Aaret 1879 besøgte hun *Munchs* paa deres „Villa Marina“ i Nysted. Paa Kjørselen fra Nykjøbing dertil sad hun tavs ved en Venindes Side og var meget vemodig. Hun gjensaae nu de fra hendes Ophold i Øster-Ulslev kjendte, kjære Steder. Hun var henne i *Aarestrups* Have, som skraaner ned mod Østersøen, og under hvis mægtige Valnøddetræ hun ofte havde siddet bænket med Familien *der*. En i Nysted boende Søster af Pastor *Isaac Sidenius* fornyede hun Bekjendtskabet med og fik en Aften Besøg af hende hos *Munchs*. En ung Pige, der var uvidende om *Sophie Hansens* Forhold

til Chr. Winther, sang ved Klaveret og til Fru *Hartmanns* Melodi: „Jeg gik mig i Skoven saa ensom en Gang“; da blev hun meget bevæget; *Grethe Sidenius* tog hendes Haand, og hun fik da snart Bugt med sin Stemning. Efter sin Hjemkomst til Kjøbenhavn tilskrev hun Frøken *Sidenius* Breve, hvoraf følgende Uddrag ville læses med Interesse:

„Kjøbenhavn d. 20nde Oktbr. 1879.

Min kjære Grethe!

Hvor underlige ere dog de Veje, Vorherre fører sine Børn ad, og hvormegen Glæde, uventet og uforglemmelig, skjænker han dem ikke! En saadan Glæde regner jeg *det* til at have mødt Dig igjen efter saamange, mange Aars Forløb. *Dit* Liv er jo i udvortes Henseende gledet mere stille hen end mit; men, hvor bevæget end *det* har været, og hvormange Taarer skuffede Forhaabninger og brændende Ønsker end have vædet mine Øjne med — saa er mit Hjærte opfyldt af den inderligste Taknemmelighed nu, fordi en kjærlig Faderhaand har ledet mig til de Livskilder, der aldrig udtørres, og som give Fred og Glæde for hele Livet. — Hvor var det dog en yndig Tid, jeg var i Nysted! . . . Naar man har levet længe i Verden og seet mangfoldige Mennesker, lærer man nok at skjelne mellem det Ægte og Uægte . . . . . . Man seer og hører jo Meget i denne store, larmende By, som kan løfte og glæde; Gud være lovet for et Hjem, hvor der er stille Lykke, Glæde og Fred; saa kan den store Verden larme og tumle, saa meget den vil. Et saadant Hjem har jeg! . . .“

[Uden Datum]

„. . . . Jeg har været lidt syg — en heftig Forkølelse; men — selv om det ikke er nogen egentlig stor Sygdom — saa, naar man først er over de 7 Gange 10, saa taber man lidt Kræfter og bliver altsaa en Slags Pjalt — et mere betegnende end skjønt Ord. Omhyggelig, kjærlig Pleje, styrkende Midler, Fred i Hjærtet og fremfor Alt Lov og Taksigelse for Gud Faders uforskyldte Naade — saa gaaer det igjen. Jeg var glad over, at jeg var rask nok til at være i Kirke de to Juledage. Vartov er min Kirke, og jeg elsker at høre min kjære Pastor *Brandts* varme, evangeliske Prædiken . . . . . Jeg vil helst fortælle Lidt om Hjemmet; udenfor i vores dyrebare Fædreland er det for Tiden saa sørgeligt, at Hjærtet bløder, naar man hører og læser om bittert Had og lav Uselhed imellem danske Folk. Politik er Djævelskab, saaledes som den nu drives . . . . [Her er udeladt en Skildring af Juleaften].

Saaledes gaaer det til i et gammelt kjøbenhavnsk Hus, hvor Gud Faders Velsignelse har været følt med taknemmelige Hjærter, og hvor Frelserens Fødsel er Det, der kaster Lys og Liv over Aarets Dage. Jeg lever nu mest i Hjemmet og seer ikke meget til Det, man egentlig kalder Verden . . . . . . Du kan tro, jeg blev overrasket ved et Besøg af Kammerherre *Jørgen Wichfeld*[1]). Han var halvblind og saa affældig, at jeg syntes, det var forbavsende, han turde gaa paa Gaden. Han havde hørt, jeg havde været i Nysted, var kommen til at tænke paa gamle Dage og kom saa til mig, da han kom til Byen.

[1]) Ejeren af Engestofte, Chr. Winthers førnævnte Skolekammerat.

. . . . . Jeg læser for mig selv Historie, for Tiden Frankrigs, som altid har interesseret mig meget".

I sine sidste Affældighedsaar sank hun hen i en sørgelig Sløvhedstilstand, saa hun egentlig ikke iagttog Videre af Det, der skete om hende; derimod var hun ofte beskæftiget med, at hun absolut *maatte* hen for at tale med „en Mand", hvis Navn hun ikke vilde sige, men som hendes Nærmeste meente var Chr. Winther. I sin raske Periode havde hun aldrig nævnt ham, selv ikke til sine Allerkjæreste. Tilsidst var hun saa svag, at hun ikke havde klar Bevidsthed om, at hendes bedste, opofrende og ædle Veninde og Husfælle Fru *Larsen* døde; ganske kort efter gik hun selv bort d. 2den Juli 1900. Hun efterlod sig intet Brev eller Digt fra Chr. Winther til hende, derimod nogle af de Digte, som *Aarestrup* havde sendt hende, og Winthers „Annette" samt „Alfens Brud" i hans egen Haandskrift. Nogle Aar før sin Død havde hun bedet en af sine Veninder om at brænde en stor Pakke Breve og vistnok Digte; selv vilde hun ikke gjøre det. I hendes Gjemme laa der efter hendes Død indpakket i hvidt Silkepapir Chr. Winthers Portræt fra *Georg Carstensens* „Portefeuillen" for 1839, og derunder havde hun skrevet følgende lidt omdigtede Vers af Winthers „Længsel":

„Du troer maaske, jeg har glemt Dig;
men tro mig, om Du kan:
jeg har i Hjærtet gjemt Dig
og skal over Gravens Rand,
trods Livets bitre Kulde,
bære Dit Navn, det hulde,
prentet dybt i mit Bryst [1]).

Ogsaa Virkeligheden har havt sin *Alma Stjærne.*

[1]) Sml. Digtn. I, S. 197.

Noget før den Tid, da Chr. Winthers Forlovelse med *Sophie Hansen* blev hævet, flyttede han ud paa Nørrebro No 8, lige for den nuværende Slotsgade, *der*, hvor Gartner *Fløystrup* har sin Forretning. Her lejede han Værelser af Gartner *Hansens* Enke, f. *Löchte*, som sammen med sine to Døtre *Marie* og *Emilie* beboede et Havehus, hvis Grund nu hører til No 12 i Elmegade og ligger bag det nuværende No 36 paa Nørrebro. Stedet var landligt, da der dengang kun fandtes faa Bygninger derude, og Vejen fra Kjøbenhavn dertil var ofte om Vinteren temmelig ufremkommelig. Om en „Gade“ med en Række Huse paa Rad var der slet ikke Tale; der var Haver, Marker og enkelte Oplagspladser. Uden for Voldene hørte Tranlygterne op. Madam *Hansens* Hus, som blev nedrevet 1885, laa i Winthers Tid midt inde i en Have; en Allé førte ned til det. Han havde to Værelser tilhøjre i den lave Stueetage; han møblerede selv, og hans Lejlighed var smukt indrettet.

I Nummer 7 boede der — ligeledes i et Havehus — en Skibskaptajn *Gram*, der havde trukket sig tilbage fra Sølivet og efter sin Fader overtaget en Slags Restavration, dog ikke i almindelig Forstand, men saaledes, at her samledes en stor, fast Kres, der saa behandledes som Medlemmer af Familien, eller i alt Fald som dens Gjæster. Mange ældre Embedsmænd, Studenter og Kunstnere gik ind og ud *der*. Der var fire smukke Døtre, og man befandt sig særdeles hyggeligt og tiltalende med disse og deres brave Forældre. *Grams* Døtre vare intime Veninder af *Hansens*, og de følte sig gjensidigt ganske hjemme hos hinanden. Chr.

Winther sluttede sig stærkt til bægge Familierne og var i høj Grad forgudet af de unge Piger, der ikke noksom kunde beundre hans behagelige Person og hans ridderlige, fine og hensynsfulde Maade at behandle dem paa; hans Lige havde de aldrig truffet. Han stod sent op — laa i Regelen til Kl. 12; han arbejdede da i Sengen — og, naar han endelig var paa Benene, kom han dagligt ind til *Grams* for at spise Frokost; *der* sad han saa og passiarede en Times Tid; det kunde dog ogsaa hændes, at han fik Frokosten bragt ind til sig selv; men saa var han enten i slet Humør eller ogsaa var „Aanden kommen over Digteren“, som det da hed sig hos *Grams*. Efter Frokost plejede han at læse højt for *Hansens*, og denne Nydelse var for dem saa stor, at alt Andet tilsidesattes for dens Skyld; saaledes blev engang, da den Roman, han forelæste, var særlig interessant, en Storvadsk udsat i fire Dage. — Sin Middagsmad spiste han inde i Byen, som før sagt: ofte hos *Petersens*, ellers paa en jævn, borgerlig Restavration paa Vestergade, hvor det gik gammeldags gemytligt til, og hvor „den lille *Louise*“ opvartede Gjæsterne. Hun var ikke kjøn, men Alles Yndling. En Dag vandrede hun om med forgrædte Øjne. „Hvad er det dog med den lille *Louise?*“, spurgte Winther, blød om Hjærtet; han kunde jo, som Frøken *Hertz* i sin Tid sagde om ham, ikke taale at se Nogen græde, og allermindst en elskværdig ung Pige. Hvad var det dog med *Louise?* Jo, hun var da bleven opsagt. „Det skal vi snart faa forpurret“, lød det rundt omkring. Værten blev kaldt ind og fik den Besked: „Det er vist bedre, at De beholder lille *Louise*, for *der*, hvor *hun*

gaaer hen, gaaer *vi* med." Saa blev hun, og med mildere Ansigt end nogensinde før opvartede hun Winther og de Andre.

Undertiden kunde han udeblive fra de sædvanlige Middagssteder; det var, naar En eller Anden ved et tilfældigt Møde bad ham „gaa med op og spise". Dette hændtes saaledes med den før omtalte unge Fru *Augusta Nielsen*, født *Schack*, der 4de Nov. 1837 var bleven gift med Pastor *V. Nielsen;* Winther var kommen meget i hendes Forældres Hus, og nu bød hun ham — som sagt — en Dag, efterat de havde spadseret noget sammen paa Gaden, op tilmiddag. Efter Maaltidet spillede og sang hun hans Viser, medens Herrerne drak Kaffe; hendes Mand hvilede sig paa Sofaen, og Vinduerne til Haven stod aabne. Da improviserede Winther saaledes:

Naadigfruen sad ved sit Klaver og sang,
paa Sofaen laa hendes Kavaler saa lang;
igjennem Haven den skjønne Røst mig klang,
saa Hjærtet hopped i mit Bryst og sprang.
Jeg tænkte: „Skulde nu virkeligt min Sang
have gjort hendes Hjærte dirkeligt engang?
Har *den* vel aabnet Laasen, stærk og trang,
og sat Melodiens Spilleværk igang?"
Ak nej, kun for at lulle hen engang
i bliden Slummer de søvnige Mænd, hun sang[1]).

Naar han kom hjem fra sit Middagsmaaltid, og det var Sommertid, sad ofte Jomfruerne *Gram* i et Lysthus, der vendte lige ud til Vejen[2]); han sprang da over Gærdet ind til dem og fik en Passiar med dem. Han kunde saa fortælle dem om sit Præstegaardsliv, paa det Yndefuldeste skildre dem sin Moder og med-

[1]) Meddelt mig af Fru *A. Nielsen* selv. [2]) Nu Hjørnet af Fælledvejen.

dele dem sine Hændelser i Kjøbenhavn, som han lige kom fra. Baade deres og *Hansens* Haver vare store af Udstrækning, og her opholdt han sig ofte, medens han sad og læste eller konverserede de unge Piger. Her er det aabenbart, han har skrevet det Vers, der i hans „Efterladte Digte“ bærer Overskriften „Den 17de Juli 1837“, og som lyder saaledes:

I Haven glad jeg træder ud,
mens Morgendæmringen svinder,
og kan ej Andet end takke Gud
for Smilet paa Rosens Kinder.

Om Aftenen Kl. 7 samledes den faste Stok i *Grams* Stuer. Naar Winther indfandt sig, sagde Døtrene: „Nu kan man mærke, Digteren kommer“; da udbredte der sig nemlig en Duft af friske, fine Vande, som han jo holdt af at overstænke sig selv og sit røde Silkelommetørklæde med. Han deltog ikke meget i den almindelige Konversation, men holdt mest af sammen med de smukke unge Piger at sidde i et Hjørne ved et Bord, og, fordi hans Tilhørerinder da ofte tilsidesatte Andre for hans Skyld, blev han Gjenstand for Jalousi. Sommetider sad han alene med Haanden under Kinden og saae modløs frem i Rummet.

Af bekjendte Folk, som her kom sammen med ham, kunne nævnes Malerne *J. P. Møller*, den ganske unge *Kiellerup* og *Niels Simonsen* under dennes Besøg i Danmark 1837, endvidere Billedhuggerne *H. V. Bissen* og *H. E. F. Freund* samt fl. A.

Sit egentlige Hjem havde Winther jo imidlertid hos *Hansens*. En meget mere end almindelig Interesse viste han her Datteren *Marie* (f. 1820), hvis nydelige

Skikkelse fængslede ham; hun var høj og slank, havde brune Lokker ned ad Nakken, blaa Øjne og en meget barnlig, sværmerisk og poetisk Natur. Som alle de Kvinder, han hidindtil havde forelsket sig i, var hun ædel og fin. I hendes og Frøkenerne *Grams* Nærværelse erklærede han, at, naar hun blev hans Hustru, skulde hun aldrig gaa klædt i andet Stof end Atlask, dels fordi det i al Almindelighed var det eneste, der passede til en rigtig kvindelig Natur, dels ogsaa, fordi det ganske specielt egnede sig for hendes Skikkelse. Han sagde med Folkevisens Digter:

„Jeg klæder Dig, min Pige, i Silken saa fin,
naar kun Du vil være Allerkjæresten min."

Til hende skrev han Digtet „*Min Skat*"[1]):

Hun er sød,
hun er blød,
hun er smal om sit Liv,
hun er bøjelig
og føjelig
og rank som et Siv.
Hendes Kind
er saa lind
og som Rosens saa varm;
hun er nysselig
og kysselig
paa Mund, Haand og Arm.

[1]) Sml. Digtn. I, S. 200. Det fødtes paa en ret mærkelig Maade: i Frederiksberg Allé spadserede han med *Agerskov* og fortalte denne om *Sophie Hansen;* de prøvede da med Eet paa at gaa i Takt; som de vare midt i denne Øvelse, begyndte Winther at deklamere Digtets første Linier ind i Takten; lidt efter blev disse formerede — og snart var hele Digtet til. At han gav *Marie Hansen* det, veed jeg fra Fru *Prosch*, f. *Gram*, til hvem hun viste det. Det er ligeledes Fru P., der har meddelt mig hans Ytring om *Marie Hansens* tilkommende Dragt.

Ak, hvor net
og hvor let
som et svævende Fnug
kan hun neje sig
og dreje sig
paa Foden saa smuk!
Hvor hun stod
paa sin Fod,
hvor hun gik og hun sprang,
var hun nydelig
og frydelig
som Fløjternes Klang.

Og saa kæk
som en Bæk
mellem Blomsternes Flok
glimter Øjets Blink
fornøjet, flink,
bag nødbrune Lok.
Hendes Røst
er min Trøst
midt i Sorgernes Nat —
al den Herlighed
og Kjærlighed
er *min* søde Skat.

Ogsaa følgende to hidtil utrykte Digte har han skrevet til og givet hende[1]):

I.

29nde Juni 1837.

Naar Aftenvinden lufter
over Lindens Blad
og Natviolen dufter
i Duggens køle Bad,
da synes jeg at høre
Dit elskelige Navn
gjenlyde for mit Øre,
og dybt i Hjærtet røre
sig Længsel og Savn.

[1]) De ejes af hendes Datter, Fru Professorinde *Larpent.*

Du Søde! Jeg vil gjemme
hin Rose, spæd og rød,
og aldrig skal jeg glemme
den Finger, som den brød;
velsignet er Dit Øje,
Din Mund og Din Haand,
som sødt tilsammenføje
og om mit Hjærte bøje
et fast og *helligt* Baand.

Ak, brat vil Løvet segne,
og alle Blomsterskud
vil smægte og blegne
og snarligt gaa ud;
men Det maa Du erindre
og tro mig paa mit Ord,
at Blomsten i mit Indre,
saalænge Stjærner tindre,
skal smukt staa i Flor.

II.

Jeg og Fuglen.

Du lille, favre Fugl, som hist
i Vaarens svale Luftning sidder
og gynger paa den grønne Kvist
og jubler højt med muntert Kvidder,
o, siig, Hvad drager af Dit Bryst
de klare Toners Perlerække?
Hvad seer Du vel, som saadan Lyst
kan i Dit spæde Hjærte vække?

Fuglen:

„Jeg seer bag Husets hvide Mur,
„hvor Dagen gjennem Ruden falder,
„en ung, uskyldig, sød Natur,
„en Jomfru i sin Foraarsalder.
„Hun sidder i den brune Dragt
„og syer med Naalen meget kyndigt;
„mit Øje saae — oprigtigt sagt —
„paa Jorden Intet mere yndigt.

„Tidt er hun stille i sit Sind,
„og med de dunkelbrune Lokker,
„som fyldigt om den bløde Kind,
„om Hals og Nakke smukt sig flokker,
„hun bøjer Panden tankefuld,
„som efter Regn en Lilies Bæger;
„ak, mangen Tanke, ren og huld
„sig vist i hendes Barm bevæger!

„Og hun er mild, og hun er from;
„thi Sandhed hendes Øje siger;
„det har en stille Klarhed, som
„naar Nattens blide Stjærne stiger.
„Men stundum og lidt Skjælmeri
„med Smil den fine Mund omfatter;
„jeg stemmer strax min Sang deri
„og blander den med hendes Latter.

„Hvor hendes hele Skik er let!
„Hvor hun er rank og smal om Midie!
„Ak, hele Pigen er saa net
„og fin og smidig som en Vidie!
„Hun træder paa sin lille Fod
„som Rosens Blad i Aftenvinden,
„mens hendes brune Lokkers Flod
„sødtflagrende ombølger Kinden?

„Se, derfor sidder jeg — saa lang
„som Dagen er — og synger gjærne
„paa Grenen her; thi for min Sang
„jeg lønnes af min gode Stjærne. —
„Farvel! Se, over Land og Sø
„alt Solens Aftenpurpur vælder; —
„naar nu Du seer den lille Mø,
„siig hende da, *Hvem* Sangen gjælder!“ —

Nu Fuglen tav og fløj afsted;
som Lindens Løv mit Hjærte bæved;
en Taare, langsom, luehed,
men salig, sig til Øjet hæved.
Jeg havde følt det mangengang
som Fjælde paa mit Bryst at tynge; —
nu blev det let! — Hvad Fuglen sang
var netop Det, jeg vilde synge.

Da den yngre Søster *Emilie* voxede op, tiltalte ogsaa hun ham meget; han holdt af at spasere med den Lille og byde hende Armen; thi „*hun* forstod da at holde en Herre under Armen: hun hængte sig ved den, og saa var hun saa let, at det føltes, som om man gik med en Sypose“.

Winther deltog kun lidet i Livet uden for denne Kres og modtog kun Faa hos sig. Jomfruerne *Gram* kunde fra deres Bolig se ind i hans Dagligstue og fandt ham *der* som oftest arbejdende ved Skrivebordet. Et Brev kan jeg meddele, som han har forfattet paa dette Sted; det er skrevet i Slutningen af Oktober 1838 og begynder med Digtet „Opsæt det ikke“ [1]); derpaa følger følgende Epistel, tydelig nok stærkt paavirket af *Aarestrup,* hvis Digte Winther netop udgav paa denne Tid, og som Aaret før (11te Dec. 1837) havde tilskrevet ham det S. 198—98 citerede Rimbrev. Winthers her omtalte Epistel er til den bekjendte Præst *Spang,* dengang i Udby mellem Præstø og Vordingborg, senere ved Helligaands-Kirken i Kjøbenhavn. Den Brud, der omtales i Skrivelsen, er *Frederikke Aagaard* paa Iselingen, hende, der havde faaet Rimbrevet fra Winther før hans Udenlandsrejse, og som nu d. 2den Nov. 1838 holdt Bryllup med *H. P. Coster Dorph*, da Adjunkt

[1]) Sml. Digtn. I, S. 213; i Winthers Afskrift lyde Digtets sidste Linier saaledes:

Da skal Eders Vandring lønnes
i den *nye* Morgenstund,
Eders Myrter evigt grønnes,
Rosen blusse frisk og sund.

ved Vordingborgs lærde Skole, senere Sognepræst i Øster Egesborg. Brevet lyder saaledes:

„Det himmelske Ords ædle, værdige Forkynder — Du, Trøst og Husvalelse for Udbys Bønder, — Du, Skræk for alle sorte Synder, — men alle hvide Dyders („og min Ringheds") Velynder, — Prædikeren *Spang!* — Modtag, som altid, ogsaa dennegang — venligst Fred og Hilsen og Sang!

Ligesom *Dine* Ord og Billeder ere prægtige — *Dine* Tanker vægtige — og derfor deres Slag [?] mægtige —, saaledes ere mine, istedenfor fyldige, smægtige — istedenfor gyldige, nederdrægtige — og derfor jeg selv — mat som en udtørret Elv — — og — og —

Nu kan jeg for Tidens Skyld ikke mere med dette „Arabisch-seyn-sollende" Klingklang. Her er Visen. Er den for verdslig, saa læg den tilside; er den dum [?], og det veed jeg nok, den er, saa le ad mig, men hemmeligt, og prostituer mig ikke. Sjunges efter den velklingende Melodi: *Lad den skrantende Magister,* hvilken Sang Deres Velærværdighed nok ofte med Glas i Haand haver intoneret for en eller anden andægtig Menighed i den forstyrrede Ungdom og i den forstyrrede By. Hvad? Naar Du nu, som Skik og Brug medfører, tager Dig et Kys af den unge Bruds Læber [1]), saa tag ogsaa eet paa min Konto, og hils hende ret med Fynd og Klem fra mig.

[1]) Man kommer til at tænke paa Vielsen i „Annette" med Verset om Præsten:

Han standsed ikkun eengang lidt;
jeg troer, jeg aner Grunden.
Jeg veed, det hænder sig saa tidt,
at Præsten seer paa Bruden med blidt,
vemodigt Smil om Munden.

(Sml. Digtn. V, S. 134).

Kjære, Fortræffelige! Tak, fordi Du holder noget af mig! Gud give, jeg fortjente det mere! Hils Din Hustru fra Din hengivneste

Chr. Winther.

Velærværdige, højlærde

Hr. Pastor Spang, Udby pr. Præstø" [1]).

Det Udtryk af Utilfredshed med sig selv, som udtales i Slutningen af dette Brev, karakteriserede Winther ogsaa i disse Aar, i hvilke han kalder sig en „Sauvage" [2]) fra Nørrebro. I et Brev til Boghandler *Johan Dahl* i Kristiania skriver han d. 15de Nov. 1839: „Det er mig umueligt *altid* at faa Noget *paa* Papiret, om jeg end nok saa trøstig sidder med Pennen *over* Papiret; . . . jeg har, daglig plaget af Savn og *Mangel*, ikke kunnet arbejde." Han kalder sig „et fortvivlet Menneske, en usel Person, en maadelig Poet, et til Omhugning og Forbrændelse parat Træ" [3]).

De finere Træer og Buske give jo færre, men ædlere Blomster og Frugter — saaledes ogsaa Chr. Winther. Han siger selv i et Brev til *Chr. Molbech:* „Naar De taler til mig om *svagt* Arbejde og i samme Aande-

Med Hensyn til Kysset bør man erindre den gamle Skik, at den Gejstlige efter Vielsen lyste Fred over Brudeparret og gav dem hver et Broderkys. Naar Winther vilde, at Bruden ogsaa paa hans Konto skulde have et Kys, er det i Overensstemmelse med den gamle Sædvane, at Den, der har erlagt Brudegaven, derved ogsaa har skaffet sig Ret til en Dans med Bruden eller et Kys af hende. (Se *Troels Lund:* „Danmarks og Norges Historie i Slutn. af det 16de Aarh., XI. Bog. Dagligt Liv: Bryllup", S. 101 og 227).

[1]) Dette Brev er i sin Tid overladt mig af Pastor *Spangs* nu afdøde Datter, Fru Professorinde *Rump*. [2]) En Menneskesky. [3]) Breve fra og til C. W., S. 42, 43.

dræt fortæller mig om andet Bind af Deres danske Glossarium og dernæst nævner de uhyre Forberedelser til den nye Udgave af Deres store Ordbog — og jeg saa kaster Øjet paa mig selv, saa kan jeg ikke Andet end skamme mig som en Hund og blive rød i Kammen som en Valmue. Men jeg kaster al Skylden paa Vorherre, der har skabt Een til en Vinstok, som aarligen bærer Druer à 10 Pund, og en Anden til en vissen [ ] [1]), der af og til bærer kuns et enkelt Bær" [2]).

Venner og Velyndere af hans Muse æggede ham til Produktion; saaledes blev der engang i en Kres af disse, rimeligviis i Studenterforeningen, sunget følgende Sang til ham: [3])

Mel.: Bekränzt mit Laub den lieben vollen Becher.

Mens her vi samlet er i Lysets Sale
omkring det muntre Bord,
har vi med Dig, Du Skyldige, at tale
et ret alvorligt Ord.

Du, hvem Enhver — og det med Rette — priser
for Din graciøse Skjers,
for Aanden i de lunefulde Viser
og hjærtelige Vers;

Du — pardonneer, at vi Dig la'er det vide —
har ej det altfor hedt,
Du lægger tidt Dig paa den lade Side
og synger altfor lidt.

Hvor blev de længst bebudede Noveller,
hvis Titelblad vi saae
paa Listen, hvori *Reitzel* os fortæller
Hvad alt der trykkes paa [4]).

[1]) Ulæseligt. [2]) Dette Brev findes paa Det kgl. Bibliothek; det er fra 24nde Aug. 1833. [3]) Den findes blandt Universitetsbibliotekets „Personalia". [4]) Se S. 203.

Ak, Tingen er: Du ta'er for lette Renter
af Fondet, som Du har;
Du kunde trække hundrede Procenter,
og dog kun fem Du ta'er.

Thi løfte, medens Sangens Bølger bruse,
vi Glasset højt dertil
og synge: „Leve Winther — og hans Muse!"
— hvis Musen synge vil!

Angaaende de her omtalte Noveller, der skulde udkomme, skriver Winther i et karakteristisk Brev til den ældre *Chr. Molbech*[1]): „Jeg beder Dem for Guds Skyld, kjære Hr. Justitsraad, vent ikke Meget af, eller — rettere sagt — vènt slet Intet af mine Noveller. Jeg begriber nu næsten ikke, hvor det kunde falde mig ind efter „Hverdagshistorierne" og *Blichers* „Noveller" at ville komme frem med mine Fortællinger; jeg troer ogsaa, jeg vil paa Titelbladet sætte: „Hvad vil Spurv i Tranedans?"" — Novellerne udkom jo imidlertid ikke, i alt Fald dengang. —

Sidst i Oktober 1838 flyttede Winther bort fra *Hansens,* hvor den senere Professor *Schneekloth* lejede hans Værelser og siden hen blev forlovet med *Marie Hansen,* som han ægtede i 1841; I 1848 blev den yngre Søster Litograf *Tegners* Hustru og er Moder til Professor *Hans Tegner. Henriette Gram* blev i 1847 gift med den senere Professor *Prosch,* hendes Søster *Wilhelmine* med *C. V. Rimestad.* Efterat Winther var flyttet bort fra Nørrebro, saaes han aldrig derude, og her stadfæstedes altsaa den tidligere anførte Iagttagelse om hans Tendens til for en Tid ganske at slutte

[1]) Det findes paa Det kgl. Bibliotek.

sig til en Kres for saa pludseligt at opgive den og binde sig til en anden. Paa denne Tid begyndte hans Forhold til Den, der senere blev hans Hustru. —

Under Slutningen af sit Ophold paa Nørrebro havde Chr. Winther havt den store Sorg at miste *Poul Møller*. Jeg vil snart faa Lejlighed til at omtale, hvor varmt denne sjældne Ven literært havde taget sig af sin Stifbroders Sag, og det var i alle Henseender et stort Tab for Winther, da Broderen d. 13de Marts 1838 lukkede sine Øjne; thi da mistede han en *Mand*, der elskede ham. Da *Poul Møller* i sin Tid var kommen tilbage fra sin Chinarejse, var Regensen det første Sted, han tyede til, og det var Chr. Winther, hvem han *der* søgte; *Poul Møller* taler da om „Henrykkelse ved Gjensynet af sin herlige Broder“ [1]). Frøken *P. Ross* skriver til mig: „*Poul Møller* var et velsignet Menneske, ogsaa i daglig Omgang, ligesaa mandigfrom som lys og bestemt, hvor der stod et Spørgsmaal at klare. Det var dejligt at tale med den Mand og høre paa ham, naar han selv tog Ordet og drøftede en Sag. Han var vistnok Ædelstenen i den hele Familiekres. Det var i mine Tanker en stor Ære for Chr. Winther, at denne *rene* Naturkarakter holdt saameget af ham og interesserede sig for ham som en sand og god Broder. Han elskede Winther, saaledes som denne var, og tog ham altid i Forsvar“.

I *Poul Møllers* Svaghedsperiode kom Winther dagligt til ham. Den ene Dag kunde han være sort melankolsk og sagde da til Fru *Møller:* „Ja, tilgiv mig

[1]) Se *Olsens* Levnedsskildring af ham i „Efterladte Skrifter“, 1848—49 VI, S. 78.

at jeg teer mig saaledes; men der er En, jeg sætter stor Pris paa, og som ikke har værdiget mig et Blik; nu har jeg mødt hende paa Gaden og næsten ikke faaet en Hilsen af hende".[1]) Overgiven og munter kom han saa næste Dag og sagde: „Hvor skammer jeg mig dog ikke over, at jeg igaar kunde opføre mig saaledes her oppe hos *Dem*, som har saamegen Sorg og netop trænger til Opmuntring; idag er jeg lykkelig, jeg har faaet en Hilsen og et Smil, som overgaaer al Beskrivelse". — Saa havde han en anden Gang *Aarestrups* Digte med, som han jo netop da var i Færd med at udgive; han forelæste Fru *Møller* dem, og, da han var gaaet, gik hun ind til sin Mand og sagde: „Du aner ikke, hvad det er for dejlige Digte, *Aarestrup* har skrevet". Noget efter fik *Poul Møller* dem for selv at læse dem. „Synes Du virkelig, *de* er saa smukke?" spurgte han sin Hustru. Da hun saa paa egen Haand gjorde sig bekjendt med dem, maatte hun indrømme, at de i alt Fald ikke havde den Værdi, som hun først havde tilskrevet dem; „men", tilføjede hun, „naar Chr. Winther læser op, gjør han det saa mesterligt, at selv det Daarligste tager sig godt ud." [2])

Efter *Poul Møllers* Død viste Chr. Winther trofast sin Taknemmelighed imod hans Efterladte og imod hans Minde. Paa det Sidste havde *Poul Møller* overdraget ham at besørge Udgivelsen af hans Værkers æstetiske Del. Den fint dannede *F. C. Olsen* skulde besørge den filosofiske Del og paatog sig selv at skrive *P.*

[1]) Vistnok Den, der senere blev hans Hustru. [2]) Alt Ovenstaaende er blevet mig mundtligt meddelt af *Poul Møllers* Enke, hvem jeg jævnligt om Sommeren traf i mine Forældres Hus.

Møllers Levned, hvilken Opgave han løste højst anerkjendelsesværdigt. At Winther strax tog fat paa sin betroede Gjerning, fremgaaer af følgende Brev fra ham til *Rasmus Møller*:[1])

Kjbhvn. d. 3die Apr. 1838.

Kjæreste Fader!

Da jeg i Anledning af *Pouls* Arbejders Udgivelse i denne Tid har en stor Del Breve at skrive og, som sædvanligt, opsætter det Meste til det Yderste (min gamle, slemme Vane), saa beder jeg Dig undskylde, at jeg dennegang fatter mig meget kort.

Tusend Tak for Dit kjærlige Brev! *Pouls* Kone befinder sig efter Omstændighederne vel; hendes Broders Nærværelse er hende til stor Trøst og Styrkelse. . . . .

Af Din Bog[2]), som trykkes hos *Sejdelin*, har jeg nu først faaet første Korrektur af 15de Ark. Strax efter *Pouls* Død forsinkede jeg Sagen 4—5 Dage; men det var mig dengang næsten umueligt at faa Tid eller indvortes Ro til nogetsomhelst Arbejde.

Med Brevene, som Du var saa god at sende os til Afbenyttelse, har jeg saaledes baaret mig ad: Jeg udtog alle de Breve, hvori jeg fandt *Bettys*[3]) eller *Elines*[4]) Haandskrift, og beholdt kun *dem*, der vare skrevne af *Poul* alene; *hine* nedlagde jeg i *Elines* Værge og bad hende se efter, om deri fandtes noget mærkeligt Træk, som turde meddeles os, og *disse* har jeg, efter at have gjennemseet dem, tilstillet min Medarbejder *Olsen*, der med største Kjærlighed og Varme

[1]) Ejes af dennes Datterdattersøn, Redaktør *Christian Gulmann*.
[2]) Vistnok „Forklaring over Pauli første Brev til de Korinther".
[3]) *Poul M.s* første Hustru. [4]) Hans anden Hustru.

tager sig af denne Sag, hvortil han har viist, at han besidder meget Talent. *Ingemann* har sendt mig tre Breve, og flere venter jeg fra andre Kanter. Lev vel, kjæreste Fader! Jeg skal stadigen give Dig Underretning om *Elines* Befindende. — Drengene ere raske. *Fritz*[1]) har et ypperligt Hoved og temmelig megen Udholdenhed; i [Løverdags] kom han til sin Moder med Karakterbogen og meldte, at han fra Nr. 17 var rykket *op* til Nr. [?] Endnu engang, lev vel!

Din hengivne Søn
Christian Winther.

I Juli 1839 afsluttede Winther første Bind af *Poul Møllers* Værker, og han fik af Anmelderen i „Tidsskrift for Literatur og Kritik“, *E. Bojesen*, det Vidnesbyrd, at Arbejdet „naturligviis var besørget med den Omhu og Kjærlighed, man kunde vente sig af en Ven og Broder“. Men denne Dom stod ikke ganske fast. Ved sin Afrejse til Mecklenborg i Foraaret 1841 betroede Chr. Winther hele det Materiale, han havde havt til Afbenyttelse ved denne Udgivelse, til *Poul Møllers* og hans egen Ven, afskediget Adjunkt *Christen Thaarup*, og bad denne opbevare det, dog saaledes, at han havde Tilladelse til at læse det. *Thaarup* „fandt sig bevæget til paa det Nøjeste at drøfte dets Indhold“, og han fandt da[2]) „ved at sammenligne adskillige af de i 1ste Bind optrykte Digte med *Poul Møllers* Manuskript, at Udgiveren af og til havde læst fejl, undertiden slet ikke havde kunnet læse og derfor havde oversprunget, eller

[1]) *Frederik M.*, f. $^{8}/_{5}$ 1830 † $^{17}/_{7}$ 1847 i Odense. (Se om ham: *Vilh. Andersens* „Poul Møller“ S. 324—25). [2]) Se hans Fortale til tredie Bind af P. M.s Skrifter.

vel ogsaa ved en Konjektur erstattet Ord, som det derimod lykkedes *ham* at tyde[1]). Opmuntret ved dette Held foretog han sig at sammenligne hele det første Bind dels med *Poul Møllers* Haandskrift *der*, hvor denne var bevaret, dels med de tidligere Aftryk, man havde. De Varianter og bedre Læsemaader, han saaledes opdagede, vare ikke faa, og han skrev saa over til Chr. Winther og meldte ham Resultatet. Følgende Brudstykker af tre hidindtil utrykte Breve til *Thaarup* fra Winther[2]) vise dennes Stilling til Sagen:

„(Neu Strelitz) den 14de April 1841.

. . . I Odense talte jeg med min Svigerinde, *Pouls* Enke. Hun bad mig om de Manuskripter, som vare brugte. Lad hende med Posten eller en anden god Lejlighed faa *dem*, jeg har deponeret hos Dig; de ere brugte. Siig ikke Noget derom til *Olsen;* han vilde lade, som om de vare ham nødvendige, og jeg veed, han bruger dem saa alligevel ikke. Jeg er nu formelig vred paa ham; thi han burde for længe siden have overgivet mig det Hele og opgivet sin Andel deri. Fader er ogsaa vrippen."

„(Neu Strelitz) 9ende Maj 1841.

Motto: O! — O! — O!

Skotsk Ballade.

Dit Brev, Fortræffeligste, som jeg for en Time siden modtog, satte mig i en umaadelig Bevægelse, og jeg behøvede lang Tid til at fatte mig, saa forbitret

[1]) *Poul Møllers* Haandskrift i vedkommende Manuskript var meget utydelig. [2]) De findes i min Brevsamling; ikke før i Slutningen af 1896 er jeg bleven bekjendt med dem og har altsaa ikke kunnet meddele Dr. *Vilh. Andersen* dem, før han udgav sin Skildring af *Poul Møller*.

blev jeg paa *Poul*, mig selv, Skæbnen og Dig! Hvem skulde tro, at der kunde bo et saa stort Skarn i et saa lille Menneske! Hvor jeg hader Dig, *Christen Thaarup*, d. v. s.: jeg elsker Dig til Døden! Mit Motto maa sige Dig i een Sum min Forundring, min Glæde og — min Smerte! Jeg forundrer mig over, at dette Kaos kunde blive til Noget; jeg glæder mig *derover* og at Du har fremkaldt det; men — det smerter mig, at jeg selv er og har været og rimeligviis evindeligt vil blive et Fæ. — Saa besynderligt det maaske kan forekomme Dig, saa er det dog vist, at jeg idag kun har Tid til en meget lille Epistel, og Brevet maa bort idag, hvis mit Ønske skal kunne opfyldes. Vil Du ikke nok — som Du tilbyder mig — lade mig faa Manuskriptet med alle Noticer til Gjennemlæsning? . . . . Naar jeg har læst det, skal jeg tilsende Dig det igjen med mine af Dig selv æskede Bemærkninger angaaende Trykningen. Kun *dette* vil jeg her strax berøre: a) *Olsen maa endelig* ikke vide Noget deraf *endnu* og skal i det Hele *slet Intet* have dermed at gjøre; thi han indgriber altid egenraadigt og forstyrrende. b) Dit Navn *skal* staa derpaa (Rom. 13, 7[1])). c) Jeg beder Dig i Din Fortale, saa meget mueligt at tænke paa at forekomme min *Prostitution*, hvilken forresten — troer jeg — er uundgaaelig. d) Sonetterne[2]) ere *Pouls* Arbejde; det kan ikke være Andet! Selv den fjerde Sonets Uregelmæssighed er et Kriterium herfor. e) *Olsen skal* afgive alle Aforismerne, eller Hvad *Du* maatte

[1]) „Betaler Alle, hvad I ere skyldige: Skat, hvem Skat tilkommer, Told, hvem Told, Frygt, hvem Frygt, Ære, hvem Ære tilkommer“.
[2]) „Hendes Fingre“.

synes passende, og det Hele kan da udgjøre et *andet Bind* af Efterl. Skrifter; thi særskilt at aftrykke det forekommer mig ikke ret passende, især fordi Ingen vil kjøbe en saadan Bog med lutter Fragmenter. *Reitzel* har Papir. Dog alt Dette mere omstændeligt, naar jeg har læst og igjen tilsender Dig Manuskriptet.

Hvor det har moret mig at se Dig og *Heiberg* saaledes staa og bukke for hinanden! — Du er et velsignet Menneske! — At *Poul* selv, hvis han kunde ytre sin Mening, ikke vilde tillade Trykningen af Novellen[1]), det er nu vist nok, og at det aldeles ikke er i Aanden af hans sidste Villie, troer jeg, Du vil tilstaa mig; Du kan derfor vel begribe, hvormeget denne Overbeviisning hos mig har svækket min Iver for at drage dette Arbejde frem, saa meget mere, som jeg — efter tusende Gange at have vendt og drejet disse skrækkelig slet skrevne Blade — ikke kunde faa samlet saa stor en Mundfuld, at den kunde fremsættes som Ret. — Dog — desuagtet ere mine Betænkeligheder paa denne Side ved Dine og *Heibergs Vota* ganske hævede. Seer jeg derimod hen til min egen Person, saa kunde jeg have mange andre Indvendinger at gjøre; paa *mig* har *Heiberg* slet ikke tænkt, og med Ret; thi det er jo et Bihensyn; men hos *Dig* haaber jeg — som sagt — Beskyttelse og Skjærm mod min Families Misfornøjelse og Literatorernes Spot, og jeg beder Dig i Din Fortale at rejse mig et saadant Bulværk og Værn . . . . — Da jeg, for at finde hine Sonetter, gjennemsøgte „Tilskueren“ paa Universitetsbiblioteket, manglede

[1]) En dansk Students Eventyr. („Den krøllede Fritz“).

der et Par Bind, det erindrer jeg meget vel. Det har altsaa netop været dem, jeg skulde bruge. Det er nu *mit* Held. . . . Undskyld, kjæreste Ven, at jeg paa Dit saa interessante og kjærlige Brev[1]) kun sender Dig dette konfuse Tøjeri; jeg *maa* holde op. Af ganske Hjærte

Din hengivne Christian Winther.

. . . . Jeg har ærgret mig over Dine Honorar-Beregninger, men skal dog nok narre Dig. Slige Drillerier er Du nu saa stærk udi.“

„(Neu Strelitz) 1ste Juni 1841.

Da jeg har saa uendelig *Meget* og *mange* Ting at sige Dig, min kjæreste Thaarup, saa er jeg rigtig bange for, at dette Brev mere end noget andet vil blive noget forvirret; thi i *mit* Hoved har det nu altid seet ud som i et Pulterkammer, og jeg har endnu ikke oplevet det lykkelige Øjeblik, at jeg i *Orden* har kunnet fremtage de deri opstablede Møbler og Effekter. Tilgiv mig altsaa. . . . Af *Heiberg* har altsaa *Du* ogsaa lært at sige franske Komplimenter; thi som saadanne vil jeg betragte visse Talemaader i Dit Brev, uden hvilken Forudsætning disse snarere vilde ydmyge end kvæge mig. — Hvad Udgivelsen af Novelle-Fragmenterne angaaer, da kan jeg endnu ikke, uagtet Din og *Heibergs* affirmative Dom desangaaende, komme til at stemme herfor. Uanset, at *Poul* selv *ingenlunde* vilde tillade det, saa seer jeg nu — efter at have gjennemlæst det Hele — at kun en yderst liden Del af Publikum, navn-

[1]) Findes vistnok ikke nogensteds, ligesaa lidt som det i næste Brev omtalte.

ligen *Pouls* allerintimeste Venner og Bekjendte, vil kunne forstaa og med Billighed og Retfærdighed bedømme dette Arbejde; og selv iblandt disse kunde jeg nævne Endel, der ganske bestemt med en Slags øm Undseelse vilde se disse Blade, saa blotte og bare, fremlagte for en anderledes dannet, anderledes tænkende Generations Øjne. At Novellen er Fragment, skader forresten ikke, og den bør ikke engang *(mindst ved min Haand)* restavreres. Hvad Du i den Henseende har gjort, og maaske endnu vil gjøre, anseer jeg med *Heiberg* for aldeles Tilstrækkeligt.

Til at supplere Dine Anmærkninger har jeg for det Første optegnet følgende Smaating, der faldt mig ind ved den første Læsning; Mere vil sagtens Tiden bringe: At den krøllede Fritz er *Poul Møller* selv, sees paa hver Side, saavel af Skildringerne, af hans Ræsonnementer som af Vennernes forskjellige Opfatning af hans Karakter. Blandt disse ere adskillige, til hvis Figurer han — som Motiver — har brugt mig bekjendte Personer. Saaledes — for at begynde med mig selv — troer jeg, at *Christian* eller — som han af Vanvare ogsaa kalder ham — *Ferdinand* er *mig*, ikke blot, fordi disse Navne tilhøre mig, men ogsaa af indre Grunde[1]).

[1]) I Begyndelsen af Novellen siger Christian om Fritz: „Sandt at sige, har jeg ondt ved at sige, hvorfor jeg har Godhed for ham. Jeg vil endogsaa tro, hans Levned ikke saa ganske kan bestaa for en stræng Sædelæres Domstol; derfor bliver han jo ligefuldt en elskværdig Selskabsbroder". Dette synes snarere at kunne passe i *Poul Møllers* Mund om Chr. Winther. Derimod er det overensstemmende med Virkeligheden, naar Christian lige efter siger: „Ingen af Eder kjender den krøllede Fritz saa godt som jeg. Vi har fulgt med hinanden som Brødre lige fra vor første Barndom til vore Universitetsaar. Derfor kunde jeg fortælle tusend snurrige Scener,

Jeremias Høg: *Fasting*[1]) (som boede paa Norges-Minde som gik med en grøn Læder-Kasket, som beværtede med Te-Punsch, og hos hvem vi tilbragte flere saadanne Eftermiddage, som de beskrives i Novellen) synes at være benyttet. Pag. 11: *den krogryggede Spillemand, der sad paa en Sildefjerding [og spillede paa Fiol]*[2]). For mange Aar siden — jeg troer: 1817 — fandt jeg i Kjøbelev efter *Pouls* Afrejse en ufuldendt Romance, der skildrede et Bondebryllup, hvoraf jeg husker disse Ord:

Der var ej mange Stole;
thi sad paa Tøndens Bund
Mikkel med sin Fiole
og Skraaen i sin Mund;

og at den *ulykkelige* Elsker staaer udenfor paa Gaden og sætter sit kridnehvide Ansigt paa Ruden. . . . . . Pag. 28. *Licenciaten* bestaar af flere Elementer: a) min Ven, den lange *Erichsen* fra Taasinge[3]), b) *Poul Møller* selv med Hensyn til Linnedsager og c) *Krejdal*[4]). — Pag. 38 vil det have været Dig, som mig, paafaldende at finde den *samme* Skildring af den over den smudsige

vi som Drenge have oplevet sammen.“ — I sit Brev til Vennerne siger Fritz: „Du, Christian, har altid elsket mig mest; Dig giver jeg mit Valdhorn“. Da Christian troer, Fritz har hængt sig, bedækker han, dybt bevæget, sit Ansigt med sine Hænder, naturligviis fordi han græder. [1]) Se I, S. 175. Valentin er altsaa ikke *Balthasar Münter*. (Se *Vilh. Andersen:* „Poul Møller“, S. 264). [2]) Omtales i første Afsnit af Novellen: „Et Studenter-Teselskab“. 2den Udg., 1848, II, S. 71) og i „Anhang til Novellen“ (smsteds, S. 184). [3]) ?. [4]) *August Krejdal* (f. 1790 † 1829) Student 1811, studerede Filosofi under *Treschow* og hørte teol. Forelæsninger. Var fra sin Skoletid af ivrig Matematiker og erhvervede sig paa dette Omraade Universitetets Guldmedaille (1814); fik i 1814 Tilbud om Ansættelse ved Kristiania Universitet, men modtog det ikke; blev i 1816 ansat ved Slagelse lærde Skole og i 1817 Adjunkt i Odense. Han var ugift. *N. M. Petersen* var gift med hans Halvsøster. (Se Biogr. Lex. IX, S. 480—82).

Gaardsplads gaaende Pige, der ogsaa findes i det dramatiske Fragment; dette er vist senere skrevet end Novellen[1]). — Pag. 44. Den *gamle* (tyske) *Soldat* hed *Mikkel* paa Regensen; kjendte Du ham? Han sværmede for den „dicke Schuhschwärte“ — „den dinne duer ikke, Herr!“ — Pag. 83. Til *Jens Hansen*, denne Repræsentant for det af *os* — tør jeg vel sige — beharkede og besparkede Filisteri, havde *Poul* blandt sine Bekjendte mange gode værdifulde Studier, blandt hvilke jeg veed, han her især har brugt *Helms*, der var hans Formand hos *Moltkes* Sønner[2]). — Pag. 86. I et Brev, som jeg modtog fra *Poul* under hans Fraværelse paa China-Rejsen, hed det: „En af Handelsassistenterne er fornuftig-æstetisk og ytrer sig omtrent saaledes: „Man maa sige Hvad man vil, saa *fører* dog Professor *Oehlenschlæger* en pæn Stub. Manden hed *Vogelsang*[3]). —[4]) Pag. 94. Indholdet af denne Lacune saavelsom *Fritz's* første Sammenkomst med Jens Hansen, Kandidaten, har *Poul* engang, da han boede hos *Hegers* ved Nørrevold, forelæst mig. Han greb et Par Blade af en i en Krog opstablet Dynge og læste, gaaende op og ned ad Gulvet; og jeg bemærkede, at det allerede

[1]) Se *Vilh. Andersen*: Poul Møller, S. 220. [2]) Smsteds, S. 268—70. *V. A.*s Formodning er her altsaa rigtig. [3]) *Joh. Peter V.* (Se „Erindringer om mine Sørejser og Livs Begivenheder“ af *Th. E. Ludvigsen* (1890), S. 20 og 48; her kaldes *Vogelsang* Skibets anden Superkargo og Skibsintendant). V. døde ombord i „Christianshavn“ 5te Maj 1822, og *Ludvigsen* (senere Kommitteret i den kjøbenhavnske Søassurance) ægtede hans Enke. (Smsteds S. 54—55). *Jens Hansen* siger: „Professor *Oehlenschlægers* Bøger lider jeg ret godt. Det er ikke noget daarligt Hoved, der sidder paa den Karl. Ingen kan negte ham, at han skriver grumme pænt for sig“. (2den Udgave, 1848, II, S. 142—43). [4]) Det Følgende indtil „Saa husker jeg ikke Mere“ er aftrykt i *Thaarups* Redaktion af „En Students Æventyr“ (2den Udg. 1848, S. 151—52).

maatte være blevet ham selv *nyt;* thi ved bægge Scener brast han selv af og til ud i hin ærlig mente, smitsomme Latter, der var ham egen. Hvad jeg kan huske om Scenen paa Ballet er Følgende: Efter at have danset og drukket brav, maa Fritz formodentlig enten ved List eller ved en Hændelse have faaet et Rendezvous med Sophie uden for den store Havesal, hvor Ballet maa tænkes holdt. En Trætte imellem de unge Folk: han er paatrængende uartig; om han vil kysse hende eller blot tage et Perlebaand fra hende, veed jeg ikke — hun truer med at skrige, og, da han ikke bryder sig om Truselen, skriger hun ogsaa — han flygter, formodentlig efter at have erobret Halsbaandet — thi hun indbilder de tilstrømmende Gjæster, at hun, ved at strøjfe Muren, paa et Søm har revet sit Perlebaand — de høfligt forundrede Gjæster søge ved medbragte [Lys] forgjæves baade Per[ler] og Sømmet paa Muren — disses høflige, men meget ubelejlige Spørgsmaal og Pigens knipske, ærgerlige og komisk-lystige Svar koncertere en Tid lang — — — og saa husker jeg ikke Mere. Pag. 99. Uagtet „Pakkenusserne“ [1]) her staa paa deres rette Sted, saa negter jeg ikke, at de gjøre et modbydeligt Indtryk paa mig. Havde *Carl Bagger* i sin Novelle brugt det i en Knejpe — lad gaa! Men *Poul!?* Ibidem: „venligt nikker til ham bag Strængenes Gitter“ — dette samme Billede findes ogsaa i en af Fingersonetterne og borger altsaa for disses Forfatter. — — Hvor i Alverden har Du dog fundet det dejlige „Fragment af Dødens Dagbog“? Det

[1]) „En Students Æventyr“, 2den Udg., 1848, II, S. 157.

maa endelig trykkes. Om de andre Digte, som jeg efter Overenskomst med Fru *Møller* og *Hauch* ikke har omtalt i Samlingen, kunne vi tale nærmere. — Jeg ejer et underligt Digt af *Poul* fra 1815; men det duer ikke meget. — At rette de Fejl, jeg har begaaet, er ret og billigt; men hvad skal Varianter til? Jeg læser *aldrig* de Udgaver af moderne Poeter, som ere forsynede med *variantes lectiones;* det forbitrer mig i allerhøjeste Grad Nydelsen. Det skal nu være saa filologisk! — Om Læsemaaderne, som Du har fundet, og som jeg maaske ogsaa har læst, ere *bedre,* ville vi dog nærmere tage i Overvejelse, min gode Christen, — det kan jeg sige Dig. — Forresten, jo mere jeg tænker paa Dig, desto oftere maa jeg sige: „Det er et velsignet Menneske!" . . . Om *Olsen* havde jeg Meget at sige. Basta! Din hengivne *W.*

Dette Brev er kun halv færdigt hvad Stoffet anbelanger."

Da Thaarup offentligt i den nye Udgave af *Poul Møllers* Skrifter omtaler Chr. Winthers Arbejde med første Bind, siger han:

„Man vil have Uret, hvis man derfra fældede en ugunstig Dom om den Flid og Omhu, hvormed 1ste Bind er besørget. En saa minutiøs Bogstavkritik som den, jeg har underkastet Winthers Arbejde, . . . kunde ikke forenes med et andet Krav af Publikum, . . . det nemlig: at erholde *Poul Møllers* Poesier saa snart efter hans Død som muligt; men dette Krav har Winther opfyldt". Han gjør nu Rede for, hvorledes det har lykkets ham at ordne og forbinde de før omtalte Brudstykker af „En Students Æventyr", som Chr.

Winther ikke havde kunnet finde ud af, ogsaa fordi han paa den Tid, Novellen blev til (i 1824), havde været borte fra Kjøbenhavn og aldrig senere havde lært den at kjende uden gjennem det lille Fragment af den, han selv omtaler i Brevet til *Thaarup*. Denne siger endvidere, at Winther har glemt at optage „En Elskers Fantasier“ og „Hilsen til Steffens“, hvilke Digte tidligere havde været anonymt offentliggjorte og derfor vare blevne ham ubekjendte. „Et Blad af Dødens Dagbog“ havde W. overseet; „hvilket paa Grund af Manuskriptets Beskaffenhed let kunde ske“. Endel andre af *P. Møllers* Efterladenheder offentliggjør *Thaarup*, men mildner derpaa ved at fremhæve Hvad Winther jo gjentagne Gange i sine Breve til ham har udtalt: „Maatte *jeg* være heldigere i mine Restitutionsforsøg end Winther, saa var der . . en . . . Grund, der afholdt *ham* fra yderligere Bestræbelser: *Poul Møller* havde givet ham Fuldmagt til at udgive af hans Arbejder Det, som han med sit Kjendskab til Broderen maatte anse overensstemmende med dennes Ønske at se trykt. I sin Overbeviisning om, hvad der med Hensyn til Novellen[1]) var den Afdødes Villie, fandt han det afgjørende Motiv for sin bestemte Mening, at den ikke burde trykkes, og, da Broderen ved sin Fuldmagt havde gjort hans Villie og Smag til sin, maatte Publikum hermed være tilfreds og kunde ikke forlange Andet.

„Det her Sagte gjælder forresten ikke blot om Novellen, men ogsaa om flere af *Poul Møllers* ufuldendte Arbejder.

[1]) „En Students Æventyr“.

„Disse Winthers Hensyn til Broderens virkelige eller supponerede Villie, denne ømme Undseelse ved at se Broderens Gjemmer aabnede og stundum hans raa Udkast til noget Bedre, stundum hans lønlige Tanker (f. Ex. mange af Aforismerne) fremlagte for en anderledes dannet og anderledes tænkende Generations Øjne, vare mig velbekjendte. Jeg erkjendte ogsaa det Ubetænksomme i at trykke Alt, hvad en Forfatter har kastet paa Papiret og Hvad han selv enten aldrig vilde have udgivet, eller dog kun i en anden og forbedret Skikkelse. Men, er denne Forfatter ved Omstændighederne og en for tidlig Død standset midt paa sin Skribentbane, er han en mærkelig Aand, hvis Ejendommelighed tilfulde fremlyser af og ret alsidig udfolder sig i de efterladte Fragmenter, da bliver, meente jeg, Udgivelsen en Pligt, for hvilken de andre Hensyn maa forsvinde. . . . . Ved at meddele Professor Winther min Afskrift af Novellen, søgte jeg derfor at overvinde hans Betænkeligheder, idet jeg tillige havde væbnet mig med Prof. *J. L. Heibergs* aldeles bestemte Votum for, at den under enhver Betingelse, saa snart som mueligt, burde trykkes. Udfaldet blev, med den Afdødes Enkes Samtykke, den Beslutning, at et tredie Bind skulde udkomme, hvis Udgivelse blev overdraget mig."

Som man vil have seet i Winthers Breve til *Thaarup* tog han denne Sag, som Alt, nobelt og fint, og der var jo ikke Spor af Tale om et Brud mellem ham og *Thaarup*, med hvem han siden i Fællesskab arbejdede paa en ny Udgave af *Poul Møllers* Skrifter. Han havde, saaledes som han ofte i sit Liv udtalte det, ingen Tillid til sig selv som Kritiker. Allerede 22nde

Januar 1822 skriver han i et utrykt Brev til *A. P. Liunge:* „Jeg kan ikke være Recensent, ikke engang *privatissime.* Jeg dømmer mere efter min Følelse, end efter min Indsigt, og min Dom bliver derved altfor subjektiv til, at den kan have noget Værd for Andre.“ At han ikke senere i sit Liv forandrede sin Mening med Hensyn til Det, han vilde have holdt tilbage af *Poul Møllers* poetiske Arbejder, fremgaaer af en Optegnelse af ham fra 11te Juni 1861 [1]); han taler om, at han i sin Alderdom er mere sparsommelig med og skaansom imod sine Digte end i sin Ungdom, men siger, at det visselig ikke er til hans Fordel. Han udtaler da: „Hvad jeg ikke lader trykke, bliver dog liggende. Det er en stor Svaghed! Jeg vil haabe, at mine Efterlevende ville gjøre denne Svaghed uskadelig for mit gode poetiske Navn og Rygte ved *ikke* at lade enhver Laps Indhold offentliggjøres. Hvor jeg har havt Lejlighed til selv at kunne hindre et saadant Misbrug af literært Efterladenskab, har jeg gjort det, f. Ex. da *Poul Møllers* Skrifter bleve udgivne; men dengang blev jeg overstemt af mine Medarbejdere.“

Hovedbegivenheden i Chr. Winthers literære Virksomhed paa den Tid, vi her befinde os i, er Udgivelsen af „Nogle Digte“, 1835. Det var denne Bog, som gav Anledning til en literær Strid, der endnu, i alt Fald af Navn, kjendes af Alle, der interessere sig for nyere dansk Literatur, maaske dog mest paa Grund af de fremragende Personer, som tog Del i den. Den om-

[1]) Blandt hans Efterladenskaber.

talte Bog blev nemlig snart efter sin Fremkomst gjort til Gjenstand for en udførlig i „Dansk Literaturtidende" No 16 og 17 under Mærket *B—ϱ* offentliggjort Kritik, hvis Forfatter var *Chr. Wilster.* Han og Winther kjendte hinanden fra tidlig Tid; de mødtes jo i deres første Studenteraar paa Knejpen hos Skibskaptajn *Rohde*[1]), og de vare Bægge ivrige Medlemmer af Studenterforeningen, hvortil de skrev Viser, af hvilke Chr. Winthers gjorde mest Lykke. De udgav omtrent samtidigt deres første Digtsamlinger og blev under Ening stillede for Højesteret: „Maanedsskrift for Literatur", hvis Dom lød paa, at „Hr. Winther er mere Digter end Hr. *Wilster*"[2]). Jeg vil ingenlunde sige, at *Wilster* var bevidst misundelig paa Chr. Winther; men det er dog muelig, at der i den Omstændighed, at han altid i poetisk Væddekamp havde maattet vige for denne jævnaldrende Digter, har gjemt sig en Slags Uvillie, som nok kan mærkes i hans her omtalte Kritik. Ogsaa hans fra tidlige Aar rodfæstede Sygelighed, som stundum hos ham frembragte en vis Irritabilitet, der igrunden var hans godmodige og elskværdige Karakter ganske fremmed[3]), kan have havt Indflydelse paa hans Dom. Han vidste forresten selv godt, at det ikke var nogen lønnende Sag, han indlod sig paa; han siger, at man let bliver kaldt en Drømmer, ja, vel endog en ondtvarslende Fugl, naar man klager over Nutiden. Det bør dog bemærkes, at han i den Afhandling, hvori han udtaler dette: „Betragtninger over vor nyere Poesi", som han

[1]) Se I, S. 175. [2]) Se bemeldte Tidsskrifts 2det Bind, S. 33. [3]) Se *From Møllers* Skildring af ham foran i Digtninger af C. W. 1840, S. VIII.

i 1833 offentliggjorde i *Oehlenschlægers* „Prometheus“, indrømmer, at Winther — i Modsætning f. Ex. til *Hertz* og *Andersen* — er en ejendommelig Digter; men han kalder ham alligevel underordnet og stiller ham i saa Henseende ved Siden af *Schack Staffeldt.* Han giver ham et Hib for Udtalelsen om Studenterne: „Herrer vi ere i Aandernes Rige“. Ved Sammenstilling af denne og hans følgende Kritik af „Nogle Digte“ kan det bemærkes, at han hævder, Digteren nødvendigt maa vise Kraft i sin dybe Følelse og ikke klynkende Følsomhed; han vil have aandelig Marv i Digtningen og at man ikke maa digte for at more; thi saa bliver Digterens Betydning altid underordnet, og det er sikkert med Tanken paa Chr. Winther, han i denne Forbindelse klager over, det er blevet Mode at deklamere lyriske Digte paa Teatret, hvorved Fremsigelsen kan hæve det Middelmaadige eller Daarlige til Beundringens Højder.

I sin Kritik over „Nogle Digte“ begynder *Wilster* med at fremhæve det Held, Winther har havt: ikke alene at skrive enkelte friske, ejendommelige, naive og nationale Smaadigte, som høre til vor Literaturs bedste lyriske, men ogsaa det mere underordnede, men for Digteren oplivende og for Mennesket smigrende: at disse Digtes sande Fortjeneste have mødt stor Paaskjønnelse og at deres Værd have kastet stor Glans over det Ubetydelige, han har skrevet, der bliver erklæret for klingende Valuta. Han angriber „et panegyrisk Digt“ i „Søndagsbladet“, men nævner forresten ikke dets Forfatter, som var *H. P. Holst.* I dette Poem, som er skrevet foran i et Exemplar af „Nogle Digte“, opstilles Winther som Modsætning til „denne

Sværm, der kvinkelerer og klimprer indtil Væmmelse“, og der siges da:

Hans Navn staaer ristet ind i Bøgens Stamme,
og Sjællands Vang har bygget det en Trone,
hvorved ej nogen Drot sig skulde skamme,
og Vaaren hilser det med Højsangstone,
mens om hans „Træsnit“ den taknemlig bygger
hvert Aar en frisk, en foraarsdejlig Krone.
Der boer hans Musa i de dunkle Skygger —
ej nogen Dejlighed, hvis Bliks Azur
fortryllende begejstrer og henrykker, —
o, men en sød, en elskelig Natur,
en Barnesjæl, der hver en Kummer dræber
og trøster Støvet i sit Fængselsbur.
Hun rækker ham de purpurfriske Læber
og aander i hans varme Bryst de Sange,
hvorved en himmelsk, salig Sødhed klæber,
en Sødhed, der ta'r Hjærterne tilfange,
fordi det Tonevæld, hvorfra de strømme,
fandt *der* sit Ekko. — Hvo tør Mer forlange!
Der nynne de for os saa længselsømme
en Melodi, der lokker Graad i Øjet
og vækker alle vore Barndomsdrømme.
O, hvis han selv kun sjældent er fornøjet
og ofte vanker om, tungsindig, ene,
er det kun da, naar stundum *hun* er fløjet
til Lyset hjem, den Himmelske, den Rene,
hvis Syn velsignende hans Hjærte trøster.
Sit søde Kys hun ofte ham forlene!

Rósen i dette Digt og i andre offentlige Udtalelser havde faaet *Wilster* til at tro, at denne Digtsamling stod ligesaa højt, ja, endog højere, end „Digte gamle og nye“; men, da han gjorde Bekjendtskab med den, fandt han de ubetydelige Digtes Antal større og de fortrinliges ringere end i hin Samling, og næppe et Par af dem kan maale sig med „Træsnittenes“ bedste, hvis store Værd han fremhæver og vil, at „Selskabet for

Trykkefrihedens rette Brug" skal udgive dem som god folkelig Læsning. Han anklager Winther for i sine senere Digte at røbe „en vis Slappelse i Lyrespillets Lethed og Livlighed"; han mener, at hans store Held har skadet ham, ikke saaledes, at han har været skjødesløs — han viser tværtimod umiskjendelig Kunstneromhu — endnu mindre, at han er bleven hovmodig — han taler tværtimod ligesaa beskedent som sandt og smukt om sin Muse, hvem han sammenligner med en fattig Bondekone, der sanker sig vilde Bær[1]) — heller ikke saaledes, at han koketterer med sin Beskedenhed; men Heldet har bragt ham til at skrive Sange ved Lejligheder, som ere ham aldeles fremmede og ligegyldige, og Lejlighedssangen er en Rovfugl for Poesien og maa ofte tage tiltakke med sand Ravnemad[2]). Han mener, at Winthers fleste Lejlighedsdigte ikke have en Sanggudinde til Moder, men nok en Fader, som med Talent og Færdighed skriver Vers. Det gaaer nu ud over Afskedssangen i Studenterforeningen til *Henrik Hertz*[3]) og navnlig over de to Linier:

„Dybsindig, snild, med mandig Røst,
han tugted Kunstens Blinde".

Wilster skriver: „At Hr. Winther i hin Tid drak sig en dygtig Ruus i den *baggesenske* Punsch, som „Gjengangerbrevene"s Forfatter lavede Publikum, det er en ærlig Sag, som han og mangfoldige Andre godt kunne være bekjendt . . . At Hr. Winther fremdeles, rørt om

[1]) Sml. Digtn. I, S. 122. [2]) *Wilster* har dog selv mest skrevet Lejlighedssange. [3]) Sml. Digtn. I, S. 127. *Wilster* og *Hertz* stod fra ældre Tid paa en spændt Fod med hinanden. (Se *V. Birkedal:* Personlige Oplevelser I, S. 56).

Hjærtet ved at synge en Afskedssang til sin jævnaldrende, maaske mangeaarige Ven, priste hans Digtertalent højere og varmere, end han i en rolig Stemning vilde have gjort, er aldeles i sin Orden; af et varmt Hjærte flyder ingen lunken Sang; men at han nu efter flere Aars Forløb, efterat han for længe siden maa være vaagnet af Rusen, optager dette Digt i sin Samling og bringer det fra Vennens Stambog frem for Publikums Øjne, maa sikkert hidrøre fra en Uagtsomhed.“ Han gør opmærksom paa, at Winther ved at lade de to anførte Linier trykke, indirekte krænker Digtere, som efter Manges og udentvivl Winthers egen Overbeviisning have større Kald til Digtekunsten end „Gjengangerbrevene“s Forfatter. Han kan nemlig ikke tro, at Winther hylder den Teori, som i hine Dage forfægtedes med alle Spidsfindighedens og Ordkløveriets Fægtekaarder, at Messing, poleret med den fineste Trippelse, er Mere værd i Kunstens Rige end de ædle Metaller, som ere mindre omhyggeligt smeddede og blankede; i saa Fald maatte hans Muse have fornegtet sin Natur som Bondekone, der sanker vilde Bær i Skoven, den maatte være bleven forvandlet til en pomadiseret Stadsdame med Saffianssko; men dette kan ikke være Tilfældet, dertil er der i hans bedste Poesi noget for Raskt og Djærvt, der siger, at han vamles over det Slikkede og ikke bliver benovet ved et Par haarde Vers eller ukogte Ord, naar de forresten bære Geniets Præg, men synger med *Baggesen:* „Kammeraterne sluge dem raa“ [1]).

[1]) I et Brev til sin Broder *Sylvester Hertz* skriver *Henrik Hertz* d. 14de Juli 1835 om denne Recension, som han mener er af *Wil-*

I sin Anklage mod det omtalte Digt til *Hertz* er *Wilster* kommen langt bort fra sin Omtale af det Uheldige ved de Lejlighedsdigte, der skrives for Situationer, som ere Digteren „aldeles fremmede og ligegyldige"; thi han siger jo netop, at Winther her synger af et rørt, varmt Hjærte, og altsaa kan han her ikke sættes under Anklage. *Wilster* er kommen langt bort fra Det, han vilde bevise, og helt ind i Partistrid; her synes man mest at kunne spore hans Antipati mod Winther. Nu fortsætter han med at beskylde denne for undertiden at være ufin og ikke smagfuld, men reserverer sig dog imod at kalde ham ligefrem plump eller smagløs. Han citerer følgende „ikke blot smagløse, men yderst modbydelige Strofe"[1]:

Min Hals den er et Sugeværk,
naar Glas ved Læben hefter;
dens Pompe flink, dens Slange stærk,
og Vinen følger efter.
Det nytter ej, man raaber: „Stop!",
jeg pomper ned, jeg pomper op
af alle Livsens Kræfter.

Wilster synes, at Lignelsen her hverken er adækvat eller vittig, men kun kynisk, saa man bør tilraabe Digteren et Stop, naar man hører, at Vinen skal pompes op igjen.

Det næste Digt, der maa holde for, er „Til Træet"[2], i hvilket der efter Kritikerens Mening ingen Eenhed er

ster, at han deri angribes plumpt og dumt. Han siger endvidere, at Recensionen har vakt almindelig Uvillie. Selv vil *Hertz* for det Første nødig indlade sig i slige Fejder og har heller ikke Tid dertil. „Bedst er det, naar Angrebet — som her — gjendrives af sig selv." („Breve fra og til *H. Hertz*", S. 39). [1]) Sml. Digtn. I, S. 133. [2]) I, S. 73—74 og Sml. Digtn. I, S. 163.

i Sammenligningerne. Først er Træet et Træ, saa et bevinget Væsen, derpaa en Person med Fjer i Hatten og Fane i Haanden. *Wilster* fordrer, at alle Billederne, som her bruges, skulle være udrundne af Digtets Idé, at det hele Digt skal være een Organisation; er dette ikke Tilfældet, bliver igrunden hvert nyt Billede et særskilt lyrisk Digt, som vidner om Begejstringens Afbrydelse eller Afkølelse under Digtningen; det bliver som Kirsebær paa en Pind. At *Wilster* her fra sit Standpunkt taler fint og med æstetisk Indsigt, at han taler ud af en Idé og paa en vis Maade godt kan siges at have væsentlig Ret, vil vel ingen Uhildet benegte. Mindre rigtigt synes han derimod at have læst Digtet „Vandring og Opdagelse“ [1]), hvis Samtale han karakteriserer som triviel og flov Passiar, der i vore Dage saa ofte høres i Konversationssalene, naar en fersk ung Herre siger en Dame Fleuretter [2]) og tjadrer Løst og Fast. Næsten intet Fortrin indrømmer han dette Digt. Han omtaler dets *bellmanske* Form og antyder da, at Winther er „en Efterligner, hvis lunkne Begejstring næsten bliver ganske kold under den møjsommelige Stræben efter at versificere en triviel Hverdagsbegivenhed og lempe Versene efter et vanskeligt Metrum.“ Som Exempel anfører han den Strofe, der begynder saaledes: „Hvor var De forleden Dag?“, og et Par af de følgende.

Efter at have gjort disse Udsættelser, udtaler Anmelderen, at det ikke har været hans Hensigt at gjøre Ophævelse over Bagateller eller over, at en Digter har skrevet et forfejlet Digt, hvilket vilde være smaaligt og

[1]) Se S. 122—31. [2]) Smigrerier.

uskjønsomt; men overfor Publikum maa Kritikeren advare mod Uskik og vrang Smag i Poesien, og da maa han hente sine Exempler fra de gode Digtere; han maa udpege Ukruddet, naar det staaer mellem friske, smukke Planter; thi *der* gjør det mest Skade. „En velforsynet Gartner kan nok taale, at man vælter ham et Par Urtepotter med ringe Blomster, der blot tjene til at forøge Samlingen, selv om de for ham selv have det særlige Værd, at han med Møje har opelsket dem fra Stiklinger af." Nu gaaer *Wilster* over til „de bedste Blomsterbede", men »afholder sig fra en overflødig Beskrivelse af denne Flora; thi hvad er der igrunden Andet at sige om smukke Blomster, end at de ere smukke? Man beskue og nyde dem selv!" Der fremhæves Blomsternes Friskhed og levende Farver, og saa nævnes „Vaabendragerens Ed" [1]), „Ringens Indskrift" [2]), „Kanefarten" [3]) og frem for Alt „Flugten til Amerika" [4]); „det er ingen forskreven eller dreven Pragtblomst, men en indenlandsk, uforlignelig yndig og simpel Jelängerjelieber. Dette barnlige Digt — Ordet brugt i dets egentlige, naive, og ikke i dets sentimentale, ofte flove Betydning — er aandelig beslægtet med de folkelige Træsnit, og det er i denne naive Digtart, at vor Digter bevæger sig med en saadan Ejendommelighed, Kjækhed og Frihed, at vi — uden derfor at miskjende hans Dygtighed i andre Digtarter, ikke kunne betvivle, at Folkepoesien er hans egentlige Kald. Gid han selv ret levende maatte føle dette! Gid han oftere vilde sende sin Muse, Bondekonen, tilskovs efter Bær og

[1]) Sml. Digtn. IV, S. 67. [2]) Smsteds V, S. 88. [3]) Smsteds V, S. 146. [4]) Smsteds IV, S. 41.

sjældnere give hende Ærende andensteds hen, at hun ikke skal tabe Lysten til at gange til Lunde ved at røgte Gjerning, som ej er hende i Blodet baaren; hun hjembringer dog aldrig en Gave, der er os saa kvægende som de vilde Bær."

Med vor Tids Anmeldelser i Minde, synes ovenstaaende ikke meget nærgaaende, nej, endogsaa ret velvillig. Ikke desto mindre altererede den Chr. Winther i højeste Grad. Aldeles fortvivlet kom han op til *Poul Møller* og sagde, at nu kunde og vilde han aldrig mere lade Noget trykke; han erklærede, at han i det Hele havde mistet alt Mod til at skrive mere. *Poul Møller* skammede ham ud og sagde: „Er Du en *Mand*, Christian? Hvad ligner dette? Du opfører Dig jo som en Stymper uden Selvfølelse og Overbeviisning." Winther gik yderst mismodig bort[1]), og hertil kom, at Sygdom tvang ham til i en 8 Dages Tid at ligge tilsengs. Uden forud at sige et Ord til ham derom, offentliggjorde *Poul Møller* saa under sit eget Navn et Forsvar mod *Wilster*, men vidste dog ikke, at denne var Angriberen. Det findes i „Kjøbenhavnsposten" for 7ende og 8nde Juli 1835. Han begynder med at sige, at vedkommende Recension fortjener „ret en alvorlig Tilbageviisning; uden Grund fører den Navn af en Anmeldelse, men har aabenbart en eensidig polemisk Retning, hvilket allerede klart sees deraf, at Recensenten strax begynder med at paastaa, at Winthers Digte have været yndede over Fortjeneste; men end tydeligere bliver denne polemiske Retning derved, at Forfatteren med Udførlighed og Snaksomhed opholder sig ved de Sider

[1]) Ifølge mundtlig Meddelelse til mig fra *Poul Møllers* Enke.

af Digtene, han som den gode Smags Forfægter troer at maatte belægge med Kritikkens Revselse. Med stor Omhu har han gjort et Udvalg og virkelig truffet de mindst heldige Linier i hele Samlingen. Derimod er han i sin Recensions Slutning meget ilfærdig med at nævne de vellykkede Digte og fører ikke saa Meget som een Linie af dem frem for Læsernes Øje, hvilket tilstrækkeligt viser, det nærmest er hans Hensigt at gjøre Samlingens *Pletter* øjensynlige for Publikum."

Hvad nu angaaer den Paastand, at „faa af vore Digtere kunne rose sig af det Held som Chr. Winther", seer *Poul Møller* sig i Stand til ved haandgribelige Kjendsgjerninger at overbevise Recensenten om, at han befinder sig i en stor Vildfarelse. Medens man nemlig her i Landet gjennem flere Sekler med en Slags Forkjærlighed har forfremmet begavede Digtere til Embeder, de have godtgjort deres Duelighed til, har Chr. Winther aldrig opnaaet nogen Slags offentlig Understøttelse eller Befordring; derimod have adskillige efter ham fremtraadte Poeter faaet Rejsestipendier og Deslige. Winther har forgjæves søgt et af Landets mindste Pastorater, nemlig Kapellaniet i Fredensborg. Tager man nu dertil i Betragtning, at den danske Regering i sine Handlinger tager Hensyn til den offentlige Stemme, da har man et fyldestgjørende Beviis for, at Winther ikke har gjort uforholdsmæssig Lykke som Digter.

Recensentens Udtalelser kunne næppe være Frugt af et videnskabeligt Studium af Æstetikken; han har jo desuden selv gjort den naive Tilstaaelse, at han ikke kan sige Andet om smukke Digte, end at de ere smukke. „Digtet „Vandring og Opdagelse" er af en

altfor fin og zefyragtig Natur, til at Skjønheden deri skulde være følelig for Hænder som Recensentens. Dette er undskyldeligt; men det er ikke undskyldeligt, at han udgiver Digtet for en Kopi af *Bellman*, blot fordi det er skrevet i et Versemaal, som denne har brugt, medens han i samme Aandedræt selv meget rigtigt bemærker, at det ikke har Noget af *bellmanske* Poesiers ejendommelige Karakter. — Det yndige Digt, som har Titlen „Alfens Brud", hvilket efter flere Kjenderes Dom er Samlingens Hovedprydelse, falder uden for Recensentens Synskres; ellers vilde han ej have forbigaaet det med Tavshed."

Poul Møller paastaaer endvidere, at hvis Recensenten tidligere har havt Modtagelighed for poetiske Indtryk, maa hans Syn være aftaget, siden han kommer med den højst fejlagtige Dom, at „Nogle Digte" i Værdi staa tilbage for „Digte, gamle og nye". „Denne Dom, der maa have været meget mistrøstende for Digteren, hvis han har sat mindste Lid til dens Gyldighed, og som har vakt stor Forundring hos os, der holde for, at den nyeste Samling i poetisk Dybde, Flersidighed og uddannet Fremstillingsgave staaer langt over Forfatterens tidligere Arbejder, denne Dom, siger jeg, finder sin simpleste Forklaring deri, at Recensenten ikke mere har den ungdommelige Receptibilitet, der skaffede Digterens første Poesier Paaskjønnelse hos ham. Denne Synsmaade bestyrkes ogsaa meget ved en paafaldende Vrantethed, der er udbredt over hans Foredrag, en Stemning, der sjældent er forbundet med Modtagelighed for det Skjønnes Indtryk. Vi tro at kunne passende betegne hans Fortrædelighed med et Billede,

som han selv i Recensionen har brugt om sin Opførsel mod Digteren; han siger nemlig, at han har baaret sig ad som En, der vælter Urtepotter for en velforsynet Blomstergartner."

„Han viser Mangel paa fast Holdning; saaledes omtaler han undertiden Winthers kunstneriske Fortjenester med Udtryk, der staa i skærende Kontrast til hele Grundtonen i Foredraget, saa man fristes til den Gisning, at deslige Agtelsesord ere senere Tilsætninger, hvormed han har villet bøde lidt paa det overvejende Præg af Bitterhed og Forstemthed. Idetmindste stemme de kun slet med den Tone, Rec. f. Ex. tillader sig i sin Dom over „Vandring og Opdagelse"." *Poul Møller* angriber endelig *Wilsters* Paastand, at de Billeder, der bruges i et lyrisk Digt, bør kunne lade sig forene i en Totalanskuelse, udenat det ene fortrænger det andet; denne Anskuelse betegner han som en af de nærmeste Vildfarelser, som den begyndende Reflexion over Betydningen af Billeder i Poesien fører til. „Det er saa langt fra, at denne Fordring af Billedernes Eenhed er nogen almengyldig Regel for lyriske Digtere, at undertiden netop den idelige Vexel af Billeder, der fortrænge hinanden, er Følelsens allernaturligste Udtryk." *Møller* henviser til *Schack Staffeldts* Digt „*Camoens*" [1]), hvor en Neger i eet og samme Vers kaldes en sort Broder, en Ravn, en sort Svane, en Due fra Barmhjærtighedens Rige, en ætiopisk Helgen, o. s. v., hvilken Forskjellighed i Billeder i denne Sammenhæng falder ganske naturlig. Endvidere henvises der til *Oehlenschlægers* Linier:

[1]) *Schack Staffeldts* „Saml. Digte" ved *Liebenberg*, II, S. 269.

„Kjærminde, som kan skue!
„Du Zephyr, som kan staa!
„Du Lilie, som kan lue!
„Du Rose, som kan gaa!“

„Det vil her koste Fantasien stor Anstrængelse først at forestille sig den smukke Pige (hun være nok saa smækker) at svinde ind i Midten til en Kjærmindestilk, derpaa at løse sig op i Vind for igjen at fortættes til en Lilie, der brænder som tørt Halm og endelig som en Rose møjsommeligt svingler frem paa Rodens Trevler. Men hvad Fornøjelse har Digteren af under alle disse Forvandlinger at tabe den Elskede selv rent af Sigte?“

Angaaende *Wilsters* Udtalelse om Drikkevisen (S. 327) siger *Møller*, at Enhver, som kjender Chr. Winthers Digtning formodentlig ikke har kunnet lade sig vildlede af det falske Lys, hvori Rec. stræber at sætte hans Følelse for Sømmelighed og Fantasiens Renlighed. *Wilster* anseer det for en afgjort Sag, at Winther i de omtalte Linier har skildret en væmmelig Opkastelse. „Vel er her Anledning til at gjøre Rec. det Spørgsmaal, om han er i Stand til at anføre saa Meget som eet eneste Parallelsted i de to Bind rene, høviske Digte, som Chr. Winther har udgivet, hvorved en saadan Fortolkning vinder Sandsynlighed. Vel er der Anledning til at spørge, Hvo der her har lagt en uren Fantasi for Dagen; men ved slig Lejlighed er al videre Udvikling aldeles overflødig: Sagen taler for sig selv. Jeg ønsker Recensenten til Lykke med, at han er anonym.“

Møller „forbigaaer endel flere Misgreb i Recensionen“ og, idet han omtaler de „bitre Udfald“ mod *Hertz*, ender han med at gjøre opmærksom paa *Wil-*

sters „sære Hang til Ringeagt for Digtere, der have „gjort Lykke" her i Landet".

I „Kjøbenhavnsposten" for 20nde og 21nde Juli giver *Wilster*, stadigt under Mærket *B—ϱ*, *Møller* et Svar, i hvilket han begynder med den Ytring, at han har forudseet, hans Recension skulde give Anledning til en literær Fejde, men aldrig, at den skulde blive udlagt som et Beviis paa et fjendtligt Sindelag mod Winther, og mindst havde han ventet at se Professor *Poul Møller* „fremtræde i Harnisk og med Stridskølle til Kamp af en saadan Natur." Han erkjender, at hans Recension er polemisk, men benegter aldeles, at den er fjendtlig; „tværtimod, den aander Højagtelse og Kjærlighed"; alle de Domme, han har hørt om den, have bestyrket hans Tro, at hans Pen ikke ganske har kunnet svigte hans venlige Følelser for Winther, og, naar *Møller* — Winthers *Nærpaarørende* — udlægger den som et Produkt af ganske modsatte Følelser, er det ham en Gaade, som han kun kan forklare sig ved at antage, at en total Mistydning af Ytringerne om Winthers Held maa have paavirket *M.*, især da denne i Opfattelsen af Hvad der skal forstaaes ved dette „Held" bruger en Maalestok, ifølge hvilken Winther desværre har været uheldig; men ligesaa naturligt som det er, at *Poul Møller* med Vemod maa tænke paa sin talentfulde Frendes Vanheld i Henseende til „udvortes Kaar", og derfor let kan komme i en exalteret Stemning ved at høre ham kaldes *heldig*, ligesaa rimeligt er det jo, at en Fremmed, som omtaler hans Digterheld, maa bruge en anden, mindre materiel Maalestok. *Wilster* hævder nu, at *Møllers* Myndighed

ikke er mindre selvtagen end *Wilsters* egen eller Nogens, der hæver sin Stemme i Literaturen, og derpaa siger han: „Dog, fordi han dømte ondt om mig, derfor har jeg ikke tabt Øjet for, at en Indignation kan være subjektiv ædel, skjøndt den var objektiv ugrundet, og derfor skal jeg ikke misbruge de Vaaben, som enhver Indignation, enhver heftig Stemning, giver Modparten i Hænde. Dette Hensyn skal — i Forening med den Højagtelse, jeg skylder Digteren og Videnskabsmanden *Poul Møller* — afholde mig fra Gjenmæle mod Alt, hvad der kun er at betragte som Biting i denne Sag."

Det, som Wilster nu først vil vadske sig ren for, er Mistanken om, at „det nærmest har været hans Hensigt at gjøre Digtsamlingens *Pletter* øjensynlige for Publikum." Recensionen „er saa langt fra at være et Angreb, at den snarere er en kjærlig Hyldest af Winthers ualmindelige Talent."

„Det er Winthers *Held*, at han har Sanggudindens Gunst, saa at nogle af hans Digte hæve sig til højeste Rang; mange — om man vil: de fleste — af hans Digte ere udmærkede, om de end ikke staa paa øverste Trin. Og det er dernæst Winthers *Held*, at hans sande Fortjenester have mødt stor Paaskjønnelse." Efter et fornyet Angreb paa den saa ofte debatterede Linie „Herrer vi ere i Aandernes Rige", „som altid synges med lydeligst Røst af de maadeligste Studenter", siger han: „Hvad Logik berettiger til den Paastand, at man nedsætter en Mands Værd, fordi man kalder ham heldig, især naar man i samme Aand siger, at hans Fortjenester ere betydelige?" *Wilster* fralægger sig ethvert Udsagn

om, at Winther har gjort uforholdsmæssig Lykke, men udtaler paa samme Tid, at hans Poesi altid paa Prent har faaet en venlig Bedømmelse — *Wilsters* egen iberegnet — og, da dette ikke er en nødvendig Følge af Fortjeneste, maa det kaldes et Held. At hans første Digtsamling snart udkom i et nyt Oplag, er et Held, som grændser til det Materielle, hvilket maa have Vægt for dem, der sætte Pris paa dette. Han fralægger sig dernæst bestemt at have „et sært Hang til Ringeagt for Digtere, der have gjort Lykke her i Landet", skjøndt han paa den anden Side siger, at han hverken lader sig henrive af Strømmen eller Moden eller dømmer Fortjenesten efter Lykken; han tilføjer, at det skulde glæde ham i hans inderste Hjærte baade som dansk Mand og som Digterven, om han snart af det Bifald, Chr. Winther har vundet og fortjent som Digter, saae synlige Virkninger paa hans ydre Kaar.

Med Hensyn til den af *Møller* fremførte Klage over, at *Wilster* saa lidet har omtalt Winthers gode Digte, paaberaaber den Angrebne sig sin Omtale af hans „Træsnit", sine Ytringer om hans umiskjendelige Kunstneromhu for Sprog og Versifikation og sin Udtalelse: „Winthers Poesi og Manér har alt længe været Publikum saa bekjendt, at det blotte Ord: „Dette eller hint Digt af ham er skjønt og fortræffeligt" er saa temmelig tilstrækkeligt til at vise, af hvilket og af hvor ædelt Metal dette er, og derfor vel kan undvære videre Anbefaling." Han spørger, om hans Ord ikke ere varme og lyse nok til at aabne Læserens Øjne og Hjærte for den Vished, at de polemiske Ytringer i hans Recension egentlig ikke angaa Winther og slet ikke i mindste

Maade sigte til at nedsætte hans Digterroes. Man dømmer ikke en Digter for et „Rædselstribunal“, og man nedsætter ham ikke i Publikums Øjne, fordi man benytter et Par af hans Digte til at polemisere mod Misbrug samt vrange Anskuelser og Moder. „Den Digter, om hvem man selv siger, at man skylder ham sand aandelig Glæde, og hvem man derved skildrer som sin Velgjører, fordi slig Glæde er en Velgjerning, ham hylder og anpriser man i det Samme med Hjærtelighed, Varme og Beundring.“ Idet han nu henviser til sin Recensions Slutning, spørger han, om denne røber en vranten, fortrædelig, lidenskabelig, fjendsk Recensent, som af Klogskab eller til Skalkeskjul siger et Par tomme Komplimenter. Og han optrykker paany sine Udtalelser om „Flugten til Amerika“ — Altsammen for at bevise, at han ikke har „pillet Blade af Winthers Laurbærkrans“, men med Varme og Inderlighed opfordret Digteren til at følge sit egentlige og højeste Kald, medens han lader hans Fortjenester af andre Digtarter vederfares fuld Ret. „Nej“, siger han, „det skal ligesaa lidet lykkes noget fordomsfrit Menneske at bevise, at min Recension er en Nedsættelse af Digterens Værd, som det er lykkedes Professor *Møller* at godtgjøre, at Chr. Winther ikke har været heldig som Digter, fordi han ikke er bleven Kapellan paa Fredensborg.“

At han sætter større Pris paa „Digte gamle og nye“ end paa „Nogle Digte“, er jo kun en enkelt Mands Mening, der maa respekteres ligesom *Møllers* modsatte; et Magtsprog beviser Intet. *Sin* Mening støtter *Wilster* paa, at den nye Samling, mindre end

den forrige, synes ham at have det Friske og Foraarsagtige, der vidner om Livets Maj og Skærsommer, hvilke Egenskaber ere ham de kjæreste ved lyrisk Poesi. Lad saa Andre foretrække andre Egenskaber! Det er jo Liebhaveri.

Han peger nu paa, at han kun overfor fire Digte har gjort Udsættelser. 1) Mod Afskedsdigtet til *Hertz* har han Intet sagt; kun har han ytret, at det vist maa være kommet med af Uagtsomhed, da det ikke kan have været Winthers Hensigt at krænke agtværdige Digtere. Er der nogen Synd i den Ytring? 2) I „Drikkevisen“ har han lastet en enkelt Strofe som smagløs, og, naar *Møller* deri seer en Bestræbelse efter at sætte Winthers Følelse for Sømmelighed og Fantasiens Renlighed i et falsk Lys, saa er denne Beskyldning, mildest talt, meget haard; hin Strofe omtales jo netop som en *forbavsende* Afvigelse fra Digterens Sædvane. Om *Wilster* har misforstaaet Strofen, vedkommer ikke Sagen. 3) Med Hensyn til Billedernes Disharmoni i Digtet »Til Lindetræet“ paaberaaber han sig *Molbech,* som har givet denne Anskuelse Medhold, og paaviser, hvorledes *Poul Møller* som Medlem af Redaktionen for det Tidsskrift, hvor denne Udtalelse af *Wilster* har fundet Plads, burde have forebygget, at den fremkom *der.* Over for Citatet af *Oehlenschlæger* hævder han, at der i dette ikke er Tale om een Pige, som hvert Øjeblik fremtræder under et nyt Billede, men at Digteren kalder Pigerne sammen for at høre paa hans Vaarsang og saa giver hver af dem sit Navn. I *Schack Staffeldts* Digt er der en bestandig stigende Følelse, som i en Klimax hvert Øjeblik forkaster det brugte

Billede som ikke udtryksfuldt nok og vælger et andet; men i det wintherske er der ikke mindste Spor af, at Følelsen forsætligt udsletter Billedet for strax at erstatte det ved et kraftigere. 4) Den Brøde, at han om „Vandring og Opdagelse“ har sagt, at det er skrevet i *Bellmans* Manér, deler *Wilster* med *Molbech*, der kalder det en Udførelse af *bellmansk* Lyrik. Det er spidsfindigt af *Møller* at beskylde *Wilster* for at have kaldt Digtet saaledes, fordi det er skrevet i et Versemaal, *Bellman* har brugt. Over Digtet staaer der nemlig angivet en *Melodi*; dette er dog vel noget Andet, end at angive Versemaalet. Hvad Grund skulde der være til at anføre Versemaalet til et Digt, hvis Skansion er ganske simpel? Digteren maa altsaa have havt en anden Hensigt dermed. *Wilster* har villet pege paa det efter hans Mening Forkerte i den voxende Lyst til at efterligne *Bellman*, og han har udhævet nogle Strofer for at vise, hvorledes den skjønneste Versifikation ikke kan være Nok til at hæve det Trivielle i hele dets Trivialitet fra dets lave Sfære. Han har heller ikke her villet krænke Winther, „der nok er Mand for at konversere en Dame anderledes end Kavaleren i Digtet gjør“.

Wilster slutter med følgende Linier: „Jeg er ikke lyssky, og jeg kan baade være min Recension og mit Navn godt bekjendt; men det er ene og alene *Sagen*, som vedkommer Publikum; med *Navnet* har det slet Intet at gjøre[1]). Derimod har jeg allerede navngivet

[1]) Han holdt i det Hele af at være anonym. „Det er“, sagde han, „stundum ret behageligt og nyttigt at staa ubemærket bag sit Maleri og høre Andres Domme“. (Se *From Møllers* Biografi af ham foran i hans „Digtninger“ 1840, S. VII).

mig baade for Professor *Møller* og for Chr. Winther, da disse ere de Eneste, som ikke kunne regnes med blandt Sagens Dommere."

Sit Svar i „Kjøbenhavnsposten" for 28nde Juli indleder *Poul Møller* saaledes:

„Motto: Hr. Winther er mere Digter end Hr. *Wilster* a).
Mdskr. for Lit. 1829.

Ved mit første Indlæg i denne Sag har jeg ført Besværing over den eensidige Dadlelyst, det friske, hensynsløse Sprog og andre stærke Tegn paa Ringeagt, hvormed Prof. *Wilster* i sin Recension har angrebet Digteren C. Winther. Som jeg seer af Prof. *Wilsters* Svar, har jeg mod Forventning for en Del opnaaet mine Bemærkningers nærmeste Formaal: at modarbejde det falske Lys, hvori hin smukke Samling af Digte kunde sættes for den Del af Publikum, der ej havde læst den. Prof. *Wilster* har nemlig i denne Henseende forsvaret sig ved at gjentage sin Recensions Indhold i en anden Form, hvori den for Digteren mest krænkende Spot og de sarkastiske Vendinger for største Delen findes udstrøgne; derimod ere paa den anden Side de sparsomme Bifaldsytringer samlede, fremhævede og forøgede med hædrende Tilsætninger. Mod denne Forandring i Redaktionen gjør jeg ingen Indsigelser, tværtimod er jeg Forfatteren forbunden derfor og forsikrer ham, at, dersom han i den første Udgave, hvis Tone jeg har

a) Ved dette Motto har jeg naturligviis ikke villet drage Prof. *Wilsters* Ret til at recensere C. Winther i Tvivl; men jeg har anført et fordelagtigt Vidnesbyrd for Digteren, som Prof. *Wilster* har viist sig ubillig imod. Det gjør jeg saa meget heller, som disse Ord komme fra en Kunstdommer (*Molbech*), hvis Autoritet Prof. *Wilster* i sin Antikritik beraaber sig paa.

anket paa, saa nænsomt havde forstukket Anmeldelsens Torne mellem sin Kjærligheds Roser, saa skulde jeg ikke saa alvorligt have paatalt hans Uretfærdighed. Med Hovedsagen ere vi altsaa færdige."

Møller beklager sig nu over, at *Wilster* i sit Svar har forvansket hans Tanker, idet han f. Ex. har ombyttet Prædikatet *polemisk* med *fjendsk*. *Wilster* siger endvidere, det lægges ham til Last, han har sagt, at „Vandring og Opdagelse" er skrevet „i *Bellmans* Manér", hvorimod *Møller* har skrevet, at *Wilster* udgiver Digtet for en Kopi af *Bellman*. — Med Hensyn til Brugen af de vexlende Billeder i et Digt mener *Møller*, at han tildels er kommen til Enighed med *Wilster*, som dog endnu synes ham uklar paa dette Punkt; for at forebygge Misforstaaelse maa han tilføje, at han aldrig har villet negte, at de forskjellige Billeder i et Digt bør harmonere med hverandre; han tilføjer: „. . . . Billederne kunne meget vel stemme med hinanden, fordi de sanseligen fortrænge hinanden, ligesom de ogsaa meget vel kunne staa i skærende Disharmonier med hverandre, fordi Indbildningskraften kan samle dem i een Anskuelse."

Naar *Wilster* mener, at *P. Møller* skulde antage Angivelsen af en *bellmansk* Melodi over et Digt blot som Betegnelsen for Versemaalet, svarer *Møller*, at *Wilster* her angriber sin egen Sætning, idet han i sin første Artikkel har spurgt: „Hvad er den angivne Melodi til et for Læsning bestemt Digt igrunden Andet end et Versemaal?" og nu derimod forundret udbryder: „Over Digtet staaer en angiven Melodi; dette er dog vel noget Andet end at angive Versemaalet!"

Overfor *Wilsters* Fortolkning af *Oehlenschlægers* Digt er *Møller* gaaet praktisk tilværks. Han skriver: „Hvis det var en Forfatter fra Oldtiden, om hvis Fortolkning jeg var uenig med Prof. *Wilster*, da vilde det være vanskeligt for mig at gjøre min Ret gjældende mod hans flydende Pen. Men til al god Lykke lever Forfatteren endnu og lever ikke mange Skridt fra min Bolig. Jeg har da taget mig den Frihed at gjøre ham det Spørgsmaal, om han i de omtvistede Strofer har henvendt Talen til Een eller til Flere. Digteren betragtede mig her med en Forundring, som — uagtet den Godmodighed, hvormed den var forenet — gjorde mig noget undseelig over mit Spørgsmaal. Han svarede mig: „Til Een? Hvorledes skulde jeg kunne skrive et Digt til fire Elskerinder paa eengang?" [a]) — Denne Autoritet haaber jeg, Prof. *Wilster* i dette Punkt vil antage for afgjørende. Men jeg troer mig her beføjet til at gjøre følgende Bemærkning: Naar Prof. *Wilster* saa aldeles har kunnet forfejle Betydningen af dette uforlignelige Digt, naar han har kunnet misforstaa dette poetiske Udtryk af en ungdommelig sværmende Kjærlighed, da ligger heri en Grund til at betvivle hans Adkomst til at føre saa fri Tale paa den æstetiske Domstol".

Møller afslutter sit Indlæg med følgende Ord: „Jeg har tiltalt Prof. *Wilster* ved Navn, uagtet

a) Jeg maa her bede Prof. *Oehlenschlæger* om Tilgivelse, fordi jeg, uden at have erhvervet hans Tilladelse, bekjendtgjør denne private Samtale. Jeg fortav ham med Forsæt Anledningen til mit Spørgsmaal, da det forekom mig, at jeg paa denne Maade mest vogtede mig for at paatrænge ham en fjærn Delagtighed i denne ubehagelige Strid.

han synes at ønske sin Anonymitet vedligeholdt. At han for sin Person foretrækker det sidste Vilkaar, er let forklarligt; men jeg kan ikke være tjent dermed. Han har altfor stor Fordel paa sin Side, naar han ikke har Noget at tabe ved Striden, hvorledes han end fører den. — At Kundskab om Navnet er unyttig, kan han ikke for Alvor paastaa, da han i sin Duplik har benyttet sit Bekjendtskab med min Embedsstilling og mine personlige Forhold som et Middel til at oplive sit Foredrag". —

Pludseligt fremtræder en ny Kæmper paa Valpladsen: den næsten 24-aarige Student *D. G. Monrad.* Han har Ordet d. 5te Aug. og begynder med at sige: „Da den ærede Hr. *B-ϱ* i sin Bedømmelse af Prof. *Møllers* Antikritik synes at tage Hensyn til, at denne er „Nærpaarørende af C. Winther", saa vil han vist med mig finde det passende, at en Tredie, der kan godtgjøre, at han ej er i Slægtskab med Digteren, finder sig foranlediget til at fremsætte nogle Bemærkninger". *Monrads* Artikel er meget spidsfindig og røber stærk Uvillie mod *Wilster.* I Anledning af dennes Ønske om, at Chr. Winthers „udvortes Kaar" snart maatte blive bedre, udbryder *Monrad:* „Hvilken Velvillie! Hvilken Kjærlighed!" Han kommer ind paa *Wilsters* Omtale af Winthers *materielle* Udbytte af hans første Digtsamlings andet Oplag og siger da: „Taler her Digtervennen, taler her den danske Mand, der af sit inderste Hjærte ønsker C. Winther synlige Virkninger af det Bifald, han har vundet og fortjent? Det er let paa en haanlig Maade at tale om „det *Materielle*" for Den, der maaske selv er forsørget[1]);

[1]) *Wilster* var, som bekjendt, Lektor ved Sorø Akademi.

men tungt er det for en Digters Venner at se dennes beskedne Ønsker uopfyldte, og dobbelt tungt for Den, der har lidt Bekjendtskab til Chr. Winthers Muse; thi den venlige, idylliske Ro, som er udbredt over hans Digte, synes at vise, at han maaske mer end nogen anden Digter trænger til en sorgløs Stilling i Livet. Dog netop denne Beskaffenhed ved hans Digte er maaske Grunden til hans ringe borgerlige Lykke; thi, skjøndt hans Digte vinde mere og mere Indflydelse, og, skjøndt der vel næppe gaaer nogen Dag forbi, udenat Mange trindt omkring i Landet kvæges ved hans Poesier, saa ligger det i selve Sagens Natur, at han aldrig har gjort *furore*. Dette er udentvivl Grunden til, at Regeringen endnu ej er bleven ret opmærksom paa C. Winthers betydelige Indflydelse som Digter; thi Hvad der lever og rører sig i den stille huslige Kres kommer ej saa let for Dagens Lys. Jeg kan derfor ikke antage med Prof. *Møller*, at C. Winthers Mangel paa Ansættelse er et Tegn paa, at han ikke har gjort Lykke hos Folket; men endnu mindre kan jeg stemme overens med Hr. *B-ϱ*, hvis Ytringer i denne Henseende ere højst mærkelige“, hvilket nu meget spidsfindigt udvikles.

Turen kommer snart til *Wilsters* Udtalelser om Forholdet mellem Chr. Winthers tidligere og sildigere Arbejder; *Monrad* ytrer sig da saaledes:

„ . . . Naar Talen er om subjektiv Smag, saa er det fuldkommen sandt, „at det er Altsammen Liebhaveri“; men, naar Talen er om objektiv Dom, saa er det fuldkommen usandt. En Kritiker skal bedømme Digterens objektive Værdi; han skal, hvis han vil være retfærdig, og især, hvis han vil være velvillig, tage sin subjektive

Følelse fangen under den objektive Fornufts Lydighed. — Naar man bedømmer, er det saa fornuftigt at sætte den udsprungne Rose under den brydende Knop, skjøndt man som Subjekt kan elske den sidste mest? Knoppen maa jo springe ud ifølge den Livskraft, som er nedlagt i den. — Nogle holde mest af smaa Drenge, Andre af unge Knøse og atter Andre af modne Mænd. — Det er Altsammen Liebhaveri! Men, naar man nedsætter den unge Knøs under Drengen, fordi han ej vedbliver at være Dreng, og, naar man nedsætter Manden under Knøsen, fordi han ej vedbliver at være Knøs, saa er ogsaa *det* Altsammen Liebhaveri; men det er ufornuftigt Liebhaveri".

Saa kommer han til „Jeg pomper ned, jeg pomper op". Herom siger han: „Det forekommer mig, at det vedkommer os, *om* og *hvor vidt* Hr. *B*-ϱ har misforstaaet dette Sted, og jeg vil derfor ej forbigaa det. Havde en velvillig Læser i Chr. Winthers Digte truffet paa disse Ord, og havde de fremkaldt et saa modbydeligt Billede for hans Fantasi, som de have fremtryllet for Hr. *B*-ϱ, da vilde han ej have troet sine egne Øjne. Han vilde have læst og atter læst denne utrolige Linie, og, hvis han ej kunde falde paa en Fortolkning, der var mere overensstemmende med Digterens Aand, da var han gaaet ud til en Post; thi for en svag Fantasi er det især godt at betragte de Ting i Naturen, hvoraf Digteren har laant sine Billeder. Havde nu den velvillige Læser — thi jeg vil ikke tale om den velvillige Kritiker — samlet alle sine Tanker, da vilde han udentvivl have bemærket, hvorledes den Stang, som gaaer ned i Posttræet, *først bevæger sig ned og derpaa op*, naar der

bliver postet. Havde han endnu ikke forstaaet de Ord: „Jeg pomper ned, jeg pomper op“, da havde det ikke skadet, om han havde ladet pompe lidt Vand paa sig selv, for at faa Søvnen ud af Øjnene og Ladheden ud af Tankerne. Men af alt Dette har nu Hr. *B-ϱ* slet ikke gjort Noget. Han har derimod tænkt paa en langt mere kombineret Pompe, hvorved Vandet ej alene pompes op af Jorden, men tillige ned i Jorden.«

Efter endnu at have revset den Ytring, at der om smukke Digte igrunden ikke er Andet at sige, end at de ere smukke, og hævdet, at Digteren med Rette kan forlange, at hans almindelige Standpunkt ligesaa udførlig skal paavises i de mange heldige, som i de faa mindre heldige Digte, ender *Monrad* med at gjendrive den Bemærkning, at det ene og alene er *Sagen*, som vedkommer Publikum, med *Navnet* har det Intet at gjøre; han spørger: „Hvad har da Publikum at gjøre med Prof. *Møllers* personlige Forhold? Hvorfor omtaler Hr. *B-ϱ* denne som en *Nærpaarørende* af Digteren? Hvorfor omtaler han Prof. *Møllers* Forhold til Professor *Molbech?* Publikum har altsaa at gjøre med Navnet, og tillige har det ikke at gjøre med Navnet. Paa en konsekvent Maade ender Hr. *B-ϱ*'s Svar med en Modsigelse“.

Tirsdagen d. 11te Aug. møder *Wilster* med „*Taksigelse til Hr. Professor Poul Møller.*“ Han siger: „Da jeg af Prof. *Møllers* andet Indlæg seer, at han endnu er betagen af samme Fordom, som først drev ham til Angreb, og at mit Svar, hvori jeg har udtalt mig tilstrækkeligt om Alt, hvad der angaaer Hovedsagen, endog har bragt ham til at bruge uværdigere Vaaben

end i den første Træfning, og, da jeg tillige seer, at mit Svar er blevet mistydet i den Grad, at hjærtelig Tale er bleven udlagt som Haan, og at man endog har tilladt sig at sigte mig for uædle Bevæggrunde, saa vilde det være aldeles spildt Umag, om jeg vilde drøfte Prof. M.s andet Indlæg. Ligesaa unyttigt vilde det være, om jeg vilde fremføre Besværinger over den Offentliggjørelse af privat Meddelelse, som min Modstander har tilladt sig; han selv vil naturligviis anse Selvgjort for velgjort, ligesom . . . nogle Andre rimeligviis ville billige hans Færd som exemplarisk i Eet og Alt, og med Hensyn til den Del af Publikum, som har finere Følelser for det Retlige og Anstændige, vilde jo enhver Bemærkning fra min Side om dette Punkt være ganske overflødig. Men uagtet alt Dette vilde det være uskjønsomt, om jeg undlod offentligt at aflægge Prof. M. en skyldig Taksigelse.

„Jeg er en saa varm Beundrer af den *oehlenschlægerske* Poesi, at ingen Filolog kan glæde sig hjærteligere over en Oplysning af et dunkelt Sted hos en Klassiker, end jeg over Berigtigelsen af en Misforstaaelse af et *oehlenschlægersk* Digt, og denne Glæde opfordrer mig til at takke Prof. *M.*, fordi han offentligt har bekjendtgjort Resultatet af det diplomatiske Ærende, han paa Poesiens Vegne foretog sig til Prof. *Oehlenschlæger*. Jeg kan tillige forsikre, at Flere end jeg ville være ham forbundne for denne paa en saa uventet Maade skaffede Oplysning, da følgende to Linier i det omtvistede Digt:

„Saa *kommer* hid og *skjænker*
„et Kys ham for hans Spil!“

let kunne forlede og berettige Læseren til den af mig opstillede Fortolkning, at Digteren taler til *Flere*. Men den Slutning, som Prof. *M.* drager af denne min Misforstaaelse, minder mig om en lille Historie, som tildrog sig for nogle Aar siden. En agtet Videnskabsmand — Navnet[1]) tør jeg ikke nævne, da jeg anseer mig for uberettiget til at publicere privat Meddelelse — beskyldte mig engang i Literaturtidenden uden Grund for en slem Sprogbommert; han havde nemlig aldeles misforstaaet et ganske klart og tydeligt Udtryk. Men, hvor ubehagelig end denne Beskyldning var mig, saa faldt det mig dog aldrig ind enten at betvivle hans Indsigt og hans Kald til at dømme om slige Sager, eller at kime og klemte, eller at raillere ham for hans Misforstaaelse.

„Hvad endelig det af Prof. *M.* brugte ligesaa sande som Sagen uvedkommende Motto angaaer: „Hr. *Winther* er mere Digter end Hr. *Wilster*“, da indseer jeg ikke, hvorledes dette kan kaldes et fordelagtigt Vidnesbyrd for Chr. Winther; thi, ubekymret om, hvor vrangt man vil behage at udtyde min Erklæring, maa jeg erklære, at det ikke er nogen stor Roes for en Digter at være „mere Digter end *Chr. Wilster*“.“

Til *Monrads* Artikel tager *Wilster* kun for saa vidt Hensyn, som han i en Note under Texten beder *Monrad* undskylde, at han ikke „kan tage videre Bemærkning af hans Bemærkninger“, da Adskilligt deri[2]) er ham aldeles uforstaaeligt. Heller intet Hensyn tager han til et Par anonyme Angribere, som ikke heller jeg har troet at burde drage frem, da deres Ytringer

[1]) Vistnok *R. I. F. Henrichsen.* [2]) Nemlig Spidsfindighederne, som i ovenstaaende Referat ere udeladte.

ikke ere væsentlige. Hele Striden endes med et lille, spidst og fint Svar fra *Monrad,* som imidlertid berører Ting, der ere Chr. Winther aldeles uvedkommende.

Wilster er begribeligviis en Tid lang ikke sikker paa, at Angrebene ere forbi. Han skriver d. 22nde Aug.: „Det lader til, at Krigen med *Poul Møller* er endt; thi endnu har han ikke svaret. Hvor let det end havde været at smøre ham igjennem for hans uanstændige Manér, saa er jeg dog glad ved at have brugt moderate Vaaben, og deri give enkelte Bravfolk mig Medhold, skjøndt jeg nok mærker, at de Fleste hylde den Mening, at man i vore Dage skal betale med samme Mynt“ [1]).

Ikke med et eneste Ord blandede Chr. Winther sig i Striden. Midt under denne skriver han d. 21nde Juli til *Joh. Dahl:* „Du har vel seet, hvorledes *Wilster* har taget fat paa mig og hvor tappert og broderligt og kjærligt *Poul Møller* har taget sig af min Sag? *Wilster* har *der* faaet en Modstander, som han — saa synes det — mindst havde ventet, og hvis kraftige Tag, som det lader, har forknyttet ham. Idetmindste er hans Gjensvar meget spagfærdigt. *Poul Møller* fortsætter. — Jeg selv tier, dels fordi jeg ikke besidder det Talent at kunne forsvare mig, dels fordi jeg er saa sikker under min Broders Beskyttelse og dels for at undgaa *Skinnet* af krænket Forfængelighed; jeg siger *Skinnet*; thi i Virkeligheden betragter jeg denne Recension som *Bedømmelse* af mit Arbejde med megen Rolighed; kuns *Maaden,* hvorpaa han taler om mig og om eet af

[1]) Se Udvalg af Breve til *P. Hjort,* II, S. 298.

Digtene[1]), er af den Natur, at den fortjente et Svar, ikke med Pennen, men med Næverne. Dog — det vilde være Synd; thi *Wilsters* hele fysiske Tilstand er yderst skrøbelig"[2]). At han har havt den Opfattelse, at *Wilster* handlede af Misundelse, fremgaaer af følgende Optegnelse af ham af langt senere Datum (11te Juni 1861): „Jeg er tidt bleven ilde mishandlet af *Misundere.* Selv følte og troede jeg det ikke i Begyndelsen. Jeg syntes mig selv saa ringe, at man ikke kunde falde paa at misunde mig. Men det er desværre senere blevet mig altfor klart. *Poul Møller* var den Første, der i et Forsvar for mig udtalte det uden Omsvøb"[3]). — Denne hans Opfattelse af *Wilsters* Motiver til Angrebet var det, der gjorde ham vred. Hvor han troede at staa overfor en velvillig Kritiker, kunde han godt taale Indvendinger. Da han saaledes d. 4de Febr. 1825 sendte *Liunge* til Optagelse i „Morgenbladet" det smukke Digt „Skjønheds Magt" („Stolt i Edens Have stod Adam i sin Styrke") skrev han: „Hvis Du, min ædle Ven, vil give dette Lejlighedsvers en Plads i Dit Blad, saa tryk det, *naar* Du vil; — hvis ikke, saa brug Papiret, *hvor* Du behager". En anden Gang skriver han til Samme: „Kan Du bruge mit Digt, godt! Vil Du forkaste det, saa bliver jeg ikke vred, men anseer det for en venskabelig, ærlig og oprigtig Dom, der altid er mig den kjæreste".

Winther ytrede meget varmt under og efter Striden sin Taknemmelighed mod *Poul Møller*, og, saalænge denne levede, lod han Intet trykke, udenat Stifbroderen

[1]) Sagtens Drikkevisen. [2]) Breve fra og til C. W., S. 33.
[3]) Findes blandt Winthers literære Efterladenskaber.

først havde gjennemlæst og sanktioneret det[1]). *Møller* var ingenlunde en blind Tilhænger af Chr. Winther som Poet; han sagde f. Ex. engang til Komponisten *A. P. Berggreen:* „Hvad er nu egentlig det for noget Sludder: „Skjøndt Stormen vifted med sin Hat“[2]). Hatten maatte vist paa den Maade for længe siden være fløjet af Stormens Hovede“.[3])

Det forholdt sig jo vistnok saaledes, at Stemningen i Publikum gjennemgaaende var for *Poul Møller* i dennes Strid mod *Wilster;* Winther var som Digter saa yndet, at man ikke gjærne saae ham angreben, men saa meget hellere forsvaret. At der i den mere æstetisk kyndige Kres dog toges Parti for *Wilster*, fremgaaer af Udtalelser i Samtidiges Breve. I et utrykt Brev til *Ingemann* skriver *H. C. Andersen* d. 5te Aug. 1835: „I „Kjøbenhavnsposten“ seer jeg en Mængde æstetiske Slagsmaal. Jeg holder slet ikke med *Poul Møller*. Hils *Wilster* fra mig; jeg vil altid være tilfreds, naar jeg kan faa saa retfærdig en Kritik som *den*, han har givet Winther“. Det maa erindres, at *Andersen* hørte til de Digtere, som *Wilster* meente, Winther havde fornærmet ved sine Udtalelser i Digtet til *Hertz*. — Biskop *Fogtmann* i Aalborg skriver d. 14de Juli til *P. Hjort:* „Professor *Wilster* har selv meldt mig, at han har skrevet de Recensioner, som De formoder, at han har skrevet, eller hvori De gjenkjender ham. Recensionen af Chr. Winthers Digte synes jeg i

[1]) Meddelt mig af *Poul Møllers* Enke. Winther siger selv: „*Poul Møller* virkede *kun* paa mig ved mit Kjendskab til Hvad han billigede eller forkastede.“ (Breve fra og til C. W., S. 182). [2]) Digtet „Afsked“, Sml. Digtn. I, S. 76. [3]) Meddelt mig af *B.*

det Hele godt om. *Poul Møller* har nok skrevet imod den i „Kjøbenhavnsposten"; men dette Stykke har jeg endnu ikke seet. *Hauch* har ikke Ret til at excipere *Wilster* fra Adelstanden; thi *W.* er Adelsmand, *vide ejus sigillum!*" [1]) Den 4de Aug. fortsætter han: „*Poul Møllers* Svar til *Chr. Wilster* behagede mig ikke; thi det indeholdt rigtignok meget Godt og Rigtigt; men det var dog skrevet i en lidenskabelig Tone og ubilligt i det Hele. Angaaende Lignelsen eller Billederne om Træet i Regensgaarden har *P. Møller* Uret og *Wilster* Ret, og det baade i Princippet og i Anvendelsen i nuværende Tilfælde. *Wilsters* Recensioner ere maaske vel skarpe; men de ere i Hovedsagen velgrundede og gode. Jeg finder det derfor ikke ganske i sin Orden, at De kalder hans Recensioner bitre og haarde" [2]). —

I Oktober Maaned skriver *Hauch* til *Hjort* i Sorø: „Hvad siger Du om *P. Møllers* Stykke? Mig synes, at det er langt bedre end det foregaaende fra samme Haand. *Oehlenschlægers* Erklæring er for *Wilster* en haard Nød at knække. I det Hele har *Møller* dog vist Uret; men han har Geniet og Kraften paa sin Side. Jeg frygter virkelig for, at *Wilster*, hvis *Heiberg* (som jeg fra Begyndelsen ikke har betvivlet) ogsaa falder over ham, vil betale det med sin Sundhed" [3]). Senere siger han: „Jeg troer, at *Poul Møller* har forløbet sig mod *Wilster*, og det paa flere Maader: 1) det Vers, som han vil forsvare om det Pompestæmpel, Winther

[1]) Se Udvalg af Breve til *P. Hjort*, I, 203—4. [2]) Smsteds 205. Se forresten *Fogtmanns* venlige Dom om *Poul Møller* i „Breve til og fra *Sibbern*", I, 186—87. [3]) Se Udvalg af Breve til *P. Hjort*, I, S. 246.

paastaaes at have i Halsen, lader sig næppe retfærdiggjøre; 2) ligeledes er den hele Samtale mellem Kavaleren og Damen paa Spadsereturen næppe Andet end Lapseri, Hvad saa *Møller* siger; 3) har *Wilster*, naar man ikke tæller, men vejer Grundene, jo rost de bedre af Winthers Digte særdeles meget; 4) burde *Møller* ikke saa aabenbart lægge sin Bitterhed for Dagen, som han gjør, idet han paastaaer, at Recensenten er ligesom en gammel Mand, der vil tvinge sig til at sige morsomme Ting uden at have Ævne dertil; thi, da han ved Andre Tegn lægger for Dagen, at han kjender Recensenten, bliver dette næsten et hadefuldt personligt Angreb, der, da det har Hensyn til *Wilsters* Svaghed i legemlig Henseende, næppe gjør *Møller* Ære. Imidlertid er der dog vel og Fejl paa den anden Side. Uagtet *Wilsters* Recension er meget god, er dog den ængstelige Bestræbelse efter at sige idetmindste to Vittigheder paa hver Side vist ikke til at billige og rejser sig ej af Interesse for Sagen, men af Lyst til at glimre. *Wilster* har vel og altfor ængsteligt frygtet for at stille forskjellige Billeder nær ved hverandre og vil næppe kunne forsvare denne Post mod *Møllers* Angreb, og, jo mere han maaske vil bestræbe sig herfor, des mere vil han komme tilkort. Det er og et uheldigt Udtryk, at man om smukke Vers ikke kan sige Andet, end at de ere smukke. — Jeg vil forresten ikke begjære nogen større Roes for det Bedste, jeg har skrevet, end den, der paa enkelte Steder tildeles Winther i hin Recension, og at hans Hensigt ikke er hadefuld, vil Rec. let kunne bevise"[1]).

[1]) Sammesteds 252—5.

At der laa en sørgelig Sandhed gjemt i *Hauchs* ovenomtalte Frygt for *Wilsters* Helbred, er vist: han levede ikke mange Aar efter denne Historie og blev i disse svagere og svagere, hvormed naturligviis ikke skal være sagt, at den omtalte Strid var Hovedaarsagen hertil. Der indtraadte senere Forsoning mellem de to kæmpende Hovedparter. *Møller* følte Trang til at forlige sig med *Wilster* og vilde i Sommeren 1837 under et Ophold i Sorø besøge ham; men en Vens [*Hjorts*?] Betænkeligheder afholdt ham derfra. Da *Wilster* siden erfarede dette, skrev han strax nogle venlige Ord til *Poul Møller* og lod dermed følge et Exemplar af sin Oversættelse af Odysseen[1]).

At Winther ikke med Tiden blev blidgjort i sine Følelser over for *Wilster*, fremgaaer af hans Ytringer i et Brev af 6te Febr. 1869 til *Constantin Hansen*, i hvilket han, „mellem os sagt“, kalder sin gamle Modstander „den hovmodige og især misundelige *Chr. Wilster*“ [2]).

„Nogle Digte“ fik forøvrigt, som det efter deres store Fortjeneste burde sig, en udmærket Modtagelse. Der er allerede i den nys omtalte Strid flere Gange hentydet til *C. Molbechs* Anmeldelse i „Maanedsskrift for Literatur“. Her faaer Winther det Vidnesbyrd, at han i sine Digte er vittig, poleret, underholdende og elegant, men derfor ikke mindre aaben og godmodig; enten hans Muses Lune er ironisk-humoristisk eller elegisk-idyllisk, enten hun smiler jovialsk-lystig eller, halvt smilende, ikke dølger Skyen, der mørkner den

[1]) Se *F. C. Olsens* Biografi af *Poul M.* i dennes Efterl. Skr. VI, tredie Udg., S. 150. [2]) Breve fra og til C. W., S. 164.

klare Pande, saa forlader hun aldrig den gode og urbane Tone. „Vi staa over for en Digter, der er sig sit Talent, dets Sfære og dets heldigste Ytring meget vel bevidst“, „en dansk, men attisk dannet Bukoliker“. Der gjøres opmærksom paa, at „Nogle Digte“ have en dybere, mere mørk og alvorlig Aand end „Digte gamle og nye“, en Aand, der undertiden finder Behag i at lade den idylliske Form spille paa Digtets Overflade, imedens Balladens tragiske Grundklang bæver gjennem dets indre Væsen. Som et Exempel herpaa nævnes „De to Kusiner“, i hvilket røbes Digterens poetiske Tilbageholdenhed, der overlader Meget til Anelsens Uvished, hvilken Egenskab hos Winther staaer i Forbindelse med hans Skræk for ikke at være tilstrækkelig kort; men *Molbech* mener — og det med Rette — at denne Skræk her har havt Dunkelhed til Følge.

Anderledes fuld Helhed finder Recensenten — mærkeligt nok — i „Annette“. Han kan ikke tage Del i de almindelige Klager over, at Slutningen ophæver Indtrykket af de foregaaende Romancer og ødelægger den Stemning, disse have vakt; han mener tværtimod, at dens mørke Kontrast naturligt og rimeligt frembringer Digtets Hovedvirkning; dets idylliske Lyksalighed vilde i Længden have virket noget trivielt. Digteren vilde aabenbart svare den utilfredsstillede Læser, at det kun er *Nysgjerrighed,* som her savner Hvad der i dette Digts Organisme ikke hører til det Væsentlige. Anmelderen er dog saa god at indrømme, at det næppe vilde have skadet, men snarere forhøjet Digtets poetiske Virkning, hvis under Handlingens Udvikling et eller andet Moment som en sagte, varslende Anelse hemme-

ligt havde bebudet den ulykkelige Udgang, der nu kommer saa særdeles overraskende[1]). *Molbech* bruger med Rette stærke Ord til at fremhæve dette ellers saa yndige Digts Fortrin med, men anker over, at de to deri handlende Individer ikke interessere *personligt*, fordi de ere saa almindeligt skildrede.

I Anledning af den omtalte Dissonans i „Annette“s Slutning gjør Anmelderen opmærksom paa det Karaktertræk hos Winther, at han holder af at kaste dunkle Skygger af Livets tragiske Aand ind i sin Digtnings glade og lyse Scener, aldrig dog i en saadan taarefuld og vandet Poesi, som er nedsyltet i Valmuesaft, men derimod i en ligesom ufrivilligt fra Sjælen fremstigende elegisk Tone.

Da *Molbech* i en langt senere Periode (1853) i sin Antologi vil optage Digte af Winther, skriver han til denne: „Jeg betragter det som en Slags Manér hos Dem, (især, troer jeg vel, i tidligere Arbejder), at De undertiden midt i et Digt af næsten klassisk Renhed i Sprog og i den hele poetiske Form kan ligesom for et Øjeblik slaa Dem løs i Prosa eller ligesom *par dépit* anvende en eller anden triviel Talemaade, et eller andet Ord, der smager efter Hverdags-Kommerce, almindelig Fruentimmer-Pjatten eller den ikke meget raa, men

[1]) Forfatteren af denne Bog hører til dem, der i „Annette“s abrupte Slutning savne en i Digtets Ide gjemt Begrundelse af denne Disharmoni. Jeg bad derfor engang *F. L. Liebenberg* om at spørge Chr. Winther Hvad det var, som tvang Annette og hendes Mand til at skilles. Digteren blev vred og svarede, at dette Spørgsmaal var filistrøst; „det er naturligviis en politisk Forbrydelse“, føjede han til; at dette Svar forekom mig umotiveret, vil man vistnok kunne forstaa.

ofte ogsaa hjærtelig tamme og flove danske „Burschen-Ton“ eller Regens-Vittighed. Jeg kan ikke — af Mangel paa Tid — gaa dybere ind paa dette, men vil kun bemærke et eneste Sted i et i sin Art smukt Digt, som jeg læste imorges, en lille, simpel lyrisk-episk og tragisk Beretning eller Situation fra det landlige Naturlivs Sfære: „Jeg elsked Fogdens Datter“ [1]). Den er omtrent af *goethisk* Art; den er holdt ren, bestemt, knap, men episk-klar i sine Omrids; Sproget svarer til den indre Poesi og poetiske Form; det er rent, plastisk, energisk og korrekt. Jeg vilde kun bede Dem tillade mig, dersom jeg endnu i mit Liv kunde have det Held at slutte min Antologi [2]), i den sidste Strofe at forandre to Udtryk saaledes:

Nu er jeg lystig atter;
men det er *Satans* Lyst,
naar i *mit Aasyn* staaer Latter
men (og?) Helved i mit Bryst [3]).

Jeg troer, det hele Digt vinder ved disse to smaa Forandringer, især ved den sidste.“

Herpaa svarer *Chr. Winther* [4]): „Jeg kan slet ikke være enig med Dem i Fordømmelsen af Det, De i mine Digte finder smagløst og anstødeligt, og som De mener at være blevet mig til „Manér“. Det er, kan jeg forsikre Dem, saa dybt begrundet i min subjektive lyriske Natur, at det vilde tilintetgjøre min hele æstetiske Karakter, hvis det blev udfriet [?] eller hvis jeg ængsteligt i denne Henseende vilde lægge en Klemme eller Kapsun paa mig. Hvad det omtalte lille Digt an-

[1]) Sml. Digtn. IV, S. 1. [2]) Dette skete, som bekjendt, aldrig. [3]) I Originalen staaer der: „Satan til Lyst“ og: „Naar paa Fjæset staaer Latter“. [4]) Svaret findes paa Det kgl. Bibliotek.

gaaer, da mener jeg i Slutningsverset netop — skjøndt aldeles uden at reflektere derover — at have truffet det eller de rigtige Udtryk for en vild Fortvivlelse, en bitter Ironi, hvorimod den Forandring, som De har foreslaaet, efter min Mening vilde nedstemme det til en tør Betragtning. Dog — skulde De ville aftrykke Digtet i Antologien — da har jeg Intet imod, at det skeer med hin Ændring; kun maa jeg venligt bede Dem — hvis det er passeligt — at tilføje den Bemærkning, at Forandringen er skeet, vel med mit Samtykke, men mod min Overbeviisning."

I Anmeldelsen af „Nogle Digte" gjør *Molbech* opmærksom paa, at Winther i sit Grundvæsen er mere episk end lyrisk, hans Fantasi virker mere til umiddelbar Anskuelse og Fremstilling af Idébilleder gjennem den fortællende og malende Poesi end til at besjæle Reflexionen og sammensmelte denne med Følelsen gjennem den patetisk-lyriske Digtform; Winther fremhæver ikke den subjektiv-poetiske Individualitet. Hans Romancer, der nærme sig til det Æventyrlige, bære som oftest den episke Karakter som ren Grundtone, og, hvor Sangeren selv træder frem, *der* skeer det mere i Lunets lette Spil eller halvdulgt bag Skjæmtens og Ironiens Skjærm end med den tragiskstærke sublime Alvor, den næppe synlige, over Digtningen svævende Digterpersonlighed, der udmærker *Oehlenschlæger* i hans Romancer. Winther lægger i sine Vind paa det *Pittoreske* med det fine, livlige, blussende, yndige Farvespil.

I Modsætning til *Wilster* finder *Molbech* at „Digte gamle og nye" og „Nogle Digte" ere skjønne og friske Roser af een Art og paa samme Træ — de sidste blot

rigere, fyldigere og mere modne end de første. Hans Træsnitsmuse var i dansk Bondedragt, Musen i „Ringens Indskrift“ er ridderlig-romantisk, mere alvorlig og præget med Tankens Fylde og Vægt; dertil er Sproget her udtryksfuldt kort, men tilstrækkeligt til at gjøre Handlingen klar og levende. Anmelderen gaaer nu ind paa en udførlig Analyse af dette Digts Enkeltheder og nævner endvidere en hel Del andre af denne Samlings Digte som Beviser paa, hvor højt Winther er stegen i Kunstner-Ævne og Mangfoldighed. „Vandring og Opdagelse“ betegnes som en ikke blot helt igjennem velvedligeholdt og morende, maaske hist og her noget overflødig udstyret, men i sin Form fortrinlig Udførelse af den *fordanskede bellmanske* Lyrik i dens pittoresk dramatiske Del, som *Heiberg* har bragt i Mode. — Som Exempel paa Winthers Fremskridt og rigere Udfoldelse af geniale Digter-Ævner nævnes „Samlingens Krone“: „Alfens Brud“, „denne episke Blomst fra den romantiske Verdens inderste Helligdom“, dette Æventyrdigt, der udfolder „østerlandsk Fantasirigdom“. Sydens ildfulde romantiske Liv er her blevet Sjælen i en ejendommelig dansk Digtning; „intet romantisk-episk Digt *af lignende Art og Form* og med saa megen Originalitet og Fylde af Poesi er fremkommet i vor Poesi siden *Oehlenschlægers* „Thors Rejse“ og Romancerne „Hroar og Helge“. Skjøndt det første af disse vistnok i Indhold og Karakter er meget forskjelligt fra „Alfens Brud“, saa er der dog mellem bægge et indvortes Kunst-Slægtskab, en Tonelighed imellem Digteraanden i bægge, saa man seer *Oehlenschlægers* frugtbringende Indvirkning paa en af hans geniale Efterfølgere, skjøndt

deres Digterbaner vidt afvige fra hinanden; det er dog, som om vor Digterkonges nordiske Muse i sin fejreste Ungdomstid var stegen ned fra Fjældene, fra de høje mytiske Regioner, og i den danske Sommerlund fortroligt havde angivet den Tone, som den yngre, romantiske Søster med samme Renhed havde optaget og overført i en ikke mindre naiv og ren episk, men mere sydlig blussende, mere æventyr-erotisk Digtning. For at erkjende Ligheden maa man især holde sig til Sprogformen, til Digtets Tone. Winther har i dette Digt *Oehlenschlægers* naive Renhed uden hans episke Fylde og Vægt, men dog med hans fyndige Diktion. Med Versemaalet er en stor Del af Simpelheden, Anskueligheden og Kortheden i „Thors Rejse“ gaaet over i „Alfens Brud“. Dette Digt er en ren Gjenlyd fra Digterens Aand og Følelse. „Saaledes digter kun Den om Alfekongens Kjærlighed til den barnlige Brud, der engang har optaget den rene Kjærligheds Idébillede i sin Sjæl og gjenfødt det i sin poetiske Tilværelse.“

Tilsidst fremhæves det, at Winther viser Fremgang ikke alene i Poesiens Modenhed, men ogsaa i Formens Renhed. Det Fremmede i Maneren, som — trods hans Danskhed og Egenhed — tidligere har skæmmet hans Frembringelser, har han saagodtsom ganske frigjort sig for og viist, „at han mer og mer vil hæve sig til den Selvstændighed og Digterværdighed, som det sømmer sig en dansk Digter at indtage og bevare, om hvis Arbejder det kan siges, at de høre til saadanne Frembringelser, der virkelig have *udvidet den danske Poesi*“, hvortil selv Digtere af en noget stærkere Natur og Kraft sjældent have drevet det; „dertil fordres, om ej

just altid et Geni, der gjør Epoke, dog bestemt og ejendommelig udpræget Karakter og Ævne til at virke med denne, ikke blot gjentagende og efterlignende, men i en selvskabt eller original Retning . . .“; „denne Aand i ham viser, at den har vundet mer og mer i Digterkraft, jo mere den har frigjort sig“.

Med mindre væsentlige Indvendinger, mest i formel Retning, slutter denne yderst anerkjendende Anmeldelse.

Af andre Udtalelser om „Nogle Digte“ vil jeg nævne *P. L. Møllers*[1]; han fastslaaer, at Winther efter Paavirkning af *Goethe*, *Oehlenschlæger* og *Uhland* har den betydelige Fortjeneste hos os at have grundfæstet Bevidstheden om den sande *lyriske* Diktion. Han kan siges at have for stedse afskaffet *de* prosaiske, abstrakte og fattige Fraser i det lyriske Sprog, som man tidligere tog for gode Varer. Vel har *Oehlenschlæger* været hans Forgænger; men dennes objektive, omfangsrige Geni kunde blot temporært fordybe sig i Lyrikken. Winthers Lyrik var i hans Ungdom altfor sund og umiddelbar til at sympatisere med den romantiske Skoles idealistiske Overspændthed, og han begejstredes ikke af den nordiske Aands *antikke* Kraft; derimod havde han en sjælden Sans for Folkelivets naive Ejendommelighed og forstod med fint Instinkt at udfinde de skjulte Traade, som endnu forbinde dette med Kæmpevisernes Poesi; derved fik hans Lyrik — især i det Erotiske — en Gemytsinderlighed, en Tone og Farve, der tiltalte dobbelt, fordi den var saa aldeles *dansk*.

Om end Winthers Indhold og Livsanskuelse ikke

[1]) Kritiske Skitser, I, S. 93 og II, S. 211 og 213—23.

væsentligt har forandret sig i „Nogle Digte", har dog Fremstillingen her taget en mere episk Retning; med Hensyn til *Formen* er han indtraadt i en ny Fase. Følelsen var den overvejende Ævne hos ham, og det var ved Naiviteten, Inderligheden og en vis saftfuld Sødme i dens Udtryk, at han fik en saa afgjørende Indvirkning paa den danske lyriske Stil. Hans Naivitet viste sig navnlig deri, at han næsten var den eneste af vore Digtere, som kunde forstaaes og nydes fra det rene Naturstandpunkt, og hos hvem man ikke hvert Øjeblik mærkede Spor af den „civiliserede" Tids Lærdom og Fremskridt i de forskjellige Videnskabsfag. Vel var *Andersen* ogsaa naiv; men han vilde dog gjærne vise, at han havde „lært Noget". Denne Winthers første primitive og uvilkaarlige Naivitet synes i „Nogle Digte" ikke saa sjældent at være frembragt ved Kritik og Reflexion som Frugt af den højeste Kunst eller Rutine; men det er gjort saa godt, at det uindviede Øje ikke let mærker Forskjellen mellem før og nu.

Winthers allerede i „Digte gamle og nye" aabenbarede deciderede Anlæg i episk Retning — langt betydeligere og mere plastisk end f. Ex. hos *Fr. Paludan-Müller* — ytrer sig endnu bestemtere i „Nogle Digte". Paa dansk Viis — med dansk Gemyt og Lune og ved Hjælp af de bedste Toner i vort danske Sprog — har han holdt sig til den jævne Virkelighed, og hans Flugt gik aldrig højere, end at den danske Forstandighed, der har en vis Sky for det altfor Høje og Dybe, kunde følge ham. „Træsnittene" ere et godt Exempel herpaa; skjøndt der i „Digte gamle og nye" fandtes rent lyriske (især erotiske) Digte af maaske højere poetisk

Værd end disse, ænsede man dog saadanne mindre, og Publikum, som stadig forlanger lidt „Stof“, vedblev med at ønske kun „Træsnit“ fra denne Digters Haand, hvilket udentvivl for en Del standsede hans Talents frie Udvikling.

I Striden mellem *Wilster* og *Poul Møller* stiller *P. L. Møller* sig paa den Sidstnævntes Side med Hensyn til dennes Paastand om, at Winther i „Nogle Digte“ (i Sammenligning med „Digte gamle og nye“) viser en langt større Finhed i Opfattelse og Behandling, en højere kunstnerisk Dannelse og Modenhed — navnlig i Romancerne af Selskabslivet („Annette“, „De to Kusiner“)[1]) og i det i sin Slags mesterlige Digt „Ringens Indskrift“[2]). I „Sjælland“ er hans Begejstring højere end før. Det, der maa have stødt *Wilsters* fine Instinkt, er Winthers dobbelte Interesse for Naturens og Menneskehjærtets idylliske Skjønhed og for et pyntet Aristokratis hule Livsformer, en vis forfinet Smag for det fashionable Salonlivs Elegance[3]), hvis indre Tomhed, skjult under forførerisk Glimmer, kan blive farlig, især for en folkelig og naiv Digter.

Møller mener, at Winthers *subjektive* Lyrik er afsluttet med „Digte gamle og nye“ og at han har gjort Ret i at slaa om i episk Retning; for den episke Skitse besidder han ualmindelige Anlæg, og i denne Form kan det Objektive i Lyrikken komme ham til megen

[1]) Andensteds (I, S. 93) gjør *P. L. Møller* opmærksom paa, at den Digtart, til hvilken disse to Cykler høre, er af Winther indført i vor Literatur og senere af *Heiberg* optagen i „De Nygifte“. [2]) Se herom „Genealogisk og biografisk Arkiv“, S. 2. [3]) Egentlig indført af *Heiberg* som en Følge af hans diplomatiske Forbindelser og Livsanskuelser.

Nytte. Med Undtagelse af *Oehlenschlæger* formaaer ingen anden dansk Digter saaledes med enkelte Replikker, med faa henkastede Penselsstrøg, at tegne lyslevende Skikkelser i bestemte Omrids. „Men, om end hans Sprog er i høj Grad plastisk, er dog hans Fantasi ikke *produktiv* skabende eller kombinatorisk nok til Roman eller Drama; derimod besidder den applikativt (anvendeligt) en Varme og malende Styrke, som kan blive af stor Virkning i Novellen og den skitserende Fortælling, hvortil han saaledes synes henviist.“ —

I 1837 udkom *H. P. Holsts* tidligere omtalte Oversættelse af Winthers Digt „Judith“. Ved dets Udgivelse siger dets Forfatter, at, hvis dette „Brudstykke“ ikke tilfældigviis havde tildraget sig nogle Venners Opmærksomhed, vilde det aldrig gjennem Pressen seet Lyset.

I 1839 udgiver Winther „To Fortællinger“ („Et Rejseæventyr“ og „Hesteprangeren“); den første af disse havde allerede i 1828 været offentliggjort i *Heibergs* „Flyvende Post“, og den anden havde han skrevet i 1828. Disse Fortællinger havde deres store Betydning, fordi der heri vistes en ny Side af deres Forfatters Begavelse. Her er et fint formet, naturligt og skjønt Sprog *à la Goethe*, her er sikker og rask Karaktertegning, her er Stemning og ædel Simpelhed. *P. L. Møller* siger[1]), at Winther her ved den livlige Kolorit og kjækt henkastede Plastik minder om *Puschkin* og *Merimée*, og at hans prosaiske Stil, som forener fuldkommen Elegance med aandfuld animeret Allure (Gang, Fodskifte) og en malende Styrke, staaer over Alt,

[1]) Kritiske Skitser II, S. 221—22.

hvad vor Novelleliteratur hidtil har frembragt. Endvidere gjør han opmærksom paa, at Winther her i høj Grad frugtbargjør det folkelige Element, som han omfatter med saa stor Sympati og gjengiver med saa smagfuld Benyttelse af det ældre og nyere Sprog, saaledes i „Hesteprangeren“.

I *F. C. Petersens* „Tidsskrift for Literatur og Kritik“ [1]) skriver *H. M. Flemmer*, den senere Rektor ved Frederiksborg Skole, saaledes: „Man har rost den afdøde Skuespiller *Frydendahl* netop for det Plastiske i hans Fremstillinger, hvorved de af Forfatterne givne utydelige Taagebilleder fremtraadte som Figurer med Kjød og Blod og Ben, med klare og bestemte Konturer, med aldeles ejendommelige og karakteristiske Ansigtstræk, der indtil de fineste Nuancer afspejlede Sjælens Individualitet og med en Daguerreotyps Nøjagtighed gav os et Billede af Alt, hvad der bevægede sig i dets Indre. Og jeg veed ikke bedre at karakterisere *Chr. Winthers* Fremstilling saavel af samtlige Personer i disse to Fortællinger, som *in specie* af Morten Thy [2]), end ved at sige, at han som Forfatter er ganske og aldeles Hvad *Frydendahl* var som Skuespiller [3]). I samme Øjeblik en Person træder frem, selv en Biperson, ja, endog den, der mindst af alle kan tillægges Personlighed, Hønsehunden Mahmud, staaer han strax saa lyslevende for os med saa klare og bestemte Omrids, at selv den fortrinligste Skuespillers eller Malers Fremstilling af ham i det givne Moment næppe kunde be-

[1]) 1841, I, S. 272. [2]) Selve Hesteprangeren. [3]) Det er værdt at erindre, at det netop var denne Skuespillers Roller, Winther ønskede at udføre.

virke en klarere Opfatning af hans Karakter. Ved ethvert Ord, de handlende Personer udtale, ved enhver Bevægelse, de gjøre, træder denne frem med en Klarhed, som vidner om, at Penselen er ført af en sikker Haand. Hele Fortællingen er ligesom et bevægeligt Maleri, hvori Personerne bestandig fremtræde i en ny Situation og en ny Belysning, saaledes at den Række af livlige Billeder, der bevæger sig forbi Læserens Øje, samler sig til eet Totalbillede med en Anskuelighed, som er lettere at beundre end at efterligne."

I Slutningen af samme Aar som „To Fortællinger", udkommer „Sang og Sagn"[1]) og næste Aar den lille, elegant udstyrede „Haandtegninger", som foruden Tilegnelsesdigtet „Til Læseren" kun indeholder: „Kong Saul og Sangeren", „Hjærtesorg": I: „Hans", II: „Hendes", „To Elskende" og „Ridderen og hans Datter", skrevne i Novbr. og Decbr. 1839[2]).

Bægge disse Digtsamlinger blev modtagne med den Respekt og Anerkjendelse, man skyldte Digteren; der taltes om hans originale, skjønne Tone[3]), om hans lyriske Kraft, Varme og Elegance, som Ingen saa let skulde gjøre ham efter[4]). De gav dog ogsaa Anledning til Indvendinger. *P. L. Møller* meente med Rette, at uheldige Omstændigheder i nogle Aar havde standset Winthers Produktionskilde, men at det dog ikke var

[1]) Paa et Par Smaating nær skrevet fra 1835—39 i Kjøbenhavn. [2]) Om denne lille Bogs Udstyrelse siger „Fædrelandet", at den som Kuriositet betragtet er ret nydelig; „men det forekommer os, at Arbejder af en Digter som Winther ikke burde indrettes efter en Dames Ridicule eller de Rariteter, der faa Plads paa et Toiletbord. [3]) Berl. Tid. 1839, No 215. [4]) „Fædrelandet" 1840, No 54.

sandt, naar Winther sagde, at „Sang og Sagn“ kun var Optryk af adspredte Digte fra forskjellige Lejligheder. Der nævnes derpaa en Mængde af Samlingens fortrinlige Poemer. Saa gjøres der Bemærkninger om *rückersk* Sprogkunstleri i „Min Skat“ og om poetisk Dandysme (Spradebassevæsen), f. Ex. i „Mathildes Hænder“. *Møller* begynder at skimte Winthers Blaserthed og en kunstig Naivitet, som nærmer sig til Manér; dog udtaler han, at der i denne Digtsamling er mange skjønne Glimt af dens Digters Ungdomskraft og kjække Naturlighed, som f. Ex. i „Ravnens Kvide“, „En Ven“ og mange Enkeltheder i „En Novelle“. Han siger: „Dette, i Omfang det største af Winthers Digte, tyder bestemt paa en Omvæltning i hans Indre, en Trang til at udvide den poetiske Synskres og udtale sig i andre Former; men man overraskes ogsaa her — som i enkelte andre Digte — af en mørk Melankoli, der begynder som en Orm at nage paa Digterens Hjærte, en næsten fortvivlet Længsel efter et tabt Paradis.“

Disse Digtsamlingers gjennemgribende Misstemning syntes man overalt saare lidet om. Naar Winther spørger, hvor i Verden den Vraa er, som Sangens Fugl nu tør bygge i, nu, da Alt gaaer paa Maskine og er blevet materielt, naar han siger om Menneskene:

De Sangens Kunst og Strængespil
saa ringe Plads tilmaale,
at nutildags man næppe vil
den høre eller taale,

saa lader „Kjøbenhavns Morgenblad“, udgivet af hans Ven *Liunge* og *Siesby*, ham høre, at han gjør sig skyldig i Utaknemmelighed imod sit Publikum; thi

hans tidligere Digte ere af den lille danske Læseverden optagne med en saadan Velvillie, at 3die Oplag af dem allerede er i Boghandelen. *Claudius Rosenhoff* slutter sig i „Den Frisindede“ ganske til denne Bemærkning om „den elskede og paaskjønnede Træsnitter“.

Da „Haandtegninger“ kort efter udkom, er Indledningsdigtet her lige saa traurigt i Tonen; det ender saaledes:

„Jeg tegnede, men ak, saa smaat
„sig hvert et Træk fremstilled;
„jeg maled — men kun Graat i Graat
„afpræged sig hvert Billed;

„thi ak, hver Blomst, jeg rører ved,
„brat Glans og Duft forlade.
„Det er min Lod! — Med Skaansomhed
„modtag de blege Blade!“

Atter skriver *Rosenhoff* i „Den Frisindede“, at han ikke vil modsige Winther, naar denne selv indrømmer, at „kun Graat i Graat afpræged sig hvert Billed“; men at denne anerkjendte Sanger skal bede om Skaansomhed for sine „blege Blade“, er ligesaa forunderligt som det sidste Vers' første Linier, der vel blot ere fremkaldte af en øjeblikkelig mørk Sindsstemning uden dybere Betydning. — *Tyge Beckers* Blad „Dagen“ udtaler, at Winther ikke længer med et livsmuntert og sundt Blik betragter Livet og Menneskene, men har fordybet sig i det menneskelige Hjærtes forborgneste Sorger. — „Fædrelandet“ gaaer ud fra disse offentlig udtalte Ytringer om „en mørk og ulykkelig Sindsstemning, en Sorg, der, idet den nager dybt og forborgent paa Digterens Sjæl. synes at have omtaaget hans klare Blik og afløst hans før saa sunde og livsfriske Verdens-

betragtning"; det tilføjer saa, at, hvis de omtalte Kritikere bedre havde kjendt Digterens Fysiognomi og forstaaet at opfatte hans Bog i den rette Forbindelse med hans tidligere Arbejder, vilde de umueligt kunde tale om nogen brat eller pludselig Overgang; hans Vemod forsvares og forklares som et Udslag af hans Følelse af dette Livs og denne skjønne Naturs Forgængelighed. Men derefter siges der jo rigtignok tilsidst: „Højst forskjellig fra denne tungsindige Grundtone, fra disse dybtgrebne Akkorder, der *maa* finde Gjenklang, er derimod en vis lunefuld *Forstemthed*, en Mistillid og Vaklen, hvoraf der undertiden, dog heldigviis kun sparsomt, findes Stænk i de wintherske Digte. At spille klokkerent paa et forstemt Instrument gaaer ikke an, om man end er nok saa stor Virtuos, og derfor burde vel ogsaa en Digter med Hr. Winthers Dygtighed og Geni i en saadan Stemning hellere lade Strængespillet fare og vente paa lykkeligere Øjeblikke — og af dem har han vist mange — i hvilke Musen selv tilbyder ham sin Gunst. En saadan umaadelig Forsagthed er det netop, der taler igjennem ham, naar han beder om „Skaansomhed for sine blege Blade", eller naar han fortæller, at „Hvad han maler bliver Graat i Graat" — en Ytring, der staaer i ligefrem Modsigelse til to af de skjønneste Digte i Bogen, der udgjøre Mere end Halvdelen af denne Samling" [1]).

At Publikum ikke havde videre Medfølelse over for Winthers disharmoniske Ytringer, sees let. Det er vist rigtigt Hvad *P. L. Møller* siger [2]): „Skjøndt den omtalte Melankoli med sit fine poetiske Klædebon kan

[1]) „Kong Saul og Sangeren" og „Ridderen og hans Datter".
[2]) Kritiske Skitser II, S. 219.

interessere den æstetiske Patolog, kunde den dog i en saa snævert begrændset Form ikke udvikle sig dyb og energisk nok til ved sin egen Kraft at vække og fængsle den indifferente Mængde. Hertil behøves den episke Form. Forfatterens Erfaring er nu for rig, hans Stof til Produktion af for meget Omfang til at kunne udtømmes i Lyrikkens lette, ungdommelige Former. Da desuden hine Stemninger netop selv pege paa en episk Baggrund som deres rette Hjem, kunne de her kun efterlade Indtrykket af noget Flygtigt, Afbrudt, Umotiveret eller Ufuldstændigt. De præsentere sig som poetiske Følelsesveer og Forløbere for en ny Udvikling; men en Digter kan hos „Publikum“ aldrig vente Sympati for sine Overgangsbevægelser“.

Det kan ikke negtes, at Winther i sin Digtertid fra 1835—40 blev ret antagelig analyseret, dissekeret og karakteriseret. Hvad siger han selv hertil? Iblandt hans Efterladenskaber findes følgende Optegnelse af ham: „Jeg nærer ikke stor Tro paa Recensenter og deres Domme. . . . Af egen Erfaring veed jeg, at deres vilkaarlige Forudsætninger næsten altid vare falske og Slutningerne altsaa ogsaa falske. Jeg kunde bevise dette ved mange Exempler.

„Efterat jeg selv havde ladet Folk se og læse mine Vers, har det *altid* forekommet mig yderst latterligt at se i Anmeldelser og Kritikker af mine lyriske Digter-Arbejder Fraser som saadanne: „Dette eller Hint har været Forfatterens Hensigt, Dette eller Hint har været det Maal, som han har stræbt til, dette eller hint Middel har han anvendt til denne eller hin Virkning, etc., etc.“ Jeg har aldrig *stræbt* til et Maal — jeg er *altid* bleven

ført eller dreven af en uimodstaaelig Magt eller har fulgt en let, løselig Lyst, uden at vide, naar jeg begyndte et Digt, *naar* eller hvordan det skulde ende. En Plan! Nej, aldrig! Her er naturligviis Tale om rent lyriske Digte.

„Jeg har altid betragtet mig som et villieløst Redskab for en højere Magt, et Instrument, som der er spillet paa“.

Andensteds[1]) siger han: „Mine Digte ere i det Hele taget fremkomne uden Studier i dette Ords artistiske Betydning, nedskrevne med Besvær, og siden trykte aldeles uden Omarbejdelse eller Filen“.

Det gik Chr. Winther som *Goethe* med „Wilhelm Meister“, hvilken Digtning fik Ord for at rumme mærkelige, hverandre modstridende Meninger, som Digteren selv stod ganske udenfor. Han sagde jo til *Eckermann:* „Dette Værk hører til de mest uberegnelige Produktioner, hvortil jeg næppe nok selv har Nøglen“. I visse Maader kan Sligt jo i vor Tid sammenstilles med de talrige Fortolkninger af *Henrik Ibsens* Værker og denne Digters egen Stilling til disse.

Chr. Winthers og *Goethes* ovenstaaende Udtalelser staa ingenlunde isolerede. *Bulwer* siger i „Caxtoniana“: „Jeg troer, at Forfatternes bedste og mest gjennemtrængende Indflydelser ere de, som de selv ikke have været sig bevidst, idet de skrev, medens Kritikere senere erhvervede sig Anseelse ved at opdage Hvad Forfatteren ikke tilsigtede. . . *Shakespeare* kunde ikke være sig sin egen Kunst bevidst. Hvormange dybsindige Planer tillægges der ham ikke, hvorom han var aldeles

[1]) „Museum“ 1896 II, S. 3.

uvidende!“ Idet han endvidere taler om *Goethes* Undersøgelser angaaende det Dybe i „Hamlet“, siger han: „Ingen vilde dog beredvilligere end *Goethe* have indrømmet Rigtigheden af den almindelige Sætning, at en Forfatter selv er uvidende om de bedste og dybsindigste moralske Slutninger, som Læseren kan uddrage af hans Værker. Intet Digt fra vore Dage har sat Kritikerne i større Forlegenhed med Hensyn til dets moralske Hensigt, end *Goethes* „Faust“. Og Hvad siger Digteren selv om denne Hensigt? „Man spørger mig, hvilken Tanke jeg ønskede at forbinde med min „Faust“. Kan jeg vide det? Eller kan jeg, hvis jeg vidste det, udtrykke det med Ord?“ Og det er paa denne Omstændighed — nemlig at Snilde i Kunst ikke, saaledes som Mesterskab i Videnskab, kan Skridt for Skridt forfølge den Fremgangsmaade, der fører til dets Følger — at han bygger den Lære, hvorved han adskiller Kunst fra Videnskab og indskrænker Anvendelsen af Ordet Snilde (Genius, den Aanden medfødte Egenskab, *ingenium*) til Kunst. „Snildet“, „siger han, „kan ikke selv beskrive eller videnskabeligt godtgjøre, hvorledes det fuldfører sine Frembringelser; men det giver Reglen ved en Inspiration af Naturen, og derfor veed Forfatteren til en Frembringelse, som han skylder sit Snilde, ikke selv, hvorledes Forestillingerne danne sig i hans Aand. Det staaer ikke i hans Magt „at skabe Mage dertil efter Godtbefindende og metodisk at meddele Andre Regler, som kunne sætte dem istand til at frembringe lignende Værker“.

I en anden Afhandling taler *Bulwer* om „den paafaldende Mangel paa al klar Opfattelse af hans egen Fortjenestes Grad, som næsten er ejendommelig for Den,

der skriver Vers". „I de fleste andre Fag af aandelig Vindskibelighed og Dygtighed faaer et Menneske snart en nogenlunde nøjagtig Forestilling om, hvorvidt Det, han udretter, er godt, slet eller middelmaadigt; men Den, der forfærdiger Vers, synes at være aldeles ude af Stand til at bedømme Beskaffenheden af det Tøj, han væver, eller til at se, om de Tegninger, han afpræger eller baldyrer derpaa, ere virkelig skjønne og originale Skikkelser eller forslidte Efterligninger og smagløse Mønstre. Uden Hensyn til, hvor stor hans Begavelse end kan være paa andre af Aandens Enemærker, kan han dog sættes i Klasse med de mest sløve og stærblinde Selvbedragere, naar han skal fælde Dom over sine egne Vers". Som Exempler paa, hvor lidet Digtere have været i Stand til at bedømme deres egne Frembringelsers indbyrdes Fortjenester, nævner han *Milton*, som foretrak sit „Gjenvundne Paradis" for sit „Tabte Paradis", *Byron*, som satte sine Efterligninger af *Pope* højere end „Childe Herold" eller „Korinths Belejring", *Campbell*, som nærede en mere selvbehagelig Forkjærlighed for „Theodoric" end „Gertrude of Wyoming", og *Goethe*, som foretrak anden Del af „Faust" for første. Fra den danske Literatur kunde disse Exempler forøges mange Gange; saaledes skal Den, det her gjælder om, Chr. Winther, have foretrukket sine Oversættelser efter *Heine* for — ja, maaske for „Træsnittene", hvilke han jo vilde brænde, ligesom *Virgil* meente, at hans „Æneide" ikke var tilstrækkelig filet og udarbejdet for Efterslægten, og ønskede, at den skulde tilintetgjøres.

Christian Winther levede i alle disse Aar væsentligt af literært Arbejde, og, da hans selvstændige Produktion ikke var omfattende, forstaaes det let, at han maatte skaffe sig Indtægter f. Ex. som Udgiver af de første 16 Nummere af „Dansk Kunstblad“ 1836, som *H. P. Holsts* Medudgiver af „Nyaarsgave fra danske Digtere“, 1838, og som Oversætter og Korrekturlæser. I 1834 paabegyndte han en Oversættelse af *Hases* Kirkehistorie; men den vakte saa liden Opmærksomhed, at Udgivelsen ikke egentlig blev til Noget før i næste Aar, da de Studerende gjennem deres akademiske Lærere vare blevne gjorte opmærksom paa dens flersidig gode Egenskaber[1]). Afdøde Overlærer, Professor *Funch* skriver om Winther i Forhold til denne Sag saaledes i et Brev til mig: „Efterat han var bleven færdig med Trykningen af to-tre Ark, kom han til mig og anmodede mig om at gjennemgaa Oversættelsen og sige ham min Mening om den. . . . Dertil var jeg naturligviis meget villig, og jeg tvivler ikke om, at jeg har fundet Oversættelsen af dette meget vanskelige Værk i det Hele heldig. Men, for at vise, at jeg havde været omhyggelig ved Gjennemsynet, maatte jeg jo gjøre nogle enkelte kritiske Bemærkninger, der imidlertid bleve fremsatte med al muelig Beskedenhed og udenat der lagdes nogen videre Vægt paa dem. Af disse har der bevaret sig to i min Erindring, den ene for sin Underligheds Skyld. Chr. Winther havde nemlig havt det sære Indfald at gjøre de infinitiviske Substantiver paa „en“, saasom Viden, Erkjenden, til Intetkjønsord, saa at han skrev

[1]) Se „Kjøbenhavnsposten“ 1835, S. 256.

„et Viden", „et Erkjenden", rimeligviis forledet dertil af Tysken, ligesom han længere hen i Tiden lod sig friste til at gjengive *Moritz's* „*Götter*lehre" ved „*Guder*-lære". Han indsaae jo strax sin Fejltagelse og blev meget ærgerlig og forstemt derover. Imidlertid lod han sig dog berolige ved min Bemærkning, at dette jo maatte betragtes som en Ubetydelighed. Men, da vi saa kom til en virkelig Misforstaaelse af en Sætning, som førte til en Meningsløshed, blev han saa betagen af Ærgrelse og Forbitrelse, at han sprang op fra Stolen og i stor Sindsbevægelse erklærede, at „det var jo bestialsk", at „han var aldeles udygtig til det Arbejde, han ubesindigt havde paataget sig", og „at han strax vilde sige sig fra det". Jeg blev naturligviis meget ilde berørt ved denne uventede Heftighed og gjorde mig megen Umag for at faa ham overtydet om, at der ikke var Grund til at tage sig denne Ting saa nær, at Fejlen jo let kunde rettes ved et Omtryk af vedkommende Ark, og at der næppe vilde kunne findes Nogen, som vilde kunne udføre Arhejdet bedre end han, o. s. v. — Alle mine Forestillinger gjorde intet Indtryk paa ham, og han begav sig ufortøvet til *Reitzel*, hvor han uden Hensyn til alle dennes Modforestillinger frasagde sig Arbejdet og forlangte, at de allerede trykte Ark skulde tilintetgjøres.

„Endnu skal jeg dog tilføje den Bemærkning, at Sagen fik et for *Reitzel* og Flere ubehageligt Efterspil, idet den Mand, hvem *Reitzel* lod sig overtale til at betro Arbejdet, udførte dette saa slet, at det, efter virkelig med megen Møje at være blevet bragt til Ende, maatte fuldstændig kuldkastes og udføres af en Trediemand".

Denne Sidste, Trediemanden, var *Th. Schorn;* ifølge *Erslevs* Forfatterlexikon er dog Winthers Oversættelse til de første 18 Ark bleven benyttet. Med den største Elskværdighed og Nøjagtighed satte han i et langt Brev[1]) til *Schorn* denne ind i sin Fremgangsmaade, og dette Brev viser allerbedst, med hvilken Omhu og Grundighed W. havde udrettet det Arbejde, som han nu modløst lagde fra sig.

Professor *Funch* tilføjer i sit ovennævnte Brev: „Denne lille Episode giver et nyt Vidnesbyrd om Chr. Winthers *Strænghed i Dommen over egne Arbejder og Ømhed over ikke i dem at taale nogensomhelst Ukorrekthed.*"

At dette omtalte Oversætter-Arbejde kun blev gjort af pekuniære Hensyn, fremgaaer af følgende Udtalelse fra Winther selv: „Korrekturen [paa min Faders nye Bog[2])] i Forening med min Oversættelse af *Hases* Kirkehistorie og den *tredobbelte* Korrektur heraf optager den meste Tid, ikke at tale om, at det sløver mig og gjør mig aldeles uskikket til alt andet Arbejde".

Udbyttet af hans literære Virksomhed — hans egne Digtninger iberegnet — var ikke stort. Det er af Erfaring, han i „Onkels Lise" [3]) lader Onkelen, der forstaaer sig paa Hvad der vandes af Castale og Hippocrenes ægte Vand", sige:

„Men Sligt ej giver Stort i Skjæppe;
„stak selv Homerus ud Dit Kvad,
„Du vandt ej her — det troer jeg næppe —
„til Buxer, Sko, til Hus og Mad".

[1]) Det ejes af Maleren *Schorn.* [2]) „Forklaring over de fire Evangelier". [3]) „En Samling Vers", S. 140.

Han blev i denne Periode nødt til at forøge sine Smaa-Indtægter ved Lejlighedsdigte. Den førnævnte Frøken *Augusta Schack* takkede ham for en Bryllupssang, han havde skrevet til et ungt Brudepar, hun nævnede ved Navn. „Det var morsomt, De sagde mig *det*, kjære Frøken", svarede han, „for jeg vidste saamænd ikke Hvem jeg havde skrevet det til; det var en Bestilling fra Grosserer *Wanscher*". Det gik ham som *Johannes Ewald*, der i et Brev til sin Ven *Spendrup*, som havde bestilt et Bryllupsdigt hos ham, svarede, at de betydeligste *Data*, som han kunde digte ud af, vare disse, at Bruden var 25 Aar og at Verset skulde indbindes *in Qvarto*. Den Slags digteriske Arbejder ere ikke indbydende.

Fra disse Aar stammer følgende Brev fra Winther til hans Ven, Urtekræmmer *Christian Petersen:*

„Onsdag.

Kjære Petersen! Hermed Visen! Da jeg ikke kjender Folkene, *til hvem*, eller Manden, *for hvem* den er skreven, saa er den bleven saa universel som mueligt; man kan ellers tidt — uforvarende — komme til at gjøre de nydeligste Bêtiser. Hvis Du kan, saa lad heller ingen Sjæl vide Forfatterens Navn.

NB. Titelen maa Manden selv besørge.

Poeten i Aabenraa
er flyttet til Læderstræde Nr. 30,
hvor han anbefaler sig med et velassorteret Lager af Viser i alle Mønstre til Nutidens billigste Priser, og hvor Bestillinger modtages, & & &."

I 1831 skaffede han sig Underretning om den Pris, „Selskabet for de skjønne Videnskaber“ havde udsat for 4 Romancer; han tænkte paa at besvare denne Opgave, men aabenbart kun, hvis Honoraret var klækkeligt, og dette vilde han gjøre, endskjøndt *Poul Møller*, for hvem han omtalte sin Hensigt i saa Henseende, oplæste sit bekjendte Smædedigt over denne Prisudsættelse[1]).

Winthers Pengeomstændigheder vare i alle disse Aar yderst derangerede. Naar han ejede Noget, brugte han det, og tidt til de urimeligste Ting. *Søren Kierkegaard* sagde om ham, at det var Skade, han ikke altid var rig; han burde have været det; thi med en ejendommelig Charme spredte han sine Penge rundt til alle Sider. Saaledes var han meget stærk i at forære *de* unge Damer, han syntes om, Gaver i Form af Fingerringe eller Brystnaale med Juveler i. Disse sidste havde han gjennem sit hele Liv en meget stor Passion for. Ogsaa i den Henseende lignede han Folmer Sanger:

„Jeg elsker gyldne Spange“
han sang, „og Stenes Pragt“.

„Har jeg ikke Lov til at glæde mig over *dem?*“ sagde Winther. „Blomsterluerne slukkes ud; men disse bliver ved med at spille, og de kan maale sig med de allerdejligste Blomster“. Han var i saa Henseende en *Julius Cæsar*, der kjøbte Juveler til saa umaadelig en

[1]) Se Personalhistorisk Tidsskrift 1899, S. 106, og *Poul Møllers* Efterl. Skrifter, 2den Udg., II Bind, S. 106.

Pris, at han selv skammede sig derved og forbød, at de blev indførte i hans Regnskabsbøger; til sin Elskede *Servilia* kjøbte han en Perle for 600,000 Sestertsier (90,000 Kroner). *Folmer Sanger* og Chr. Winther vare ikke saa rige, at de kunde maale sig med Kejseren; men dog tillod Christian Winther sig i dette Øjemed Udgifter, der maaske forholdsviis vare større. Han havde det derfor tidt kummerligt og maatte, for at kunne existere, skille sig af med kjære Ejendele. Saaledes solgte han, medens han boede i Laxegade, det tidligere omtalte Portræt af sin tilbedte Italienerinde, malet af *Küchler*, og fik ikke Mere end 30 Rbd. for det[1]); hvor det er blevet af, lader sig maaske næppe oplyse. Det var ham først og fremmest om at gjøre at betale sin Husleje redeligt, og dette lykkedes ham ogsaa. Ligesom *Holberg* ansaae han det for aldeles nødvendigt at være elegant klædt, og dette fordrede selvfølgelig Penge. En Dag mødte han en Bekjendt paa Langebro, og strax efter sagde han til en anden: „Jeg misunder ham, at han tør gaa med en fettet Vest; *jeg* kunde det ikke, jeg *maa* være godt klædt". Dette lykkedes ham dog ikke altid. Engang vides han at have været saa reduceret, at de Støvler, han gik med, vare lovlig meget ventilerede. Gamle *Reitzel* omtalte det med Beklagelse til en af hans Bekjendte, der da gav ham 10 Rbd. til Digterens Fodbeklædning. *Reitzel* ømmede sig ved Ærendet, men stak dem dog *en passant* til Adressaten og sagde, at her var en lille

[1]) Meddelt mig af *J. C. Magnus*.

Gave fra en god Ven. Uden at sige et Ord puttede Winther Pengene i Vestelommen.

Han spurgte undertiden sine yngre Venner, f. Ex. fra *N. P. Nielsens* Hus, hvorfor de dog ikke besøgte ham, og, naar de saa gjorde Alvor af det, bad han dem undskylde, at han ikke kunde „servere“ hjemme, hvorpaa han bød dem følge med til en Restavration, og her gik han til den for en fattig Mand store Yderlighed at lade skænke for dem Champagne i Ølglas[1]). Saadanne Extravagancer hævnede sig hurtigt. Engang havde man i uforholdsmæssig lang Tid ikke seet ham i *Nielsens* Hjem. *Hoedt* gik da op i hans Bolig i Laxegade og fandt ham liggende i Sengen. „Er De syg?“, spurgte han. Nej, han var blot udpantet, endogsaa for sit Gangtøj — han havde ikke Andet tilbage end sin Seng og en Koffert med gamle Bøger i. Saa skød en lille Kres af hans Nærmeststaaende saa Meget sammen, at han selv og hans Stue atter kunde blive ekviperede[2]). Ja, Vennerne maatte i det Hele taget ofte spæde til. Herom vidner blandt Andet følgende Brev[3]):

„Kjære Bødtcher! Du var saa god forleden Dag at give mig et Beviis paa en sjælden Tro i Israel ved — *proprio motu*[4]) — at tilbyde mig et Laan af 50 Rbd. i denne Maaned. Anseer Du mig for umaadelig uforskammet, hvis jeg nu kommer og beder Dig — foreløbigen, hvis Du kan — at lade mig faa 6 eller 8??

[1]) *F. L. Hoedts* Meddelelse til mig. [2]) *Hoedts* Meddelelse til mig. [3]) Det findes i *Abrahams'* Haandskriftsamling paa Det kongelige Bibliotek. [4]) Af egen Drift.

— idag? Jeg kommer selv til Dig i Eftermiddag og kunde have sparet disse Linier; men — „literæ non erubescunt" [1]).

Nessun maggior dolore
Che ricordarsi del tempo felice
Nella *miseria*. Dante [2])

Din Christian Winther.

Til Ludvig Bødtcher, Lille Kongensgade Nr. 72" [3]).

Bødtcher havde engang foræret ham en Ring med en kostbar Gemme i. En Dag kom Winther til *Chr. Agerskov* og spurgte: „Vil Du kjøbe *den?*" *Agerskov* svarede strax Ja, hvorpaa Winther fortsatte: „Den er meget kostbar; men Du skal faa den for 20 Rbdl." Han fik strax udbetalt Pengene. Faa Dage efter traf de To igjen hinanden, og *Agerskov* overrakte ham da atter Ringen med de Ord: „Du kan nok tænke Dig, jeg ikke vil berøve Dig en kjær Ejendom, og jeg haaber, den nu vil være Dig dobbelt kjær som en Gave fra to Venner" [4]). Det hændtes ofte, at *Agerskov* maatte for-

[1]) En Omskrivning af et ciceroniansk Ord: „Bogstaverne rødme ikke". [2]) Af Dantes „Helvede" femte Sang, 121, der i *Molbechs* Oversættelse lyder saaledes:

„En større Sorg ej findes
end at erindre lykkelige Dage,
i Vanhelds Stund".

Det er det samme Citat, der i forvansket Skikkelse findes paa Winthers Papir-Underlag, gjengivet i *P. Hansens* Ill. Dansk Literaturhistorie; *der* har W. selv oversat Citatet saaledes:

„I Nød og Kval at tænke paa
„den Tid, man bedre Stjærne saae".

[3]) *Bødtcher* tog i 1835 Ophold i Lille Kongensgade; i 1836 flyttede han derfra til Sværtegade. [4]) *Agerskovs* Meddelelse til mig.

strække ham med Penge; ogsaa *Rasmus Møller* maatte tidt støtte ham, *Rantzau-Breitenburg* var ham en tro Hjælper[1]), *Chr. Petersen* ligeledes, o. s. v. Hans Plejesøster Fru *Aagaard* paa Iselingen erfoer hans sørgelige Situation, men var dengang ikke saa velhavende, at hun selv kunde hjælpe ham; hun meddelte sig derfor til hans anden Plejesøster, Fru *Suhr*, født *Falck*, hvis Mand, Etatsraad *S.*, sendte Winther et klækkeligt Beløb; men, istedenfor at blive glad og taknemmelig, tog Digteren, krænket i sin medfødte Stolthed, denne Hjælp ilde op, maaske fordi *Suhr*, der var ham en Fjærntstaaende, var blandet ind i hans Affærer[2]). — Han var slemt i Aagerkarles Kløer, og han turde af Frygt for disse ikke gjærne vise sig paa Gaden; dette var saa bekjendt, at en af hans Omgangsvenner, til hvem det blev fortalt, at han var seet paa Amagertorv, paa det Bestemteste benegtede, at dette kunde være rigtigt; han veg først, da den Fortællende tilføjede: „Jamen det var rigtignok ogsaa den Dag, det var Solformørkelse“. Det er sikkert Erindringen om hans Plageaander, Aagerkarlene, der har taget Form i følgende improviserede Vers af ham:

Hvis jeg den Ære kunde have
at møde Slynglen *Donner* hist,
jeg skulde ham et Donnerwetter lave
til Tak for sidst.

Det var efter Sigende paa Grund af disse Aagerkarle, at han saa ofte flyttede. Fra Nørrebro var han taget til Laxegade, gl. Nummer 210, derfra i Juni 1840 til

[1]) *Stemanns* Optegnelse, stadfæstet af *Chr. Agerskov*, *H. P. Holst* o. Fl. [2]) Meddelt mig af Geheimeraadinde *Hall.*

Dybensgade, gl. Nummer 181, og endelig i November 1840 til Læderstræde 30 hos en Fru *Hellerum*. Da var det kommet saa vidt, at, hvis man vilde besøge ham inde i hans lille Værelse til Gaarden, maatte man gjennem en Bagerbutik, hvor man ved et bestemt, aftalt Slag paa en Dør tilkjendegav, at man var en Ven — ellers blev man ikke lukket ind[1]). Det var da ikke saa underligt, at Bitterhed og Mismod kom frem i hans Digtning i hine Tider og at han kunde tale om sin „Elendighed, Ynkværdighed og Uselhed, der sjældent levnede ham fri Raadighed over hans ringe Ævner“ [2]); senere, da han i 1840 udgav en Samling danske Kæmpeviser, sagde han: „Hvis jeg ikke . . . . af Nød havde maattet lade binde mig, saa havde jeg havt stor Lyst til at skrive noget Originalt. . . . Men jeg har hidtil ikke seet og seer end ikke nogen Muelighed til i Ro og med uforstyrret Otium ganske med fri Kraft og Varme at kunne hengive mig dertil. Det skeer sagtens ikke heller; thi jeg kreperer nok, inden det vorder mig saa vel. . . . Jeg er trist og travrig“ [3]). „Jeg er daglig plaget med Savn og *Mangel*“.[4]) *Høyen*, som kjendte ham i denne Tid, har fortalt mig, at han da var saa ynkelig af Ydre, saa svag og medtagen, at Ingen troede, han skulde leve længe.

Det er ganske i Overensstemmelse med hans personlige Stemning, naar han i denne Periode i „En Novelle“ skildrer en Ulykkelig, der „fortvivlet, syg og mat og bleg“ flygter bort fra Hovedstaden og gjemmer

[1]) *Agerskovs* Meddelelse. [2]) Breve fra og til C. W., S. 32. [3]) Smsteds S. 46. [4]) Smsteds S. 42.

sig i de mest afsidesliggende Egne. Det er sin egen Tilstand, han skildrer i Vers som disse:

Et Helved lued i mit Bryst,
og svunden var al Livets Lyst;
fra Byen skyndte sig min Fod;
hvorhen — jeg ikke selv forstod.
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
Min Pande gløded og min Mund,
min Kind var bleg, og Øjet kun
nedstirred tørt paa Vejens Sand;
thi ak, den indre, dybe Brand
lod ingen Taare fra sit Gjem
til kølig Lindring trænge frem,
lig en Vulkan, der lumsk i Løn
udtørrer Kilde, Sø og Brønd.

Dobbelt føler han sin Ulykke, fordi han maa tilføje:

I vaagen Drøm forbi mig drog
mit fordums Liv — et stille Tog
af Billeder, hvis dybe Fred
lod klart mig se Hvad nu jeg led[1]).

Det er dette Tilbageblik, som andensteds[2]) afføder følgende Skildring:

Hans Kind var rød og sort hans Haar,
da han forlod sin Faders Gaard.
I Øjet straaled Ungdoms Lue,
da han forlod sin Moders Stue.
Han styrted ud, slet ej han saae
til Hunden, som ved Porten laa.
Forgjæves kvidred Svalen blødt:
„Bliv hjemme, Du, her er saa sødt!“
Hans Fod gik over Havens Bed
og traadte alle Blomster ned.
Han over Agren tog sin Vej
og spæden Vaarsæd agted ej.

[1]) Sml. Digtn. V., S. 182—184. [2]) Sml. Digtn. X, S. 180—85.

En Tørst, en Længsel, vildt ham jog
fra Hjemmets stille Arnekrog.
— — — — — — — — — — — —
Ustandselig han stormed frem
mod Anelsen — fjærnt fra sit Hjem.

Idealet vinker ham, Musen giver ham Drikke af Kilden, Lænkerne briste om hans Aand, og hans Hjærte bliver stort og fuldt; men Musen viger, da han vil favne hende; hendes Øjne blinke som Stjærner, yndig vinker hun atter, og han følger villieløs efter; Alt bliver Poesi for ham.

Og hvor han gik, og hvor han kom,
han delte sine Skatte om.
Og hvor han kom, og hvor han gik,
ham mødte Tak og venligt Blik.
Alt som han høsted, blev han ved
at følge hendes lette Fjed.

Hans Længsel var hans Ledestjærne, og han syntes tidt at fatte hendes Strænges Klang; men, vil han sanke Tonerne, svinde de forvirret for hans Tanke.

Tilsidst hun svandt saa let og brat
som Stjærneskud i Sommernat.
Da stod han som for Dødens Dom;
med bittert Sind han vendte om.
— — — — — — — — — — —
Hans Skatte, ak, de var forsvundne,
hans Tankes Vinger atter bundne.

Han gaaer tilbage for at klage hos sin Moder og Fader.

Den unge Slægt paa Vej ham gik
forbi med ligegyldigt Blik.
Ham sagde Agrens grønne Skrift:
„Se her — her var en stolt Bedrift!“
Træt gjennem Haven gik hans Fod;
mat var hans Blik og slukt hans Mod.

Og alle Havens Roser røde
dem havde han jo selv lagt øde.
Og Svalen kvad: „Hvi drog Du, Kjære,
herfra? Her var saa godt at være!“ —
Med blegen Kind, med graanet Haar
han naaede til sin Faders Gaard.
Udbrændt var Øjets Morgenlue,
da han kom til sin Moders Stue.
Her Alt var tomt — thi han og hun
forlængst laa dybt i Dødens Blund.
Kun til en Drøm hans Liv var skabt; —
nu var han vaagen — og fortabt.
Der stod han fattig og forladt
paa Grænsen mellem Dag og Nat.

Det er min Overbeviisning, at Winther ogsaa i Digtet „En Vandrer“ [1]) har tænkt paa sig selv i denne Periode. Han begynder saaledes: „Vejen han træder alene“; han gaaer gjennem et Landskab, men hører knap Nattergalens Sang; Alt er i Aftenhvile, Kvæget paa Marken og Storken paa Kirkens Tag; Bonden laaser sin Hytte, fra Kroen klinger Strængen, og Bondeknøsen svinger *der* sin Pige i lystig Dans;

men *han* vandrer alene,
træt paa den dunkle Vej,
selv med de strænge Grene
Egen hilser ham ej.

Han nærmer sig Borgen, hvor der er festligt og lyst, og hvor to Elskende sværme paa Altanen, medens to andre Forelskede, der have ventet paa Nattens Ro, vinke hinanden til Stævne i Lunden;

men *han* vandrer alene
med sørgmodige Blik;
nys paa en Gravhøjs Stene
mødig han Hvile fik.

[1]) Sml. Digtn. I, S. 246.

Saa iler han ind gjennem Byen, hvor han seer en Fader skynde sig til sit rolige Hjem og hører paa Torvet ved Fontænen sladrende Svende og Piger.

Ind i de lyse Stuer
ret vemodig han seer,
hvor ved sin Arnes Luer
Husalfen sidder og leer.

Gjennem de klare Ruder
seer han en munter Flok;
jublende Sang bebuder:
„Vi har af Glæde Nok!"

Men fra den venlige Scene
maa han sig vende brat;
vandre maa han alene
ud i den mørke Nat.

Tungt sin Fod han flytter
hen over Heden gold;
Ensomhed fastere knytter
sig om hans Hjærte kold.

Over hans Hoved jager
Skyen i rastløs Il;
Stjærnen spottende drager
sentimentale Smil.

Langt — i det Fjærne vegne —
taagede Bjærge staa;
og — naar de er bestegne
imorgen — ak — hvad saa?

Det bedste og paalideligste Vidnesbyrd om Winthers sørgelige Pengeforhold i det Tidsrum, der her er Tale om, vil man faa gjennem følgende Uddrag af Breve[1]), han har skrevet til Prokurator *O. Dahlstrøm*,

[1]) Findes i Raadhusarkivet i Nykjøbing paa Falster og ere ved Hr. Kantor *Viggo Holms* Hjælp komne mig i Hænde.

der jo siden hans Moders og Onkel *Rasmus's* Død havde havt med hans pekuniære Affærer at gjøre:

„Den 21nde Febr. 1832 . . . Hav den Godhed, hvis det er Dem muligt, *som snarest* at sende mig endnu 200 Rbd. Sedler. Det vil jo vel ikke være Dem saa vanskeligt at forskaffe mig denne Sum, da De jo kan give tilstrækkeligt Pant og Sikkerhed[1]). Jeg haaber i denne Anledning med en af de første Poster at erfare Noget fra Dem. Jeg beder Dem, hvis De kan, ikke at opsætte det til Deres egen Rejse herind, især, hvis denne er berammet noget senere."

„Den 14de Septbr. 1832. Kunde De efter Løfte snart sende mig nogle Penge, da var det meget tjenligt. Var det ikke muligt paa en eller anden Maade at faa mig udbetalt de mig tilkommende Firefemtedele af Pastor *Bjerrings* Obligation. Hvis det er muligt, saa gjør mig den Tjeneste, og i saa Fald, lad det ikke vare for længe."

Paa dette Brev har *Dahlstrøm* skrevet: „Den 27nde Septbr. sendt Winther 100 Rbd., som jeg har forbeholdt mig af Renterne i 11te Dec. Termin, og vil da aflægge Rigtighed for forrige Termins Rente, som anvendes, saavidt tilstrække kan, til at dække de 200 Rbd, Winther iforvejen har faaet, og [?] lovet at sørge for snarest muligt at faa de 500 af Pastor *Bjerring*."

Den 11te Oktbr. 1834 skriver Winther: „. . . Jeg tillader mig . . . endnu engang at opfriske i Deres

[1]) *Rasmus Winthers* Arvinger ejede nemlig den Afdødes Gaard i Nykjøbing, vurderet til 2 à 3000 Rbd.; de havde endvidere Penge staaende i Nykjøbing Hospital, i Kjøbmand *Caspar Barlows* Gaard sammesteds, hos Pastor *Bjerring* og hos Hr. *S.*, hvilke sidste kun vare Smaasummer.

Erindring Deres mig i Sommer givne Løfte *i Oktober Maaned at skaffe mig Beløbet for den bjerringske Obligation* og føjer til — hvis De ellers *vil* og *kan* tro mig — *at jeg, hvis jeg ikke erholder disse Penge, senest hen mod Maanedens Slutning, vil stedes i den græsseligste Forlegenhed.* Ved Gud i Himlen, jeg veed *da* hverken ud eller ind! Derfor beder og besværger jeg Dem, hvis De ikke alt har tænkt paa mig, at gjøre Deres Bedste og ikke lade mig i Stikken. Jeg *haaber* paa Deres Venskab for mig, hvorpaa jeg har seet saamange Prøver, og forbliver — med alt mit onde Lune og min Melankoli — Deres hengivne, ærbødige Ven Chr. Winther."

Det næste Brev fra 13de Dec. 1834 er paa rosenrødt Papir og med Sølvglimt i Blækket; det lyder saaledes: „Kjære Hr. Dahlstrøm! De 80 Rbd., hvoraf kun 60 tilhørte mig, har jeg rigtigen modtaget. Jeg indseer, at det baade var klogt og rigtigt af Dem af Obligationens Beløb at gjøre Dem betalt for Deres venskabeligen gjorte Forskud; men jeg kan ikke negte, jeg havde dog ventet af Deres Venskab for mig, at De dog havde ladet mig faa noget Mere; jeg havde ventet det, siger jeg, og derfor havde jeg ogsaa ved Modtagelsen af hine 80 Rbd. titusend Ulykker med at styre Folk tilfreds, hvilke jeg — i Haab om at faa en betydelig større Sum — havde henholdt til Oktober Maaned. Dette skal forresten ingen Bebrejdelse være, som her var paa urette Sted, *men kun virke med til, at De, saasnart det er Dem muligt, sender mig mine Termins-Renter* efter Afdrag af de godhedsfuldt forskudte 20 Rbd. . . . Hine 20 Rbd. fradragne, troer

jeg ikke at staa i nogen *direkte* Gjæld til Dem? Herom bedes jeg underrettet. Hvad forresten al anden Gjæld anbelanger, som Deres Artighed og Venskab paalægger mig, saa skal jeg altid vedkjendes den og blive Deres Skyldner mit hele Liv. Lev vel! Tænk paa mig snart! Deres ærbødig forbundne

Christian Winther."

„Kjbhn. d. 21nde Marts 1835. Kjære Hr. Dahlstrøm! Jeg maa endnu engang skrive Dem til, for ret inderligt at anbefale mig til Dem, for ret indstændigen at bede Dem ikke at lade mig uden Haandsrækning. Jeg gjentager Dem herved endnu engang, at jeg *skal* flytte til første April, men at jeg ikke vil kunne røre mig af Stedet, med mindre De sender mig idetmindste 100 Rbd. af de mig i Juni Termin tilkommende Rentepenge, — og sender dem *inden denne Maaneds Udgang.* Jeg forsikrer Dem ved Alt, hvad helligt er: Sagen forholder sig, som jeg fremstiller den her; — og jeg veed dog, De har saa megen Godhed for mig, at De nok vil anvende den Umag, det muligen vilde koste Dem, paa at sætte mig ud af denne pinlige Stilling. Gud give, det var muligt at akkordere os ud af den kjedelige Hospitalssag. Troer De, det vilde være umueligt, hvis de Andre vare enige med os? Med stor Ængstelse venter jeg favorabelt Svar fra min højstærede Ven."

Winthers næste Brev fra d. 28nde Marts 1835 indeholder Kvittering for 100 Rbd., modtagne i Forskud af de ham til Juni Termin tilkommende Rentepenge; *„ret af Hjertet"* takker han *Dahlstrøm* for den venskabelige Beredvillighed, hvormed han i Winthers højeste

Knibe er kommen ham til Hjælp, og ender med at sige: „Min Helbred har i den senere Tid ikke været ganske brav; — Varmen gjør mig bedst Gavn, Kulde taaler jeg ikke.“

„Kjbhv. d. 2den Juni 1835. Kjære Hr. Dahlstrøm! „Jeg haaber, De tager mig det ikke ilde op, naar jeg ret indstændigen beder Dem, *hvis det er Dem mueligt*, at sende mig Resten af mine til 11te dennes faldende Renter saa betids, at jeg kunde have dem her d. 8nde eller 10nde. De vilde ved dette korte Forskud gjøre mig en større Tjeneste, end De maaske troer, og *Dem* vil det vel ikke være saa vanskeligt at opfylde mit Ønske. Jeg boer nu i Klareboerne No 2, men flytter herfra igjen i Slutningen af denne Maaned; thi dette Logi er ikke bekvemt og dog mig for kostbart . . .“

„Kjbhn. d. 28nde Juli 1835. Min meget ærede Ven! Hvad fejler Dem? Er De syg? Eller er De vred paa mig, siden jeg aldrig seer et lille Ord fra Dem? Jeg vil formode, at *meget Arbejde* er Aarsag i Deres Tavshed, og — i dette Tilfælde — kan jeg jo ikke Andet end gratulere. Nu til Sagen, hvorom jeg egentlig vilde tale! Jeg har været hos Justitsraad *Sporon* [1]) og af ham først erfaret rigtigt den Vending, som vore Sager have taget. Jeg befinder mig nu i den største Forlegenhed for Penge, hvori jeg nogensinde i mit Liv har været. Desaarsag aabenbarede jeg denne min Nød for *Sporon* og spurgte ham, om det ikke skulde være mueligt, [at jeg] ved Anviisning paa de Penge, jeg har Haab om at faa ud af de 6000 Rbd. Deposit., maaske skulde kunne faa et Laan af 1000 Rbd. eller 1500.

[1]) *Poul Egede Sporon*, Højesteretsadvokat, Søkrigsprokurør, etc.

Han sagde mig, at dette vilde være vanskeligt og medføre et altfor stort Tab for mig. *Men han meente,* at, da det nu af Sagens Bestand var aabenbart, at jeg ikke vilde komme til at tilsvare — *i værste Tilfælde* — Mere end et Par Tusend Rigsdaler, saa vilde det ved fornuftige Foranstaltninger vel være mueligt af Amtskassen *at faa udfriet det Halve af den der deponerede Sum.* Jeg beder Dem, kjæreste Hr. Dahlstrøm, eller rettere: *jeg paalægger Dem, snarest mueligt* at foranstalte dette effektueret, hvis det er mueligt, og da at sende mig det mig Tilkommende deraf. Jeg er i den skrækkeligste Forfatning, og, hvis man ikke paa denne simple Maade kan komme mig til Hjælp med min egen Ejendom, veed jeg ved Gud ikke, hvorledes jeg skal komme ud af det Virvar, hvori jeg befinder mig, uden Skam og Elendighed. — Lev vel! Svar mig, saasnart De har Tid, og gjør Deres Bedste for Deres Ven Christian Winther.

Tro ikke, at min Beskrivelse af min Forfatning er overdreven; jeg forsikrer Dem, jeg er saa nedtrykt, som jeg aldrig har følt mig. Hjælp mig, og *snart!* ... Føl Medlidenhed med mig. Lev vel!“

„Kjbhn. d. 31te Juli 1835. Kjære Hr. Dahlstrøm! Saasnart jeg havde skrevet mit sidste Brev til Dem, bragte jeg det paa Posthuset. Manden, som *der* modtog det, spurgte mig ganske forundret, om De da ikke var i Byen. Jeg svarede, at jeg vidste det ikke, men ilede strax ned til „Tre Hjorte“, hvor jeg veed, min Ven plejer at residere. Da jeg *der* hørte mig for om Deres Ankomst, berettede man mig, *at De nok i næste Maaned agtede Dem her til Byen.* Er dette nu sandt,

saa beder jeg Dem *af et angstfuldt Hjerte* endeligen *ikke at* opsætte Iværksættelsen af det Omskrevne, til De kommer herind. Naar De vidste eller forstod min Kval og Kvide, saa vilde De vist *strax* tage fat paa denne Sag, som jo *maa* kunne prakticeres. Men, ak, jeg kjender jo min Ven *Dahlstrøm;* skjøndt han har al muelig Godhed for mig og tidt og mange Gange har beviist det, saa er han dog saa *sindig,* saa rolig. Ja, jeg seer Dem i dette Øjeblik sidde med Piben i Munden, smilende over min Lidenskabelighed og rystende paa Hovedet over min Galskab og Utaalmodighed. Men, vær forsikret, kjære Hr. Ven, jeg klager ikke over heelt Skind og trænger til Hjælp, som kun kraftigen kan ydes mig paa hin omtalte Maade, der desuden jo er ganske *lovlig* og *ret.* Lev vel, og befind Dem bedre end Deres Ven Christian Winther."

„Nørrebro 8, d. 31te Oktbr. 1835. Kjære Hr. Dahlstrøm! Da jeg mærkede af Deres Tavshed, at det vel vilde have lange Udsigter, inden jeg fik bevirket nogle af mine Penge frigjorte, og jeg saae mig i den største Forlegenhed, saa gik jeg til Konferensraad *Collin* og bad ham forhjælpe mig til et Laan af 600 Rbd. af Finanskassen eller af Fondet *ad usus publicos.* Han sagde mig, at det vel vilde have sine Vanskeligheder, men lovede mig ikke desto mindre at gjøre *Alt for mig, hvad der stod i hans Magt;* og et Løfte af hans Mund af denne Natur skal, siger man mig, være sikkert nok. *Collin* spurgte mig dernæst, hvad Sikkerhed — Hypotek eller Deslige — jeg kunde stille for Pengene. Jeg nævnede ham da den Sum, jeg har indestaaende i Nykjøbings Amtskasse, og *udviklede ham*

Omstændighederne derved. Han sagde mig derpaa: „*Hvis De altsaa kan faa en Attest fra Deres Sagfører eller fra Amtsforvalteren, at der ifølge falden Dom i Sagen kan ventes Dem udbetalt en til Hensigten tilstrækkelig Sum, saa vil denne Attest nok være fyldestgjørende.*" Han lagde endvidere til: „Skriv Deres Ansøgning til Kongen, og stiil den saaledes, at den kan insinueres saavel ved Finanskassen som ved Fondet, og bring mig den *i næste Uge*, saa skal jeg tale med *Moltke* og *Mösting* og lade dem forelægge Kongen Sagen. Der er saamange Skribenter, der have faaet Laan, og disse ere siden forandrede til Gratifikationer; hvorfor skulde De være Stifbarn?"

Paa Grund heraf beder jeg Dem, kjære Hr. Dahlstrøm, om muligt *med omgaaende Post* at sende mig en saadan Attest, klar, tydelig, uden at være sat paa Skruer. Det er *De* Mand for; og, hvis det gjøres nødig, eller *De* synes saa, da faaer De vel nok en lignende af Kammerraad *Parelius*[1]). For Meget gjør ingen Skade i denne Sag. — Jeg beder Dem ret meget ikke at opsætte Affærdigelsen deraf; thi *Collin*, der er min Ven og vil mig vel, venter Ansøgningen samt Attesten inden 9ende Oktbr. . . . ."

Den her omtalte Sag blev bragt i Orden, og der findes nu ikke noget Brev fra Chr. Winther til *Dahlstrøm* før fra 10ende Jan. 1837. Det lyder saaledes:

[1]) I et andet Brev til *Dahlstrøm* sender Winther Hilsen til „den fortræffelige *Parelius*" og tilføjer. „Jeg haaber, De har allerede fra mig sendt ham et af de fedeste Dyr, som sprang i Laalands Skove." *Parelius* var Amtsforvalter og f. $^{19}/_{12}$ 1783, † $^{6}/_{10}$ 1849. Hans to Døtre vare gifte med Fru *Gyllembourgs* Søstersøn, Præsten *H. H. Gyllembourg Koch.*

„Min kjære Ven! Renterne og *Barlows* Afdrag, saavel for Juni som for Dec. Termin, har jeg rigtig modtaget og takker Dem ret hjærteligt for Deres Ulejlighed.

„Naar De i Deres sidste ærede Skrivelse forudsætter, at jeg befinder mig vel, saa tager De, desværre, meget fejl. Jeg har endnu i mit hele Liv ikke tilbragt et saa sørgeligt Aar som dette sidste. Det Arbejde, jeg har kunnet paatage mig, har været saa ringe, min Gjæld voxer, og ingen Udvej seer jeg til at komme med Anstændighed herfra, selv om jeg havde Haab om et Embede. Det kan ikke vare længe, inden Stævninger og andre Ubehageligheder, hvormed jeg dagligen *trues*, maa blive til Virkelighed. Jeg maa altsaa, skjøndt nødig, gjøre et Skridt, der maaske vil kunne hjælpe mig saa meget, at jeg uden Skam og Tort kan forlade Byen; *aldeles* at komme ud af min Elendighed kan jeg ikke haabe — idetmindste ikke levende.

„Uagtet jeg meget vel veed, at mit mundtlige Løfte til Kjøbmand *C. Barlow: fremdeles at nøjes med en aarlig Afbetaling*, ikke har juridisk bindende Kraft, saa gaaer jeg dog nødigen til at tage det tilbage; men jeg mener, naar jeg selv befinder mig i Uselhed og jeg ved denne endnu resterende Sum kan frelses fra total Undergang, saa er herved ogsaa Løftets *moralsk* bindende Kraft svækket, og selv *Barlow*, der er en saa retsindig og brav Mand, vil ikke fortænke mig i det Skridt, jeg vil gjøre.

„Da jeg formoder, at den Sum, som *Barlow* skylder Winthers Arvinger, er opsigelig med 1/4 Aars Varsel, saa er det endnu ikke for silde, og jeg beder Dem derfor i mit Navn at opsige ham denne Kapital (den

er vel, saa vidt jeg troer, stor 1600 Rbdl., hvoraf tilkommer mig 1280 Rbdl.) til førstkommende Juni Termin. Dog, skulde han — hvilket jeg ikke kan tro — finde Vanskeligheder ved at erholde en Sum til at remplacere, saa er det nok bedst, at De sender mig *Barlows* Obligation; jeg skal da ved min juridiske Konsulent bringe saa Meget ud deraf som mueligt, dog saaledes, at, hvis der *tabes* Noget, bærer jeg ene Tabet, men Jomfru *Borch* erholder sin Part ubeskaaren. Jeg haaber, De kjender mig og veed, at jeg er Intet mindre end nærig. Hav nu den Godhed ikke — af Medlidenhed med *Barlow* — at opsætte denne Kommissions Udførelse; det kan heller ikke hjælpe ham stort; thi jeg viger ikke fra denne Beslutning, hvori jeg ene seer et lille Glimt til Frelse . . . .“

„24nde Jan. 1837. Kjære Ven! Af Deres Tavshed skulde jeg næsten turde slutte mig til, at De *enten* antager mit sidste Brev af 10ende dennes for *Spøg* eller for *Usandhed.* Det er hverken det Ene eller det det Andet [af disse], men den rene *alvorlige Sandhed.* Jeg er i den skrækkeligste Forfatning, et Menneske kan befinde sig i, *den* nemlig, hvor de udvortes Tryk aldeles hindre den indvortes Virksomhed; jeg kan af Bekymring og Sorg ikke foretage mig Noget. Jeg vil derfor, at De opsiger *Barlow* denne omtalte Kapital, og, hvis han ikke strax kan tilvejebringe Penge, saa vil jeg have Obligationen herind, for at gjøre den i Penge. Som største Parthaver har jeg vel Lov til at bestemme dette, især naar jeg tilsikrer min Medarving sin fulde Part.

„Lad mig nu se, at De ikke af utidig Medlidenhed

med *B.* eller af altfor stor Sindighed, eller fordi De *snart* — det vil sige: naar Gud vil — skal til Kjøbenhavn, opsætter Udførelsen af det Dem herved overdragne Hverv. Lev vel, bedste Ven! Altid Deres hengivne, forbundne Chr. Winther."

Den her meddelte Korrespondance slutter med et Brev fra 1ste Aug. 1837, i hvilket Christian Winther giver *Dahlstrøm* Kvittering for 96 Rbd., han i Juni Termin har modtaget som Rentepenge af de ham tilhørende, i Nykjøbings Amtskasse deponerede 4800 Rbd. i kongelige Obligationer.

Nykjøbing Byes Arkiv oplyser: „1847 $^{11}/_{7}$ . . . . 6000 Rbd. i Kgl. Obligationer blev udleverede til [Hospitals-]Forstanderen og Ex. jur. *Juul*, forat disse kunde hæve Renterne af samme til sidste 11te Decembertermin, efterat Professor Winther for sin Andel i bemeldte Obligationer, *nemlig 4800 Rbd.*, har istedenfor Prokurator *Dahlstrøm* overdraget til Grev *Knuth* til Knuthenborg at hæve Renterne af dette Beløb, hvilket Anliggende Sidstnævnte havde overdraget *Juul* at berigtige. Efterat Renterne vare hævede og *Juul* imod Aflevering af Grev *Knuths* Kvittering af 21nde havde faaet udbetalt 96 Rbd., blev Obligationerne atter under Forsegling nedlagte i Jærnkassen. Renterne af det Øvrige af Depositoet, nemlig 1200 Rbd., som tilhører Boet efter nu afdøde Jfr. *Borch*, blev hævede og modtagne af Forstanderen for at besørges udbetalte til vedkommende Bo."

De 6000 Rbd. gaa først ud af Sagaen ved den Aktion, som fremgaaer af følgende Notice i Forhandlingsprotokollen: „I Henhold til Hospitalsdirektionens

Skrivelse af $^5/_4$ 1854 bleve de i Jærnkassen i længere Tid henliggende 6000 Rbd. i Kong. Obligationer udtagne for gjennem Direktionen at sendes til Den kgl. Lands-, Over- samt Hof- og Stats-Rets Skiftekommission", og d. 16de Maj 1854 kvitterer Chr. Winther dersteds for Modtagelsen af disse Penge. Det var den tidligere omtalte Overretsdom, der endelig skaffede ham dem.

Christian Winther havde her — som det vil sees — havt en Hjælpeskilling paa 9600 Kroner staaende. Sandsynligviis har han paa Grundlag af *denne* Velstand gjort Laan hos Grev *Knuth-Knuthenborg* og givet denne Sikkerhed i Renterne. *Dahlstrøm* var imidlertid gaaet fallit og saaledes bleven ubrugelig for sine Klienter.

Collins Udsagn om, at Forfatterlaan kunde forandres til Gratifikation, viste sig frugtbringende for Chr. Winther. Denne ansøger nemlig — formodentlig paa *Collins* Opfordring — d. 21nde Maj 1839 om Statsunderstøttelse, og d. 3die Septbr. s. A. meddeles det ham af de „Deputerede for Finanserne", *A. W. Moltke*, *Collin*, *Kongslev* og To med ulæselige Navne, at han paa deres allerunderdanigste Forestilling til Hans Majestæt Kongen under 31te Aug. har faaet bevilliget en Understøttelse af 300 Rbd. Sølv aarlig fra 1ste Jan. 1839 at regne, „indtil De maatte erholde Ansættelse med Gage". Udbetalingen skeer med en Fjerdedel kvartaliter [1]).

At Winther i denne Periode var langt nede i ydre Henseende, lader sig ikke benegte; men som Odysseus, selv i Pjalter, dog var Odysseus, saa var Chr. Winther

[1]) Se Chr. W.'s efterladte Papirer.

ogsaa midt i Nøden, den betydelige Digter. Selv om Rosen er ormstukken, den kan dog alligevel udbrede den dejligste Vellugt.

Ulykken med ham var i dobbelt Henseende den, at han ikke havde nogen „Ansættelse“, noget Embede. Det vilde have gavnet ham som Digter og tillige givet ham et pekuniært Grundlag at existere paa; det vilde have frelst ham — som *Joh. Ewald* og flere Andre — fra den Fristelse at skulle bruge Kunsten til derved at tjene Penge. Der fortælles, at *Michel Angelo* kun paa den Betingelse, at han *ikke* fik Betaling for det, vilde indlade sig paa at lede Arbejderne ved Peterskirkens Bygning; han var af samme Mening som den belgiske Maler *Wiertz,* der sagde, at Guld giver Kunsten Naadestødet. Naar man skal leve af sin Pen, bliver man let en Træl, hvor man skulde være en Fribaaren. Det er ikke Enhver givet — saaledes som *Socrates* — at prise som sit skjønneste Eje *det* at existere uden et offentligt Embede. Desuden kommer der noget Andet til, nemlig Modsætningernes fødende Magt. Det er mig bekjendt, at *Fr. Paludan-Müller* meget beklagede, at han ikke ved Siden af sin Digtervirksomhed havde en Statsansættelse; han siger selv i „Adam Homo“: „Poeten døer, hvor Alt er Poesi“ [1]). — *Gade* fortalte, at der tidt indfandt sig hos ham Mødre med deres Sønner og sagde: „Vil De ikke prøve ham? Han er saa musikalsk!“ *Gade* gjorde det, og saa svarede han: „Ja, vist er han musikalsk! Lad ham blive Bogbinder!“ „Bogbinder!?“ udbrød da den forfærdede Moder. „Ja“, svarede *Gade,* saa faaer han Fornøjelse af sit Talent; men, skal

[1]) Poet. Skr. V, S. 185.

han skaffe sig Levebrød derved, saa bliver Det, der skulde berede ham Nydelse, let til en Lidelse.“ — Vist er det ogsaa, at *J. P. E. Hartmann* priste det som en Lykke, at han var Sekretær ved Den borgerlige Indrulleringskommission; den Kontrast, der fandt Sted mellem hans Arbejde *der* og hans kunstneriske Virksomhed, var ham oppende og forfriskende; følte han sig hist hæmmet i materielt Tvangsarbejde, saa frigjorde han sig bagefter dobbelt i Aandens Egne. Ligger der ikke en tilsvarende Anskuelse bag den Replik, *Henrik Hertz* lægger Dr. Jonstrup i Munden i „En Kurmetode“: „Mit daglige Livs Plager give mig den Svingkraft, jeg behøver“? Rigtignok lader han i „Svanehammen“s anden Akt Eiler sige: „En Poet er — saa at sige — ikke bekvem til Andet end til at være Poet“; i sine Breve udtaler han sig bestemt i samme Retning[1]) og søger at bevise sin Paastand ved at henvise til, at *J. L. Heiberg* paa Grund af sin Ansættelse ved den militære Højskole skrev saa Lidet; men at hin Ansættelse var Grunden til *Heibergs* ringere Produktion kræver et Beviis, ligesom at *Goethe* vilde have digtet mere, hvis han havde været fritagen for sine offentlige Hverv. *Heiberg* siger selv i et Brev til en ung Digter[2]): „Betænk, at, jo mere man udelukkende gjør Digtervirksomhed til sit Livs Opgave, desto slettere Digter bliver man i Almindelighed. *Hans Sachs* var Skomager, men ophørte ikke med Professionen, uagtet han digtede og blev berømt. *Goethe* var vel ikke Skomager, men han var Minister og Hofmarskalk, og det Ene er lige-

[1]) „Breve fra og til *H. Hertz*“, S. 52. [2]) „Breve fra og til *J. L. H.*“, S. 211.

saa fremmed for Poesien som det Andet. De hverdagslige Beskæftigelser og Forretninger holde den poetiske Ævne, hvor den virkelig er tilstede, i Spænding, medens den udelukkende Overgivelse til den slapper den, saa at dens Frembringelser blive uden Næring og kun levere Konditorføde." *Goethe* siger: „Forretningernes Tryk er ret gavnlig for Sjælen; naar den saa er fri for dem, spiller den friere og nyder Livet." Ogsaa *Rousseau* udtaler sig i sine *Confessions* i samme Retning, naar han siger: „Jeg følte, at *det:* at skrive for at leve, snart vilde kvæle mit Geni og myrde mit Talent, der mindre laa i min Pen end i mit Hjærte . . . . En Pen, der er tilfals, kan intet Stort frembringe . . . . Nej, jeg har altid indseet, at *det:* at være Forfatter, ikke kunde være stort og hæderværdigt, uden forsaavidt det ikke var noget fødende Haandværk." *Bulwer* udtaler: „Jeg har stedse anseet det som godt for Den, hvis Hovedsyssel maa gjennemføres ved ensom Tænken, at han, ikke alene for at udvide sine Kundskaber, men ogsaa for at udvexle sunde Følelser, tvinger sig til at have en eller anden virksom Beskæftigelse tilfælles med almindelige Dødelige, selv om det kun er i Dyrkningen af en Gaard . . . .". Endelig kan nævnes en Udtalelse af *Walter Scott*, at Geni paa ingen Maade behøver at være forbundet med Ringeagt for Livets daglige Pligter. Han meente, at det netop for de højere Ævners Udvikling var godt dagligt at have at gjøre med de tørre Forretninger; han vilde, at Literaturen skulde være hans Støttestav og ikke hans Krykke, og han ønskede, at de Indtægter, han erhvervede sig ved literære Arbejder, ikke skulde bruges til

Hverdagsudgifter. Han havde erfaret, at *de* Mænd, der blot ere Forfattere eller Digtere, som oftest mangle Flid. — *Tegnér* priser midt i sin største Digtervirksomhed Prosaen som „Livets Ballast, Livets Forstand og Klarhed". Der kunde ganske vist nævnes mange flere Udtalelser i lignende Retning; men, for tilsidst at havne i Nutiden, skal jeg gjøre opmærksom paa, at Ny-Romantikerne i Provence, de saakaldte *Félibre*, hævde som Princip, at en Digter ved Siden af sit Forfatterskab skal have en borgerlig Haandtering. Ogsaa den græske Mytologi lærer os jo, at Det, der fremfor Alt manglede Apollo, var Arbejde. Han havde jo forsøgt et saadant, han gjorde sig endogsaa til Murer; men saa kunde rigtignok hans Fingre ikke længer røre Lyrens fine Strænge.

Chr. Winther følte tidt og mange Gange, at en fast Pligtgjerning vilde have været ham gavnlig. Ofte spildte han sin Tid og maatte erkjende sin Ven *Henrik Hertz's* Ord [1]):

„Jo mere Tid man raader over,
„des sikrere det inden i os sover."

I et utrykt Brev til *A. Munch* i Anledning af dennes Ansættelse som Amanuensis ved Universitetsbiblioteket i Christiania skriver Winther d. 4de Oktbr. 1850 [2]): „At De har faaet en fast Virksomhed, glæder mig inderligt, og jeg kan ikke Andet end lykønske Dem dertil. Det vil være Dem en Panacee [3]) mod meget Ondt, og den vil ikke standse Dem, men tværtimod med Tiden fremme Dem i Deres literære Færd

[1]) Fire poetiske Epistler fra Knud Sjællandsfar. („Digte" III, S. 129). [2]) Originalen i Professorinde *A. Munchs* Eje. [3]) Universallægedom.

26*

og Virken . . . . Jeg veed af Erfaring, at man med langt større Lethed skriver Vers, naar man maa stjæle sig dertil, end naar man har et altfor rigeligt Otium." Andensteds udbryder han[1]):

O, kunde jeg blot pløje, saa og harve,
hvad eller Støvlen over Læsten spande,
faa Møllens Hjul i Drev ved Vind og Vande,
besmøre Stolper, Væg og Loft med Farve,
saa kunde jeg hver Dag dog i min Karve
indskære Tal og Summer, som var sande,
saa turde jeg dog gaa med oprejst Pande,
saa havde jeg dog Noget, værdt at arve.

Senere siger han:

At sy en Tøffel, Sko og Støvle
er bedre end paa Rim at vrøvle[2]).

Han havde da ogsaa gjentagne Gange forsøgt at faa en fast Gjerning i et eller andet offentligt Embede. I 1822 skriver han: „Jeg har ikke Lyst til Præstestanden. Kunde jeg dog bare blive ansat engang ved et af Bibliotekerne; *der* var jeg rigtigt paa min Hylde mellem alle Hylderne" [3]). Engang søgte han forgjæves om at blive Inspektør ved en af Kommuneskolerne[4]), en anden Gang om at blive Klokker ved Frue Kirke; men man fandt det ligefrem upassende at give ham dette Em-

[1]) „En Samling Vers", S. 49. [2]) „Efterladte Digte", S. 145. [3]) „Breve fra og til C. W., S. 14. [4]) Se *Liebenbergs* Forord til „Breve fra og til C. W.", VII. Det er aabenbart i den Anledning, han i April 1832 har hørt „et fuldstændigt Kursus over den indbyrdes Underviisningsmetodelære og i Normalskolen øvet sig i denne Metodes Udførelse"; Komiteen for denne Skole (*P. E. Müller* og *Larsen*) bevidner d. 5te Maj 1832, at „han har erhvervet sig *den* teoretiske Kundskab og praktiske Duelighed, som udfordres for at kunne undervise i en Elementarklasse, i hvilken indbyrdes Underviisning er indført."

bede[1]). Lidt efter lidt er det saa, at Tanken modnes i ham om alligevel at blive Præst. Allerede i 1821 mærker man hans Interesse for Prædikener, idet han beder *Visby* om at sende ham en af *Clausen.* Han prædiker, som bekjendt, for Dimis og flere andre Gange, men bliver saa ved Udenlandsrejsen afbrudt i Sligt. I 1832 søgte han — som før sagt — om at blive Kapellan i Asminderød og Fredensborg; men den 3 Aar yngre Kandidat, Adjunkt i Nyborg *H. P. Bisted*, blev ham foretrukken. I 1833, da *Schleiermacher* besøgte Kjøbenhavn, havde Winther formelig Feber for at komme til at høre ham prædike; han tænkte ikke paa og talede ikke om Andet, og da fandt han, det var det Lykkeligste af Alt at være Prædikant[2]). Senere søgte han om at blive Præst ved Kirken for de danske Søfolk i Hull; men til hans store Sorg lykkedes det ham ingensteds at blive tagen i Betragtning; man svarede ham yderst artigt, at han ikke ved at have Embede skulde forstyrres i at digte[3]). Han opgav imidlertid ikke sin Plan, om end den Langsomhed, hvormed han forfulgte den, synes at vidne om en Mangel paa Drift til at naa Maalet. At det pekuniære Hensyn gjorde sig gjældende, er vistnok uomtvisteligt, og da navnlig paa det Tidspunkt, hvorom jeg nu skal tale. Den 21de Jan. 1841 skriver *Aarestrup* til *Chr. Petersen:* „Hvordan har Chr. Winther det? Jeg fik ikke Svar paa mit Spørgsmaal om Præstekaldet; her gaaer Rygtet, at han søger for Alvor.“ Dette Rygte talte ikke

[1]) Meddelelse fra hans Stifsøn *H. Werliin.* [2]) Meddelelse af *Alvilde Müffelmann.* [3]) *Liebenbergs* Forord til „Breve fra og til C. W.“, VII.

Usandhed. Frøken *Ross* skriver i et Brev til mig: „Jeg erindrer, at Chr. Winther, der vistnok dengang havde brugt op den hele Arv og ofte var i stor Forlegenhed, nu paa eengang vilde søge Præstekald. Et saadant for ham passende Embede blev ledigt — nemlig Holeby og Bursø — tre kvart Mil fra Maribo. Gamle Biskop *Møller* stod bi med Haab om, at Chr. Winter som Præst først ret vilde faa Rede paa Livet og sig selv og under hans Tilsyn udføre sine Kaldspligter vel — efterhaanden med fuld og inderlig Interesse. Det stod ogsaa for mig saaledes; jeg haabede, at nu var Tiden kommen, da vi i Chr. Winther skulde faa den Mand at se, som hans herlige Moder bebudede. Han var af gamle *Stemann* stillet øverst paa Listen af de Søgende. Folk ude fra Holeby kom til mig hos Biskoppen i Maribo og bad mig paa den nye Præsts Vegne om at fæste til ham som Tjenestefolk i Præstegaarden deres Sønner og Døtre; det kunde jeg trygt, meente de, de vare sikre paa at faa Biskoppens Stifsøn til Præst. Det var saa fornøjelig en Tid for os Alle i Familien; vi undte jo Chr. Winther det Bedste. Saa kom Prinsens (senere *Frederik den Syvendes*) Forlovelse med den tyske Prinsesse (*Mariane*), Politik, o.s.v. — Saa udsaae man Digteren — den smukke, lette Sangfugl — til Prinsessens Lærer. Han blev kaldt op til *Christian den Ottende*, som bød ham enten Præstekald eller — den omtalte galante Post. Verdensbarnet valgte det komfortable Liv for *det* til Kamp og Strid mod sig selv og Tilbøjeligheder foreliggende Præstekald."

I den tidligere omtalte *stemannske* Udsigt over Chr. Winthers Liv, der — som før sagt — vistnok

ved denne Lejlighed var affattet af Ministeren selv til Vejledning for Kongen, hedder det: „Winther er elskværdig og aandrig i Omgang, blid og godmodig af Karakter og har stedse været særdeles afholdt i de Huse, hvori han havde Adgang, ligesom man aldrig har hørt hans sædelige Vandel anklage. Derhos er han en gentil og i høj Grad fint dannet og beleven Mand, der med Elegans kan fremtræde i enhver Cirkel, og, om han end maaske er noget letsindig, har han hidtil ikke skadet Nogen derved undtagen sig selv.“ Det var paa denne Indstilling, at *Christian den Ottende* tilbød Winther Pladsen som Prinsessens Lærer; det personlige Bekjendtskab med ham fra Lyngby-Tiden kan jo ogsaa have bevirket, at Kongen har fundet ham skikket til den omtalte Virksomhed.

Chr. Agerskov bragte Winther oppe i „det usle Værelse i Læderstræde“ rygteviis den Meddelelse, at han var udseet til at beklæde den omtalte Plads. Han, der, idet *Agerskov* traadte ind til ham, var yderst nedslaaet, sprang nu med Et op fra sin Stol, jublede højt og raabte, at han strax maatte ud, ud at nyde Livet i den nye Morgensols Belysning.

Hans Bestalling lyder saaledes:

„Da vi have udseet Dig til at vejlede vor højtelskede, kjære Søns, Hans kongelige Højhed Kronprinsens, Forlovede, Hendes Højhed Prinsesse *Caroline Charlotte Mariane* af *Mecklenborg-Strelitz*, til Kundskab i det danske Sprog, saa ville vi allernaadigst have Dig paalagt ved indeværende Maaneds Udgang at begive Dig til Neu-Strelitz for at overtage bemeldte Hverv; og

ville vi tillige have Dig tilkjendegivet, at vi under Dags Dato allernaadigst have udnævnt Dig til Professor.

Befalende Dig Gud!

Givet i Vor Residens Kjøbenhavn, d. 1ste Marts 1841.

Christian R.

Til

Os elskelige Professor Christian H. Winther."

[Udskriften paa Brevet er: „Candidatus theologiæ C. H. Winther; afleveres hos Biskop *Møller* i Maribo.] [1]).

I Professorbestallingen, som foruden af *Christian den Ottende* er underskreven af *Stemann*, *Ørsted*, *Lange*, *Kirstein* og *C. J. Hölm*, hedder det: „. . . Og skal og maa han . . . fra denne vor Bestallings Dato ved alle forekommende Lejligheder efter sin Anciennitet nyde den Rang udi Sæde og Gang, som ham efter Rangforordningen af 14de Oktbr. 1746 dens femte Klasse No 8 kan tilkomme, og derfor af Alle agtes og ansees. Thi skal han være os som sin absolutte og suveræne Arvekonge og Herre huld og tro, Vort og Vort kongelige Arvehus'es Gavn og Bedste søge, vide og ramme, Skade og Fordærv af yderste Magt, Ævne og Formue hindre, forekomme og afværge, saa og, om vi ellers maatte finde for godt ham i et eller andet Tilfælde Noget til vor Tjenestes Befordring at anbefale, da Saadant troligen forrette, samt i saa Maade ikke for Nogen aabenbare Hvad samme hans Forretning vedkommer og hemmelig bør at holdes, Alt efter den Ed, han os derpaa allerunderdanigst gjort og aflagt haver".

Man siger jo, at een Lykke kommer sjældent alene.

[1]) Fandtes mellem Chr. W.'s Efterladenskaber.

I samme Uge som Winther fik Meddelelse om sin her omtalte Udnævnelse, vandt han 1000 Rbd. i Lotteriet[1]), og disse Penge kom ham jo yderst tilpas, da han ellers Intet vilde have havt til at udstyre sig med i sin nye Værdighed, og dertil fordredes der ikke saa Lidt. Baade i Ydre og Indre blev han nu som omskabt. I et utrykt Brev til *H. C. Andersen* skriver *Henriette Wulff* d. 20nde Marts 1841: „Det var en Glæde at se Winther; de mørke Skyer vare fortrukne, og han var næsten et ganske andet Menneske efter den Ansættelse; det er jo ogsaa en Lykke for ham." — Efter et Afskeds-Besøg i Maribo Bispegaard drog han afsted, klædt i sort Fløjels Frakke og Vest, yderlig elegant. Da han rejste bort fra Kjøbenhavn, raabte *Rosenkilde* efter ham: „Farvel, Struensee, Farvel!" *Carsten Hauch* sagde, at nu var Winthers Fremtid som Digter sikret; thi nu kunde han opnaa at komme til at lide af en permanent ulykkelig Kjærlighed, nemlig til Prinsessen. — Ifølge et utrykt Brev af 15de April 1841 fra *Henriette Hanck* var han paa Gjennemrejse nogle Timer i Besøg hos sin Stifsøster Madam *Bredsdorff* i Vissenberg ved Odense. „Alle Mennesker", fortalte han, „medgav ham den Advarsel, at han ikke maatte forelske sig i Prinsessen". Maaske var det ikke uden Grund. Fremtiden vil vise det.

---

[1]) Hans egen Meddelelse til *F. L. Liebenberg*.

LÆRER FOR PRINSESSE MARIANE

1841—42

Lyksalig Den, der glemme kan!
Lyksalig han, den Sorgens Mand,
der flygtede til fremmed Land
og drak af Glemsels stærke Vand!

CHR. WINTHER: „En Novelle". (Sml. Digtn. V, S. 200).

Med Extrapost og Diligence var Chr. Winther over Odense og Flensborg ankommen til det i Nærheden af Itzehoe beliggende Breitenburg, hvor han i tre Dage gjæstede sin ridderlige Greve *Rantzau*, som derpaa befordrede ham til Hamborg, hvor han var et Par Dage og saa tog med „Schnellpost" til Berlin, som han naaede d. 27nde Marts[1]). Her henvendte han sig til den noble, fine og slebne danske Gesandt, Lensgreve *Eugen Reventlow*, — „en rar Mand med en endnu rarere Kone", født Grevinde *Voss*, — og erfarede da, at „Herskabet fra Strelitz" var i Berlin; han maatte saa efter *Christian den Ottendes* udtrykkelige Ordre blive *der*, til Storhertugens rejste hjem, hvilket først skete d. 2den April. Han anvendte Ventetiden bl. A. til at gaa i Teatret og brugte ikke faa Penge. Den 3die April holdt han saa sit Indtog i Neu-Strelitz, men havde da kun 4 Fredrd'or i sin Lomme, hvorfor han strax skrev hjem til *Christian den Ottendes* Kabinetssekretær *Adler* om at faa sendt flere Kontanter end de 40 Fredrd'or og 100 Rbd. i Sedler, der ved Afrejsen vare medgivne ham.

[1]) Hvor ikke andre Kilder ere opgivne i dette Afsnit, kan jeg i Reglen henvise til „Breve fra og til Chr. Winther", S. 46—65, dog med mange Tilføjelser, som ere udeladte af *Liebenberg*.

Mange Penge kunde han vel forresten ikke godt komme til at bruge i sine nye Forhold; thi Alt blev paa det Rigeligste arrangeret for ham, og Modsætningen mellem hans nylig saa stærkt reducerede Stilling og hans nuværende kongelige var saa stor, at han med Jæppe kunde have knebet sig selv i Armen og spurgt: „Er jeg Jæppe, eller er jeg ikke Jæppe?“

Der blev anviist ham Bolig i „Prins Ernsts Palæ“, som laa i en Gade, der svarer til Kjøbenhavns Amaliegade, og for Enden af hvilken man naaede til den grønne Højde, hvorpaa Slottet traadte frem, dette, om hvilket Winther siger, at det i Bygning og Beliggenhed ligner vort Frederiksberg. I „Prins Ernsts Palæ“ stod tre Værelser til hans Disposition; det inderste var Sovekammer, det mellemste brugte han til Dagligstue, og i det yderste til Gaden modtog han Visitter. I de to sidstnævnte Værelser var der rigt prydet med Malerier, oftest Portrætter af den fyrstelige Familie, mest Herrer med Stjærner og Baand; en *ung* Dame i gammelfransk Dragt fandt han vel ikke egentlig smuk; men han syntes, at hun havde noget saa uendelig Erotisk-sanseligt i sit Ansigt, at han blev forelsket i hende og hver Morgen og Aften formelig gjorde hende Visit. Han fandt hele Boligen udmærket tiltalende. Til sin Opvartning havde han en fyrstelig Lakaj med mange Guldtresser ned ad Maven, og, naar han ikke spiste ved Storhertugens Taffel, serveredes der for ham i denne hans Bolig, hvilket altid skete paa Sølv; han havde Heste og Vogne til sin Raadighed, modtog Besøg af Grever, „Hausmarschaller“, Hofmarskalker, Hofmeistre, Kammerherrer, Kammerdirektører, etc., etc., og, naar

han gik i Kirke eller Teater, var det i Hoffets Stol eller Loge, han tog Plads. „*Usigelig* vel“ befinder han sig i det Hele taget. I et utrykt Brev til *Thaarup* skriver han derovrefra: „Donnerwetter, hvor jeg dog oplever Meget! Og hvor jeg forstaaer godt at skikke mig i disse Hofmænds-Noder! Det havde jeg selv ikke troet!“

Omtrent hveranden Dag blev han meget ceremonielt, altid gjennem en kongelig Lakaj, indbudt til Taffels og var saa hele Aftenen bagefter i den storhertugelige Families Kres. Denne bestod af selve Storhertugen, Storhertuginden, Prinsesserne *Mariane* og *Louise* samt disses Brødre Arvestorhertugen og Prins *Georg*. Christian Winther beskriver dem næsten alle. Den 61-aarige Storhertug *Georg Frederik Carl Joseph*, en hvidhaaret, høj, mager Mand, var „elskværdig, godmodig og livlig“, „en venlig, elskelig, *begejstret* gammel Herre“, „en prægtig, poetisk gammel Fyr“ af et meget aristokratisk Ydre. Han sværmede for Jagt, Poesi, *Musik* og Teater og levede i sin Familie, som blandt sine Undersaatter, lig en Patriark, elsket og æret af Høje og Lave. Han talede med en forunderlig Beskedenhed om sig selv og sit Land og var „uhyre entusiastisk“ indtagen i *Christian d. Ottende* og *Caroline Amalie*, som for et Par Aar siden havde gjæstet ham, hvilket Besøg var ham uforglemmeligt. Han sagde til Chr. Winther: „Ich dachte damals nicht daran, dasz meine *Lili* so glücklich sein würde, in so genauer Verbindung mit diesen ausgezeichneten Personen zu kommen!“, og saa traadte han hurtigt et Skridt tilbage og slog Øjnene mod Himlen. Han syntes godt om Winther og var saa

naadig ofte at tale med ham og fortælle ham Ting, som han enten skulde tie med eller skrive hjem. Winther siger: „Han lægger ved en saadan Samtale sin Haand paa Ens Skulder og sin Næse til Ens Øre, og saa taler han halvt hviskende. Han er saa inderlig honnet og saa barnagtig begejstret. Han er saa smal som en Mynde, og, naar han staaer saaledes lige paa Livet af mig, er jeg ofte i min Glæde over hans Naivitet og Entusiasme fristet til at slaa mine Arme om ham. — Det kunde derimod aldrig falde mig ind at sige til ham: „Himmeldonnerwetter, altes L-r!“

Hans 40-aarige Hustru, Storhertuginde *Marie Wilhelmine*, Prinsesse af Hessen-Cassel[1]), Winthers specielle Velynderinde, var mere lille end stor, men af Natur stærk, „stämmig“, havde kulsort Haar, klare, kraftige, blaa Øjne og talede med en stærkt prononceret sydtysk Akcentuation. Endnu saae hun meget godt ud og var en sand Moder for sine to Døtre. Hun gav sig af med at male, og Winther siger, at han „holder saa gyselig meget af hende“.

Ogsaa hans Elev, den 20-aarige „lille, fine, spæde, blegrosenfarvede, kløgtige og graciøse“ Prinsesse *Caroline Charlotte Mariane* — *Lili* — var en højst tiltalende Person. Alle vare enige om at betragte hende som en yderst elskværdig ung Dame, hvem en omhyggelig Opdragelse i høje Omgivelser havde gjort skikket til at blive en Pryd for en Trone. Hun havde Karakterstyrke, Hjærte og Forstand. Kun var det Skade, at hendes Helbred var svagt, næsten sart, og at hendes

[1]) Søster til Landgreve *Wilhelm af Hessen* og altsaa vor afdøde Dronning *Louises* Tante.

Nervesystem ved den mindste usædvanlige Anstrængelse eller Overraskelse blev angrebet[1]). Chr. Winther siger, at „hun er en fin, hvid Perle, ikke *skjøn,* men spæd og yndig, og *naturlig* er hun, fuld af Kløgt og Godmodighed". I et utrykt Brev til *Chr. Thaarup* skriver han: „Hun er saa nydelig, Du, og saadan, at man strax maa sige til sig selv: „Hun kan ikke være anderledes end klog og god og naturlig, og hvor from og barnlig er hun ikke tillige!" Men det er heller intet Under! Naar man har en Fader, som er lutter Følelse og Fantasi, og en Moder, som er *forstandig* og dermed forener en naturlig Jævnhed og megen Dannelse, som oven i Kjøbet selv er Kunstnerinde, og som fra alle disse Sider med sand moderlig Ømhed har virket paa hende, saa maa jo et *saadant* blødt Stof nødvendigviis erholde en saadan Form. Kort sagt: Alt er godt og herligt"[2]). Meget dannet var hun og havde, om ikke *mange* Kundskaber, saa dog *megen;* thi Hvad hun vidste, det vidste hun tilgavns. Efter Hvad Chr. Winther siger i et utrykt Brev, bildte hun sig selv ind, at hendes Sprogtalent var maadeligt, hvilket jo kom til at gaa ud over ham. Sin Moders Ævne til at male havde hun arvet, det vil sige: hun havde — efter Moderens egne Ord — intet originalt produktivt Talent, men kopierede ret net. —

[1]) Se *C. E. Bardenfleths* Livserindringer, S. 46, 47, 49. [2]) Til denne wintherske Skildring af hende svarer godt *J. P. Mynsters* i et Brev til *P. Hjort* (26nde Juni 1841): „Vor unge Prinsesse er charmant. Uden at være nogen Skjønhed, er hun meget indtagende, hendes Ansigt fint, hendes Væsen let, frit, sikkert, venligt, beskedent og dog med Værdighed. Hun har udentvivl baade Forstand og Karakter".

Winther var saa begejstret over hende, at han skrev til *Agerskov:* „Det vil jeg sige Dig: hvis Du ikke gaaer i Teatret den Aften, naar hun, bejublet og beklappet, første Gang træder ind i vor gamle Knurrekiste, og til *HENDES* Gloire og Ære brøler, saa Du er hæs i, conditionaliter, 14 Dage, og saaledes slaaer Dine fine Frøkenhænder sammen, at der er Vabler paa dem, idetmindste saa store som Blæren i en Pattegris, saa bliver vi ikke gode Venner i lang Tid, det kan Du nu belave Dig paa."

Om den 23aarige Prinsesse *Louise* havde man forud sagt til Winther, at hun var stolt og frastødende; dette, fandt han, var en aabenbar Usandhed. Hun var noget sygelig[1]), men i høj Grad dannet, havde dyb Følelse for alt Skjønt og Godt og talte derom med mer end almindelig Stringens. Winther siger: „Maaske hun mener, at det ikke er Alle, med hvem man behøver at indlade sig om Sligt, maaske hendes Ildebefindende stundum gjør hende mindre meddelelig, o. s. v. — Nok er det: jeg, hvem hun heller ikke meget giver sig af med, seer hende stundum saa livligt og venligt at underholde sig med sine Omgivelser, og, naar hun imellem har henvendt sig til mig, har vor Samtale altid efterladt et behageligt Indtryk. Hendes Fader sagde forleden Aften til mig: „Meine ältere Tochter, die *Lovise,* schreibt auch Verse — aber, ich bitte Sie, verrathen Sie mich nicht! Niemand darf es wissen, und Niemand sieht ihre Arbeiten! nur wir Eltern und ihre Geschwister sehen dieselbe zuweilen. Sind sie auch in technischer

[1]) Hun døde nogle Aar efter.

Hinsicht nicht ganz ohne Tadel, so ist der Geist, der poetische Duft, so viel ich zu beurtheilen vermag, ächt und frisch“.“

Da Winther kom til Neu Strelitz, var Arvestorhertugen, den 21aarige *Friedrich Wilhelm Carl*, i Italien; men i Slutningen af April vendte han tilbage „for at føre sin Søster til Alteret.“ Winther omtaler ham som et vakkert, godmodigt og opvakt Menneske.

Den yngste Søn, den 17-aarige *Georg August Ernst*, nævnes slet ikke af Winther; maaske har han dengang studeret borte fra sit Hjem.

Den fornemste af Hoffets Damer var Frøken *Marie v. Hessberg*, en halvgammel, ikke smuk, men meget klog og aandrig Person, ved hvis Side Winther altid havde sin Plads ved Taffelet. Efter hende fulgte i Rang Enkefru *v. Normann*, en Skotterinde, hvis Familienavn var *Douglas Maclean Clephone*. Hun saae ud til at have været dejlig, og, skjøndt noget svær, var hun endnu nydelig, *god*, klog, i høj Grad dannet og yderst elskværdig; hun havde havt stor Andel i Prinsesse *Marianes* Opdragelse. Den yngste 28aarige Hofdame var Frøken *Augusta von Dewitz*, Datter af Chr. Winthers store Velynder og Ven, Excellencen *v. Dewitz*, Landets „Omnipotens“; hun havde vist været ret smuk og var endnu „ret net, ret klog, men lidt ubetydelig“; Winther skriver: „Det var hende, som Kongen advarede mig for; det havde han ikke behøvet“. Prinsesse *Marianes* Hofdame var Frøken *v. Oertzen*, „en *lille* bitte, blond, rød og hvid, fin og blød Mecklenborgerinde“. Winther siger: „Det lader til at være en klog lille En, og skikkelig seer hun ud, naar hun

leer og viser sine klare, opalhvide Tænder. Hendes Hænder ere lidt røde endnu fra Landet af; men vi skulle nok her ved Hoffet blege paa dem". Fordi hun var udvalgt til at følge Prinsessen til Danmark, blev Chr. Winther opfordret til at lære ogsaa hende Dansk.

I denne elskværdige Kres færdedes han altsaa næsten dagligt. De Herrer, som havde fulgt *Frederik den Syvende* derover paa hans Friertog, havde sagt Winther, at Tonen i det storhertugelige Hus var stiv; men selv fandt han, at man ikke kunde tænke sig et behageligere og friere Samliv end det, der førtes blandt disse jævne, dannede Mennesker, og Nydelsen forhøjedes ved den fornemmere og rigere Sfæres Finhed, Luxus og Elegance. Som Beviis paa det Gemyt, der beherskede Tonen *der*, fortæller Winther: „Igaar, Paaskedag, var der ret muntert ved Taffelet; Æg spillede en betydelig Rolle mellem den Mængde, der serveredes, og tilsidst præsenteredes der Enhver et Æg af Sukker. Storhertuginden sendte mig ved en Tjener 2 store, brogede Æg og sagde til mig — jeg sidder nemlig lige over for hende — „at jeg skulde gjemme dem til Erindring om Paaskedag i Neu-Strelitz". De ere af ingen Værdi; men, naar man aabner dem, seer man i det ene Slottet og i det andet Kirken her i Byen. Jeg vidste i Begyndelsen ikke, om jeg skulde tage eet eller bægge; men den Hofdame, hos hvem jeg altid har min Plads, sagde mig, hvorfra de kom. Jeg svarede da: „Ich werde die Eier aufheben und wenigstens sehr theure Erinnerungen aus ihnen herausbrüten". — Jeg anfører dette lille Træk for at vise, hvor gemytligt *det*

Hele er. Frøken v. *Hessberg* tog dem til sig for at pakke dem ind for mig."

Efter Taffelet spillede Storhertugen stadigvæk Kaart, og Chr. Winther læste da højt for „de om-Bord-siddende og broderende Damer", vel mest Digte, da „hele den høje Familie elskede Poesi og Kunst". Undertiden gik man i Teatret, hvor der optraadte rejsende Selskaber af meget tvivlsom Art; Storhertugen klappede og syntes ikke om, at Winther forholdt sig fornemt til Præstationerne.[1])

Derimod nød han den Musik, han hørte paa Koncerterne derovre. Videnom var det storhertugelige Kapel berømt, og Koncertsalen i selve Residensslottet var pragtfuldt og elegant udstyret. Det var især ældre Mesteres Arbejder, som blev udførte til Winthers største Nydelse.

Som ivrig Patriot er han virksom for at faa indført dansk Musik derovre; han beder sine Venner i Kjøbenhavn om at sende ham „Kong Christian stod ved højen Mast", „Danevang ved grønne Bred", „Danmark dejligst Vang og Vænge" (især udsat af *Hartmann* eller *Frølich*), „Der er et Land", „Vil Du være stærk og fri", *Weyses* 50 Kæmpeviser, en hvilkensomhelst Opera af *Weyse*, *Hartmanns* „Ravnen", „Elverhøj" og hvad Andet „der kan henregnes under denne Kategori, men Alt originalt dansk"; en Komponist, Kammerherre v. *Oertzen*, vil saa deraf arrangere en Festmusik til Brug ved en Turnering, som skal være derovre i Anledning af Formælingen.

[1]) Chr. Winthers egen Udtalelse til *Carl Andersen*.

Ogsaa dansk Digtning vil han gjøre bekjendt i Mecklenborg; han beder om en tysk Oversættelse af „Kong Christian“, der staaer i „Skandinavische Bibliothek“, og om to Exemplarer af sine egne „Haandtegninger“ samt „Sang og Sagn“; endvidere gjør han Forsøg paa at faa *Hertz's* Festdrama i Anledning af Formælingen, nemlig „Svanehammen“, derover i Manuskript; saa vil han læse det for og med Prinsessen, saa at hun dog nogenlunde maa kunne forstaa det, naar hun skal overvære dets Opførelse.

En Skygge i hans neustrelitzske Lysttilværelse er det ringe Udbytte, han mener at høste af sin Underviisning, og som bevirker, at han i et utrykt Brev kalder sig „en halvvejs ulykkelig Sproglærer i de Venders Land“; han klager over, at man ikke vil give ham Tid til at indpode den danske Tunges Kvist paa det unge, fyrstelige Træ, hvilket nager ham hver Dag og stundum ogsaa om Natten. „Prinsessen har saa uendelig travlt med mange andre Ting“ [end Underviisningen], hun bliver saa ofte afbrudt og har — som man kan tænke — ogsaa Hovedet fuldt af mangehaande Tanker, der lidet harmonere med „god—bedre —bedst“, etc., etc.“ Det gik ham som Abbed *Vermond*, der fra Paris blev sendt til Wien for at lære den unge *Marie Antoinette*, som snart skulde være Frankrigs Kronprinsesse, fransk Sprog og Literatur, men hurtigt erfarede, at hun ikke havde Lyst til at fordybe sig i disse Sager. — Som i sin tidligere Lærervirksomhed, optraadte Winther atter her meget pligtopfyldende. Med Storhertuginden, med Hofdamerne, med Kavalererne og med Prinsessen selv parlamenterede han; atter og atter

forestillede han hende Nødvendigheden af at udvide Underviisningstiden, hvis der skulde komme et nogenlunde anstændigt Resultat ud af det Hele, — men Alt forgjæves! Hans Arbejde indskrænkede sig til en Times Konversation hver Dag. Han skriver: „Jeg ankom hertil den 3die [for 16 Dage siden] og har kun læst 11 Timer. Rigtignok seer jeg Prinsessen næsten dagligt ved Taffelet og om Aftenen; men altid er der indbudne Gjæster, som omringe hende, og Pladsen ved hendes Side er en Hædersplads, som jeg er langt fra. . . . . . De flygtige Øjeblikke, i hvilke jeg under disse Omstændigheder kan henvende mig direkte til Hendes Højhed, kunne ikke paa en passende Maade anvendes til Sprogunderviisning. H. k. H. Storhertuginden, der i Begyndelsen var nærværende i Timerne, ... beklager, at jeg ikke er kommen for to Maaneder siden[1]), da — som hun mener — Antallet af Timerne endnu mere vil smelte sammen, jo mere Formælingsdagen nærmer sig.“ Paa hans Beklagelser svarede Prinsessen: „Sein Sie nur ganz ruhig! Ich werde Sie in Schutz nehmen und alle Schuld auf mich nehmen! . . .“ Saaledes stod Sagen! At han altsaa ikke kunde være i den bedste Stemning, siger han, at Enhver maa kunne begribe. Han beder *Agerskov* indstændigt om at fortælle i Danmark, at han selv — Winther — er uden Skyld i, at „dette forresten højst velsignede Barn“ ikke, naar hun kommer til sit fremtidige Land, kan tale dets Modersmaal, og han beder *Christian d. Ottendes* Haandbibliotekar *Just Thiele* om, at denne — af Venskab for ham — vil

[1]) Det kunde jo godt være skeet, da Forlovelsen var bleven deklareret allerede i Januar.

gjøre Kongen, Dronningen og Kronprinsen det tydeligt, at Prinsessen efter al Formodning næppe, naar hun træder iland, vil kunne sige: „Goddag, Danmark!“, endmindre Mere. — Den 19de Maj havde han dog den Trøst, at hun i den danske Time fortalte ham, hun havde faaet Brev fra sin tilkommende Gemal Kronprinsen, og i dette var der en hel Side skrevet paa Dansk, og hun havde forstaaet Alt. I den Anledning fik Winther ved Taffelet smukke Komplimenter af Storhertugen. Endvidere modtog han d. 30te April fra *Christian d. Ottendes* Kabinetssekretær *Adler* „et smukt og glædeligt Brev“, hvori der udtales: „Kongen paalægger mig at sige Dem, at man i Strelitz er meget fornøjet med Dem, og at det har glædet Hans Majestæt at vide dette af de paalideligste Meddelelser“. Saa svinder lidt efter lidt Sorgen over det ringe Udbytte, hans Underviisning synes ham at give, og han kan nu glæde sig ved, at Alt, hvad der derovre nærmest angaaer hans egen Person, er af den Natur, at han ikke kan ønske eller forlange det bedre. Han har det saa ubeskrivelig herligt, at han gjærne kunde skrive en hel Bog derom. Han synes formelig at have været lidt barnagtig vigtig, hvilket ellers laa saa uendelig langt fra hans Natur; med en Mine som hos En, der er inden for den store Kres, betroer han sin Ven *Agerskov,* der staaer udenfor: „Her skal være en Turnering; . . . dog maa Du endelig ikke tale om den; thi det er en Hemmelighed“. Man faaer formelig Indtryk af ham som Diplomat, naar han skriver: „Diplomaten Grev . . . . advarede mig for adskillige Damer, der — som han meente — nok vilde forsøge at hilde mig med Udfrittelse og kaptiøse Spørgs-

maal; — jeg kjender nu den største Del af de med Hoffet forbundne Damer; men endnu har jeg ikke sporet noget Sligt, hverken Fint eller Plumpt". Og: „Man paastod, at den mecklenborgske Adel var frastødende stolt, og udpegede især to Mænd som saadanne; og netop i disse To har jeg fundet de mest forekommende og frisindede Folk". Han, der nylig havde været saa fattig, beder *Agerskov* om at kjøbe Noder „paa min Regning", med tyk Streg under; men i et senere Brev til *Chr. Petersen* hedder det om samme Udgift: „Det gaaer jo ikke af min Lomme og skeer jo desuden *pour faire honneur à la patrie.*" —

Den lille By, som Winther foreløbigt havde taget Ophold i, laa ved Zierker-Søen, og i dens nærmeste Omkres fandtes der en halv Snes mere eller mindre store Søer, der fik en ejendommelig Karakter ved de mange Vandfugle, som fandtes i dem, og desuden Skove af Eg, Bøg og Fyr, i hvilke der var fuldt op af Vildt. Byen var regelmæssig og smuk. Øverst laa Slottet, og under dette „Markplatze", Torvet med Kirken; fra dette udgik der 8 Gader i lige Linie, og de gjorde det Hele til en ottekantet Stjærne. Det storhertugelige Slot var Hovedpunktet i Staden, og ved Siden af det fandtes der en Bygning, som vidnede om den fyrstelige Families literære Sans, idet der her var et Bibliotek paa 50,000 Bind og tillige en Samling af obotritisk-vendiske Oldsager. Ved Siden af Slottet var bagud Slotsparken, som igjen stødte op til Byens Park. Indbyggerantallet var en 6—7000, og Alle elskede de her — som hele Landet over — sin Fyrstefamilie, hvilket skabte et sandt patriarkalsk Liv i den lille Residensstad. Hoffet var

langt større og prægtigere, end man skulde have troet efter Landets Størrelse; dette er en halv Snes Kvadratmile mindre end Fyen og havde dengang ikke hundrede Tusende Indbyggere; Storhertugen havde 40 Kammerherrer, mange ditto Junkere og en umaadelig stor Betjening nedad. Storhertuginden opvartedes af 29 Personer. —

Da Forholdet mellem de Herskende og Undersaatterne var saa venskabeligt, kan man forstaa, at Hoffet gjærne vilde have Winther i Forbindelse med Omverdenen, og Storhertuginden spurgte ham tidt, om han ikke havde begyndt at gjøre nogle Bekjendtskaber paa den borgerlige Side. Saadanne stiftede han da ogsaa. Han fortæller *Ludvig Bødtcher*, at han har besøgt Byens Superintendent, en fortræffelig, jævn, lærd og behagelig Mand, hvis Frue derimod ikke var ham ganske tilpas: hun var spydig og vred; formodentlig fordi hun ikke kom til Hove, rev hun tappert ned paa det Fornemme og sagde ved Afskeden til Winther: „Wenn es Ihnen bei uns gefallen hat, und Sie einen Abend *frei von Hofdienst* haben, so nehmen Sie wohl bei uns vorlieb“. En Datter, som ikke var smuk, sang ret godt og spillede dertil paa Klaver; men det hele Indtryk synes at have mistet sit Værd derved, at hun havde meget røde Hænder. Det var Winther i det Hele et stort Savn, at kvindelig Skjønhed var sjælden derovre. Nogle Herrer vare derimod meget smukke Mænd, og det var jo altid bedre end Ingenting. —

Den hele Herlighed i Neu Strelitz varede kun i halvtredie Maaned. Ombord paa sin Lystkutter Neptunus forlod Kronprins *Frederik* Kjøbenhavn den 25de Maj

og var da ledsaget af Linieskibet Christian d. Ottende, Briggen Alart og Kadetkorvetten Flora. Rejsen gik over Bornholm, og nede i Østersøen steg Prinsen ombord i „Christian den Ottende“, som paa det Pragtfuldeste var indrettet til at overføre den unge Brud. Den 3die Juni traadte han under højtidelige Æresbeviisninger iland i Rostock, og næste Dag, d. 4de Juni, ankom han til Neu Strelitz. Samme Dags Aften ender Chr. Winther et Brev til *Chr. Thaarup* saaledes: „Nu begynder Dansen. . . . Er det ikke skrækkeligt, at jeg til Festen er *nødt* til at trække en blaa Fløjels Hofkjole paa, bære en Kaarde og trekantet Hat?“

Chr. Winther har til *Georg Carstensens* Blad „Figaro“ [1]) skrevet en udførlig Meddelelse om Højtidelighederne i Anledning af Formælingen [2]), de straalende Fester, som han selv havde været med til at arrangere og heelt igennem deltog i, ligesom i Hjemfarten til Danmark, hvor han til det Sidste var i de Kongeliges Følge. Hans livlige og stærkt interesserede Skildring tillader min Plads mig ikke at aftrykke. Jeg skal kun henvise til hans Begejstring over det store Dystridt (den før nævnte Turnering), som den mecklenborgske Adel havde arrangeret, og ved hvilken det Middelalderlige, som betegnede Alt, var fængslende for Winther; han fortalte malende og omstændeligt derom. Da Prinsesse *Mariane* oppe paa Slottet uddelte Kamppriserne til de for hende knælende Deltagere, siger han, at man maatte beundre den graciøse Maade, hvorpaa hun udførte dette Hverv; „hendes Miner og Bevægelser bare

[1]) 1841, I, S. 1—24. [2]) Den fremkom anonymt; men Professor *Agerskov* har meddelt mig, at Winther var Forfatteren.

Præg af et elskværdigt Skjælmeri, der viste, at hun tilfulde havde opfattet Handlingens Betydning, som — uden Gyldighed i det prosaiske Liv — helligedes ved hele Festens symbolske Natur.“ — Under Skildringen af Indtoget i Kjøbenhavn siger han: „Let og yndig som en Lysalf steg Prinsessen iland med en Mildhed og umiskjendelig Glæde og Frejdighed, som maatte forud indtage ethvert endnu uvist Gemyt. Den simple, smagfulde Rejsedragt, den lille, lette Sommerhat, klædte hende fortræffeligt. Mangen Tilskuer følte uvilkaarligt en Taare i Øjet, og Hvo skulde skamme sig derved? Hvilke Taarer ere skjønnere end Glædens?“ Med særlig Tilfredshed fortæller han, at, da Overpræsidenten holdt Tale til hende, besvarede hun den med nogle hjærtelige Ord paa *Dansk*.

Mandagen efter Hjemkomsten deltog Chr. Winther i det store Bal-paré paa Christiansborg, hvorom jeg tidligere i en anden Forbindelse har fortalt. Han mødte *der* i brun Fløjelskjole med Staalknapper, Fløjelsknæbuxer, hvide Silkestrømper og Kaarde; meget godt saae han ud, da han var særdeles velskabt[1]).

Fra Juni 1841 til April 1842 vedblev han med at være Prinsessens Lærer, dels i Kjøbenhavn, dels i Odense (Sommeren og Efteraaret 1841). I den førstnævnte By boede han paa Hjørnet af Gl. Strand og Holmens Kanal, altsaa ligeover for Slottet; i Odense havde han indlogeret sig hos en Borgerfamilie.

Den 31te Aug. 1841 tillægges der ham som Lærer for Kronprinsessen et maanedligt Honorar af 50 Rbd. fra 1ste Juni 1841 og til Aarets Udgang; da skal der

[1]) Meddelt mig af *J. H. Lorck*.

tages nærmere Bestemmelse om hans fremtidige Gage. Det hedder i den kongelige Resolution, som der her er Tale om: „Hvad derimod angaaer Godtgjørelsen for de Omkostninger, Professor Winther maatte have ved Anskaffelsen af Logi, samt ved de Rejser, han maatte foretage for at have Ophold paa samme Sted som Hendes kgl. Højhed, da er den en Gjenstand, som er Os aldeles uvedkommende, og hvortil Vi derfor ikke finde os foranledigede at bidrage“.[1]) — Den 3die Jan. 1842 bevilges der ham fremdeles i 6 Maaneder 50 Rbd. maanedligt.

Winthers Aktier ere aabenbart stegne i Publikums Omdømme. I utrykte Breve fra *Aarestrup* til *Chr. Petersen* hedder det den 18de Maj 1841; „Alle her [paa Laaland] længes ret efter at høre hans mecklenborgstrelitzske Rejse-Æventyr, foredragne med den gamle poetiske Kraft og akkompagneret af den nye Professor-Holdning og Hofdiskretion“; og 20nde Juli 1841: „En før nogenlunde trist Stjærne paa Din lille Himmel, vor Ven Christian Winther, maa nu kaste nogen af sin Glans tilbage paa Dig; kan hans Humør ikke rosenfarve Dig? Alle fortælle her, at han er saa munter og veltilmode. Han havde lovet mig et Brev, og det vil glæde mig meget at modtage det og høre Noget om hans Sjæls Befindende i Hofluften og den mecklenborgske Atmosfære. Hils ham mange Gange!“

I Sommeren 1841 laa Winther flere Maaneder igjennem med Hoffet i Odense. Han spiste hver Dag ved Taffelet og læste ligeledes dagligt med Prinsessen; hun og hendes Hofdame, Frøken *Oertzen*, som paa

[1]) Findes blandt Chr. Winthers efterladte Papirer.

Odense Slot altid var tilstede ved Underviisningen, kunde snart en hel Del Dansk, skjøndt de endnu ængstedes ved at tale det med Alle og Enhver. Alligevel skriver Winther d. 21nde Aug. d. A. til *Thiele:* „Med det danske Sprog gaaer det — *entre nous* — kun saa jævnt“ [1]).

Under Opholdet i Odense rejser Prinsen en Tid som Guvernør i Jylland paa Inspektion *der*, og imidlertid sidde Prinsessen, Frøken *v. Oertzen*, Frøken *Caroline Oxholm*, Kammerherre, Hofchef *Adolph v. Hedemann* og *Chr. Winther* „og udgjøre et pænt lille Miniatur-Hof“.

Det var maaske ikke Winther i alle Henseender ubehageligt, at Prinsen rejste bort; thi han følte sig ofte ilde tilmode ved at skulle negte at deltage i dennes Drikkegilder; naar Herrerne efter Taffelet trak sig tilbage i Billardstuen, hvor Vinen flød, forsvandt han, og dette syntes Prinsen ikke om [2]). Winther holdt forresten af ham; han saae i ham „et overmaade ligefremt, godt og rart Menneske — naturligt og oprigtigt“; han morede sig over at opdage hans smaa Færdigheder og gode Egenskaber. Saaledes en Dag, medens de gik sammen i „Fruens Bøge“! Prinsen gjorde ham opmærksom paa en lille, lys Plet i Barken af et langt fra dem staaende Træ, og, idet han lukkede sin Pennekniv op, sagde han: „Hvad gjælder det — jeg skal kaste Dem denne Kniv lige i Prikken!“; og, før Winther fik udtalt sit: „Umueligt, Deres kongelige Højhed!“, sad Kniven fast lige i det betegnede Punkt“ [3]).

[1]) Brevet findes i *Abrahams'* Saml. paa Det kgl. Bibliotek. [2]) Meddelt mig af Hr. *H. Werliin.* [3]) Meddelt mig skriftligt af Frøken *P. Ross.* Muligviis har denne Episode været medvirkende til Ideen i Winthers Digt „Konge-Egen“ (En Saml. Vers, S. 163).

Winther befandt sig dog aabenbart naturligere og bedre uden for Hoflivets Sfære. Under sit Ophold i Odense havde han det Held, at en Forening af danske Skuespillere og Skuespillerinder, af hvilke de fleste vare hans personlige Bekjendte (*Nielsen* og Frue, *Holst* og Frue, *Phister, Chr. Foersom* og Fl.) gav Forestillinger paa Teatret *der,* og han kom da og besøgte dem, hvilket vel ogsaa har været Vedkommende en Oplivelse, da i alt Fald *Nielsen* kjedede sig, og hans Hustru følte Hjemve. Teatret med *Overskous* Præstationer i Anledning af Formælingen synes at have været Winther en Gru, og Raadstueballet i samme Anledning taler han meget mat om.

Hans private Omgang derovre var ikke stor. Temmelig ofte kom han til *Poul Møllers* Enke, der med sine Børn havde bosat sig i Odense. Han synes at have sat megen Pris paa hende; men af hendes egen Mund veed jeg, at hun i saa Henseende ikke rigtig gjorde Gjengjæld; hun fandt ham noget for lapset og ærgrede sig over hans omfattende Kurmageri. Han trængte til Venskab og Venlighed. En Dag kom han til hende og udstrakte sine Hænder imod hende med de Ord: „Ikke sandt, Eline, De holder dog lidt af mig?“. Hun svarede: „Fordi De er *Poul Møllers* Broder, holder jeg endogsaa meget af Dem.“ — Et Portræt, som blev malet af ham, medens han var i Odense, forærede han til Fru *Møller,* og det besiddes nu af hendes Svigerdatter, Enke-Oberstløjtnantinde *M.* Hvem der har malet det, vides ikke.

Fra Odense besøgte Winther ikke sjældent sin Halvsøster Madam *Bredsdorff* i Vissenberg Præstegaard

et Par Mil derfra. „Det er mærkeligt, han vil komme *der*“, bemærkede Frøken *Caroline Hanck* til Fru *Poul Møller*, „da han dog har friet til Madam *Bredsdorff*, og nu er hun apoplektisk“. „Aa, Hvad siger *det!*“, var Svaret; „Han har jo øvet sig paa os Allesammen“. Han tilbragte Tiden derude med at spasere, konversere og spille Klaver [1]).

I selve Odense By kom han til Adjunkt *Hancks* Enke; denne Dame var den bekjendte Bogtrykker og Redaktør *Iversens* Datter, og flere unge Piger, blandt hvilke den fra *H. C. Andersens* Historie bekjendte *Henriette Hanck*, fængslede ham ved deres Livlighed og Begavelse. Han læste tidt sine Digte op *der*, saaledes „Gaston den Gode“, som da nylig var skrevet.

Ogsaa i Historikeren *Caspar Paludan-Müllers* Hus kom han. Han erklærede, at, naar man havde nævnet de tre, Fru *Møllers*, *Hancks* og *Paludan-Müllers*, saa havde man skummet Fløden af Samfundet *der;* alt det Øvrige var Mælk. Hermed betegnede han den lettere Omgang, som han dog ogsaa satte Pris paa, saaledes med Etatsraad *Pontoppidans* Familie og med Kaptajn *v. d. Reckes*. Disse vare *Adolph Reckes* Forældre, og denne unge Poet, som da var hjemme, tiltalte Winther meget; men især gjaldt dette dog hans tre Søstre: *Charlotte*, *Thora* og *Louise*, af hvilke den ældste var 12, den yngste 5 Aar; han siger: „Uagtet de ikke ere ansigtssmukke, saa ere de dog nogle Pragtexemplarer: morsomme, *barnagtige*, naturlige og opvakte“. I et utrykt Brev til *Chr. Pe-*

[1]) Meddelt mig af Frk. *Caroline Hanck*, som paa denne Tid var *der* i Huset.

tersen siger han: „De tre Døtre have alle lige meget bemægtiget sig mig. Vi ere allerede Du og Du, og den yngste har allernaadigst udnævnt mig til „sin allergodeste Livret“, i hvilken Klasses No 1 og 2 hendes Fader og Broder ere stillede. De ere nydelige og graciøse“. Naar han besøgte *Reckes*, viste han sig meget livlig og sagde selv, at saaledes var han aldrig andre Steder. Den 16de Aug. 1841 fortæller han om, hvorledes han sammen med *Reckes* og *Pontoppidans* Familier har været paa Skovtur i Kjærtemindes Omegn, nemlig paa Lundsgaards Klint. De vare henved 40 Personer i Følge, og han skriver til *Petersen:* „Du vil kunne slutte Dig til den Forandring, der er foregaaet med mig, naar jeg fortæller Dig, at jeg med bægge Hænder greb efter *Reckes* Invitation og morede mig fortræffeligt“. Han følte sig nemlig tidt ene i sit borgerlige Logi med sin private Menage, som det maaske var ham svært nok at skaffe Penge til. Af et utrykt Brev fra ham i Odense til *Chr. Petersen* synes det at fremgaa, at han trænger til *Guld* og at han har „afkastet den gamle Bergfins Dragt“. Han skriver: „Hvorledes staaer det eller gik det med Salget af mine Bøger og Effekter? Herregud, de gamle Klæder! Saa dem gjorde jeg *dengang* ingen Lykke med! Nej, Lykken tager sig nok iagt! . . .“. Et lille Billede af hans Husholdning i Odense faaer man gjennem følgende Ord til *Petersen*, som i Anledning af hans Fødselsdag har sendt ham Delikatessesager. Det hedder: „. . . Glasset, hvori de yndefulde Sardiner eller Sardeller vare, havde ikke kunnet modstaa Rejsens Besværlighed, og hele Pakken lugtede udenpaa af Sild. Imidlertid har min

Værts Døtre renset dem for Glasstumper, hældt frisk Olie derpaa, og iformiddags spiste jeg to Stykker til Frokost. Salmisten siger: „Vin glæder Menneskets Hjærte, og hans Ansigt glinser af Olie!“ Det glæder mig paa Dine og mine Vegne, at vi saa smukt kunne kommentere Det gamle Testamente og ikke heller glemme Det nye. Vinen proberer jeg iaften og gaaer imidlertid og seer gjennem Flasken. Jeg skal nok drikke Din, Din Kones, *Carls* og Frøkenens[1]) Skaal; en saadan lille Fest, en stille Messe, holder jeg nok af imellem.“ Han røg saa sin Cigar til; thi en saadan yndede han; han skriver i det før omtalte Brev til *Petersen:* „Hav den Godhed, saa snart muligt, at sende mig 500 Cigarer fra *Zøylner*: St. Andrea. Han krediterer mig vel, til jeg kommer.“ — Bliver han saa træt af Ensomheden eller af det kongelige Taffels Glæder, gaaer han ud i „Fruens Bøge“, hvor der holdes Bal, og hvor han seer paa Ungdommen, der danser, og „da kan *der* være ret angenemt, især naar man derude finder vakre Bekjendte“. Han siger: „Uden at være lystig, tager jeg dog Del i det herværende lystige Liv, ifølge mit nuværende Princip: at gjøre saa Meget med som muligt, inden jeg ligger todt“. „Hvad mig selv angaaer, da er min udvortes Stilling ret behagelig og for Øjeblikket sikker; . . . . men Hvad Fremtiden skal bringe, det veed jeg endnu ikke.“

Opholdet i Odense er ham alligevel ikke fuldt ud tilfredsstillende; thi, da der er Udsigt til, at det lille Hof skal rejse til Kjøbenhavn i Anledning af Kongens

[1]) Frk. *Aagaard.*

Fødselsdag d. 18de Septbr., glæder han sig meget dertil. —

I April Maaned 1842 afbrydes pludseligt Winthers Lærervirksomhed hos Prinsessen. Om Anledningen hertil kan jeg ikke anføre noget fuldt ud Beviseligt, men kun Hvad der er mig meddelt paa anden Haand gjennem Hr. Musiklærer *V. F. Brandt*, hvis Kilde er Prinsesse *Marianes* Gemakspige, Jfr. *Søberg*. Hendes Udsagn gik ud paa, at Chr. Winther, som blev mere og og mere indtagen af Prinsessen, og som, stadig elegantere og mere duftende af fine Vande, mødte ved Underviisningen, engang overrakte hende det til *Marie Hansen* skrevne Digt: „Hun er sød, hun er blød, hun er smal om sit Liv“ [1]); hun gik direkte ind og viste sin Mand det; Følgen var, at Chr. Winther strax blev viist bort fra Slottet for aldrig mere at sætte sine Fødder *der*. Dog vedblev han med at hæve sin aarlige Gage paa 600 Rbd., indtil der d. 20nde Novbr. 1849 — efter *Frederik den Syvendes* Tronbestigelse — meddeltes ham fra den kongelige Chatolkasse, at Kommissionen til Ordning af Kongens Privatkasser havde foreslaaet flere Reduktioner, og disse vare approberede af Kongen; som Følge heraf vilde hans Pension bortfalde fra 1ste Januar 1852.

Frøken *P. Ross* skriver i et Brev til mig: „Efterat Chr. Winther var bleven fjærnet fra Prinsessen, hørte jeg aldrig, at han talede om hende; man sagde, at

[1]) Han fulgte i saa Henseende *Baggesens* eller ogsaa den islandske *Tormod Kolbruneskjalds* Anviisning, idet denne først digtede Lovkvæde om *Katlas* Datter *Torbjörg Kolbrun*, men senere vendte dette til Pris for *Tordis Grimasdatter*.

hun yndede ham ikke.“ Kort efter Afskedigelsen skrev han d. 13de Juni 1842 ved Det kgl. kjøbenhavnske Skydeselskabs Trehundredaarsfest følgende ikke før offentliggjorte Sang til Kronprinsen og Kronprinsesssen, maaske for at slaa de verserende Rygter til Jorden, maaske ogsaa i det Haab at kunne formilde de vrede Guder:

Vor Nordenvind skal sadle op
til dristigt Ridt sin Ganger
og ride over Bølgens Top
som vor Gesandt og Sanger;
han kjæk og bold og stærk og sund
med sine gode Lunger
did bringe skal af Hjærtensgrund
den Hilsen, her vi sjunger.

Han fare skal til Egerbrønd [1])
og Kildens Nymfe vække,
at hun vor elskte Kongesøn
sin gyldne Skaal maa række,
og hilse fra det gamle Land,
at *her* han glemmes ikke;
mens hisset Sundhed drikker han,
vi *her* hans Sundhed drikke.

Han svæve skal til Zierker-Sø [2])
om Slottets høje Tinde
med Ønsker fra den danske Ø
for *hende*, vor Fyrstinde:
at Taaren tørres maa paa Kind,
mens Sukket døer og tier,
at Sorgen dybt maa lulles ind
ved Trøstens Melodier [3]).

Og han i Sang skal sætte frem
alt med sin stærke Stemme,
at tusend Hjærter trofast *dem*
imøde slaa herhjemme;

[1]) I Böhmen. [2]) Neu Strelitz ligger — som før sagt — ved denne. [3]) Prinsessens Søster *Louise* var i Februar død i Rom, hvortil hun var rejst for sin Sundheds Skyld.

at vi vor Kraft, vort Liv og Mod
for *deres* Fod nedlægge
og tømme her i Druens Blod
en ærlig Skaal for Bægge.

I Foraaret 1844 forlod — som bekjendt — Prinsesse *Mariane* for bestandigt sin Gemal, og da stod Chr. Winther med sin Sympati ganske paa hendes Side.

I en Note til „Hjortens Flugt“ har *Verner Dahlerup* gjort opmærksom paa — Hvad der ogsaa andensteds er fremkommet — at Chr. Winther i denne Digtning paa forskjellig Maade har hentydet til Forhold angaaende *Frederik den Syvende*. Jeg mener, at han i Dronningen har skildret Prinsesse *Mariane*, i Kongen paa mange Punkter *Frederik den Syvende* og i Rhitra Grevinde *Danner*. Han kalder Dronningen „den fromme, den elskelige Viv“ [1]), „den Rene“ [2]) og siger, at hun er „saa mild og saa dejlig som Vaarens klare Sol“ [3]). Senere hedder det:

Hos mig bar altid Kvinden
den allerstørste Pris,
og Dronningen, hun er dejlig
som Eva i Paradis [4]).

Han ønsker, at „Guds Engle her og hist maa glæde hende“ [5]). Saa synger han til sin „høje, ædle Frue“, i hvem han mere seer Kvinden end Dronningen [6]):

Jeg gjennem Skov og Dale
har vandret paa min Fod,
mens Klangen af Din Tale
mit Øre ej forlod.

[1]) Sml. Digtn. VII, S. 73. [2]) Smsteds S. 216. [3]) S. 56. [4]) S. 74. [5]) S. 172. [6]) S. 276.

Jeg steg paa Bjærg og Banker,
og stærk jeg blev derved,
at det var Dine Tanker,
som styrede mit Fjed.

Jeg døjed megen Smerte,
men som en Svaledrik
huldt kvægede mit Hjærte
da Mindet om Dit Blik.
Langt hellere jeg døde,
langt heller blev jeg blind,
end Haabets Morgenrøde
se blegnet paa Din Kind [1]).

Og atter [2]):

Mig er, naar Sjælen tørster,
Dit Blik et Kildevæld,
og jeg seer ned paa Fyrster,
naar blot jeg er Din Træl!
Jeg være vil Din Sanger;
o, skjænk mig dette Navn!
Jeg intet Mer forlanger,
indtil jeg naaer min Havn.

At denne fine, elskelige Kvinde blev tilsidesat af sin Mand, oplevede Chr. Winther; han vidste, at Jfr. *Louise Rasmussen* under det fyrstelige Ægtepars Sommerophold paa Frederiksgave boede i Nærheden af Slottet og at Prinsen endog tvang sin Hustru til at modtage dette bedærvede Fruentimmer i Audiens. Saa kunde Winther vel nok blive forbitret baade paa Ægtemanden og Elskerinden. Det er da ogsaa højst sandsynligt, at han i følgende Skildring af Kongen har tænkt paa *Frederik den Syvende:*

[1]) Smsteds, S. 217. [2]) S. 278 og 79.

Men han var vild og flygtig
som Kornmod i Høst,
ustyrlig som Stormen,
der hæver Nordhavs Bryst [1]).
Han ænsed knap sin Dronning;
men til Banket og Fest
de useligste Karle
han samlede til Gjæst.
Hvad Slet der var at finde,
det sad omkring hans Bord.
Som Herren er, saa træde
og Svende i hans Spor [2]).
Hans Hjærte var saa øde,
saa tomt som en Lo
om Sommeren før Høsten,
mens Vipperne end gro.
Han følte sig saa ensom
saa usel og forladt;
hans Tanke — lig en Jolle
paa Hav i bælgmørk Nat —
drev om i Sjælens Mørke,
og som i Lyn paa Lyn
fremviste Fortids Veer
sig for hans indre Syn.
— — — — — — — —
Han tænkte paa, hvor ofte,
beført og forraadt,
hans Haand var strakt mod Frugten,
som ej han havde naaet;
at aldrig ham iskjænket
var noget Bæger purt,
men Livets Drik forgiftet
ved Sorgens bitre Urt [3]).

Det er Chr. Winthers Bebrejdelser, som lyde i Peder Jærnskjægs Ord om Hvad han vil foreholde Kongen:

Jeg sige vil: „Du aabner
for vidt Din Borgeport;
den Flok, som *der* indtrænger,
den duer ikke stort.

[1]) Smsteds S. 56. [2]) S. 62. [3]) S. 256—57.

De smiske for Dit Aasyn,
de prise højt Dit Hus;
men Alt, hvad *der* de søge,
er kun Sulefad og Krus".
Jeg sige vil: „Dig blomstred
en Lilie til Din Lyst;
Du kunde havt den reneste
Jomfru ved Dit Bryst.
Ha, Dankonning, skam Dig
for Din usleste Dreng!
Den frækkeste Skjøge
har Du lagt i Din Seng!" [1])

Med Hentydning til Jfr. *Rasmussen* hedder det endvidere:

I hende rent fortabt,
kun hende ænsed han; —
forsvundet af hans Tanke
var Dronning, Folk og Land [2]).
I Kongens Hjærte Rhitra
har tændt den vildeste Brand,
og hun er mere Hersker
i Borg og Land end han [3]).

Rhitra siger selv:

Og Dronning vil jeg være;
ved Gift eller Staal
jeg skal mig aabne Vejen
til mit sidste, store Maal [4]).

Efter Katastrofen med Prinsesse *Mariane* og Chr. Winther er det sikkert, at *Frederik den Syvende* ikke kunde døje denne, og bedre blev det naturligviis ikke, efterat „Hjortens Flugt" var udkommen. Her maa i Virkeligheden Forklaringen søges til, at denne udmær-

[1]) Smsteds S. 260. [2]) S. 67, [3]) S. 93. [4]) S. 228.

kede Digter aldrig blev dekoreret[1]). I 1868 bemærker Departementschef *C. Weis*, at han troer, det var i *A. S. Ørsteds* Ministertid (altsaa 1853—54), at der fra Kultusministeriet blev gjort Indstilling om, at Winther maatte udnævnes til Ridder af Danebrog; men *Forestillingen blev uden allernaadigst Stadfæstelse. Weis* tilføjer: „Jeg tænker mig, at *Frederik d. Syvende* muligt kan have havt noget Personligt imod Chr. Winther, maaske fra den Tid, han var Lærer i Dansk hos hans senere fraskilte Kone, Prinsessen af Strelitz" [2]). I disse sidste Ord skimter man, at *Weis* veed Besked om Grunden til Winthers Afskedigelse som Lærer for Prinsessen. Winther føler sig ilde tilmode ved at faa dette Dekorationsspørgsmaal draget frem. Han siger, at „Forbigaaelsen til en vis Tid" kan have været Følgen af „ufjærnelige Omstændigheder", og endvidere, at det i 1850 havde forekommet ham komisk, om han *endelig* kom i „Betragtning", og *da* benyttede han Kabinetssekretærens Indflydelse til at *forhindre* hans Udnævnelse til Ridder, maaske, fordi han for vel kjendte *Frederik d. Syvendes* uvillige Sind imod ham. Han tilføjer (i 1868): „Saavidt jeg kunde skjønne, havde *Frederik d. Syvende* ikke Noget imod mig; jeg var ham aldeles ligegyldig, og jeg selv holdt mig i en ærbødig Frastand fra ham og hans Selskaber. At han selv, eller rettere Direktøren for Civillisten, da de Udgifter, som hvilede paa denne, maatte indskrænkes, ogsaa strøg den Pension, som jeg i Egenskab af for-

[1]) Se ogsaa herom: *Arthur Abrahams'* „Minder fra mine Forælderes Hus", S. 67. [2]) „Breve fra og til C. W.". S. 150—51.

henværende Prinsesselærer „indtil videre“ havde oppebaaret, beviser Intet i denne Henseende; thi mange Andre, langt mere trængende end jeg, havde samme Skæbne.“ [1]) — Jeg seer ikke, at der i Winthers her anførte Ord er Noget, som kuldkaster Formodningen om, at den omtalte Katastrofe mellem Prinsessen og ham har fundet Sted. Vist er det, at han i senere Tider stillede sig officielt venligt til *Frederik d. Syvende*, hvilket jo kunde være meget klogt. Han skrev ved festlige Lejligheder flere end den ovenfor meddelte Sang baade til Kongen [2]) og Prinsessen, men omtaler dem da kun som fyrstelige Personer, aldrig med Henviisning til dem som Mennesker.

Efter en oplivende Lysperiode traadte Chr. Winther atter ind i Skyggen; efter et rigt Hofliv vendte han tilbage til fattige borgerlige Forhold; efter en nogenlunde sikker Existens begyndte han atter at se spejdende ud i den usikre Fremtid.

---

[1]) Breve fra og til C. W., S. 153. [2]) Se Sml. Digtn. II, S. 70, 72, X, S. 55.

INDHOLD.

Tidligere udkom:

CHRISTIAN WINTHER

ET LIVSBILLEDE

VED

NICOLAJ BØGH

I.

NEDSTAMNING, BARNDOM OG FØRSTE UNGDOM. STUDENTERAARENE

Pris 3 Kr. 50 Øre.

»Bogen er af Forfatteren fortalt med Liv og Varme, krydret med fornøjelige Smaatræk til Belysning af Chr. Winthers ejendommelige Karakter; saaledes bliver Bogen baade underholdende og oplysende. Forfatteren paaviser, at flere af de gængse literaturhistoriske Forestillinger er fejlagtige; man studser f. Eks. ved den Oplysning, at »Træsnittene« ikke er sjællandske Digte, men laalandske. Chr. Winther havde ikke boet paa Sjælland siden sit tiende Aar, men derimod færdedes meget blandt laalandske Bønder.

Man har Grund til at yde Forfatteren Anerkendelse for dette dygtige og samvittighedsfulde Arbejde, der alle Dage vil staa som et literærhistorisk Kildeskrift af betydeligt Værd.« *(Gr. i Højskolebladet.)*

CHRISTIAN WINTHER

ET LIVSBILLEDE

VED

NICOLAJ BØGH.

III.

GJENNEM BRÆNDINGER TIL HAVN. — ÆGTESKABSPERIODEN.

KJØBENHAVN.

FORLAGT AF UNIVERSITETSBOGHANDLER G. E. C. GAD

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE.

1901.

Gjennem Brændinger til Havn.

1841—48.

O, luk Dit Hjærte op, og rens det ud;
thi et Museum maa det ikke være,
hvor der Gudinder staaer og mangen Gud
i Kres af Fauners og Mænaders Hære.
Nej, det et Tempel være bør, hvor *Een*
skal staa i Himmelglans og hellig Ære,
for hvem Du andagtsfuld og ydmyg ren
de bedste Livets Frugter skal frembære.

CHR. WINTHER: Sml. Digtn. I, S. 257.

Jeg synger ej for nogen Anden
end Hende med det klare Blik,
med blonde Lokker over Panden,
som har berøvet mig Forstanden,
jeg først i Vuggegave fik,
men skjænket mig en bedre anden
i Kjærlighedens Trolddomsdrik.

CHR. WINTHER: Sml. Digtn. II, S. 18.

En Kvindes Kjærlighed han vandt.
Skjøndt ingen sluttet Pagt ham bandt,
han var i Tanken dog ej fri,
men fandt sin Salighed deri.

CHR. WINTHER: Sml. Digtn. VI, S. 152—53.

I Kjøbenhavn levede der i Begyndelsen af det 19de Aarhundrede en Murmester *Joh. Heinr. Lütthans,* som d. 17de April 1781 var født i Lütjenburg i Holsten. Han havde ægtet en ganske jævn Pige, *Louise Dorothea Borger,* og lidt efter lidt arbejdede han sig frem til at blive en rig Mand, Oberstløjtnant i Borgervæbningen og Ridder af Danebrog. Dette smukke Ægtepar fik 5 Døtre og 1 Søn, som alle arvede Forældrenes Skjønhed. Hverken Faderen eller Moderen besad stor Dannelse; men de anvendte Meget paa deres Børns Opdragelse, og Døtrene[1]) gik i det da saa bekjendte Jfr. *Zeuthens* Institut, vistnok Hovedstadens bedste Pigeskole, som havde ca. 50—60 Elever; dens Lokale var i Gothersgade skraas for Regnegade, nu Nr. 30. Der siges med Sikkerhed, at Chr. Winther i sine Studenteraar var Lærer her for flere af de *lütthansske* Døtre, saaledes *Julie,* hvem han altsaa

[1]) a) *Laura,* f. 1812, gift 1834 med Adjunkt ved Metropolitanskolen, senere Overlærer og Professor *Bernth Jensen,* død 1845. b) *Julie,* f. 7de Dec. 1813 (Chr. Winthers Hustru), c) *Emilie,* f. 1815, gift 1840 med daværende teol. Kand., senere Biskop *D. G. Monrad,* og d. 1871, d) *Josephine,* f. 1817 (?), ugift, d. 1851 (?), og e) *Thora,* f. 1819, gift 1843 med polyteknisk Kandidat, senere Overlærer ved Metropolitanskolen og Professor *Carl Petersen,* d. 1872.

har kjendt fra hendes tidligste Tid [1]), men dog ikke dengang lagt Mærke til saaledes, at han siden huskede hende; han har senere (Nov. 1843) skrevet en Sang til Jfr. *Zeuthen,* maaske opfordret dertil af *Julie,* som han dengang stod meget nær. — I Skolen vare de fem Søstre flinke, om end ikke særlig flittige. Deres erotiske Naturer gav sig Udslag i jævnlige Forelskelser, som optog dem meget, men hyppig vexlede, og „deres Uforsigtighed gav ofte Anledning til uberettiget Sladder“ [2]). Gjenstandene for deres Følelser blev indbudne til Baller i Hjemmet, hvor Moderen interesserede sig for og beskyttede disse Forhold; naar Kavalererne indfandt sig paa Visit, hed det: „*Julie* er inde i Spisestuen“, eller: „*Josephine* er nede i Haven“, saa kunde Vedkommende søge dem *der.* Murmester *Lütthans* ejede en stor Gaard, 194 (nu Nr. 25) i Bredgade, hvortil der dengang var knyttet en betydelig Have bagude; det var en omfangsrig, elegant Lejlighed, Familien her beboede, og om Sommeren drog man — i alt Fald i senere Aar — til Skodsborg, som *Lütthans* sidenhen solgte til *Frederik den Syvende.* I bægge disse Hjem førtes der stort Hus med Baller og Selskaber, og man bragte altid med derfra Skjønhedsindtryk af alle Familiemedlemmerne. Frøkenerne *Lütthans* sværmede for Begavelser og aandrige Personer, af hvilke de fik draget flere og flere tilhuse. Kresen var forøvrigt broget: der kom italienske Sangere, Skuespillere, Modeherrer og endelig — *Thorvaldsen,* da han var herhjemme i 1819—20, som ogsaa senere efter

[1]) Hendes Søn *Henri* har givet mig denne Meddelelse. [2]) Se f. Ex. *Arthur Abrahams'* „Minder fra mine Forældres Hus“, S. 19—21.

1838. „Der manglede Princip i Familiens Omgang, ligesom der savnedes en fast Orden i Huset.“ [1])

Medens *alle* Døtrene her havde Kjærlighed til Poesi, var *Julies* tidligt koncentreret om Chr. Winthers Digtning. En af hendes Skolekammerater var den i forrige Bind (S. 209) omtalte Frøken *Agerskov*, og i dennes Moders Hus vedblev *Julie* med at komme i Aarenes Løb. Engang i Begyndelsen af Trediverne var hun *der* paa Visit og havde taget Plads i Hjørnevinduet paa første Sal mellem Frederiksberggade og Kattesundet. Medens hun sad *der*, kom Chr. Winther gaaende forbi med *Sophie Hansen* under Armen. *Julie* løftede sin knyttede højre Haand, og med opløftet Pegefinger udbrød hun: »Aa, hvor jeg misunder *hende* dernede!“ Hun meente imidlertid, der var ikke Noget ved denne Sag at gjøre, da han havde en anden Brud, og snart traf hun i Selskabet „Det venskabelige Samfund“ sammen paa Bal med den omtrent trediveaarige teologiske Kandidat med Egregie til alle sine Examiner, *Werliin*, Søn af en kjøbenhavnsk Malermester; det var en lille, rask, firskaaren Person, der havde et kløgtigt Ansigt med nervøse, markerede Træk og kulsorte Øjne; han var ganske mørkebrun i Huden og af Temperament rasende hidsig, egentlig en krakilsk og ondskabsfuld Natur. „Naar han blev vred, var han ikke til at komme nær; thi saa vankede der Prygl“. Det var bekjendt, at han ikke kunde forliges med Nogen og ingensteds finde sig tilfreds. Hans Optræden var ellers elegant; naar han

[1]) De fleste Oplysninger om det *lütthansske* Hus ere mig meddelte af *Chr. Agerskov* og Døtrenes Skolekammerater, Frk. *Magnus* og Professorinde *Rovsing*, født *Schack*.

vilde det, kunde han være mild, og han syntes at befinde sig hjemligt i Salonerne. Han var et udmærket Lærehoved, havde under *Rasks* Vejledning studeret de østerlandske Sprog og derefter med offentlig Understøttelse fortsat disse Studier i Bonn, Heidelberg og flere af Sydtysklands Byer samt endelig i Paris. I det omtalte Selskab dansede han og *Julie Lütthans* meget sammen, han blev snart indbudt i hendes Forældres Hus og var kort efter forlovet med hende. Brylluppet fandt Sted i 1834, da hun var 21, han 30 Aar gammel. Efter Samtidiges Vidnesbyrd var Bruden her virkelig forelsket i sin Brudgom, og i ydre Henseende vare de Nygiftes Kaar gode, idet de i Brudegave fra hendes Fader havde faaet den nederste mod Gammelmønt liggende af de to store Gaarde i Sværtegade mellem Pilestræde og Gammelmønt, i hvilket Sted de tog Bolig; det tilsvarende havde *Jensens*, der samme Aar holdt Bryllup, faaet i Medgift. *Werliin* beskæftigede sig med at manuducere teologiske Studenter og var i denne Egenskab anseet. De unge Folk førte Hus, og blandt de stadigere Gjæster *der* var bl. A. *Chr. Agerskov*. *Julies* Bekjendtskab med Søsteren havde bragt en livlig Forbindelse i Stand mellem de to Veninders Barndomshjem, og bægge Brødrene *Agerskov* havde været forlovede med to Søstre *Lütthans;* men Partierne vare atter gaaede overstyr, efter *Chr. Agerskovs* Sigende tildels ved *Werliins* Indflydelse; „thi han var den onde Aand i Familien“. Imidlertid vedblev — som sagt — *Chr. Agerskov* med at staa i Forbindelse med *Werliins*. En Dag sagde Husherren her til ham: „Hør, Du er jo en god Ven af Chr. Winther! Baade *Julie* og jeg holde meget af hans Digte

og have Lyst til at gjøre hans nærmere Bekjendtskab. Før ham nu herind i Huset — det vil glæde os.“ *Werliins* Ønske blev opfyldt, og Winther blev modtagen med aabne Arme. Han siger selv:

Den første Gang, jeg hende saae,
— — — — — — —
i hendes unge Øjne blaa
to store, blanke Taarer laa
og saaes paa Kindens Roser glide.[1])

Snart blev hans Besøg meget hyppige, og, hvergang han nu traadte ind ad *Werliins* Dør, var Husherren henrykt og komplimenterede ham; men Winther svarede: „Det er slet ikke *Dem*, det er *Deres Kone!*“, hvorpaa han gik videre ind i hendes Kabinet. *Ludvig Bødtcher* var Ægteparret *Werliins* Gjenbo; ogsaa hos ham saaes Winther nu hyppig som Gjæst og tog da Plads ved Vinduet, hvorfra han havde direkte Indblik i Lejligheden ligeoverfor og kunde føre et tavst, men dog talende Sprog med den unge Frue *der*.

Snart blev han ogsaa indført i *Lütthans*' Hus, hvor hele Familien hver Onsdag samledes tilmiddag, og efter Bordet spillede man saa Puk, hvori Winther deltog. Den ugifte, sværmeriske *Josephine Lütthans* fængslede ham ikke lidet ved sin store Skjønhed. Hun var efter *Agerskovs* Sigende „en ganske nydelig, graciøs, sød lille Pige“, som Winther gjorde temmelig stærkt Kur til. I 1838 var *Scribes* „Fiorella“ blevet opført paa vort Nationalteater, og deri var indlagt den spanske Nationaldans „Cachucha“, som gjennem *Lucile Grahns* glimrende Udførelse havde vundet umaadeligt Bifald; det

[1]) Efterladte Digte S. 72.

blev nu Mode, at unge Piger ved private Teaterforestillinger eller endog til daglig Brug i deres Hjem efterlignede denne Dans. *Josephine Lütthans* var en af disse Danserinder og udøvede sin Kunst med fortryllende Ynde. Winther sendte hende under Navnet *Beppina* et Par Kastagnetter, ledsagede af et Digt, hvori han siger, at han tidt har ønsket at se de spanske Pigers sortbrune Øjnes Skjær, naar de i den slangesmidige Dans forraadte deres brændende Indre, og saa fortsætter han:

Men nu, ved det danske Sund,
ved Strand, i den landlige Bo,
— hvis Haabet bliver mig tro —
skal henrykt mit Øje følge
Dit Blik og Din smilende Mund
og Din Midies svævende Bølge,
naar Du træder den mauriske Dans.
Men dog skal Din blendende Arm,
Dine Lokkers blonde Krans,
Din Kind, saa skær og saa varm,
hint Foraarsblaa i Dit Øje,
mig minde om, hvor vi boer,
og at Kvinden her i vort Nord
har Blikket vendt mod det Høje;
at kuns *hun* en Længsel stor
har knyttet i hellig Enhed
til Livets sværmende Lyst
og til Værn om sit tugtige Bryst
Lysalfers barnlige Renhed.[1])

Dette Digt taler om Frøken *Lütthans* i „den landlige Bo ved det danske Sund“ ɔ: i Skodsborg. Det er formodentlig derfra, hun senere sender ham Blomster, som han takker for fra sit kjøbenhavnske Fængsel, hvor han lever som en Kylling i et Æg og ikke veed, om Gjøgen har istemt sin Jubel; da lokkes landlige Syner frem, og tilsidst siger han til hende:

[1]) Samlede Digtninger I, S. 198.

Dem takker jeg da hjærteligt
for de Syner, jeg har havt;
thi sødt-vemodigt-smerteligt
drog mig Blomsternes Kraft.
Dem takker jeg for Minderne
om Glæder og om Ve;
for Vennerne, Veninderne,
hvis Billed jeg fik se;
for Vandring gjennem Moserne,
i Skov, ved Søens Bred,
for „Cachucha“ og for Roserne
og al anden Venlighed.[1])

Paa denne Tid var Chr. Winther ikke egentlig alvorligt optagen af Fru *Werliin;* han pirredes nok kun af det Pikante ved at gjøre Kur til en nydelig ung Kone. Pastorinde *Augusta Nielsen,* født *Schack*, kom — ligesom hendes Søstre — i *Werliins* Hus og gik en Dag derfra ud til *Heibergs*. „Jeg skal hilse Dem fra Christian Winther“, sagde hun til Fru *Gyllembourg*, „jeg har lige været sammen med ham“. „Hvor?“ spurgte Fruen. „Paa et Sted, hvor han kommer hver Dag“. „Saa er han forelsket *der*“, udbrød *Heiberg*. Fru *Nielsen* svarede: „Det kan han næppe være, for der er slet ingen unge Piger“. „Jamen, saa er der vel en ung Kone?“ fortsatte *Heiberg*. Fru *Nielsen* svarede: „Hende troer jeg ikke, der er Noget ved at gjøre Kur til“. Da sluttede *Heiberg:* „Hvor De dog er et Barn! Veed De da ikke, at Winther allerhelst er forelsket i unge Koner?“ [2])

I Sommeren 1839 laa *Werliins* paa Landet i Taarbæk, kort før man naaede Kroen. I Stedet ved Siden af boede *Phister,* der havde sit Soveværelse i Gavlen ud mod *Werliins* Have. Uden egentlig at ville det,

[1]) Sml. Digtn. II, S. 3—5. [2]) Fru *Nielsens* Meddelelse til mig.

kunde han ikke undgaa at følge sin Nabo-Families Væren og Virken. Om Morgenen tog *Werliin* til Byen for at manuducere, og snart efter indfandt sig Chr. Winther, som da blev der til hen imod Middag, paa hvilken Tid *Werliin* kom hjem; undertiden spiste Winther dog ogsaa med tilmiddag og tilbragte sin hele Dag derude. Fru *Werliins* Søster *Thora* var Gæst *der,* i alt Fald en Tid, og hun holdt af at spadsere med *Phister,* som igjen morede sig ved den unge, smukke Piges Kvikhed. Naar Politiet i den Sommer „visiterede Dyrehaven", hvilket vilde sige, at det om Natten undersøgte Teltene paa Dyrehavsbakken, havde *Phister* Privilegium paa at være med og oplevede da mangfoldige komiske og psykologisk mærkværdige Hændelser. Da han efter en saadan Expedition kom hjem mod Morgenstunden hen ad Kl. 3, saae han *Werliin* gaa op og ned ad Vejen. *Phister* udbrød: „Men, det er jo lille *Werliin!* Hvad gaar De dog her for?" Strax lød Svaret: „Jeg gaaer her netop for at træffe Dem!" „Og *det* paa denne Tid af Natten!" udbrød *Phister. Werliin* fortsatte: „Ja, jeg vil sige Dem, jeg taaler ikke længer, at De gjør Kur til min Svigerinde *Thora,* og nu vil jeg snakke ordentlig med Dem!" *Phister,* som mente at vide sig fri for alt Ansvar i det omtalte Forhold, tog *Werliin* i Brystet og sagde: „Saa det vil Du, min Dreng! Nej, nu bliver det nok *mig,* der skal snakke med Dig!", og derpaa ruskede han ham dygtigt igjennem, hvilket havde til Følge, at *Werliin* blev myg og sagde, at saaledes var det slet ikke ment. *Phister* fortsatte: „Nu skal jeg sige Dem en Ting! De er kommen herud for at nyde Deres Sommeræventyr med Deres Kone; skjøt De nu Deres

egne Sager, og pas paa, at det ikke ender med at blive til et Winther-Æventyr!“ [1])

Det kan have sin Interesse at se lidt nærmere paa denne unge Fru *Werliin* med den stærke Tiltrækningskraft. Baade *Chr. Agerskov* og hendes to Skolekammerater, den senere Professorinde *Rovsing* og Frøken *Magnus*, fandt, at hun var den Klogeste og mest aandelig Interesserede af de Søstre. Hun havde megen *bon-sens*, kunde blive begejstret og formaaede at bibringe Andre sin Følelse og Mening. Stor Ævne besad hun til at efterligne alt Smukt og Fængslende, hun traf paa sin Vej. Dertil forstod hun at skabe en interessant Samtale, men udmærkede sig just ikke ved Klarhed. Den almindelige Brug af Begrebet *Dannelse* gjorde hun Oprør imod som „Noget, der ikke passede sig for Mennesker med Aand“. Hun var Fanatiker og handlede kun efter Sym- eller Antipati. Altid var hun djærv og tidt i en aldeles paafaldende Grad hensynsløs; vilde hun ikke have med en eller anden Person at gjøre, saa forstod hun nok at vise Vedkommende fra sig, hvorimod hun ubetinget kunde give sig hen til *dem*, hun syntes om, og saaledes forholdt hun sig ogsaa over for aandelige Ydelser. Noget af en *Dyveke* prægede hende, og hendes „violblaa Øjnes saa bønlige Blik“ var uimodstaaeligt. Hendes blonde Skikkelse af Middelhøjde udmærkede sig ved megen Gratie.

Den 21nde Marts 1835 blev hun Moder til en Datter, *Ida*, og den 21nde Januar 1837 til en Søn, *Henri*; flere Børn fødte hun ikke.

[1]) Saaledes har *Phister* selv fortalt mig det og givet mig Lov til at offentliggjøre det. (Se forresten *Arthur Abrahams*: „Minder fra mine Forældres Hus“ S. 20—21.)

Efterhaanden gik den Følelse, Chr. Winther nærede for hende, over til at blive alvorligere. Allerede i 1837 bragte han gjennem *Agerskov* Hilsener til *Werliins* og „deres nydelige smaa Dukker“ [1]). Omtrent paa samme Tid sendte han Fruen en ganske lille bitte Bog, i hvilken han med en Skrift, der kun kan læses under en stærk Lupe, tolker hende sin Følelse. Disse Digte ere ikke tidligere offentliggjorte. „Tilegnelsen“ lyder saaledes:

Her høres ingen Fløjtetone,
der Sorgen dysse kan i Blund,
kun Skrig fra Raseriets Zone,
kun Suk fra Hjærtets mørke Grund —
mit Billed, stedt i Smertens Lue:
har De nu Lyst og Mod
at se den Kval, min ædle Frue,
saa — vær saa god!

Derefter følger:

Jeg vrider mine Hænder
den lange, lange Nat;
jeg mig paa Lejet vender
saa pinefuld og mat.

Jeg rejser mig med Kummer,
jeg lægger mig med den;
mit Hjærte ikke rummer
en anden trofast Ven.

De hemmelige Kvaler
jeg ikke røbe tør.
Mig rigeligt betaler
hvad jeg har syndet før.

Hvor kan jeg være lystig,
hvor kan jeg være fro,
hvor kan jeg være trøstig
foruden Trøst og Ro?

[1]) Se Breve fra og til C. W. S. 37.

Jeg ængstes for det Rene;
thi jeg er ikke ren;
jeg gyser, er jeg ene —
jeg gyser — kun for Een.

Saa indtræder det Tidspunkt, da han bliver ansat som Lærer for Prinsesse *Mariane*. Da han opholder sig i Neu Strelitz, gaaer han „i smertelig Længsel“, fordi *Carl Petersen*, der kommer i *Werliins* Hus, ikke har skrevet ham til; han udbryder: „Hvis *Carl* vidste, hvor *ondt* det gjør saaledes at længes, saa vilde han vist ikke lade eller have ladet mig vente saa længe og forgjæves. . . . . *Gud give, Carl vilde skrive mig til!*“ Han klager ogsaa over, at „en ubenævnt Dame“, der selv havde tilbudt at lyksaliggjøre ham med Brev, og til hvem han havde skrevet først, ikke har svaret ham; og det er vel ikke vanskeligt at gætte, hvem hun er. Fra Neu Strelitz skriver han d. 19de Maj 1841 til *Ludvig Bødtcher*, som i et Brev har fortalt ham om sin Gjenboerske: „„Blegrosenfarvet!“ — det er det rette Ord! Maa jeg eje det? Jeg vil skrive Vers til „den Blegrosenfarvede“, og hun skal nok forstaa, at jeg mener hende[1]). Jeg kan ikke med Ord udtrykke, hvor jeg med min hele Sjæl elsker Hende, og hvor jeg forbander min Skæbne og — *mig*. Er det dog ikke til at græde Blod over, at en saadan Skabning skal være lænket til et saadant *Monstrum fatuitatis*?[2]) Gud give, det var min Kone![3])

[1]) Han brugte jo forresten paa samme Tid dette Udtryk om Prinsesse *Mariane*. (Se II, S. 416). — *Bødtcher* skildrer i sit Digt „Fuglen“ *Marie* som en „blegrosenfarvet Lilie“. (Se B.s „Digte“ 1870, S. 40). [2]) Et Uhyre af en Nar. [3]) Jeg afskriver her efter Original-Brevet paa Det kgl. Bibliotek, ikke efter „Breve fra og til Chr. W.“, hvor de sidste Udtalelser ere udeladte.

Da jeg i Hadersleben om Aftenen laa i min Seng og sov, forekom det mig i Drømme, som om jeg sad i Urtekræmmer *Petersens* Stue i en Sofa ved Siden af *Carl Petersen.* Da traadte *Hun* med Et ind i Stuen; hun havde en hvid Kjole paa, en sort, elegant Mantille og en lille, mørkegrøn Silkehat i Haanden; hun var saa dejlig, men saa tragisk alvorlig, som jeg desværre ofte har seet hende. Da ligger der en Dybde i hendes Øjne, en Fylde af Vemod om hendes Pande og Mund, det er ligesom en ængstelig tordensvanger, graa Sommer-Eftermiddag, fuld af Anelser og Smerte. Hun gik lige hen til *C. Petersen* og spurgte ham: „Hvor er Winther?“ — I det Samme kom der en Mand ind i Stuen og kastede noget Tungt paa Spisebordet, og jeg vaagnede. Jeg kunde ikke strax besinde mig, *hvor* jeg var; men, da jeg ret var bleven vaagen, kom jeg til at græde, og jeg stod op og satte mig i den *vis-à-vis* med min Seng staaende Sofa og hulkede af Hjærtens Grund; og, da jeg saa var bleven rigtig kold, krøb jeg igjen tilkøjs og sov ind. — Paa Rejsen drømte jeg saaledes tre Gange om hende; det er intet Under; thi jeg tænker ikke paa Andet. Nu rejser hun bort, og jeg seer hende maaske aldrig mere i mit Liv. — Erfarer Du Noget om hende eller Noget, der kan angaa hende, saa fortæl mig det, kjære *Bødtcher!* — Veed Du hvad? Det er rent afskyeligt og forbandet ikke at være gift. Jeg troer, jeg har ytret Dig dette tidt nok; men *nu* føler jeg det maaske mere levende, fordi det tegner til, at min udvortes Stilling kan blive af den Natur, at jeg kunde effektuere et saadant Foretagende. Men — jeg gjør det ikke. I min Alder, naar man er saa nær ved Aftenen, er det

for silde at bygge Rede. Jeg maa nok blive ved [med] at flyve om som en forvildet Fugl — som en forfløjen Gaas . . . . Desuden — hvor skulde man finde endnu *Een?*"

I Christian Winthers her citerede Brev spørger *Julie*, hvor han er. Svaret herpaa er aabenbart givet i Nr. 3 af Digte til Een, og dette maa være skrevet i Neu Strelitz:

Du veed ej, hvor jeg er?
Ak seer Du mig dog ikke?
Jeg er jo Dine Blikke
lyslevende og nær!
I disse gyldne Sale
min Kjole vandrer og min Krop;
men Hjærtet — Hjærtet iler op
hos Dig sig at husvale.

Jeg i *Dit* Øje, Du,
mig spejled mange Gange
saa sorrigfuld og bange —
der sidder jeg endnu;
hvis *der* ej mere findes
min Skygge, tegnet skarp og fin,
er Skylden ikke min, men Din,
som mig ej længer mindes.

Han fortsætter med at forsikre hende om, at hendes ømme, elskovsfulde Ord som Blomsterduft i Sommervind mildne hans vilde Natur; han siger, at, naar hun tankefuld og alene staaer ved Havet og hører Bølgernes Melodier, som bringe hende Trøst i hendes Smerte, da er det hans Hjærtes Røst, som aldrig tier; om Natten har han henrykt, men stille, sat sig ved hendes Leje og med Aandens skarpe Blikke banet sig Vej til hendes Hjærte, hvor han da har seet sit eget Kontrafej; han siger med Hentydning til Drømmen i Haderslev:

Da strakte jeg min Arm
mod Dig, Du Elskte, Søde!
Hvor mine Ord blev bløde!
Hvor Taaren trilled varm!
Jeg veed, paa Drømme troer Du:
min Drøm, den er en sand Profet,
o, Du kan tro Hvad Du har seet,
at i mit Hjærte boer Du.

Men, løst af Drømmens Baand,
naar her, forladt og ene,
jeg *aldrig* tør forene
min med Din bløde Haand,
da gjør min Smertes Klage,
den *virkelige*, bitre Graad
mit Øje blindt, min Kind saa vaad,
og kalder mig tilbage.

I det nylig omtalte Brev til *Ludvig Bødtcher* siger Winther, at Fru *Werliin* rejser bort fra Kjøbenhavn, og han seer hende maaske aldrig mere. Hendes Mand var nemlig d. 30te Januar s. A. bleven udnævnt til Sognepræst i Hasle, et lille Stykke Vej uden for Aarhus. Hans Frues Tilbedere vare blevne ham for mange, og han vilde langt bort fra Kjøbenhavn; derfor søgte han Hasle paa Bornholm; men, da samtidig dermed et af samme Navn i Jylland var ledigt, fik han af en Fejltagelse dette.

Inden Afrejsen dertil kom Fru *Werliin* ud til Pastor *Schacks* paa Christianshavn for at tage Afsked med sine Veninder, Døtrene i Huset *der*. Hun udtalte da, at det var meget mod sin Villie, hun flyttede fra Kjøbenhavn. Efter at have opregnet flere Grunde, hvorfor hun helst vilde blive *der*, sagde hun: „Og Hvad der nu gjør mig allermest ondt er, at jeg ikke skal faa sagt Farvel til Chr. Winther, som er kommen saa uhyre

meget i vort Hus, og hvem jeg nu maaske aldrig mere faaer at se".

Med sig over til Jylland tog hun sin Søster *Josephine;* Moderen var død 23nde Marts 1840, og denne Søster trængte til landlig Ro, stærkt angreben som hun var af Nervøsitet, vistnok en Følge af en ulykkelig Kjærlighed, efter Sigende til Lægen *Andreas Buntzen.* Hun blev snart uhelbredelig sindssyg.

Da Winther var kommen hjem fra Mecklenborg, besøgte han ikke sjældent Fru *Werliins* Barndoms-Hjem, og her blev det sagt ham, at det gjorde hende ondt, hun aldrig hørte fra ham. Han svarede: „Hvor kan jeg skrive til *hende?* Hvad vilde hendes Mand sige til det?" Man mente, at det var da den naturligste Sag af Verden, og at *Werliin* umueligt vilde kunne tage Saadant ilde op. Saaledes kom der da under Protektion af Fru *Werliins* Nærmeste en Korrespondance i Stand mellem hende og Chr. Winther.

Fra hans Ophold i Odense skriver sig Digtet Nr. 9 i Samlingen „Til Een". Han standser uden for en Fuglekræmmers „levende, tæt mylrende Bod"; den Gud, som har lært ham at slaa Citren, har ogsaa givet ham at forstaa Fuglenes Sprog, og han tolker nu den forskjellige Sang, han hører. Da slaaer pludseligt en Drossel til Lyd og fortæller de andre Fugle:

Jeg sad i *Fruens Bøge*[1])
i det liflige Fyen,
mens Aftenklokken sendte
sin Hilsen hid fra Byen;

[1]) Dette er, som bekjendt, en lille Lystskov uden for Odense.

om Stammen, hvor jeg gynged,
tæt Vedbenden krøb,
ved Roden med Rislen
klart Møllebækken løb.

Da vandred ind i Lunden
med langsomt Fjed en Mand;
han standsed just og satte sig
ved Bækkens grønne Rand.
Jeg saae det nu saa tydeligt:
han havde det ej godt;
hans Kinder vare blege,
hans Øje, det var vaadt.

Og frem han drog af Barmen
saa fint et lille Blad;
det læste han andægtig,
ret som en Bøn han bad;
han trykkede det heftigt
til sin brændende Mund
og kasted sig i Græsset
og græd af Hjærtensgrund.

Jeg vidste Hvad ham smerted,
jeg kjendte grandt dets Navn;
saaledes kan kun grædes
ved den Elskedes Savn.
Saa nærmed jeg mig sagte
fra Kvist og til Kvist
og sang, saa trøst jeg kunde,
med Lempe og med List:

„O, græd Du kun Din Taare,
„mens den lindrer Dit Bryst,
„o, send kun Dine Sukke
„til den fjærne, fjærne Kyst!
„Men lyt dog til mit Varsel,
„og tro dog paa min Trøst:
„Din Smerte skal sig vende
„til den saligste Lyst.

„Hvad aldrig Du ret værdigt
„kan lovprise ved Din Sang,

„Hvad ikke Du tør ane,
„det venter Dig engang!
„Hvad Yndigt og hvad Elskeligt
„et Hjærte ønske kan,
„det vorde skal Dit Eje,
„Du lyksalige Mand!“ —

Da hæved han sit Øje —
men gjennem Taarens Daab,
jeg syntes dog, jeg skimted
et lille Glimt af Haab;
og glad og kvik jeg svang mig
over Land, over Sø;
thi, ak, min Længsel stunded
til Sjællands rige Ø.

Jeg fløj til Dyrehaven,
jeg fløj til Gyldenlund,
jeg troede, *der* mig vented
min højtelskede Hun.
Da fløjted det — da lokked det —
da voved jeg mig nær —
og saa blev jeg da fanget,
saa jeg nu sidder her!

Digteren slutter saaledes:

Han tav — men for Profeten
jeg Løsepengen gav
og aabned ret med Vellyst
den Levendes Grav.
Et Øjeblik paa Haanden mig
han sang sit: „Tak! Farvel!“
og foer saa glad mod Himlen
som en frifunden Sjæl.

Man vil se, at hans Kjærlighed til den unge Frue kryssede den i forrige Bind omtalte til Prinsesse *Mariane*. Her gjentager sig paa en Maade hans Forhold til de to Søstre *Müffelmann* og senere til *Alvilde* og de unge Piger hos *Rosenkildes:* han elsker To eller

Flere paa eengang. Efterat han var bleven afviist hos Prinsessen, sluttede han sig lidt efter lidt fastere og fastere til Fru *Werliin,* og tilsidst synes ingen anden Kvinde at kunne fængsle ham. Al hans Længsel gaaer til hende.

I et Digt „Natligt Syn“ skildrer han, hvorledes han ved sin sovende Vens Side om Natten kjører igjennem Skoven, og da udmaler hans Fantasi ham, at han stiger ud af Vognen og vandrer til hendes Bolig:

Til en Haveport jeg naaede,
let jeg derind mig svang;
under Træer, af Duggen vaade,
gik jeg den lange Gang.

Mit Blod, saa sødt beruset,
gjennem mit Hjærte foer;
sagte jeg tren til Huset
og trak i Klokkens Snor.

Sig Døren aabned — jeg blegned —
ud Lampens Straale faldt
og et Skygge-Omrids tegned
af Din liflige Gestalt.

Der stod Du, længe Savnede,
vemodig, from og huld!
Jeg sank til Jord og favnede
Dit Knæ saa andagtsfuld.

Du førte mig langsomt, svævende,
ved Haanden i Stuen ind.
Jeg saae en Perle bævende
liste sig paa Din Kind.

Da brast min Taares Kilde,
som end paa Templets Trin
et Offer den bringe vilde
for Sorgen — for Din og min!

Vi græd, endskjøndt vi vidste,
at Alt jo var os forladt,
at dette var Dødens sidste
og Livets første Nat.

Saa sagte jeg Dig fortalte
Alt, hvad jeg havde liidt;
undseligt Du mig afmalte
den Kamp, Du havde stridt.

Mens henrykt ved Din Side
jeg sad og saae med Lyst
Alt, hvad Du maatte lide,
det lettedes fra Dit Bryst.

I Digtet „Hilsen i Vaar“ (Nr. 12) retter han tusende Spørgsmaal til hende og vil vide Alt, hvad hun tager sig til, føler og tænker. Han har Lyst til at føre hende bort fra alle Snarer og Hindringer og siger til hende (Nr. 11):

Lad os rejse! Lad os vandre!
Lad os fjærnt i Verden gaa!
Lad os, enige med hverandre,
evigt Stedet kun forandre,
hvor vor Elskovsblomst tør staa.

— — — — — — — —

O, saa kom, min Elskerinde!
Kom og glem Dit Hjærtes Kval!
Vil Du? — Trofast skal Du finde
mig paa Fjældets stolte Tinde
som i stille Skyggedal.

Han lukker sig ude fra hele Verden og bryder sig kun om hende (Nr. 18):

Jeg agter føje Verdens Dom
ved mine Udbruds røde Æmmer;
og, spørges der, hvorfra de kom,
og *Hvem* de Funker sværmer om,
jeg tavs og trofast Svaret gjemmer.

Til Skoven søger han, til Ensomheden, og yndigt udsynger han da sit Vemod og sin Længsel (Nr. 15):

Jeg gik mig i Skoven saa ensom en Gang,
alle de smaa Fugle saa yndeligt sang,
de havde ej Andet at bestille;
der kvad Stillids, og *der* kvad Gjøg,
der slog højt i den hvislende Bøg
en Irisk sin sitrende Trille.

Da tænkte jeg paa Hende, som er ikke her,
da tænkte jeg paa Hende, mit Hjærte har kjær,
og jeg tænkte, det Bedste jeg kunde;
og Alting omkring mig, det tænkte som jeg,
den gamle Eg og Granen, der brystede sig,
og alle smaa Fugle i Lunde.

Og *Alt* vilde trøste mit længselsfulde Sind;
fortroligt mig hvisked den letsindige Vind
de luneste Ting i mit Øre;
og Stæren mig sagde saa meget — meget Smukt;
med Længslen de kunde dog ikke faa Bugt,
den lod, som den ej kunde høre.

Saa vil jeg da længes med alle Blomster blaa,
saa vil jeg da sværme med alle Fugle smaa
og sukke med de svævende Vinde;
saa vil jeg da vandre min ensomme Gang,
saa vil jeg indvie hvert Suk og hver Sang
og min inderlige Smerte til hende.

Atter udbryder han (Nr. 18):

O, var Du her i denne By,
og gik Din Fod paa disse Stene,
jeg kunde dog i Sværmens Ly
hver Dag Dit Billed huldt forny —
men, ak, jeg sørger her alene!

Han taler til Søvnen, til denne „Dreng med de brune Lokker og de sænkede Øjelaag, der dristigt sniger sig til hans Elskedes Sovested“ (Nr. 19):

O, jeg kunde gjærne dræbe
Dig, hvis ej Du var saa from,
at Du til min Helligdom,
hendes fine, røde Læbe,
hendes lilieskære Kind,
hendes Hjærte, uden Hinder
let og lønligt Vejen finder,
og — at hun Dig lukker ind.

Senere siger han i samme Digt til Søvnen:

Seer Du Sorgers vilde Flok
gridsk om hendes Leje dvæle,
jag dem bort — de skumle, fæle —
hun har sukket mer end nok.
Sno Dig øm og vennehuld
tæt om disse skjønne Lemmer,
som en Sjæl, en himmelsk, gjemmer,
lig en Ædelsten i Guld! — —

Præsten *Werliins* havde ovre i Hasle fundet en meget forfalden Præstegaard, som de ikke følte Lyst til at flytte ind i. Da Murmester *Lütthans* hørte dette, lejede han en Bolig til dem i den senere *guldbergske* Gaard i Klostergade i Aarhus og lod paa sin Regning paabegynde Istandsættelsen af det Forfaldne. Til Aarhus var det altsaa, at Winthers Breve gik. Efter Sigende vare de i Begyndelsen uden alt intimt Anstrøg og indeholdt Hilsener til Præsten *Werliin;* ogsaa senerehen blev denne Korrespondance ført i meget forsigtige Udtryk, snarere almindelig lyrisk end egentlig erotisk; men da var den hemmelig ligeover for *Werliin.* Denne opdagede, at hans Hustru skrev Epistler med Udskrift „Til Madam Winther“. Nu passede han Posten op og skaffede sig i Hænde Brevene til hende; han aabnede dem, og, da han i et af dem fandt Chr. Winthers, gik

han ind i hendes Stue og gjennembankede hende med et Spanskrør[1]). Hendes Søster Frøken *Thora Lütthans* var der netop dengang i Besøg, og hun meddelte da skriftligt sin Fader det Passerede. Denne samtalede derom med sin Svigersøn *Monrad,* som saa kom rejsende til Aarhus og strax efter førte hjem derfra til Kjøbenhavn Fru *Werliin* og Børnene. Murmester *Lütthans,* som var en bestemt Mand, „en Mand med faste Priser“, gav derpaa Ordre til at standse alt Arbejdet i Præstegaarden, og *Werliin* flyttede snart alene derud. Hans Hustru havde da faaet Nok af hans Brutalitet og Kyniskhed, som gjorde ham saa lidet afholdt allevegne, ogsaa blandt Bønderne, han var iblandt. Der fortælles, at han sad paa Kroen og spillede Kaart med dem, og da kunde han med Eet sige: „Saa, nu skal jeg over at slaa Vand paa et Barn; men det varer ikke længe, saa kommer jeg igjen og tager Kaartene“. Eet maa man imidlertid indrømme ham: han havde Retfærdsfølelse, og han talede altid de Fattiges Sag. En Mand, der er inde i de Forhold, som knytte sig til *Werliins* Virksomhed i Hasle, skriver til mig om ham: „Han regnede ikke Bønderne for Noget. Ved Konfirmandunderviisningen udskjældte han dem og deres Børn. Han sagde, at Bønderne brød sig ikke om Andet end at skrabe Korn i en Tøndesæk. Om den ene af sine Skoler sagde han, at den var en Svinesti, fordi der var Kampestensgulv i den. Han kunde nok „sætte en god Prædiken fra sig“, naar han vilde; men han vilde sjældent. Naar Folk vare komne i Kirke, sendte han ofte Bud til dem, at der ingen Tjeneste blev. En Søndag

[1]) Hans egen Meddelelse til Pastor *V. Nielsen.*

sagde han til Lærer *Jessen* i Skejby: „Paa næste Søndag bliver jeg syg, saa bliver der ingen Gudstjeneste; vil De bekjendtgjøre det!“ Naar han om Søndagen kom for tidlig til Skejby Kirke og der ikke var mødt nogen Mennesker, lod han Vognen vende og igjen kjøre til Hasle. Han vilde allerhelst, at der ikke var Nogen i Kirke, saa han kunde være fri for at prædike. Kirken blev helt foragtet. Paa Højtidsdagene var Præsten dog en sikker Mand til at møde for at faa Offeret. Ved en saadan Lejlighed lod Hasleboerne to Mænd bære hele Offeret op i Kirken, og der var ikke Flere *der* end disse To samt Præsten og Degnen. Denne sang en Salme og begyndte saa at vinke Mændene op med Offeret; men de erklærede, at de ikke vilde ofre, før Præsten havde været paa „Stolen“. Saa gik han da derop og skjældte dem Huden fuld. „Jeg skal, min Salighed, tage paa Jer med Jærnhandsker“, sagde han. Naar Naboens Høns kom over paa hans Jord, skjød han disse; en Husmand gjorde da Gjengjæld ved at skyde hans Duer, der sad paa samme Husmands Tag. En Søndag vare to af Naboens Grise gaaede over i Præstens Have; Præsten pudsede to store Bulbidere paa dem; men, da Hundene derved kom ind paa Naboens Grund, gav Tjenestekarlen *der* Hundene Prygl. Herover blev Præsten rasende. „Grib mig ham an!“ raabte han; men Ingen var parat dertil; derimod kom der Bud, at Præsten skulde skynde sig op i Kirken, da Menigheden *der* ventede paa ham. Han var imidlertid saa arrig, at han ikke vilde prædike, men kun forrettede Barnedaab. Da han igjen var kommen fra Kirke, lod han sin Kusk gaa ned til Naboens for at hente den før omtalte Karl,

der imidlertid ikke vilde følge med. Saa sendtes Avlskarlen i samme Ærende og kom tilbage med samme Resultat. Tilsidst maatte Præsten selv gaa; han erklærede, at Karlen skulde „i Hullet". Karlen mindede Præsten om, at denne i Hidsighed havde truet med at myrde ham og tilføjede: „Skal *jeg* i Hullet, saa skal Præsten komme til at sidde ved Siden af mig". Saa blev der ikke mere talt om den Sag.

Naar Præsten om Søndagene kjørte til Lisbjerg Kirke, tog han ofte Korn med til Graa Mølle og lod det male, mens han var i Lisbjerg. Han var saaledes ingen Modstander af Helligdagsarbejde.

Ofte maatte han skifte Tjenestefolk; men især kneb det meget for ham med Husholdersker. Engang havde han dog faaet en, der kunde magte ham: hun pryglede ham, saa han maatte søge Tilflugt i et Klædeskab. Derved fik han en Splint i Armen og maatte have Bud efter Lægen; dog vilde han ikke være bekjendt at fortælle denne, hvorledes han havde faaet sit Saar.

En Dag kom han nede i Stalden i Skjænderi med sin Forkarl; Præsten var „rivegal". Da tog Karlen sig for at vælte ham om i Skarnet og gjennembanke ham. I det Samme kom der Nogen, og Karlen smed sig da hurtigt om, saa Præsten kom ovenpaa; Karlen holdt ham i denne Situation fast i Ørene og raabte, at Præsten vilde kvæle ham. Denne Sag kom for Retten; men *der* paastod Forkarlen, at Præsten havde pryglet ham; Vidnerne havde ogsaa seet Præsten øverst, og Sagen faldt.

Han blev senere forflyttet til Sjælland og var *der* Sogneraadsformand; men de sjællandske Bønder sloges

ved det første Sogneraadsmøde, han var til. Det hed sig endog, at de stak Ild paa Præstegaarden. Han fortrød, at han ikke var bleven i Hasle."

Sin Tilflugt søgte han her i Bøger; det var omtrent udelukkende fransk Literatur, han ejede og studerede, navnlig Alt, hvad der kunde kaste Lys over *Napoleon*, for hvem han var begejstret. Naar han var venlig oplagt og fortalte om den store Kejser, kunde han knytte Haanden og sige: „Aa, man skulde aldrig have været Præst, man skulde have været Napoleon!" Hans Præstevirksomhed indskrænkede sig da ogsaa nærmest til, at han paa Prædikestolen læste *Mynsters* Prædikener op.

Dette maa være Tilstrækkeligt til Karakteristik af denne Person. Med Fru *Werliins* voxende Følelse for Chr. Winther blev det hende lidt efter lidt modbydeligt at leve sammen med sin Mand; Pligtfølelsen blev dræbt af Antipatien paa den ene Side og Lidenskaben paa den anden. Kort efter sin Ankomst til Kjøbenhavn gjorde hun Visit hos Pastor *Schacks*, og her udtalte hun ligefrem, at hun aldrig mere tog tilbage til *Werliin*. Han skrev ydmyge, bedende Breve for at overtale hende dertil; men hun var fast i sin Beslutning. Saa blev han krakilsk. Iblandt Skilsmissebetingelserne var den, at *han* skulde beholde hele Indboet; hun bad blot om sit Sybord og nogle Tegninger, hun havde faaet af *Thorvaldsen;* men han negtede at udlevere dette. Man maatte henvende sig til Byfoged *Nielsen* i Aarhus, som da skrev til ham og bad om at faa opgivet en Tid, da Sagerne kunde afhentes; denne Anmodning havde et uforskammet Svar tilfølge. Saa maatte disse Ting erhverves gjennem Retten, og derefter skrev *Werliin* til Ju-

stitsministeriet en Klage over vedkommende Byfoged, hvem han betegnede som Sortebroder Knud, medens han selv var Axel og *Julie* Valborg. Denne Klages fornærmelige Udtryk paaførte ham en Proces, der atter havde tilfølge, at han maatte betale en betydelig Pengemulkt. Nu indsmigrede han sig hos Byfogeden og indbød ham forgjæves til et splendidt Maaltid, Altsammen i den Hensigt, at Dommen ikke skulde blive offentliggjort, hvilket han ogsaa opnaaede. — Som Beviis paa hans Sindelag mod den fraskilte Hustru, kan jeg fortælle, at, da han sendte hendes kostbare Garderobe tilbage til hende, havde han hældt Tjære i alle Silkekjolernes Lommer. Dette fortalte Chr. Winther til *Agerskov*, som svarede: „Det var en underlig Hævn; jeg kunde have forstaaet, om han havde slaaet *Dig* ihjel; men dette er jo blot barnagtigt“.

At Winther, efterat Separationen havde fundet Sted, følte sig mere forpligtet i sit Forhold til Fru *Werliin*, sees paa flere Maader. Samme Aar offentliggjorde han sine første Digte til hende, og, skjøndt han selv mente, at Verden ikke kunde skimte Hvem Gjenstanden for hans Sang var, vidste altfor Mange Besked med dette Forhold, til at det ikke skulde blive tydeligt, at Fru *Werliin* var hans Muse. I Indledningsdigtet til hende synger han:

Ak, jeg husker nok dengang,
da jeg sad i Dit Kammer
og læste Dig min Sang,
fuld af Elskovs Fryd og Jammer,
mens Dit Øjes dybe Blaa
i Taareduggen svømmed,
og Smerten bitter laa
om Din Læbe og drømmed,

og for mit Øre lød
ubeskriveligt Din Stemme,
saa vennehuld og blød,
at jeg aldrig det kan glemme!
Da følte jeg den Magt,
som der laa i Din Smerte,
og oprejste en Pagt
mellem mig og mit Hjærte
og svoer en hellig Ed,
at kun Du skulde være
fra nu til Evighed
mit Hjærtes Hjærtenskjære,
men at aldrig enten Du
eller Verden skulde vide
Hvad af Længsel før og nu
jeg led og maa lide!
Og Dine Taarer blev
en Dug med Himlens Kræfter:
Alt, hvad jeg sang og skrev,
var Blomsterskud derefter.
I Din søde, søde Røst,
som jeg aldrig kan glemme,
gjennembævede mit Bryst
Gudens hellig-stærke Stemme.
Og til Dig jeg øm og glad
mig slynged som en Ranke,
saa at alle mine Kvad
var som tænkte med Din Tanke.
O, modtag da i Din Favn
vore Børn, jeg vil udsende;
skjøndt de bære ej Dit Navn,
vil *Du* dem nok gjenkjende!
Men *Dit* Navn jeg nævner ej;
thi det er Helligdommen,
hvori, dybt indviet, jeg
til Livets Lys er kommen;
og jeg svoer jo: hverken Du
eller Verden fik at vide,
ved Hvem jeg før og nu
har liidt og maa lide.

Netop ogsaa fra 1843 skrive sig to aldrig før trykte Digte, som vise Chr. Winthers Omhu for og Kjærlighed

til Fru *Werliins* Datter og Søn og derigjennem for og til hende selv. Men, før jeg aftrykker dem, maa jeg give nogle Oplysninger. Som tidligere sagt, havde Fru *Werliin* ført bægge sine Børn med til Kjøbenhavn, hvor de levede med hende i hendes Faders Hus. *Henri* blev sat i „Mariboes Skole“. En Dag kom han ikke hjem til Middag, og, da han fremdeles udeblev, ængstedes hans Nærmeste i høj Grad derover. Sangeren *Rossi* kom op til *Lütthans* og fortalte tilfældigvis, at han havde seet *Werliin* paa Gaden. Nu anede man Uraad; hos gamle Malermester *Werliin* søgte man om *Henri* og fandt ham *der*. Faderen havde opsnappet ham, idet han gik ud ad Skoleporten. Fru *Werliin* overvandt sig til at gaa op og trygle sin Mand om at give Afkald paa Sønnen, der var indelukket i et Værelse ved Siden af det, hvori Forhandlingen foregik. Hun blev afviist paa en meget haanende Maade, og det nyttede ikke, hun kaldte paa sin Dreng bag den lukkede Dør: ubønhørt maatte hun gaa bort. Da *Henri* snart fyldte 7 Aar, havde hans Fader, der elskede denne Dreng, Ret til at tage ham, og han førte ham nu med hjem til Hasle Præstegaard. Han vilde ikke have, at Sønnen maatte sættes til Studeringer, da disse i Tiden kunde føre ham til Kjøbenhavn, og for enhver Pris skulde det forhindres, at Moderen kom i Forbindelse med ham; han blev da sat i Realskolen i Aarhus og maatte hver Morgen ride derind de halvanden Fjerdingvej fra Hasle[1]).

I Oktober 1843 sendte Chr. Winther ham følgende Digt over til Præstegaarden[2]):

[1]) Ovenstaaende er meddelt mig af *Henri Werliin* selv. [2]) Dette, som det næste Digt, offentliggjøres her med *H. Werliins* Tilladelse.

Min lille Henri, mindes Du
med Venlighed Din Ven endnu?
Jeg husker Dig saa grumme godt,
jeg husker Alting, Stort og Smaat!
Jeg lovte Dig — det veed Du nok? —
at, hvis blandt Kammeraters Flok
Du Nummer Eet i Klassen blev,
jeg vilde skrive Dig et Brev
paa smukt, forgyldt Papir — ej sandt? —
med Billeder paa hver en Kant!
Men se, *det* Haab kun leved kort;
Du rejste jo saa hurtigt bort,
og jeg fik ikke Lov dertil.
Dog — for at trøste mig — jeg vil
nu skrive til min lille Ven
og lade, som Du var her end,
og tænke, at Du hos mig sad
og at Du ret var god og glad,
at, naar engang Du bliver stor,
Du dog skal se, jeg holdt mit Ord.

Jeg tænker tidt med Længsel paa
den Tid, jeg Dig hos Moder saae,
og Du var lystig, sprang og lo;
og alle Andre, maa Du tro,
som kjendte Dig og leve her,
Dig mindes og Dig have kjær.

Siig, husker Du, dengang vi To
gik sammen, og Du nikked, lo
til Moder, som med *Ida* sad
i Vinduet og saae, hvor glad
Du vandrede med mig til Bad?
Og hvor paa Gaden hist vi saae
et Bur med mange Lærker smaa,
en Lærkefa'er, en Lærkemo'er
og syv smaa Lærkebørn, jeg troer.
Og da fra Stranden saa vi kom,
hvordan vi kjøbte Kager, som
Du siden hjemme delte om?

Du seer, jeg husker Dig jo godt
og mindes Alting, Stort og Smaat.

Nu vil jeg hilse Dig fra Hver,
som Du har kjendt og var Dig kjær:
fra *Bedstefader* — han vist staaer
Dig levende, som fra igaar?
Han roste Dig og var Dig god,
naar Du i Skolen brav Dig stod;
og, naar Du flittigt havde læst,
han gav Dig Skillinger til Din Hest! —
Fra Onkel *Monrad*, som var stræng
og altid raabte: „Rask, min Dreng!“;
fra Tante *Monrad*, *Ada*-Moer[1]),
som nu kan snakke og er stor;
fra *Viggo*[2]), som i Vuggen laa
og endnu ej kan rigtig gaa;
fra *Thora*[3]) og fra hendes Mand;
saa lystigt med Dig leged han,
da Du i sidste Sommer blid
paa Bakkehuset[4]) var en Tid
og pladskede i Baaden *der*,
som sejled paa det lille Kær;
fra *Bernth*[5]) og *Laura*[6]) og fra *Klem*[7]),
jeg tænker dog, Du mindes dem;
. . . .
fra *Krausse*[8]), som Du godt har kjendt,
fra Portner *John* og Kusken *Bendt;*
Marie, Pigen, som jo har
Tekopper givet Dig, et Par,
hun er nu borte, og Din Ven
den lille *Albert Paulsen*[9])
er med sin Moder rejst sin Vej,
retsnart vi se ham vistnok ej.

Men siig: Hvem gjemmer jeg til sidst?
Dit Hjærte gætter det dog vist?
Fra *Hende* hilser jeg, som er
Dig hellig, dyrebar og kjær,
som drog Dig kjærligt til sin Barm
og bar Dig paa sin bløde Arm;

[1]) Nuværende Professorinde *Frederiksen*. [2]) *Viggo Monrad*. [3]) Fru *Petersen*. [4]) *Petersens* boede som Nygifte paa Bakkehuset. [5]) Hans Onkel *B. Jensen*. [6]) Dennes Hustru. [7]) ? [8]) *Lütthans's* meget betroede Bogholder. [9]) *Thorvaldsens* Dattersøn.

som tidt har klædt Dig af og paa
og kysset Dig, naar lunt Du laa
i Sengen; som har redt Dit Haar
og tørret Dine Øjne, naar
Du græd, og trykket Læben varm
der, hvor Du havde stødt Din Arm;
som vaaged tidt med kjærlig Frygt,
mens Du i Slummer laa saa trygt;
som sendte Dig sit Taareblik,
da ned ad Trappen hist hun gik,
mens Du endnu deroppe stod
og aned ej *Hvad* Du forlod.
Glem *aldrig*, Henri, dette Blik,
som hun Dig sendte, da hun gik;
thi her paa Jorden findes ej
to Øjne til, som paa Din Vej
vil vogte med *den* Kjærlighed,
som ej af nogen Grændse veed!
Hun ene sørger kun for Dig,
men tænker aldrig selv paa *sig;*
hun vaager ofte i sin Seng
og tænker paa sin lille Dreng;
hun nævner i sin Drøm Dit Navn
og troer, hun har Dig i sin Favn;
og, naar hun sender Gud sin Bøn,
hun mindes først og sidst sin Søn.

O, Henri, bliv da from og god,
og gjør *Din Moder* ej imod!
Gjem hendes Billed som en Skat!
Lig Maanen i den stille Nat
— *Din* Maane — vil *det* lyse klart
og vise Dig hel aabenbart
den Vej, Du sætte bør Din Fod,
for ret at blive from og god.
Tænk evigt paa Hvad *hun* saa tidt
Dig hvisked i Dit Øre blidt!
O, glem ej disse milde Ord,
da vil Du vandre trygt paa Jord!
Da vil Din Moder, elskte Ven,
med Fryd engang Dig se igjen,
og Du vil vorde hendes Trøst,
ja, hendes Stolthed, hendes Lyst!

Glem ej Din Moder! Glem ej Gud!
Gak saa med Fred i Verden ud!
Og nu Farvel! Farvel igjen!
Tænk ogsaa venligt paa Din Ven
C. W.

Dette Digt holdt *Henris* Fader tilbage; ikke før i 1857 fik han det selv at læse, da hans Moder gav ham det.

Fra Julen 1843 stammer følgende Digt til *Ida;* det er skrevet med store Bogstaver paa et bredt Kvartark med Forsiringer og et engelsk Staalstik, der forestiller en Familie, som nyder Julenadver:

Nu er da Julen kommen igjen!
Sig hele Verden glæder i den.
Paa denne Tid blev han jo fød,
som frelste al Jorderig af Nød,
som viste den Vej, vor Fod bør træde;
og derfor møde vi den med Glæde
og takke Gud for det svundne Aar
og haabe paa det, som forestaaer.

Nu overalt er der Lyst og Gammen,
nu overalt man kommer sammen
og morer sig, det Bedste man kan,
baade Dreng og Pige, Kvinde og Mand.
Man løber omkring i alle Butikker
og søger de Smaating, som sig skikker;
thi det er jo ej saa let en Sag
at finde Noget til Hvers Behag.

Hvor der bliver kjøbt en Mængde Sager:
Billeder, Lys og Frugter og Kager,
Legetøj, Bøger, Blomster og Stads,
smaabitte Kurve, fyldte med Knas;
der bliver syet smaa Poser og Punge,
Trøstere, Puder, til Gamle og Unge;
Dukker af alle Slags man seer,
Konfekt, Deviser — og meget Mer!

Men rundt omkring i hveranden Gade
seer man nu Børn, saa muntre og glade;
thi Hver, som iaar var lydig og from,
indlades i Julens Helligdom,
og Hver faaer Lidt af den Herlighed,
som Slægt og Venner dem holde bered;
til Juletræet, som glimrer saa smukt,
de komme med og plukke dets Frugt!

Du sidder nu venlig hos Din Moder
og husker dog vist paa Din lille Broder!
I tænke vel Bægge: „Var *Henri* her,
da var os Julen først rigtig kjær!"
Og derfor, min *Ida*, maa Du se
Dig rigtig from og venlig at te
og være Din Moder til Trøst og Glæde,
at hun ej altid skal sørge og græde.

Jeg sender Dig her tre Djævleunger
med Horn i Panden, med røde Tunger;
de to er lange, men een er tyk;
giv Glasset øverst et lille Tryk,
saa skal Du kun se, hvor de kan danse,
stige og synke, sno sig og svanse;
og Ingen af dem vil blive træt;
saasnart Du vil, de muntre sig ret.

Saa følger en Bog, som er ganske god;
læs Du i den med trøstigt Mod!
Og saa lidt Sødt jeg tillige sender —
Du mærker vel, at Din Smag jeg kjender?
Alt Godt jeg ønsker Dig, man kan tænke,
at Gud de artige Børn vil skjænke,
at Glæde Du gjøre Din Moder især,
da bliver Du Gud og de Gode kjær!

Fra Din Ven
Christian Winther.

Det er let kjendeligt, at der ikke er den ømme, vemodige Tone i dette Digt som i det forrige; Moderens stadigt blødende Saar, fordi hun havde mistet sin

Søn, bragte ogsaa Chr. Winthers Hjærte til at bløde og greb dybt ind i hans Tilværelse. Han delte oprigtigt al hendes Sorg med hende og beklagede sig ikke derover. Han siger: „Sorg! O, hvor rigt er ikke dette Ord, naar det angaaer dem, man elsker! Det kan jo indeholde Alt — baade det Bitre og Søde af Frygt og Længsel.“ [1]) I hendes Navn skrev han det Digt, som han har offentliggjort under Titelen: „En Moder til sin Søn“ [2]):

Naar Natten ret er stille,
og Alting er i Ro,
min Søn, min søde, lille,
jeg kommer til Din Bo.

Thi Gud mig det forunder,
naar Hvilen falder paa,
engang imellemstunder
i Drøm til Dig at gaa.

Da seer jeg Dig, Du Kjære,
min Glædes-Smertes Søn!
Ak, kun en Drøm maa være
min Kjærlighed til Løn.

Jeg seer Dig tegne, skrive
og læse flink i Bog,
at Du kan rigtig blive
mig baade from og klog.

Jeg Dig i Haven møder,
jeg seer Dig i Din Seng,
jeg seer, Du lystigt støder
Kuldbytter hist i Eng.

Du har *de* Kinder røde,
Du har *de* Øjne blaa,
Du har *de* Læber søde,
som tidt jeg kyssed paa.

[1]) Sml. Digtn. VIII, S. 154. [2]) Smsteds II, S. 43.

Nu kysser jeg dem ikke
de Roser paa Din Kind!
Nu kan i Dine Blikke
jeg aldrig skue ind.

Ak, jeg kan ikke knuge
Dig tæt her til mit Bryst,
ej for mit Hjærte suge
af Dine Læber Trøst! —

Siig, tænker Du paa hende,
der græder for sin Søn?
Siig, lever hendes Minde
end i Din Aftenbøn?

Siig, husker Du min Stemme?
Siig, husker Du mit Blik?
Ak, kan Du Timen glemme,
da bort fra mig Du gik?

Du aner ingentide
de Taarer, jeg har grædt!
En Moder, maa Du vide,
kan aldrig vorde træt.

Som ensom Fugl i Skoven
kun synger Sorgens Sang,
saa sorgfuld over Voven
er nu min Tankes Gang.

O, aned Du min Længsel,
Du skyndte Dig sombedst
og flygted fra Dit Fængsel
til Den, som er Dig næst,

til Den, som har Dig baaren
med Kummer og Besvær,
som døbte Dig med Taaren
og har Dig dog saa kjær!

Lev vel! Lev vel, Du Kjære!
Jeg sukker ømt Dit Navn;
ret aldrig skal jeg lære
at tænke klart Dit Savn.

Jeg folder mine Hænder
for Dig, min Smertes Søn!
For Dig til Gud jeg sender
hver Stund mit Hjærtes Bøn.

Heller ikke dette Digt kom Sønnen ihænde; han læste det først langt senere, og da paa Tryk.

Moderen synes at have faaet Breve fra Sønnen, men ikke af den Art, at de tilfredsstillede hende. Herom vidner følgende, i 1844 skrevne, hidtil utrykte Digt af Chr. Winther:

De to Breve.

Tryk disse Breve til Dit Bryst,
Dit moderlig-trofaste Hjærte!
De har dog altid *nogen* Trøst,
skjøndt, ak, de avle ogsaa Smerte!

Nej, Drengens Haand var ikke fri
og selv hans unge Tanke bunden,
saa der er ingen Sandhed i;
thi grusom Tvang fik lukt ham Munden.

Jeg mellem hver en Linie saae
det Spørgsmaal: „Ak, hvi maa jeg ikke
min Moder hilse?“ — og der laa
en yndig Vemod i hans Blikke.

Thi han har arvet just *Dit* Sind;
han har det samme Dyb i Tanken;
ham lokkes Taaren frem paa Kind,
just som hos Dig, ved Hjærtets Banken.

Han *glemmer* ej, det har jeg sagt;
thi *jeg* det veed, at ingensinde
Dit Øjes og Din Stemmes Magt
kan af et Hjærtes Tanke svinde.

Og, naar den kommer da, den Dag,
da han og Du skal atter mødes,
vil der i bægge Hjærters Slag
den gamle Himmel huldt gjenfødes.

Sig selv som *Julies* Elsker forener Chr. Winther med Sønnen i følgende Henvendelse til hende[1]), der maaske dengang var hos sin Fader paa Skodsborg:

Naar dybt i Nattens lune Skjød
Dit Hoved Du til Hvile bringer,
Du siger, at det ofte lød
som Flagren af usete Vinger;

de svæved om Dit Lejested,
saa lette, susende og milde;
men Hvad det var, Du ikke veed?
Du veed det nok, ifald Du vilde!

Det er to Sjæle, som sig frit
i Nattens stille Favn tør hæve;
det er to Hjærter, der til Dit —
til deres Helligdom hensvæve.

Det ene, ungt og let, i Løn
sig svinger over Land og Havet
midt i den fromme Aftenbøn,
hvormed Du selv det har begavet.

Det andet, lige ømt og tro,
fra Stadens lumre Mure haster;
højtblussende og uden Ro
det heftigt for Din Fod sig kaster.

Det ene i sin milde Fred,
urørt af Verdens Smuds og Bærme,
tør frit fra Himlen dale ned
og frit sig Helligdommen nærme.

Det andet, ak, med Verdens Færd
og al dens Trængsel saa fortrolig,
med hellig Sky Dig kommer nær
og svæver om sin Andagts Bolig.

[1]) „Til Een“, Nr. 50.

Men Hvad Dit rige Hjærte dem
saa kjært, saa elskovsfuldt, har skjænket
vil bægge To til Gravens Hjem
bevare helligt og ukrænket.

Senere lyder det[1]):

Mens sorgfuld jeg mig her har sat
i Ly af Lindens Kroner,
kling, Citar, i den tavse Nat
de allersødeste Toner!

O, Citar, væk Din milde Klang,
mens Nattens Stjærne smiler,
og send en sagte Vuggesang
did, hvor en Moder hviler.

Og det urolig ømme Sind
i søden Søvn Du vugge!
Aand Taaren bort fra hendes Kind,
og stands de bitre Sukke!

Er hun end tavs, er Øjet lukt,
jeg veed dog, Hjærtet vaager;
jeg veed, hvorhen dets milde Flugt
gaaer gjennem Livets Taager.

Det vandrer over Mark og Eng
hen over Havets Vover
did, hvor den lille, kjære Dreng
i Nattens Favntag sover.

Og som hans Engel kjærligt hun
i Slummer ham maa dysse,
mens paa hans Øjne, Kind og Mund
hun trykker søde Kysse.

Hun sidder ved hans Lejested
og plejer tro, med Smerte,
den Sæd, som selv hun lagde ned
i Drengens spæde Hjærte.

[1]) „Til Een“, Nr. 105.

Hun vogter hver en Plante ømt,
hvis Frø hun ham har givet,
saa Hvad han mener kun var drømt
skal bære Frugt i Livet.

Saa trykker hun ham til sit Bryst
med Vemod og med Glæde
og skjænker ham saa sød en Trøst,
ifald han vilde græde. —

Et Baand, et helligt, er der lagt
imellem ham og hende;
ej Verdens Bud, ej Himlens Magt
kan skille disse Tvende.

Paa hint usynlig stærke Baand,
som Engle trygt bevare,
gaa Tankerne fra Aand til Aand
lig Demantperler klare.

Men dybt vil præges i hans Barm
hvert Ord, og hendes Stemme
har tændt hans Sjæl en Fakkel varm,
som aldrig han vil glemme.

Og Gud bevare vil den Skrift,
den hellige Kjærtes Lue,
og naadigt svække hver en Gift,
som vilde hans Hjærte true! —

Nu har jeg sjunget! — Sorrigmat
mit Strængespil jeg slænger;
ustandset i den tavse Nat
min Taares Væld fremtrænger.

At saadanne Digte ere udsprungne af den ærligste, dybeste, ømmeste Følelse, og at de inderligt maatte røre en Moders Hjærte, er tydeligt nok. Et yderligere Beviis for, hvorledes Smerten i dette Forhold har gjennemtrængt Chr. Winther, og endvidere et Beviis for, hvorledes hans Oplevelser blev til Digtning, og tilsidst et Beviis for, hvor

meget virkelig Digter han var, har man i „Alfernes Plejesøn“, som er skrevet netop i denne Tid[1]). Dette Digt er aabenbart et Foster af de her omtalte Forhold. Chr. Winther lader Alferne tage Naturbarnet fra dets Moder og faaer derved Lejlighed til at skildre Moderhjærtets uendelige Smerte ved, at hendes Dreng er berøvet hende, denne Smerte, som han netop selv var Vidne til. Det er jo et Ekko af de nys meddelte Digte, naar det i Slutningen af „Alfernes Plejesøn“s anden Sang hedder:

For hvert et Suk, der letted mildt
det pinte Moderhjærte,
een Tanke vakte atter vildt
en Længsel og en Smerte:

„Min Thorvald, o, min lille Dreng!
„O gruelige Smerte!
„Hvem reder nu i Kvæld Din Seng
„og lytter til Dit Hjærte?
„Hvem viser Dig de hvide Lam,
„Daadyrene i Lunden?
„Den gule Gæsling paa sin Dam?
„Hvem la'er Dig klappe Hunden?

„Hvem glatter nu Dit blonde Haar?
„Hvem tørrer Dine Taarer
„og kysser Dig og trøster, naar
„den runde Arm Du saarer?
„Hvem pusler om min egen Søn?
„Hvem pynter Dig en Dukke?
„Hvem læser nu sin Aftenbøn
„paa Knæ foran Din Vugge?“[2])

Freya græd jo Taarer, som vare Guld. Saadanne Taarer er der i dette Digt. Winthers Profeti om, at Moder

[1]) Første Gang offentliggjort i *Heibergs* „Urania“ 1844. [2]) Sammenlign hermed Versene S. 33.

og Søn igjen skulle mødes, maa det forbeholdes Fremtiden at give Oplysning om.

Ida Werliin havde en vanskelig Natur, i hvem Moderen saae en Blanding af Faderens og *Josephine Lütthans's*. Hun var født to Maaneder for tidligt, hvorfor hun maatte plejes op i Bomuld og bades i Rødvin. Moderen fik hende saaledes ved utrolig Omhu nogenlunde bragt paa Fode; men, da *Ida* var en sex-syv Aar gammel — altsaa i den Periode, hvori vi nu befinde os — laa de om Sommeren ovre paa Møen, og her fandt et Fruentimmer paa en Aften at iklæde sig et hvidt Lagen og forskrække hende; *Ida* fik da Krampe, som hun hele sit Liv igjennem kom til at lide af. Hun blev først sat i *Susette Dalgas's* „Dannekvindeskole"; men, da en Konflikt med Kammeraterne *der* foranledigede, at hun efter Bestyrerindens Forlangende maatte fjærnes derfra, gik Winther op til sin Ven *Spangs* dygtige, ædle og dannede Enke, der allerede i sine Jomfruaar havde bestyret et Pigeinstitut og nu i Forening med flere Lærere underviste sine egne og nogle Venners Børn; til hende sagde han: „Tag *Ida* paa Parti med Deres *Benny*, og opdrag hende; gjør for hende Hvad De kan! De aner ikke selv Hvad De derigjennem kan udrette for at gjøre mig lykkelig." Fru *Spang* lod sig overtale, og *Ida* blev optagen i det smukke Samfund, som i mange Aar drog Mange til det *spangske* Enkehjem. Saa var hun da *der* hele Formiddagen, og om Eftermiddagen læste en af Fru *Spangs* Døtre Lektier med hende. —

En Morgen kom hun, aldeles exalteret, løbende op i Skolen, hvis Lokale var i Snaregade; „tænk," raabte

hun, „min ene Fader har henne ved Gammelstrand været oppe at slaas med den anden. Min Stiffader fulgte mig til Skole, og saa kom min rigtige Fader og vilde tage mig; de sloges med deres Paraplyer, saa de brækkede dem, og imens løb jeg." Aldeles hvid i Ansigtet og rystende over hele Legemet arriverede Chr. Winther snart efter; han bad Fru *Spang* om, at *Werliin*, i det Tilfælde, denne kom derop, paa det Bestemteste maatte blive afviist. Dette skete, kort efterat Winther var gaaet, og *Werliin* maatte, trods sin Paatrængenhed og Uforskammethed, vandre bort med uforrettet Sag. Hvor ubeskrivelig ubehagelig en saadan Scene var for den fintfølende Chr. Winther, kan Enhver sige sig selv.

Fru *Werliin* var fra sin Faders Hus flyttet op i Studiestræde (gl. Nr. 62, nu Nr. 19). Winther var naturligviis her stadigt hendes Gjæst, og det ikke hemmeligt, men saaledes, at Alle, der gjorde hende Visit, traf ham siddende i hendes Stue[1]). Hun besøgte tidt om Aftenen *Agerskovs*, som da boede paa Vodroffgaard, ude ved St. Jørgens Sø. *Chr. Agerskov* ledsagede hende da hjem og bemærkede ved den Lejlighed godt Winther følgende efter dem i nogen Afstand, indtil han tilsidst skjulte sig i en Kjælderhals ligeover for hendes Bolig.

Det var hans Sædvane om Morgenen at sende hende Blomster, der ofte vare ledsagede af Billetter med Digte, hvoraf mange ere aftrykte i den offentliggjorte Samling til hende. Han siger, at han bliver tavs, naar han sænker sig i hendes Ynde, og tilføjer saa[2]):

[1]) Fru *A. Nielsens* og Fru *Rovsings* Meddelelse. [2]) Nr. 83 af Digtene „Til Een".

Saa tag da Blomsterne, jeg sender,
og lad dem være mine Bud!
Min Tanke kysser Dine Hænder
med Tak, Du Elskede, til Gud.
Hvad ej mit Ord, hvad ingen Klang,
men kun et Blik Dig tolke kunde,
skal Dig de tavse Blomstermunde
forkynde — duftende en Sang.

Flere Digte vise, at han ogsaa selv fik Blomster fra hende[1]). Han synger:

Tak, Elskte, for det Blomsterbrev,
som med Din kjære Haand Du skrev!
Jeg læser det med henrykt Sind
og seer mig paa hvert Bogstav blind,
beruses i dets rige Glans
og sværmer i dets dybe Sans!
Med hver en Duft af Blomst og Blad
fra Dig en Tanke følges ad,
og hver en Farve er en Klang,
en øm, en kjærlig, liflig Sang,
der toner fra et Fredens Hjem
og maner Længsels Sukke frem.

Han betragter de enkelte Blomster og siger da:

En Mildhed er deri, en Fred,
men dog en dyb Vemodighed.
Hver Duft er som et sagte Suk,
fremlokket ved en Taaredug;
thi, seer jeg dem i Øjet ret,
har alle Blomsterne jo grædt,
og alles Kind er blank og vaad!
O, siig, hvad tyder deres Graad?

Hun sender ham en Rose, hun har drevet frem, og, da den visner, mener han, at det er hans Feberglød, der har dræbt den; saa synger han bedrøvet dens Ligsalme.

Det første af de Digte „Til Een“, han har offentlig-

[1]) Nr. 46, 59 og 64 af Digtene „Til Een“.

gjort efter 1843, maner hende til ikke at trække Tiden ud inden deres Forening; hvor inderligt synger han da ikke[1]:

O, lad ej svinde
Timen unyttet bort!
Nornerne spinde,
tvundet af Rødt og Sort,
Livstraaden altfor kort, —
lad den ej svinde!

Elskede, Kjære!
Kom til mit stille Bryst,
jeg vil jo bære
Dig og Din Sorg og Lyst,
hvil i min Arm saa tyst —
Elskede, Kjære!

Smykker den blanke,
levende Ædelsten,
Taaren, min ranke,
duftende Rosengren?
Ak, hver Din Taare ren
bli'er mig en Tanke.

Yndigste Lilie!
Fyldig og blid og øm!
Er det Din Villie,
sejle vi Livets Strøm,
drømme den samme Drøm,
yndigste Lilie!

Lad da ej svinde
Timen uænset bort;
Nornerne spinde,
tvundet af Rødt og Sort,
Livstraaden altfor kort —
o, min Veninde!

Medens det ellers er karakteristisk for Chr. Winther, at han sjældent skildrer Aftenen og Natten, men helst

[1]) „Til Een“, Nr. 24.

dvæler ved den friske, lyse Morgen eller den klare Dag, og medens disse straale over hans i tidligere Tid skrevne Kjærlighedssange, gaaer der igjennem Digtene „Til Een“, inden hun var bleven hans Hustru, en Sorgens Aften- og Nattestemning; hendes dybe Smerte har denne Virkning paa ham; han siger nu Hvad han ikke før har sagt:

„Thi ak, paa Livets Strande,
„langs Verdens vilde Strøm,
„er Smerten kun det Sande,
„men Glæden — er en Drøm[1]).

Mange af disse Digte ere skrevne om Natten for at sendes hende om Morgenen. Et begynder han saaledes: „Det er Midnat, Alt er stille“[2]), et andet saaledes: „Nu Dagen lukket har sit Øje, bag Skyen alle Stjærner dø“[3]), et tredie[4]) har følgende Indledningsvers:

Se, Vintersolen bleg og mat
bag Skyen daler ned;
der kommer nu den stille Nat
og tager Maanen med
og kalder Stjærner hist og her
fra Himlens Dybde frem
og siger: „Kom Du kun og vær,
som var Du i Dit Hjem“.

Han siger[5]):

Naar Natten kaster sine Skygger
ud over tavse Sø og Kyst,
da kommer Sorgen hid og bygger
sit Natteleje i mit Bryst;

eller[6]):

Naar Dagen er bortgangen
og Natten falder paa

[1]) „Til Een“, Nr. 90. [2]) Nr. 32, IV. [3]) Nr. 68. [4]) Nr. 82. [5]) Nr. 66. [6]) Nr. 91.

og alle de smaa Stjærner
paa Himmelbuen gaa,
da slumrer vel mit Øje;
men Tanken iler frem
og søger gjennem Drømmen
til sit elskede Hjem.

Atter hedder det[1]):

Jeg drømmer om Dig i Nattens Stund,
at jeg kysser Dine Kinder,
at jeg kysser Dig paa Din røde Mund,
mens hede mine Taarer rinder;
der er da en Vemod i Dit Blik,
en Verden saa fuld af Kummer,
der jager mig som et Dolkestik
i Hjærtet og af min Slummer.

Jeg drømmer om Dig i Nattens Stund!
Vi staa paa den grønne Banke,
hvor Sundets Bølger ligge i Blund[2]) —
og Hver har sin egen Tanke:
fjærnt over Havets violblaa Vand
Din Længsels Duer er fløjne;
jeg drukner min Længsels stærke Brand
i Dine velsignede Øjne.

Jeg drømmer om Dig i Nattens Stund,
jeg synes, vi vandre alene,
tavse og stille i Vaarens Lund
under duftende Bøgegrene;
det vifter saa mildt, det aander saa sødt,
og vore Hjærter er stemte
som Æolsharper og tone saa blødt —
men Smertens Sange er glemte.

Jeg drømmer om Dig i Nattens Stund,
jeg synes, at, ramte af Døden,
vi ligge sammen i Jordens Grund
og vente paa Morgenrøden.

[1]) Nr. 81. [2]) Vistnok ved Skodsborg.

Som nylig vaagnede, hviske vi tyst,
forventningsfulde og glade;
vi have velsignet Fred i vort Bryst
og Intet mer, som vi hade.

Han siger[1]):

Jeg vaagner tidt i Nattens Stilhed
med Blikket paa Dit mørke Hus.

Han vandrer derhen og synger da[2]):

Hvor jeg af Længsel bæver
hist i den kolde Nat
og mod Dit Vindve hæver
mit Blik, af Taarer mat.
. . . .
Men tavs jeg staaer alene
og vandre maa min Vej
paa Gadens øde Stene —
selv Du mig aner ej!

Saa synger han til hende[3]):

Du vilde Hjærte, sov i Fred!
Din underfulde Vugge
staaer aldrig stil, men op og ned
den svæver, som ved Havets Bred
de hvide Maager dukke.

O sov, Du kjære Barn, og lad
Dig ej af Drømmen skrække!
Vid: efter Storm og Regnens Bad
vil alle Skyer skilles ad,
som end Din Himmel dække.

O, sov, og lad mig kalde hid
ved Citrens klare Strænge
en Vagt saa stærk, saa kjæk, saa blid,
der stande skal, beredt til Strid,
tro ved Din Vugges Gænge.

[1]) Nr. 83. [2]) Nr. 63. [3]) Nr. 35.

Se, *Fredèn* med sin Oliekvist
og *Glemsel* med sin Dvale
og *Mod* med Blikket selvbevidst!
Se, *Trøsten* nærmer sig jo hist
fra *Haabets* grønne Dale.

Tro ogsaa lidt paa *Kjærlighed!*
Den vaager hos Din Vugge.
Ved den, paa rette Stund og Sted,
Du til en rig og evig Fred
Dit Øje skal oplukke.

Næste Nat, han synger til hende, spørger han[1]):

Har Du alt længe sovet?
Ligger Du sødt i Blund?
Hviler Dit trætte Hoved?
Smiler i Fred Din Mund?

Er Din Tanke saa standset
sidst i en mild Akkord?
Søvnen valmuekranset
jog den Dig Smerten bort?

Under den hvide Kappe
slumrer Dit blonde Haar?
Ned fra Himmerigs Trappe
Drømmen saa sagte gaaer?

Maler en liflig Scene
sig for Dit anende Sind?
Ligger Din Haand, den ene,
under Din fine Kind?

Ligger ved Hjærtets Kilde
Haanden, den anden, blødt?
Dæmper den *der* de vilde
Smerter venligt og sødt?

O, det yndige Billed,
som for min Sans opgaaer!
Rent og purt det stillet
her i mit Indre staaer.

[1]) Nr. 36

Fjærnt, som Klokkens Kimen,
der kalder til Nattens Ro,
aner mit Hjærte Timen,
da jeg tør hos Dig bo.

Saa om Morgenen lyder det til hende[1]):

Har Du sovet sødt inat?
Har sig ogsaa rigtig ømme,
kvægende og milde Drømme
om Din Hovedpude sat?
Har de smukt med deres Vinger
viftet om Din varme Kind,
sendt til Hjærtet Blikke ind,
som det Fred og Hvile bringer?
Har de deres Hænder lagt
venligt paa Din kloge Pandes
Hvælving? Viist Dig fjærne Landes
underfulde, sære Pragt?
Har de rakt Dig Glemsels svale,
hjærtelettende Pokal
hist i Kunstens rige Hal
eller i de stille Dale?
Har de og med Sang og Klang,
med de smidig-bløde Toner
fanget, som i snilde Doner,
Sorgens Tanker dennegang?
Er min Rose vaagnet bleg,
eller har Din Slummers søde
Trolddom livnet Dine bløde
Kinder med sit friske Præg?
Har det end sin stærke Lue,
dette Øje, hvor nedlagt
Guden har den hulde Magt,
som mit Hjærtes Storm kan kue?
Da jeg priser Drømmens Gud!
Da jeg rejser ham et Alter,
synger ham en hellig Salter
og hans Ære breder ud.
Og jeg vil end ej forlange,
at han mig skal føre frem
i Dit rige Drømmehjem —
for at plage Dig med Sange.

[1]) Nr. 28.

Nok Du vist Dig plage lod
af *de* Tanker — sønderrevne,
af *de* Blade — slet beskrevne —
ak — men med mit Hjærteblod! —
Som „Godmorgen“ jeg dog sender
Dig eet lille Blad endnu,
mens jeg ømt i Tanken, Du,
kysser bægge Dine Hænder.

Han røber stadigt Lyst til at føre hende bort fra den store By og fra hendes Bolig:

her midt blandt Dine Husspioner,
der øve Hundens skarpe Sans,
hvor Du, min søde Rose, troner
som Smykke i en Tornekrans.[1])

Han siger[2]):

Paa Landet skal Du leve,
der er saa godt at bo,
Naturen evigt skifter
og har dog evig Ro.
Ud fra det skumle Stræde!
Hist er saa lyst og vidt;
der Vaarens Luft tør svæve
om Dine Kinder frit;
. . . .
der tier den fule Klaffer,
der høres saa lidt til Suk,
kun Stærens Sladder lyder
og Duens Vemods-Kluk.
Os Dagen jævnt skal vandre
sin stille, bløde Vej,
imellem os skal ej træde
noget fremmed Ja og Nej.
Du slumrer ind ukrænket,
Du vaagner op til Fred —
og seer Dig om og finder
slet intet *Men* derved. —

Da *Heiberg* i sin Afhandling „Lyrisk Poesi“[3]) omtaler Chr. Winthers „Digtninger“, siger han: „Hvad den

[1]) Nr. 34. [2]) Nr. 69. [3]) Intelligensblade Nr. 26—27, 15. April 1843.

erotiske Cyklus „Til Een“ angaaer, da er det dens værste Fejl, at den ligesaa gjærne kunde hedde „Til Alle“. Den samme Digter, som ellers med saa stor Virtuositet har malet os sine tidligere Elskerinder saa lyslevende, som om de stod for vort legemlige Øje, synes her næsten at have tabt sit Kridt og sin Farvepalet; thi Gjenstanden springer slet ikke frem med ejendommelige Træk, Læseren faaer intet Billede af den, den „Ene“ seer ud som Enhver, man er forelsket i. I videre Udvikling rekurrerer Dadlen til, at Winther her ikke har meddelt sin egen os velbekjendte, kjære Personlighed, men har stillet sig paa en reflekterende Lyrikers Standpunkt, spillende med abstrakte Følelser uden at give dem Kjød og Blod og skabe dem en Tilværelse.“ — Den Cyklus, *Heiberg* her taler om, indeholder kun de 23 første Digte af de 213, som senere blev offentliggjorte; havde han havt dem alle for Øje, vilde hans Dom vel nok have lydt noget anderledes. Allerede, da Chr. Winther i 1849 i „Lyriske Digte“ havde forøget Samlingen med 67, formaaede man at danne sig et noget fyldigere Indtryk af hans Elskede. De spredte Træk af hans Tegning gjennem disse Digte vil jeg forsøge at samle til et Billede[1]); men jeg veed godt, det ikke bliver meget sammenhængende og levende. Lad mig dog prøve! Hendes Skikkelse, hendes Syslen, hendes Holdning er fuld af Harmoni. Hun er blond[2]) med blanke og bløde Lokker[3]); han siger[4]):

[1]) Jeg ønsker at bemærke, at efterfølgende Skildring af hende — ligesom den i næste Afsnit — var skreven, før Dr. *Vilhelm Andersens* fremkom i Kalenderen Danmark. [2]) Nr. 36. [3]) Nr. 87 og 52. [4]) Nr. 78.

I Dit rørende, blonde,
Dit silkebløde Haar
min vansmægtende Tanke
saa sød en Drøm sig faaer.

De yndigste Noveller
jeg aner i Dit Blik;
jeg ingen Bog saa dejlig
end før for Øje fik.

Som Engle om Madonnas
hellige Hoved staa,
saa tusend Fantasier
en Glorie om Dig slaa.

I dette hendes Blik er der — som sagt — „en *Vemod*, en Verden fuld af Kummer“ [1]); det er klart[2]) og udgaaer med stærk Lue fra Øjnenes „milde Stjærner“ [3]). Der er Dug om dette Øjes Blaa[4]), og han taler om dets Blink og dets Sitren med Brynet[5]), sagtens en Følge af, at „Sorgen har kysset hende“ [6]). Han hilser disse *Øjne* og dette *Blik* saaledes[7]):

To milde Stjærner vogte
saa kjærligt paa min Vej,
at jeg var rent afsindig,
hvis jeg dem fulgte ej.

O, kjære, klare Stjærner!
Bliv ved at tindre smukt,
og led mig over Livets
vildtsvulmende Bugt!

Jeg grunded har saalænge,
men ej til Klarhed bragt,
hvorfra I vel har hentet
hin underfulde Magt,

[1]) Nr. 81. [2]) Nr. 52. [3]) Nr. 42 og 61. [4]) Nr. 27. [5]) Nr. 52. [6]) Nr. 43. [7]) Nr. 61.

saa mild — og dog saa vældig,
saa venlig — og dog saa stærk,
at her paa Jord I virke
et Himlens Underværk.

I fæstet har min Tanke
til dens dybeste Rod,
I vækket har mit Hjærte
og fortryllet min Fod.

O, kjære, lyse Stjærner!
Nu *seer* jeg klart og grandt,
hvor før jeg i Alverden
kun Mulm og Mørke fandt.

O, lær mig og at blusse
som Eders Straale varm!
Lær mig den Flamme tænde,
som I tændte i min Barm!

O, lær mig og at binde
saa fast, som selv I bandt!
Lær mig en Sejer vinde,
som selv I den vandt!

Hold Eders Glans da yndigt
for Sky og Taage fri,
og lad *mig* ene spejle
min Tilværelse deri!

Hendes *Smil* er mildt og stille[1]) og tidt saa hemmelighedsfuldt, at det ret lokker og fængsler. Han spørger[2]):

Hvad mener Du med dette hulde,
æterrene, anelsesfulde
Smil, som fra Dit Bæger
vidunderligt mit Sind bevæger?

Andensteds tilføjer han[3]):

[1]) Nr. 54. [2]) Nr. 41. [3]) Nr. 56.

Ak, i hendes Smil, i Sukket,
i det milde, kjære Blik
har mit Hjærte dybt inddrukket
Evighedens Ungdomsdrik.

Hun har en huld og sød *Stemme*[1]), en klog *Pande*[2]), der er Roser paa hendes lilieskære, bløde Kind[3]), og hendes Læbe er fin og rød[4]); hendes „Kind og Mund smile med sit Purpur, med sin Sne, som en Rose, som en Lilie“[5]); men Sorgen bleger det Alt.

Disse Øjne var forgrædte,
dette Blik var sorrigmat,
disse Læber var saa trætte
og af Smilet rent forladt.[6])

Han taler om hendes „skjønne Lemmer“[7]) og hendes kjærlige, bløde, fine Haand[8]). I hint Brev, som han skrev til *Ludvig Bødtcher*, er han henrykt over dennes Betegnelse af hende som „den Blegrosenfarvede“ og beder, om han maa eje den. Ofte i sine Digte kalder han hende sin Rose[9]) og siger, at der i hendes *Væsen* boer en Sødheds Kilde[10]); han taler om

den Elskovs dybe Mystik,
som jeg har læst i Dit Blik,
i hver Lade, i Din Gang
i Haarets Farve og i Stemmens Klang.[11])

Han priser hendes *Hjærte*, der sukker ømt[12]):

dette Hjærte, som har banket
livligt, kjærligt, rent og purt,
dette Hjærte, som har sanket
Tusendfryd — og Smertens Urt,

[1]) Nr. 79. [2]) Nr. 28. [3]) Nr. 27 og 28. [4]) Nr. 19. [5]) Nr. 19. [6]) Nr. 32 I. [7]) Nr. 19. [8]) Nr. 76. [9]) I Nr. 24, 25, 28, 32 I, 34. 41, 44. [10]) Nr. 52. [11]) Nr. 76. [12]) Nr. 52.

som kun lever, som kun aander
for Hvad der er stort og smukt,
ak, men dybt i Kval sig vaander,
mæt af Livets bitre Frugt.[1])

Dog er hun ingen klynkende og klagende Skikkelse; hun er „glødende som Rubinen, stærk som Karfunkelsten“ [2]); han siger til hende:

Nej — jeg veed, Du dvæler ej
svag i Sorgens Fængselsskranke,
og Din Sjæl ej sygner — nej!
Kjækt paa alt det Skjønnes Vej
sender Du Din stærke Tanke;[3])
thi kraftigt, sundt Dit Hjærte luer.
Du er saa dejlig, fin og kjæk,
og Livets Roser, Mælk og Druer
i Mismod ej Du kaster væk.[4])

Forresten er hun undselig[5]) og blufærdig[6]), uskyldig[7]), *from*[8]) og blid[9]), tryg og fortrolig[10]); han kalder hende „Du hvide Vemodige“ [11]), og tidt er hun tankefuld[12]), naar hun med Haanden under Kind[13]) troer sig alene. Hun er en yndig Viv[14]) med *evige* Ynder, *evig* Skjønhed, der huldt forkynder sig i alt Dette, som kun stammer fra Jord [15]).

Han giver os ogsaa Lov til at kikke faa Øjeblikke ind i hendes Bolig, hvor „hun sysler ret saa nydeligt“ [16]).

For hendes Vindve skyder
en Rosenstok sig op;
ud gjennem Løvet bryder
rødmende Knop ved Knop.[17])

[1]) Nr. 32 IV. [2]) Nr. 54. [3]) Nr. 12. [4]) Nr. 34. [5]) Nr. 5. [6]) Nr. 54. [7]) Nr. 6. [8]) Nr. 6, 18, 41, 64. [9]) Nr. 18. [10]) Nr. 74. [11]) Nr. 41. [12]) Nr. 12. [13]) Nr. 52. [14]) Nr. 39. [15]) Nr. 76. [16]) Nr. 52. [17]) 45.

Lig efterladte, klare Foraarstanker
i hendes Vindve dufter sødt en Klynge
af Blomster, og om Karmen slynge
sig op og ned de lette, grønne Ranker.[1])

Derinde sidder hun og „bruger Pennen ret", eller ogsaa maler hun ved sin Farvelade Blomst og Frugt[2]). En anden Gang træffe vi hende, hvor hun ordner „et Blomsterbrev" til sin Ven, og i Svaret siger han[3]):

Hvor glad i Tanken jeg Dig saae
hist ved Dit runde Bord at staa
alvorlig, som Du være kan,
min søde, ranke Lilievand,
mens under Øjets kloge Vagt
Du ordned disse Blomsters Pragt,
mens Du med Rødt og Gult og Grønt,
med Blaat og Lilla fik mig sagt
saameget Elskeligt og Kjønt!

Saaledes har Chr. Winther glimtviis stillet sin Elskede for vort Øje, som hun stod for ham; men han indrømmer selv, at „i Kjærlighedens Hav *der* svinder jo det Fejlende"[4]). Han vil vandre Livets Vej med hende, til hvem han tør sige[5]):

Jeg seer det grandt, Du favre Kvinde,
at aldrig jeg har elsket før,
men evigt vandret kun iblinde!
Nu veed jeg vist, nu skal jeg vinde
paa Jord min Himmel, før jeg døer.

Spørg ej, om jeg har glemt at klage,
om jeg har ingen Kummer mer!
Ak jo, naar jeg vil Sløret drage
fra Fortids Mørke, og tilbage
jeg paa min svundne Vandring seer.

[1]) Nr. 92. [2]) Nr. 52. [3]) Nr. 46. [4]) Nr. 65. [5]) Nr. 27.

Men *den* skal ligge dybt begravet
som den fra evig Tid var død!
Nu er — som Stjærnen op af Havet —
min Fremtid, rigt med Glans begavet,
af Dine Taarers Strøm jo fød.

Han skildrer, hvorledes hans rige Natur var bleven gold, hvorledes Alt var blevet tomt og øde, Mulm og Stilhed, saa at Livet, Tanken og Haabet døde; og da siger han[1]):

Naar fordum ret en øde Egn
for Livets Sæd man tog i Eje,
da bar man foran Korsets Tegn —
det lysned alle mørke Veje;
det rensede hvert giftigt Dyb,
de vilde Udyr skjalv og frygted;
for Himlens Banner Mørkets Kryb
svandt — som Fantomer — hen og flygted.
. . . .
Dit Kors er *Rosen* i Din Haand,
Din Stemme er en hellig Salme,
dens Klang er Frelsen for min Aand,
og Rosen — vil jo aldrig falme?

O Elskede, Din Kjærlighed
fra Undergang mig har udrevet,
og uden Dig, forvist jeg veed,
jeg hverken sang, ej heller leved.[2])

Han siger hende, hvorledes de ville føre deres Liv sammen[3]):

Ud af Hjærtet vil vi feje
Alt, hvad der er slet og smaat,
samle paa vor Vandrings Veje
os et broget, kostbart Eje
af Hvad der er stort og godt.

At hans *Julie* forstod at nyde og paaskjønne hans Digte, er sikkert; Poesiens Røst, naar den hørtes i ægte-

[1]) Nr. 33. [2]) Nr. 38. [3]) Nr. 11.

fødte Rytmer, kunde trænge dybt ind i hende; med Rette sagde han til hende[1]):

Du, som har Øre for en Sang
og for al Skjønhed Øje,
som følger kjækt en Tankes Gang
i Dybet og det Høje;
Du har en Sjæl saa varm og øm,
der frit sig lader vugge
i andre Hjærters søde Drøm,
af andre Hjærters Sukke.

Hun søgte ogsaa gjærne Berøring med andre Digtere, selv om disse personligt stod hende fjærnt. Herom vidner f. Ex. følgende karakteristiske, hidtil utrykte Brev, skrevet i denne Tid, til hende:

„Højstærede Frue!

Jeg maatte være det utaknemmeligste Menneske, om jeg ikke, i det Øjeblik, jeg sender Dem Deres blomsterkronede Fad tilbage, lagde min oprigtige Taksigelse derpaa og bad det om at overbringe Dem samme med ikke mindre Ynde, end det overbragte mig de fortræffelige Frugter. Jeg spørger mig selv, hvormed jeg kan have gjort mig fortjent til en saa stor Godhed fra Deres Side, og det glæder mig usigeligt, at jeg kan svare mig selv: „Ved Intet!“ Thi at erholde Hvad man har fortjent og følgelig har Krav paa, er jo kun en Rettighed; men alle Rettigheder ere kjedsommelige. Derimod at modtage Hvad man aldeles ikke har fortjent, det er først virkelig at modtage; kun Det er en virkelig *Gave*. Og om Gaverne hedder det jo:

„Sie kommen von oben herab in ihren eignen Gestalten“.

[1]) Sml. Digtn. X, S. 3.

At modtage ufortjente, men derfor sande Gaver, er desuden at leve af Naade; men intet Levebrød er behageligere end dette, naar det uddeles af en elskværdig Dame.

Tillad mig den skriftlige Expektoration, som var bleven mig nødvendig, fordi min invalide Tilstand forhindrer mig fra at overbringe den mundtligt. Snart haaber jeg dog at kunne træde for Deres Øjne med tilbørlig Anstand, det vil sige: uden at støtte mig paa den fæle Stok, som har opvakt russiske Idé-Associationer hos Dem. Ifald Synet af den gjorde samme Virkning paa Etatsraad *Bang*[1]), da kunde den maaske blive foreviget i en ny Udgave af „Sars-Koje-Selo“ [2]).

Med de forbindtligste Hilsener fra min Kone og min Moder har jeg den Ære at undertegne mig

Deres ærbødigste
J. L. Heiberg.

Nye Bakkehus, 2den Oktbr. 1844.

S. T. I Hast!“
Fru Werliin.

Ogsaa *Fr. Paludan-Müller* hyldede hun ved en Nyaarsaften at sende ham „en yderst smagfuld Kurv med Vindruer“ [3]).

I den her omtalte Periode af Chr. Winthers Liv trak han sig mere og mere bort fra de Krese, i hvilke han tidligere havde søgt Oplivelse, og hengav sig nu næsten udelukkende til „den Ene“. Han synes endogsaa gjærne at have villet være for bestandig fjærnet fra Kjøbenhavn; af et Brev fra *Ingemann* til *H. C. Ander-*

[1]) *Ole B.* [2]) Et Digt af denne („Mindeblade fra Rusland“).
[3]) Se Breve fra og til C. W., S. 132.

sen fremgaaer det, at Winther i Begyndelsen af 1841, da *Ingemann* tænkte paa at opgive sin Stilling i Sorø, ønskede at blive hans Efterfølger ved Akademiet *der*[1]). Ikke sjældent i disse Aar søgte han til sine laalandske Slægtninge og Venner. Han var saaledes fra April til Juni 1842 hos sin Stiffader i Maribo, og, da en stærk Storm paa hans Nedrejse nødte ham til at blive i Vordingborg, gjæstede han Iselinge, hvor han blev modtagen med „den vante, gamle Hjærtelighed"[2]). *Aarestrup* siger d. 21nde April 1842 i et Brev til *Chr. Petersen:* „Winther har det godt i Maribo — han har Ro". Frøken *Ross* skriver til mig om ham under dette Ophold: „Hans Humør var yderst slet; han vilde ligesom undfly sig selv; da var Historien med den bortløbne Præstekone lige paa Højden. Lidt efter lidt forslog han dog Tankerne ved behagelig Underholdning med en Enke, som var henrykt over den Opmærksomhed, han viste hende[3]). Men syg paa Sjælen og vred paa sig selv var han — eller forekom han mig at være — *som aldrig før* — endda han havde havt brav Aarsag dertil." — Følgende Brudstykker af Breve fra ham til *Chr. Petersen*[4]) kunne give Indblik i hans Liv derovre; den 9ende April skriver han: „Min gamle, kjære Fader har jeg truffet ved forunderlig god Helbred og i et ypperligt Humør. — Forleden Dag havde *Knud Sidenius* meldt sig, sin Kone og Svoger til *Aarestrups;* men det var ikke saa heldigt endda; thi der var inviteret et helt Selskab. Gud veed, om det var *Aarestrups* eller hans

[1]) Se Breve til *H. C. Andersen*, S. 302. [2]) Breve fra og til C. W., S. 65. [3]) Sagtens Fru *Valentin* (se 2det Bind, S. 280). [4]) Se Breve fra og til C. W., S. 65—67.

Kones Idé. Næppe vare vi ankomne til Saxkjøbing, før *Aarestrup* ogsaa kom hjem fra en Sygerejse; og for hans Dør holdt strax en anden Vogn, som skulde føre ham ud til Pastor *Winther* i Slemminge (1 Mil omtr.). Jeg tog altsaa det Parti at sætte mig paa Præstens Vogn ved Siden af den meget tykkere blevne Doktor, for dog at have lidt Gavn af ham; og fik jeg da ogsaa paa Hen- og Tilbagerejsen en god lun Passiar med ham. Klokken var lidt over $9^1/_2$, da vi kom hjem, saa det mig lidet bekjendte og lidet interesserende Selskab af Damer og Herrer ikke gjorde mig stort Besvær. — *Aarestrup* har forresten en ypperlig Madeira.“ I et Brev fra 12te Maj s. A. hedder det: „Fra *Georg Aagaard* kan jeg hilse Dig; han havde inviteret mig til sin lille Drengs Daab; men jeg kunde ikke komme. Endnu har jeg ikke besøgt ham[1]). — Hos *Aarestrup* tilbragte jeg en Dag og en Nat og i hans Selskab endnu næsten to Dage hos min Broder og min Svoger. Han var, som Du kalder det, meget „fornøjelig“. Omringet af Kone og *otte* Børn tager han sig ret patriarkalsk ud, især siden hans Mave har tiltaget i Omkres. Han paastaaer, at den udvider sig som en Sæk ved den idelige Kjørsel paa de slette Veje. Der kan jo være Noget deri. — Da jeg stundum bliver indbuden til de saakaldte Bispegilder, naar Fader visiterer, hos Præsterne, og jeg ikke altid kan unddrage mig, saa seer jeg adskillige Folk. Saaledes traf jeg forleden sammen med Grev *Knuth*[2]), der

[1]) Dette er udeladt i de trykte Breve. *Georg A.* var en Søn fra Iselinge, Forpagter paa Bennitze ved Maribo, Prokurator i denne By og Politiker (Biogr. Lexikon I, S. 4, *Plougs* Saml. Digte S. 410).
[2]) Den bekjendte *F. M. K.* til Knuthenborg.

lader til at være ret en Hædersmand. Ham vil jeg i Selskab med min Svoger gjøre Besøg imorgen."

Under dette Besøg saae han sidste Gang sin Stiffader. Denne havde længe været svag, men dog arbejdsdygtig og livlig. Den 21nde Jan. 1841 skriver *Aarestrup* til *Chr. Petersen:* „Jeg spiste forleden tilmiddag hos Biskoppen, som er frisk og sund, og som — hvis Engle kan blive gamle — er en gammel, rynket, rystende, vingeløs Engel, kjendelig paa de blaa Øjne." I Foraaret var han „meget fornøjet ved sin *Hannes* Søns Besøg" [1]). — Sommeren gik stille og rart for ham, han var ude paa Visitatsrejse, og d. 29nde Sept. fejrede han med sine Omgangsvenner sin 80nde Aarsdag. Han fuldendte sin Kommentar over Apostelen Pauli Pastoralbreve og var fuldt med i Alt. I November blev han pludseligt syg, og det var da Døden, der meldte sig. „En ubeskrivelig barnlig Sjælero hvilede over ham — han aandede svagt, men uden at lide, og uanfægtet." Da Frk. *Ross* gjentagne Gange søgte at bringe det bestandig forover hængende Hoved i en mere hvilende Stilling, sagde han saa mildt og hengivent: „Hovedet vil i Jorden." Da det blev understøttet af Puder, fandt han bedre Hvile og tilkjendegav det ved en svag Bevægelse og et kjærligt Godnat. „Da lagde Søvnens Fred sig over det milde Aasyn, og Øjenlaagene sænkede sig langsomt over det herlige Blik. En halv Time efter var det udslukt" [2]). — Her mistede Chr. Winther en udmærket Ven, der trofast havde været ham i Faders Sted og „elskede ham som sin egen Søn" [3]).

[1]) Frk. *Ross:* Skildringer af *R. Møllers* private Liv, S. 96. [2]) Smstds. S. 96—102. [3]) Smstds. S. 96.

Den 7ende Dec. 1842 skrev Chr. Winther følgende, tidligere utrykte Brev til Frøken *Ross*[1]):

Kjbhn., Pilestræde Nr. 84.

Ret inderlig megen Tak for Deres venlige Brev og de deri indeholdte Meddelelser. Sandelig, jeg vilde ogsaa saa gjærne i Gjerningen takke Dem for den Omhu, De altid har viist min elskelige gamle Fader; men jeg tilstaaer Dem det oprigtigt: jeg er uden Midler dertil, uden Indflydelse. Dog — skulde der tænkes Noget, eller skulde De træffe en Lejlighed, hvorved De troer, at jeg kan være Dem til Gavn, saa beder jeg Dem at sige mig det, og det skal være mig en kjær Pligt at gjøre for Dem Hvad der staaer i min Magt. Tilgiv, at jeg her udtaler mig rentud, og tilskriv det ikke Mangel paa den Delikatesse, jeg skylder Dem!

Jeg har for lang Tid siden givet formeligt Afkald paa min Mødrenearv, som jeg i sin Tid har oppebaaret, og nu har jeg gjentaget denne Erklæring, opfordret dertil af Skifteretten i Maribo. Jeg har altsaa ingen Fordring til Stervboet efter min Stiffader, og Alt, hvad der er, gaaer ind under Boets Masse. Med Hensyn altsaa til de omtalte Bøger, maa De henvende Dem til Arvingerne selv, og der er vist ingen Tvivl om, at disse jo ville indrømme denne Ubetydelighed. Hvis imidlertid *min* Stemme ved denne Lejlighed skulde komme i Betragtning, har De saa herved med største Fornøjelse og Beredvillighed mit Samtykke til at benytte Dem af Faders Tilladelse. Dette skal jeg tillige underrette *Sidenius* om.

Jeg vil haabe, at man sender mig mine Breve og andre mig vedkommende Papirer, som maatte forefin-

[1]) Overladt mig af hende.

des[1]). Mit Kontrafej vilde jeg nødig skulde komme i fremmede Hænder. Jeg har i Sinde at bede *Sidenius* om paa Auktionen at kjøbe til mig den lille Sekretær og de to aflange, kolorerede Kobbere med italiensk Underskrift, som hang inden for Døren i Salen; de have stor Affektionsværdi for mig; jeg kan huske dem, saa længe jeg kan huske.

Nu, lev vel, kjære Frøken! Jeg mener dette *Levvel* alvorligere, end det i Almindelighed tages ved et Brevs Slutning. Endnu engang takkes De ret hjærteligt for Deres venlige Opmærksomhed mod

Deres forb., ærb.
Christian Winther.

Som før sagt, havde de kjøbenhavnske Venner ikke stor Glæde af Winther i disse Aar. Hos *Chr. Petersens,* hvor han jo tidligere daglig havde været, saaes han sjældnere og viste sig ikke omgængelig, naar han kom der. Den 29nde Dec. 1842 skriver *Aarestrup* i et utrykt Brev til *Petersen:* „Bedrøv Dig ikke over Winther! Der er Digtere nok til i Verden, og man skal lade dem have deres synderlige Lader.“ Af samme Brev og andre til *Chr. P.* fremgaaer det, at *Aarestrup* er inde i Winthers Forhold til Fru *Werliin* og i meget fortrolig Forbindelse med hele hendes Kres. Foruden til sin „kjære Chr. Winther“ sender han Hilsener til „den henrivende Fru *Werliin*“ og *Monrads,* hvis Hus forekommer ham som Aladdins Palads, bygget af Aanden, smykket af en Fe; endvidere til *Carl Petersen,* dennes *Thora* og „Alle, som interessere sig lidt for mig arme

[1]) Ifølge Frøken *Ross's* Udtalelse til mig blev alle *R. Møllers* Familiebreve efter hans Død brændte.

Robinson — eller *Dampe* — eller Hvad Du vil kalde mig." I et Brev fra 21nde Aug. 1844 hedder det: „Seer Du Fru *Werliin*, saa siig, jeg døer af Længsel efter Kjøbenhavn og skriver Vers til Tidsfordriv." — Skjøndt *Aarestrups* Brevvexling med *Chr. Petersen* stadigt fortsættes, høre hans Hilsener til Chr. Winther op gjennem alle disse Aar. Grunden dertil er aabenbart den Afkøling, der fandt Sted i Forholdet mellem Winther og *Petersen*, vistnok endel, fordi hverken denne eller hans Hustru syntes om Fru *Werliin* og Winthers Forhold til hende, men ogsaa paa Grund af Digterens Pengenød og deraf følgende Fordringer til Vennen. *Petersen* havde forstrakt mange gode Venner saa rigeligt med Mønt, at det kom til at gaa haardt ud over ham selv, og i sin Forlegenhed maatte han indkræve sit Tilgodehavende, saaledes ogsaa hos Chr. Winther. Denne sendte ham følgende skriftlige Bud fra Maribo (12te Maj 1842): „Til *Dahlstrøm* skrev jeg strax, men fik ikke Svar fra ham før igaar. Det var ham, skrev han, selv umueligt at staa i Forskud, han havde ingen fremmede Penge mellem Hænder og kunde i denne meget pengetrange Tid ikke gjøre Udveje. Alt i Forvejen havde jeg gjort Skridt for at skaffe mig selv en Sum, som jeg har behov, naar jeg vender Næsen igjen til Kjøbenhavn; dersom det lykkes mig — hvilket *maa* ske i Løbet af 14 Dage — skal jeg dele med Dig . . . . Lev vel, kjære Ven! Vær selv ikke vred paa mig for den ubetydelige Ulejlighed, jeg foraarsager Dig med den Vexel; jeg haaber, at Skæbnens Vexel vil jævne dette som saa meget Andet." Tilsidst blev *Petersen*, da Winther skyldte ham altfor Meget og Intet kunde betale, nødt til at sælge

hele dennes til ham pantsatte Bibliotek, for dog at sikre sig Noget til sin Families Underhold, og man kan jo maaske nok forstaa, at dette fjærnede de to Venner fra hinanden[1]); de saaes senere i *Carl Petersens* Hus, men omgikkes da kun ganske formelt. —

Chr. Winthers Ven *Christen Thaarup* havde i 1839 opgivet sin Skolegjerning og var flyttet fra Helsingør til Kjøbenhavn; til dennes Hjem søgte den betrængte Digter ofte hen. Fra Neu Strelitz skriver han til *Thaarup:* „Hvor jeg skal *fortælle* Dig og Din Hustru, naar jeg engang kommer og overrasker Dig, naar Du sidder og skriver for Andre en eller anden tyk Bog, saa det svider i Dine Arme; det er jo Din Vane! Læg den af — den duer ikke!" Andensteds hedder det: „Hils Din velsignede *Marie* ret hjærteligt fra Din Ven, og gjør mig ikke den Sorg igjen at lade Dig smedde i en Skoles Lænker." Til Fru *Thaarup*, født *Keil*, „den lille, gode Hustru, som er Alt for sin Mand", skriver Chr. W. d. 23nde April 1843: „Jeg takker Dem ret inderligt for al den Godhed og Overbærelse, hvormed De saa ofte har modtaget og taalt mig og mit mørke Sind i Deres fredelige Hjem; det skal jeg aldrig glemme!" Under Brevet tilføjer han: „Tør jeg haabe, at De ikke vredes, naar jeg beder Dem at gjemme medfølgende Ubetydelighed til Erindring om mig?"; han kalder sig tilsidst hendes oprigtige Ven[2]). —

N. P. Nielsens Hus var ellers maaske *det,* i hvilket Chr. Winther kom mest i disse Aar. Omkring 1840 vare *Nielsens* flyttede ud i Frederiksberg Allé — nu

[1]) Dette har *H. P. Holst* meddelt mig. [2]) Disse hidtil utrykte Breve findes i min Autografsamling.

Hjørnet af „Mynsters Vej“ — i en anseelig Villa med to Sidebygninger og en Have, der strakte sig ned til Gamle Kongevej. I sin Teaterhistorie[1]) siger *Overskou:* „Ved sin store Betydenhed som Kunstnerinde og den hende egne Behagelighed og Tække i Omgang med dem, som hun forundte sin Yndest, havde Fru *Nielsen* tiltrukket sig en lille Kres af *beaux-esprits*, som ved deres hyppige Besøg i hendes smukke Hjem i Frederiksberg Allé gjorde dette til et lille *Hôtel Rambouillet*, hvor Underholdningen gik op i Meditationer over Poesi og Kunst, Fremsættelsen af æstetiske Teoremer, Drøftelse af Teatertilstande og gjensidig Beundring. *Nielsen*, der fandt større Behag i at færdes i sin Have eller ude blandt joviale Venner, end i Kunstfilosoferen, deltog sjældent i det Slags Diskussioner . . . . . . Fru *Nielsen* var den Hyldede, *Høedt* Oraklet og [*Michael*] *Wiehe* den opmærksomme Modtager.“ Til denne Kres, der her er omtalt af en fjendsk Pen, hørte endvidere Sangerinden *Caroline Lehmann* og *Niels W. Gade*, hvilke To undertiden i Forening spillede og sang for Selskabet, og herude komponerede *Gade* flere af sine Smaasange, f. Ex. „Lille Grethe“, som *Høedt* og han paa samme Eftermiddag bragte til Verden i Fru *Nielsens* Dagligstue. Noget senere blev den unge Maler *Fr. Vermehren* optagen blandt de Udvalgte; undertiden kom her ogsaa Brødrene *Helsted*, *Carsten Hauch*, *Oehlenschlæger* og *Søren Kierkegaard*. *Nielsens* boede derude hele Aaret rundt, de holdt Heste og Vogn, som kjørte dem ind til Teatret, og havde en hel lille Landbedrift. Her samledes gjennem en lang Aarrække en fast lille Søndagskres

[1]) VI, S. 235.

tilmiddag; i denne var sidst i Trediverne indtil noget op i Fyrrerne Chr. Winther optagen. *Nielsen* kunde vise sig som „en bedaarende Vært“ [1]), og de vare, som *Overskou* bemærker, Alle charmerede i Fruen, der omgikkes dem „blid og from som en Due og dog i høj Grad interessant og dygtig“ [1]). Om Sommeren opholdt man sig efter Middagsmaaltidet i den store Have, og her — som inde i Huset — „havde man den største Frihed til at skalte og valte efter eget Behag“ [1]). Hvis *Nielsens* om Vinteren skulde ind at spille Komedie, blev alle Gjæsterne tilbage og lod, som Hjemmet var deres, og saa fortsattes Selskabeligheden, naar Vært og Værtinde kom hjem.

Om Tildragelserne i *Nielsens* Have har jeg hørt Professor *Vermehren* fortælle Følgende: Der var opstillet en Vippe dernede, og den kunde tillige dreje rundt som en Karrussel; for at give dem, der vippede, Rygstød, var der anbragt et Bræt paa bægge Ender af Vippen. *Høedt* og *Wiehe* satte sig op og raabte: „Nu skal Maleren dreje os rundt.“ *Vermehren* var strax beredt. „Hurtigere! Hurtigere!“, raabte de. Snart gik det med en enorme Fart. I det Samme sprang *Wiehes* Rygstød af, og han blev med fuld Kraft slynget ud i Rummet mod et stort Træ. Samtidig hermed styrtede Vippebrættet med *Høedt*, som havde Benene inde under det; hans Buxer revnede, og han laa blødende paa Jorden og jamrede sig. *Wiehe* var en Stund som livløs, derpaa sprang han op, og, da man spurgte ham, hvorledes han havde det, svarede han: „Godt!“. Der kom ikke en Klagelyd over hans Læber, og han havde dog

[1]) *N. W. Gades* Ord til mig.

brækket et Ribben. *Nielsen* kom løbende, aldeles forbitret, og lod hele Raseriet gaa ud over „denne Maler, der altid skulde gjøre Ulykker.“ *Anna Nielsen* holdt igjen og var ulykkelig baade over Mandens Raseri og over det skete Uheld. Der blev sendt Bud efter andet Tøj til *Høedt*, og det Hele endte saa tilsidst paa en nogenlunde fredelig Maade.

Fra Efteraarslivet derude har *Gade* fortalt Følgende: *Nielsen* gik altid og rev græsseligt ned paa „det fordømte Teater, som man skal rende og spilde sine Kræfter paa.“ Meget hellere vilde han give sig af med praktiske Forhold, og for at bevise sin Dygtighed i saa Henseende havde han anskaffet sig to Svin til Opfedning. Saa var han en Søndagaften bleven nødt til at tage ind og spille en Helterolle, og imedens kom det skrækkelige Budskab til Selskabet i hans Dagligstue, at Svinene vare rendte bort. *Søren*, Karlen for det Hele, maatte ud at søge efter dem; han var oppe i Frederiksberg By og rundt omkring — men allevegne forgjæves. Fru *Nielsen* var ulykkelig. „Nicolaj bliver rasende, naar han kommer hjem,“ sagde hun — og saa kom han! „Hvad er der? Hvad er der dog?“, spurgte han. „Aa, det er Ingenting!“ „Vist saa, Anna, der *er* Noget!“ „Det Hele er en Ubetydelighed! Det er Søren, som har ladet Døren til Svinehuset staa aaben, og saa er Svinene rendt.“ *Nielsen* slog Hænderne sammen og raabte patetisk med stærk Heltestemme: „Saa skal man gaa *der* og spille paa det fordømte Teater, og, naar man saa kommer hjem og skal nyde sin Fred og Glæde, saa er Ens Svin rendt bort.“ Denne Slutning, udtalt med fuld heroisk Patos, bevirkede, at Alle brast i Latter; da gik

det Komiske op ogsaa for *Nielsen* selv, og herigjennem kom Forsoningen med Skæbnen i Stand. Men hvorledes Svinene atter bragtes tilveje — derom melder Historien Intet.[1])

Disse Tildragelser har Chr. Winther været Vidne til. Ogsaa til Hverdagsbrug saaes han ofte hos *Nielsens*. Det passede ham saa udmærket, naar han havde spist tilmiddag og tændt sin Cigar, at gaa ud i Frederiksberg Have og saa ende Aftenen *der*. Saa var Fru *Nielsen* i Almindelighed ene hjemme; han traf interessante Mennesker hos hende, og, naar *Nielsen* saa senere indfandt sig fra Skydebanen, eller hvor han nu havde været, modtog han altid Gjæsterne med de Ord: „Naa, det glæder mig at træffe Dem her, saa veed jeg, min Kone ikke har været alene.“ I et Brev[2]) til sin Mand skriver hun d. 18de Juli 1840: „Jeg havde forleden Aften Besøg af tre Herrer — hvad synes Du? — nemlig Chr. Winther, Dr. *Aarestrup* og Digteren *Holst*. Vi mødte dem i Alléen, hvor vi spadserede lidt, da det er det tørreste Sted i denne fugtige Periode, og her kom de til os og meldte mig, at de just vare i Færd med at hjemsøge mig. Vi fortsatte nu Spadsereturen op ad Valdby Bakke, hvorhen vi egentlig havde bestemt os, og laante efter Dit Exempel Nøglen til Søndermarken, hvor vi gik igjennem, og kom hjem til rette Tid for at drikke Te. *Holst* undskyldte sig imidlertid, da hans Kone ventede ham.“

Forholdet mellem *Nielsen* og Winther var høflig

[1]) Skuespiller *V. Kolling* har fortalt denne Historie i Dagbladet „Dannebrog“; jeg meddeler den med *Gades* Ord. [2]) Ejes af Fru *Nielsens* Søstersøn, Kand. teol. *A. E. Bojesen*.

formelt og blev aldrig anderledes; de passede slet ikke sammen. Paa en ganske anden Maade stillede Winther sig derimod over for *Anna Nielsen*, hvem han holdt overmaade meget af, og som til Gjengjæld var hans moderlige Veninde. Kresen derude fandt, at han var noget lapset; „han var flot paaklædt og saae godt ud, men var ikke meget talende.“ Han forelæste fint og fuldendt de nye Digte, han havde skrevet, og bl. A. var *Søren Kierkegaard* da en enkelt Gang hans Tilhører og Beundrer. Som bekjendt, skrev *Kierkegaard* aldrig Navn i sine Bøger, men havde dog gjort en Undtagelse med den lille første Udgave af Winthers Haandtegninger, en Bog, som han ofte gik med i sin Frakkes Inderlomme[1]). Ogsaa *Nielsens* vare varme Beundrere af den wintherske Muse, og Bægge fremsagde de ofte hans Digte paa Aftenunderholdninger; saaledes deklamerede *Anna Nielsen* i Maj 1845 ved en Forestilling, *Høedt* og *Wiehe* gav, baade „Sauvegarden“ og „Svend og Inger“[2]).

I Aarene efter 1843—44 indfandt Winther sig ikke mere hver Søndag som Gjæst hos *Nielsens*, men kom der ofte paa Visit — et Kvartérs Tid ad Gangen — „altid urolig, altid nervøs, altid fortrykt over Forholdet til Fru *Werliin*“. *Anna Nielsen* var hans Fortrolige. Hun havde i sin Syæske liggende en lille Bog med Elfenbensblade, og, naar Winther var gaaet, fandt hun ofte paa et af disse skrevet et Vers af ham, saaledes en Dag dette:

Her har jeg siddet mangengang
med Uglen i mit Hjærte;
men venlig Tale, Spil og Sang
har dysset ind min Smerte.[3])

[1]) *Gades* Meddelelse. [2]) Brev fra *A. Nielsen* (i teol. Kand. *A. E. Bojesens* Eje). [3]) Prof. *Vermehrens* Meddelelse.

Paa en anden af disse Visitter sad Winther med Ægteparret *Nielsen*, *Vermehren* og *Phister* i Fruens Kabinet. Talen kom paa Xylograf *Flinch*, der havde ladet hele sit Skjæg voxe, hvilket dengang var noget Usædvanligt. Winther sagde: „Det kan jeg ikke forstaa, han vil, da der slet ikke er noget Fremragende ved ham“, hvortil Fru *Nielsen* svarede: „Behøver der da endelig at være noget Fremragende ved en Person, forat han skal lade sit Skjæg voxe?“ Winther fortsatte: „Ja, *jeg* burde jo mindst tale derom, da mit Ydre synes at være meget afstikkende, eftersom man seer sig foranlediget til at stille det offentlig frem.“ Denne Ytring var møntet paa *Phister*, som i *H. P. Holsts* „William og Emma“ [1]) havde kopieret Winther meget slaaende og til dennes største Forbitrelse. *Phister*, som mærkede Snærten, blev forfjamsket og forsikrede, at *det* havde aldrig været hans Mening, det kunde ikke falde ham ind, o. s. v., og Scenen endte med, at Winther sejrede.

Det var ikke blot Mennesker, men ogsaa Dyr, der drog Winther til det *nielsenske* Hus. Hunden „Murad“ [2]) var hans gode Ven, og i sin Digtning „Fjældvandring ved Badet“ har han paa en udmærket smuk Maade foreviget den.

Det usympatetiske Forhold, der fandt Sted mellem *Nielsens* og *Heibergs*, maatte være Winther meget pinligt, da han stod bægge Krese nær. Naar han i det *nielsenske* Hus sad og hørte paa de mange haarde Domme over *Heibergs*, gjaldt disses Klage over hans „Mangel paa Kurage“ til at udtale Sym- eller Antipati

[1]) Opført 1ste Gang 18de Jan. 1846. [2]) Se: *Joh. Louise Heiberg:* „Et Liv, gjenoplevet i Erindringen“, I, S. 129.

ham maaske netop i en saadan Situation. Een Trøst havde han, denne nemlig, at *Anna Nielsen aldrig* deltog i Nedrivningen. Naar de Andre begyndte, sagde hun blidt: „Aa, Herregud, lad os dog nu lade være med den evige Snak om *Heibergs;* lad os nu tale om noget Andet!“ Hun vendte sig til *Vermehren* og sagde: „De veed ikke, hvor jeg er træt af alt Dette med *Heibergs.*“

Skjøndt Winther i fuldt Maal vedblev med sin Begejstring for Fru *Heiberg* som Skuespillerinde og for *Heiberg* som Forfatter, kom han i Fyrrerne ikke ofte i deres Hus. At *Heiberg* paa denne Tid var paavirket af Winther, sees tydeligt af hans Indledningsdigt til „Danmark, et malerisk Atlas“, udgivet 1842; det er i paafaldende Grad en mat Efterklang af Chr. Winthers „Sjælland“; derimod kan jeg egentlig ikke se Paavirkning af „Annette“ i „De Nygifte“, hvilket man har villet paavise[1]). Naar *Heibergs* i disse Aar viste sig mindre venlige mod Winther, laa det — efter Fru *Heibergs* egne Ord til mig — deri, at de virkelig ansaae ham for at være en altfor varm Tilhænger af det *nielsenske* Hus. — Da Fru *Heiberg* i Febr. 1847 havde spillet i „Fruentimmerskolen“, var han aldeles begejstret herover og skyndte sig næste Aften ud for at komplimentere hende. Idet han kom ind i Stuen, traf han *Heibergs* og Fru *Gyllembourg* meget bedrøvede, fordi de lige havde faaet Bud om, at denne Sidstes Plejesøn *Georg Buntzen* var død; *Martensen* sad netop hos dem og trøstede de Grædende[2]). Winther havde havt Interesse for den Af-

[1]) *Niels Møller:* Ill.Tidende, 1892. [2]) Se *Joh. Louise Heiberg:* „Et Liv, gjenoplevet i Erindringen“ II, S. 240—41.

døde. I et utrykt Brev (4de Juni 1835) fra Fru *Gyllembourg* til ham takker hun for den Godhed, han har viist *Georg*, i hvis unge Hjærte han havde en høj Plads. Hun anbefaler fremdeles ham som sig selv til Winthers Velvillie og Overbærelse. I det her omtalte Øjeblik var han imidlertid for optagen af Fru *Heibergs* Komediespil og begyndte derfor, kort efterat han havde faaet Dødsbudskabet, at udtale sig i Extase over hendes Kunst, hvortil hun svarede: „Ja, alt Det er nu ganske svundet for min Bevidsthed paa Grund af dette Sørgebud.“ Winther syntes fremdeles ikke at ville tage Hensyn til denne Sorg, hvorved han krænkede de Sørgende, som blot ønskede, han vilde gaa. De tilgav ham egentlig aldrig senere denne hans Optræden[1]). Man sporer dog allerede tidligere Noget af det Køligere i Forholdet, naar *Heiberg* i sit Digt „Charlottenlund“[2]) raillerer over de før omtalte Linier i Chr. Winthers Studentervise:

> Herrer vi ere i Aandernes Rige,
> vi er den Stamme, som evigt skal staa.

Hos *Heiberg* gaaer en Flok Skoledrenge om i Skoven og synger:

> Vi kom herud i Omnibus,
> mens vi fik Cigarernes Patte.
> Afvejen, Folk, for den vordende Rus!
> I maa lære hans Værd at skatte.
>
> Vi danne den Stamme, som evigt skal staa,
> besjælet af Guddomsflammen.
> En Stamme kan ej afvejen gaa,
> derfor afvejen for Stammen!

[1]) Fru *Heibergs* Meddelelse til mig. [2]) Poet. Skr. 1862. VIII S. 210.

Er Artium endt, saa bliver et Blad
af Stammen produceret;
det er det Samme som Doktorgrad,
saa er man habiliteret.

Det fra *Heibergs* Side ofte lidt disharmoniske Venskab mellem disse to Digtere var svækket, men — som det senere vil sees — ikke brudt, og det kunde det efter *Heibergs* Principper ikke blive; han siger: „Den, jeg først har skjænket mit Venskab, kan ikke blive det berøvet; i Udholdenheden ærer jeg mine egne Følelser; det er mig selv, det gaaer ud over, hvis jeg kan forandre dem; Hvad jeg engang har sat højt maa beholde denne Plads hos mig; jeg nedsætter mig selv, idet jeg opgiver Hvad jeg engang har optaget i min Sjæl. Ligesom Den, der eengang har stjaalet, vedbliver med at være en Tyv hele sit Liv igjennem, selv om han aldrig stjæler mere, saaledes er Den, der eengang er min Ven, min Ven for bestandigt, selv om han paa en eller anden Maade gjør Noget, der er mindre venskabeligt imod mig."

Winthers pekuniære Forlegenheder forfulgte ham — som sagt — fremdeles; han havde jo rigtignok sin Pension paa 1200 Kr. fra sin Lærertid hos Prinsessen; men Aagerkarlene pinte ham forfærdeligt. Den 15de Marts 1843 bliver han „indtil Videre" fritagen for at betale Rangskat, og d. 25nde Septbr. 1844 assurerer han i Livsforsikringsanstalten i Kjøbenhavn sit Liv paa fem Aar for 1000 Rbd. mod en aarlig Præmie af 19 Rbd. 86 Sk.; den 25de April 1845 laaner han saa af samme Anstalt

600 Rbd., af hvilke der svares aarlig Rente 24 Rbd. indtil 1850, saa afdrages der aarlig 200 Rbd. Det er ikke uden Grund, at han synger:

I Skovens Højsale Falken graa
tør bygge med trøstigt Mod;
men jeg har ikke en Kvist, hvorpaa
jeg hvile kunde min Fod.

Bag dunkle Buske, saa lunt i Løn,
der lægger sig Hjort og Hind;
men jeg har ikke den Tue grøn,
hvor jeg kunde svale min Kind.[1])

I 1843 udgav han „Digtninger“ og „Fire Noveller“ („Skriftestolen“, „En Hævn“, „Et Hjærtes Gaade“ og „En Aftenscene“), i 1846 Text til „Fem og tyve Billeder for smaa Børn“ af *M. Rørbye*, og desuden udgav og oversatte han en hel Del andre Forfatteres Arbejder, tildels som Feuilletoner i „Fædrelandet“. — „Digtninger“ blev ikke modtagne med udelt Anerkjendelse. „Fædrelandet“ for 1843 indeholdt i sine Nummere 1154 og 1161 en udførlig Omtale af denne Bog, og Anmelderen, som kalder sig *Mb.* — det var den 22aarige *Chr. K. F. Molbech* — skriver i novellistisk Form. Han begynder med at fortælle, at han — uden selv at have læst disse Digte — gaaer hen for at give dem til en ung Pige, *Marie,* i hvem han er forelsket. Senere vil han selv læse Bogen og da raadspørge hende som et Orakel; hvis hendes Dom om den saa er den samme som hans, vil han heri se et Bevis for, at hun elsker ham. Da hun faaer Bogen, klapper hun i Hænderne af Glæde

[1]) Sml. Digtn. III, S. 181.

ved Tanken om at skulle læse den. I ingen Bøger har hun følt sig hjemme som i Winthers med den hemmelig søde Sorg, der tiltrækker saa magisk, og, hvergang hun paany tager dem frem, er det, som om hun fra en Rejse kom tilbage til sit eget kjendte, hjemlige Kammer; naar hun lukker en af hans Bøger, føler hun det, som havde hun vandret i en Bøgeskov med Solskin og Fuglesang, mellem klare Kilder og stille Søer, men bestandigt med Udsigt til et tættere Skovdyb, hvor Træerne lukke sig sammen i et anelsesfuldt Mørke, der ikke kan gjennemtrænges af nogen Solstraale. Paa denne Ytring af hende svarer den unge Elsker, at hendes Indtryk er foraarsaget ved den *Nationalitet* i Aand og Tone, som er Chr. Winthers Ejendom og Særkjende; han er saa inderlig formælet med vor Naturs og vort Folks Liv, at hans Stemme her klinger fra Sjæl til Sjæl, fra Slægt til Slægt, og aldrig døer, saa lidt som Naturens Ytringer eller Folkekarakteren nogensinde vexle i sine Grundelementer, saa lidt som Sprogets Kjærne forandrer sig eller Erindringen om Fortiden bliver farveløs og mat; thi det er disse Elementer, der konstituere Det, man kalder Poesiens *Nationalitet*, dette Hjemlige, Ubeskrivelige, der som en Del af Poesiens indvortes aandelige Væsen ikke kan defineres eller fastholdes i Begrebets Lænker, men kun føles. Denne Poesiens Nationalitet beroer ikke alene, eller idetmindste fortrinlig, paa Stoffet, ikke heller paa Kompositionen eller den indvortes Behandlingsmaade, men ogsaa paa *Sproget;* „den indfødte Sprogkaraktér“, en ligesom med Modermælken indsuget og siden, bevidst og ubevidst, erhvervet Fortrolighed med Sprogets Ejendommeligheder og en Selvstændighed og

Frihed i Udtryk, som følge deraf, netop dette er et Særkjende for den ægte nationale Digter, der altid behandler sit Modersmaal paa samme Maade som en udmærket Musiker, der tilbunds kjender sit Instrument, aflokker dette dets sjælfulde og til Sjælen sig trængende Toner; Sproget er den nationale Digters Troldmand, hans Pen er hans Tryllestav, Ordene komme og gaa, naar han vinker ad dem, og i alle hans Slyngninger og Forbindelser er der fuld Harmoni. Naar der nu til en saadan Sprogkraft kommer virkelig Sympati med Folkets Liv og helligste Interesser, med dets Forfatning og Historie, dets Sæder og Skikke, saa er Digteren ægte national, saa vil hans Poesi ikke forsvinde. Dette gjælder om Chr. Winther. Det er det Danske i Maries Aand og Hjærte, der har gjort ham til hendes Yndlingsdigter, og det samme Indtryk, som hun for lidt siden har sagt, hun fik af *hans* Poesi, vil hun ogsaa modtage af vore Kæmpeviser, som alle ere udsprungne af Folkebevidstheden, eller rettere: Ubevidstheden, ligesom ved en Naturnødvendighed, og hvis Aand og Tone derfor ere at betragte som det mest naive Udtryk af det danske Folks aandelige Individualitet, af Grundtrækket i dets Karakter, der ikke blot er jovialsk, godmodig Lystighed og Skjælmeri, hvis Lys falder over Livet, ligesom Solskin i Skoven, men ogsaa et dybt elegisk Alvor, der som en Orgeltone gjennemtrænger alle vort Folkelivs Rørelser og synger Bassen til dets lystige Diskant. Denne elegiske Tone kan vel lignes ved den mørke Baggrund i en Skov, hvis Forgrund er lys og beskinnet af Solen. Efter denne Udtalelse fremhæves endvidere Winthers Fantasi, Følelse og malende Ævne,

hvilke han besidder i langt højere Grad end de fleste af vor Tids episke og lyriske Digtere, og alle disse Egenskaber staa hos ham i Nationalitetens Tjeneste. Hvad særligt hans malende Ævne angaaer, fremhæves det, at han besidder en utrolig Styrke i Retning af at opfatte og paa en pittoresk Maade at gjengive vor Natur; flere Steder i „Alfens Brud“ nævnes som Exempler herpaa. Marie bekjender, at netop dette Digt, i hvilket Winthers poetiske Ynde og Gratie kulminerer, som en forfriskende Morgenvind har berørt hendes inderste aandelige Væsen, og hun fremhæver hans altid fine og delikate Behandling af Kvinden. Heri er den unge Mand enig med hende og peger paa den Kunst, hvormed Winther altid samler Kvindens æteriske Væsen og alle dets Yndigheder til Helhed, og den plastiske Kraft, hvormed han stiller hele den kvindelige Figur lyslevende frem, endogsaa i meget højere Grad end nogen anden af de med ham samtidige episk-lyriske Digtere; heri sporer man — som gamle *Molbech* alt tidligere har bemærket — en fri Uddannelse efter vor store Plastiker *Oehlenschlæger;* ligesom denne besidder Winther Ævne til i faa, henkastede Ord at give os et helt anskueligt Billede; men, imedens *Oehlenschlægers* Figurer og Karakterer ved deres høje, alvorlige Ro ligesom nærme sig til Marmoret, saaledes har Winthers poetiske Ejendommelighed ladet ham forme sine Skabninger af et lettere Stof og paa mange Steder omgive dem med en naturlig Gratie og pikant Skalkagtighed, som gjøre dem saa tiltrækkende. Sin graciøse Elegance og sit halvkomiske Skjælmeri, som især tiltrække Kvinderne, har han tilfælles med *Heine*, hvis Paavirkning jo kan spores hos

ham, men dog, udenat han er forlokket af dennes frivole Letsindighed. — Endelig peges der paa den „Delikatesse“, Winther viser ved *Udvalget* af sine Digte; medens andre af hans Samtids Digtere levere deres Læsere Avner og Korn i een Blanding, giver Winther kun Kjærne; han kjender nøje sine Kræfter og Grændserne for sin poetiske Virksomhed, og han har altid i sine tidligere Digtsamlinger viist Takt nok til at skaane Publikum for de blot subjektive Udgydelser af en eller anden Sindsstemning uden *almindelig* poetisk Værdi, saadanne, som alle Digtere frembringe, men kun de færreste holde inden for sine egne fire Vægge; „Hvem bryder sig dog, naar Alt kommer til Alt, om en Digters Nød eller en Digters Lykke, naar den ikke er et Billede af *Livet?*“ Chr. Winthers Afholdenhed i Valget af de Digte, han vilde trykke, har i ikke ringe Grad bidraget til at erhverve ham hans Digterrang og vil i Fremtiden bidrage til at bevare den og holde hans Poesi som en ægte, uforfalsket Vare i Pris hos kommende Slægter. Aldrig vil han blive ulæst, aldrig henviist til Antologier, Lingvister og andre Forskere; dertil er han ved sin poetiske Nationalitet altfor populær. Om han end selv vilde lægge an paa at ødelægge sit Digterrenommé og slaa sig ihjel, saa *kan* han ikke dette; han maa vedblive med at leve som — nej, ikke som en Evigheds-blomst; thi dette Visne, Ufriske har han ikke; men som Vedbenden, der altid er grøn og sund, og som i lette, graciøse Slyngninger snoer sig op ad Egens Stamme; saaledes vil han holde sig ilive ved at slynge sig om Folkestammen og drage Næring af dens Sundhed og Saft. — Hermed ender den første Samtale.

Næste Søndag indfinder Elskeren sig atter, meget ivrig efter at høre Maries Mening. Da han seer hende, synes han, hendes Ansigt har faaet et forklaret Udtryk af Lykke og Glæde, det er, ligesom hendes Træk ere blevne mere udviklede, som om de have afkastet deres barnlige Ubestemthed og vundet den Sikkerhed og Ro, der altid er et Tegn paa, at Sjælen er sig sin aandelige Rigdom, sin Vej og sit Maal i Livet bevidst. Han mener, denne Forandring kommer af, at Kjærligheden er vaagnet i hendes Hjærte og har fortalt det sine Hemmeligheder, og ved denne Forestilling ønsker han sig selv tillykke, idet han spørger hende Hvad hun saa synes om Winthers nye Digte. „Jo, særdeles godt,“ svarer hun, næsten til hans Skræk, og, da hun kan se hans Ansigts Uro, tilføjer hun hurtigt, at hendes Dom gjælder denne Samling, tagen som Helhed, medens hun nok har Adskilligt at indvende mod flere af dens Enkeltheder. Han bekjender saa, at denne Digtsamling langtfra har vundet hans udelte Bifald eller tilfredsstillet hans Forventninger. Han næsten ærgrer sig over, at han under deres sidste Samtale har rost Winther for Delikatesse i Udvalget af sine Digte; en saadan er nemlig slet ikke karakteristisk for denne nye Samling, i hvilken det — idetmindste fra denne Digters poetiske Standpunkt — Middelmaadige har faaet Plads og rent ubetydelige Hjærteudgydelser ere komne med, saa at uden Skade en Trediedel af Bogen kunde skæres bort; saa vilde de to Trediedele af det Tilbageblevne være fortræffelige. Han erklærer, at han navnlig ved den overflødige Trediedel tænker paa Digtene „Til Een“ [1]). Hertil

[1]) I den omtalte Samling findes de 23 første.

svarer Marie, at netop „disse elskovsfulde Digte, beaandede af en mild Vemod og gjennemstrømmede af den inderligste Følelse“, vil hun ikke undvære, og hun kan ikke begribe, at „disse Toner, der ere søde som Nattergalens Slag og, ligesom Roser, ere duftende og tillige saarende“, at de ikke have trængt sig til hans Hjærte. Hertil indvender han, at de, mere eller mindre, ere blot *lyriske,* medens det ellers altid har været karakteristisk for Winther, at han, selv naar han vilde give en enkelt Følelse, en enkelt Sindsstemning, Luft, gjorde dette i en mere *episk* Form, der nærmede sig Romancen. Naar han sang om Elskov, blev den altid ligesom personlig, den formede sig i klart tegnede Billeder; sit Savn og sin Længsel lagde han i Munden paa en Anden, medens han selv skjulte sig og traadte tilbage i Skyggen; kun sjældent blandede sig i Tonernes Klang en Lyd, som lod den Læsende ane Digterens subjektive Stemning eller Forstemning, og, naar dette en enkelt Gang skete, var det med Virkning. Derved opnaaede hvert af hans Digte en Legemlighed, et Liv med Glans og Farve, der gjorde en større Tankefylde overflødig, saa at Læseren Intet savnede; selv om han troede at savne Noget, fandt han det dog altid tilsidst bag det halv gjennemsigtige Slør, som denne Digter kastede over sine Sange, og hvorved der stedse blev Noget tilbage at gætte. Men i disse sidste Digte har han kun villet være Lyriker, han har forsmaaet de episke, blot skjulende Former og trukket sig selv frem paa Skuepladsen — *tant pis pour lui*[1]); thi nu, da Følelserne træde nøgne frem og uden Draperi, nu savner man Stoffets Fylde og den forbin-

[1]) Desto værre for ham.

dende Traad, nu savner man Pointet og det objektive poetiske Gehalt, man savner Ideens Klarhed og Tankens Vægt, og Hvad bliver der saa tilbage? — Denne hans Mening *vil* Marie ikke dele, da netop disse Digte have interesseret hende, og hun finder dem smukke og følelsesfulde frem for tusende andre. Han mener, at hendes Sympati for dem kan forklares ved, at hendes Sind, medens hun læste dem, var meget mere end almindelig bevæget af en anden hemmelig Aarsag, saa at hun netop i det Øjeblik følte sig modtagelig for Hvad der ellers, uden at efterlade noget Indtryk, vilde have gaaet forbi hende. Som de Digte, han i den omtalte Cyklus ikke vil forkaste, nævner han „Tilegnelse", der er et smukt Udtryk for en resigneret Sorg, som er mildnet og opløst i Poesien, og hvor Følelsen ikke, som i adskillige andre af Digtene, er mattet til klynkende Sentimentalitet; fremdeles undtager han „Fortrøstning" [1]), hvor han alligevel finder det lovlig galt, at Vorherre lukker Digteren ind i Himmelen, fordi han røres ved at se den Elskedes „søde Øjne græde". Endnu fremhæver han „Til Søvnen" [2]), der ved en ren, ligesom barnlig, tilbedende Kjærlighed minder om *Baggesens* erotiske Digte, „I Skoven" [3]), „Sangerens Død" [4]) og „Jeg har fundet" [5]). Derimod er han ubønhørlig mod et Digt som „Mod! — Mod!" [6]) Han siger: „Hvad Meningen af det er, maa Gud og Chr. Winther vide; *jeg* veed det idetmindste ikke." Da Marie indvender herimod, at der i Poesien er Meget, som man kun kan føle, ikke forstaa, angriber han Damernes Betragtning af Poesien

[1]) Nr. 6. [2]) Nr. 19 (se S. 22—23). [3]) Nr. 15 (se S. 22). [4]) Nr. 17. [5]) Nr. 21. [6]) Nr. 16.

blot som „en Slags Musik i Ord, som en melodisk Talestrøm, hvis Bestemmelse kun er at drage forbi Øret og idethøjeste vække nogle halvdunkle Billeder, Anelser og Længsler, som de ikke engang gjøre sig Umag for at fastholde.“ — Angaaende Samlingens næste Afsnit „Blandede Digte“ bemærker han, at man her stiger „et Trin i Vejret.“ Han omtaler bl. a. det saa bekjendte Digt „Fjældvandring ved Badet“ [1]), der som Helhed har gjort et blandet Indtryk paa ham. Han siger: „Dets Kjærne, Romancen om Regisse og hendes Elsker [2]), anseer jeg for noget af det Bedste i hele Samlingen. Dette Digt udmærker sig ikke blot ved en episk Klarhed i Tegningen, ved ypperlig valgte Situationer og levende Figurer; men der gaaer tillige igjennem det en romantisk Friskhed som en kølende Vind, der forfrisker Læseren og spreder alle de sygelige Elskovsdrømme, hvormed de foregaaende Sange have fyldt hans Sjæl. Ogsaa paa malerisk Virkning, paa Styrke i det Pittoreske, er denne Digtning rig . . . . Men Rammen forstyrrer paa en ubehagelig Maade det rene Indtryk; thi der er ingen indvortes Enhed mellem den og Maleriet. Dette er holdt i en ædel Simpelhed, i en ren og ufordærvet Stil; men den moderne Ramme træder arrogant og afstikkende frem med sin matte Forgyldning af *heinesk* Sværmeri og ulykkelig Kjærlighed, som om den vilde sige: „Se paa mig! Det er dog mig, der giver Maleriet dets Værd“. . . . . Hvad Slutningen angaaer, der paa den saameget yndede ny-franske Maneer indeholder en Demonstration mod Ægteskabet, saa er den her aldeles

[1]) Sml. Digtn. VI, S. 25. [2]) Almindelig bekjendt under Benævnelsen „Murad“.

unødvendig, forsaavidt den nemlig ikke staaer i nogen organisk Forbindelse med det øvrige Digt"; han mener, at den ikke blot i etisk, men ogsaa i kunstnerisk Henseende, er fordømmelig. — Han er enig med Marie — og med Publikum — om at prise Meget i Digtet „I et romersk Osteri"[1]); „Fortællingen er ridset med raske, livlige Træk; der er deri en malerisk Fylde, som dog aldrig overstiger sine Grændser, og, naar Digteren vilde give os et pittoresk Billede af Livet i Kampagnen, kunde han ikke vælge nogen heldigere Form." Marie indvender nu, at Winther her paa en Maade har overtraadt den poetiske Retfærdighed imod den stakkels Lord, der glad og fornøjet rejser bort med sin unge, befriede Kone, som han elsker saa højt, og aner ikke, at hendes Hjærte er blevet tilbage i Apenninerne hos den smukke Røver; denne Ægtemand har ikke fortjent at blive saaledes bedraget. Ogsaa i denne Ytring er Maries Elsker enig med hende; han siger, at for Alt, hvad der foregaaer i et Digt, er der en højere Løv end Digterens egen Vilkaarlighed; der er en indvortes poetisk Retfærdighed, som hviler i de handlende Personers egen Karakter, og hvis Tilfredsstillelse er Betingelsen for, at man skal faa et fuldkommen harmonisk Indtryk af Digtet. Derfor har den her omtalte Digtning kun en halv Sandhed, Udfaldet af dens Handling har kun en halv Berettigelse; thi denne Hustrues Kjærlighed til den kjække Røver mangler sin objektive Ret i hendes Ægtefælles Karakter, idet han nemlig er skildret som en ædel, højhjærtet, opofrende, kort sagt: i alle Henseender elskværdig, ja, selv poetisk Personlighed, der fortjente en bedre Skæbne

[1]) Sml. Digtn. VI, S. 65.

end den, han her har faaet. — Den omtalte Samlings sidste Digt „Bægeret“ [1]) anklages for Ubetydelighed, for Dobbelthed i sit Anlæg og for Disharmoni i sin Slutning; da Marie med Hensyn til dette sidste Punkt anklager „Annette“, forsvarer hendes Elsker — ligesom i sin Tid „gamle *Molbech*“ — dette Digts bratte og brudte Slutning, som han langtfra finder forstyrrende eller disharmonisk, fordi den kun tilintetgjør en Række behagelige Situationer, men ingen Personlighed. I „Digtninger“ finder han derimod gjennemgaaende en Adskillelsens, en Sønderrivelsens Aand, den samme, der i større Former besjæler den nyere franske Poesi, og som vel er en Frugt af Tiden, men ogsaa begynder at blive til Maneer; han fordømmer de Stænk af hin Aand, som findes i denne Digtsamling; den er i sædelig Henseende forkastelig, fordi den træder op imod de med en absolut Gyldighed bestaaende Samfundsforhold og ved deres halve, ufuldstændige Opfattelse af Livet kaster en skærende Disharmoni ind i enhver Sjæl, der er fremmed for dens Væsen. Herimod indvender Marie, at, fordi et Digt ikke kan bestaa for den moralske Domstol, eller fordi det ender med en Disharmoni, derfor alligevel fuldtud maa kunne bestaa for den poetiske. Herpaa faaer hun følgende Svar: „Jeg skal i Korthed sige Dem Hvad jeg tænker derom. Ingen sand Kunst tilsteder en Disharmoni, og, naar Poesien efterlader et saadant uharmonisk Indtryk, saa er den, blot af den Grund, ikke længer Kunst. Thi hvorfor er Digteren til? Mon for at forhøje og fremhæve de Dissonanser, som en overfladisk Betragtning af Verdenslivet skuer overalt? Skal han forøge Disharmonien i

[1]) Sml. Digtn. VI, S. 82.

vore Sjæle, eller skal han ikke snarere mildne og læge den, knytte sammen Hvad der er opløst og forbinde det Adskilte, kort: paa en ideal Maade skjænke Hvad Livet ikke altid vil give os i Realiteten? Det er netop Kunstens Herlighed, at den, hvis inderste Væsen er Frihed, ved Fantasiens Hjælp frigjør Mennesket, trods dettes etiske Ufuldkommenhed. Og skulde det nu være Poesiens Bestemmelse, den, som er den højeste Form for al Kunst, at binde mig med alle disse tilsyneladende Modsigelser og Dissonanser? Eller skulde det — for at tage det andet Punkt med — være dens Bestemmelse at smugle det moralsk og sædelig Slette ind i Livet? Thi som Saadant vise alle disse moderne Angreb paa Ægteskabets Hellighed sig dog for enhver dybere Betragtning. Vistnok har det moralsk Slette, ligesom det Onde, sin Berettigelse i Livet og i Poesien, men en relativ, som Skyggen, der fremhæver Lyset, ikke en absolut som Lyset selv. Det sædelig Slette maa kun træde frem som en Modsætning, der overvindes, og ikke — som i den nyere Tids frivole Poesi — sætte sig selv som det Gode; thi saa forrykkes den ene Side af Poesiens Betydning fra sin Plads, den, at Digtekunsten skal være Middel for et sædeligt Liv." „Men naar disse Digtere," indvender Marie, „som f. Ex. *Heine* — thi det er dog ham, De mener, at Chr. Winther i denne Digtsamling igjen har nærmet sig til — naar de, som De selv har sagt, ere Affødninger af deres Tidsalders Søndersplittelse og Gjæring, saa maa De dog have Ret til at udtale sig; og hvad *Heine* angaaer, saa spotter han jo selv med sin Smerte; følgelig maa han være hævet over den." „Nej, ingenlunde," faaer hun til Svar; „thi

hans Spot er Pessimismens, den slette Ironis Spot, ikke den humoristiske . . . . Hvorfor ironiserer *Heine?* Fordi han ikke har positiv Dybde nok til at se Livet i dets Berettigelse, fordi han ingen Tro har paa Idealet. Han er igrunden fortvivlet over sin egen Uselhed, og hans Ironi er Fortvivlelsens Latter; han kunde græde Blod over den Splid, der er i hans Sjæl; men den kan ikke løses, fordi han ikke har lyttet til Guds Kald. Thi dette er overhovedet Mangelen hos *Heine* og hos de fleste franske Romanskrivere af den nyere Skole, at de mangle Religiøsitet og Kristendom og derfor aldrig kunne hæve sig til det Standpunkt, hvor de se en Forsoning bragt i Stand imellem Idealet og Virkeligheden. Derfor ere hine Digteres uharmoniske, skærende, smertelige Toner *falske:* de have seet, at der er Strid i Hverdagslivet; men de have ikke seet, at der ogsaa er Forsoning. Hvad nu Chr. Winther angaaer, saa ere disse hans „Digtninger“ beaandede af Tidens almindelige Tone og derfor nu ikke fri for en vis sygelig Frivolitet; de ere en Prædiken af Kjærligheds Frihed, men en Prædiken med Suk og Taarer; thi denne Digter er overhovedet mere berørt af den hypokondriske Side af Pessimismen end af den ironiske.“

Molbech ender nu med paa en fin Maade alligevel at gjøre Winther en Kompliment for dennes Digtnings livsbringende Virkninger. Han lader nemlig Samtalen mellem Marie og hendes Elsker afbrydes ved, at Maries Moder kommer tilstede og betroer „Husets gode Ven“, at hendes Datter i Tirsdags har forlovet sig med Kandidat Brandt; Moderen tilføjer: „Hun havde netop den Formiddag siddet og læst Winthers Digte, saa hun var

noget mer end almindelig bevæget.“ Anmelderen slutter saa med følgende Henvendelse til Læseren: „Til Tak, fordi Du saa trolig har fulgt min Fortælling, vil jeg endnu til Slutning give Dig et godt Raad, hvilket Du kan betragte som et Slags Moral af det Hele og bruge ved Lejlighed: naar Du er forelsket, saa giv ikke Din Elskede Christian Winthers Digtninger, før Du har friet; og, om Du gjør det, saa hold idetmindste alle andre Mandfolk borte fra hende, medens hun læser dem.“

Denne Anmeldelse, som helt igjennem er præget af Sympati og Respekt for Chr. Winther, har i saa Henseende et Modstykke i den, som *Chr. Juul* leverede i det af ham redigerede Tidsskrift: „Journal for Literatur og Kunst“, en Anmeldelse, som forresten synes at være meget paavirket af *Molbechs*. Om Digtene „Til Een“ siger han, at „de indeholde for største Delen erotiske Klager, der — uden i Almindelighed at være stæmplede med Tankens Præg — ikke sjældent lade Sentimentalitet bøde paa Mangel af Følelse og desuden undertiden have et saa personligt Anstrøg, at de ganske ligge uden for Kunstens Sfære . . . . . Forfatteren forsikrer os nemlig næsten i hver Strofe om sin og sin Elskedes dybe Kval, ... men uden at omtale, hvori denne Kval har sin dybere Grund; og, naar man desuden seer hen til den prosaiske Tørhed, hvormed Udsagnet om denne Sønderknuselse atter og atter gjentages, faaer man let en Anelse om, at det ikke er ment saa ganske ærligt.“ Han beskylder Winther for Smaalighed og for en til Vammelhed stegen Sentimentalitet. Om det udmærkede Digt „En Stemning“, hvis „gribende indvortes Sandhed, raske Tegning og fine Kunst“ *Molbech* har fremhævet,

hedder det her, at „det er ret karakteristisk, da det viser, hvilke indsnerpede Følelser og Forestillinger man let kan vænne sig til ved udelukkende at sysle med jordisk Kjærlighed.“ „Murad“ finder dog Naade for denne Anmelders Øje, men derimod ikke „det sentimental-erotiske Digt, der danner en Ramme om denne Romance og paa en Maade indeholder et maskeret Angreb paa Ægteskabet, idet Romancens Fortæller ved den mest sansepirrende Courtoisi lefler med en gift Kone, hvis lyserøde Kjole, sorte Silkehandsker, lille Hat og Mantille omtrent have ligesaa stor poetisk Berettigelse som alt det Øvrige i dette — for at bruge det mildeste Udtryk — yderst umandige og klynkende Digt.“ „I et romersk Osteri“ faaer dernæst sin Bekomst ved den „kyniske Anskuelse af Kvindekjærlighed“, som det fremviser for Læseren. Billedet naaer „Hæslighedens Ideal“, og Anmelderen vil kun af Hjærtet ønske, at Chr. Winther for Fremtiden maa faa Lejlighed til snarere at studere Kvinden efter Livet end efter *Heine* og dennes Tilhængere, forat han kan komme til at afvadske den Brandplet, hvormed han har vanhelliget det Kjøn, hvis varme Tilbeder han ellers kun altfor ofte har udgivet sig for at være.“ Der er ingen Grund til at standse videre ved denne bornerede Anmeldelse, som strækker sig over 13 Sider og synes at være dikteret baade af en ringe Digters Misundelse mod en stor, der har vundet Anerkjendelse, og af personlig Animositet, der ønsker at krænke Winther paa de føleligste Steder.

Anderledes forstaaende og fritseende skrev *P. L. Møller*. Han havde — som før sagt — i Omtalen af „Nogle Digte“ og „Sang og Sagn“ viist, at Winthers

Erfaring var for rig og hans Stof til Produktion af for meget Omfang til at kunne udtømmes i Lyrikkens lette, ungdommelige Former og at han derfor nu maatte benytte den episke Form. *Møller* udtaler om „Digtninger", at det er i disse, den første kraftige, fuldmodne Frugt viser sig af den Forvandling, der var foregaaet i Winthers Indre. „I Romancerne her, som i og for sig ere fortræffelige, synes Digteren selv, af det *goetheske* Motto[1]) at slutte, at føle, at *han* ikke præsterer noget væsentlig Nyt. Men i „Det romerske Osteri" har han med en kjæk og kraftig Vending emanciperet sig fra sine Ungdomsformer og hævet sig som moden Mand op over sig selv. Winther kalder dette Digt „en Skitse"; men det er tillige et ægte moderne Epos, hvor det for alle Tider Blivende i hans Talent har med sin Ejendommelighed krydret den nye Form og den nye Livssfære. Her føles ikke længer noget Savn, enhver Fordring, som Digtet vækker, er tilfredsstillet, og for vor Tid, der ved sin i saa mangfoldige Retninger adsplittede Karakter, netop egner sig til at opfattes i Skitser, har et saadant Digt samme Betydning som Oldtidens episke Sange for denne. I vor Literatur staaer det ved sin plastiske Kraft og Korthed, ved Sandheden i det hele Billede og den korrekte gjennemførte Ironi hidtil i sin Art ene. Naiviteten er Ungdommens Prærogativ; den taber sig nødvendigviis i samme Forhold som Erfaringskresen udvides og Illusionerne svinde, og det nytter ikke at ville eftergjøre den. Hvad der svarer til den i den

[1]) „Ihr naht Euch wieder, schwankende Gestalten,
die früh sich einst dem trüben Blick gezeigt.
Versuch' ich wohl euch diesmal fest zu halten?"

modnere Alder, og i vor Tid næsten er ligesaa sjældent, er *Friskheden*, og denne besidder Winthers Fremstilling endnu stedse i høj Grad."

I Berlingske Tidende (Nr. 34, 1842) siger en Anmelder *H[olst?]*, at „i disse Digte er Livslysten med den barnlige Glæde over den skjønne Verden og det rige Menneskeliv forsvunden. Illusionernes Tid er forbi, Glæden er flagret bort fra Digterens Strænge, *Smerten* er nu hans Musa, men ikke denne Smerte, der — som hos saamange af Nutidens Poeter — ironiserer over sig selv eller gjør sig interessant ved at bære sine Lidelser til Skue, derimod en *ædel* Smerte, der udtaler sig simpelt i naturlige og gribende Melodier. Hvad der overhovedet karakteriserer denne Digtsamling er en vis æterisk Duft, en Ringeagt for det Stofagtige."

Fra den Omtale, der blev „Digtninger" tildel, vender jeg mig til „Fire Noveller"s Modtagelse i Pressen. *Georg Carstensens* „Ny Portefeuille" raader til at læse den sidste af Novellerne, „En Aftenscene", først, „og derpaa — lade man de øvrige aldeles ulæste. Det kunde ellers let gaa Flere, som det gik os, idet vi ikke uden stor Møje overvandt den uhyggelige Stemning, hvori Læsningen af de tre første Noveller havde sat os, for at give os ifærd med den fjerde; og det bliver da et stort Spørgsmaal, om ogsaa Alle vilde have den Selvovervindelse at læse videre. Den yndige „Aftenscene" forsonede os derimod igjen med Forfatteren. Det var virkelig en klar, forfriskende Sommeraften efter en kvalm, lummerhed og trykkende Dag. Det var igjen en smuk, harmonisk Grundakkord oven paa de evige, skærende Dissonanser. Men ogsaa kun *den* alene finde vi „Træ-

snittenes“ Digter værdig.“ — I „Journal for Literatur og Kunst“ siger den senere som Underskibslæge paa Linieskibet „Christian d. Ottende“ omkomne *Rasmus Schmidt,* at Chr. Winther først i disse fire Noveller har naaet „det Maal af Immoralitet og Unaturlighed, som karakteriserer de franske Noveller fra det sidste Decennium. „Trods den plastiske Form, hvori hans Skitser fremtræde, og den Virtuositet, hvormed enkelte af Karaktererne ere henkastede, kunne disse „Noveller“ („Aftenscenen“ kun tildels undtagen) dog ikke fremkalde Andet end vor Beklagelse over, at denne Digter med de beundringsværdige Kræfter, han aabenbart har at byde over, ikke har *villet* frembringe Andet end slige Karrikaturbilleder.“ Andensteds bruges Udtrykket „hæslige og smudsige Billeder“, og der tales om „Situationer, der tvinge os til med Afsky at vende Øjet bort.“ Der klages over, at „Skriftestolen“ fremstiller en brødefuld Kjærlighed som Noget, der er ganske i sin Orden, og Fortællingen „er saaledes ifølge sin Idé en ligefrem Opposition mod den bestaaende sædelige Verdensorden og er allerede af denne Grund fuldkommen upoetisk og forkastelig.“ „En Aftenscene“ kaldes „et Bæger ædel Vin — dog, naar vi have tømt dette, ville vi finde, at ogsaa her ligger Giften skjult paa Bunden.“ Det indrømmes, at det gamle Sagn om *Oluf Borch* under Chr. Winthers Fremstilling „er blevet til et overordentlig interessant Billede, og, hvis ikke ogsaa her Immoraliteten laa skjult som Slangen under de dejlige Blomster, vilde vi ikke tage i Betænkning at kalde det et fuldendt Mesterværk.“ Det Usædelige ligger i, at Jomfru Abigael — efter at være bleven løst fra sit Forhold til *Oluf Borch* — ægter sin Elsker Junker Po-

visk. Anmeldelsen ender saaledes: „Det er ikke blot i sine egne, originale Produkter, at Chr. Winther i den sidste Tid har viist denne forkastelige Tendens til at nedbryde den fornemste og uundværligste Betingelse for et socialt Livs Existens: Sædeligheden; ogsaa ved oversatte Arbejder (som han idetmindste har laant sit Navn som Udgiver og ved dette Stæmpel skaffet en vis Anseelse) har han forsøgt at indføre den nyere franske Skole i den skandinaviske Literatur, og det er vel derfor paa høje Tid at nedlægge kraftig Protest mod en Retning, der, hvor gehaltløs den endogsaa er, dog, naar den fremtræder under et saa agtet Navns Ægide, let kunde faa en højst farlig Indflydelse. Det er derfor ogsaa Pligt, saavel mod Digteren, over hvis Navn det i Tiden vil gaa ud, som mod Publikum, og fornemmelig mod selve Kunstens krænkede Genius, at udtale sig skarpt derimod."

„Fædrelandet" (1843, Nr. 1359 og 66, under Mærket „76") siger, at baade „Digtninger" og „Fire Noveller" adskille sig fra Winthers tidligere Frembringelser derved, at de udtale en mere sønderreven Sjæl, derved, at Digteren i en højere Grad har koncentreret sig i sin Kjærlighedsfølelse til et eller andet Individ og hævet denne Følelse til det Absolutte, for hvilket Livets sædelige Magter maa vige. Anmelderen hævder, at Chr. Winther her „ikke blot lader Skæbnen begunstige *dem*, hos hvem Kjærligheden har forvandlet sig til en alle Bulværker gjennembrydende Lidenskab, men lader dem endog føle sig lykkelige (heri ligger en psykologisk Usandhed), hvorimod han lader Skæbnens Slag ramme dem, der have kæmpet i Sædelighedens Interesse. Heri

aabenbarer sig en Benegtelse af en sædelig Verdensorden, eller af Retfærdighedens Idé, og en Spot over Livet.“ Efter denne Indvending fremhæves „den store Nydelse, man finder i det skjønne Sprog, i den poetiske Fremstilling, som kun den højt begavede, geniale Digter kan give, i den vel kun skitsemæssige, men raske og kraftige Tegning af Karaktererne, men fremfor Alt i den omhyggelige, detaillerede Skildring af Situationerne, hvori Chr. Winther har sin Styrke. Naar „Hverdagsforfatterens“ Noveller nærmest kunne kaldes dramatiske, fordi de ere saa rige paa sindrige Kompositioner og kunstfuldt anlagte Intriger, i hvis Udvikling og Opløsning Karaktererne tilfulde faa Lejlighed til at udvikle sig, naar *Carl Bernhards* mere nærme sig til Romanen, idet Begivenhederne her have Overhaanden, er det derimod Situationerne, det Hvilende, der er det Fremtrædende i Chr. Winthers erotiske Noveller, hvorimod Intrigen og Handlingen er saa godt som ingen, den hele Komposition saa simpel som muligt, Karaktererne tildels kun skitserede og Begivenhederne kun angivne med faa Ord. Kjærligheden i dens Udvikling fremstilles enten slet ikke, saa at vi strax henføres til dens Kulminationspunkt eller til Opløsningen, eller dens Udvikling antydes kun med faa Træk. Ved denne skitsemæssige Behandling, der findes i alle Novellerne — „En Aftenscene“ gjør kun tildels Undtagelse — har Digteren undgaaet den Fejl, hvori vore andre Novelleforfattere oftere have gjort sig skyldige, nemlig at udmale Hverdagslivet i dets Enkeltheder med saa stor en Nøjagtighed, at vi rives ud af den kunstneriske Sfære og synke ned i det trivielle, virkelige Liv.“ Anmelderen gaaer nu løs paa Livsan-

skuelsen i Winthers Noveller, „for at bidrage Sit til at fjærne fra Literaturen en i Ordets højere Forstand usædelig Verdensbetragtning, der indeholder en Benegtelse af en moralsk Verdensorden og følgelig af den menneskelige Frihed . . . . Den skjønne, geniale Fremstilling, denne Livsanskuelse har modtaget i disse [Noveller og i „Digtninger“], indeholder kun for Kritikken en endnu større Opfordring til at afklæde den dens glimrende Dragt og fremstille den i dens Nøgenhed.“ Hvorledes dette gjøres, tillader Pladsen ikke her at meddele; kun skal det bemærkes, at *Rasmus Schmidts* fornævnte Anmeldelse meget falder sammen med denne. Efter at have sammenlignet „En Aftenscene“ med et hollandsk Portrætstykke, i hvis Baggrund en Udsigt er aaben til et italiensk Landskab, og sagt: „Beskrivelsen af den lærde Hr. *Oluf Borch* og Jomfru Abigael minder om *van Dycks* klassiske Portrætter af de fornemme og stadselige Herrer og Damer,“ slutter „Fædrelandet“s Anmelder med følgende Ord: „Vi vente ikke at blive udsatte for den Misforstaaelse, at vi i vor Kritik ikke have fulgt den forlængst anerkjendte Sætning, at et Kunstværk skal bedømmes fra Kunstens Standpunkt og ikke fra et fremmed, f. Ex. det moralske, fordi vi bestandig have efterviist den centrifugale Retning, Digteren har taget fra det ene, store Centrum, hvori tilsidst hele Tilværelsen hviler: *den moralske Idé.* Digteren skal ikke prædike Moral, men uden for Kunstens Sfære hævde den sædelige Idé, fremstille dens Triumf. Den sædelige Idé er allestedsnærværende, og, hvor den ikke anerkjendes, er den tilstede som Anklager. Kunstneren kan derfor ikke løsrive sig fra den; den er hans — som en-

hver menneskelig Stræbens — sidste absolutte Formaal. Det er derfor med Kunstens absolutte Formaal for Øje, at vi saameget have opholdt os ved Digterens sædelige Livsanskuelse og peget hen paa det Centrum, hvorfra han er flygtet, og hvorhen han maa vende tilbage for ikke at blive udelukket fra *dem*, der fortrinsviis søge Livets Opgave."

P. L. Møller fremhæver („Kritiske Skitser" II, S. 220 ff.), at Winthers udmærkede Betingelser for den episke Skitsedigtning, som han havde fastslaaet ved sin Omtale af „Digtninger", vise sig ligesaa beundringsværdigt i Fortællingerne. Han siger: „I denne Retning har Winther efter min Mening lagt sit Talents modneste og mest glimrende Side for Dagen." Men — som forhen bemærket — hans Fantasi var ikke mangesidig i Opfindelse og Interesser, og derfor gjenfandt man ogsaa i Indholdet her den Analyse af det Erotiske, det Tema, som dannede det Centrale i Digtene fra hans Overgangsperiode: „Hvad Kval der kan ruge mellem Kvinde og Mand". Han ledede os med øvet Haand ind i Kjærlighedens Konflikter, ikke de, hvor en idyllisk Aand afværger alle Skibbrud, men hvor heftige Lidenskaber føre til Overskriden af Hverdagslivets nedarvede Traditioner og trivielle Former. Her var ingen passiv Melankoli, det var Kjærlighedsideen, der — ifølge sin Ret som den skjønneste Naturmagt — gjennemførte sin Emancipation. Dette var tildels Temaet, og Udførelsen lignede de dristige Fantasier af en stor Virtuos, i hvilke man, selv om de afbrydes med en Dissonans, derfor ikke mindre maa beundre Kunstneren. Dette er nu i æstetisk Henseende — i den valgte Kunstform, der ifølge sin Natur

ikke skal afgive en *afsluttet* Livscyklus — fuldkommen berettiget; det er i alt Fald for den kritiske Betragtning uvæsentligt. Men det Publikum, som, for selv at kunne være saa passivt ved sin Lekture som muelig, helst vil have Alting „klappet og klart", kunde her slet ikke komme paa det rette Standpunkt. Folk, som ikke ville tilstaa deres æstetiske Ignorans, komme gjærne slæbende med deres Dyd, og saaledes viste sig her paa den ene Side det velbekjendte Snerperi hos Filistre af bægge Kjøn, som meente, Novellerne vare ikke „dydige" nok, medens paa den anden Side kun Faa havde Forstand paa deres udmærkede Form og den mesterlige Stil.

Hvad Chr. Winther ogsaa i Novellen vil kunne gjøre i høj Grad frugtbringende, er det folkelige Element, som han opfatter med saamegen Sympati og gjengiver med saa smagfuld Benyttelse af det ældre og nyere Sprog. „En Aftenscene" føjer et særegent nationalt Trylleri til sine øvrige Fortrin. Det er en sand Perle i vor Literatur, og enhver Ven af Literaturen bør ønske og haabe, at Forfatteren maatte finde Kald til videre Udvikling i denne Retning, hvor han viser saa udmærkede Anlæg. Dette Ønske er nærmest i Interesse af Literaturen og Læserne. For Digterens egen fremtidige Produktivitet, og forat denne ikke skal staa tilbage for hans Talent, troer jeg ikke at kunne ønske ham noget Bedre end en aandelig „Harzrejse", et aabent Brud med Filisteriet *aux gants jaunes & odeurs de Patchouly* — saa at man igjennem hans næste Værker maatte høre Sangen tone:

Auf die Berge will ich steigen,
wo die frommen Hütten stehen,

wo die Brust sich frei erschlieszet,
und die freien Lüfte wehen . . .

Lebet wohl, ihr glatten Säle,
glatte Herren, glatte Frauen!
Auf die Berge will ich steigen,
lachend auf euch niederschauen![1]"

De stærke politiske Brydninger efter *Frederik den Sjettes* Død gik Chr. Winther — som saamange af vore andre Digtere — temmelig uænsede forbi. Ligesom *Goethe* havde han ingen Interesse for Døgnets Politik og sagde med denne Mester, at alle politiske Uroligheder lægge Hindringer ivejen for Kulturen. Ligesom *Goethe* „troede han ikke paa Folkets Ævne til at styre og følte Afsky for Frihedsapostlene, da de alle søge Tøjlesløshed." Hvad der skete i Frankrig efter Julidagene 1830 fik ikke noget egentligt Sidestykke her i Danmark. *Der* gav Poeter som *Lamartine, Victor Hugo* og *Balzac* sig i Politikkens Tjeneste; her kunde man nævne *Grundtvig* og *Ploug*. Men sjældent har Poeten viist sig dygtig som Politiker, sjældent træffer han her Maalet. *Plato* viste at være en erfaren Mand, dengang han fordrede Digterne udelukkede af Statsstyrelsen. „Fædrelandet" udtaler sig anderledes derom; det siger[2]: „Med Rette kan man undre sig over, at en Digter, i saa lang en Aarrække som nu Tilfældet er med Winther, kan vedblive at besynge sine Kjærlighedsfølelser for en eller anden Kvinde, i en Periode, hvor man med Sandhed kan sige, at Øxen er lagt ved Roden

[1]) *Heines* „Harzreise". [2]) 1843 Nr. 1359.

af Træet, idet de væsentlige Grundspørgsmaal afhandles, om den menneskelige Frihed skal have en anerkjendt Existens paa Jorden, om Staterne derfor grundigt skulle reformeres og Kirkerne opløses, saa at den historiske Religion eller Kristendommen vil ophøre at udøve det hidtil førte Formynderskab for Menneskene. En Følge af dette Chr. Winthers og vore andre Digteres indifferente Forhold til Nutidens Bevægelser er, at deres Værker ikke kunne have nogen *absolut* Betydning for Nutiden, om de end, forsaavidt de ere udsprungne af en virkelig poetisk Aand, kunne have et stort Værd, saa at de maa betragtes som sjældne, kostbare Gaver, det kun er givet Faa at være saa lykkelige at kunne meddele, og som vi Alle maa ønske at være i Stand til at modtage. Thi, er det end saa, at Det, der bevæger Tiden, ogsaa maa være Det, der bevæger Digterne, naar disse atter ville bevæge Læserne paa en gjennemgribende Maade, er det end sandt, at Tidens Grundspørgsmaal vilde afgive den mest storartede Opgave for Digternes Behandling, saa maa det ogsaa anerkjendes, at der gives Sfærer og Forhold i Livet, der for saa vidt ere uafhængige af det historiske Verdensliv, som de ikke *umiddelbart* paavirkes af dette, der — saa at sige — løbe ved Siden af det og derfor vist og kun kunne gjøre Fordring paa en underordnet Betydning, men som dog, fordi det dybest Menneskelige kan aabenbare sig i dem, med Rette til alle Tider have og til Evighed ville vedblive at afgive Sujetter for den digteriske Behandling. Dette gjælder om de psykologiske Aabenbarelser i det private Liv, men fremfor Alt om Kjærlighed mellem Mand og Kvinde, der, betragtet i og for sig som Følelse, som

en Bevægelse i Sjælen, forbliver uforandret og uafhængig af Historiens Gang. Vi ville derfor ikke saa meget have det betragtet som en Dadel mod vore Digtere, naar vi fremhæve deres Ligegyldighed for Det, der bevæger sig i Nutiden, men kun som en Antydning af den danske Poesis faktiske Tilstand, seet i Forhold til de samtidige aandelige Bevægelser, efter hvilke den kun indtager en underordnet Plads i vor aandelige Udvikling."

Herpaa svarer Winther i et Digt til *Julie*[1]):

Lad dem synge, som de maa!
Lad dem kvæde deres Sange,
fade, flove, brede, lange,
tørre, vindige og smaa!
Lad dem kun som Ulve tude
om Despoter og om Død!
Lad dem Friheds Morgenrød
kun som Lærker højt bebude!
Lad dem slynge deres Ild!
Lad dem tænde deres Fakkel!
Blande mig i det Spektakel
hverken kan jeg eller vil.
Gav mig Gud til Sang en Stemme,
Ild i Hjærte, Kraft i Bryst,
vil jeg dog kun til *Din* Trøst
Sangens Ild og Styrke gjemme!
Hvis jeg kun et kort Sekund
fra min søde Elskovsstjærne
Sorgens tunge Slør kan fjærne
og Dit Hjærte gjøre sundt,
hvis jeg kun et Smil kan vække
op til Blomstren paa Din Kind,
hvis jeg Spiren i Dit Sind
til et Fredsminut kan lægge,
o, da maa den hele Flok
gjærne kvække, kvidre, sukke,
alle Lavrens Blade plukke —
der er vel til Alle Nok! —

[1]) Sml. Digtn. III, S. 116—17.

Du alene mig kan lønne!
Du — alene Du — kan faa
Sjælens Blomst til ud at slaa
sine Blade, friske, grønne!
Og al Verdens raa Forstand,
Pral og Prunk mig Intet vejer
mod en slig Begejstrings Sejer,
som Du mig berede kan.

Det maa have været yderst pinagtigt for Chr. Winther at se Anmelderne af „Digtninger“ og „Fire Fortællinger“ hentyde til det Usædelige, der var kommet ind i hans Livsanskuelse — et Resultat af hans Forhold til Fru *Werliin*, hvilket Forhold jo naturligviis var Alverden bekjendt, saa at det ogsaa laa bag ved Anmeldernes Ytringer. Dette Forhold udviklede sig fremdeles varmere og inderligere, men befriede ham ikke i Glæde. Han siger i denne Periode: „Altid har jeg Noget at ærgre mig over, og for det Meste ligger det hos mig selv.“ [1]) Den 25nde April 1846 skriver *Hauch* til ham [2]): „Det gaaer mig og min Kone virkelig til Hjærte af Deres Brev at mærke, at Grundstemningen i Deres Inderste er saa yderst melankolsk. Med Deres usædvanlige aandelige Gaver og med Deres hele Væsen og Karaktér mener jeg, at man ikke kan staa saa langt uden for den Kres, hvorpaa Fru Fortuna kaster sine Blikke, at man nogensinde behøver at fortvivle. Mænd som De bære jo deres sande Lykke i deres eget Bryst og i den Verden, de deraf ere i Stand til at fremtrylle. Det er vel sandt, „at Melankoli danner Grundstemningen hos de fleste

[1]) Breve fra og til C. W., S. 52. [2]) Smsteds S. 69—70.

virkelige Digtere“ og „at den udentvivl er nødvendig, forat deres Produktioner skulle faa den rette Folie“; men, jo mørkere Natten er, des lysere glimte Stjærnerne, og des mere drages Tanken opad mod det skjulte Land, hvorfra Sangen strømmer, og hvortil Vejen gaaer; al vor Melankoli er kun en forklædt Hjemve; med andre Ord: den er et Vidnesbyrd om, at vi virkelig besidde et saligt Hjem, hvortil vi tilsidst skulle vende tilbage, og hvor vi Alle skulle samles. Poesi, Filosofi og Religion stemme saaledes i deres Centrum overens.“ Naar disse Ord bleve anvendte paa Chr. Winther, har han følt dem som en ellers dybsindig Mands overfladiske Tale, der lød godt, men ikke kunde anvendes i det givne Tilfælde. Æstetikken og Sangens Ævne kunde ikke trøste Chr. Winther, naar han etisk følte sig anklaget, og mange Vidnesbyrd samstemme i, at dette var Tilfældet. —

I den Aarrække, Fru *Werliin* levede som fraskilt Kone, forlod hun flere Gange for længere Tid Kjøbenhavn; hun var saaledes et halvt Aar hos sin sindssyge Søster i Holsten, og med sin Fader foretog hun sig en længere Rejse til Italien. Det er denne, Winther viser tilbage til, naar han i et Digt, han sender hende med Blomster, siger om disse[1]):

De veed, at i Orangens Lande,
paa lavrbærklædte, fjærne Strande
Du drukned fast i Blomst og Blad,
at paa St. Gotthards Skallepande
Kjærminderne Du hilste glad.

Da hun vender hjem, synger han[2]):

[1]) Sml. Digtn. III, S. 241. [2]) Smsteds S. 193.

Velsignet Skibet være,
velsignet Havets Vand,
som venligt vilde bære
Dig atter til vor Strand!

Velsignet hver en Luftning,
der svæved om Din Kind,
velsignet hver en Duftning,
som kvægede Dit Sind!

Velsignet i det Fjærne
i Himlens Herlighed
den klare, fromme Stjærne,
som Dig tilsmilte Fred!

— — — —

Ak, mangen Nat er svunden
og mangen bitter Dag,
mens jeg, i Smerte bunden,
har talt mit Hjærtes Slag.

— — — —

Jeg mægted ej at fri mig
for Sorgens Trylleri —
og Timen foer forbi mig
med intet Indhold i.

Men nu — Du bringer Freden!
Ej sandt? Du har ej glemt,
at Du for Evigheden
har mig Dit Hjærte gjemt?

Det er jo underligt, at Fru *Werliin* i 1843 separeres fra sin Mand og ikke før i 1848 holder Bryllup med Winther. Jeg kan ikke gjøre Rede for Enkelthederne i dette Forhold. Han siger etsteds: „Jeg har aldrig anseet det for en *saa* stor Synd at hindre eller idetmindste forhale en Ægteskabs Forbindelse, der gjælder hele Livet, som at ville fremskynde eller begunstige

den." Han syntes, han var for gammel til at gifte sig; han følte, han havde flagret for meget om og derved svækket sin Beslutningsævne. Allerede i 1830 udtalte han i sin Efterligning af *Stagnelius's* Elegier[1]):

Salig jeg priser den Mand, som ofred een blomstrende Pige
  Huldskab og Ømhed og Liv; var end hans Elskedes Barm
kold som Sneen paa Alpernes Spids og haard som Granitten,
  vilde hans Bønner dog nok røre den Grumme tilsidst.

— — — —

Jærnhaarde Fatum har ej *den* himmelske Lykke bestemt mig,
  ikke af Purpur spandt Parcen mig Livs-Vejens Traad.
Fjærnt over brusende Hav, lig Noahs Due, min Elskov
  svæver og ikke en Gren finder at hvile sig paa.

Sit Digt „En Ven" ender han saaledes:

Selv var jeg skudt saa mangen god Stund,
men aldrig endnu tilgavns!
Ak, var jeg saa sandt som den lodne Hund
fortøjet og vel tilhavns![2])

Han følte, det var naturligt og lykkeligt at blive tidlig gift. I „Italiensk Genrebillede" lader han Elskeren sige til sin Pige[3]):

Du for ung? — Ak, just det Bedste!
Banen vorder lang, men sød:
Hjærtets Blomst bør Roden fæste
midt i Ungdoms Morgenrød.

I et Brev til sin Stifbroder *H. U. Møller* skriver han fra Kjøbenhavn[4]): „Det er en stor Fornøjelse at se, hvor kjækt Dine Sønner og Svigersønner bygge hver sin Arne, uden Frygt for at begynde med smaa Kaar. Ungdommen her i Byen tænker anderledes; de unge Herrer ere feje eller forfængelige; de ville strax have

[1]) „Kjøbenhavnsposten" Nr. 25. [2]) Sml. Digtn. IV, S. 101. [3]) Sml. Digtn. I, S. 9. [4]) Efterl. Breve S. 102.

Alting komplet. Men derfor gaa de ogsaa alene saa længe, indtil de ere graahærdede Svende. Hint (*salva venia*) tyske Mundhæld: „Jung gefreit hat Niemand gereut“ finder jeg fuldkommen rigtigt.“ Han taler om „den elskelige Pligts Opfyldelse engang at sætte Foden under eget Bord“ [1]), og 1ste Juni 1840 skriver han — som før nævnt — til Boghandler *Joh. Dahl* [2]): „Det duer sgu ikke at være Pebersvend, det kan *jeg* sige Dig!“ Han indsaae nok, at „hverken hans indre eller ydre Liv kunde blive til et harmonisk Hele, medmindre han kunde dele Alt med en Anden“ [3]). At han hidindtil havde været ugift, laa for en Del i, at hans økonomiske Forhold paa ingen Maade havde tilladt ham at stifte Familie. I „En Student og en Jomfru“ lader han Studenten, der har giftet sig, sige omtrent saaledes [4]):

Jeg har Intet at leve af, og dobbel
er Byrden, siden jeg kom i Kobbel.
Hvor rædsomt, at Een jeg er ej længer
nu, jeg er bleven en Dobbeltgænger,
som til Alt i Verden dobbelt trænger,
til dobbelte Hoser og dobbelte Sko
og dobbelte Kjoler og Senge til To.

Den Frygt, som her er udtalt, kunde ikke gjøre sig gjældende, naar Chr. Winther vilde holde Bryllup med Fru *Werliin;* thi hun var, efter danske Forhold, meget formuende. Og hun *vilde* ægte ham. Hans forviklede Pengeforhold kjendte hun og tog nu Alt i sin Haand. Hun gik til sin Fader og bad ham om at betale Winthers Gjæld. Gamle *Lütthans* skal med Rette være

[1]) Sml. Digtn. IX, S. 59. [2]) Efterl. Breve S. 46. [3]) Sml. Digtn. IX, S. 33. [4]) Smsteds II, S. 195.

bleven vred og have sagt til sine Venner: „Nu har jeg først maattet betale en Sum Penge for at skaffe min Datter af med een Mand; nu skal jeg betale een Sum til, forat hun kan faa en ny!“ [1]) Men denne Datter havde ham ganske i sin Magt; naar hun paa sin indtagende Maade og med sit bønlige Blik bad ham, kunde han ikke modstaa, men var strax overvunden. Han skal dog have været stræng mod Winther, som lod sig forskrække og ikke vovede at opgive ham sin værste Gjæld, som han ved ublue Aagerrenter var kommen i [1]). Winther havde i det Hele mere Tendens til at bøje af end gaa lige paa, og dette kom ham nu dyrt til at staa.

Fru *Werliin* var i 1847 fra Studiestræde flyttet til Rosengaarden 128 D, og derfra i 1848 til Nybrogade 5 (nu Nr. 10) i en lille, ret ejendommelig Stue-Lejlighed; hun havde undertiden gjort smaa Selskaber, ved hvilke Chr. Winther altid var mere Vært end Gjæst. Fra Nybrogade holdt hun Bryllup med ham. Han havde meget svært ved at faa en Præst til at vie dem; endelig udførte *Gad* d. 21nde Februar 1848 denne Handling i sin Stue i Vimmelskaftet over for Helligaandskirken. Da var Bruden 35, Brudgommen 52 Aar. Bryllupsgilde og Gratulation oversprang man. Winther flyttede ind i sin Hustrus Bolig i Nybrogade [2]); men synderlig glad var han ikke da, tværtimod ifølge Øjenvidners Beretning ned-

[1]) *Agerskovs* Meddelelse. [2]) Fra Efteraaret 1841 havde han boet paa Hjørnet af Kronprinsensgade og Pilestræde; derfra flyttede han i 1842 til Hjørnet af Lille Brøndstræde og Gothersgade, i August 1844 derfra til St. Pederstræde 137, saa i Juni 1845 til Hjørnet af Store Fiolstræde og Krystalgade og endelig i Sommeren 1846 til Hjørnet af Skovbogade og Skindergade, hvor han blev boende, til han holdt Bryllup.

stemt. Jeg antager, at de Digte til *Julie*, som han offentliggjorde strax efter Brylluppet, standse ved dette. Det første, som aabner „Nye Digte“ 1851, har han saa skrevet efter Brylluppet; det hedder „I Havn“, men er ikke begejstret eller strømmet ham fra Hjærtet; han synger saaledes[1]):

Mig Himlen var saa vild og graa,
der var ej Stjærnelys derpaa;

men Stormen gik, og Bølgen slog;
mit Skib hen over Havet jog.

Ledsaget kun af Sorg og Savn,
jeg saae ej Haab, jeg fandt ej Havn.

Jeg saae ej Land med Skoves Ly,
ej Kyst, hvorhen jeg turde ty.

Højt Vinden peb — som Haan det klang —
det var en bitter Dødesang.

Jeg var saa mat, og i min Sjæl
bevæged sig en Drøm saa fæl.

Den lokked mig — jeg slap mit Roer —
nær var jeg styrtet overbord!

Da lød Din Røst — den var saa øm,
den vækked mig af Dødens Drøm.

Den kaldte mig — jeg tog ej fejl!
Sig Havet jævned til et Spejl.

Skydækket i det Fjærne sank,
og Himlen vinked, klar og blank.

Du kjendte Stjærnen, som var sat
til Leder os i Livets Nat.

[1]) Sml. Digtn. III, S. 195—97.

Du sad hos mig paa Skibets Stavn,
Du vidste Vej til Kyst og Havn.

Du peged paa en stille Bo
og hvisked: „*Der* vi finde Ro!“

Og Haand i Haand, og Kind ved Kind
vi vandred sagteligt derind.

Imod os kom den lune Luft,
hel fyldt af Elskovsrosens Duft.

Og Fredens stille Engel gik
imøde os med milde Blik.

Hver Lænke brast, som Sjælen bandt,
hvert Smertens Mindeblad forsvandt.

Hver Glæde vaaged, der var glemt,
og Livets Harpe fandt vi stemt.

Og den skal klinge, mens' vi glad
den lange Vandring følges ad.

Og den skal klinge, naar vi To
indtræde i den sidste Bo.

Ægteskabsperioden.

1848—76.

Du Sangfugl, Du flakker mig hid og did;
snart vil Du mig vel forgjette;
thi skal Du stækkes — til evig Tid
jeg Dig udi Bur vil sætte.

Chr. Winther: Sml. Digtn. V, S. 181.

Vov ej at drage i Dækket, som
Dig naadig dølger Din Fremtids Dom.
Skrid trøstigt frem, mens Lyset brænder!
Det skjærmes huldt af en Faders Hænder.

Chr. Winther: Sml. Digtn. IV, S. 215.

Chr. Winthers Ægteskab vakte mange Steder Forbavselse. *Emil Aarestrup* skriver d. 12te Marts 1848 i utrykte Breve til *Chr. Petersen:* „Siden Professor Winthers og Fru *Werliins* offentlig indgangne Forbindelse troer jeg ikke mere paa Mueligheden af at separere Slesvig og Holsten; alle vise Raad, alle Indsigelser, al Beregning og godtroende Danskhed staaer med en lang Næse — kun Du og jeg ikke: vi proponere en Toast for Friheden, for, at de Hjærter maa blive sammen, som . . . o. s. v.; vi holde hverken med Rusland, Østerrig eller Danmark, men med Friheden, med Pariserne, med Arbejderen *Albert*, med Fru *Werliin*, med alle Fruentimmer og retskafne Mennesker.“ Den 8nde Juni derefter hedder det: „Hvorledes lever Chr. Winther og hans ligesaa elskværdige som hemmelighedsfulde Frue? Jeg fik gjennem *Carl* [*Petersen*] en Hilsen fra dem, som glædede mig meget.“ Den 16de Aug. s. A.: „Jeg hører, at Chr. Winther og Frue ere komne til Maribo, og en af Dagene ere vi indbudne til deres behagelige Selskab hos *K. Sidenius*.“

Winthers havde først, ifølge Indbydelse, gjæstet *Hans Ulrik Møllers* i Thorkildstrup paa Falster. Her

havde man gjort Alt, forat de Nygifte kunde føle sig hjemme. De skulde naturligviis have det bedste Værelse til Sovekammer — det samme, hvor *Ingemanns* „Grandmama“ i gamle Dage havde resideret i al sin Fornemhed. Nu bredte to store Himmelsenge sig derinde. I disse modtog Winthers hver Morgen Teen af Husets Datter *Johanne*[1]), og de indlod sig da gjærne i en længere Morgenpassiar med hende. Chr. Winther havde en gammel, strikket, violet Morgentrøje. Til Præstefamiliens Sorg var han temmelig forfalden til baade i Tide og Utide at spadsere om med denne paa, mest dog i Haven. Engang fik han Lyst til ogsaa at vove sig ud paa Gaden og i denne Mundering forbavse Thorkildstrupperne. Han havde først spurgt sin Stifbroder *Hans Ulrik*, om denne havde Noget at indvende derimod, og fik da det Svar: „Gaa Du bare; men jeg vil helst gaa ved Siden af Dig, saa Folk kan se, det ikke er mig, der seer saadan ud; saa maa Du forresten skabe Dig, som Du vil.“ — Winthers vare forøvrig stadigt paa Farten i Omegnen, og en gammel Kone i Byen sagde: „Det er dog nogle forskrækkelig udsvævende Fremmede, Præstens har i Sommer.“ [2])

Heller ikke Winthers laalandske Familie fornegtede sin gamle Godhed for ham, men tog meget kjærligt mod de Nygifte. Hans Stifsøster, Fru *Bredsdorff* fra Sorø, var paa samme Tid som de i Besøg hos *Sidenius's* i Maribo, og, da de spadserede sammen i Skoven og der laa en Tjørnegren, som vilde spærre Vejen

[1]) Den førnævnte Fru *Korff*. [2]) Se „Højskolebladet“ for 20nde Dec. 1895 (*Th. Birkedal Bredsdorff:* „Af en gammel Præstegaards Historie“).

for Fru Winther, bukkede hun sig ned og fjærnede den, idet hun nynnede til Chr. Winthers Melodi:

„Men Hvad som kan saare,
„hver Torn og hver Taare,
„mit søde, lille Hjærte, skal være *min* Del.“ [1])

Heri laa der noget Symbolsk med Hensyn til hele den Maade, hvorpaa man derovre behandlede Fru Winther, og hvorved man i høj Grad glædede hendes Mand.

I det Hele holdtes Forbindelsen med hans Slægt vedlige. Det er mig dog bekjendt, at han efter sit Ægteskab kun visitviis kom til *Poul Møllers* Enke, der dengang var flyttet til Kjøbenhavn, og, naar *hun* en enkelt Gang vilde aflægge et Besøg hos Fru Winther, var denne aldrig „visibel“. *Poul Møllers* Børn kom dog i Winthers Hus, og han sagde tidt, det ikke gjorde Noget, man intet Portræt havde af *Poul;* thi dennes ældste Søn gjengav ham grandgiveligt; derfor holdt Winther ogsaa meget af denne unge Mand. —

Chr. Winther har tidligere skildret *Julie* som Den, der var Gjenstand for hans Attraa; nu var hun *hans*, og nu skulle vi se, hvorledes han da betragtede hende. Hun mistede ingenlunde sin Fortryllelse for ham, tværtimod: den forhøjedes og holdt ud til hans Dages Ende. Han synger [2]):

Der lever i Dine Øjne
et Digt saa tankefuldt;
det altid mig bevæger
saa inderligt og huldt.

[1]) Meddelt mig af Fru Professorinde *Lange*, født *Bredsdorff*.
[2]) Sml. Digtn. III. S. 244.

Lige fra min Barndoms Grønhed
til min høje Alders Graa,
aldrig saae jeg Nogens Skjønhed
Dine Øjnes overgaa.

I Din Sorg og midt i Glæden,
selv i Vrede og Foragt,
blev mig ved hver Vexling Sæden
til en Tankeverden lagt.

Jeg studeret har Dit Øje
som en dygtig Astrolog,
der vil blive rigtig nøje
paa sin Skæbnestjærne klog.[1])

Af hendes „usigelige Blikke" lyser der for ham Velsignelse og Fred[2]); disse Stjærneøjne maa han altid prise[3]):

Hun har to Øjne — hvert en Stjærne;
for dem jeg ofred Livet gjærne.

Hun smiler til ham, og han svarer[4]):

De Smil, de dræbte al min Ve,
de smeltede mit Hjærtes Sne
og fik min vilde Sjæl til Hvile.

Han besynger hendes Skuldres sødt smægtende Hvidhed, hendes Lokkers blonde, rørende Blidhed[5]), hendes svanehvide Arme[6]) og Svanehals[7]). Han siger[8]):

Din *Gang* er som en kraftig,
strængt lutret Harmoni,
der bærer frem for Sjælen
en livsalig Melodi;
som Æolsharpens Toner,
der komme og der fly,
den aldrig sig gjentager,
evig lige ung og ny.

[1]) Efterl. Digte S. 125. [2]) Sml. Digtn. III, S. 201. [3]) Efterl. Digte S. 146. [4]) Smsteds S. 72. [5]) Sml. Digtn. III, S. 208. [6]) Smsteds S. 201. [7]) Smsteds S. 226. [8]) Smsteds S. 245.

Hendes Røst er ren og mild[1]), og det samles Alt i *Ynden.* Han synger[2]):

Over Dit Hoved, over Din Fod,
over Dit kjære, søde Øje
en Skjærm der vogter tro og nøje,
som *aldrig* Dig endnu forlod,
og det er *Ynden* — denne Engel,
som følger Alt, hvad der er smukt,
hver Fuglesang, hver ædel Frugt,
hver Rosenstok, hver Liliestængel.

Han beskuer hende dybt og udbryder da[3]):

Var jeg kunstfærdig, var jeg Maler,
Du skulde se Dig, naar Du taler,
Du skulde se Dig, naar Du leer;
Din Alvor kjæk jeg vilde tegne,
min Pensel skulde stolt opregne
Alt, hvad mit Øje henrykt seer.

Naar jeg hedt til mit Bryst Dig trykker,
og med Roser Din Kind jeg smykker,
troer Du da ikke, jeg seer klart.
Mit indre Syn mig ej svigter,
hvert Suk, hvert Kys er en Digter,
hvem Din Skjønhed er aabenbart.

— — — —

I Dig en Rigdom mig drømmer,
en Yndigheds Fylde udstrømmer,
en Skjønheds utømmede Væld.
O, vend dog Dit Hoved, jeg be'er Dig!
Ak, fra hvad Side jeg seer Dig,
vidunderligt tryller Du min Sjæl.

Du er dejlig! O, det nytter Dig ikke,
Du tilkaster mig de straffende Blikke —

1) Sml. Digtn. III, S. 201. 2) En Saml. Vers, S. 34. 3) Sml. Digtn. III, S. 207—9.

Du er dejlig som Ingen paa Jord,
som de unge Engle i Himlen,
som Vaaren i Blomstervrimlen —
og paa Din Dejlighed jeg troer.

Aandeligt karakteriserer han hende som *stærk, modig, kjærlig, uforandret*[1]), som en yndig, klog og brav Hustru[2]), men ogsaa en *Moder* sød og venlig[3]); han siger[4]):

Min „Ene“ Angelica tør jeg kalde;
mig er hun *Engel* fremfor Alle,
hun er saa from, saa sød og kjærlig,
hun er saa yndig, stolt og herlig.

Om hendes „ømme, store“ Hjærte[5]) siger han[6]):

Vorherre har Dit Hjærte gjort
som et Palads saa rigt og stort,

og det huser Mange[7]). Trofasthed er Sjælen i hendes *Villie*, og den har ikke Del i Tidens raa Forandring[8]). Hun gjør aldrig et trivielt Indtryk[9]):

Du er som Brød, det grove — fine,
hvoraf man aldrig bliver kjed;
Du er som rene, gamle Vine,
hvorved man aldrig vorder led.
O, Din Gestalt, saa ædel, kraftig,
saa *egen* og saa yndefuld!
Din Aand, en Drue, stærk og saftig,
begejstrende og rig som Guld.

Hun er fremdeles fuld af Poesi og Gudsfrygt:

1) Efterl. Digte S. 94. 2) Smsteds S. 134. 3) Sml. Digtn. III, S. 258. 4) Eterl. Digte S. 145. 5) Sml. Digtn. III, S. 256. 6) En Saml. Vers S. 131. 7) Smsteds S. 132. 8) Sml. Digtn. III, S. 219. 9) Smsteds S. 205.

Dit Hjærtes Dør staaer aaben
for Kunstens skjønne Drøm,
det suger ej blot Draaben
men rummer den fulde Strøm.
Hvert Frø, Du flittigt sanker
af Skjønheds Blomstersiv,
modnes i Dine Tanker
og smykker huldt Dit Liv.

Dig Skjønhed er et Bæger,
en Regn saa mild og sød,
der styrker og der kvæger,
der mildner og gjør blød.
og midt i al Din Smerte,
og midt i Livets Nød
Dit gudhengivne Hjærte
ej Trøstens Kalk forskød.[1])

I et Brev[2]) siger han om hende, at hun har god Forstand paa Digtning og lader sig ikke let nøje med Middelmaadighed. — Som han nu kan gjøre hende delagtig i sin højeste Interesse, saa deler han med hende „enhver god Ting, der kan lysne og forfriske“ [3]). Hans Valgsprog i Forhold til hende er *Constance et fidélité*[4]); derfor tør han langt hen i Tiden sige til hende[5]):

Thi trofast er mit Hjærte blevet,
trods Livets Storm og Bitterhed;
derinde dybt Dit Navn staaer skrevet,
og jeg vil dø, som jeg har levet,
med det og gaa i Graven ned.

Han tiltaler hende med disse Ord[6]):

Du Eneste, mit Hjærte ejer,
min Styrke, Næring og mit Liv.

[1]) Sml. Digtn. III, S. 247. [2]) Breve fra og til C. W. S. 232. [3]) Smsteds S. 175. [4]) Sml. Digtn. III, S. 198. (Hun hedder *Julie Constance.*) [5]) En Saml. Vers S. 41. [6]) Sml. Digtn. III, S. 205.

Han kalder hende sin *velsignede* Kone, og hvert Minut, han lever, takker han Gud for den Naade, han har værdiget ham: at staa hende saa nær[1]). — Naar han saa tilsidst gjennem utallige Udtalelser har søgt at male hendes Billede, maa han alligevel — som før Brylluppet — give tabt overfor denne „huldt fortryllende Natur“[2]). Han betragter sin Skildring og siger saa[3]):

Men se, det var dog Skyggen kun,
en svag Reflex af Hjærtets Grund,
en Duft kun fra en Honningkube,
et Støv kun fra en gylden Grube,
men ikke Det, som jeg har villet;
og Alt, hvad jeg mig voved til,
blev som et natligt Alfespil,
hvor mig Titania fik drillet.
Jeg greb og — greb; men ej tilfreds
jeg blev ved nogen Fangst dog stillet,
jeg skammed mig, og halv forvildet
jeg stod som i en Tryllekres.
Og aldrig blev mig mere klar
den Sætning, som jeg aabenbar
har gjort til *min:* „Det Virkelige,
hvori sin egen Rod man har,
ej tvinges ind i Sangens Rige“.
Og aldrig har jeg følt det bedre,
end naar jeg sad hos Dig, min Viv,
at det umu'ligt er et Liv
at give Glans ved Svanens Fjedre —
et Liv, der selv er Poesi
med Kjærlighed, med Sorg og Lykke,
et venligt Genre-Maleri
med Lys og hver nødvendig Skygge!
I slig en kunstlet Form at sige
det ganske Ubeskrivelige,
hvori mit Væsen, evig bundet,
gaaer op — det har jeg aldrig kunnet!

[1]) Breve fra og til C. W., S. 230. [2]) Sml. Digtn. III, S. 230.
[3]) Smsteds S. 231—32.

Men — *elske Dig* og elske Alt,
hvad i Dig lever huldt og røres,
hvorved til Liv Du har mig kaldt,
hvormed mit Liv til Liv først gjøres,
velsigne Dig, hvem Naadens Gud
mig sendte som sit *eget* Bud,
velsigne Dig for Ord og Smil,
der sløved Smertens hede Pil,
velsigne Dig for Taaren selv,
som, hjærtelettende og mild,
afleded Sorgens vilde Elv,
det kan jeg — men jeg kan det kun
med stille Ord, naar Mund ved Mund
mit Hoved til Din Kind jeg lægger!

Som han smykkede hende med Sange, saa vilde han gjærne smykke hende med Spange. Fra sin Rejse i Italien havde han medbragt en stor Mængde Gemmer, som vare sjældne og kostbare; lidt efter lidt lod han dem indfattes til hende, saa hun havde et Juvelskrin fyldt med saadanne. I et Digt siger han til hende[1]):

Jeg kalder Dig min *Sol;*
thi fra mit Hjærtes Hjem
Du stadigt lokked frem
mig Sangens Rose og Viol.

Iblandt de Stene, han gav hende, var der en ægyptisk, som var udskaaren paa bægge Sider, hvorfor den blev indfattet saaledes, at den kunde drejes; paa den ene var der en Sol, paa den anden en So: Himlens og Jordens Frugtbarhedssymboler; den vilde han gjærne have, at *Julie* altid skulde bære; men det gik nok hende som Atheninenseren *Phocions* Hustru, der engang, da en fornem og forfængelig Jonierinde stillede sine kostbare Klæder og Juveler til Skue, svarede: „Hvad

[1]) En Saml. Vers, S. 44.

mig angaaer, anseer jeg min Mand for min skjønneste Prydelse."

En nøje Bekjendt af Fru Winther har skildret mig hende i hendes Ægtestand som sparsommelig og i Meget vidnende om, at hun var udgaaet af jævn Middelstand. Hun vilde, at Folk skulde være sig selv uden Hensyn til Verdens Dom. Hun kunde ikke godt tilgive Den, som ikke vilde rette sig efter hendes Fordringer. I sine Udtalelser om sine Modstandere vedblev hun med at være skarp, og hendes Vid kunde da paa en utilladelig Maade gaa ud over Fremmede; skjøndt hun egentlig var fin, kunde hun bruge højst borgerlige Udtryk. Winther med sine fornemme Tilkjendegivelser blev da ganske ulykkelig og kunde sige: „Julie, Julie dog!" Paa en Tid, da hendes Svoger *Monrad* var meget ilde seet af de Reaktionære, mødte hun paa Vesterbro en af disses Spidser, som hun ikke kjendte personligt, og, idet hun gik forbi ham, sagde hun saa højt, at han maatte høre det: „Dengang kom *Monrad* da ikke til Christiansø." Ved en saadan Optræden forargede hun „dannede" Mennesker. Hendes Mand var saa ganske hendes Termometer og altid uhyre afhængig af hendes Mening; hans Dom om de Personer, han kom i Berøring med, rettede sig altid efter Hvad hun syntes om dem. Hun var meget talende og holdt af at være ordførende, hvilket vistnok gjorde ham tavsere, end han var af Naturen. I det Hele lod han hende om Dispytterne; han sagde: „Det er meget bedre, at Kvinderne sige Det, der skal siges; vi Andre bliver for varme i Diskussionens Hede, og der taales heller ikke Det af os, som der taales af en Kvinde." Ofte sad hun hjemme hele Dagen og

havde da Plads i sin bestemte Stol; hyppig — selv paa sine ældre Dage — var hun iført en tæt, hvid Kjole med Broderier og gjorde da et særdeles yndefuldt, kvindeligt Indtryk. Hun tog saa imod Visitter, „gav Kur", og havde da i Haanden et Broderi eller Sligt, som dog i Almindelighed kun var Staffage. Arbejdede hun med det, fik man Lejlighed til at se, at hendes Fingre vare korte og noget tykke, hvortil svarede Fødder, som ikke kunde kaldes fint formede; hendes Arme vare fede, og hendes Bygning noget svær. *Constantin Hansen* har to Gange malet hende; det ene Portræt er et Brystbillede, hvor hun sidder i en noget bøjet, smægtende Stilling og har et meget blødt Udtryk. Det holdt Winther i høj Grad af. Det andet er i hel Figur, men stivt. Med Frøken *Benny Spang* stod han engang og betragtede dette; „Hvad siger De om *det?*" spurgte han; „hun seer ud, som om hun havde en Lineal igjennem sig. Og *det* skal være *Julie!* Hun, som netop er saa karakteristisk ved denne Abondance i Stillinger og Bevægelser!"

Hun havde stor Ævne til at pryde sit Hjem, til at stille et Møbel kunstnerisk, lægge en Guitar her, sætte Blomster *der*, o. s. v. — Og, som hun kunde arrangere i sit Hus, saa kunde hun ogsaa styre dets Finanser. Ved sit Middagsbord sagde Winther engang til en Gjæst: „I Hjemmet her er Porteføljerne fordelte saaledes, at min Kone er Finansminister, jeg Kultusminister. „Men Hvem er saa Konseilpræsident?", blev der spurgt. „Ja, det er ogsaa hun *der*," svarede Winther og pegede paa Konen; men den Spørgende meente, at det i Virkeligheden var

Ida, som beklædte denne Værdighed. Han siger imidlertid i sit eget og Datterens Navn til *Julie*[1]):

Og vor Kaptajn er Du jo,
forstandig, from og kjæk,
nel mezzo del bujo[2])
Du kjender ej til Skræk.

Winther viste sig ikke meget i sin Hustrus Værelser; han opholdt sig mest i sit eget. *Der* kunde han flygte bort fra Verden, naar den var ubehagelig. I sit Digt „Til en Snegl“ [3]) siger han til denne, at den skal være hans Læremester;

„thi møder Noget Dig paa Vejen,
„som fjendtligt mod Dit Væsen staaer,
„tilbage i Dig selv Du gaaer,
„hvor Du er ene og Din egen.“

Han holdt sig — ligesom *Wessel* — „udenfor, hvor der er Trængsel“. Som alle ideelt anlagte Naturer søgte og elskede han Ensomhed og Stilhed. Han synger[4]):

O Stilhed! Tankerige Ord,
saa vækkende som Sangens Muse!
En Magt lig Druens i Dig boer
til sødt mit Hjærte at beruse.
Hver Blomst, min Sjæl fremlokket har,
mens næppe selv jeg ret forstod mig,
Du i Din Favn til Daaben bar,
før den blev Andres og forlod mig.

I sine Breve skriver han om sin Trang til Ensomhed, som han egentlig fordømmer[5]): „Jeg kunde godt trænge til en Vækkelse i Henseende til at holde Samkvem med Menneskeheden; jeg har ikke benyttet eller benytter

[1]) En Saml. Vers S. 30. [2]) „Midt i Mørket“. [3]) Sml. Digtn. II, S. 117. [4]) Sml. Digtn. III, S. 228. [5]) Breve fra og til C. W., S. 172.

Livet og Menneskene saaledes, som jeg maaske burde eller kunde have godt af. Men med mig er det nu *forsilde* — et rædsomt Ord!" „Man bør ikke holde sig saaledes ude fra Berøring med den brogede Verden. En udøvende Kunstner maa være *med* overalt. At holde sig skjult er farligt. *Goethe* siger:

Wer sich der Einsamkeit ergiebt,
ach, *der* ist bald allein;
ein Jeder lebt, ein Jeder liebt
und läszt ihn seiner Pein." [1])

„Man bliver derved saa let *eensidig* i flere Henseender, eller hvad man kalder *sær*. Og, naar man saa engang overvinder sin Inerti og træder ud af sit Indelukke, saa bliver man . . . . endog lidt overrasket ved at finde Venner og Velyndere, hvor man mindst havde ventet det." [2]) Han syntes, han havde det bedst i sin egen Stue, i sin egen Idéverden og med sin egen Gjerning. Han siger: „Jeg veed ikke Hvad det er at *kjede* sig[3]). Jeg troer næsten aldrig at have været i det Tilfælde „at dø af Kjedsomhed", og det Eneste, der maaske har trættet mig, var Menneskers Nærværelse; men jeg havde da et medfødt Talent til at holde mig slig Besværlighed fra Livet, nemlig især ved selv at være kjedelig; saa blev de borte." I en Samtale, hvor han ikke ret var med eller ikke vilde sige Noget, plejede han ofte kun at svare med et syngende „Hm—hm—hm" i en Slags Triller. Han kunde ganske vist være kjedelig; en af hans bedste Venner, *Carl Petersen*, sagde engang om

[1]) Breve fra og til C. W., S. 170. Citatet er af Harpespillerens Sang i Vilhelm Meister. [2]) Smsteds S. 213. [3]) En lignende Ytring forekommer i et Brev til Fru *C. M. Petersen* (Breve fra og til C. W., S. 64) og i „Et Rejseæventyr" (Sml. Digtn. VIII, S. 3).

ham[1]): „Jeg har aldrig hørt Chr. Winther sige fire Ord, hvoraf man kunde faa ud, at han var den store Digter.“ Allerede i 1822 kalder han sig selv „den kjedsommeligste af alle Materier“. Inden han holdt Bryllup, gav hans Hustru ham engang en Rose, og han modtog den som Pant paa, at hun tilgav „Kjedsomheden“, som hun havde maattet lide ved hans Færd[2]). Da han er bleven gift, lader han sine Husnisser optræde i et Digt, han engang skriver, da hans Hustru er rejst bort; han fortæller hende[3]):

Der sidder en og gloer saa vredt
midt i vor Dagligstue,
for han saalænge ej har seet
sin allersødeste Frue.

Naar stundum i Dit Kabinet
jeg ligger og vil lure,
saa sidder en paa Hyldens Bræt
og siger med Miner sure:

„Her ligger han igjen! Nej, hør,
„det seer jeg ikke gjærne;
„han gjør saa skummelt, mørkt, hvor før
„mig tindred huldt en Stjærne!“

En anden af den lille Flok
raaber fra Lysekronen:
„Af Manden har vi Mer end Nok,
„vi længes efter Konen.“

En tredie af satirisk Art
med Smil og sleske Miner
mig hvisker: „Her er tomt og bart
som i Din Sjæls Ruiner.“

— — — —

[1]) Denne Ytring var henvendt til Fabrikant ***Chr. Sødring***, der har fortalt mig den. [2]) Sml. Digtn. III, S. 69. [3]) Smsteds S. 259—61.

Og han er grov, den lille Fyr,
uvoren og fortrædelig;
ej kan jeg paa ham holde Styr,
han siger, jeg er kjedelig.

Og, da det er saa sandt, ved Gud,
saa maa jeg tie stille
og taale, at han leer mig ud,
den uopdragne Lille.

Som sagt: Chr. Winther opholdt sig mest i sit Værelse, hvor hans Hustru sjældent besøgte ham. Efter sit Bryllup læste han meget flittigt; den første Bog, han da satte tillivs, var *Dickens'* Martin Chuzzlewit. — Naar han kom ind til Maaltiderne, bragte han, trods sin Tavshed, Søndagsstemning med sig. Som han altid havde været vant til at kysse enhver ædel Dames Haand, saaledes gjorde han det ogsaa overfor sin Hustru. Selv i Selskab forlangte han altid med Bestemthed Bordpladsen ved hendes Side, ligesom han ogsaa altid i Dagligstuen satte sig ved hendes Stol, og man fik da Indtryk af, at han *der* befandt sig saare vel. Til det Yderste var han optagen af hende; men det Samme kunde maaske ikke ganske siges om hende overfor ham. Til Frøken *Benny Spang* sagde hun engang: „Hellere en gammel Mands Herskerinde, end en ung Mands Trælkvinde!" —

Om Sommeren laa Winthers paa Landet, saaledes i 1849 paa „Dejligheden", et Bolsted i Skovene om Rygaard ved Bramsnæs Vig. Herfra skrev han d. 18de August til sin Svigerinde, Fru *Thora Petersen*[1]):

Vi bo paa „Dejligheden" — det er sandt!
Hvorhen vi gaa, i Dal, paa Høje,
i Skov, ved Sø, til hver en Kant
en Skjønhed lukker op sit Øje.

[1]) Sml. Digtn. II, S. 93.

Vi aned ej, da inden Vold og Mur
os Regnen holdt bag lukket Rude,
at en *saa* smilende, saa rig Natur
os skulde favne ømt herude.

De kan begribe, med hvor lange Drag
vi suge ind dens friske Sødme;
fortroligt færdes vi med den hver Dag
fra Morgen indtil Aftenrødme.

Til sin Hustru synger han derude[1]):

Her paa „Dejligheden"s bløde
Græs skal Dine Fødder gaa,
og i Krattets Læ, Du Søde,
Dine Tanker Hvile faa.

Du skal Skovens Luft indaande
som en Æter, stærk og sund,
og bortdrømme Livets Vaande
og dets Lysglimt mindes kun.

Hist paa denne grønne Banke
og ved Søens slebne Glar
skal Dig blomstre mangen Tanke,
som sin Sæd i Hjærtet har.

Med Dit Øje skal Du følge
Skyen, Fuglen, naar paa Flugt
over Dal og Bjærg og Bølge
de hensvæve, kjækt og smukt.

Spejl Dig i den frie Himmel,
duk Dit blonde Hoved ned
mellem Markens Urtevrimmel,
fyld Dit Hjærte *der* med Fred!

— — — —

Som en Daa spring ned ad Skrænten,
læg Dig blødt paa denne Høj,
følg ad Himlens Blaa med Glenten,
som nu over Skoven fløj! —

[1]) Sml. Digtn. III, S. 234—36.

I Septbr. s. A. rejste Fru Winther til Kiel for derfra at hente sin sindssyge Søster *Josephine*. I et utrykt Brev til sin Stifsøster *Sine Sidenius* i Maribo skriver Chr. Winther herom: „Denne besværlige og ubehagelige Rejse havde ikke det forønskede Udfald; paa Halvvejen maatte *Julie* vende om med Patienten og atter bringe hende til Kiel. Jeg frygtede meget for Følgerne af al denne Anstrængelse og Sjælelidelse, hun havde gjennemgaaet; men, Gud være lovet, med Undtagelse af Træthed og nervøs Svækkelse, der dog i kort Tid hævedes, kom hun godt fra det.“ [1]) — Medens hun var borte, skrev han til hende [2]):

Jeg længes efter Dig, min Ven,
og, kommer Du ej snart igjen,
saa maa jeg plat forsage;
mit Liv har mistet al sin Duft,
det trykker som en Tordenluft,
og Sangen bliver Klage.

Vort Hus er mig saa lunt og godt
som Tommelidens Tommeltot,
naar Du kuns er derinde;
men, er Du borte, uden Ro
min Tanke flagrer fra sin Bo
for alle fire Vinde.

Jeg længes, ak, saa inderlig,
Dig, favr og fin og elskelig,
tæt til mit Bryst at trykke!
Du dufterige Blomsterskud!
Mit sikre Lejdebrev hos Gud!
Mit Livs, min Tankes Smykke!

Den 29nde Nov. skriver han i samme Brev: „Nu er da *Josephine* bragt hertil af den unge Dr. *Jessen*,

[1]) Dette Brev ejes af Fru *Gulmann*, født *Sidenius*. [2]) Sml. Digtn. III, S. 199.

og det seer virkelig ud til, at hun vil kunne komme til fuld aandelig Kraft, naar det kuns maa lykkes at styrke hendes Legeme. Hun holder sig vel endnu meget indgetogent; men vi se hende dog af og til, og hun ytrer sig og taler i saadanne *gode* Momenter ganske som hun plejede i rask Tilstand. Jeg kunde unde især *Julie* den Glæde at se hende fuldkommen helbredet; thi Hvad hun har udstaaet, liidt og ofret for denne Søster, lader sig ikke let beskrive."

Den ovenfor omtalte Dr. *Jessen,* som var *Josephines* Læge, blev i høj Grad optagen af Fru Winther, og hun var ikke ufølsom overfor hans Forelskelse. —

I de første Ægteskabsaar levede Chr. Winthers stille og tilbagetrukkent i Hjemmet; dog saaes han ofte ved sin Hustrus Side paa Gaden. Enkelte gode Venner kom i deres Hus, saaledes Pædagogen, Professor *Fr. Langes,* Arkitekten *G. Bindesbøll, Welhaven* paa sine Besøg i Danmark og *Emil Aarestrup,* naar han gjæstede Hovedstaden. Til ham beklagede Winther sig da over, at han ikke kunde forherlige *Julies* Navn i Rim, hvortil *Aarestrup* svarede, at dette dog ikke syntes ham at høre til det *Umuelige,* hvilket Vink Winther senere benyttede. I hendes Album skrev *Aarestrup* d. 28nde Marts 1852[1]):

Du var henrivende paa Børneballet,
og endnu mer med myrtevundne Lokker;
Tilbederne tog stedse til i Tallet
som Sommerfuglene om Liliens Klokker.

Nu til en Digters Viv og Elskerinde
med sky Nysgjerrighed som til en Muse

[1]) Se *Aarestrups* „Efterladte Digte", S. 163, hvor det dog ikke siges, til hvem dette Digt er skrevet.

man løfter Øjet op — det Væld at finde,
der kan poetisk læske og beruse.

Dog: Det, som henrev, var bestandig Kvinden,
den blonde, kyske, sværmeriske Ynde,
med Kløgt i Hagen, Smilehul om Kinden,
der før — som nu — fik Adam til at synde.

Og En af dem, der maa sin Lykke prise:
at have kjendt Din Kraft, Din Blomsterfylde,
har skrevet disse Linier for at vise,
hvordan Du kan fortumle og fortrylle.

I samme Album har *Welhaven* oppe i Christiania d. 18de Oktbr. 1853 skrevet følgende Digt[1]):

Min Tankesnække svømmer
til Sjællands grønne Strand.
Vil De vide Hvad jeg drømmer,
mens jeg glider mod Land?

En Skrænt er Drømmescenen
ved det rolige Sund,
hvor Bøgen sænker Grenen
mod den blommede Grund.

Se, der samles en Skare
af Kvinder og af Mænd —
o, de Venlige, de „Rare“,
de har kjendt mig igjen!

Og af alle de Fagre
gaaer En paa Skrænten frem,
og Sløret la'r hun flagre,
og, i Sandhed — det er Dem!

Blandt Gjæsterne i Winthers Hjem maa ogsaa nævnes „gamle *Rosenkilde*“; men han vilde kun komme der paa to Betingelser: der maatte ikke være Andre,

[1]) I hans Samlede Skrifter, 9ende Bind, S. 271, staaer det med Titelen „I en dansk Dames Stambog“.

og han vilde have Vandgrød. Under hans Besøg havde Tjenestepigen det vanskelige Hverv overfor Enhver, som ringede paa, at sige, der Ingen var hjemme, uagtet man tydeligt kunde høre *Rosenkildes* højrøstede Tale og Latter inde fra Dagligstuen. En Aften spurgte Winthers ham, om han ikke vilde spille Hans Mortensen for dem, hvortil han svarede, at det skulde han gjærne, hvis de kunde skaffe ham Fru *Heiberg* til Trine Rar; men, da dette viste sig ugjørligt, blev der Ingenting af det Hele.

Ikke altid, ja, vel kun sjældent, havde Winther den Glæde, at hans Venner tog godt mod hans Hustru. Da han saaledes kort efter sit Bryllup var buden sammen med hende i Selskab hos *Fr. Langes*, og Fru *Lange* havde troet at tilfredsstille ham ved at indbyde ogsaa Fru *Aagaard* fra Iselinge, viste denne ganske tydeligt sin Tilsidesættelse af Fru Winther. Herover blev han saa opbragt, at han glemte alle Høflighedshensyn imod sin gamle Plejesøster og ikke alene vendte *hende* Ryggen, men ogsaa negligerede det øvrige Selskab, medens han kun beskæftigede sig med sin Hustru. Han gjorde Aftenen højst pinagtig for alle de Tilstedeværende. Næste Dag stod det klart for ham, at han havde opført sig utilbørligt. Han gik da til Fru *Lange* og sagde hende, at han følte, han havde krænket hendes Hjem; men det havde ikke været ham muligt at beherske sig, da han saae, at hans elskede *Julie* var bleven saa skammelig miskjendt; nu kom han imidlertid for at bede om Forladelse[1]).

Han førte begribeligviis sin Hustru til sin Veninde

[1]) Fru *Benny Rumps* Meddelelse.

Anna Nielsen; men ogsaa her led han en stor Skuffelse: Fru *Julie* blev hos hende mere og mere behandlet med Kølighed. Fru *Nielsen* yndede kun de Mennesker, som i al deres Væren og Laden vare fuldkommen sande, og det, fandt hun, var ikke Tilfældet med Fru Winther. Derfor hørte lidt efter lidt Omgangen med dem op, hvilket havde til Følge, at Fru Winther febrilsk søgte *Heibergs*[1]). Efter Fru *Heibergs* eget Udsagn til mig, lod hun sig henrive af den Varme, hvormed Fru Winther ytrede sin Begejstring for hende, en Begejstring, som Offentligheden kan gjøre sig et ringe Begreb om gjennem følgende Brev, Fru Winther tilskrev hende efter hendes Udførelse af Ophelias Rolle i „Hamlet". Fru Winther var nemlig i Raseri over, at denne Fremstilling ikke gjorde Lykke. Brevet lyder saaledes[2]):

Kjøbenhavn d. 20nde Novbr. 51.

Fru Heiberg, vel veed jeg, min Tak kun kan have liden Betydning for Dem; men tag mig det dog ikke ilde op, naar jeg sender disse Linier til Dem for at bringe Dem en Taksigelse af mit fulde Hjærte for den Nydelse, De igaar Aftes har forskaffet mig ved Deres Ophelia; jeg trængte til at takke Dem og var glad ved, at jeg kjendte Dem saa meget, at jeg turde.

En venlig Hilsen til Deres Mand og Moder fra

Deres hengivne

Julie Winther.

I Dec. 1855[3]) gjør Fru *Heiberg* et Forsøg paa at træffe Fru Winther i dennes Hjem i den Hensigt at

[1]) *Hoedts* Meddelelse til mig. [2]) Se *Joh. L. Heiberg:* „Et Liv, gjenoplevet i Erindringen", IV, S. 372. [3]) Breve fra og til C. W., S. 97.

takke for „den smukke romerske Gave, hun har skjænket hende". — Fra 1858 have vi interessante Udtalelser af Chr. Winther angaaende hans Stilling til Striden mellem *Nielsens* og *Heibergs.* I „En Samling Vers" har han aftrykt „Besøg paa Parnas", skrevet 7ende Dec. 1858, dengang da *Christensen* var Teaterdirektør og *Høedt* meget indflydelsesrig. I den Skikkelse, hvori dette Digt foreligger Offentligheden, har det ikke den Interesse som i Originalmanuskriptet, af hvilket Meget er udeladt paa Tryk, og i hvilket han angaaende det her omhandlede Spørgsmaal udtaler sig direkte. Chr. Winther kommer oppe paa Parnas gaaende fra Polyhymnia og fortæller saa:

Før jeg mig nærmed til den Næste,
jeg maatte uvilkaarligt fæste
mit Øje paa en rank Figur,
der læned sig mod Salens Mur.
Det var Thalia, den milde, glade!
Men hvor var Kindens Rosenblade?
Hvor var de skjælmske Glimt i Øjet,
som gjorde mig saa tidt fornøjet? —
Jeg nærmede mig hel beskeden
og spurgte: „Hvad har jaget Freden
„fra dette Hjærte? Hvo har vovet
„i Sorg at bøje dette Hoved,
„at blege disse Rosers Lød,
„at sløve disse Stjærners Glød?"

Her saae hun op og mig afbrød:
„Du spørger? Ak, hvor kan Du spørge?
„Har jeg da Grund ej til at sørge?
„Hvor staaer det med min Kunst dernede
„i Eders raa Filisterrede?
„I dette pralende Kjøbenhavn,
„hvor haanes ikke *der* mit Navn!
„Hensygnet er den sunde Sans,
„udslukket er den gamle Glans.

„Mit Tempel er en tom Ruin,
„et Skur, et Møbelmagazin;
„istedenfor Hvad snildt og kjækt er,
„der spiller Møbler og Effekter.
„Det undrer mig slet ej, paa Ære,
„om I har glemt det Navn *Molière*,
„om I ej veed, en Mand der var,
„som Et og Andet digtet har,
„*Shakespeare* ved Navn, samt og en Anden,
„der ogsaa havde lidt Vid i Panden,
„som *Holberg* hed — og mange Fler,
„dem nu man saare sjældent seer
„paa Det, som kaldes Eders Scene,
„hvor Kjedsomheden raader ene
„og Smagløshed af hver en Sort
„og fade Ranglerier — kort:
„al *Lystighed* er flygtet bort,
„som Sjælen er i min Bedrift,
„saavel i Tale som i Skrift.

[1]) „I dennes Sted har nu de Snøbler
„kun Lyst ved franske Fif og — Møbler!
„Siig mig, maa Kunsten ikke dø,
„hvor Gage, Gratial og Feu
„er Kunstens Maal, dens A og Ø,
„hvor En som den forædte *Nielsen*
„— bring, hvis Du vil, ham kun den Hilsen! —
„jo til min ædle Kunst jo vover
„at gaa tillige som en Sjover."

Jeg svared: „*Dit* Bud skal jeg bringe;
„men min Forstand er saare ringe,
„som Du nok veed, paa disse Ting,
„jeg kjender ej det rette Sving

[1]) De to næste Afdelinger ere udeladte i Manuskriptet; istedenfor staaer der paa Tryk:

„Jeg svarede: „Jeg veed ej rigtigt
Hvad her at sige var mig pligtigt;
Du veed jo nok, i disse Sager
er jeg ej Maaler, Vejer, Vrager.
Højst til et Smil jeg fristes kun;
forresten holder jeg min Mund."

„med Svøben, som dem skulde tugte,
„saa al min Snak kun lidt vil frugte.“

Hun hørte næppe paa mit Ord,
men stirred vemodsfuld mod Jord.
„Men,“ vedblev hun med Haand paa Hjærte,
„Hvad mig har voldet dybest Smerte,
„er, naar med Harme jeg betænker,
„at man ved lave, lumpne Rænker
„har fejet ud mit Tempels Pryd
„og tusend Hjærters Lyst og Fryd.[1])
„Min Rose rev de op med Rod
„og traadte den med skamløs Fod!
„Som Dronning den i Haven stod
„og spredte rundt sin ædle Glans
„og kvæged yndigt Sind og Sans;
„det kunde disse Drog[2]) ej taale —
„den dræbte dem jo med sin Straale.“

[3]) Hun tav. Jeg tog mig vel i Vare;
her Intet var for mig at svare.
„Jeg havde rustet hende ud
„med Alt, hvad skjænke kan en Gud;
„de trende Søstre var ogsaa med
„og fulgte stadig hendes Fjed.
„Naar dybe Tanker eller høje
„hun tolkede med Røst og Øje,
„Hvo var da stor og sand som hun?
„Hver sindrig Skjæmt fra hendes Mund
„gik frem, som var det hendes egen,
„og aldrig veg hun over Stregen;
„men Smil og Blik og Stemmens Klang
„og Armens Bøjning, Fodens Gang,
„var som en Harmoni-Musik —
„Alt traf det Rette paa en Prik.“

Thalia rynkede sit Bryn
og sendte mig et Vredeslyn.
Jeg troede fast at se Den, som
hun saa begejstret talte om —

[1]) Naturligviis Fru *Heiberg*. [2]) Paa Tryk staaer her „Tislerne“.
[3]) Det følgende Afsnit er udeladt paa Tryk.

men stod forresten flovt betuttet
som Jægeren, der glemte Krudtet.

„Ve Jer!“, udraabte hun med Ild,
Sibylle-stolt, Mænade-vild,
„Mig skal jeg hævne — Hende[1]) med!
„Hos Eder er ej mer mit Sted!
„Jeg slukker Ilden paa mit Alter,
„og mellem disse brogede Pjalter,
„den meningsløse, rige Stads
„af Opera, Ballet og — Fjas,
„skal Kjedsomhed faa stadigt Plads
„og herske i mit fordums Slot
„som enevældig, grusom Drot,
„og Kunstens ædle, frie Palme
„skal bøje sig, gaa ud og falme.
[2]) „I, som saa frækt forkasted Hende,
„I skal faa Nok af Lejesvende,
„af fade, tankeløse Damer,
„af franske og af *hauchske* Dramer.[3])
„I spille skal for Bænke tomme,
„saa øde selv som Eders Lomme.
„Og, leved I saa hundred Aar,
„I aldrig Hendes[4]) Lige faaer!“

Hun tav, hun endte med et Suk.
Jeg fjærned mig med høfligt Buk,
stum som en Væg — thi Gud bevares,
Hvad skulde her vel kunne svares?

Winthers blev i mange Aar ved med at søge *Heibergs* Hus. Det ovenfor citerede Digt bragte Fru Winther dertil, hvilket fremgaaer af følgende, hidtil utrykte Brev, *Heiberg* sendte hende d. 19de Febr. 1859:

[1]) Paa Tryk staaer her „Andre“. [2]) De fire næste Linier staa ikke paa Tryk. [3]) At han ellers satte *Hauch* højt, kan sees i Sml. Digtn. X, S. 48 og S. 89, hvor der siges om en ung Pige:
Hun kysser vel *Hauchs* Romancer,
og deri gjør hun Ret.
At *Hauch* satte Winther højt fremgaaer af „Breve fra og til C. W.“, S. 69 og 106. [4]) Paa Tryk staaer her „min Roses“.

„Højstærede Frue! Da det er i Favør af mig, at De har ladet det Manuskript, De igaar var saa god at meddele min Kone, bero hos os til idag, vil De tillade mig, idet jeg herved sender det tilbage, at takke Dem for den Fornøjelse, som Læsningen deraf har forskaffet mig. Det er Skade, at Professor Winther vel sagtens har gode Grunde — saadanne, som man ialfald ikke tør modsige, — til ikke at lade dette Digt trykke; thi det fortjente at kjendes af Flere og vilde more Mange. Skildringen af den poetiske Lejehests [?] Tilstand er klassisk, og man har daglig Lejlighed til at overbevise sig om Sandheden deraf.

Med vore forbindtligste Hilsener

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.[1])

Den 28nde Juli 1859 skriver Winther: „*Heiberg* er nu uden Fare; han har været meget syg, og hans gode Frue, som jeg i den værste Tid besøgte hver Dag, var meget nedtrykt og medtagen af Sorg og Nattevaagen. Sidste Gang, jeg saae hende, begyndte hun igjen at straale som sædvanligt.“[2]) — Winthers Sympati for *Heiberg* som Digter blev i det Væsentlige ved med at være usvækket. I 1860 skrev han følgende hidtil utrykte Vers om ham:

Han fødtes i en frugtbar Old
og segne saae dens bedste Stammer;
sidst stod han ene, rank og bold
blandt Nutids Smaakrat, Ynk og Jammer.

Overfor Winthers Person vare *Heibergs* fremdeles noget kølige. I sit sidste Leveaar fortalte Fru *Heiberg* mig

[1]) Dette Brev er overladt mig af Kontorchef *Albert Møller*.
[2]) Breve til og fra C. W., S. 100—101.

saaledes: „Da jeg tog Afsked fra Teatret, stod der i „Fædrelandet“ et Digt, som rørte mig, og jeg spurgte: „Men Hvem har dog skrevet det?“ Man svarede mig, at det var af Chr. Winther. „Sætter han ikke sit Navn under det, saa bryder jeg mig slet ikke om det,“ udbrød jeg; „det er Fejhed af ham; han er bange for at støde det *nielsen-hoedtske* Parti.“ [1]) Da hun fremsatte denne Paastand med en vis Bitterhed, svarede jeg hende, at Winther, saa vidt mig bekjendt, aldrig havde offentliggjort noget Digt, han ikke havde sat sit Navn under, og at det maatte være let at afgjøre, om han var Forfatteren; desuden forelaa der i „Besøg paa Parnas“ et stærkt Beviis for, hvor tro han havde været i sin Beundring for hende; dette Digt, sagde hun — mærkelig nok —, at hun ikke kjendte, og jeg bad da om at maatte forelægge hende det, hvilket hun imidlertid afviste med en temmelig affejende Bemærkning. Nu veed jeg af *Heibergs* Brev, at hun har kjendt det. I hendes „Et Liv gjenoplevet i Erindringen“ har Udgiveren efter hendes Initiativ slaaet det fast, at Winther er Forfatter til det omtalte Digt i „Fædrelandet“ [2]); men dette er en stor Fejltagelse, eftersom *Julius Lange* overfor mig har vedkjendt sig Paterniteten. Her er altsaa gjort Winther betydelig Uret i Fru *Heibergs* Dom. Hun sagde til mig: „I de ældre Aar saaes *Heiberg* og Winther saagodtsom ikke; thi da vilde Winther jo ikke gaa ud til Nogen. Ved *Heibergs* Død lod han ikke høre fra sig, og, efterat jeg var bleven Enke, saae jeg ham aldrig i mit Hus.“

[1]) Denne ikke uberettigede Mening er jo ogsaa udtrykt i *Heibergs* ovenanførte Finte om Winthers „gode Grunde“. [2]) Se *Joh. L. Heiberg:* „Et Liv, gjenoplevet i Erindringen“ IV, S. 371.

Naar Winther i det ovenfor anførte Digt taler om de „Snøbler“, som kun føle Lyst ved „franske Fif og Møbler“, har han jo her væsentlig tænkt paa *Høedt.* De To havde — som i andet Bind berørt — i tidligere Tid været venskabeligt forbundne, og Digte af *Høedt,* som Winther havde hørt denne oplæse hos *Nielsens,* syntes han saa godt om, at han selv tilbød at faa dem anbragt i *Heibergs* „Intelligensblade“. Uden at nævne Forfatterens Navn bragte han dem til *Heiberg,* som sagde: „Jeg skal nok optage dem; jeg veed forresten godt Hvem der har skrevet dem — men det gjør nu Ingenting til Sagen.“ Alligevel blev de ikke optagne. — Da Winther var bleven gift, havde *Høedt* udtalt sig mindre velvilligt om hans Hustru, hvilket var kommet hende for Øre, og efter det Øjeblik var han altid, naar han i hendes Nærværelse bragtes paa Bane, Gjenstand for hendes heftigste Angreb, og hendes Mand gav hende da — som altid — Ret. Da Winther saa i 1865 vilde udgive sin Antologi „Dansk Lyrik“, lod han sig forelæse *Høedts* Digte; han kom da til ham og sagde: „Kjære Høedt! Vi har saalænge været fjærnede fra hinanden; nu har jeg med Glæde hørt Deres Digte og er gjennem disse kommen Dem nærmere. Lad os nu sees lidt oftere!“ „Ja — ja, det er meget godt, det er meget venligt!“, svarede *Høedt;* men derved blev det[1]). —

I „Besøg paa Parnas“ faaer endvidere *August Bournonville* et Spark; det er Terpsichore, der — ikke i Digtets trykte Udgave, men i Manuskriptet — indleder sine Spørgsmaal saaledes:

[1]) *Høedts* egen Meddelelse til mig.

Hvor gaaer det dog min gamle Gust?
Han ligger nok og gaaer i Rust?
Han bliver jo saa tyk og trind,
at han ej danser mer, det Skind!
Til Sultekur han kunde trænge —
han har nok altfor mange Penge.

I Digtets Begyndelse staaer der paa Tryk, at Winther i sin Lomme havde Attest og Pas til Parnas fra „Etatsraaden"; i Manuskriptet staaer der: „Salig *Molbech*".

Ogsaa *Frederik Paludan-Müller* gaaer det ud over; paa Tryk staaer der:

Forbi Kalliope paa Taa
jeg hel ærbødig monne gaa.
Homér ved hendes Fødder laa,
mens hun i Nordens Saga-Taage
det havde fundet svært at vaage,
saa med en Skindbog paa sit Skjød
en liflig Middagslur hun nød.

Disse sidste Linier se i Manuskriptet saaledes ud:

Mens hun ved Homos Fryd og Kummer
sig havde dysset sødt i Slummer.

I 1863 kalder Winther i et Brev *Paludan-Müller* „Kjære" og underskriver sig hans „hengivne" [1]); næste Aar stemmer han imod, at „Det *anckerske* Legat" gives ham; men det er rigtignok, fordi han mener, at det er bestemt kun for yngre Mænd [2]). I 1862 giver *Paludan-Müller* ham til Optagelse i „Nye Digte af danske Digtere" „Pygmalion", og, da Winther ytrer sig glad over dette Bidrag, svarer *Paludan-Müller* i et utrykt Brev: „Det glædede mig ret, at De, som ikke vil vide af Reflexion

[1]) Se Breve fra og til C. W., S. 109. [2]) Se Breve fra *H. C. Andersen* II, S. 484—86.

at sige (som De selv siger), og jeg, der er saa hyllet deri og gjennemvævet dermed, dog paa flere Punkter kunne træffe sammen og tage Del med hinanden.“ Her underskriver *Paludan-Müller* sig ogsaa som „Deres hengivne“, medens der ellers tilføjes det fjærnere „Deres ærbødige“. Han regner *Aarestrup* for en betydeligere *Aand* end Chr. Winther[1]). I sin Bog om *Paludan-Müller* siger *Fr. Lange* (S. 180): „Christian Winther . . havde aldrig i nogen særlig Grad havt *Paludan-Müllers* Interesse. Han var ham ikke tankevægtig nok, savnede maaske ogsaa, som *Brandes* siger, i hans Øjne Mandighed.“ At han dog forstod at vurdere Winther, fremgaaer af Følgende, som han d. 3die April 1853 skrev i dennes Hustrus Stambog:

„Da det kun var at give Bagerbarnet Hvedebrød, om jeg skrev Vers til en Digters Kone, men jeg dog gjærne ønskede, selv i Prosa, at sige min ærede Frue noget baade Sandt og Behageligt, tillader jeg mig her den Ytring, at efter min Overbeviisning er Chr. Winther Danmarks første lyriske Digter, hvad Nutiden allerede tildels har erkjendt og hvad endmere vil sandes af Eftertiden.

Dette til Bekræftelse under min Haand
Fr. Paludan-Müller.“

Vistnok i Foraaret 1875 mødtes de To, idet den Ene gik ind i, den anden ud af *Reitzels* Boglade. De komplimenterede hinanden. *Paludan-Müller* sagde: „Hvor *De* dog seer rask ud!“ Winther: „Nej, det er *Dem*, der seer rask ud!“ *P. M.:* „Nej, De vil længe overleve mig!“ W.: „Det er Dem, der kommer til at overleve

[1]) Se *G. Brandes:* „Danske Digtere“, S. 304.

mig!" Og saa døde de Bægge halvandet Aar efter, med faa Dages Mellemrum. —

Det kan have sin Interesse at kaste et Blik ind i Winthers Syn paa og Forhold til nogle andre danske Digtere; om den Slags Folk siger han, at han ikke søgte dem, holdt i Regelen ikke personlig Omgang med dem[1]), men derimod stadigt aandelig.

Ingemann havde han aabenbart ikke stor Sympati for. Allerede i 1822 citerer han ironisk følgende Tirade af „Løveridderen": „Vi sees vel, om ikke før, saa paa Dybets Rand, naar Dommedagshanerne gale".[2]) Han siger, at han kun har læst den allerførste af *Ingemanns* Romaner, „Valdemar Sejer"[3]); foran i en lille Bog „Ved Lille Bælt eller Middelfartsunds Historie" har han bemærket, at denne Bog som Kilde er højst upaalidelig, „Noget, som man vil indse, naar man ved Gjennemlæsningen erfarer, at Forfatteren benytter *Ingemanns* historiske Romaner til Vidnesbyrd". Ikke saa ganske svarende til disse Udtalelser er Følgende fra 16de Februar 1846 i et Brev til *Ingemann*[4]): „Jeg har stadigt gaaet i den Formening, at jeg kjendte Dem, Hr. Etatsraad, næsten ligesaa godt, som min Broder *Poul Møller* kjendte Dem. Det er naturligviis en Følge af *hans* Meddelelser og af *min* Fortrolighed med Deres Skrifter. Nu derimod . . . opdager jeg, ved nøjere at tænke mig om, at jeg i mit hele Liv maaske kun een eller to Gange har havt den Ære at tale med Dem, og *det* endog meget flygtigt." Han siger endvidere i samme

[1]) Se Breve fra og til C. W., S. 182. [2]) Smsteds S. 14. [3]) Se *G. Brandes:* „Danske Digtere", S. 232. [4]) „Breve til og fra *Ingemann*", S. 414—15.

Brev, at han fra Skolebænken af har fulgt og holdt af *Ingemann* og beder denne modtage Forsikring om Højagtelse og Taknemmelighed for al den Glæde og Opløftelse, han saa rigeligt har skjænket ogsaa ham. Som Svar herpaa modtager han følgende hidtil utrykte Brev:

Sorø d. 9ende Marts 1846.

Meget ærede Hr. Professor!

Jeg sprang meget hellere Titulaturen over og henvendte mig lige til Digteren, som jeg rigtignok kjender meget længer og føler mig i et ganske andet Forhold til end til Professoren — men Formen maa dog ogsaa have sin Ret. Det er besynderligt nok, at vi i det ydre Liv ere blevne staaende saa fjærnt og fremmede for hinanden, da der dog var en Tid, hvori jeg næsten daglig saae *Poul Møller*. Den Velvillie, hvormed De fornyer det personlige Bekjendtskab med mig paa anden Haand i Deres Brev, har jeg glædet mig over, og jeg har kun opsat at skrive Dem til, for mueligen tillige at kunne sende Dem et eller andet Bidrag til den paatænkte Foraarsgave.[1]) I det sidste Bind af mine Samlede Skrifter har jeg nylig udgivet Alt, hvad jeg havde liggende af utrykte lyriske Sager; jeg er nu derhos bleven gammel og doven eller paa en Maade gaaet over til *Pouls* Anskuelse af det poetiske Liv som ingenlunde afhængigt af Blæk og Pen og Bogtrykkerpresser, medens jeg nu ofte nøjes med at lade de poetiske Ideer og Stemninger passere mig uden at bekymre mig om at fastholde dem i nogensomhelst Form. At vor gode *Poul* saaledes *levede* største Delen af sin Poesi op, har

[1]) Denne udkom aldrig.

De vist ligesaa godt bemærket som jeg, og, da jeg *nu* følger hans Exempel heri, vil jeg Intet indvende derimod. Med Embedsforretninger og slige filistrøse Grunde vil jeg ikke undskylde min Mangel paa Manuskripter; men, for at sende Dem noget Bidrag til Foraarsgaven, maatte jeg — Hvad jeg ellers aldrig har Lyst til — ligefrem sætte mig en Opgave for til en poetisk Udar*bed*else (som *H. C. Ørsted* siger). Her sender jeg Dem en saadan[1]), og, er den ikke lykkedes mig, skal det slet ikke undre mig; thi den er ikke udsprungen af nogen umiddelbar Trang til Produktion, men — som sagt — forfattet ifølge Deres Opfordring. Kommer Foraarsgaven virkelig for Lyset, vil jeg fornemmelig fornøje mig til deri at se nogle af de ægte danske Foraars- og Sommer-Væxter, der med saamegen Friskhed, Liflighed og Ynde tilhøre Deres Urtebed i vor poetiske Have. For ikke at plante Noget i Nærheden, som dermed kunde synes beslægtet, har jeg valgt noget norsk Mos fra den hedenske Tid, som jeg igrunden ikke sympatiserer saameget med — men i sit Slags synes det mig passabelt. . . . Med Agtelse og Hengivenhed

Deres B. S. Ingemann.

Da Winther var bleven gift, kom *Ingemann* paa sine Kjøbenhavnsbesøg undertiden i hans Hus, ogsaa til Maaltider; men Forholdet mellem dem blev aldrig inderligt. I et utrykt Brev til *H. C. Andersen* skriver Fru *Ingemann* under Omtalen af „Brogede Blade" d. 19de Dec. 1867 om Winther: „Det er forresten en underlig Sjæl; det er ikke Dissonanser, som man troer, at han vil kunne løse, eller som man seer ville kunne løses;

[1]) Vistnok „Guttorm Sindre" („Digte" 1864, S. 1).

men det er to Faktorer, som staa ved Siden af hinanden, den ene smagfuld, yndig og graciøs, den anden plat og raa. Kort efter det smukke Digt „I Skumringen“ [1]) kommer et Digt . . . om Roms Tilstand [2]), som er i høj Grad stødende; man skulde ikke tro, at det var den Samme, der havde skrevet bægge Digte. Man kommer til at tænke paa Hvad han siger i „Hjortens Flugt“ om Digteren, at han var fin og høvisk i Fruerstuen; men, naar han sang i Borgestuen, løb Pigerne, og Karlene brast i Latter; det kan jeg ikke forlige mig med i samme Sjæl.“ Hvad vilde Chr. Winther selv have sagt om denne Udtalelse, han, som i et utrykt Brev til *Liebenberg* skriver: „Min æstetiske Samvittighed synes at sige mig, at jeg ikke er udelikat eller plump.“ —

Som før berørt, havde Winther ingen Forstaaelse af *Grundtvig* og hans Gjerning. Han fandt, der var Manér i hans ydre Person. I et Brev til sin Svigerinde Fru *Emilie Monrad* skriver han d. 5te Aug. 1863 [3]): „Biskop *Grundtvig* gaaer omkring i Staden i en Art af Maskeradedragt, en lang, sort Talar af Fløjel og en do. broderet, grøn Hue, ikke at tale om det lange og brede, kirkefaderlige Skjæg. Da den græske Deputation [4]) var her, viste han sig paa Langelinie, hvor det danske Folk nysgjerrigt løb efter ham i den Tanke, at det var den gamle *Kanaris* . . . . . Jeg synes ikke godt om det; men det passer jo vel til det Øvrige.“ I hans Forhold til Grundtvigianerne kalder han ham for en Dalaï-Lama. — Heller ikke syntes *Grundtvig* om Winther. Allerede

[1]) Sml. Digtn. X, S. 25. [2]) Smsteds S. 37. [3]) Breve fra og til C. W., S. 120. [4]) I Anledning af Kong *Georgs* Tronbestigelse.

tidligt har jeg hørt, at han kaldte dennes Digte „Syltetøj og Sukkergodt", og dette Udsagn har hans Søn *Svend* bekræftet til mig.

Winther var — som før sagt — en stor Beundrer af *Oehlenschlæger* og kalder f. Ex. „Helge" et mageløst Værk"[1]) og ham selv „Kæmpen *Oehlenschlæger*"[2]). Han synger til ham[3]):

Beruset i Din Tonestrøm,
de sprudlende Kaskader,
Hvem trylled ej Din Digterdrøm,
vor Mester og vor Fader!
Hvor er et Hjærte vel i Dan,
som sødt jo maatte banke,
naar kjæk Du sendte over Land
Din Tone med Din Tanke?

Du slaaer Din Stræng, og som en Gud
Du Sorgen sødt bedaarer;
Du breder Svanevingen ud
og vækker tusend Taarer.
I hver en Kres, hvor efter Sang
de trætte Hjærter tørste,
Du stiller huldt den dybe Trang
som en veldædig Fyrste.

Efter *Oehlenschlægers* Død lader han Sangfuglen i den visne Krans paa hans Grav sige[4]):

I visne Løv jeg sidde vil og synge,
mens Skoven med de friske Knopper pranger;
jeg i hans søde Slummer vil indslynge
en Krans af Triller, klare Toneslanger,
lig Himlens Gloria, hin Engleklynge,
der hisset jubler om den skjønne Sanger.

Alligevel kunde Winther tale nedsættende om „den store Adam". Den 21nde Sept. 1833 skriver han til *Henrik*

[1]) Breve fra og til C. W., S. 175. [2]) Sml. Digtn. X, S. 89. [3]) Smsteds I, S. 273 - 74. [4]) Smsteds X, S. 82.

Hertz[1]): „*Oehlenschlæger* har været i Norge for at høste; han gav dem for en Pose Laurbærblade og nogle Glas Vin og Skraal og Stads et *Digt,* hvis Fortræffelighed svarer til det Morsomste i „Prometheus“[2]). *Ingemann,* som nok frygtede, skyndte sig ogsaa derop for at holde Efterslæt; skjøndt hans Vers, to i Tallet, dog ere forstaaelige, saa ere de ikke desmindre næsten ligesaa væmmelige som den store Digters.“ — Naa, Sligt forsvinder i det Indtryk af den Beundring, som Winther alligevel føler for *Oehlenschlæger. Horats* siger: „Er *Pindar* en Ørn, som hæver sig højt i Skyen, saa er jeg derimod som den lille Bi, der travlt og med Møje samler Honning af Markens Blomster“; disse Ord vilde Winther have været villig til at anvende paa sig i Forhold til Digterkongen. —

De poetiske Løfter, som laa i *Kaalunds* første Produktion, havde Winther slet intet Blik for. I 1840, da *Kaalund* havde udgivet „Kong Halfdan den Stærke“ og „Samlede Digte“, skrev Winther herom: „At Sligt kan trykkes og kjøbes og læses! At det *skrives,* undrer mig slet ikke!“[3]) I Febr. 1863 erklærer han, at det vilde være et stærkt Stykke at sætte *Kaalund* over *Carl Andersen*[4]); Aaret før havde han dog skrevet til *Kaalund*[5]), at „Et Foraar“ med Rette af *Alle* er blevet modtaget med stor Glæde og at der er Ytringer deri, der give Haab om, at han vil fortsætte sin Virksomhed i Musernes Tjeneste. Han siger: „Ikke sandt? De har heller ikke ladet Verdens Vrøvl og Besvær tilbagetrænge

[1]) Breve fra og til *H. Hertz,* S. 220. [2]) Det Tidsskrift, *Oehlenschlæger* udgav. [3]) Breve fra og til C. W., S. 45. [4]) Smsteds S. 112. [5]) Dette utrykte Brev findes blandt *K.*s Efterladenskaber.

den Rigdom af Poesi, som boer i Dem; men De har i gode Timer styrket og oplivet Dem selv ved Sang og Strængeleg." Han beder ham om Digte, „jo flere, desto bedre", til „Nye Digtninger af danske Forfattere"; men „med oprigtig Beundring og Højagtelse" svarer *Kaalund*, at han ingen har.

Ludvig Bødtchers Poesi vedblev Winther med at sværme for. Den 22nde Jan. 1863 opfordrer han ham til Sang og siger da til ham:

Din Sang er liflig, klar og sød
som Draaben, der bag Blomsterstøvet
er gjemt i Liliens Jomfruskjød,
før Kubens Flyver den har røvet.[1])

I sit Svar siger *Bødtcher:*

Ak Du, hvem Din Musa blev evig huld,
hver dristig Bøn tør Du vove:
Din Troskab hun lønner med alt sit Guld
og sine grønneste Skove.

Efter sit Ægteskab kom Winther ikke saa ofte som før til *Bødtcher*, der til det Sidste beholdt sin lille Lejlighed i „Civilisationens Centrum" Sværtegade Nr. 5, hvorfra Winther saa tidt havde beskuet sin *Julie* ligeoverfor. Her levede *Bødtcher* efter Winthers Sigende „aldeles som i den evige Stad, kun under lidt forandrede Former" [2]). Den væsentligste Aarsag til, at Winther ikke kom *der*, var vistnok, at han ikke syntes om *Bødtchers* „Menageri", hvormed han betegnede det Selskab af gamle Originaler og Karikaturer, som denne Poet fandt Morskab i at samle om sig; han havde engang tolv Saadanne og sagde da, at, naar han gik Tur med dem

[1]) Se Sml. Digtn. X, S. 56—57. [2]) Breve fra og til *Ingemann*, 415.

paa Volden, følte han sig som en hel Pascha. En Aften, da Winther sammen med *Erik Bøgh* gik bort fra *Bødtcher,* udtalte han: „Det Menneske har aldrig bestilt Andet end ligge paa en Sofa og læse „Riises Arkiv", og saa kan han alligevel blive ved med at skrive Digte, som jeg misunder ham. Jeg har ikke mere Poesi i mig, end mine gamle Støvler." —

Winthers trykte Breve vise paa flere Steder, at han kunde være stræng i sin Dom om Forfattere; ogsaa i utrykte findes der Vidnesbyrd herom. Han taler om „den forskruede, affekterte *Kristian Arentzen*" og om „den indbildske, uvidende, hovmodige, af al Kunst og Gratie forladte Filosofus udi egen Indbildning Hr. *Rudolph Schmidt*", der „sætter sig paa en høj Hest og slaaer med Vingerne som en Hane". Andensteds taler han om „den fortvivlede *I. Levin*", der „har forhalet, forkvaklet, forhindret, fortrædiget som sædvanligt".

Det er vel næsten umueligt, at han ikke skulde have kunnet skatte *Bjørnson* som Digter; men *Politikeren* skæmmede — for Winther som for Saamange — *Poeten.* Han kalder ham „den politiske Harlekin" og taler om hans „Vanvid"[1]. To Gange søgte *Bjørnson* Winther, som imidlertid bægge Gange negtede sig hjemme for ham.

Om Winthers venlige Forhold til en Mand af den gamle Digterskole bærer følgende hidtil utrykte Brev Vidnesbyrd:

19de Juni 1849.

Meget Ærede! Paa det Inderligste være De takket for det mig *fra Dem selv* tilstillede Exemplar af Deres

[1]) Se Breve fra og til C. W., S. 221—22.

„Reineke Fos". Og veed De, hvorfor? Fordi jeg glæder mig ved Tanken om, at De maa dog bære *nogen Godhed* for mig. Da jeg nu agter Dem til en ikke ubetydelig Grad og ikke saa sjældent troer at have opdaget ret megen Overensstemmelse mellem vor Tænkemaade, saa at vi maaske, hvis vi tidligere vare blevne kjendte sammen, vilde nu have været faste Venner, indseer De let, at ved hver, stor eller liden, Prøve paa Godhed hos *Dem* for mig, maa *Prøven*, *Tegnet*, *Beviset* være og blive mig inderligen velkommen. *Derfor:* Tak endnu engang!

Thi rækker jeg Dem her en ærlig Vennehaand og mener at føle dens varme Tryk gjengjældt med et lignende. Gud signe Dem!

Deres hengivneste Fr. Høegh-Guldberg.

Det var midt i de frembrydende Uroligheder 1848, at Chr. Winther havde holdt Bryllup. Han tog levende Del i den Tids Begivenheder, afbrød al privat Forbindelse med Tyskere, „kastede alt Tyskeriet tilside" [1]), og Krigen opfyldte ham i høj Grad. Politik vilde han ligesaa lidt nu som tidligere have med at gjøre; men Patriot var han til det Yderste. Han synger [2]):

Saa vidt som Himlens Stjærneloft sig hvælver,
en skummel Tordensky sig vælter frem;
det Gamle brister, og det Nye skjælver,
og Fred, landflygtig, søger sig et Hjem;
fra Øst til Vest, fra Nord og Syd det lyner,
og Hjærtet gruer for de sære Syner.

[1]) Breve fra og til C. W., S. 175. [2]) Sml. Digtn. II, S. 48.

Og han ender saaledes:

Den røde Dug, som faldt paa hine Enge,
det hede Taarevæld, som nylig brast,
o, lad som frugtbar Regn dem dybt sig trænge,
hvor Folkets Hjærte banker, stærkt og fast!
Da vandes Friheds Eg og Fredens Palme,
hvis Stammer staa, hvis Løv skal aldrig falme!

Han synger i ægte folkelig Maneer og med Omkvædet „Sing, Sang, Singsaljera“ „en ny og lystelig Vise for Søfolk paa Kongens Skibe“[1]), og en svensk Frivillig hilser han i vægtige Rytmer[2]), hvis sidste Strofe lyder saaledes:

I Hildes Leg Du Hæder fandt;
men her i Freden Du ogsaa vandt
i vore Hjærters Dyb en Sejer!
Velsignet være den Moders Navn,
som fødte Dig, og i hvis Favn
Du fik det Hjærte, som Du ejer!

Fuldt ud er han Tilhænger af den skandinaviske Idé. Til „en Skandinav“ synger han[3]):

Ja, Du gjør Ret! Vær med at spinde
den ædle, trefold stærke Tvinde!
Ja, Du gjør Ret! Vær med at slaa
den Treklang an, som kjækt skal gaa
hen over tusend Hjærters Strænge,
bag Norges Gran, paa Danmarks Enge,
ind mellem Sverrigs stærke Fjælde,
og trænge frem med Aandens Vælde
og faa det Skilte smukt forenet
og Liv i Det, som var forstenet.

Hans Sang fødtes ved Krigen, men dog allermest derved, at han var kommen i Havn, hvilket gav sig Udtryk i en efter hans Natur paafaldende rig Digterpro-

[1]) Sml. Digtn. II, S. 49. [2]) Smsteds S. 100—1. [3]) Smsteds S. 25.

duktion. Han siger til sin Hustru[1]): „Du vakte i mit Indre min Kraft vidunderlig“ og andensteds[2]): „Jeg følte saa klart Sandheden af Det, En blandt mine berømte Landsmænd har sagt, at Kjærligheden er den Hovednøgle, som lukker op for Alt i Mennesket. Som efter en befrugtende Regn spirede ogsaa alt Det, der saalænge havde ligget som et dødt Frø gjemt i mit Indre, frem til et frodigt Liv; det Ene drog det Andet frem, arbejdede sig op, voxede og forgrenede sig til alle Sider og optog med Lethed alt Nyt, der fremkom. Mine Tanker bevægede sig derved uafladeligt hen til den Lyskres, som havde vakt dem til Liv, og mit Hjærtes eneste Ønske var ret at *være* Noget for at blive værdig til den Himmel, der syntes at aabne sig for mig. Jeg elskede! Det var som en Aabenbaring, der umiddelbart skjænkede min Sjæl en klar Anskuelse, en uimodsigelig Sandhed.“

Han udgav „Lyriske Digte“ 1848, en Oversættelse af „Reineke Fos“ 1849 — dette Arbejde gjorde han, ligesom *Goethe,* til sin Adspredelse — „En Morskabsbog for Børn“ 1850, „Nye Digte“ 1850, „En Student og en Jomfru“ 1851 og „Tre Fortællinger“ 1851.

„Berlingske Tidende“ dvæler i sin Anmeldelse[3]) af „Lyriske Digte“ mest ved Digtene til hans Hustru[4]) og siger, at Winther gjennem disse viser et nyt Udviklingsstadium i sin kunstneriske Bevidsthed. „I Digterens tidligere Arbejder har Mangen nu og da fundet sig tilbagestødt af en ofte urolig Higen, et i en indre Splid fortabt Gemyt, et fortvivlet Blik paa Livet

[1]) Sml. Digtn. III, S. 248. [2]) Smsteds IX, S. 216—17. [3]) 1848, Nr. 316. [4]) Dette Afsnit kalder han „Da jeg var ung“; der er i det Hele 67 Digte, Nr. 27—95 i Saml. Digtn. III.

og en stundum uhyggelig Selvanklage, og, uagtet man maa indrømme, at disse Stemninger have frembragt nogle af hans skjønneste Sange, saa kunde man dog ikke ønske, at de paany skulde komme tilorde eller vedblivende lyde fra dette rigtbegavede Digterbryst." Der siges, at man mærker, Digteren er bleven ældre, ikke i hans Lyres svagere Klang — den er saa stærk og tonende som altid — ikke i et famlende Greb i Strængene — det er saa rent og sikkert som fordum — men derpaa, at Tiden har bragt Fred i hans Klager, Forsoning i hans Smerter. Hans Verdensanskuelse er bleven klaret og en ofte religiøs Stemning har afløst det ældre Mismod." — „Flyveposten"s Følgeblad „Literaturbladet"[1]) er, om muelig, endnu mere glad over disse Digte; det siger, at den søde, ejendommelige Rosenduft, den fortryllende Nattergaleklang giver dem deres Skjønhed; de ere alle saa unge, saa friske, saa overstrømmende af Følelsens Varme, og Anmelderen ender med at fremhæve den fuldendte Form, den graciøse Lethed, der paatrykker dem Fuldendthedens Stæmpel. — Flere end disse to Anmeldelser fik Bogen ikke.

„Nye Digte" finder en mindre venlig Modtagelse. „Berlingske Tidende" siger[2]), at de to større Digte „Et Par" og „En Lykkelig"[3]), der udmærke sig ved Tankens Dybde og poetiske Ynde, især give Samlingen Betydning, men tilføjer, at der forøvrigt er Et og Andet, Anmelderen ikke føler sig tiltalt af. „Flyveposten"[4]) savner Winthers tidligere højere Beaandelse, men anerkjender dog, at der her findes Poemer, der kunne stilles

[1]) 1848, Nr. 5. [2]) 1850, Nr. 297. [3]) De havde tidligere staaet i „Fædrelandet"s Føljeton. [4]) 1850, Nr. 296.

ved Siden af hans bedste. — „Kjøbenhavnsposten“[1]) finder, at denne Digtsamling især er mærkelig ved den Forandring, den antyder hos Forfatteren; „tidligere omtumledes han idelig af *Lidenskabens* Storme og blev derfor aldrig træt af at synge Kjærlighedens Smerte og Lyst; nu synes han derimod at være kommen til Ro og at befinde sig vel derved; han udtaler ofte sin Tilfredshed og sin Fred, og det derhos med en Energi, der vidner om, at Freden ikke er kjøbt ved, at Sløvhed har afløst den vilde Kraft, men at Lidenskaben hviler under Livets Medbør.“ Mod Digtet „Et Par“ indvendes der mærkværdigviis, at det er præget af en underlig uharmonisk Holdningsløshed og at det raa Stof har meddelt Behandlingen Endel af sin Tone; derimod roses „En Lykkelig“ som interessant og i høj Grad livligt i Skildringen; der siges, at dette Poem gjør godt ved den sunde Livsfilosofi, der bliver endnu mere indtrængende ved Digtets melankolske Karakter. I formel Henseende fremhæves Digtenes „temmelig mange og temmelig betydelige Mangler“. „Det sees ofte altfor tydeligt, at Metrum og Rim har generet Digteren; derfor har der indsneget sig prosaiske Vendinger, fjærntliggende Tanker, søgte Rim, smagløse og urigtige Udtryk, fejlagtige Ordformer. Ved en saadan Skjødesløshed arbejder man *dem* i Hænderne, der forkaste al bunden Poesi som kun tilslørende og forhindrende den klare Tankes rene Udtalelse; men af vore gamle Digteroldermænd burde man mindst vente et saadant indirekte Forræderi.“ — I „Litterært Maanedsskrift“, udgivet af *Kr. Arentzen* og *P. Fistaine*, siges der[2]), at en saa fremherskende lyrisk

[1]) 1850, Nr. 294. [2]) S. 249—51.

Natur som Chr. Winthers i Regelen er noget zart; „naar Livet berører den for stærkt med plumpe Hænder, bortfamles næsten altid Endel af Psychens fine Blomsterstøv, og han synes heller ikke at have undgaaet denne haarde Skæbne. Disse „nye Digte“ ere vel roligere end mange af deres umiddelbare Forgængere; men de røbe desværre ofte Spor af Mathed efter en haard og lang Kamp.“ Man mener, at flere af Digtene ikke havde fortjent at offentliggjøres; som Exempel paa et godt Digt aftrykkes „Kong Volmer paa Rejsen“. Saa gaaer det løs mod Formen; men Enkelthederne i disse Indvendinger bliver det her for vidtløftigt at indlade sig paa. — Ogsaa i private Udtalelser sporer man, hvor lidet disse Digte paaskjønnes. Den 17de Dec. 1850 skriver Jfr. *Liunge* til Skuespilleren *August Nielsen:* „Winther har foræret Din Moder sine nye Digte; men hun er ikke begejstret over dem; der er saamange til hans Kone, som ere temmelig overspændte,“ og d. 28nde Dec. s. A.: „Winthers Digte gjør aldeles ingen Lykke. *Bojesen* siger om dem, at de ere saa forpinte, fortørrede og ligesom halede ud af ham; det er den sidste Gnist af hans gamle Digterild.“ [1]) Den 14de Jan. 1851 skriver *Anna Nielsen* til sin Søn *August:* „*Hertzes* nye Digte . . . har været mig en stor Nydelse. Han er dog bestandigt den Samme — den samme Finhed og Skjønhed i Tanke og Udtryk, den samme Fuldendthed i Form. Ogsaa Winther har udgivet en lille Samling Digte i Julen. Om disse kan man derimod ikke bruge de ovennævnte Ud-

[1]) Det er stærke og ufattelige Udtryk om Frembringelser som „Natten var mild og kjær“, „Kong Volmer paa Rejsen“, „Et Par“. „En Lykkelig“ o. fl.

tryk, uden i alt Fald hvad Formen angaaer; thi baade Tanke og Udtryk ere snarere raa; de fleste ere til hans Kone[1]), og jeg synes, hun maa være meget undseelig over dem.“ At *Anna Nielsen* dog vedbliver med at yde ham som Digter den Hyldest, han fortjener, vil kunne sees af, at hun d. 3die Juni 1852 ved en Aftenunderholdning, som *P. Schram* gav i Kasinos mindre Sal, „mesterligt“[2]) fremsagde Chr. Winthers „Sangerens Lykke“. —

Det maa forundre Enhver, der kjender „Nye Digte“, at „Et Par“ ikke slog an, men tværtimod blev dadlet; det er dog saa kraftigt, kort, karakteristisk og tilmed saa særegent i Winthers Produktion, at alene dette Digt vilde have kunnet bevare hans Digternavn med Berømmelse. Det synes mig ogsaa, at det mere end noget af hans andre Digte viser hans Slægtskab med *Oehlenschlæger* og paa samme Tid dog hans store Selvstændighed. Man sammenligne saaledes Helges og Olufs Kamp i „Helge rejser til Dronning Oluf“ med fjerde Afdeling af „Et Par“, og man kan ikke lade være med at se Winthers Forbillede, hvilket han paa dette Punkt synes mig at overgaa i Energi og Fasthed. —

I et utrykt Brev fra 1824 skriver Chr. Winther: „Jeg forstaaer mig kun ubetydeligt paa at indrette et Drama; jeg har kun til min egen Forlystelse skrevet et Par smaa Farcer, som jeg dog strax ødelagde igjen.“ Hans levende Interesse for Teatret lod ikke den dramatiske Ævne ganske sove i ham, og i 1852 udkom hans eneste trykte Arbejde paa dette Omraade, Marionet-

[1]) Det er ikke rigtigt; Bogen er paa 106 Sider, og deraf fylde Digtene til hende 24 Sider. [2]) „Berlingske Tidende“s Udtryk.

komedien „En Student og en Jomfru". Han synes ikke at have kunnet faa Forlægger til det; thi det kom „i Kommission" hos *Iversen.* Først havde han sendt *Ludvig Bødtcher* det til Bedømmelse og fik da det Svar, at det er et nydeligt lille Arbejde. „Førend jeg aabnede Seglet," skriver *B.*, „ønskede jeg allerede at have skrevet Indholdet, og efter Læsningen var mit Ønske dobbelt . . . . Versebygningen er fortræffelig og hæver helt igjennem Tankens Naivitet . . . . Studentens Dødsmonolog er udmærket, og saaledes meget Andet. Du veed iøvrigt ligesaa godt som jeg, at en Student, som er forelsket og seer sig gjenelsket, ikke tager Livet af sig, selv om han ikke har fire Skilling i Lommen. „Det gjør han jo heller ikke," svarer Du mig; — jamen ved at gifte sig tager han dog Livet af sin Kjærlighed eller det Poetiske af sit Liv, og det bliver det Samme; — dog det er maaske Visvas af mig . . . . Hvis Du nu har skrevet dette Arbejde for at prøve Dine dramatiske Vinger, da synes mig, at Du har et godt Syn for Sagn; thi, enten elsker jeg mere end tilbørligt Din Musa, eller jeg paastaaer med Grund, at Thalia længe har ventet Dig med aabne Arme." [1])

Da Stykket er udkommet faaer det af „Fædrelandet" [2]) Skudsmaal for at være en Berigelse af Literaturen, en fortræffelig Marionetkomedie, som vil kunne more baade Gamle og Unge; der siges: „Denne traditionelle Digtarts simple Form og naive Tone er ypperlig holdt; den kunde for den Sags Skyld meget godt være opført, eller være bestemt til at opføres, i Mester Jakels Bod; men der gaaer en fin Ironi og et legende Lune

[1]) Breve fra og til C. W., S. 78—79. [2]) 1851, Nr. 296.

igjennem den, som løfter den højt op, over Dyrehavsbakken, i Poesiens evige Rige." — „Berlingske Tidende" [1]) siger, at den søger at virke ved faa Midler og løser sin Opgave heldigt; men „Flyveposten" [2]), hvis Anmeldelse kommer samme Dag som „Berlingskes", d. 22de Dec., og er den tredie og sidste, finder ikke, at denne Marionetkomedie er en net Komedie, „det er en Bagatel, endnu ringere i Værd end i Omfang; den optræder med Prætensioner, som den i ingen Henseende kan opfylde."

„Tre Fortællinger" („Et Rejse-Æventyr", „Hesteprangeren" og „Paa Landet", de to første trykte tidligere, nu altsaa i andet Oplag) anmeldes kun af „Flyveposten" [3]), der fremhæver Winthers Mesterskab med Hensyn til idylliske Skildringer, over hvilke han baade i Sprog og Form udbreder en national Duft. Man savner derimod Opfindsomhed. I Skildringen af Frøken Charlottes Karakter [4]) seer man, at Digteren ikke har forsømt at svinge Satirens Svøbe over de *clara-raphaelske* Emancipations-Ideer."

Disses Forkæmperske er altsaa fremstillet i Præstedatteren Charlotte, „der var meget høj, temmelig stærkt bygget og skred frem med afmaalte, gravitetiske Fjed, idet hun holdt sig saa stiv som en Pind. Den hvide Morgenkjole sad saa akkurat paa hende, som om hun var tagen lige ud af en Modebutik, og under den meget bredskyggede og flade Sommerhat dinglede der paa hver Side af det regelmæssige, men massive og stærkt farvede Ansigt to uhyre tykke og lange Duske af glinsende, sorte Lokker. I Hænderne, der vare vel forvarede

[1]) 1851, Nr. 298. [2]) 1851, Nr. 316, [3]) 1851, Nr. 149. [4]) I Fortællingen „Paa Landet".

i Randers Handsker, bar hun en tyk Bog og en Parasol; hun viste to lange Rækker af hvide, men store Tænder, hvorimod Øjnene næsten ganske trak sig tilbage. Naar hun optraadte i Toilette, „i Pragt og Herlighed“, var hun i lyslilla Silketrøje, af Façon som de gamle Flasketrøjer, og et lyseblaat Skjørt, hvortil den store Straahat med de flagrende, brandrøde Baand tog sig ret artigt ud. Denne Farvepragt i Forening med de store, sorte Haarduske paa Siderne og den krumme Næse gav hende Udseende af en stor, fabelagtig Fugl. Trods al sin Pragt fremtog hun engang, da hun troede sig ubemærket, et meget brugt Lommetørklæde, der var puttet ind paa Brystet, spyttede langt ud i Græsset og pudsede paa en temmelig massiv Maade sin Næse. I hendes hele Holdning var der noget Determineret og Selvbevidst, der bragte En til at tænke paa en Kam til et Haar. I sit Hjem sad hun paa Stads, som om hun ikke var hjemme; det var hendes Opgave at *omvende* dem, der ikke havde hendes Anskuelser; „dette store, pyntede Pigebarn talede da med grandiøs Alvor og Vigtighed,“ og hendes Overlegenhed og Nedladenhed røbede et koldt Hjærte. Hun maatte være en Skræk for sund Sans og naturlig Følelse. Den efter hendes Sigende „belærende og morsomme“ Bog, hun læste i, var en Forfatters politiske Testamente, hvilket hendes Fætter Peter, hendes Pendant og Elsker, havde forsynet med Anmærkninger og Henviisninger. Han, denne unge Repræsentant for det ved Grundloven opblomstrende unge Journalistkompagni, denne „talentfulde Politiker og patriotiske Fætter“, fremstilles med sit Ansigts skyfulde Udtryk, med sit mutte og mopsede Udseende — Andet

var der ikke at finde i hans udtryksløse Fysiognomi; „det var en lille Knort af en Karl, mager, kantet, højskuldret og iført en mørk, ubørstet Paletot. Haaret, som var glat og langvoxet, men uredt, strøg han altid med sine temmelig lidet pæne Fingre bag om Øret, og disse Fingre beskæftigede sig ogsaa af og til med Interesse med et Par lange, lyse Haar, der groede tyndt hist og her paa Hagen og skulde betyde et Skjæg, men kun spillede den Rolle at give hans blege Ansigt et mere uvadsket Udseende. Med plump Raskhed og kejtet Nonchalance, der sagtens skulde dække over en vis Forlegenhed, kastede han sig paa en Stol og strakte Benene langt fra sig, og Fremmede hilste han ikke. Naar han bevægede sig, saa slentrede han afsted med en tyk Cigar, stukken dybt ind i Munden, en graa, rundpullet Hat bag i Nakken og bægge sine Hænder i Paletot-Lommerne. Hans erotiske Tilbøjeligheder vare udelukkende voldsomme. Charlotte fortæller, at „han er Jurist og agter at uddanne sig for *den* virksommere og mere umiddelbare Deltagelse i Statens Styrelse, som nu er aabnet for et større Antal af Statsborgere, end det var Tilfældet under den forrige Regering . . . Han er en varm Patriot, allerede forsynet med en Skat af brugelige Kundskaber, der hente deres Livskraft fra høj Begejstring og stræng republikansk Alvor. Saadanne Folk er det just, vi trænge til, naar de nu virkende Kræfter engang slappes og ældes.“ — Aa, for han er saa veltalende! Han er hendes Tankers og Planers Fortrolige og har meddelt hende Hvad han i sin Iver og Begejstring har skrevet og talt, saa om dette, saa om hint af de interessanteste offentlige Anliggender.

Hun siger: „Efter min ringe Indsigt i det „Fornødne“ og efter mit Kjendskab til ham, troer jeg at turde forudsige, at vi i ham kunne vente en kraftig Forkæmper for Folket og dets Rettigheder.“ Som noget ganske Fuldendt nævner hun hans Afhandling „Det Timelige og det Evige“. — Disse to sjældne Banebrydere samtale ved deres erotiske Sammenkomster om statistisk-patriotiske Sager og afhandle med megen Virtuositet den saakaldte „Landbosag“, hvorved det naturligviis gaaer lystigt ud over Godsejere, Adel- og Herrestand, som de ikke levne Ære for to Skilling. Under Samtalen karakteriserer Fætteren hende som En, der er gjennemtrængt af og vil virke for *de* ædle og højere Anskuelser, der nu med lovlig Berettigelse træde frem i Livet, som En med høj aandelig Udvikling og frisindet Stræben. Fortælleren (ɔ: Chr. Winther) tilføjer: „I Parentes maa jeg bemærke, at „den Idé“, for hvilken hun vilde leve og aande, syntes at være hende selv ligesaa uklar som de Ideer, af og for hvilke Saamange i vore Dage leve. Det er blevet en Modesag.“ Stik mod sine Principper lægger hun — trods sit Forhold til Fætteren — an paa en Godsejer og Kammerjunker, da hun har Lyst til en glimrende og betydningsfuld Stilling, i hvilken hun vil herske og ødelægge;“ thi, man sige Hvad man vil: der er dog ingen værre Despoter til, end de *uægte* Liberale, navnlig paa Spindesiden; og det kunde nok ligne en saadan Dame, der i Ord og Fagter bekjendte sig til det yderste Venstre, i Livet at ville forskaffe sig en Plads paa Pairs-Bænken.“ Og Fætteren, der holder Stævnemøder med hende, vil alligevel tiltvinge sig Kys hos hendes Søster, hvilket faaer den omtalte Godsejer, som

er forelsket i denne, til at afbanke den mundrappe Journalist, der ved samme Lejlighed viser sig fej og ynkelig, men med et dumt impertinent Grin; han faaer Lejlighed til at fortælle Adelsmanden, der i Eet og Alt fremstilles som en ædel, elskværdig Person: „Saadan en adelig Herre bilder sig endnu ind, at han kan gjøre Hvad han vil; men Herligheden er da, Gud være lovet, snart forbi," hvorpaa han tager tilbens hen ad Vejen, for snart efter med sin Rift paa Næsen at være lige kry og ubehøvlet. I det sidste Møde med Charlotte og Fætteren leder Fortælleren ved nogle højst kjætterske Ytringer om Valgloven Samtalen ind paa Politik, og her brovter Hr. Peter med suffisant Selvfølelse af, at han under Mærket *ba* har skrevet Artikler, i hvilke han er som een Sjæl med en anonym Journalist Hr. *ab*, hans øverste Autoritet, hans „Broder i Aanden"; han siger: „Jeg og han have mangengang lagt Forkæmperne for Frihed og Folkets Rettigheder en Bro, hvorpaa de siden have vandret over vanskelige Steder." Fortælleren erklærer, at der i Hr. *ab*'s Artikler er Meget, der behager ham og er som talt ud af hans Hjærte, og siger endvidere: „Jeg maa tillade mig at lade Dem vide, at jeg er en ivrig Tilhænger af det nye Evangelium, der prædikes og alt har baaret saa velsignede Frugter, og at jeg hædrer og ærer dets Profeter, store og smaa — naar de duer noget!" Han har netop i sin Lomme det første Nummer af et nyt Blad, Hr. *ab* udgiver, og nu oplæser han deraf et særskilt Afsnit, i hvilket der polemiseres mod den Del af Pressen, som, tilsyneladende paa den gode Sags Side, allermest skader samme. Det hedder — og her udtaler Chr. Winther naturligviis sin Mening:

„Det Gode hævder sig selv, det Slette fælder sig selv; men Middelmaadigheden er farligere end det Sletteste. Den er i Almindelighed næsviis, sig fremtrængende; den vækker gjærne Opsigt; og, naar den understøttes af en eller anden tilfældig Egenskab, blender den let det mere uøvede Øje, indsmugler saa megen Skjævhed og avler saa megen Halvhed blandt de mindre Befæstede, at *de*, der mene det alvorligt, ærligt og godt med Helligdommen, have ondt ved at gjøre Forgaarden ryddelig for disse vanhellige Hønsekræmmere og Skillingsvexlere. Ligesom Ridderligheden for en stor Del synes forsvunden af det selskabelige Samliv, saaledes optræde disse Herrer ofte med en saa modbydelig Raahed, at deres Fægtning ikke ligner nogen Turnering, men snarere et Slagsmaal. For at give et Exempel *instar omnium*, behøver jeg blot at gribe iblinde og træffer da strax paa En, der besidder alle *de* negative Egenskaber, der skabe den sletteste politiske Dilettantisme. Hvo har ikke i —posten med Ynk og Modbydelighed læst denne Hr. *ba*'s elendige Smørerier? Især i Afhandlingen „Det Timelige og det Evige“ synes han at have villet overbyde sig selv. Dette taagede Ordvæv med Islæt af løse, nyfilosofiske Traade, denne fade Eftersnakken, denne svulstige Drøvtyggen af Andres originale Ideer, denne ubehændige, kejtede Ironiseren, denne selvbehagelige Forfængelighed, dette plumpe Hovmod, kunde uden Skade bære hvilket Navn det skal være, kun ikke sund Sans. Vi kjende heldigviis ikke personligt Faderen til dette Misfoster, men tro at kunne spore, at han er et ungt, forfængeligt Menneske, der uden andet Kald, anden Indvielse, end den, hans Selvforgudelse har givet ham,

nu er kommen paa denne Afvej, langs hvilken han paa den Maade kun vil plukke Gifturter for Andre, men sandelig ingen Laurbær for sig selv." —

Den Opfordring, som „Fædrelandet"s Anmelder 76 i sin Tid havde rettet til de danske Digtere om at udtale sig angaaende Tidens Ideer, dens Politik og offentlige Liv [1]), var Chr. Winther her paa en Maade kommen imøde. Inden han udgiver Fortællingen, skriver han til *F. L. Liebenberg* [2]): „Troer De, at jeg maner mig et Uvejr paa Halsen ved min Latter over det politiske *Skaberi?* Jeg kunde ikke lade det være.

Naar i Alvor jeg en *ægte*
Frihedskæmper seer at fægte
dristigt for sin store Tanke,
maa med hans mit Hjærte banke;
men, naar bag ham Abekatten,
indbildsk, fjantet, ved sin Tjatten
troer at have Kæmpens Miner,
holder jeg min Bug — og griner."

Det er saadanne Folk som *Frederik Dreyer*, „den smudsige Kommunist eller Hvad de kalde det, denne hersens Peter Kandidat", han gaaer løs paa. *Dreyer* havde paa et af sine Smaaskrifter kaldt sig „Peter Vandal, akademisk- og Verdens-Borger" [3]).

I den samme Fortælling „Paa Landet" giver Winther et Modbillede til Charlotte, det vil sige: han skildrer i dennes Søster Martha den kvindelige Kvinde, sit Ideal af Kvinden. Saaledes præsenterer han os hende: „Uden for [Havedøren], tæt ved Trappen, under to store Kastanietræer [4]), sad en ung Pige; hun syntes mig ikke at

[1]) Se S. 96—103. [2]) Breve fra og til C. W., S. 77—78. [3]) Se *Kr. Arentzen:* „Fra yngre og ældre Dage", S. 129. [4]) Man kommer til at tænke paa Haven i Kjøbelev.

kunne være ældre end sytten til atten Aar. Over det vidunderlig rige, kastaniebrune Haar laa et lille, trekantet, broget Silketørklæde, der løselig var bundet ned om de friske Kinder. Hendes Dragt var kun en saakaldet hjemmegjort, blaa- og hvidstribet Kjole; men den sad saa naturligt og sirligt let om den ranke, bøjelige Skabning og var saa pæn i al sin Simpelhed. Paa Fødderne, kunde jeg se, bar hun et Par slemme Trætøfler; men, da hun just havde taget Foden ud af den ene af disse, bemærkede jeg, at samme Fod var nydelig, lille og velformet. Paa Bordet foran hende sad en lille Pige, saa omtrent to Aar gammel, og ved Siden stod en stor Tallerken Øllebrød, hvoraf hun madede Barnet som en lille Fugleunge. Barnet selv var uhyre kvikt og livligt; hun daskede i Bordet med et bredt Kastanieblad, som hun havde i Haanden, og raabte mellem hver Skefuld: „Mere!“ Det var et smukt lille Billede.“ Han bliver nu forestillet hende, ved hvilken Lejlighed dette „i højeste Grad yndige *Barn*“ viser munter Venlighed og svarer med en prægtig, klangfuld Stemme. Senere ved Frokostbordet opvarter hun med saa megen Ro og Ynde, at han ikke kan vende Øjnene fra hende, hvilket hun dog slet ikke lader til at bemærke. I hendes Paaklædning var der ikke skeet anden Forandring, end at det brogede Tørklæde paa Hovedet var forsvundet og Fødderne nu sad i et Par smaa, sorte Sko. Hendes Figur var saa fuldendt smuk, hendes Teint saa blendende, hendes Gang saa elastisk, hendes Holdning saa graciøs og hendes Alvor og Stilhed saa forventningsvækkende, at man, naar hun stundum lod sine store, klare, mørkeblaa Øjne glide rundt over Sel-

skabet, strax maatte tænke: „Nu kommer der dog Noget, som maa kunne varme et Hjærte"; men der kom Intet. Hendes Læber vare blussende røde, og, talte man til hende, fóer der en Strøm af Rosenfarver over hendes straalende Ansigt. Gjennem al Ordstøjen af de Ældre og Spektaklet af Drengene vandrede hun med yndig Rolighed og dulmede det Hele; da hun var færdig med Opvartningen, hentede hun sin føromtalte lille Søster, med hvem hun beskæftigede sig, uden — som det syntes — at lægge videre Mærke til det øvrige Selskabs Færd eller Samtale. Som hun altid var en god Søster og Datter, saa vilde hun blive en god Moder og Hustru. Den, der stille beskuede hende, behagede hun meget. — Senere træffe vi hende langsomt spadserende under Skovens skyggefulde Træer; ved den ene Haand fører hun sin lille Søster, og i den anden bærer hun en opspændt Parasol, der skjødesløst ligger paa hendes Skulder, medens Solens Glimt gjennem Tykningen af og til forhøjer hendes dejlige Haars Glans, der ikke skjules af nogen Hat eller Bedækning. Hun gaaer gjærne alene, da hun ikke hører til de Snaksomme; derfor holder hun sig helst til den lille Søster, hendes Øjesten, som Ingen uden hun selv maa opdrage paa. Og saa søger hun daglig til en gammel Skovfoged-Enke, hvis naive Sandhed og Naturlighed tiltaler hende, og gjennem hvis Fortællinger hun lærer Mere end af Bøger. Selv bringer hun den Gamle saadanne og læser for hende, pusler i hendes Have, snakker med hende om Alt og har tusende Ting for med hende; i dette Forhold viser hun sig som „en fornøjelig lille Pige". Hun er „klog nok og saa god, som Dagen er lang";

„med sin uddannede Forstand og rolige Karakter kan hun ikke kaldes et Barn.“ Saadan er den for Winther ideale unge Pige.

I April 1850 flyttede Winthers fra Nybrogade til Hjørnet af Graabrødretorv og Klosterstræde, 1ste Sal[1]), og herfra skriver Fru Winther d. 3die Septbr. 1850 i et utrykt Brev til *Andreas Munch*[2]): „Det glædede os inderligt, at der er blevet levnet Dem lidt Trøst i dette saa ofte besværede Liv. Mange blev der slet Intet tilbage, uden [det] at holde ud til Enden, som der skal Kraftanstrængelse til, baade Dag og Nat.“ Winther skriver paa denne Tid[3]):

Jeg hader dem, de lange Dage
med deres tusend Spejderblik;
se, Solens Heste træge drage,
som det til Ligparade gik;
se, Alting vaager, Alt sig rører
i en forvirret Assemblé,
mens alle spændte Øren hører,
og alle skarpe Øjne se.

Jeg elsker dem, de lange Nætter
i deres sorte Himmeltelt,
hvor Mulmet sig paa Tronen sætter
med Stjærner i sit Vaabenfelt;
som hvert forundret Øre lukke,
hvert Øje hylle tæt i Slør,
som rede Trygheds bløde Vugge
og laase Sikkerhedens Dør.

Grunden til den Forstemthed, som her udtales af Ægteparret Winther, var flersidig forgrenet. Fruen led

[1]) Her havde Prof. *Holten* lejet to Værelser hos dem. [2]) Overladt mig af Fru *A. Munch*. [3]) Sml. Digtn. III, S. 215.

for det Første meget under Savnet af sin *Henri*. Hun søgte Trøst hos en anden ung Mand, en Søn af Chr. Winthers Stifsøster *Rasmine: Morten Bredsdorff*, der i 1850 som tyveaarig Student var kommen til Kjøbenhavn. Han blev strax paa det Venligste modtagen i sin Onkels og Tantes Hus, og det varede ikke længe, inden han daglig spiste tilmiddag *der*. I nogle Optegnelser, han har været saa venlig at gjøre til Brug for denne Bog, siger han: „I dette Hus blev jeg hjulpen godt ud over min medfødte Forlegenhed. Tante *Julie* havde en egen venlig Maade at sætte Mod i mig paa, og jeg lærte Meget *der*, og det paa en tiltalende Maade; thi hun var ikke docerende. Efter Middag kom jeg tidt igjen tilaften, ja, stundum hændtes det vel ogsaa, at jeg blev der fra om Middagen. Tiden tilbragte jeg for en meget stor Del ved Klaveret. Lidt havde jeg lært af en ældre Søster. Nu benyttede jeg Lejligheden til at gjøre mig bekjendt med det Bedste i Musikken, navnlig *Beethowen*. Da jeg sjældent gav mig Tid til egentlig at lære Noget af det, udsatte Onkel Winther en Præmie af en Mark, naar jeg kunde spille *det* Stykke ordentlig, som han havde udpeget for mig.

Tante *Julie* ønskede, at jeg skulde føle mig helt som hjemme *der*. Og det lykkedes saa nogenlunde. Dog var der som Baggrund en Følelse, der stundum kom op, at *rigtig* hjemme var jeg dog ikke. Der var i hendes hele Væsen og Anskuelser noget Fremmed, som ikke vilde passe med Hvad jeg var opvoxen i. Min Moster, *Petrine Bredsdorff*, besøgte engang Chr. Winther. Det var med en uforbeholden Glæde, jeg tog imod hende. Det var et Pust fra de Egne, hvor jeg

bedst følte mig hjemme. Men Tante *Julie* havde allerede dengang sat sig fast i den Forestilling, at jeg, den Forældreløse, skulde være og betragte mig som en Søn af Huset. Og saa fik jeg bagefter Bebrejdelser for, at jeg havde taget saa kjærligt imod Tante *Petrine*. Jeg burde jo elske min nye Moder langt højere end nogen Anden. Denne hendes *Fordring* paa Kjærlighed hørte med til det noget Fremmede, der var i hendes Maade at være paa. Det Samme havde ytret sig paa lignende Maade ved en anden Lejlighed. Det var, da *Ida* skulde konfirmeres. Jeg havde sat mig for at rejse til Lillehedinge, hvor en af mine Fættere eller Kusiner skulde konfirmeres . . . . Men, da Tante *Julie* hørte denne Plan, blev der en Scene. Der blev fældet Taarer over, at jeg ikke holdt af Tante *Julie*, naar jeg vilde drage bort netop nu, da hendes Datter skulde konfirmeres. Og jeg nænnede ikke at staa imod — jeg blev tilbage i Kjøbenhavn, skjøndt jeg fuldt vel veed, at jeg vilde have befundet mig ganske anderledes hjemme i Lillehedinge Præstegaard.

Jeg blev efterhaanden indviet i Tante *Julies* Hjertesorg. Det var sin Søn *Henri*, hvem hun savnede saa dybt. Mange Taarer har hun fældet, naar hun fik Lejlighed til i Enrum at fortælle mig om ham.

Saa blev det Hverv mig betroet, at jeg skulde prøve, om jeg kunde drage hans Hjærte hjemad mod Moderen. Jeg rejste ud i Hornsherred til Skibby, i hvis Nærhed Faderen da boede; *der* havde jeg en Tante *Charlotte*, født *Hornemann*, gift med Lægen *Brodersen;* hos hende skulde jeg mødes med *Henri*. Aftalen var, at jeg skulde synge en af de Viser, han som Barn havde hørt af sin

Moder; det var Agnetevisen. Jeg sang den for ham; men Virkningen udeblev."

Herved forøgedes Moderens Sorg. Saa kom dertil hendes Datter *Idas* Vanskelighed og hendes Mands Melankoli; denne sidste stammede blandt Andet fra Aarsager, som vare hende ubekjendte. Det, at Winther inden sit Bryllup, skræmmet af sin Svigerfaders Strænghed, ikke havde turdet opgive til ham sin værste Aagerkarlegjæld, kom ham haardt til at staa. Ifølge Ægteskabskontrakten havde han ikke fælles Formue med sin Hustru[1]); „i sit eget Hus havde han ikke fri Raadighed over saa Meget som en Teske — jo, sine Bøger kunde han dog regere over." Det var ham ikke mueligt at bekvemme sig til at betro sin Hustru den store Nød, han var i. Aagerkarle havde ham saaledes i deres Kløer, at han fremdeles nødig turde vise sig paa Gaden. Han anlagde i denne Tid Knebelsbarter; Nogle sagde, at det i hine Krigsaar var af patriotisk Begejstring: kunde han ikke gaa med i Krigen, saa vilde han i alt Fald ligne en Officer; sikkert er det ogsaa, at en Droskekusk ved Vesterport kort efter titulerede ham „Hr. Kaptajn", og næste Aar var han avanceret saa vidt, at en anden Kusk talte til ham som „Hr. Major". Nogle sagde, at han kun behøvede at tage et Par Sporer paa, saa vilde han se ud som en afskediget Ritmester. Atter Andre meente, at Hensigten med hans Knebelsbarter, som *H. V. Bissen,* da han modellerede hans Buste, fordømte saa stærkt, fordi de skjulte hans smukke Mund, var den, at de skulde gjøre ham ukjendelig for Rykkere. Det var, som sagt, disse Folk, der be-

[1]) Breve fra og til C. W., S. 86.

standig plagede ham, medens hans offentlige Affærer mere og mere bragtes i Orden. Saaledes var i 1849 hans Mellemværende med Livsforsikringsanstalten ude af Verden; d. 14de Aug. d. A. tilskrev Finansministeriet ham, at hans Forskud *der* fra 27nde Septbr. 1844 paa 1000 Rbd. var berigtiget. Fra Departementet for Statsaktiverne meddeltes det ham d. 10ende Maj 1849, at „man samtykker i, han — ved maanedlig fra 1ste Juni d. A. at lade indeholde 8 Rbd. 32 ß i den ham af Hans Majestæts Chatolkasse tillagte Pension[1]) — successive maa afgjøre Renterne af sin Gjæld til den kongelige Kasse, stor 600 Rbd., indtil han paa denne Maade kan komme i Orden med Rentebetalingen". „I den Anledning har man tilskrevet Kammeradvokaten, at det mod Winther i Anledning af den af Gjælden paadragne Renterestance beordrede Søgsmaal vil kunne bortfalde."

Den 17de Juli 1850 underrettede *Madvig* som Kultusminister Winther om, at der af Summen til Understøttelse af Videnskabsmænd og videnskabelige Formaals Fremme var givet ham 200 Rbd. aarlig i to Aar, foruden den Understøttelse af 300 Rbd., som han alt i Forvejen oppebar derfra. Winther andrager nu om, at han istedenfor at faa en Tolvtedel deraf udbetalt hver Maaned, maa faa 200 Rbd. strax, hvilket efter nogen Brevvexling bevilliges ham.

Den 6te Januar 1851 foreslog Folketingsmændene *Gleerup* og *Hans Egede Schack*, at de temporære Understøttelser til *Frederik Paludan-Müller*, *Henrik Hertz* og Chr. Winther skulde bortfalde, imod at de

[1]) Som bekjendt, bortfaldt fra 1ste Januar 1852 den omtalte Pension (se II, S. 435).

Hver skulde have 1000 Rbd. aarligt i bestandig Understøttelse. *Viggo Rothe* stillede hertil det Ændringsforslag, at Chr. Winther foreløbigt kun skulde have 500 Rbd. aarligt, saalænge han oppebar Pension som Lærer for Prinsesse *Mariane*, og dette blev vedtaget[1]). Man maa jo ikke have vidst i Rigsdagen, at Kommissionen til Ordning af *Frederik den Syvendes* Privatkasse allerede den 20nde Nov. 1849 havde ladet Chr. Winther vide, at hans Pension vilde bortfalde fra 1ste Jan. 1852. Den 2den Sept. 1853 forhøjes ogsaa hans Understøttelse med 500 Rbd. aarligt, altsaa 1000 i det Hele, og d. 31te Marts 1876 forøges den yderligere med 1000 Kroner aarligt.

De Forhandlinger, der i Begyndelsen af 1851 førtes i Folketinget om den ovennævnte Understøttelse, kunde ikke være Winther ganske behagelige; thi Bondevennerne stillede sig imod Forslaget og satte Winther som Digter under *Paludan-Müller* og *Hertz*, hvilket Kultusminister *Madvig* tildels ogsaa gjorde, skjøndt han talte alle Tres Sag. Det er tydeligt nok, at Winther paa denne Tid ikke er populær. Der stikles til, at de jo Alle have deres Embedsexamen og ad den Vej maa kunne skaffe sig Indtægt fra Staten. Da *Frølund* i Anledning af disse Understøttelser taler om det Uhensigtsmæssige i at skaffe Statskassen nye Udgifter, raaber *Grundtvig:* „Hør!" Han synes altsaa ikke at have villet være med til at støtte sine Digterfæller. Den, der mest direkte taler Winthers Sag, er *C. N. David,* hvis Ord lyde saaledes: „Der handles om livsvarigt at tilstaa

[1]) Se herom: Breve fra og til C. W., S. 75—76, og *J. N. Madvigs* „Livserindringer", S. 178.

en Digter den Understøttelse, som han i en Række af Aar temporært har nydt, — en Digter, hvis poetiske Arbejder altid ville blive regnede til de bedre i den danske Poesi, en Digter, som tidligere vidste at træffe den nationale Stræng og at skildre de danske jævne Sæder med Sandhed og Skjønhed; at en saadan Digter, der ved de Arbejder, som han i en Række af Aar har skjænket os, har vidst at opløfte Sindet og glæde det danske Hjærte, nu, da Alderen begynder ogsaa at nærme sig for ham, erholder som en bestandig Understøttelse Hvad Statskassen allerede i flere Aar temporært har tilstaaet ham, synes mig en værdig Maade at belønne ham paa.“ Han ender med at sige: „Det har været mig dobbelt kjært, at man i dette Øjeblik netop viser denne Anerkjendelse mod *Digtere;* thi, ligesom jeg er overbeviist om, at de danske Krigeres Mod evigt vil leve i Digternes Sange, saaledes føler jeg mig forvisset om, at det er de danske Digteres Sange, der have bidraget til at vække den Aand i de danske Krigere, som vi have deres udødelige Bedrifter at takke for.“ Disse Ord hilsedes med Folketingsmedlemmernes Bravoraab.[1])

For muligviis at finde en Udvej fra sine fortvivlede økonomiske Forhold, havde Winther taget en Mængde Lotterisedler; han meente, at han saa dog vel maatte vinde paa een af dem; men denne Beregning viste sig

[1]) Om det nærmest Foregaaende se: Rigsdagstidenden for 2den Samling 1850, nemlig Udvalgets Betænkning i Anhang B, Spalte 228—29 Nr. 29 (ad F. a. 1.), dets Ændringsforslag smsteds Spalte 391—92 Nr. 28, *Gleerups* og *Schacks* Forslag, der gav Anledning til Debatten, Folketingstidenden Spalte 3245—46 Nr. 19, selve Forhandlingen smsteds Spalte 3622—59 og 4904—7.

ganske fejlagtig: ingen af dem „kom ud“. Samtidigt dermed forfaldt der en Vexel paa ham, og han havde Intet at betale med. Han følte sig ilde berørt over den lidet venlige Modtagelse, hans „Nye Digte“ havde faaet, og tillige over den Medfart, Rigsdagen havde givet ham.

Mandag Morgen d. 27nde Jan. 1851 kom *Ida Winther* hen i sin Skole og fortalte i yderste Exaltation: „Fa'r er borte, og vi aner ikke, hvor han er henne. Jeg kom iaftes ind i hans Stue og skulde kalde ham til Tebordet; men saa var han der ikke; hans Slaabrok laa paa en Stol, og Alt var i Forstyrrelse. Jeg løb ind til Moder og sagde det, men hun svarede: „Ja, saa er han gaaet et Ærende i Byen, saa kommer han nok strax“; men han kom ikke, og nu er Mo'er fortvivlet, hun troer, han er kommen en Ulykke til.“ [1]) *Morten Bredsdorff* skriver: „Jeg mindes saa tydeligt den Nat, da vi timeviis laa ud ad Vinduerne paa Graabrødretorv og lyttede efter hver Lyd — om han dog ikke skulde komme.“ — Om Morgenen, da *Gjødwad* og *Ploug* sov i deres Lejlighed ved „Fædrelandet“s Kontor paa Store Kjøbmagergade ved Siden af Posthuset, vækkedes de Kl. 7 ved, at *Monrad* stod i Stuen hos dem; han havde ladet sig lukke ind af „Buddet“. „De maa strax staa op, Ploug,“ sagde han. „Hvad er det?“ spurgte *Ploug*. „Det er noget meget Vigtigt, og De maa skynde Dem — jeg maa tale med Dem inde i den anden Stue.“ *Ploug* kom i en Fart i Klæderne og ind til *Monrad*, der sagde: „Chr. Winther er forsvunden, og der er al god Grund til at tro, han har taget Livet af sig.“ *Ploug:* „Aa, det er umueligt!“ *Monrad:* „Baade jeg og hans

1) Professorinde *Benny Rumps* Meddelelse.

Hustru troer det, og der maa strax gjøres Noget. Hun og jeg tager ud og gjennemsøger Frederiksberg Have og Søndermarken; men *De* maa hjælpe os! De holder jo Hest?" *Ploug:* „Nej, men jeg kan faa en, naar jeg vil have den." *Monrad:* „Ja, saa maa De ride ud i Charlottenlund og Dyrehaven og søge, hvor De kan, og spørge Dem for, om Ingen har fundet hans Lig." *Ploug:* „Jeg kan ikke før Kl. 10; Bladet maa jo være færdigt."[1]) *Monrad:* „Ja, saa ikke senere end ti!" Og dermed gik han. Men allerede før ti var han atter tilbage og sagde halv leende: „Ja, nu er Sagen bleven latterlig, skjøndt den alligevel er sørgelig nok; men *død* er han ikke; der er kommet Brev fra ham fra Kjøge — han er flygtet, fordi han skylder en Lotterikollektør en Mængde Penge."[2]) I Brevet skal han have udtalt, at hans Sager stod saaledes, at han for evigt var sin Hustru uværdig — hun vilde aldrig mere faa ham at se, han vilde tage Livet af sig. Imidlertid var han rejst videre over til *Knud Sidenius* i Maribo, hvor han fortalte Sagernes Sammenhæng og at han var bange for at blive sat i Gjældsarrest. Tilsyneladende befandt han sig ret vel; kom der Fremmede, gjemte han sig; ellers holdt han, der til daglig Brug aldrig rørte Kaart, af at spille Rambus med Familien, ligesom *Napoleon den Store*, da denne i de fortvivlede Dage i Trianon efter Skilsmissen fra *Josephine* ganske mod Sædvane hengav sig til den samme Beskæftigelse. Under Winthers Ophold i Maribo holdt der efter hans Ønske hele Tiden en Vogn forspændt, forat han — under Tilfælde af juridisk

[1]) „Fædrelandet" udkom da om Formiddagen. [2]) Meddelt mig af *C. Ploug.*

Indblanding i Sagen — kunde flygte til en af de mange smaa Jurisdiktioner, som fandtes der[1]). *Georg Aagaard* blev indviet i Hemmeligheden og tillige senere Kand. jur. ***Bruun,*** der var paa Byfogedkontoret, og som netop paa denne Tid blev *Sidenius'es* Svigersøn. De gjorde Alle Kommers med Chr. Winther og sagde ham, at der jo ikke vilde kunne blive Tale om Arrestation; Ordren herom maatte jo gaa gjennem Byfogedkontoret, saa kunde ***Bruun*** jo komme denne i Forkjøbet og i en Fart faa Delinkventen bort; ved deres muntre Maade at tage Sagen paa, oplivedes Winther i Øjeblikket meget. Hans virkelige Sindsstemning kommer til Orde i Digte[2]). Han skildrer d. 28nde Jan. det stormende, vilde Vinter-Vejr med Nattemørket og de tudende Hunde og fortsætter saa:

Hen ad de frosne Stier
gaaer jeg med ængstelig Hast;
Rædslen i Hjærtet ej tier,
gik jeg end nok saa fast.

Pines maa jeg og længes
i Jammer Dag og Nat,
indtil mit Hjærte sprænges, —
thi Hende jeg har forladt.

II.

O, natligt tudende Vinde,
I er milde, imod den Røst,
der vækker Rædslen herinde
i mit selvmartrende Bryst.

[1]) Meddelt mig gjennem Redaktør *Gullmann* af dennes Moder, *K. Sidenius's* Datter, og af Kand. jur. *J. P. K.* ***Bruun.*** [2]) Se Efterl. Digte S. 27—35.

Hvad tør jeg vel klage over?
Jeg har jo forskyldt det selv!
At jamre jeg ikke vover;
mit Indre mig hvisker: „Skjælv!“

Vær venlig, Du ensomme Stjærne,
som titter bag Skyen frem
og vinker mig fra det Fjærne —
ak, vinked Du mig *hjem!*

III.

Mit Liv var kun en usel
vanvittig Driven-om;
jeg tænker paa det med Blusel —
det fælder sin egen Dom.

Det seer kun golde Blade
paa svage Kvist og Gren;
jeg kunde det inderligt hade —
hvis ikke der var *Een!*

Een er der, som har straalet
et Lysglimt i min Nat;
hun viste mig klarligt Maalet —
og *Hende* har jeg forladt!

Jeg overspringer det sidste af Digtene fra 28nde Jan. og et fra den følgende Dag, i hvilke han klager over, at den sleske Gudinde for Sang med List og Lempe har draget ham til sit Venusbjærg, drukket hans Hjærteblod og er bleven hans argeste Fjende; han vilde — som han før havde udtalt (II, S. 404) — hellere have lært at pløje, at spande over Læst, tømre og flikke; thi det havde været ham meget bedre. Den 5te Febr. synger han i Nykjøbing:

Den sidste Gang, jeg hende saae,
og hende tavs Farvel jeg sagde,
sit elskte Hoved venligt paa
min ene Skulder ømt hun lagde.

Hun talte til mig vennehuldt,
hun var saa from og kjærlig mod mig;
mit Hjærte brændte smertefuldt,
da hun med sagte Skridt forlod mig.

Fortvivlelse var i min Hu;
fra Fredens Hjem jeg maatte drage
i Mørket ud — *der* er jeg nu —
ak, aldrig kommer jeg tilbage!

Den 11te Febr. ender hans Digt saaledes:

Jeg kan ej sove — det er Nat —
min Angst — jeg kan ej fri mig for den,
jeg er saa ene — og *forladt*
har jeg mit Kjæreste paa Jorden.

Medens han saaledes færdedes i det Fjærne, var hele Kjøbenhavn optagen af denne Begivenhed. Hans Veninde *Dorothea Liunge* skriver d. 31te Jan. 1851 i et Brev til *Anna Nielsens* Søster *Mine Brennøe*[1]): „Rygtet har vel fortalt Eder om den Skandale med Winther; men jeg vil omtale den, da I vist ikke har hørt den rigtige Sammenhæng. I Løverdags gik han fra sit Hjem og sagde til sin Kone, at han gik op i Ministeriet; da han ikke kom hjem om Aftenen, blev hun urolig og sendte Bud, hvor hun kunde tro, han var; men Ingen havde seet ham. Dagen efter fandt hun paa hans Skrivebord en lille Seddel, hvorpaa der stod, at, dersom hun ønskede, han skulde komme hjem og taale alle Krænkelser, saa skulde han gjøre det; men der stod Intet om, hvor han var tagen hen. Du kan da tænke Dig, hvor fortvivlet hun var; man fortæller, at hun med *Monrad* kjørte ud i Landet for at

[1]) Overladt mig af Kand. teol. *A. E. Bojesen.* Som man vil se, svarer Meddelelsen her ikke ganske til den S. 177—79.

søge ham. Denne Historie blev naturligviis snart bekjendt, og alle hans Venner vare i den største Angest for ham. Af Frøken *Deichmann*, som jeg traf igaar hos *[Alfred] Hages,* hørte jeg, at der nu skal være kommet Brev fra ham; han er paa Laaland hos sin Søster. Grunden, hvorfor han er rejst, er, fordi hans Pengeaffærer ere saa frygtelig derangerede, og han skal især være slemt inde i Affærer med en Aagerkarl, som hedder *Jacobsen.* Er dette ikke en fatal Historie? Jeg begriber ikke, hvorledes han kan komme her tilbage igjen. Hele Byen taler om denne Begivenhed, og der er Ingen, som kan forsvare hans Adfærd; man finder den usel og i højeste Grad umandig. Det gjør mig ubeskrivelig ondt for hans Kone, især, fordi hun deraf kan se, hvor liden Kjærlighed han maa have for hende. Gid der dog kunde findes en Undskyldning for ham! Jeg vilde saa nødig tro saa slet om ham. *Anna [Nielsen]* havde seet ham om Fredagen paa Gaden, og hun sagde, at han saae ud, som om han kunde blive vanvittig. De Krænkelser, han har havt i Rigsdagen, skal have gaaet ham meget nær; men man seer jo nu, at *det* ikke er den egentlige Grund til hans Flugt. Hvorledes denne Historie skal ende, kan jeg ikke gjøre mig Idé om."

Ja, den endte for saa vidt med, at Fru Winther kaldte ham tilbage til Hjemmet og tilgav ham Alt, ligesom Dronning Philippa overfor Kong Erik i „Hjortens Flugt". Winther skriver da et Digt, hvorover han sætter dette Citat af *Goethes* „Wilh. Meister": „Sie weinte, und keine Zunge spricht die Gewalt dieser Thränen aus". Digtet lyder saaledes:

Taarer har jeg seet at rinde,
smertefulde, ak, men blide.
Paa min Sjæl nu disse Taarer
brænde som en Helvedflamme,
som en *evig* Pinselslue,
og med alle Dybets Kvaler
fylde de mig Dagen — Natten,
dræbe — *som de have Ret til* —
Freden i mit usle Indre.
Og det hjælper ej at sukke,
og det hjælper ej at græde,
og at *bede* nytter ikke;
thi den Evige, som dømmer,
vender bort fra mig sit Øje;
ingen Engels Vingeviften
kan min Pinsels Brand bortvejre.

Selv Tilgivelse fra hende
ej min Jammer overdøver,
ej mit Hjærtes velfortjente,
selvforskyldte Smerte svales;
nej, til *evig* Tid min Anger
uden Afdrag maa betales.[1])

Det er sikkert væsentligst paa dette Tidspunkt, han tænker, naar han i senere Digte til sin Hustru siger[2]):

Jeg holder af Dig; thi den Smerte,
da Slethed i mit usle Hjærte
saa lang Tid dybe Rødder slog,
den læged Du, da med Dit Øje,
der ligner Himlens Blaa, den høje,
Du mig fra Mørkets Afgrund drog.

Og i Digte, hvori han takker hende for utallige Ting, ender han med at sige[3]):

[1]) Under Manuskriptet til dette Digt har han saa tilføjet: „Skrevet 1851, renskrevet 1ste Aug. 1871 efter Modtagelsen af et elskeligt Brev fra *hende* — den *Eneste!* Hvis *hun* blot forstaaer min Brøde ret, saa vil jeg dog have, at hun skal vide, *hvor længe* og *hvordan* jeg har fortrudt og liidt ved min egen Skyld.“ [2]) Efterl. Digte S. 60. [3]) Smsteds S. 101.

— *men især*, fordi Du saa mild og from
tidt tav og tilgav og fældte ej Dom;

thi Du jo altid var mig
overbærende og god.[1])

Chr. Winther blev nu erklæret for fallit, og hans Sager ordnedes af Prokurator *Schack*. Han skriver herom til Boghandler *Dahl*[2]): „Man plejer ikke at gjøre et saadant Skridt uden i den højeste Nød. De af mine Kreditorer, som min Fallit *ramte*, havde, om ikke i juridisk, saa dog i moralsk Henseende, fortjent dette Slag; de havde, ved Gud, desuden iforvejen gjort sig 3-4dobbelt skadesløse, og min Samvittighed er med Hensyn til *dem* ganske rolig. De private Kreditorer, mine Venner, der havde til Skifteretten i rette Tid indsendt deres Fordringer, *fik fuld Betaling*.“ De andre fik efter Sigende 61 Procent. Ved samme Lejlighed betaltes hans Kontingentrestance til Studenterforeningen for — 30 Aar[3]) og maaske ogsaa hans Gjæld til *N. P. Nielsen* og *C. N. Rosenkilde*, om hvilken *Anna Nielsen* skriver 13de Marts 1851: „*Nielsen*, der tilligemed *Rosenkilde* har været godmodig nok til at attestere en Vexel paa et Beløb af 300 Rbd., komme naturligviis til at betale den; jeg troer, den er forfalden paa Fredag (imorgen), og Winther har endnu Intet lade høre fra sig.“ Det var naturligviis hans Svigerfader, som maatte bringe alt Dette i Orden; han døde Aaret efter, 22nde Marts 1852, og Fru Winther arvede da en betydelig Formue.

Jeg tør vistnok med Sikkerhed antage, at Befriel-

[1]) Efterladte Digte S. 109. [2]) Breve fra og til C. W., S. 85.
[3]) *Plougs* Meddelelse.

sens Glæde udtalte sig i følgende, hvad Overskriften og flere Linier angaaer, lidt uklare Sonet[1]):

(En Stemme fraoven:)

Jeg rejste mig saa let fra Smertebaaren,
jeg kastede mit Klædebon, det tunge;
men nu er mine Øjne atter unge,
min Kind, min Læbe blomstre som i Vaaren.

Jeg saae mig henrykt om; jeg tørred Taaren,
jeg hørte dem et sødt „Velkommen“ sjunge;
nu kan jeg sige Dig med ydmyg Tunge,
til hvilken Fryd og Fred jeg er udkaaren.

O, søde Julie, hold op at græde!
Hvad vejer al min Kval nu, den er svunden,
mod denne min unævnelige Glæde!

Min moderlige Søster, Du skal vende
Dit Sind fra Sorgen, og med Smil paa Munden
Din Tak til Gud for den Frigjorte sende.

Efter sin Tilbagekomst fra Flugten til Maribo holdt han sig i Begyndelsen tilbage fra sine Bekjendte. Den 13de Marts — omtrent en Maaned efter — skriver *Anna Nielsen:* „Winther gaaer nu og spadserer med sin Kone og skal se meget veltilfreds ud.“ — Sit Indtog i Selskabsverdenen holdt han samme Foraar; han gav nemlig da Møde til Festen i Anledning af *Benny Spangs* Konfirmation. Da lod han, som om der Intet havde været ivejen. „Han viste sig i Verden som Den, der til Grunden havde lært den tomme Kunst at leve i den“[2]). I Kavalérdragt og med Chapeaubas under Armen traadte han ind ved sin Hustrus Side, og under hele Sammenkomsten veg han næsten ikke fra hende; da de skulde tage bort, bukkede han for hende, og med de Ord:

[1]) Sml. Digtn. III, S. 224. [2]) Smsteds VIII, S. 115.

„*Madame, vous êtes servie*“ meldte han hende, at Vognen var kommen.

Den 15de Sept. 1851 skriver Jfr. *Liunge* til *August Nielsen*, at Winther ideligt er paa Farten, og d. 6te Okt. s. A.: „Det er rigtignok sandt Hvad Du har sagt om gamle Winther, at man kan blive glad ved at faa en Hilsen af ham; jeg har nu selv følt Virkningen af hans Hilsen; som jeg gik idag paa Gaden og var meget forstemt . . . ., kom han springende imod mig, og det var, som om hans Hat medtog alle mine mørke Tanker. Du skulde seet, hvor straalende han var; han skulde arrangere en Forestilling til Indtægt for en af sine Venner, som vilde være fri for Militærtjeneste, havde været hos *Høedt* for at laane et Stykke af ham og beklagede meget, at Du ikke var her og i Smug kunde tage Del i Forestillingen. — Han fortalte mig Historien om det Brev, han i *Høedts* Navn havde skrevet til *Carl Nielsen*, som Du nok ogsaa har været delagtig i, og det morede mig meget . . . . Hos [Højesteretsadvokat] *Salicaths* traf jeg igaar Fru *Deichmann*, som Du veed kjender Winther saa godt; jeg ventede da at faa Noget at høre om ham og spurgte til ham; thi jeg kan ikke lade være med at interessere mig for ham uagtet hans slette Færd; men det slap ud til, at hun kuns fortalte mig, at Fru Winthers Datter var bleven konfirmeret i Søndags. Fru *Deichmann* havde været der for at gratulere om Mandagen og traf kuns Winther; hans Kone laa syg af Sindsbevægelse over den foregaaende Dag. Hvor hun dog er affekteret! Jeg kan ikke tro Andet, end at Winther maa være usigelig kjed af dette forskruede Væsen.“

Det var *Grundtvig*, der i Vartov Kirke konfirmerede *Ida*, og derefter gik de alle Tre til Alters hos ham.

Den 22nde Nov. s. A. skriver atter Jfr. *Liunge* til *August Nielsen:* „Iformiddags var gamle Winther her for at læse Dit Brev, og, da jeg netop var beskæftiget i Køkkenet, fik jeg ham ud til mig, og han sad da paa *Din* Stol ved Vandtønden og læste det. Du kan tro, det morede mig at se ham sidde *der* . . . Medens han var her, kom *Gade* og *Sophie Hartmann* og gjorde Visit; han fik da Lejlighed til at se og tale med hende; jeg skal sige Dig fra ham, at han ikke blev meget indtagen i hende."

Den lysere Stemning, hvori Winther ifølge de foregaaende Breve synes at være kommen i efter den overvundne pekuniære Kalamitet, var ikke stadig. I et Brev fra 20nde Okt. 1852[1]) skriver han om „en stakkels Poets Stemninger og Tilstande, som tidt bestaa i *Stilstande*", hvorved han føler Lidelse. Han fortsætter saa: „Jeg veed ikke, hvordan det er: bliver jeg allerede for gammel? Eller har Apollo, Muserne, Braga, Saga og alle De, som skulde komme en betrængt Poet til Hjælp, allerede forladt mig? Ak, jeg er stundum saa fortvivlet i mit Sind, saa jeg næsten troer mig forladt af Vid og Sans og Alt, hvad der holder et Menneske opret og skiller ham fra Dyrene, uagtet jeg meget vel veed, at en saadan Fortvivlelse er en stor Utaknemmelighed mod Gud og Skæbnen."

Grunden til hans triste Stemning var bl. Andet ogsaa den, at hans *Julie* virkelig efter „Flugten" viste ham Kølighed; hun lod ham føle, at han ikke havde

[1]) I mit Eje.

været ærlig imod hende og at hun derfor ikke mere havde fuld Tillid til ham. Efter den Tid blev han — ialfald i en længere Periode — kun hendes lydige Tjener; en ung Pige af hans Slægt, som paa dette Tidspunkt opholdt sig i deres Hus, har sagt: „Komme hende nær, maatte han ikke — knap nok kysse hende paa Panden.“ En anden har sagt: „Hun rakte ham køligt sin Haand, som om hun vilde sige: „Naar Du endelig vil, kan Du gjærne faa Lov til at kysse den.““ Denne Tilbageholdenhed fra hendes Side drog ham maaske dobbelt, ligesom *Alvilda Müffelmanns* tidligere havde gjort.

At deres indbyrdes Forhold var mindre inderligt end før, fremgaaer ogsaa af følgende Meddelelse om et Besøg, de i denne Periode gjorde hos *Hans Ulrik Møllers* i Torkildstrup: „Forholdet mellem Chr. Winther og hans Hustru var ikke længer saa godt; ogsaa i Præstegaarden mærkedes dette. Strax den første Aften bad Fru Winther en af Præstens Døtre om at maatte dele Værelse med hende. Saa stod „det hvide Værelse“ (det, de under deres forrige Besøg *der* havde benyttet,) tomt, og de hyggelige Morgenscener var der ikke mere Tale om. Heller ikke gjordes der denne Sommer saamange Udflugter.“ [1])

Morten Bredsdorff betegner „Flugten“ som „et haardt Stød for Tante *Julie;* „hun meente — men dog med Urette — den var et Vidnesbyrd om, at hun havde mistet sin Mands Kjærlighed, ellers kunde han ikke have baaret sig saaledes ad imod hende.“ *Bredsdorff* skriver: Men dette havde atter Indflydelse paa hendes Forhold

[1]) „Højskolebladet“ d. 20nde Dec. 1895 (*Th. Birkedal-Bredsdorff:* „Af en gammel Præstegaards Historie“).

over for mig. Det havde jo længe været hende en Trang: i mig at søge en Trøst for den savnede Søn. Jeg havde stundum faaet Titel af „Valgsøn". Men dette Navn peger paa en Fare. Det er laant fra *Goethes* „Die Wahlverwandschaften". *Goethe* var nok egentlig mere end Kristendommen hendes Religion. Jeg kjendte dengang ikke stort til ham uden fra *Hjorts* Poetiske Læsebog. Men jeg fik nu Opfordring til at indhente det Forsømte og navnlig at læse „Aus meinem Leben", „Wahlverwandschaften" og „Wilhelm Meister". At jeg ikke følte mig tiltalt af „Wahlverwandschaften", staaer ganske klart for mig. Og derfor var Titlen „Valgsøn" mig heller ikke til ublandet Glæde. Det var ikke lykkedes *Goethe* at faa mit ungdommelige Sværmeri for Renhed til at fordufte. Det var vel nærmest fra *Goethe*, hun havde den Grundsætning, at det gjælder om at være sig selv, dette forstaaet paa den Maade, at det er Ens øjeblikkelige Stemning eller Lyst, der skal give sig Udtryk. Jeg forsøgte at hævde, at dette vel havde sin Sandhed, men først da, naar man tog det dybere, at der nemlig bag ved øjeblikkelige Stemninger og Følelser kunde ligge en Længsel efter det Højeste. Her følte jeg klart, at hun havde Uret; men i Ordstriden kunde jeg ikke hamle op med hende.

Jeg havde nogen Sangstemme, og hun vejledede mig i Valget af Sangen. Især blev jeg ført ind i *Schuberts* dejlige Musik til „Die schöne Müllerin". Dem havde Dr. *Jessen* paa Hornhein[1]) sunget, og jeg har en Formodning om, at han i dem har udsunget sine Følelser over for hende; til en Begyndelse var det vel

[1]) Sindssygeanstalten ved Kiel. (Se S. 132.)

nærmest disse Minder, hun glædede sig ved at opfriske i min Sang. Det lykkedes mig ogsaa efterhaanden at drømme mig ind i Endel af disse Stemninger; navnlig „Trockne Blumen“ har jeg sunget med et bevæget Sind; men nogle af dem vare mig dog for vamle .... Jeg gjorde Oprør og sang *Hoffm. v. Fallerslebens* „Im Wirthshaus triebt man Dies und Das“. Dog var *det* kun forbigaaende; atter mere Müllerin o. L., kun stundum med Afbrydelse af den anden Slags! Saa kom Onkel Winther og anbefalede mig Ballader, navnlig af *Løwe*[1]), nogle Folkeviser, *Schumann* o. Fl. . . .

Hendes Grundsætninger angaaende Ægteskab og Deslige var hvad alvorlige Folk kalde „noget løse“. En Forfatterinde, hun lejlighedsviis har rost til mig, var *George Sand;* hun priste dennes Ægteskabsbetragtning, der nærmede sig endel til vore Dages „fri Kærlighed“. En Bog, hvori denne Opfattelse gjordes gjældende, gav hun mig Anviisning paa at læse, forat jeg skulde blive mere „frigjort“; men jeg følte mig ikke foranlediget til at gjøre nærmere Bekjendtskab med den.

Og dog: hun betragtede sig selv som en Kristen, men som en i mange Retninger frigjort Kristen. Saadant et Ord som dette: „For den Rene er Alting rent“, tog hun jo temmelig overfladisk paa. Men hun satte f. Ex. *Søren Kierkegaard* meget højt, ikke blot „Enten —Eller“. Hun forærede mig det Exemplar af denne Bogs anden Udgave, som *Søren Kierkegaard* havde givet Chr. Winther med denne Tilskrift foran i Bogen: „Til Digteren Chr. Winther med skjønsom Højagtelse

[1]) J. C. G. L. (1796—1860) foredrog selv som dygtig Sanger sine Balladekompositioner.

og Beundring." . . . Da Bogen „Til Selvprøvelse" udkom, anbefalede hun mig at gjøre som Forfatteren skriver: læse den højt for mig selv, hvilket jeg dog ikke gjorde. Det er dog hende, der først har bragt mig i Forhold til *Søren Kierkegaard.* Hun talte ofte om, at vi skulde gjøre et Forsøg paa at høre ham prædike, hvilket jo ikke var saa let, da han kun averterede: „En Kandidat".

Iøvrigt betragtede hun *Grundtvig* som sin egentlige Præst. Om hun var flittig til at besøge Vartov, veed jeg ikke.

Baggrunden i hendes Personlighed var dette: „Vær Dig selv, naturligt, frit, uden mange Reflexioner! Vær heelt i Hvad Du saa gjør og taler!" Ved Læsningen af *Søren Kierkegaards* „Kristelige Taler" (2den Udg. S. 8) er jeg kommen til at tænke paa hende ved hans Udtalelser om Fuglen og Lilien som Lærere[1]). Der var

[1]) *Kierkegaard* siger paa det omtalte Sted: „Et Menneske kan gjøre Alt, hvad han formaaer, og dog kan det stundum være tvivlsomt, om den Lærende lærer Noget af ham. Men Fuglen og Lilien lære slet Intet, og dog er det næsten en Umulighed ikke at lære Noget af dem. Kan ikke allerede et Menneske af dem lære Hvad det er at undervise kristeligt, lære den Underviisningens store Kunst: at lade som Ingenting, at skjøtte sig selv og dog gjøre det paa en saa opvækkende, saa gribende, saa indyndende, derhos i Henseende til Bekostningen saa billig og derved saa rørende Maade, at det er umueligt ikke at lære Noget deraf. Thi vistnok, naar en menneskelig Lærer har gjort Alt, og den Lærende dog ikke har lært Noget, da kan han sige: „Det er ikke *min* Skyld"; o, men, naar Du har lært saa saare Meget af Lilien og Fuglen, er det da ikke, som sagde de: „Det er ikke *vor* Skyld". Saa velvillige ere disse Lærere mod den Lærende, saa velvillige, saa menneskelige, saa værdige deres guddommelige Beskikkelse. Har Du glemt Noget, saa ere de strax villige til at gjentage det for Dig og gjentage og gjentage, saa Du dog tilsidst maa kunne det; lærer Du ikke Noget af dem, saa gjøre de dog ingen Bebrejdelser, men vedblive kun med sjælden Nidkjærhed

Noget af dette i hendes Væsen. Ikke ved idelige Formaninger, men ved Indtrykket af hele sin Færd søgte hun at paavirke mig. Hendes Søster Fru *Monrad* var i mange Henseender en Modsætning til hende; hendes hele Færd gjorde Indtryk af at være gjennemreflekteret behersket. Og hun var ikke sparsom med Formaninger mod mig. Skjøndt jeg satte hende højt — og naturligviis, personlig talt, sætter hende himmelhøjt over Tante *Julie* — saa var der, æstetisk talt, noget meget mere tiltalende Yndefuldt over denne Sidstes hele Væsen. Mig forekom hun ogsaa aandrig. *Grundtvigs* Fremhævelse af det Menneskelige, af Hjærtets Ret, har nok stærkt tiltalt hende, men ogsaa hans Naturkraft og Storheden i hans Person. Hun var en underlig Blanding af tilsyneladende hverandre udelukkende Ting."

Det vil sees, at Fru Winther har opladt sit Indre for sin unge Nevø og hos ham søgt at faa Virkerum for og Svar paa Hvad hun andensteds i sin allernærmeste Kres følte Savn af. At den Periode i Ægteparret Winthers Liv, vi her befinde os i, ikke kan kaldes lykkelig, er jo øjensynligt nok.

Den Bog, Winther paa denne Tid udarbejdede, og som det faldt ham vanskeligt at frembringe, var „Nye Digtninger", der udkom i Slutningen af 1852; den inde-

at fare fort i Underviisningen, ene beskæftigede med at lære fra sig; og, lærer Du Noget af dem, saa tilskrive de Dig Alt og lade, som have de slet ingen Andel deri, som var det ikke dem, Du skyldte det; de opgive Ingen, hvor ulærvillig han end er, og de fordre ingen Afhængighed, end ikke Dens, der lærte mest af dem . . ."

holdt det smukke Digt „Den hvide Hind“, de humoristiske „Forlokkelse“ og „Natligt Frieri“, de satiriske „To Fragmenter af Reinekes Memoirer“ og endelig „Episode af et Familieliv“, hvori Digteren saa ubarmhjærtigt holder Dom over sig selv i Felix'es Skikkelse. Heller ikke denne Samling gjorde synderlig Lykke. I „Nord og Syd“ peger *Goldschmidt* — i Modsætning til *P. L. Møller* — paa, at Winther af alle danske Digtere uforanderligst har holdt sig paa samme Standpunkt, og dette tiltaler maaske hans gamle Publikum, der stadig har en Fornæmmelse, som om man endnu var i gamle Dage, da Winther var ung og man selv ung og hans Digte vare et Udtryk for Sundhed, Ungdom, poetisk Livsnydelse og graciøs-sanselig Romantik, og hvor hans Sprog duftede som nybjærget Hø, medens han selv havde et mer eller mindre forstilt melankolsk Smil, der klædte ham godt. Nu synger denne Digter ikke længer saa frejdigt og let, saa „nydeligt og frydeligt som Fløjternes Klang“. „Han var begavet som Faa, han havde fire Strænge paa sin Bue saa vel som Nogen; men han har kun spillet een . . . . Chr. Winther har selv i Fortalen til sine „Nye Digtninger“ udtalt den skarpeste Kritik over disse, skarpere end nogen Anden vilde tale, men maaske i det Haab, at ved nogen Overdrivelse fra hans Side skulde man med ligesaa megen Overbærelse modsige ham. Han siger, at hans „Tankers Krans“

savner al den sunde Saft,
som før den holdt ilive,
den friske, frie Sjælekraft,
jeg før den kunde give,

og tilføjer billedligt, at „naar Træet hugges af ved Rod,

maa Toppen snarlig falme", ja, for at gjøre Blomstringen af det afhuggede Træ endmere umuelig, mangler det Sol og staaer i Kulden. Hermed kan ikke være sigtet til Fødelandets Utaknemmelighed; thi Danmark har ikke viist sig koldt og udeltagende mod denne skjønne Digternatur; her maa altsaa være ment noget Indre, og vi Andre maa da svare paa Digterens Ord: „De er altfor beskeden! De gjør Dem selv Uret, Hr. Winther!" eller, at, hvis det er saa slemt, bør man ikke skrive Digte. Som sagt, han gjør sig selv Uret, han overdriver! Enhver maa erkjende, at af en 56aarig Lyriker ere mange af disse Digte meget tiltalende, livlige og følelsesfulde, og navnlig overrasker hyppig Digtenes Begyndelse ved den kjække, livlige Tone, som rigtignok ikke holder ud til Enden." Der fremhæves „Vaaren" [1]), „Til en Snegl" [2]), „Skatten" [3]) og „Den rige Frøken" [4]). „I „Et Sagn" [5]) og „Tre Frøkener" [6]) sporer man, at Ungdommens Kraft og friske Duft ere borte og at Fantasien er forceret lidt; men af Kjærlighed til „Træsnittenes" Forfatter glider man gjærne hen over Fejlene og glemmer ikke saa let Taknemmeligheden." Tilsidst faaer Winther paa Hovedet for Synder imod Sprogets Nøjagtighed og Elegance. Med Hensyn til „En Episode af et Familieliv" siger *Goldschmidt*, at den synes at være en Blanding af Digt og Virkelighed, der ikke ganske ere opløste i hinanden; men nogle Partier ere meget tiltrækkende. Det Hele efterlader ikke noget godt Indtryk, fordi Digteren, efterat der er anvendt saamegen Umag paa at skildre Kampen

[1]) Sml. Digtn. II, S. 115. [2]) Smsteds S. 117. [3]) Smsteds IV, S. 231. [4]) Smsteds VI, S. 165. [5]) Smsteds IV, S. 197. [6]) Smsteds IV, S. 211.

mellem Heltens [Felix'es] gode og onde Natur, pludseligt lader ham falde ned i Simpelheden og Trivialiteten. — „Kjøbenhavnsposten“ [1]) (E. S. [2])) begynder med de af *Goldschmidt* fremsatte Bemærkninger om Uholdbarheden af W.s Paastand om at være affældig; „Træets Top blomstrer endnu, og Palmen trives“, „Reinekes Memoirer“ og „En Episode af et Familieliv“ vise, at der i Winthers Digtertræ er indpodet en ny Kvist, som trives vel: i Satiren synes Digteren at have fundet et andet Hjem. Paa Felix'es Person anvender Anmelderen disse Ord af *Sibberns* Psykologi: „Ved den Hildethed i sig selv, som kan blive en Følge af for stor Reflexion paa sig selv, er at bemærke, at den kan vise sig i forskjellige pateologiske Tilstande eller Sindsstemninger og Tilbøjeligheder, som blive af sygelig Natur, men enten kunne antage 1) den selvbehagelige og forfængelige, 2) den reflexionssyge og grublende eller 3) den i særdeles Forstand jegiske og egensindige Natur.“ Det Sidste maa gjælde Winther i dette Forhold. I en Sonet til sin Hustru („En Saml. Vers“, S. 48) siger han ogsaa selv: „Ja, Du har Ret, jeg kan mit Selv ej glemme“. „Berlingske Tidende“ [3]) fremhæver hans sjælfulde og yndige Naturmaleri, den Inderlighed og det Skjælmeri, han formaaer at lægge i Kjærlighedslivet, det Nationale, Hyggelige og Hjemlige i hans Digtes Karakter; i enkelte af dem savner man lidt Friskhed, men kvæges dog mangengang ved hans Lyres herlige Toner. Atter fremhæves Reinekes Memoirer, men i „En Episode af et Familieliv“ finder man Begivenhederne noget søgte

[1]) 1852, Nr. 298. [2]) *A. B. Thorson.* [3]) Samme Aar og samme Nummer.

og Hovedpersonen Felix noget uklar; dog har ogsaa denne Fortælling sine Skjønheder, og navnlig er Fru Friland en velskildret Karakter.

Ved de nærgaaende Angreb af Blad-Recensenter, som Chr. Winther i de senere Aar havde været Gjenstand for, var han beviisligt bleven vred. Allerede tidligt havde han et aabent Øje for, hvor megen Skade en haard og ubillig Kritik kan gjøre derved, at den ofte dræber Meget, der maaske ellers vilde kunne have givet god Frugt. I 1823, da *Oehlenschlægers* „Robinson i England" blev opført, skrev han til *Visby:* „I skulde dog ikke være saa forbandet friske til at pibe originaldanske Arbejder ud, om de endog ere middelmaadige (blot ikke slette); . . . . Du kan tro mig: ved denne overdrevne Strænghed af det dømmende og exekutive Publikum bliver Mangen, der følte Kald til at være dramatisk Digter, kyst fra denne Vej." Nu havde han selv været Gjenstand for ikke milde Domme, og nu skulde vedkommende Herrer Kritikere have Tak for Sidst. I det andet „Fragment af Reinekes Memoirer" bringes de paa Bane; Reineke har selv givet sig af med denne Beskæftigelse, og hans Fætter, Grævlingen Grimbart, vil nu have Underviisning heri. Reineke siger da[1]):

Nu vel, Du Recensent vil være!
Den Kunst er saare let at lære;
om Kundskab er her Talen ej,
naar man vil træde denne Vej.
— — — —
Tag Du en Bog en ledig Dag,
læs Titlen, læs lidt for og bag;
om Du forstaaer det eller ikke,
gjør Ingenting; ved løse Blikke

[1]) Sml. Digtn. II, S. 138 ff.

Du træffer snart en Lejlighed,
hvor Du Dig ret kan gjøre vred
og, som det hedder, rive ned.
Med fornem Ligegyldighed
Du farer over det som Noget,
Du længst var bleven færdig med,
og laster saa tilsidst paa Sproget;[1])
dog ytres Haab, at vel med Tiden
Alt bedre blive kan, naar Fliden
smukt rækker Haanden til Talentet,
især, naar ret Hvad Du har prentet
og klaret ved Kritikkens Kjærte
Forfatteren tager sig til Hjærte.
Men — Hvad Du siger pyntes bør
med Ord, som ret har Næb og Kløer.
som for Exempel: Konsekvens
og Fænomen — Inkohærens —
den aprioriske Idé —
den højere Beaandelse —
umiddelbar — og primitiv —
det indre og det ydre Liv —
og absolut — og Illusion —
Subjekt — Objekt — og Reflexion —
og etisk — Kolorit — Plastik —
og Tankens Form — og Symbolik
samt andre kjønne Pennesving,
hvorved Du tænker Ingenting,
men overlader Andres Tanke,
om Mening den deri kan sanke! -

Med Valget Du Dig ej generer;
men Løst og Fast Du recenserer,
og Nutids smaa og store Mænds
Teologi, Jurisprudens,
Filosofi, *ars medica*,
Matesis og *Politika*,
det kan nu ikke være ring're,
det veed Du Alt paa Dine Fingre!
Det kan Du frit regere med
Alt efter Tid og Lejlighed.

[1]) Dette havde jo netop forskjellige Gange været Tilfælde med Kritikken over C. W.s Digte.

Især tag fat paa Poesi,
den er saa ganske fuglefri,
at hver en Vejer, Maaler, Vrager
forstaaer at dømme i dens Sager!"

Det er vel Journalister som *Claudius Rosenhoff*, *Siesbye*, *Jacob Davidsen*, *Edvard Meyer* og mange Andre før og siden, der sigtes til i Ord som disse af Reineke:

Hr. Tyrk, den Pudel, var det først,
der stilled min literære Tørst
og lærte mig det rette Snit,
som selv han havde øvet tidt.
Han var en saare livlig Aand,
han skaaren var for Tungebaand.
Før syede Buxer han ret brav;[1])
men den Bedrift var ham for lav.
Han kasted Persejærn og Sax
og blev æstetisk lige strax,
skrev Vers for Klubber og for Baner,
for Friheds Morgenrødes Haner,
Kjærmindedigte, søde, bløde,
med Lilier hvide, Roser røde,
og alt det Kram, som hører til
et ret erotisk Lirespil;
i Musers Korps han sig indskrev
og gik som Kjender om og drev;
thi for en Skjønaand ret at blive,
man maa tilgavns forstaa at drive.
Du saae ham tidt med vigtige Blikke
paa Gaden skride frem og nikke,
besøge Alt og høre, se,
i Skuespil, paa Bal paré,
i Klub, i Knejpe, Kro, Kafé,
ved Abedans, i Opera,
Udstillinger — et cetera,
og lytte til hvert Ord, der faldt,
saa af sig selv han lærte Alt.
Han leved flot af Pen og Blæk
og recenserede saa væk

[1]) *Siesbye* var jo først Skomager.

Alt, hvad der saadan forefaldt,
og fyldte flittigt Spalt paa Spalt.
Mest brugtes Ferlen, hvor han fandt
et Digt, der var for smukt og sandt.
Dog stundum rostes Sligt iblandt
til stor Bedrøvelse for Mange,
der blev for deres Rygte bange.
Paa mange hele, halve Ark
han prunkede som *Aristarch.*
Især han gjorde sig til Pligt
at prise hvert et daarligt Digt,
hvert Drama, fuldt af Skræk og Gru,
hvert Sørgespil med „Ha!“ og „Hu!“,
naar kun Forfatteren var hans Ven
og vilde rose ham igjen.
Ej Statua, ej Maleri
gik for hans Recenseren fri;
det flød fra ham som Øl af Spuns;
thi han forstod det Alt tilbunds.
Det var især hans Id, som sagt,
at hjælpe paa Hvad der er svagt.
„Det Gode“, sagde han, „er godt!
„Det i sig selv jo Nok har faa't
„af Hæder, og jeg ikke seer,
„hvorfor jeg det skal give Mer,[1])
„mens derimod den slette Sang
„til min Berømmelse har Trang;
„jeg vil den holde dog ilive,
„at den maaske kan bedre blive.“ —

Det tør vel ikke benegtes, at han i visse Henseender i sin Skildring ogsaa har havt *H. P. Holst* for Øje. Mere og mere havde han mistet Sympatien for denne Mand; forskjellige Oplevelser havde givet Anledning hertil; her skal blot nævnes een. *Anna Nielsen* skriver d. 21nde Juli 1847 til sin Mand: „Winther havde været med forleden Dag til en stor Afskedsdiné [for Prinsen af *Canino*], hvor det var gaaet meget muntert

[1]) Her tænkes naturligviis paa *Wilsters* Kritik af „Nogle Digte“.

til, og hvor der var blevet holdt adskillige Taler, blandt andre en paa Fransk af *Andreas Buntzen.* Til Slutning vilde *H. P. Holst* da ogsaa give sin Skilling med i Laget og havde skrevet fire Linier paa Fransk til Prinsen af *Canino,* som han først lod Winther læse, og hvis Indhold var, at de Danske altid havde været *Napoleon* tro, uagtet vi derved havde mistet et Kongerige. Winther fraraadede ham paa det Alvorligste at komme frem med denne Ytring, som han under disse Omstændigheder fandt upassende. Men det nyttede ikke; efterat Forfatteren havde takket ham for hans velmente Raad, som han lod til at ville følge, saae Winther ham pludseligt ved Slutningen af Maaltidet stige op paa to Stole, hvor han efter en kort Indledning paa Dansk begyndte sin franske Tale. Men, enten det nu var en ond eller en god Aand — jeg er tilbøjelig til at tro det Sidste — der i dette Øjeblik drev sit Spil med ham: han kunde ikke huske Mere end de to første Linier, og, efter forgjæves at have husket sig om, rømmet sig, etc., maatte han kjønt stige ned igjen, og de fik ikke mere Tale end bag paa min Haand. Var det ikke en net lille Scene? Jeg tænker, han vogter sig i Fremtiden for at holde franske Taler."

Ogsaa i det Følgende har han tænkt paa *Holst,* men tillige paa *H. C. Andersen;* han skriver:

„Jeg bandt mit Ord i Rimets Baand
og skrev det af med sirlig Haand
paa fint Papir og vandred om
og læste for, hvorhen jeg kom.
Men mine Vers, de var saa nette,
saa vel polerede og slette,
saa, var end Tanken flov og mat
og uden Salt, den gled dog glat.

Fra Hus til Hus jeg lod mig se.
ved Kaffebord, i Assemblé,
og mine Vers ved hvert Kalas
var Duften af den hele Stads.
For Gamle, Unge, Herrer, Fruer,
i stolte Sale, jævne Stuer,
ja, selv paa Gader og i Stræder,
i Porte[1]) — ja, paa andre Steder
jeg opsled mine smukke Fraser,
saa Manuskriptet gik i Laser,
og derved vandt jeg, at man ikke
mig strax i Kaartet kunde kikke,
men tværtimod man altid fandt,
at jeg var yndig og charmant.
Jeg hædret blev af Høj og Lav,
paa mig man mangt et Selskab gav,
og overalt mig fored man
med Sukkerbrød og Flødevand,
saa det mig tidt paa Hjærtet faldt,
at let det kunde gaa mig galt.

Hvorfra jeg fik det, spørger Du![2])
Ak, hvor naivt! Saa hør da nu!
Mit eget Fond var ikke stort,
jeg gjorde — Hvad der før er gjort —
jeg rapsed hist og her i Smug
Hvad bedst sig egned til min Brug;
hos Norske, Franske, Italienske,
hos Britter, Græker, Tyske, Svenske
jeg fouragerte, gjorde Bytte,
og drog mig flittigt Alt til Nytte.
Og, saae jeg Noget komme ud,
som ej var af den gamle Tud,
og, saae jeg Andre Noget brygge
af eget Malt, som gjorde Lykke,
saa var jeg ikke sen, men strax
jeg laved Lidt af samme Slags,
men vidste listigt dog at vende't.
saa strax man ikke kunde kjende't;
de fleste Folk jo Intet læse;
dem drejed let jeg mangen Næse;

[1]) Her er Sparket til *Andersen* tydeligt nok. [2]) Nu gaaer det løs mod *H. P. Holst.*

de spored ej, at de blev snydt,
men troede, Alt var mit og nyt;
tilsidst der mangled ikke Meget,
saa troede jeg det selv mit Eget! —
En Tanke dyb, et sindrigt Ord
beholder dog Værdien, hvor
det staaer. Om Poul, om Peer har sagt
Dit eller Dat, har ingen Magt,
det kunde faldet lig'saa godt
mig ind, *han* var den Første blot,
jeg var den Anden — hvad saa Mere?
Paa Sligt man ej bør reflektere.
Den vise Salomo har sagt
et Ord, som endnu staaer ved Magt
og ej bør stikkes under Stolen:
„Ej Nyt der skabes under Solen!"
Det støtted jeg mig paa med Ret;
min Musa var saa pæn i Kjolen,
og Hvad jeg skrev man fandt saa net!
Paa denne Vej, kan Du mig tro,
hel mange Digterlaurbær gro!
Vel En og Anden dette Væsen
som Tyveri mig rev i Næsen.
Isbjørne[1]) som og andre Vilde
behandled tidt mig meget ilde,
skrev Lister og i mange Poster
fremlyste mine Tyvekoster;[2])
men Sligt brød jeg mig ikke om:
jeg frygted ej Kritikkens Glavind,
jeg vidste jo, at kun af Avind
og pur Misundelse det kom.
Ja, spildt var deres hele Vits,
thi Ingen tog deraf Notits.[3])
Det var jo ogsaa dumt og daarligt
med Digt at mene det alvorligt;
og hvorfor skulde Andre være
mer, end jeg selv er, Mænd af Ære?

[1]) Islænderen *Grimur Thomsen.* [2]) Se II, S. 205, Note 4. [3]) I „Ude og hjemme" siger *Holst:*

Et Par Gange faldt jeg af Hesten — ja,
men jeg kom dog bestandig ret godt derfra!

og i Digtet „Ligevægt" („Digte" 1850, S. 167) siger han om *Thomsens* Røst:

Chr. Winthers Satire i disse Fragmenter er — som *Henrik Hertz* siger — saa god og fornøjelig, at han synes som kaldet til at udføre den[1]). Apollo kjendes jo baade paa Lyren og paa Buen, og det Samme gjælder alle hans kraftige, fuldbaarne Sønner. Chr. Winther forstod at give Lyren Klang, men — som det i disse Satirer vil sees — forstod han ogsaa at spænde Buen og ramme med Pilen. Hvad Sangene „for Klubber og for Baner“ angik, kunde han forresten godt have taget sig selv med; thi han skrev Viser for „Det kgl. kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab“, sagtens dog mest af pekuniære Hensyn, saaledes — som før sagt — til *Frederik den Syvende*[2]) (1848), til Samme og Hustru (1842) og til *Caroline Amalie*[3]); men de to sidste har han ikke optaget i sine Digtsamlinger. Hans Satire over Forfatteres Oplæsninger af deres egne Værker kunde derimod ikke gaa ud over ham selv; han

Jeg hørte den, jeg saae det stygge Vaaben,
som Smaalighed imod mig havde vendt;
det traf mig ej. Jeg tilstaaer frit og aaben,
jeg følte selv, at det var ej fortjent.

— — — —

Jeg lod mig ej af Mængdens Bifald daare,
skjøndt mange Ædle taltes deriblandt;
hvor kan mig da en Enkelts Mishag saare,
en Enkelts, ved hvis Roes jeg Intet vandt?

Jeg troede ej paa *Hines* Ord og Tale,
hvi skulde *dennes* jeg da mere tro?
De Første har ej lullet mig i Dvale,
den Sidste skal ej røve mig min Ro.

[1]) Breve fra og til C. W., S. 79. [2]) Sml. Digtn. II, S. 72. [3]) Sange for Det kongel. kjbhvnske Skydeselskab og Broderskab 1846, S. 10—12.

havde i tidligere Tid nok holdt af at læse op — og gjorde det jo mesterligt — men helst fremmede Digteres Værker og i alt Fald kun for den Enkelte sine egne; i de senere Aar fandt selv dette Sidste ikke ofte Sted, hvorimod hans Hustru holdt af at oplæse hans Digte — dog nok ikke, naar han hørte paa det.

I April 1853 flyttede Winthers fra Graabrødretorv til Silkegade Nr. 45. Samme Sommer udbrød Koleraen i Kjøbenhavn, og Winther taler da i et Brev til *Molbech* om „de skumle Dage i Byen“. I Juli Maaned flyttede de en Tid til Humlebæk; men, da de ikke følte sig fornøjede *der*, tog de i August til Liselund paa Møen. Herfra skriver han den 5te Aug. til sin Svigerinde Fru *Monrad*[1]): „. . . . I Humlebæk rystede vi Støvet af vore Sko, drog herud til Høje-Møen og lode den stakkels, pestbefængte By ligge bag vor Ryg. Men ogsaa her er der Knuder. Vi maa nøjes med to smaa Kvistkamre, der — især for *Julie* og *Ida* — ere lidt vel knapt begrændsede. Vi spise ved Værtens Bord og maa saa temmelig lystre hans Luner; han er nemlig meget forfængelig og bliver paa den forunderligste Maade let stødt. Til Bordselskab have vi, foruden Værtens ret venlige Familie, en Børstenbinder H. og Madamme, samt en Grosserer A. med tre velvoxne Døtre. Under os boer Oberstløjtnant *Andræ* og Frue med to Drenge; en Familie *Haxthausen* ankom igaar. Men alt Dette *fylder* ikke her; her er Plads nok til os Alle, og her

[1]) Breve fra og til C. W., S. 80.

er saare godt at være, naar man bare selv er god. Derfor har *Julie* det ogsaa godt; og, naar jeg bare kan være sikker paa, at hun ikke spadserer engang op ad den skarpe Kant af „Taleren“ og ned igjen, saa troer jeg, at Opholdet her vil være hende meget tjenligt. Hun er ideligt i den friske Luft, spadserer eller sidder og læser og strikker; stundum *binder* hun ogsaa Næt, hvilken Kunst hun lod sig lære i Humlebæk af en vakker Fiskermand; hun fanger Sommerfugle, plukker vilde Blomster og mader en stor Larve, hvis Forvandling til et højere Liv vi alle Tre længes efter at blive Vidne til. Hun har givet mig en ny Vedbendkrans om Hatten, som *Andræ* ræsonnerer over; men det bryder jeg mig kun lidt om; jeg gaaer lige frejdigt med den, og den er mig kjærere end de Kranse, man kommer paa Bankekjød.“ Han vidste vel, at man i gamle Dage helligede Laurbærplanten til Vinguden; man troede nemlig, den var i Besiddelse af kølende Egenskaber, hvorfor den ogsaa modstod Vinens berusende Virkning. Det er derfor han synger[1]):

Læg Vedbendranken om min Hat
med Dine kjære, kjære Hænder!
Den køler lig en Sommernat,
naar bankende min Tinding brænder.

Af Laurbær har jeg ingen tjent;
de er og her tillands saa rare;
tidt var det maadelig bevendt
med dem, som stolteligt dem bare.
— — — —
Men Vedbend er mit Hjærte kjær,
dens mørke, stille Blad ej pranger,
den hyggelig og trofast er,
den passer netop for Din Sanger.

[1]) Sml. Digtn. III, S. 217—18.

Den svale Vedbend paa min Hat,
omlagt af Dine kjære Hænder,
skal køle, lig en Sommernat,
naar bankende min Tinding brænder.

Den 11te Aug. skriver han i et utrykt Brev til Boghandler *Iversen:* „Her er et sandt Paradis med Bjærge, Skove, Dale, Kilder, frisk Luft og friskt Vand og Sundhed, saa vi altsaa befinde os herligt. Det Eneste, jeg savner, er Deres lange Alpestok, der ofte vilde hjælpe paa mit højre Ben, der i Utide har taget sig for at blive ældre end det venstre. Ligedan gaaer det med det højre Øje. Den venstre Side er i det Hele langt mere kvik, og det er jo godt, da hændelsesviis netop Hjærtet er kommet til at sidde *der.*" I Forening med *Julie* nød han nu „Aften og Morgen, Dag og Nat, Dale og Høje, Skove og Marker, Belysninger, Slagskygger, kort: alt det Smukke," som de saae hos „Østersøens Dronning". Under Slutningen af hans Ophold derovre mødte der ham imidlertid Sorg; i et Brev fra 27nde Aug. skriver han til *C. Molbech*[1]): „Der er indtruffet to Dødsfald, som hvert paa sin Viis har rystet mig. Vor kjære *Deichmann* er gaaet bort, og i Nykjøbing paa Falster har Døden bortrevet en af mine Skolekammerater, med hvem jeg har siddet paa Bænk, er bleven Student og har boet sammen i Kjøbenhavn, og som netop var i *min* Alder[2]). Jeg havde haabet om faa Dage at kunne besøge ham i hans Familiekres,

[1]) Brevet findes paa Det kgl. Bibliotek. [2]) Talen er om den tidligere nævnte *Tidemand*, der i 1832 var bleven Prokurator i Nykjøbing. Fra Oktbr. 1835—40 var han Udgiver og Redaktør af Laaland-Falsters Stiftstidende, endvidere „Borgerrepræsentant, varm Fædrelandsven, udmærket Familiefader, meget agtet og æret, men svag af Helbred". Han døde 15de Aug. 1853, 58 Aar gammel.

og nu er ogsaa han borte. Man bliver ganske underlig stemt ved alt Dette." —

Den følgende Vinter træffe vi Winthers som Deltagere i det kjøbenhavnske Selskabsliv. De havde gjort Bekjendtskab med *Alfred Hages* og kom flere Aar igjennem meget i deres Hus, hvor Fru Winther gjorde Lykke. Jfr. *Liunge* skriver til *Anna Nielsens* Søster, *Vilhelmine Brenøe:* „Forrige Løverdag var jeg i et meget stort Aftenselskab hos *Hages;* der var vist henved 200 Personer, og jeg morede mig udmærket. Den største Del af Kjøbenhavns mærkelige Personer traf man *der;* der sad — som *Høedt* bemærkede — Rigsdagsmænd langs ned ad Trapperne. (Du har vel hørt, at dette Sted er næsten det pragtfuldeste i hele Huset)[1]. Jeg kan ikke beskrive Dig, hvor komisk Chr. Winther saae ud; han lignede en gammel Ritmester, der anstrænger sig for at se ungdommelig ud — en stor, brunrød Paryk og graa Knebelsbarter. Det gjorde mig saa ondt at se ham saaledes, og jeg begriber ikke, at hans Kone ikke virker derimod; han saae virkelig ud, som om han havde forklædt sig til en Maskerade . . . De Unge dansede, og det gav Liv og Lystighed. *Høedt* havde megen Lyst til at deltage deri, men vovede ikke at hengive sig dertil, da han skulde spille „Hamlet" Aftenen efter; men et Par Danse kunde han dog ikke modstaa; at han gjorde Lykke, kan Du vel begribe. Om Serveringen maa jeg da ogsaa fortælle Lidt: først Te, saa Is, og derpaa blev som ved et Trylleri dækket

[1]) *Hages* boede dengang i den store Gaard i Torvegade paa Christianshavn, tilhøjre lige naar man kommer over den nuværende Knippelsbro. Trappegangen var kunstnerisk dekoreret, saa at sige medoptagen i Beboelseslejligheden.

Bord til hele Selskabet, hvorpaa der mylrede af Geléer og Salater, en delikat varm Ret løb omkring, en yndig Dessert, Rødvin, Kardinal og Champagne, ja, Du kan tro, det var fint. Vært og Værtinde (denne i en mørkeblaa Fløjels Kjole) gik omkring og kredensede Maaltidet for deres Gjæster." —

Da Sommeren 1854 oprandt, lejede Winthers sig ind i „det røde Hus", en Skovløberbolig tilvenstre lige inden for den saakaldte Trepilelaage i Dyrehaven, skraas for Landstedet Stokkerup, som dengang var *Hages*. Winther tog derud med trist Sind; thi hans Pengeforhold vare atter derangerede. *Carl Ploug* var da som Nygift flyttet ind ved Strandmøllen, i et Hus, som tilhørte *Drewsen*[1]), og her erfarede han, at Pengesorger hæmmede Winthers Ævne til digterisk Produktion. Han traadte da i Forbindelse med *Fr. Paludan-Müller*, og de To indsamlede saa 830 Rbd., som vare fremkomne ved, at 83 Personer Hver havde givet 10 Rbd.; disse Penge overraktes da Chr. Winther som Subskription paa den forventede „Hjortens Flugt"[2]).

De første to Trediedele af denne Bog blev skrevne ude i „Dyrehaven". Længe havde han gaaet med Ideen til denne Digtning. Allerede den 27nde April 1832 skriver han til *Knud Sidenius*: „Jeg arbejder af og til paa min *Flugt*, og, kan jeg faa nogle heldige Timer og faa den færdig, saa udgiver jeg nok den; . . . men det er en Hemmelighed, *naar* det vil kunne ske." I 1840 skriver han[3]): „Jeg har i mange Aar gaaet om med

[1]) Se *Plougs* Samlede Digte S. 405. [2]) Dette har *Ploug* meddelt mig. (Se endvidere Breve fra og til C. W., S. 153.) [3]) Breve fra og til C. W., S. 45—46.

Planen til et større Digt, som, hvis det kunde lykkes, kan blive ret kjønt." Digtets Idé levede imidlertid stadigt i ham og tog Næring af hans aandelige Tildragelser. Folmer Sanger havde han svage Glimt af i *Poul Møllers Silvius,* der lyser frem i hint midalderlige Novelle-Brudstykke, som er Forarbejdet til „Den krøllede Fritz". Han kjendte ham endvidere fra de tyske Romantikere, som ogsaa fra *Baggesens* „Scherenschleifer-Epopee". „Den farende Svend" er gammelkjendt, længe inden *Drachmann* tog fat paa ham.

Nu boede Winther altsaa i Sommeren 1854 ude i „Dyrehaven"; han havde sit Arbejdsværelse i Husets Kvist[1]), som vender ud mod en Slette, omrandet af Skoven; her frydede han sig ved hver Dag paa denne Slette at se Hjortene flokkes og brydes; her modnedes hans gamle Idé og meldte sig færdig til Fødsel; her tog han tilgavns fat paa Udarbejdelsen. Den 30te August skriver han til *Liebenberg*[2]): „Jeg frygter næsten for, at jeg ikke her vil blive færdig med det første Udkast af mit Digt; jeg er ikke kommen længere end til den 607ende Stange[3]), og jeg forudseer, at Arbejdet langt vil overstige de 800. Kommer jeg nu til Kjøbenhavn, inden det er sluttet, saa er jeg bange for, at det vil komme til at ligge hen — og saa —!" Den 21nde Septbr. skriver han til Samme[4]): „Jeg er endnu ikke kommen over de 700[5]); der har været en ærgerlig

[1]) Nu er dette Hus bygget om til en Villa med Have; men Winthers Arbejdsværelse er bevaret i den Skikkelse, som det dengang havde, med de lave, smaarudede Vinduer ind mod Skoven, og en Tavle i Muren minder om, at „Hjortens Flugt" blev paabegyndt her. (Se „Danebrog" for 31te Aug. 1897.) [2]) Breve fra og til C. W., S. 88—89. [3]) Altsaa lidt ind i „St. Hans Aften". [4]) Breve fra og til C. W., S. 89. [5]) Noget hen mod Slutningen af „Befrielsen".

Standsning, og jeg ækles mere og mere ved Slutningen, som ikke tilfredsstiller mig selv. Det kommer vist til at ligge længe. Kom og trøst mig!“

Hele hans Arbejde blev med Eet afbrudt ved Planer om at rejse til Rom; hans Hustrus og Datters Helbredstilstand fordrede det, meente disse. Selv siger han, at Afrejsen fra Hjemmet og Beslutningen blev lidt tungere, end den burde have været, fordi han blev standset i og reven bort fra et Arbejde, som dengang tegnede til at kunne blive færdigt efter to Maaneders Forløb; „men,“ tilføjer han resigneret, „lige fra det Øjeblik, da jeg havde fast foresat mig at rejse, var det ogsaa forbi; jeg kunde ikke mere, og Gud veed, om jeg nogensinde kommer i en saadan Stemning og i en saadan Følelse af Kraft, at jeg kan lave Slutningen.“ To Trediedele overgav han i *Morten Bredsdorffs* Værge, og dette dyrebare Manuskript laa nu forvaret paa hans gamle, kjære Regens. I Rom er det ham umueligt at arbejde derpaa; han veed nok, det er Svaghed; men saaledes er han nu indrettet. Saa udbryder han: „Ak, det røde Hus! — Dog — alt Dette bliver ganske mellem os.“ [1])

Det var ikke alene den Omstændighed, at han paa en hensynsløs Maade blev reven ud af et betydningsfuldt Arbejde, det var ogsaa selve det at skulle rejse, der var ham imod. I sin sidste Digtsamling havde han i et Digt „Til Storken“ [2]) sunget:

Min Tanke følger Dig paa Vej,
men Hjærtet ej,
det her hos mig maa blive;

[1]) Breve fra og til C. W., S. 93—94. [2]) Sml. Digtn. II, S. 112.

kun her vi trives godt, vi To,
i venlig Ro,
hvor først vi kom tillive.

Jeg gyser for det stejle Fjæld,
og Fossens Væld
mit Indres Sange døver;
mig blender al den stolte Pragt,
og Solens Magt
som Gift mit Hjærte sløver.

Jeg er i fjærne Land og By
forknyt og bly,
Alt er mig fjendsk og fremmed;
som i en vammel Rus jeg staaer,
og Sjælen gaaer
paa egen Haand til Hjemmet.

Nej, her paa denne grønne Ø,
med Skov og Sø,
med Bakker, Eng og Strande,
kun her jeg aander Liv og Mod,
her Vuggen stod,
og her min Grav skal stande.

I Digtet „I et romersk Osteri“ skildres hans daværende Situation, naar det hedder[1]):

Jeg efter et stærkt bevæget Liv,
en vild Omtumlen, nød min Ro
med fulde Drag i en landlig Ro,
hvis bedste Pryd var min favre Viv.
— — — —
Men ak, en sælsom sygelig Længsel
snart hendes hele Sind betog,
det lignede en voldsom Trængsel,
som Tanken bort fra Hjemmet jog.
Vort Nord blev hende som et Fængsel,
og Sydens brogede Romantik,
med Nutids Kunst, Oldtids Erindring,
stod lokkende for hendes Blik
som hendes Længsels eneste Lindring.

[1]) Saml. Digtn. VI, 69—73.

Som Fjæld det paa mit Bryst mig faldt,
at hun, der havde mig skjænket Alt,
hvad hendes rige Hjærte mægted,
i eet ustillet Ønske smægted —
at vemodig hendes Taare randt.
Det smerted mig — og, det er sandt,
det smerted dybt — og dog jeg negted!
Thi saadan er vi — just *saadan!*
I Egenkjærligheds kolde Panser
staaer ubevægelig en Mand;
naar paa et Offer det kommer an,
da kun sit kjære Jeg han sanser;
mens Kvinden, stærkere end han,
kan Savn og Sorg med Kraft bekæmpe,
ja, selv den Taare skjule kan,
som vilde smelte, dulme, dæmpe.
Dog — *gutta cavat lapidem!* [1])
Den Mand jeg dog gad skue, hvem
en saadan Engels Sorg ej rørte!
Hun tav — men hendes Øje førte
et Sprog, veltalende og yndigt,
et Argument saa klart og fyndigt,
at jeg dets Vælde ej modstod,
men villigt mig henrive lod,
fandt selv tilsidst, at det var syndigt,
og lagde min Villie for hendes Fod!
Nu — kald mig svag, og kald mig dum,
kort: Hvad Du vil — nok sagt, vi rejste.

— — — —

Vi rejste! Det var en bitter Stund.

— — — —

Vi rejste — Du veed Hvad det vil sige?
At slæbes afsted i en Karrét —
dybt ned i Katakombers Rige,
paa Taarn og Bjærg og Minaret
som i en Feberrus at stige —
at fare gjennem Lande, Byer,
og gaa paa Jagt efter skjønne Vuer,
efter malte Billeder, hugne Sten,
efter smulne Ruiner, Helgenben,

[1]) Draaben udhuler Stenen. (*Choirilos* fra Samos.)

Klostere, Kirker og Sarkofager,
slette Komedier, vanvittig Sang
og andre slige, prægtige Sager; —
og paa den hele besværlige Gang
at pines af Daanen og Kunstkritik,
af Mænd saa flove, fade, blaserte,
af Kvinder, hyperentusiasmerte,
af smaabitte Kunstneres store Blik —
og midt i Vrimlen af al den Yngel
ej have den Trøst imellem engang
at stille sit martrede Hjærtes Trang
at turde tugte en opblæst Slyngel,
trods den retfærdigste Beføjelse,
„for han er saa genial og sød
og har os gjort saamegen Fornøjelse!“
Og — for al den Herlighed med Nap og Nød
at kæmpe sig gjennem Smuds og Uhumskhed,
Mistænkelighed og lumpen Lumskhed,
med Passkriverhære, med Kamerierer[1]),
Tiggere, Kuske, Doganierer[2]),
med Værter, Gendarmer — Nat og Dag —
hvis Fordringer alle ere — Bedrag.
Tilsidst vi da Sejer vandt og kom
til det saakaldte evige Rom.

Inden Afrejsen skrev *H. C. Andersen* d. 31te Okt. 1854 i Fru Winthers Album følgende hidtil utrykte Digt:

Flyv til det Land, hvis Luft har himmelsk Lyst,
hvor under Pinien Skjønheds Børn os møde,
hvor Ilden sprudler frem af Bjærgets Bryst
og Oldtidsbyer opstaa fra de Døde!

Du vil ej glemme Nordens grønne Øer,
hvor Kornets Guld groer rigt om Kæmpegrave;
Erindrings-Melodien ej hendøer,
den lyder over Bjærge, over Have.

Snart seer Du Mandeltræet staa i Blomst,
snart er Du med ved Romas Karnevale; —
i Danmark vente vi Din Atterkomst,
naar „dybt i Dale synge Nattergale“.

[1]) Pavelige Overkæmnere. [2]) Toldbetjente.

Rejsen, paa hvilken Frøken *L. Sidenius* ledsagede dem, og som paabegyndtes d. 31te Oktbr., blev ham da ogsaa langt mere en Pine end en Nydelse; Nedturen var den „afskyeligste, mest ødelæggende, han havde gjort“, og efter den vare de alle Tre „mere eller mindre elendige, syge, tilintetgjorte, sløve“; baade han og hans Kone maatte forskjellige Gange, flere Dage i Rad, holde Sengen. Heller ikke *Ida* befandt sig vel, og Følgen var, at de i den første Tid afsondrede sig fra Omverdenen; *Høyen*, *Skovgaards* og *Freund* vare omtrent de Eneste, som lidt stadigt kom til dem. *Skovgaard* malede et Genrebillede af hele Familien ved Frokostbordet[1]). Winther led meget af „Kulde, Feberagtighed og andre Dele“, og først hen i Marts, da Varmen kom, begyndte han og de andre To at vinde Kræfter. *Ida* havde i Begyndelsen af Opholdet dernede liidt af en frygtelig Hovedpine, „hun var utaalmodig og længselsfuld efter Hjemmet, og hun saae elendig ud“. Saa foreslog han hende, at hun skulde følge med paa hans Vandringer, hvilket hun gik ind paa, og hun var nu dagligt en 4—5 Timer hans Ledsagerinde tilfods eller tilvogns, ved hvilke Lejligheder han søgte at oplive hende ved Samtaler og Adspredelser; hun kom sig legemligt og aandeligt, saa hun endog gjærne vilde have Opholdet dernede forlænget. Han siger: „Jeg negter ikke, jeg vilde føle mig lykkelig, hvis jeg engang turde tilstaa for mig selv, at jeg ogsaa her — ligesom altid hjemme — havde bidraget Lidt til at gjøre *Julies* Datter glad ved Livet. Jeg vilde da glæde mig ved at have foretaget denne

[1]) Det ejes af Boghandler *Th. Reitzel* og er ofte gjengivet, bl. A. i *P. Hansens* Ill. dansk Literaturhist. II, S. 465.

Rejse, jeg vilde da anse mit Liv for ikke aldeles spildt og unyttigt“[1]). Hans Utilfredshed med den første Del af Opholdet fik Udslag i Digtning[2]); ikke et Ord siger han til Roms Forsvar, og det, skjøndt han skriver langt; følgende Vers maa staa her som Illustration:

Jeg atter hende saae
den babylonske Sløje;
end dækker hendes Bag
de syv berømte Høje;
hen under hendes Skjørt,
hen over hendes Fod
sig vælter end med Dynd
den skidengule Flod.

Jeg kom i Kuld og Regn,
og endnu Regnen rusker,
og Sydens Feber lumsk
omkring mit Hjærte lusker;
til Pyramiden hist[3])
jeg komme kan i Fart —
men ellers Alting er
interessant og rart.

— — — —

End samles man i Kvæld
i snavsede Kafeer;
end tørre Mødrene
ved Vindvet deres Bleer;
end vanker hist og her
et lille Dolkestød,
end æde Kunstnerne
i Julen deres Grød.

Og disse Riddere
af Mejslen og Paletten
end sværme her omkring
med Rafaels-Baretten,

[1]) Breve fra og til C. W., S. 90. De her meddelte Oplysninger om Opholdet i Rom ere bl. A. tagne af denne Bogs S. 89—95. [2]) Sml. Digtn. X, S. 37. [3]) Til den protestantiske Kirkegaard ved Cestius-Pyramiden.

med lionardisk Haar,
med buonarotisk Skjæg,
med Kappen sirlig lagt
i cinkvecentske[1]) Læg.

End deres megen Snak
om Byens gamle Skrammel
om Øret suser mig
og gjør mig ganske vammel.
Til Pyramiden hist
man komme kan i Fart;
men ellers Alting er
interessant og rart.

Det er — mod hans Sædvane — et ildesindet, uretfærdigt, gnavent og uelskværdigt Digt, han her har skrevet. Hvor ganske anderledes lyder Tonen nu, end første Gang han var i Rom, og anderledes, end da han i deres første Kjærligheds Tid vilde ud at rejse med sin *Julie* og da sang til hende:

Højt fra Kapitol Du skue
skal det store, stille Rom;
tænde sødt Din Andagts Lue
under *Buonarotis* Bue
i St. Peters Helligdom.[2])

Det gik ham som *Goethe*, der, dengang han i 1790 kom andengang til Italien, mærkede, at hans Indbildningskraft havde spillet en betydelig Rolle ved den Fortryllelse, der havde grebet ham ved det første Syn af dette Land. I hans „Venetianske Epigrammer" seer man, hvorledes den Glæde og Beundring, han i „Romerske Elegier" havde følt ved det Nye, viger Pladsen for en skuffet Stemnings Bitterhed og Spot. — Der findes blandt Chr. Winthers Efterladenskaber et Brudstykke af den Dagbog, han

[1]) Som karakteriserede italienske Malere i 15de—16de Aarh.
[2]) Sml. Digtn. III, S. 32.

holdt under sit Ophold i Rom. Af denne fremgaaer det endydermere, at hans Legeme gjorde ham Knuder; etsteds hedder det: „Syg og elendig“, andensteds: „Syg fra Top til Taa!“ Forresten har han brugt sin Tid godt, og det er *Meget,* han hver Dag har faaet seet. Hans gamle Passion for Guldsmeddearbejde røber sig ogsaa her. Etsteds staaer der: „Ensom Vandring til Guldsmeddene“ og næste Dag: „Hos Guldsmedden med *Julie*“, fire Dage efter atter: „Hos Guldsmedden“, det Samme næste Dag, ja, endogsaa to Gange; tilsidst staaer der: „Kjøbt en Sten“. Ogsaa Kobberstik erhvervede han sig. Foruden med de tidligere nævnte Kunstnere holdt Winthers i den senere Tid dernede ifølge Dagbogen Omgang med de norske Billedhuggere *Borch* og *Middelthun,* den svenske Billedhugger *Qvarnström,* Danskerne *Ernst Meyer, Hammer, Ravnkilde, J. A. Jerichau, Thorald Læssøe* og endelig Winthers gamle Ven *Küchler,* hvem han med *Julie* besøgte i Klosteret, dog kun saaledes, at hun blev modtagen uden for dette. — Han læste Endel dernede, blandt Andet nyere italienske Forfattere paa deres eget Sprog; men de behagede ham slet ikke; træt og „literær-sulten“ imødesaae han sin Hjemfart fra „Pilgrimsgangen“, fra sin „Ulændigheds mørke Dage“. Skjøndt der var koldt i Danmark, ønskede han at være *der;* saa vilde han da ikke kunne lide Hvad han nu udstod. Han siger: „Der er dog „skjønnest i Danmark“, og *jeg* kan kun leve *der*“. „Jeg hader disse Taarn- og Bjærg-Bestigninger, jeg hader al Rejsen og Ophold i fremmede Lande, jeg hader det af min inderste Sjæl, og jeg vil herefter slutte ethvert Brev, jeg skriver, og de Taler, jeg holder — hvis

jeg holdt nogen — med de Ord: *Præterea censeo,* at der er bedst i Danmark", eller rettere: at jeg kun kan leve *der*". I Maj 1855 udsynger han i Rom sin Hjemve[1]):

O, Skov, hvor mine Drømme boer,
Du Hav, som drukned tidt min Kummer,
Du Hegn, som Dig saa lønligt snoer
og skygged om min lette Slummer,
Du, lille Fugl, som kvik og bly
saae ned paa mig fra Bøgens Grene,
naar jeg i Hvidtjørnbuskens Ly
mig følte lykkelig og ene!

I har mig dog vel ej forgjet?
Siig, vil I venligt mig modtage,
naar jeg, til Døden mat og træt,
til Eders Hjem tør atter drage?
Siig, vil med samme Kjærlighed,
som før, I atter Kræfter give,
at jeg kan glemme Hvad jeg led
og vække mig min Sang til Live?

Thi *den* er død, og *jeg* er død
i dette gamle, skumle Tempel,
som smulrer i sin Fortids Skjød
med Storheds halvudslidte Stæmpel.
Den stakkels Slægt, som kryber om
paa sine Minders sjunkne Grave,
har skræmmet Sangen fra mig, som
et natligt Syn i Dødens Have.

I denne rene Luft min Sjæl
sig som en Orm i Støvet vrider,
og midt i Skjønheds rige Væld
af Feberangst og Tørst den lider.
Den friske, yppige Natur,
huldt straalende med Frugt og Ranker,
har — som en fugtig Fængselsmur —
indsnevret alle mine Tanker.

[1]) Sml. Digtn. X, S. 65.

Ja, lig en fangen Trækfugl, der
med stækket Vinge tam maa vandre
blandt Mennesker, med Længsel seer
i Luften svæve bort de Andre,
jeg lader Øjet følge med
hver Sky, som over Himlen sejler,
og i mit Hjærtes Bitterhed
forvrængt og styg sig Skjønhed spejler.

Men snart — Gud give det saasandt! —
snart skal jeg staa paa Hjemmets Slette;
da falder Lænken, som mig bandt,
min Sjæl tør atter Vingen lette.
Jeg høre skal det stærke Hav
tilraabe mig med mægtig Stemme;
min Sang skal vaagne i sin Grav,
jeg selv skal rejse mig — og glemme!

Hans Hustru nød — til hans Trøst — i høj Grad Livet dernede. Og dog gjentog hendes Sygdomsanfald sig. Hun laa af Nervehovedpine og derefter i Marts af en heftig Forkølelse, som slog sig paa Luftrøret, berøvede hende Stemmen og foraarsagede hende ulidelige Smerter; men saa glædede hun sig dobbelt, naar hun var rask. Han sang til hende[1]):

Hvor Kapitæl og Sokler
af Muld sig hæve op
ret som de store Knokler
og Ben af Mammuths Krop;
mens Vaaren ung bevikler
dem Aar ud, Aar ind,
med Roser og Aurikler
og Vinløvs Silkespind;
der vandred Du fornøjet
og kvæged sødt i Fred
Din Sjæl igjennem Øjet
ved al den Herlighed;

[1]) Sml. Digtn. III, S. 246—47.

og, som ved Aabenbaring,
Du fandt saa ren og fri
det Jordiskes Forklaring
i Kunst og Poesi.

Synger han for *hende,* bliver Tonen en hel anden; er *hun* glad ved Noget, bør ogsaa *han* være det, seer *hun* lyst, vil *han* ikke for Alt i Verden formørke hendes Blik; dette sees foruden af ovenstaaende Vers af et andet Digt[1]), hvori det hedder om Rom:

Her har vort Haab jo hjemme,
her skal vi faa Det fat,
hvad grumt sig monne gjemme
saalænge i Sorgens Nat.
Her skal vor Kamp belønnes
og Freden drage ind,
altsom en Sommer grønnes
paany i vore Sind.
Udløste af vore Smerter
som ved et Trolddomsord,
med Syd i vore Hjærter,
vi vandre da hjem til Nord.

Den 24nde Juni forlod de Rom og rejste lige til Liselund paa Møen, hvor de kom 29nde Juli og blev til 9ende Oktbr. Da han atter har naaet Danmark, hilser han det i fuldtonende Rytmer[2]):

Her kan jeg frit
aande Luft i min Lunge,
Alt her er mit,
og om Alt tør jeg sjunge;
vandre i Drømme,
stærke og ømme,
høre, hvor Bølgerne runge.

[1]) Sml. Digtn. III, S. 268—69. [2]) Smsteds I, S. 220—21.

Glemme jeg vil,
hvor mit Hjærte har sitret;
Strængenes Spil
var forstemt og forbitret,
Tanker og Sange
sløve og bange
sadde som Slaver bag Gitret.

Hæv Dig, min Sang,
paa Din klangfulde Vinge!
Fædrenes Vang
Du en Hilsen skal bringe;
huldt gjennem Dale
Tonernes Tale
smelte og jublende klinge!

Her — som altid — gik det Chr. Winther som hin hedenske Kæmpe *Antæos*, der igjen fik sin Kraft — og det endog fordoblet — saasnart hans Fod betraadte den moderlige Jordbund. — Det var nu hans Plan at fortsætte Udarbejdelsen af „Hjortens Flugt“. Men snart indfandt sig nye Bekymringer, som tog Kraften fra ham. *Idas* Forlovelse, som havde varet i længere Tid, blev hævet under Begyndelsen af Opholdet paa Møen, og farlig Sygdom i den nærmeste Kres gjorde Winther til en trofast Sygepasser. Dertil forøgedes Sorgen over *Henri*. Under hele Winthers Ægteskab havde jo — som flere Gange før sagt — hans Hustru — og han med hende — følt sin gamle Længsel og Smerte ved Adskillelsen fra denne Søn. I et Digt til hende siger han:

„Og, naar Du, hvid som Sneen, hviled
„paa Skrænten hist, og Solen smiled
„til Dig i Skyggens grønne Favn,
„og Dine ømme Tanker iled
„til *ham*, som er Dit Hjærtes Savn,“ osv.

Den 21nde Januar 1852 skriver han til hende følgende hidtil utrykte Sonet:

Fra H[enri].

Ved Dag jeg mindes Dig, ved Nat i Drømme;
jeg seer Dig klarligt vandre ved min Side;
jeg mindes godt, hvor Dine Ord var blide,
hvor Dine Øjne fulgte mig saa ømme.
Jeg seer endnu Din hede Taare strømme,
da vi blev skilt og grusomt maatte lide.
En Smertes-Kalk, saa dyb, at ingentide
Du eller jeg tilbunds den kunde tømme!

Men vist jeg veed, vi se hinanden atter
med Smil paa Mund, med Øje imod Øje,
med Fryd saa stor, som ingen Tanke fatter.
Mens Haand i Haand vi glade da tør føje,
af Bægeret den bitre Drik vil svinde,
og Trøstens søde Balsam *der* vi finde.

Faderen forhindrede stadigt, at hun hørte fra ham og fulgte med hans Udvikling. Han dikterede haarde Breve, som Sønnen blev tvungen til at sende Moderen, og i lang Tid udvirkede han, at Sønnen ikke kunde lide hende. Den 9ende Juni 1850 var Pastor *Werliin* bleven forflyttet til Ferslev, omtrent midt i Horns Herred paa Sjælland; han tog da sin 13aarige Søn med dertil og underviste ham i Hjemmet. Alle *der* og i hele Sognet holdt meget af *Henri*, som saae godt ud og var godmodig og rar. Efter hans Konfirmation satte *Werliin* ham i Manufakturhandlerlære i Holbæk. Her følte han sig meget ulykkelig, ja, i den Grad, at dette unge, saa forkvaklet opdragne Menneske tænkte paa at tage Livet af sig selv. Han vidste ikke, hvor han turde søge Hjælp, og, da han saa havde hørt, at *Frederik den Syvende* skulde være „en god Mand“, besluttede han sig til at

ty til ham. En Dag fik han ude i en Mark bemægtiget sig en Hest, som han kastede sig paa, og saa skyndte han sig afsted mod Frederiksborg, til hvis Slot han kom ridende i Karriere og uden Hat paa Hovedet — den havde han mistet undervejs. Nu blev det sagt ham, at Kongen var ikke *der*, men paa Skodsborg, *Henris* Bedstefaders gamle Ejendom. Da satte han sporenstregs Kursen afsted herimod, men uden Resultat: heller ikke her lykkedes det ham at faa Adgang til Kongen. Saa red han videre til Kjøbenhavn, hvor han opsøgte en af sine gamle Skolekammeraters Fader, Rentier *Jahnsen*, der strax underrettede Præsten *Werliin* om Sønnens Tilstedeværelse i hans Hus. *Werliin* kom hurtigt til Kjøbenhavn og førte *Henri* hjem til Ferslev.

F. L. Liebenberg, som havde erfaret denne „Flugt“, meddelte sig skriftligt derom til Chr. Winther, der i de Dage opholdt sig som Sygeplejer i Stege. Den 17de August 1855 skriver Winther da til ham[1]): „Det var meget heldigt, at jeg netop var i Stege og, useet af Andre, modtog Deres venlige og kjære Brev, hvori den forfærdelige Beretning stod om min stakkels *Julies* Søn. Nu kunde jeg, som jeg burde, fortie det for hende, *dette*, som hun mindst i denne Tid burde erfare Noget om; hun vilde ikke kunnet holde det ud. Bedst er det at lade hende blive uvidende derom, saalænge det lader sig gjøre. Det kunde jo ogsaa være, at det unge Menneskes Tilstand (thi han skal *virkelig* lide af Sindsforvirring) var en Følge af Sygdom, der, naar den kom

[1]) Professor *Borchsenius*, som ejer *Liebenbergs* Breve, har overladt mig dem til Afbenyttelse.

til Udbrud, vilde kunne helbredes, og med den Deliriet. Forresten var Deres Gisning om Faderens muelige Forhold i denne Sag jo ganske velbegrundet i hans Karakter, end hvilken man ikke kan tænke noget Slettere. I ethvert Tilfælde kan jeg ikke Andet end tro, at Faderens Behandling jo har fremkaldt Sønnens beklagelige Tilstand . . . Her fra Stege skrev jeg samme Dag [som jeg fik Deres Brev] til *Monrad*, bad ham undersøge Tingen og afgjøre Hvad man mueligt burde gribe til." Den 13de Septbr. skriver Winther atter: „Det var som jeg formodede, og som siden er meldt mig fra *Monrad*, i Sygdoms Vildelse, at Fyren havde taget sig denne Tur. Dog er jeg slet ikke paa det Rene med, om ikke Faderen har stor Skyld."

Henri, der nu var 18 Aar gammel, havde juridisk Lov til at træffe Valget mellem Faderen og Moderen, og efter sine egne Ord til mig valgte han det Sidste, fordi *hun* vilde hjælpe ham frem, medens Faderen vilde hæmme hans Udvikling.

Efter mange Aars Forløb gjensaae Moder og Søn nu hinanden. Man kommer til at tænke paa Cecils Møde med Sønnen i „Alfernes Plejesøn", hvor denne, da han gjensaae sin Moder, godt kunde forstaa, at *hun* — hun var den Rette[1]):

Den Eneste, han hørte til,
den Eneste, hvis Hjærte,
hvis Tanke, Taare, Suk og Smil,
hvis Glæde og hvis Smerte,
hvis Længsel, Stolthed, Haab og Trøst,
hvis Drøm og Vaagen ene

[1]) Sml. Digtn. VI, S. 20–21 med lidt Forandring i Versenes Rækkefølge.

tilhørte ham i Sorg og Lyst,
kun ham, kun ham alene.

Han løb i hendes aabne Favn
og blev saa ved at kalde
paa hende med det *ene* Navn,
det bedste blandt dem alle.
Tæt krystede hun ham til sig,
af Fryd hun maatte græde;
hun havde aldrig anet slig
unævnelig en Glæde.

Ved *Alfred Hages* Hjælp blev *Henri* nu anbragt paa Kontor hos *Pontoppidan* i Hamburg; dertil fulgte hans Moder ham og levede nogle Maaneder sammen med ham derovre, for at lære ham at kjende og støtte ham. —

Under alle disse Forhold, der medførte megen Sindsbevægelse, kunde Chr. Winther begribeligviis ikke tage fat paa Fortsættelsen af „Hjortens Flugt". Den 17de Aug. 1855 skriver han[1]: „Med mit Arbejde staaer det aldeles stille; jeg har siden min Hjemkomst knap seet paa Det, som jeg havde færdigt . . ., og jeg har endnu ikke havt en sindsrolig Time og ikke skrevet een Tøddel. Det bliver nok aldrig færdigt." Men, som Rosen lidt efter lidt bryder ud af Tjørnen, bryder Sangen frem af en Digters Smerte, denne Smerte, alle store Mænd have følt som Fostermoderen for deres udødelige Værker. Den 13de Septbr. hedder det: „Det gaaer kun langsomt med „Hjortens Flugt"; men det gaaer dog". Han fuldfører den ovre paa Liselund; engang erklærede han til Fru *Julie Sødring:* „Jeg kan kun digte paa Sjælland eller til Nød paa Møen." Usandsynligt er det jo ikke,

[1]) Breve fra og til C. W., S. 95.

at Rügens Kyster og Sjællands sydostlige Landskaber ere blevne besungne i denne Digtning, fordi han fra dette sit Opholdssted havde Udsigt til disse. Den 28nde Nov. 1855 blev Bogen forelagt Offentligheden.

„Hjortens Flugt“ gjorde strax en ganske umaadelig Lykke, hvilket bl. A. kan sees af, at 1ste Oplag — som sagt — udkom 28nde Nov., andet 22nde Dec. (1000 Exemplarer, ligesom det første), 3die 16de Januar (1500 Expl.). Ialt er den udgaaet i 12 store Oplag, en illustreret og en Folkeudgave. Hurtigt ydede Bladene den stor — om end ikke ubetinget — Hyldest. „Berlingske Tidende“ (1855, Nr. 290) hævder, at hans „Træsnit ved deres uendelige Livsfriskhed og hjemlige Tone ere som national Ejendom gaaede over i Folkelivet og Folkebevidstheden. De almindelige saakaldte Træsnits Begrændsning gjør, at disse ere fremmede for Penslens Værker og i Almindelighed ere smaa; men med hvilken Forbavselse vilde man ikke standse foran et Billede af denne Slags, som i Udstrækning havde naaet Mueligheden for Oliemaleriets Størrelse og i Billedets Liv og Sandhed kunde staa ved Siden af dette! Men Saadant er Tilfældet med „Hjortens Flugt“. Det, vi have beundret — og dybt have beundret — i „Træsnittene“, gjenfinde vi her i store Træk, samlet til et uforlignelig skjønt, stort Hele, til et storartet Billede, fuldt af Sandhed og Liv, lige tiltrækkende i sin Helhed som i sine Enkeltheder og aandende den hjemlige Duft, der aldrig forfejler sin Vej til Følelsens Dyb.“ Forskjellige enkelte Skjønheder fremhæves nu; men tilsidst siger Anmelderen, at han nok skal vogte sig for at anatomere en Skjønhed, der som Rosens kun har sit fulde Værd, naar alle

Blade folde sig om hverandre til en yndig duftende Blomst, saaledes som denne i sin naturlige Glans er udgaaet fra sin Skabers Haand.

„Kjøbenhavnsposten“ (1856, Nr. 19, under Mærket *E. S.* ɔ: *A. B. Thorson*) begynder med at sige, at dette Digt blev modtaget med *saa* stor Anerkjendelse, som en Digter vel kan ønske sig; men denne strax vundne Sejer vakte Reaktion; man sagde hist og her: „Vent blot til efter Nyaar, saa vil Piben nok faa en anden Lyd“. Der gjøres nu opmærksom paa, hvorledes et Digt, som strax gjør megen Lykke, ofte viser sig at være et Døgnprodukt, et saadant, der blot har været et Udtryk for en forbigaaende Stemning, medens begavede Aander tidt frembringe Produkter, som ikke Samtiden, men først en følgende Slægt anerkjender. „Men Hvad nærværende Digt angaaer, er Anerkjendelsen gaaet Haand i Haand med Fortjenesten; thi „Hjortens Flugt“ er ikke et let, populært skrevet Døgnprodukt, men et dybtpoetisk og dog tillige populært Digterværk.“ Nu fremhæves dets Landskabsstemninger, dets naive, friske og lunefulde Anskueliggjørelse af landlige, idylliske Situationer, dets brogede, livlige Scener og Skikkelser samt dets glødende, sanselige og mørke Fantasi, hvilket Altsammen bringer En til at studse. Anmelderen gaaer saa over til at undersøge, om det Poetiske i denne Digtning har formet sig til en Helhed, saa at Digteren kan siges at have gjennemført sin kunstneriske Opgave, og dette mener han at burde benegte; der er ingen ret fyldestgjørende Vææxt i det Hele: den episke Stemning og Udvikling afbrydes hvert Øjeblik af „Historier“, og nogen egentlig Karakterudvikling og deraf fremgaaende Dom kommer

det ikke til. „Hjortens Flugt“ er ikke et Epos, en episk Helhed. Helten beskyldes for at være altfor ubetydelig, lidenskabs- og daadløs til at kunne vedligeholde Læserens Interesse. „Denne vækkes for ham i første Sang med dennes Muelighed for episk Udvikling, for Daad, Affekt, Konflikt, osv.; men i det Følgende se vi ham næsten kun i idylliske og milde, elegiske Situationer; mod en saa blød og resigneret Yngling behøves der ikke at gribes til saa voldsomme Midler. Man maatte vente, at den grusomme Hævn, Kongens Frille viser ham, fordi han ikke vil bønhøre hendes Elskov, vilde rive ham ud af hans Ro; men han synes ikke engang at harmes. Han afventer Tilfældet for at redde sin Elskede, hvem Frillens Hævn ogsaa har ramt; men han burde i dette Tilfælde være opflammet af Daadskraft og Begejstring. Mangel paa episk Gjengjældelse se vi i Kongens Skæbne: efterat han i hele Digtet har været skildret som ryggesløs og sin ædle Dronning paa den frækkeste Maade utro, koster det ham kun en Times mørk Grublen, saa sparker han med sin bestøvlede Fod til sin Frille, føler sig let om Hjærtet og modtages med aabne Arme af sin fromme Dronning. Peder Jærnskjægs tragiske Skæbne vækker derimod virkelig episk Interesse; han og Folmer Sanger ere sikkert de mest plastiske Skikkelser i Digtet.“ —

Idet Anmelderen slutter, takker han Digteren for hans paa poetiske Skatte saa rige, uventede Gave, og derefter spørger han, om ikke — uden Hensyn til Epos'ets Fordringer — det Romantisk-Dæmoniske og næsten altfor glødende Sanselige i Digtet paa den ene Side og det Historisk-Virkelige og milde Idylliske og

Elegiske paa den anden staa temmelig skarpt og forsonet sammenstillede.

I „Nord og Syd“ ofrer *M. Goldschmidt* „Hjortens Flugt“ en længere Omtale. Han fremhæver dette Digts store Rigdom, som strax træder Èn imøde gjennem Sprogets Dejlighed og Fylde, Billedernes Mangfoldighed, Versenes melodiske Fald og Naturskildringerne. En anden Rigdom er *Kompositionens,* for saa vidt som nemlig mange Arter af menneskelig Skæbne her ere fremstillede og bragte i indbyrdes Forbindelse; de ere mangfoldige og dog i en vis Henseende alle af samme Slags. Der er den sanselige Kjærlighed i forskjellige Skikkelser, baade brutal, halv poetisk og dæmonisk; der er den naive, idylliske og den højere, romantiske, som gjennem Modgang kommer til Lykke; der er Pligtgiftermaal, Skinsyge og Mord, og endelig er der idetmindste en Antydning af den dybe, haabløse og forsagende Kjærlighed, der søger og finder Lykken i Regioner, hvor Verden ikke aner dem. Paa sin Flugt fører Hjorten den røde Traad, der snoer sig mellem disse Skæbner og sammenbinder dem.

Af hine forskjellige Arter er unegtelig den sanselige skildret med størst Energi. Der er en til Naturskildringerne svarende, forbavsende Livskraft i de Situationer og Personligheder, som høre hertil, navnlig i Gulitza og Rhitra. Om Alt, hvad der i denne Bog vedkommer denne Art Skildring med dens livfulde Skikkelser, der stærkt gribe Fantasien og — til Trods for den Proces, der kan anlægges imod dem, — blive staaende i Erindringen og blive Læseren kjære, om alt Dette erklærer *Goldschmidt,* at det vilde være beundringsværdigt som

en ung Digters Arbejde, men, skrevet af en Mand, som er Oldingealderen nær, maa det kaldes forbavsende.

Saa komme Indvendingerne. Der siges: „Rhitras Magt over Kongen og de fleste andre Mænd siges at bero paa en Talisman: den lille Guldsnog, hun bærer i Øret. Samme Tanke ligger, som bekjendt, til Grund for mangfoldige Sagn, bl. a. ogsaa for det om Tovelille og Kong Valdemar. Men hvorfra kommer her Guldsnogen, og Hvad betyder den? Ikke engang Rhitras Moder kjender til den; Rhitra maa selv — under en besynderlig Kogler-Scene, hvor et Uglehjærte bliver brugt imod hende — forraade dens Tilværelse og dens Magt. Det er i sin Orden, at de andre Kvinder, om hvilke lignende Sagn gaa, miste deres Trylleævne, saasnart Talismanen er borte; men skulde ikke netop ifølge Digtets Anlæg Rhitras Herkomst, det vilde, glødende Hedningeblod, være Oprindelsen til den dejlige Piges dæmonisk-sanselige Magt? Eftersom dog et Skjær af Overtro eller Mystik er søgt udbredt over dette Parti, var der ingen Grund til ikke at fastholde Hvad selve Gulitza siger: „Hun ejer fra sit Udspring den frygteligste Magt!“ Men i saa Fald vilde rigtignok dybere Kræfter været nødvendige til at befri Kongen og skaffe Rhitra tilside. Guldsnogen er altsaa en Hjælp til at omgaa en Vanskelighed.“

Goldschmidt er enig med sin Medarbejder ved „Nord og Syd“, *Thorson,* i dennes Paastand om denne Digtnings mere ideale Personers mindre Energi. I Strange er der ikke stærkt og varmt Liv, og hans Betænkeligheder over for Ægteskabet med Jomfru Ellen, fordi han troer, at dennes Moder ikke har været sin

Mand tro, er ikke noget heldigt Exempel paa, hvorledes den stærke Kjærlighed kan være ædel og ren. I det Hele synes *Goldschmidt,* at vedkommende ideale Personer udføre deres Pligt, ikke kæmpende, fristede, sejrende, men ifølge lykkelig-kølige Anlæg, saa at selv det Moralske i dette Digt fremtræder som en Naturmagt, eller rettere: som en Mangel paa Kraft. Derfor synes han, at der i dette Digterværk savnes en Modvægt mod den Fylde, den Styrke og Farverigdom, hvormed det sanselige Liv i Menneske- og Natur-Verdenen er skildret deri.

Han ender med at sige: „Den sidste Hovedperson, vi have at omtale, Folmer, Sangeren, er tegnet nøje efter Naturen, det vil sige: han er skildret, som poetisk begavede Mennesker hyppigt ere, og som Folk i Almindelighed bedst kunne forstaa det. Han ligner paafaldende de franske Troubadourer, der drog omkring og priste deres udkaarne Dames Skjønhed og Dyder, havde en Kjærlighedshistorie i hver By og bildte sig ind, at de elskede den Ene. Undertiden fremtræder Noget hos ham, i hans Forhold til Dronningen, der giver hin føromtalte Antydning af en dyb og mægtig Kjærlighed, som rækker langt op over Jorden. Men hans Sind er for let, og hans Sang ligesaa. Vi sige ikke, at dette er en absolut Fejl; det er visselig smukkere end Sentimentalitet og Klynken; men, havde denne Skikkelse været mandigere, havde hans Skæbne viist os en dyb og kraftig, smertelig, men stolt bevæget Menneskesjæl, saa vilde Digtet have faaet sin Ligevægt, det vilde have udsendt den Klang, der hjælper Læseren til at blive mere Menneske — og vi have den Mening, at Saadant

er Poesiens egentlige Opgave. Vistnok, man bliver ogsaa menneskelig friskere ved at optage det Yndige og Livsglade, det Tiltalende eller Rørende i Naturlivet; men det synes os, at „Hjortens Flugt“ nu overvejende — ved paa anført Maade at fordybe sig saa inderligt i Elskovsproblemer og beskæftige Fantasien dermed, uden nogensinde at hæve den fuldstændigt og højt op derover — er en fin Sanseligheds og Livsnydelses Digt, der i Idealitet, men ikke i Ungdom og Liflighed, staaer tilbage for nogle af samme Digters tidligere (f. Ex. „Sangerens Lykke“ [1])).

Denne udførlige Anmeldelse, hvoraf der her kun er givet et Uddrag, maa den deri interesserede Læser efterse paa vedkommende Sted.

Blade som „Fædrelandet“ og „Flyveposten“ maa have fundet, at „Hjortens Flugt“ var hævet over, eller i alt Fald ikke trængte til Anmeldelser; thi de indeholde ingen saadanne.

Ogsaa uden for Danmark skrives der større Afhandlinger om denne Digtning. I „Kopenhagener Zeitung“ faaer den stor Roes. Efter mange Lovprisninger for Det, som enhver af Anmeldelserne fremhæver, siges der, at en Flugt i den højere ideale Region er Winther — som i det Hele taget de Danske — unaturlig. Han velsignes, fordi han „ligesom Danmarks Ædle, *Ingemann*, *Andersen*, *Hauch*, *Heiberg* og *Oehlenschlæger*, har unddraget sig den politiske Hvirvel, der ellers saa stærkt har bragt det Gode i Folket i Fare og skjult dets ærgjerrige Talenter.“ „Saaledes som dette Mindretal af ædle Danske, der ved deres Benegtelse af den politiske

[1]) Sml. Digtn. V, S. 175.

Storheds Værd tro have bevaret deres Folks bedre Karakter, bære Adelsmærket paa deres Pande, saaledes er dette tillige Fordømmelsesmærket for alle disse Højheder og Storheder, som ved selvtilfreds Opblæsning ere naaede til en Betydning, der engang i Tiden, beseet i Sandhedens Lys, vil skrumpe sammen til en latterlig Jammerlighed." Disse Koryfæer, som da førte det store Ord, beskyldes for at gjøre den danske Grundkarakter usynlig; saa meget glædeligere og skjønnere siges det at være, naar der fremtræder Vidner om det endnu levende gode danske Sindelag, saa at det Godes Spor dog ikke ganske skal gaa tabt. Og saaledes er det skeet med Winther i „Hjortens Flugt". „Den her aabenbarede Overensstemmelse med den oprindelig gode Karakter viser sig uomtvistelig, ikke alene, fordi Winthers fordomsfrie Opfattelser stedse under Skildringen fremtræde som et tro Udtryk for den bedre danske Sjæl og Smag, men ogsaa, naar man seer hen til det udelte Bifald, der bliver ydet dette sidste, forsinkede Produkt af hans usvækkede Digterævne."

I det svenske „Aftonbladet" skriver *Orvar Odd* (ɔ: *O. P. Sturtzenbecher*) en meget udførlig Anmeldelse af „Hjortens Flugt". Han giver først Indholdet af det Hele og siger da, at Digtet er et af de mest fremragende poetiske Produkter, som i lang Tid har seet Lyset inden for den skandinaviske Literaturs Omraade. „Skjøndt det i Formen er en Romance (ligesom *Tégners* „Frithiofs Saga" o. fl.), skiller det sig dog bestemt fra de fleste Poemer af denne Art derved, at det er et *Intriguestykke*. Visselig har Digteren mere lagt an paa Situationer end

[1]) 1856, Nr. 46—47.

paa Karakterskildring, og hans Digtning gjør saaledes ikke engang Fordring paa at opfylde Alt, hvad man ellers forlanger af et Drama i speciellere Forstand eller af en Roman; men hvad selve Konstruktionen af det Hele angaaer, Anlægget og Gjennemførelsen af Planen, saa nærmer det sig øjensynlig de sidstnævnte Digterværker og adopterer disses sædvanlige Problem af en mer eller mindre indviklet Intrigue, som atter paa en mer eller mindre fyndig Maade skal udvikles, og, som sagt, nærmer det sig langt mere hertil, end de fleste ældre Digtcykler, der sædvanligviis nævnes som Mønstre for Romancens Art. Handlingen i „Hjortens Flugt“ er saa langt fra at eje den sædvanlige episke Genres Enkelthed og lette Overskuelighed, at Læseren tværtimod behøver at holde sin hele Opmærksomhed spændt for at følge med dens Gang gjennem det virkelig Indviklede i de Detailler og hverandre kryssende Episoder (der for en Del ere smaa, selvstændige Romancer for sig), som karakterisere Arbejdet helt igjennem. Det Spændende og Handlende her forøges endydermere gjennem „den mystiske Halvdag, den magisk dunkle Belysning, som Forfatteren har udbredt over nogle af Figurerne og Scenerierne“.

Dette bemærkes ingenlunde som Indsigelse; thi Ingen kan mere uindskrænket end vi hylde den Grundsætning, at „alle Genrer ere gode, kun ikke de kjedelige“; men vi ville mene, at Forfatteren — ved saaledes betydeligt at have udvidet de sædvanlige Grændser for Romancens Art — har beredt sig selv Besværligheder, som Romancedigteren ellers naturligt undgaaer, og som maaske delviis ikke *kunne* løses fuldt tilfredsstillende.

Paa den ene Side har han vundet *Det*, at han ved Siden af sine rige Ressourcer i Retning af at vække *Indtryk*, ogsaa har erholdt til sin Raadighed allehaande Midler til at kunne *interessere;* foruden at kunne henrykke ved sin poetiske Opfatningsævnes Magt, har han ogsaa faaet Lejlighed til at fængsle ved sit Opfindelsestalent. Men paa den anden Side har han, idet han har kastet sig ind paa det Reflekterendes og det *Sindriges* Omraade, ikke kunnet undgaa hist og her at komme i Strid med visse vanskelige Opgaver, ud af hvilke den dramatiske Forfatter eller Romanskriveren lettere skulde have redet sig, men hvor Romancedigteren har svært ved at stille Sagen tilrette uden for et Øjeblik at falde lidt ud af Tonen eller endogsaa tage til sin Nødhjælp en Smule prosaisk *„esprit d'arrangement“*. Paa Scenen kan Meget, ved hvilket Maskineriet dølges bag Kulisserne, lade sig gjøre; i den episke Digtning, hvor Digteren er alene uden alle Maskinister, er det sværere at trylle, udenat Snorene mærkes. Vi tilstaa imidlertid gjærne, at Chr. Winther med stor Kunst har forstaaet at unddrage sig de fleste af disse Bryderier, der saaledes paa en Maade alene have tjent til at vise, hvorledes ogsaa i Poesien en *Paganini* kan faa en nogenlunde ordentlig Melodi frem, til og med bag Violinens Stol.

Det er allerede blevet bemærket, at nærværende Digterværk ikke egentlig mer end andre af samme Genre søger sin Hovedstyrke i Karakterskildringen; hermed maa dog ikke være sagt, at ikke flere af Værkets Skikkelser røre sig med ogsaa et indre Liv og en strængere gjennemført indre Individualitet. Hvad den indre Karak-

teristik angaaer, er Chr. Winther fra gammel Tid bekjendt som en ypperlig Mester deri. Den vandrende Sanger, sorgfri og kjæk, ridderlig, men en Smule letsindig, med det bedste Hjærte i Verden og med Brystet fuldt af Toner, som ved den ringeste Foranledning svømme over og bruse ud i den rigeste Vellyd (hans Afskedssang til Strange og Ellen er sikkert noget af det Skjønneste, som den danske Lyrik har frembragt) — hele denne Personlighed er fortræffelig opfattet og fremstillet med levende Sandhed og Objektivitet. Selve Dorrit, denne fantastiske Skabning, halvt Fantom, halvt Realitet, undfangen i et gruopvækkende Mysterium, opvoxen i et vildt Naturliv, forhexet af dæmonisk Tillokkelse og forstyrret af Lidenskab, tilsidst selv et Offer for sin eneste virkelige, men ubesvarede Kjærlighed, til Forsoning for alle de Ofre, hendes Indfald har kostet, ogsaa dette Billede synes os fattet med megen Følelse og gjengivet paa en Maade, hvorigjennem det Overnaturlige og det Menneskelige er blevet forligt, idetmindste til en poetisk Holdbarhed, om end ikke til en konkret Sandsynlighed. De enkelte Situationer i Værket ere — vi kunne gjærne sige *alle* — fremstillede med et mærkværdigt Talent; nogle — saaledes det Æventyr, som begynder Digtet, og Stranges Strid med Ellens Vogtere — ere helt og holdent af megen episk Styrke, andre, saasom Dorrits Død, af en gribende dramatisk Effekt.

Der kommer imidlertid noget aldeles Specifikt til, som giver dette Digterværk dets maaske mest udmærkede Forrang for Mængden af den Slags større romantiske Digte. Vi mene dels det særdeles veltrufne Tids-

kostume, hvori det Hele er blevet klædt paa . . . dels, og endnu mere, den uovertræffelige Lokalfarve, som Digteren har udbredt over sine Scenerier. Det er blevet ytret, at „Hjortens Flugt“ i Realiteten blot er en Slags Reproduktion paa større Lærred af „Træsnittene“, disse ældre smaa Romancer, gjennem hvilke Winther paa eengang hævede sig til saa høj Digterrang og indtog en Plads helt og holdent for sig selv paa det danske Parnas. Men Sandhed kan det ikke desto mindre være, og er det ogsaa, at det samme Element, som saa fremtrædende udmærker „Træsnittene“, nemlig Landskabsmaleriet, her i rigt Maal har faaet sig tildelt et Rum inden for Rammen, og vi kunne ikke se Andet, end at dette — saaledes som Winther *maler* — er skeet til det Heles synderlige Fordel. Der hviler saaledes over Digtet fra dets Begyndelse til dets Slutning en saa ægte dansk Himmel, der dufter overalt saa indtagende af Bøgeskov og Markblomster, der synger saa mange velbekjendte Hjemlandsfugle, hele Landskabet er i sine mindste Enkeltheder af sjællandsk Ynde, saa sandt, saa haandgribeligt og „hjemligt“, at Digterværket herigjennem fremfor Alt viser sig som en *national* Komposition. Man vil let kunne forstaa den Magi, som ligger heri, i Dette, at et Folk i Digtningen gjenkjender sig selv, føler, at dette just er dets Eget, og man kan saaledes ikke undre sig over, at den danske Almenhed har modtaget dette Digt med saa stor Begejstring. Chr. Winther er uomstrideligt en Mester af første Rang hvad det angaaer med nogle Penselsstrøg at male en dansk Natur; han har studeret den med et Øje, der ikke lader Noget uænset, og han gjengiver den med en Kjærlighed, en

Henrykkelse, for hvilket hans Sprog ogsaa byder ham de paa eengang simpleste og mest maleriske Udtryk i aldeles uudtømmelige Variationer."

Anmeldelsen slutter med at sige, at dette Digterværk ikke skal refereres, end mindre dissekeres; men det skal *læses*. Det er et Kunstværk af en saadan Rang, at Hvadsomhelst Kritikken end kan have at indvende imod en eller anden Enkelthed i det, saa ejer det i sin Helhed et retmæssigt Krav paa at finde Læsere, saa langt som den nordiske Tunge taler og forstaaes. Tillige er det et betydningsfuldt Fænomen i den Henseende, at det paa en sejrende Maade har beviist ogsaa for de mest Forsagte, at den Vind, som blæser gjennem den nye Tid, dog ikke aldeles — saaledes som Mange have paastaaet det — er en Scirocco for Poesien, men at „den glade Videnskab" endnu lever med friskt Liv og lever midt iblandt os, „en usynlig Lærke, klingende som en Klokke fra det blaa Himmelhvælv." —

Ogsaa privat strømmede Takken ind over Digteren. Den 1ste Dec. 1855 skrev *N. L. Høyen* til ham:

— Doch das bekannte Saitenspiel
mit Muth und Anmuth anzugreifen,
nach einem selbstgesteckten Ziel
mit holdem Irren hinzuschweifen,
das, alte Herrn, ist eure Pflicht,
und wir verehren Euch darum nicht minder.
Das Alter macht nicht kindisch, wie man spricht,
es findet uns nur noch als wahre Kinder.

— Se, det har Du nu gjort, kjære Ven! Din Strængeleg toner i „Hjortens Flugt", saa modig, saa fuld og frisk, saa yndig, at den ret kvæger Sjæl og Sind i denne fortrykte Tid, at den trøster og opliver. Det har den gjort

hos mig og Mine, og vi kunne ikke Andet end sende Dig den inderligste, hjærteligste Tak derfor.

Din N. Høyen.

Welhaven skriver: „Pris og Tak for „Hjortens Flugt“ med de prægtige Løb og Syner i Poesiens rette Trylleland!“

Den 4de Dec. 1855 skriver Fru *Heiberg* til ham[1]): „Professor Winther! Da jeg veed af Erfaring, at endog den Ringestes Tak kan være os kjærkommen, naar vi føle, at den er meent, saa kan jeg ikke tilbageholde at sende Dem min for Deres sidste, skjønne Gave. Det var mig ret saa forunderligt at læse dette Digt. Jeg blev paa eengang glad og rørt over i disse trykkende Tider atter at blive ført ind i Poesiens Land. Jeg forekom mig selv som Pigen i „Søstrene paa Kinnakulla“, der længe havde siddet indesluttet i Bjærget og nu med Eet hører Klokkerne ringe. Som hun, kunde jeg i min Glæde ikke tilbageholde mine Taarer ved at høre denne Lyd, den længe savnede Lyd. Ogsaa *Heiberg* har ret glædet sig over den Friskhed og Fylde i Form og Digt, som „Hjortens Flugt“ indeholder. Det skal være mig en Nydelse atter at læse det højt for min stakkels Svigermoder, der sandelig ikke mindre end vi Andre kan trænge til lidt Sollys i disse graa, prosaiske Tider, hvor saamegen Usandhed og Hensynsløshed træder En imøde[2]). . . . Nu har De . . . sendt mig baade Frugt og Blomster til min Opmuntring. Modtag derfor endnu engang min inderligste Tak.“

[1]) Breve fra og til C. W., S. 96. [2]) I disse Aar, da *Heiberg* var Teaterdirektør, led — som bekjendt — hun og han meget under forskjellige Teater-Bryderier.

Ingemann skriver: „Hjortens Flugt“ farer let og yndigt forbi Sjælen, om den endog ikke efterlader noget stærkt Spor.“ [1]) Skjøndt *Hostrup* mener, at man i dette Digt trættes af det evige Landskabsmaleri, regner han dog Chr. Winther for den bedste Skildrer af dansk Natur. [2]) Den Eneste, der — mig bekjendt — udtaler sig absolut nedsættende om „Hjortens Flugt“, er *Andreas Saint Aubain (Carl Bernhard)*, i hvis Dom der vistnok skjuler sig personlig Uvillie mod Winther fra deres Sammenkomster i *Rantzau-Breitenburgs* Hus. Han skriver til en Veninde, Fru *Jessen*: „*À propos*, har De læst „Hjortens Flugt“, som hele Verden er kommen i Extase over, og som jeg akkurat kan finde affattet i temmelig afrundede Vers og med livlige Naturskildringer af stille Solopgang og Maanenedgang. Jeg skammer mig over mig selv; men jeg solgte gjærne Bogen for halv Pris; thi mig har den kun interesseret lidet. Skandaleprædikenen til Grevinde *Danner* er spildt [3]), og der er mig for megen letfærdig og blaseret Kjærlighed i den; det kalder jeg ikke ungdommelig Friskhed, som Folk skrige paa, men forældet Affældighed, som har slaaet sig paa Hjærnen og ytrer sig i udskejende Fantasi. Men, da alle Andre ere af en anden Mening, giver jeg mig.“ [4])

Gotfred Rode sendte Winther følgende Tak [5]):

Der blev saa tyst i Lunde
og saa dødt under Gren,
og alle de Fuglemunde
de tav, een efter een;

[1]) Breve til *H. C. Andersen*, S. 342. [2]) Breve fra og til *Hostrup*, S. 460 og 485—86. [3]) Se II, S. 437—40. [4]) Personalhist. Tidsskrift VI, 3die Række, S. 166. [5]) „Digte og Sange“ af *Gotfred Rode*, S. 74.

der blev saa tyst i Sale
og saa dødt under Tag,
som Sangen var lagt i Dvale
og Harperne slaaet i Kvag.

Ej var hver Stræng dog indsovet,
der bruste en Klang mod Sky,
saa vi maatte rejse vort Hoved
og fatte Haab paany;
og, mens over Land den ganger,
det lyder i Alles Hu:
Hin „unge Folmer Sanger“
ham har vi jo endnu.

End har jo de Toner Mæle,
end er ej den Harpe træt,
hvorved de danske Sjæle
har smilet og har grædt;
de Triller er ej forstummet,
men klart gjennem Skoven gaa,
hvori vi har fornummet
vort eget Hjærte slaa.

End lokker han jo af Mulde
Blomsternes mylrende Hær
og midt i den bitre Kulde
hænger os Blade paa Træer;
„end let som før han sig svinger,
„vi føler, at paa hans Fod
„er Sommerfuglevinger
„og Solglimt i hans Blod.“

I „Fædrelandet“ hilses Winther med to Digte, et af hans Ven *Theodor Schorn*[1]), et af *H. C. Andersen*[2]); dette sidste lyder saaledes:

Han snitted i Træet — der dufter
af Kløver og Bøgens Blad;
han Hjorten jog — og der klang os
et dansk udødeligt Kvad;

[1]) 1856, Nr. 1. [2]) 1855, Nr. 282.

det er som den friske Rose,
det er som den modne Frugt,
saa rigt, saa sundt og saa lifligt,
og saa har det Tonernes Flugt.

En skjøn Dag, kort efterat „Hjortens Flugt“ var udkommet, traadte *Marstrand* ind i Chr. Winthers Stue, lagde en Bunke Tegninger paa Bordet og sagde: „Tak, Chr. Winther! Tak! Her kommer jeg for at betale Dem Skat. Vil De nu vælge ud heraf Alt, hvad De synes om.“ Det var ikke *Marstrand* muligt at faa den beskedne Digter til at modtage flere end to af disse Mesterværker [1]).

Paa Opfordring af Frøken *Ada Monrad*, den senere Professorinde *Frederiksen*, tegnede *Skovgaard* Hjorten med Guldkors om Halsen, hvor den lyttende staaer paa Sletten, og dette broderede hun meget smukt paa en Pude og sendte sin Onkel den. Han modtog denne — som alle andre Gaver — glad og rørt, men med en vis Fornemhed, der maaske havde sin Grund i Generthed, og lagde den strax for sin *Julies* Fødder; medens Giverinden havde bestemt den til *hans* Værelse, fik den nu Hæderspladsen i Dagligstuesofaen.

Gik man paa denne Tid ned igjennem Kjøbenhavns Gader, saae man i Broderihandlernes Vinduer den flygtende Hjort broderet paa Puder og Tæpper, sommetider med Underskriften:

Den tog sig for at følge
sit eget Hjærtes Lov;
den kunde sin Lyst ej dølge,
men drog ad grønne Skov. [2])

[1]) Meddelt mig af *Henri Werliin*. [2]) Sml. Digtn. VII, S. 324.

I Boghandlervinduerne laa Billeder, hvis Motiver vare hentede fra „Hjortens Flugt“. *Lorens Frølich* havde saaledes tegnet og udgivet sex saadanne. Ogsaa Maleren *Olrik* havde i Begejstring over Digtets Skjønhed givet sig i Lag med at fæstne sine stærkeste Indtryk af det paa Papiret; da Winther fik *det* at høre, indfandt han sig personligt hos ham og bad om at maatte faa dem at se. De tiltalte ham meget, og, da senere en ny Udgave af Bogen skulde ud, arbejdede han paa at faa illustreret denne med disse, men udenat Forlæggeren troede at turde indlade sig derpaa[1]). — *J. P. E. Hartmann, Heise, Rung* og Flere bidrog gjennem smukke Melodier til at gjøre Sangene i „Hjortens Flugt“ populære. —

Christian Winthers Trofasthed overfor Barndoms-Indtrykkene fra Fensmark og Ulsø kommer paa den smukkeste Maade frem i „Hjortens Flugt“, hvor han jo med Kjærlighed og Begejstring skildrer disse Egne. Strange kommer til at tjene i Møllen ved Bolefjord[2]);

men nærved paa en Banke,
hvor der er lyst og frit,
man skue kan til Nord og Syd,
til Øst og Vest saa vidt,
hen over Axelhoved[3]),
til Stævns med stejle Bred,
til Vildbanegaarden,
til det lange, smalle Fed.

Da Møllerdatteren holder Bryllup, sendes der Indbydelser „til alle gode Grander, til Frende og til Ven i Roholt og i Faxø, i Axelhoved Sogn“, og senere hedder det:

[1]) *Olriks* Meddelelse til mig. [2]) Det gamle Navn for Præstø Bugt. [3]) Det nuværende Lindersvold.

Og det var de Bønder
i Fensmark By,
fra Kalkerup og Sipperup[1])
de jubled højt i Sky;
om blomsterklædte Majtræ
de dansede i Ring
til Fløjter og Fidler
med de lystigste Spring.

Og senere:

De Spillemænd red foran
Majgreven og hans Brud;
i klaren Solskin Toget
smukt gik af Byen ud.
Til *Holmegaard* ved Mosen
det først skulde gaa;
Hr. Iver Bugges Godtøl
de vilde smage paa.

Enhver, der har læst „Hjortens Flugt“, veed, at vigtige Begivenheder heri foregaa paa *Holmegaard*, der ligger i Dalen neden for Fensmarks Præstegaardshave. Vi føres endvidere til Susaa, vi stilles paa Højderne ned mod den i „En Ven“ omtalte Sortesø, og der siges til os:

Ej langt fra Næstved strækker sig
en Højryg stor;
der Faaret gaaer og søger
sit tarvelige Foer;
forneden krummer Vejen
sig gjennem dybe Sand;
i Grøften, uden Rislen,
siver Kildens Okervand.

Overalt i dette Værk sætte Naturindtrykkene fra Chr. Winthers Barndomstid de skjønneste Blomster og Frugter; det er sandt Hvad han selv siger: „Det ligger ikke til min Natur at glemme“.

[1]) Bægge disse to Byer ligge i Fensmark Sogn.

Dette sjællandske Digt havde han ønsket at synge for det ægte, uforfinede danske Folk. Da *Benny Spang* bragte ham en fornem Dames Tak for det, blev han ligefrem vred, ivrig og ilde ved det; han udbrød: „Det er en stor Fejltagelse! Jeg har aldeles ikke skrevet den Bog for det Slags Folk; jeg bryder mig ikke om at behage dem, da deres Roes er mig intetsigende, og jeg ønsker aldrig at have Noget med dem at gjøre.“ Han sang[1]):

Fortabt, forskudt, i Nød og Sorg,
mod Slot og Borg
jeg hæved bly min Stemme;
man naadigt fra Balkonnen saae,
man vendte sig og lod mig gaa;
— *der* var jeg aldrig hjemme.

Denne hans Udtalelse er i Samklang med en anden, som han slaaer fast i sin Henvendelse „Til en Digter“[2]), over hvilket Poem han som Motto har sat *Poul Møllers* Ord:

„Hvor Mænd i Atlashoser gaa,
er ej vor Plads“

og:

„Men det skal være Folkets Fryd og Taarer,
som klinger i den danske Digters Røst.“

Winther siger her til Digteren:

„Hvis Du vil synge Dig til Glæde
„og ærlig Tak for Sangen faa,
„skal ikke Du i Hallen træde,
„hvor Fornemhedens Gud har Sæde,
„hvor Nøgler og hvor Stjærner gaa;
„thi *der* tidt Tankerne er spæde,
„og *der* tidt Hjærterne er smaa.

[1]) Sml. Digtn. X, S. 86. [2]) Smsteds II, S. 17.

„Har Du en Palme, blodomgødet,
„en Tidselvaand, af Blomster dækt,
„en Pil, ret kraftigt gjennemglødet,
„en Frugt, af Elskovssolen sødet,
„et Sværd med Klang og Sving og Vægt,
„o, Digter, Du skal ej forøde't
„paa en saa tam og udtømt Slægt."

Efterhaanden som han levede, blev han i mindre og mindre Grad Tilhænger af Adelen og de Fornemme; han fandt, de viste altfor ringe Interesse for aandeligt Liv og ofrede altfor Lidt paa Kunst og Videnskab; deres tilsyneladende Hengivelse dertil var gjennemgaaende kun Forfængelighed og Konveniens; Interessens Sandhed bevistes saagodtsom aldrig gjennem Ofre. Han siger[1]):

Hvad agter vel en pyntet Trop,
ved Naadens Solglimt klækket op,
en Mand, der skatter deres Kunst
som Bjældeklang og Taagedunst.
I denne Tryllekres med Mod
han trodsig som en Fremmed stod;
hans Øje skued skarpt og klart,
hans Skole var af anden Art.

Og atter[2]):

Saalænge jeg har Livet døjet,
har Skæbnen saadan mig det føjet,
at aldrig jeg mit Knæ har bøjet
for Nogen, nok saa højt ophøjet
og nok saa straalende i Tøjet;
thi Sligt mig ikke stak i Øjet.

Han blev tro mod sit Barndomsløfte om, at han ikke vilde indlade sig med Nogen, der stod over hans Stand[3]).

[1]) Sml. Digtn. V, S. 96. [2]) Efterl. Digte, S. 116. [3]) I, S. 83.

I Efteraaret 1855 flyttede Winthers ind i Store Kongensgade Nr. 52 og derfra i Oktober 1856 til Nørregade Nr. 35, 1ste Sal, det første Sted fra Petri Kirke op imod Volden.

I disse Aar havde den norske Højesterets-, senere Regeringsadvokat *Dunker* (f. 1809), der var meget indtagen i Winthers Digte og jo allerede tidligere havde lært ham selv at kjende[1]), opsøgt ham og blev nu Aaringer igjennem Gjæst i Familien Winthers Hjem. *Dunker* var en udmærket begavet Mand, en veltalende, glimrende, undertiden hensynsløs Advokat, elegant og bedaarende, ikke fri for det Dæmoniske og altid interessant. Winther nævner ham i „Dompappens Tak for Rønnebær“ [2]), hvor Fuglen siger til *Julie:*

> I Kvarter og i Kvinter
> sprang mine Toner, saa
> den norske Mand og Winther
> de undredes derpaa.

Fru Winther optog ham i høj Grad, og, ridderlig og fin som han var, gjorde han meget chevaleresk Kur til hende, hvilket blev optaget paa det Venligste. Han røbede stort Liv og den personificerede Dannelse. Ogsaa hans Døtre *Sophie* og *Mathilde* (hun blev senere gift med den filologiske Professor *P. O. Schjøtt* i Christiania) vare højt skattede hos Winthers. *Mathilde* var dejlig; Winther kaldte hende „*Nordstjærnen*“*;* hun fængslede ved sin „udtryksfulde Tavshed“, der tiltalte ham meget. Senere er hun optraadt som Forkæmperske for Kvindesagen og som frugtbar Forfatterinde[3]).

[1]) II, S. 210. [2]) Sml. Digtn. X, S. 134. [3]) Se *J. B. Halvorsens* „Norsk Forfatterlexikon“ V, S. 120—21.

I 1854 besøgte *Dunker* Winthers i „det røde Hus“, og ved Afrejsen derfra skrev han i Fruens Stambog:

Det milde Sind og den venlige Tale,
hvormed den fremmede Mand De mødte,
har svalet og lindret de Saar, som blødte,
og følger mig til mit Hjemsteds Dale.
Og Havet, som vælter de brede Vover
imellem Danmarks og Norges Lande,
og Tidens Bølge, som ruller over
det korte Besøg ved Sjællands Strande,
skal ikke bortskylle det kjære Minde
om Huset, det røde, bag grønne Linde.

Næste Aar er han sammen med Winthers paa Møen, og ved sin Afrejse d. 6te Septbr. skriver han da i samme Stambog:

Storken drager hver Høst saa langt,
langt bort til fremmede Lande,
den kommer tilbage hver evige Vaar
over Bjærge og dybe Vande
og søger det samme straatækkede Tag
og den venlige, lune Rede,
hvor alle dens kjære Minder bo
og dens straalende Sommerglæde.
Til fremmede Lande saa drager og jeg;
hver Sommer jeg kommer tilbage:
som Storken jeg søger det venlige Tag,
hvor jeg har mine Solskinsdage.

Da han næste Aar (1856) rejser bort fra Winthers, skriver han bl. A. til Fruen:

Alle mine Tanker de blive her,
alle de gode, fromme;
de blive i Deres venlige Stue,
de ville ej med mig komme.

Der er deres Hjem, *der* ere de født,
opfostred' af milde Blikke;
langt borte fra Dem, *der* vilde de dø;
til mit Hjem de følge mig ikke.

Hvor skal jeg udholde den Vinter lang
med de kolde, de mørke Dage,
naar ej min blaatblikkende Stjærne jeg seer,
naar mit Hjærte er her tilbage!

Og, naar den kommer, den næste Vaar,
hvor skal jeg min Sommer finde?
Hvor er da min Stjærne? Hvor er min Sol?
Hvor er *De*, min Veninde?

Dette Spørgsmaal blev besvaret med, at Fru Winther sammen med *Ida* besøgte Familien *Dunker* paa Malmøen i Christiania Fjord, hvor deres Landsted laa, og herfra gjorde de saa Udflugter op i Norge. Paa Malmøen var samtidigt med Fru Winther *Conradine Dunker*, D.'s Moder i Besøg, og de To blev meget kjærligt forbundne. Danske, som i denne Tid gjorde Fru Winther Visit i *Dunkers* Hus, blev kun lidet venligt modtagne; „han vilde have hende ganske for sig selv". Imidlertid var Winther alene i Kjøbenhavn, og det var ham ikke imod at leve lidt studentikost som i tidligere Perioder. Baade i den her omtalte Tid, som ogsaa i de følgende Aar, da hans Hustru og *Ida* gjorde Rejser — f. Ex. til Føhr — medens han selv blev hjemme, indbød han gærne Søndag Middag tre Personer, og blandt disse var altid *Constantin Hansen;* man fik da to Retter Mad og Dessert, og een af Retterne var der altid noget Mærkeligt ved; den hørte saaledes sjældent Aarstiden til. Efter sine italienske Rejser forstod han sig efter eget Sigende saa godt paa Madlavning, at „han havde kunnet paatage sig enhversomhelst Plads som Overkok". Fine Vine serverede han, og ved Bordet kredensede han altid selv Salaten. Efter Maaltidet kom man ind i hans Stue for *der* at ryge. Han tog da sin Paryk af, saa

man saae hans smukt byggede Hovedes Kranium, og derpaa iførte han sig en rød Turban; da det var hans Princip, at der mellem Venner ikke maa være nogen ængstelig Delikatesse[1]), saa lagde han Benene op paa sit Skrivebord, hvilket han meente var sundt for Fordøjelsen, og han vilde saa, at de Andre skulde indtage de Stillinger, som behagede dem bedst, hvilket de da ogsaa gjorde. Saa fortalte han meget livligt, mest fra sin første italienske Rejse, og *Constantin Hansen* faldt saa ind med tørt-morsomme Bemærkninger, afbrudte af smaa, korte Hostedrag. Winther kunde da le meget hjærteligt. Nogen Tid efter holdt Drosken for Døren, og Selskabet kjørte saa ud til Søndermarken; man stod af ved Foden af Frederiksberg Bakke og gik op til en afsides Bænk inde i Parken, før man naaede Hovedmidtergangen. Her tilbragte man et Par Timer i stor Gemytlighed og kjørte saa atter til Winthers Hjem, hvor der blev drukket Te og derefter skænket italiensk Vin. Fine Cigarer excellerede han i og havde store Regninger paa denne Vare, ligesom ogsaa for Drosketure; det gjaldt om at faa disse betalt ved Forskud fra Boghandlere, og han ønskede ikke, at hans Hustru fik Noget at vide derom.

Winther glædede sig over, at hun, „Gud være lovet, havde det prægtigt i Norge.“ Han skriver til hendes Søster, Fru *Monrad*[2]): „Det forekommer hende, som om hun dagligt bliver stærkere, hun bader hver Morgen, er i Luften og spadserer og gaaer — ifølge Husets Skik — tilsengs Kl. 10. Dertil kommer, at Advokat ***Dunker*** som en trofast Ven strængt vaager over hende og ikke

[1]) Breve fra og til C. W., S. 10. [2]) Smsteds S. 99.

tillader de Andre at trække hende til Noget, som kunde skade hendes Sundhed, f. Ex. Søture til Christiania og Deslige. „Jeg føler“, siger hun . . . ., „at jeg bliver stærk i Dagetal og saa fed, at Du ikke strax vil kjende mig.“ Er dette ikke guddommeligt?“ Dette Ophold indtraf, kort efterat Forholdene med *Henri Werliin*, der endnu opholdt sig i Altona, vare blevne ordnede, og Winther siger da: „Naturligviis bidrager, foruden al denne *udvortes* Ro, ogsaa den nu indtraadte *indvortes* Sindshvile til at styrke hendes ved en saa langvarig og smertelig Spænding og idelige Skuffelser svækkede Helbred. Gud skal loves, der kommer nu — haaber jeg — en god Tid for hende.“

Han sender hende en Hilsen paa Vers, hvori han siger[1]):

Jeg seer Dig hisset tydeligt
at gaa langs mørke Graners Mur;
det klæder Dig saa nydeligt
at færdes i den fri' Natur.
Paa Møen, ved „Dejligheden“,
i „Røde Hus“, ved gamle Rom,
hvorhen saa Lejligheden
Din Fod paa Vandring førte om,
i Skov, i Dal, paa Høje,
Du i Din Kjole, hvid som Sne,
var altid for mit Øje
saa ubeskrivelig sød at se! —
Jeg seer Dig ensom vanke
og plukke hist og her et Blad;
jeg tænker mig Din Tanke
og haaber, den er frisk og glad;
jeg tænker mig Dit Hjærte,
jeg veed, at det er ømt og stort,
og haaber, at for Smerte
det nu er lettet og frigjort,

[1]) Sml. Digtn. III, S. 256—57.

saa Du kan rigtig nyde
med Frejdighed, i fulde Drag,
det Bæger, som Dig byde
Nordfjældets Alfer Nat og Dag.

Den 16de Aug. skriver *Dunker* deroppe et Digt til Fru *Julie* og siger deri, at Bjærgene altid i Frastand ere skjønne, men, kommer man dem nær, ere de nøgne og skarpe uden Hvile for Vandreren; han ender da saaledes:

„Mit Hjærte er saa vildsom en Egn
med Taage og Klipper kolde,
hvor Stormen tuder, og hvor at bo
Slet Ingen kan udholde.

Du sidder derinde, Du hyller Dig ind,
kan ej Dig mod Stormen beskytte.
Hold ud! Hold ud! Ved Klippens Rod
der har jeg Dig bygget en Hytte!

Og, naar det blæser og Haglen slaaer,
og Sne dækker Dale og Høje,
vil Stormen lægge sig, Isen tø
for Straalerne fra Dit Øje.

Maaske det kunde sig da saa vende,
skjøndt ej Hvad Du søgte Du fandt,
at Klipperne syntes Dig mindre vilde
og Taagerne stundum svandt.

Er en Mands Erkjendelse af det i Sandhed Ædle og Skjønne af mindre Værd, fordi han gjennem Vildfarelser og Lidelser har maattet kæmpe sig frem til den rette Erkjendelse?

Gaaer ikke Vejen til Sandhed, Skjønhed og Harmoni gjennem Vildfarelser, Mangler og Mislyd?

Er det billigt, at Aftenen bebrejder Dagen, at ikke dens Morgen har været ligesaa straalende som den?

Tænk paa dette, Julie, saa vil De maaske kunne

se tilbage paa Deres Ophold i den skinnende Bugt med lignende Følelser som de, hvormed jeg altid vil mindes og takke Gud for disse straalende Dage."

Venskabet fortsattes usvækket til *Dunkers* Død d. 28nde Juli 1870. —

Paa den Tid, vi her befinde os i, — og navnlig under Winthers Ophold paa Nørregade — begyndte de noget mere end tidligere at „føre Hus". *Ida* var jo nu en voxen ung Pige, der holdt meget af Selskabelighed og Afvexling, og i Slutningen af 1857 kom *Henri*, 20 Aar gammel, tilbage fra Hamburg og tog Ophold i sin Moders og Stiffaders Hjem. Winther havde under hans Fraværelse korresponderet med ham; den 30te Juli 1857 skriver han til sin Svigerinde Fru *Monrad*[1]): „Jeg har i denne Tid faaet et Par højst elskværdige Breve fra *Julies* Søn, naturlige, fornuftige, kjærlige. Det lader til, at han med sin hele Sjæl nu er hos sin Moder og Hvad der tilhører hende." En mere opofrende og deltagende Stiffader end den, *Henri* havde faaet, skal vanskeligt kunne nævnes. Chr. Winther gjorde Alt, hvad han formaaede, for at uddanne dette unge Menneske; han læste og samtalede med ham, der nu vilde uddanne sig til Polytekniker, og som Løn fik han da ogsaa stor Hengivenhed fra *Henris* Side. Der blev ofret det mest Tænkelige i Retning af at gjøre Hjemmet tiltrækkende for ham. Hans Moder bad ligefrem alle *Idas* unge Veninder om, at de vilde være saa elskværdige som muligt imod ham, og selv drog hun alle hans Venner tilhuse. Torsdag Aften var der hver Uge „aabent Hus", hvor de Unge kunde møde Notabiliteter som *J. L. Hei-*

[1]) Breve fra og til C. W., S. 99.

bergs, Skuespillerinden Fru *Julie Sødring* og hendes Mand, Pædagogen *Fr. Lange* med Frue, og Flere. Winthers satte mere og mere Pris paa Fru *Lange,* der var ualmindelig begavet, havde stor Sjælegratie og nok også var Forfatterinde, skjøndt hun — saa vidt vides — ikke har udgivet Noget. At hun skattede Fru Winther, fremgaaer af Følgende, som hun har skrevet i hendes Album: „„Eine schöne Menschenseele finden, ist Gewinn". Lad disse Ord af *Herder* minde Dem om Hvad De er for Deres Veninde *Louise Lange,* født *Paludan-Müller.*" Af Yngre kom der blandt Andre *Julius Lange,* Arkitekten *Ludvig Fenger, Sophus Birket Smith, Gotfred Rode* og Maleren *Olrik,* der imidlertid hurtigt trak sig tilbage, da han ikke følte sig tiltalt af Husets Damer; derimod holdt han meget af Winther, helst dog, naar han havde ham uden for Hjemmet; „thi det var, som han legede komme Fremmede i sit eget Hus". Ved de ugentlige Aften-Sammenkomster var Serveringen ikke overdaadig, men ret elegant, Alt, hvad man fik, var meget godt, Fruen var en udmærket Værtinde, og man lod til at befinde sig vel. De unge Piger *der* kunde Winther nok give sig af med, dog aldrig som Kurmager; han forekom dem mest fornem-retirée. Han formanede disse Frøkener til aldrig at foretrække de komplimenterende Herrer — de meente dem det ikke godt; det vidste han maaske af egen Erfaring. Det morede ham at spørge *Idas* Veninder Hvem af de unge Mandspersoner, som kom *der* i Huset, de syntes bedst om; da Flere nævnede en ung Mand med en lyrisk Natur, sagde han: „Det er jo ingen Mand, Alt er for blødt hos ham, der er endnu Noget af Sutten i Munden paa ham." Selv

var han jo sleben og kavalérmæssig; men det Samme kunde han ikke døje hos Andre, tværtimod: han holdt af det Knortede, Knudrede, Uhøvlede, og han havde stor Passion for det Retskafne, Paalidelige, Kraftige. „Kagemennesker“, sagde han, vare ham en Vederstyggelighed. I et Brev siger han: „Jeg kan forbandet godt lide en saadan jævn, kraftig, naturlig Natur“. Andensteds [1]):

Jeg kan ej rigtig døje
det altfor fine Spind,
mig er det Djærve, Drøje
mer efter mit Sind.

Han er ganske enig med den unge Jomfru i hans Digt „Et Par“, naar hun, idet hun tænker paa Vikingen, siger [2]):

Jeg væmmes ved den flove Hær,
sóm dægger og som klapper;
hans ene Haand er Mere værd
end tusend slige Labber.

Jeg vamles ved den Bejlerflok,
den pyntede, den frække;
jeg har nu faaet Mer end Nok
af disse glatte Gjække.

Tvi for en Mand, saa spinkel snørt
om Livet, fast som Hvespen!
Tvi for en Tale, saa fremført
med Knurren og med Læspen!

Flere Gange skildrer han sit Ideal af en Mand. Først selve Menneskeslægtens Fader [3]):

Stolt i Edens Have stod
Adam i sin Styrke,
Kinden varm af Ungdomsblod,
Lokkerne saa mørke;

[1]) Sml. Digtn. X, S. 266. [2]) Smsteds VI, S. 129. [3]) Smsteds I, S. 6—7.

Kraft er i hans Lemmer sat,
Skuldrene er brede,
Ørknens Tiger flygter brat
for hans Øjes Vrede.

Se, Hyænen dristigt han
klapper bag dens Øre,
han den barske Løve kan
ved dens Manke føre;
tæmme kan han, stærk og snild,
Skovens Elefanter;
ak, men selv han er saa vild
som en spættet Panter.

Da nu „den ranke og dejlige Eva“ er bleven skabt, hedder det:

Hendes blide Stemme lød
i hans Hjærtes Mørke;
hendes hulde Ynde brød
al hans vilde Styrke;
rolig blev den stærke Mand,
Skjønhed mon ham binde;
stum af Glæde stirred han
paa den favre Kvinde;
og hans Hjærtes Diamant
blev af Elskov grebet;
den var raa, men hver en Kant
herligt blev afslebet.

Andengang skildrer han *Manden* saaledes[1]): „Han er høj, kraftig bygget, meget velskabt, bredskuldret, stærk som en Bjørn og dertil færdig i alle muelige ridderlige Øvelser. Som de fleste Kæmper er han af Gemyt meget sindig og rolig, og der hører en stærk Dosis af Fornærmelse til at vække hans Vrede; men, skeer dette engang, da kan man rigtignok ogsaa føle sig noget ængstelig ved at være i Nærheden af ham. . . . Efter

[1]) Saml. Digtn. IX, S. 6.

min Smag maa jeg kalde ham et smukt Mandfolk."
Mandens ideale *Ydre* skildrer han saaledes[1]):

En dejlig Karl, saa rank og bold!
Halvvejs en Zeus og halv Apoll!
Lig sort Agat det stolte Øje,
det kruste Skjæg, og om den høje
den stærke Pande faldt Lokker rige —
med hvælvet Bryst og Ryggen lige,
med Laar og Ben, fuldendt i Form!

Chr. Winther holdt altid paa det Naturlige; han vilde, at hver Ting — baade i Digtningen og i Hverdagslivet — skulde nævnes ved sit rette Navn. I sin Fortale til „Kæmpeviser" (1840) tager han Parti for de gamle Folkesanges *naturlige Udtryksmaade* og taler nedsættende om det Pæne og derved altfor Flove; han siger: „Vilde man lade sig støde af det Barokke, det æventyrlig Gigantiske, det Usandsynlige, det Grumme og Blodige, vilde man bortskære og indskyde, omarbejde og polere, for ved saadanne „tidssvarende" Forandringer at tvinge de gamle Sange til at opfylde de samme Fordringer, man nu plejer at gjøre til et veldrejet, pyntet og slikket moderne Poem, saa vilde ogsaa det gamle karakteristiske Præg aldeles udslettes og vanskabes, den yndige jævne Enfoldighed gaa tabt, hin Oldtidens hellige Duft, som allevegne her aander os imøde, forsvinde, og de nye Lapper, hæsligt forstyrrende ethvert Indtryk, overalt skinne frem. Til en saa formastelig Forgribelse paa Noget, der bør være enhver Dansk helligt, vilde jeg, om jeg end besad nok saa stor teknisk Færdighed, ikke laane Hænder." Ligeledes siger han senerehen: „Om Rimene ere regelmæssige eller ikke, synes mig at

[1]) Saml. Digtn. VI, S. 79.

være en Sag af saare underordnet Vigtighed, og for hvis Skyld man Intet bør opofre.“ — I et utrykt Brev til *Liebenberg* siger han om nogle Digte, at Formen vistnok hist og her har sine Mangler, men at dette endogsaa er ham kjært; værre var det, hvis de vare pyntelige og glatte og rigtige. Denne Glæde ved det Oprindelige hørte hans Geni til. Den sporedes i hans Vers og i personlig Omgang med ham. Han fordrede saaledes altid Naturlighed i Ordenes Udtale. Han gav sig meget af med at rette det Sprog, de unge Piger, som kom i hans Hus, førte. Den kjøbenhavnske Udtale — f. Ex. af *a* som *æ*, eller *i* som *æ* — hadede han og paastod bl. A., at man skulde sige *Siælen*, ikke *Schælen*, *siælden*, ikke *schjælden*. At der i hans eget Hus blev talt om hans digteriske Frembringelser, taalte han ikke. Jeg kommer derved til at mindes en Anekdote. Den engelske Digter *Matthew Prior*, der var Englands Gesandt ved det franske Hof, lod sig engang vise Versailles Herligheder og iblandt Andet nogle af *Le Bruns* Malerier, der forestillede *Ludvig den Fjortendes* Sejre. Da vedkommende Cicerone spurgte *Prior* om *Vilhelm den Tredies* store Bedrifter ikke ogsaa vare at se i det engelske Residensslot, fik han til Svar: „Nej, Mindesmærker om min Herres Storhed seer man overalt — undtagen hjemme hos ham selv.“

De unge Piger mærkede — ligesaalidt som Andre — ikke meget til *Poeten* i Christian Winther. *Benny Spang*, som var i Besøg hos ham paa Landet, stod en Aften og saae op mod Stjærnehimmelen; han kom da bagfra og sagde: „Hvad er *det*, De *der* gjør, lille *Benny?* Staaer De og tilbeder Stjærnerne? Hold De

Dem til Jorden! Det er mere solidt!" „Det sagde han i en underlig Tone, som om han vilde fornegte de højere Magter." En anden Gang spurgte han en Fader: „Hvorfor bliver Deres smukke og elskværdige Datter ikke forlovet?" Der blev svaret: „Det maa jo *hun* om; hun vil følge sit Hjærte." „Bah, Kjære," svarede han, „saadant Noget troer *jeg* ikke paa." Dette lyder ligesaa underligt, som naar Erotikeren *Jens Baggesen* raader sin Søn til, at han ved Valget af en Ægtefælle snarere bør lade Hovedet end Hjærtet raade. Man tænke sig, at Christian Winther ikke troede paa, at en rigtig ung Pige vil følge sit Hjærte!! Det var i det Hele taget ofte, som om han vilde irritere Folk ved at sige Noget, der stod i den kompletteste Strid med de Anskuelser, han kom frem med i sine Digte. Han udtalte ogsaa, at han ikke rigtig troede paa en virkelig poetisk Livsopfattelse hos Folk i borgerlige Stillinger. Selv lagde han stærkt Mærke til de mere prosaiske Ting, f. Ex. Folks Dragt, og kunde gjøre Indvending mod en Hat, en Frisure eller Sligt.

Omtrent alle de Unge, som kom i Winthers Hus, flokkedes om Fruen; Alle laa de paa Knæ for hende og vare fortryllede af hende. Hun udfoldede da hele sin bedaarende Elskværdighed; men hun kunde ikke lide, at man spurgte hende om hendes Alder; saa svarede hun, at hun i al Hemmelighed vilde betro Vedkommende: hun havde fyldt 20 Aar. Det var ikke hendes Aandrighed, ikke Dit eller Dat, men Noget, som kaldes ubeskriveligt, de følte sig henrevne af; de maatte sande hendes Mands Ord til hende[1]):

[1]) Sml. Digtn. III, S. 143.

Det er jo — som jeg tidt har sagt:
Alt, hvad sig til Dig nærmer,
beruset af Din Yndes Magt
hengiver sig og sværmer.

Winther siger om sig selv, at han er jaloux[1]). Ja, han havde ogsaa Grund til at være det; men han troede sin Hustru saa godt, at over for hende udeblev alligevel Jalousien. Han siger ogsaa[2]):

Dog skulde for min Dolk, mit Skud,
hver Din Tilbeder bløde,
saa rydded jeg for Mange ud,
og Verden blev for øde.

Det var altid, som om han var glad ved den Lykke, hans Hustru gjorde. Alle de Mennesker, hun syntes om, var han umaadelig venlig imod, og man mærkede altid meget mere paa ham end paa hende, hvorledes hun var tilsinds. Han, der ellers — som de fleste fine Naturer med svage Karakterer — var taalsom, hensynsfuld, sagtmodig og fredelig, kunde udtale haarde Domme over Personer, der vare hende imod.

Alt i det wintherske Hus havde sine Perioder, og i en saadan beskæftigede man sig slet ikke med Andet end den ene Gjenstand, man nu var optagen af. Saaledes kan nævnes *Walter Runebergs* Periode, *Ernst Sars's* (*Welhavens* Søstersøn), den sorte Hunds, *Carl Snoilskys* osv. Disse Personer kom der da daglig og vare Eet og Alt i Huset. Var saadan en Periode forbi, gjorde de huslige Besværligheder sig mere gjældende. *Ida* — og derigjennem hendes Moder — var som oftest misfornøjet med deres Boliger og vred paa dem, der

[1]) Sml. Digtn. III, S. 143. [2]) Smsteds S. 144.

boede i Etagen ovenover. Det kunde hændes, at de To tvang Chr. Winther til at opsøge Vedkommende og forlange fuldkommen Ro. Han ringede heftigt i Klokkestrængen; men, næppe kom Beboerne den yndede Digter venligt og ærbødigt imøde, før den indblæste Vrede forsvandt, og meget mygt bad han om Hensyntagen til dem nedenunder, „da de vare saa nervøse“. — Som Følge af Misfornøjelse med Husfællerne vilde Winthers meget ofte flytte. Derfor siger ogsaa Winther i et utrykt Brev til *Liebenberg* (1867): „Vort Logi; thi en Bolig finder vi aldrig.“ Fra Nørregade, hvor de vistnok tilbragte deres lykkeligste Ægteskabsaar (1856—60), drog de til Nørrevold og derfra 1861 til Filosofgangen Nr. 89, 2den Sal, den store, røde Gaard mellem Løngangsstræde og Stormgade, *der*, hvor Winther som Student havde boet hos Fru *Hellesen*[1]). Her havde han nu sine to smaa Værelser ind til Gaarden, Sove- og Studerekammer, hvor han tilbragte den største Del af Dagen. Det er denne Bolig, *Snoilsky* omtaler i sit Digt „Chr. Winther“ [2]):

Ja, där har jag „Fruens Stue“,
Skaldehälsning, öppen famn —
och nu komma *Henri*, *Ida*, —
vilsna fågel, här är hamn!

Och jag ser alltsammen åter
varmt i eftermiddagsken:
Heibergs, *Monrads* hvita byster,
Skovgaards lilla Roma-scen.

Prydlig i Amagerdräkten
Stine kaffebrickan bär;
svarte rapphönshunden vänligt
några smekningar begär.

1) Se I, S. 139. 2) „Dikter“, 1897, S. 177.

I den öfversta etagen
finns en kammare för sig;
ofta nog är dörren reglad,
men det gäller icke mig.

Skaldevän, det er Din verkstad!
Kom jag plötsligt på besök,
såg jag sångmön skyggt försvinna
i ett ljusblått flor af rök.

Och jag hörde Dig förtälja
hvad Du lefvat, hvad Du sett,
Aarestrup och *Poul Møller*,
mångt och mycket, ljuft och ledt.

Fra denne Bolig flyttede Winthers saa i 1864 til Hjørnet af Raadhusstrædet og Kompagnistrædet, næste Aar til Kronprinsessegade, næste Aar til Nørrevold og atter næste Aar til Løngangsstræde.

Det sympatetiske Samliv med fælles Interesser, som Chr. Winther havde haabet at føre med *Henri Werliin*, blev ham en Skuffelse. *Henri* var godmodig, trofast og sanddru, men ikke egentlig fin af Natur; og hans hele forrykte Opdragelse havde jo ikke kunnet raade Bod herpaa. Han holdt meget af „Brandere“, som vare Chr. Winthers — og tillige hans Moders — Rædsel; han improviserede daarlige Vers, som hans Stiffader i sit Hjærte foragtede, hans Stemme var lidet tiltalende og hans Latter saa voldsom og skrattende, at det tidt, naar den kom til Udbrud, bragte Winther til gysende at trække sig sammen. Denne søgte først at opdrage ham ved Finhed; men, da dette ikke lod sig gjøre, gik han over til Sarkasmer, men Alt uden egentligt Resultat. Winther holdt dog virkelig af ham, og *Henri* følte vedvarende varmt for Stiffaderen. —

Winther siger i et Digt[1]):

Vi Alle Tornekronen faa
i Livet med fra Morgenrøden;
dog Roserne, som er derpaa,
gjør, at den bæres let til Døden.

Han kalder — som før sagt — *Julie* for sin Rose, den rødeste, den mest duftende; men Tornen derved var *Ida*, og denne Torn stak ham tidt haardt. For Rosens Skyld taalte han Tornen, som næsten altid maatte være ham lovlig drøj. Hun var allerede i tidlig Tid temmelig forrykt; hendes Hovedskal var saa unormal, at Sindssygelægen *Jessen* fra Kiel ønskede, han, naar hun var død, kunde faa den til Undersøgelse; hun manglede næsten ganske Baghovede. Tusende Daarskaber havde hun for; ofte opførte hun sig højst uopdragent; og Moderen saae til sin Sorg sin Mands uheldige Egenskaber mere og mere gaa igjen i Datteren. Hjemmet gjorde *Ida* uhyggeligt; hun vilde altid være Nummer Eet og forlangte at blive ubetinget lystret. I hendes Nærværelse turde Ingen sige sin rigtige Mening, da det gav Anledning til Scener. Værst var hun mod *dem*, hun holdt mest af: sin Moder og sin Stiffader; naar hun saa havde været rigtig „uartig", søgte hun at gjøre det godt igjen ved Gaver, som det da forresten var en af hendes gode Egenskaker gjærne at ville give bort, en Arv, hun havde faaet efter sin Moder. Timer igjennem sad hun og klimprede falskt paa Klaveret til uendelig Lidelse for den fint musikalske Winther; hun var evig urolig og aldrig tilfreds i sine Forhold; bestandigt higede hun ud fra Hjemmet. For Teatret havde hun stor Pas-

[1]) Sml. Digtn. III, S. 217.

sion, og Gjenstandene for hendes evindelige Forelskelser vare ofte Skuespillere, som da maatte indbydes *der* i Huset. Hun var — som i Alting — yderliggaaende ogsaa i sine Kjærlighedsytringer. Winther oplevede alle hendes Extravagancer, krympede sig til det Yderste, men tav stille. Hendes Moder saae godt de store Skrøbeligheder, der karakteriserede hende; men Moderligheden gjorde Alt for at dække over dem og tage dem i Forsvar. Som Fru Winther vilde have, at Sønnen skulde være aandrig, saa vilde hun, at Datteren skulde være barnlig-naiv, og dette udartede til Karrikatur. *Ida* forlovede sig ret hyppig, og hun havde Magt til at fange en Mand, men aldrig til at holde ham fast. Saa maatte Winther paatage sig at afvikle og ordne Forholdene. „Han var paa eengang sin Hustrus og Datters Bybud og opvartende Kammerjunker. Naar *Ida* vilde paa Tivoli, maatte han følge hende, vilde hun ind i et Telt og betragte Hottentotterne — han maatte med, skjøndt han tydeligt kunde se, de Allesammen vare fødte i Antoniestræde. Vilde hun i et Sekondteater og se en af sine „Flammer" spille daarlig Komedie, Winther maatte være hendes Kavaler, og, ønskede hun sammen med sin Moder at deltage i et Karneval, han maatte ofre sin Nattesøvn, hvis da ikke en enkelt Gang en Ven som Professor *Carl Holten* tilbød sig; naar de saa tog bort, sagde Winther: „Aa, Gud give, jeg havde Jer vel hjemme igjen!"."

Alle disse Urimeligheder bar han med Engletaalmod; for sin Hustrus Skyld taalte han Alt, saaledes som Den gjør, der virkelig elsker. Naar der i *Liebenbergs* Fortale til „Breve fra og til Chr. Winther" siges,

at han fandt en Glæde i at fortælle sin Datter, lige fra hendes Barndom af, alle komiske Historier og Indfald, der kom ham for Øre, og at høre hendes hjærtelige Latter derover, saa er dette vist sandt; men, naar der tilføjes, at han ofte sagde: „Er jeg forknyt, hæves jeg igjen, naar jeg blot hører *Idas* Latter“, saa er dette rigtignok kun meget tynd Sandhed, skrevet ned for at tilfredsstille en Moders Fordringer, og skrevet af denne selv, ligesom hele den Fortale, hvori denne Ytring forekommer[1]). Det tør vist ansees for sikkert, at Winther tidt — baade mundtligt og i Breve, som hans Hustru fik at læse, — udtalte sig gunstigt om *Ida,* kun for at glæde *Julies* Hjærte. *Ida nedtrykte* ham langt, langt oftere, end hun *hævede* ham. Der foreligger jo paa Tryk en hel Del Digte til hende; de ere tydelig nok pinte frem *invita Minerva,* maaske paa Moderens Opfordring, i alt Fald for at glæde hende; virkelig Sympati aander intet af dem. —

Ganske naturligt spørger man: „Var det et Savn for Winther, at han ikke havde Børn i sit Ægteskab?“ Herom har han vist aldrig udtalt sig direkte; men den Gemme med Frugtbarhedens Symbol, som han havde givet sin *Julie,* talede jo sit tavse Sprog om hans Ønsker, og man kan drage Slutninger af hans store Kjærlighed til Børn. Da han i 1842 opholdt sig hos sin Stiffader i Maribo Bispegaard, var hans Stifsøster, Fru *Bredsdorff* fra Sorø, *der* samtidigt med ham; hun havde sine to smaa Piger med sig, og deres Værelse stødte op til hans, saa hun kom tidt med sine Døtre ind og besøgte ham. En Dag stod hun i hans Stue og havde

[1]) Jeg ejer den selv med hendes Haandskrift.

sin lille Pige paa Armen; han gav sig til at lege med Barnet og udbrød da hjærteligt: „Der er ingen Skat i Verden at sammenligne med saadant et lille Barn“. Fru *Bredsdorff* pegede da paa hans Bøger og sagde: „Det er *Dine* Børn!“ Næsten ærgerlig svarede han: „Aa, jeg vilde give Dig Alt for saadant et lille Barn.“ [1])

Hvor han i „Annette“ skildrer sit Ideal af et Hjem, som han sammen med sin Hustru kjører tilbage til fra Selskabet, siger han[2]):

Rask, min Hest! Du hjemme finder
Hø og Havre i Din Stald;
dybt i Søvn med runde Kinder
bægge Børn vi favne skal;
Pigen seer jeg alt, den lille,
smilende og hvid og rød,
from og stille,
Lokken gul og silkeblød.

Og den tykke Dreng jeg hører
trodsigt knurrende, naar han
heftig sig i Kurven rører
og ej strax sig vende kan.

Da hans Hustru saa spøgende siger:

Aa, min Herre skulde nødig
skjænde paa sit eget Kjøn,
uærbødig
tale om sin stolte Søn,

svarer han:

Jo, Annette, jeg maa elske
hende meget mer end ham!
Drenge blive snart rebelske,
Piger er lig fromme Lam;
og, naar Knøsen alt er Herre,
staaer hun end, et barnligt Skrud,
sandt, desværre,
tidt forladt i Storm og Slud.

[1]) Meddelt mig af Fru *B.s* Datter, Professorinde *Lange*. [2]) Sml. Digtn. V, S. 148—49.

I „Gaston den Gode“ skildrer han Fru Agnes's Børn i Vuggen paa en noget lignende Maade som ovenfor[1]):

Den Ene, sort af Haar og bleg,
med knyttet Haand, sig krum mod Væg
og mut og trodsig vender;
men En, guldlokket, fri og frank,
som Æblet trind, som Druen blank,
mens Brystet kraftig steg og sank,
laa *der* — med aabne Hænder.

I „De to Kusiner“ skildres Drengen, der gaaer og leger med sin Bue,

og han er blond, og han er vild,
men kløgtig, fuld af Løjer;
kun Fruens milde Moderblik
hans stærke Villie bøjer.

Og fra sin bedste Leg han tidt
sig ind til hende sniger;
der sidder han, mens Øjet ej
fra hendes Aasyn viger.

Han fritter da om tusend Ting,
om Folk i Bondebyen,
om Stjærnen, Maanen, Hest og Lam,
om Blomsten og om Skyen.[2])

I „Flugten til Amerika“, „Dansen i Skoven“, „Alfernes Plejesøn“, „En Sanger“ og flere andre Steder spores den samme Følelse for Barnet, saaledes ogsaa i de mange Børnebøger, der ere udgaaede fra hans Haand, og der kan jo ikke være Tvivl om, at han, der elskede sin Hustru højt, ogsaa gjærne havde seet hende som *Moder* til deres fælles Barn. I hans Digt „En Mand og en Kvinde“ siger Kaziken klagende til sin Hustru[3]):

[1]) Sml. Digtn. IV, S. 141. [2]) Smsteds V, S. 86. [3]) Smsteds IV, S. 116.

Du skød ej Kvist, som vorde kan en Stamme,
Du bar ej Blomst, som vorde kan til Frø;
min gamle Slægt, lig Jægerbaalets Flamme.
vil uden Næring slukkes brat og dø.

Hvis Winther selv personligt har følt det saaledes, er hans hele Adfærd dobbelt elskværdig. I den nylig omtalte Fortale til „Breve fra og til Chr. Winther“ siges der: „Mildhed og Kjærlighed er det Indtryk, som Betragtningen af Chr. Winthers Liv har efterladt hos alle Dem, som kjendte ham nøjere“. Denne Ytring er — som sagt — nedskreven af Fru Winther, og den er fuldkommen sand. Han havde Ret til at erklære sig selv for at være „et meget medgjørligt Væsen“[1]). Han har engang sagt, at „Flid, Kjærlighed og Ydmyghed maa være Sjælen i enhver, selv den mest begavede Kunstners Liv“[2]), og denne Regel gjennemførte han i sit eget. Han var rørende elskværdig, overbærende og resigneret i sit Hjem. I disse Forhold passede paa ham Hvad han selv siger om Frank i „Et Rejse-Æventyr“[3]): „Vistnok var han ikke af det Slags svage Mennesker, der, fordi de ikke formaa at beherske deres Mismod, saa let støde an mod de udvortes Forhold, blive sære, forbitre Andre Øjeblikkets Frugt og forværre deres egen Tilstand. Tværtimod søgte han at skjule for Andre de Skyer, som formørkede hans Himmel.“ Aldrig nogensinde forløb han sig, men havde fuld Magt over sig selv. Hans Ridderlighed viste sig mod Alle, fra *Julie* af og ned til ethvert Tyende; han fordrede saaledes altid, at enhver Kvindeperson i Huset skulde gaa foran ham

[1]) Breve fra og til C. W., S. 229. [2]) Sml. Digtn. IX. S. 224. [3]) Smsteds VIII, S. 10.

ind ad en Dør. — Om Morgenen stod han, der almindeligviis sov i sit Studereværelse, sent op og indfandt sig da ved Frokostbordet Kl. 11 uden at være iført den grimme, store Paryk, han ellers bar, men kun med en rød Fez paa Hovedet, saaledes som han er fremstillet paa *Skovgaards* Billede fra Rom. Han havde altid et venligt Smil til alle de Tilstedeværende og et Haandtryk og Kys paa Panden til *Julie,* hvem han ængsteligt spurgte om, hvorledes hun havde sovet. Kunde han læse et eneste bekymret Udtryk i hendes Ansigt, var Humøret borte, og der hørtes et dybt Suk fra ham. Efter Maaltidet trak han sig tilbage til sit Værelse og arbejdede saa *der* en lille Tid, indtil han omkring Kl. 1 spadserede ud; i mange Aar indfandt han sig da i „Røde Lygte“, en Kafé i Vimmelskaftet, og derfra gik han til „Fædrelandet“s Kontor paa Højbroplads, hvor han fulgte med Tidens Begivenheder. De enkelte Dage, da *Gjødwad* ikke selv kunde være tilstede *der,* havde han altid paa et bestemt Sted lagt en Cigar til Chr. Winther. I 1855 skriver denne fra Rom til *Liebenberg*[1]): „De kommer vel stundum til „Fædrelandet“; bring saa baade *Gjødwad* og *Ploug* hjærtelige Hilsener fra mig, og siig den Første, at jeg mangengang om Morgenen i Distraktion siger til mig selv: „Det skal jeg dog spørge *Gjødwad* om“, eller: „Hvad vil *Gjødwad* sige?“ I 1857 skriver Jfr. *Liunge* til *Wilhelmine Brenøe:* „Jeg har iformiddag siddet paa „Fædrelandet“s Kontor og holdt en lang Faddersladder med Chr. Winther.“ Herfra gik han til *Reitzels* Boglade, hvor han fulgte med Literaturen. Brødrene *Reitzel,* som vare hans Yndlinge,

[1]) Breve fra og til C. W., S. 95.

kunde altid mærke, naar han vilde have Noget sat igjennem hos dem; thi da trakterede han dem i længere Tid med gode Cigarer. Endelig en Dag sagde han saa: „Min Moster er saa syg, saa syg.“ Der blev saa tilbudt ham at udføre et eller andet Arbejde. „Ja, Hvad faaer jeg for det?“, spurgte han. Man bød ham altid 50 Rbd. mindre, end man havde bestemt; thi man vidste, at han vilde sige: „Jeg faaer vel nok et halvt Hundrede til?“ Han forlangte altid kontant Betaling og ventede ikke gjærne en Time paa den.

En Dag, da han i sine senere Aar gik igjennem *Reitzels* Boglade, traf han der *Alvilde Müffelmann;* de blev gjensidig meget glade ved Mødet og passiarede om gamle Dage; det var eneste Gang, de saaes efter hans Bryllup.

Var han ved Sommertid i Kjøbenhavn, tog han endvidere gjærne Kl. 3—4 et Bad ved Rysensten. Han klædte sig af og gik i Vandet i en Kasse, men svømmede saa derfra ud i det Frie, og han svømmede udmærket. Paa Vejen hjemad besørgede han ofte Ærender, og forskjellige Gange har jeg seet ham hos Vildthandlerne staa og undersøge en Kalkuns eller nogle Ænders Bonitet; naar han gik fra Butikken, kjøbte han Frugt til at tage med hjem. Han kunde ogsaa finde paa at invitere Gæster med ned paa saadanne Steder. *Kaalund* har fortalt mig, at han gjentagne Gange var Gjenstand for en saadan Indbydelse til en Frugtkjælder paa Hjørnet af Amagertorv og Læderstræde, hvor Traktementet var Moreller. De nød dem staaende, og Winther kunde fortære „en forskrækkelig Portion“. Han var en stor Elsker af god Frugt, men holdt forresten af jævne Hver-

dagsretter, hvilket vil kunne sees deraf, at hans Yndlingsspise — som før sagt — var Øllebrød med Slaabrokssild og Pandekager, hvilket Maaltid var det sædvanlige om Løverdagen. Det skal dog heller ikke forties, at han gjærne nød raffinerede Retter — men blot med Maade. Spøgende kunde han bebrejde *Henri Werliin,* at denne var kvantitativt Gourmand, medens han hævdede sin egen Ret til at være det kvalitativt. Som *Horats* prædikede han Maadeholdets Filosofi, Maadehold i Medgang som under Modgang, i Forsagelse som i Nydelse. Saalænge det var mueligt, spiste han hver Dag til Dessert et Æble. Sent paa Aaret gjorde han da altid en Undskyldning, fordi han var den Eneste, der fik et saadant; „men det var nødvendigt for hans Sundhed.“ Efter Middagsmaaltidet, som i de Aar, vi her befinde os i, sædvanligviis var Kl. $5^1/_2$, og ved hvilket han altid livligt fortalte sine Oplevelser ude fra Byen, hvor han ligefrem opsamlede Stof til Meddelelse i Hjemmet, vilde han gjærne være aldeles i Ro og havde da sin bedste Arbejdstid. Naar han saa var bleven iført sin Slaabrok og havde faaet sin Pibe tændt, befandt han sig vel. Snart var hans Værelse i den Grad opfyldt af Tobaksrøg, at Husets Damer, naar de et Øjeblik stak Hovedet ind ad Døren, ikke kunde trække Vejret. For hans Hustru, der led af nervøs Hovedpine, var det aldeles umueligt at tilbringe en nok saa kort Tid derinde. I hendes Stuer taaltes der ikke Tobak, og, inden han atter viste sig i disse, sørgede han for at fjærne al saadan Lugt fra Klæder, Haar og Skjæg, og dette skete ved Hjælp af *Eau de Verveine, Julies* Yndlingsessens.[1])

[1]) Efterladte Digte S. 106.

I Tiden mellem Middagsmaaltidet og Teen skrev Chr. Winther næsten altid sine Digte. Ingen maatte vide Hvad han i saa Henseende havde for. I et Brev til *A. Munch*[1]) skriver Fru Winther: „De spørger mig, om der snart vil komme Noget fra Chr. Winther. Jeg maa dertil svare Dem: jeg spørger ham aldrig. Først, naar det er saa vidt, at han har Noget, han vil læse for mig, seer jeg det; han har det med sine Arbejder som den Fugl, der aldrig ruger sine Æg ud, naar Menneskeøjne har betragtet dem[2]); derfor seer jeg ej og spørger ikke, for ej at blive skyldig i Mord; det har kostet mig lidt Overvindelse, kan De begribe, da jeg er en Kvinde og lider af de sædvanlige priviligerede Svagheder." Det gik endogsaa saa vidt, at han ikke vilde søge det Stof, han muligviis kunde komme til at benytte til Digtning, paa Universitetsbiblioteket; „thi det vilde være ham ubehageligt, ja, i høj Grad hæmmende, hvis man paa Grund af hans Spørgsmaal kunde falde paa at *vente* Noget fra ham." [3]) Undertiden kom han ind til Aftensmaaltidet og sagde til sin Hustru: „Der ligger Noget inde paa mit Bord, *Julie;* gaa ind og læs det, og siig mig Hvad Du synes om det — selv har jeg ikke Begreb om, hvordan det er." Naar han ikke selv troede paa Det, han havde frembragt, følte han ingen Lyst til at læse det for hende; thi det gjorde ham ondt, naar hun ikke syntes rigtig godt om det; saa vidste han temmelig sikkert, at der var noget Galt derved[4]). Han holdt mest af sine Digte, saalænge han havde dem

[1]) Ejes af Professorinde *A. Munch.* [2]) Denne Ytring er af Winther selv. [3]) Breve fra og til C. W., S. 229. [4]) Smsteds S. 173.

i sit Gjemme og Ingen uden han selv kjendte dem. Da han udsender „Lyriske Digte“, siger han:

Skjøndt mangt et Blad blev gult og graat
og Skriftens Træk er bleget,
hos mig de havde det dog godt,
omskygget og omhæget.

Nu frygter jeg, de blive ør
paa Jordens Tumleklode,
der tumle kan langt mer, end før
man ellers den tiltroede.

— — — —

Lad dem se til, hvordan de vel
kan skjøtte og kan te dem;
det er vel knapt, at nogen Sjæl
vil høre eller se dem.

Følelsen heraf gjorde ham ikke glad ved at sende Digte ud i den prosaiske Verden. Noget Andet var det med dem, han skrev til sin Hustru. Naar han havde forfattet et saadant, afskrev han det zirligt, lagde det i Konvolut, forseglede denne og skrev udenpaa: „Til Julie“. Pigen, der saa om Morgenen bragte hende Te i hendes Sovekammer, havde det med paa Bakken, f. Ex. til Fødselsdage. Ogsaa andre Digte, som han havde forfattet, afskrev han til hende, lod Manuskriptet elegant hefte og sendte det da tidt med en personlig Dedikation, saaledes i Julen 1850 „Den rige Frøken“, hvis Indledningsvers ikke før er offentliggjort; det lyder saaledes:

Jeg siddet har med bedste Flid
og malet Dig et Billed;
en Scene fra en svunden Tid
min Pensel har fremstillet;

men ak, jeg mærker grandt, hvor svagt
henkastet er Konturen,
at Farverne er uden Pragt
og ligne ej Naturen.
Jeg føler, hvor min Haand er mat,
mit Øjes Lys halv slukket,
at Tankens Dag er blevet Nat
og Musens Tempel lukket.
Men tænker jeg mig rigtig om,
mit Sind til Ro kan finde
i mit Asyl, min Helligdom,
hos Dig, min Elskerinde!
Naar det mig rinder klart ihu:
det er for Dig, jeg tegner,
jeg trøstes; thi jeg veed, at Du
det ej saa nøje regner.
Thi Du, min Julie, som seer
med Kjærlighedens Øje,
vil venligt og med snild Manér
det Manglende tilføje.
Derfor mit Billed lægges ned
i Dine kjære Hænder,
at dømmes af en Kjærlighed,
som ene ret mig kjender.

Som han *sang* om og til hende, saa bragte han hende Blomster. Hver Søndag Morgen hele Aaret igjennem modtog hun en Buket fra ham, om Sommeren dejlige, svulmende, dugvaade Roser, om Vinteren svagere Udfoldelser, som han lod sige til hende:

Fra Vinterens Kulde
vi komme herind
for yndigt, Du Hulde,
at kvæge Dit Sind.[1])

Kom han om Aftenen Kl. 9 ind til Te i Dagligstuen, var han altid elskværdig og blev da derinde til den øvrige Families Sengetid, undtagen i de senere Aar,

[1]) Sml. Digtn. X, S. 17.

da baade *Julie* og *Ida* paa Grund af Sygelighed maatte gaa tidligt til Ro. Han kunde da spørge: „Mon det er tilladt, at jeg tør gaa ind til min Hustru og sige hende Godnat?“ Naar der var gaaet Bud til hende og han havde faaet denne Tilladelse, følte han sig glad og indfandt sig ved hendes Seng. Saa trak han sig atter tilbage „som en Snegl i sit Hus“, og først over Midnat søgte han Sengen. Kom der om Aftenen Fremmede, tog han venligt imod disse og syntes altid tilfreds ved at se dem[1]). Inden han rigtig kjendte Folk, var han fornem; kunde han lide dem, var han ofte hjærtelig og blev let rørt. De Eneste, han slet ikke vilde indlade sig med, vare de Storpralende, Fremtrædende og Egoistiske. En ganske enkelt Gang kunde han lide, at en musikalsk Gjæst sang for ham, og han akkompagnerede da selv ved Klaveret; saaledes glædede det ham at høre *Julius Steenberg* synge „Müllerlieder“'ne af „den tyske Chr. Winther“ ɔ: *Wilhelm Müller*[2]). Sine egne Sange vilde han i Regelen ikke høre. Han var endogsaa helst fri for, at der blev sat Melodi til dem, og vidste kun lidet Besked om, hvilke Komponister der havde benyttet hans Texter. *Morten Bredsdorff* siger: „Det var slet ikke hans Ønske, naar *Heise* havde sat Musik til „Verner og Malin“. Derimod har han en anden Gang fortalt mig, hvorledes han fik Taarer i Øjnene, naar *Heise* spillede og nynnede Kjærlighedssangene for ham.“ Engang sang Frøken *Benny Spang* i hans Nærværelse *Heises* Melodi til „Højt over Bøgens Top“, som han ikke tidligere havde kjendt; men efter hendes Mening

[1]) Se Fortalen til „Breve fra og til C. W.“. [2]) Se: *Jul. Steenbergs* „Muser og Sirener“, S. 27.

var det ham en kjendelig Lidelse at høre derpaa, og han sagde ikke et Ord, da det var færdigt. Sangeren *Julius Steenberg* siger[1]: „Jeg kan saa godt forstaa den Uvillie, som Chr. Winther nærede ligeover for visse musikalske Gjengivelser af Digte, idet han — i Modsætning til mange Andre — var for meget Digter og Aandsaristokrat til at føle sig særlig hædret ved at blive sat i Musik. „Erlkönig“ f. Ex., fandt han, burde slet ikke have været komponeret af Nogen, ikke engang af *Schubert*. Goethes „Erlkönig“ var ham Nok, og, skulde han absolut tvinges til at høre Musik dertil, vilde han blive mindst forstyrret af *Weyses* eller *Reichardts*. *Goethe* følte, som bekjendt, paa samme Maade.“

Lige saa lidt som Winther vilde høre sine Sange sungne, kunde han som oftest lide, at hans Digte deklameredes. En, som meente ham det godt og med Fornøjelse havde hørt Fru *Gjørling* fremsige et af hans Træsnit, fortalte ham det; han brummede vredt og gik sin Vej. Han vilde overhovedet helst tale om alt Andet end Literatur og Kunst. At der blev gjort Tegninger til hans Digte var ham almindeligviis heller ikke behageligt; han syntes f. Ex. slet ikke om den illustrerede Udgave af „Træsnittene“.

Var saaledes Winther helst fri for at drages frem som Digter, kunde der dog være Tilfælde, hvor en oprigtig og skjøn Hyldest glædede ham; dette var saaledes i høj Grad Tilfældet, da *Carl Ploug* tilegnede ham sine „Samlede Digte“ med det bekjendte prægtige, friske og fuldbaarne Digt, i hvilket det hedder:

[1]) „Muser og Sirener“ S. 17.

Jeg vil kun eengang Dig sige,
og sige det aabent og frit,
at der fra Dit Bord, det rige,
er dalet Smuler til mit;
at det vilde faldet svært mig
at synge min fattige Sang,
hvis ikke Du havde lært mig
de danske Toners Klang.

Du har oplukket mit Hjærte
for Sprogets Melodi,
for al den Jubel og Smerte,
som rummes kan deri;
og først, da jeg hørte klingre
dets Malm under Dine Slag,
gav sig mine famlende Fingre
med Hammer og Tang i Lag.

— — — —

Hil sidde Du, gode Mester
ud af den herligste Kunst,
i Fred for vrøvlende Gjæster
og glad ved Musernes Gunst!
Gid længe Din Esses Lue
kaste sit rødmende Skjær
mod Livets Aftenbue
og Stjærnernes stille Hær.

Winther svarer[1]) med at sige, han selv klarligt føler, hvor lidt han er Mester; han yder *Ploug* den rigeste Anerkjendelse og ender med at udtale:

Din Sang har, som Malmet, jo Klangen og Vægten,
den ligner jo ej min „blødagtige Smægten".
Din prægtige Hilsen, dens mandige Stemme,
skal jeg og mit Hjærte ret aldrig forglemme.

Dog — tilbage til Christian Winthers Hjem!

Han holdt stærkt paa, at Festdagene *der* skulde fejres; saa kom Fru Winthers Søstre med deres Familier,

[1]) Sml. Digtn. X, S. 63—64.

hvilket ellers ikke ofte var Tilfældet, og saa skulde der være Glæde. Ogsaa gjorde han Sit til, at Juleaften kunde blive saa festlig som muheligt, og han vilde da altid have Juletræ. Forberedelserne dertil begyndte allerede 14 Dage forud med Forgyldning af Nødder, osv. Naar saa Aftenen kom, naar Træet var blevet tændt og Fløjdørene ind til det bleve aabnede, var han altid forrest for at beskue det Altsammen og tog med den elskværdigste Glæde og Taknemmelighed mod den mindste Ubetydelighed. Stadigt var gamle *Kirsten*, en Hedebokone, der havde været *Henris* og *Idas* Barnepige, Familiens Gjæst ved den Lejlighed, hun spiste med ved Bordet, blev der i flere Dage og betragtedes ganske som hørende til de Nærmeste. Ved Juletræet fik *Julie* sit reglementerede Digt og en Buket Blomster, som Ingen uden Chr. Winther selv maatte overbringe hende; han gjorde dette paa en udsøgt ridderlig Maade, idet han ærbødigt og kjærligt kyssede hendes Haand. Han var ved saadanne Lejligheder synlig fornøjet, og der viste sig da, som saa ofte ellers, naar han var i sit Hjem, noget meget Barnligt hos ham. Til Julegaverne skrev han Deviser, af hvilke der findes mange rundt om i hans Digtsamlinger. Jeg afskriver her en ikke tidligere trykt til Digteren *Andreas Munch:*

Med en Muslingeskal.

(Juleaften 1862.)

Min Vugge stod paa Havets Dyb,
og fra en lille Pusling
jeg voxede blandt Fisk og Kryb
op til en fornem Musling;

thi paa mit haarde Panser sad,
lig Himlens Stjærner klare,
en mælkefarvet Perlerad;
men den mig bragte Fare.

Der steg en Mand til Havets Bund
og tog mig op paa Landet
og røved Skatten af min Mund
— han vilde ikke Andet.

Jeg blev et fattigt Kreatur,
men skal ej staa til Skamme;
thi Dannelse og Politur
jeg fik dog med det Samme.

Jeg har nu søgt en Kondition
og prise kan min Lykke:
det er en fin og pæn Person,
hos hvem jeg nu skal bygge.

Han følger Brages høje Kald
og nyder Yduns Gave;
det er den ædle norske Skjald
Andreas Munch, hin Brave!

Jeg gjemmer for ham i min Skal
Postmærker og Oblater,
naar skrives maa til *Johan Dahl*
og andre Potentater.

Man vil se, at *Munch* hørte til de faa Ældre, der kom i Winthers Hus; den Stadigste og mest Opofrende af disse var Maleren *Constantin Hansen*. Winther og han havde gjort hinandens Bekjendtskab vistnok allerede i 1831 paa et Dampskib, maaske dengang Chr. Winther rejste til Italien. Chr. Winther kjendte da ikke *C. H.;* han kom hen og talte til ham paa Tysk; paa dette Sprog meddelte de sig en Tid, inden de opdagede Landsmandsskabet. Senere fortsattes Bekjendtskabet — saaledes i *Chr. Petersens* Hus — og det var Chr. Win-

ther, som i Slutningen af 1832 fik *C. H.* til at tegne Titelvignetten til Studenterforeningens nye Visebog, hvor Amor og Bakkus sidde og vippe paa Minervas Spyd, medens hendes Ugle balancerer med Vingerne midt paa Spydstangen, for ikke at blive vippet af. — Gjennem *Monrads* kom Winther i endnu nærmere Berøring med *C. H.*, saaledes i 1846, da denne malede *Monrad;* Aaret efter besøgte *C. H. Monrads* i Vester-Ulslev og ved samme Lejlighed Chr. Winthers laalandske Familie. I 1846 blev *C. H.* gift, og Winther kom da i hans Hus. Efter hans eget Giftermaal holdt de to Familier Omgang. Den 28nde Nov. 1852 indlægge hans Hustru *Magdalene*, hans Søster *Alvilde* og *Constantin Hansen* selv i Fru Winthers Album et Blad med tre Sneglehuse i Akvarel; derunder staaer der:

Vor Langsomhed vi bede Dem tilgive.
Hvad kunde Snegle ikke sige, skrive
for Øjeblikket om det Relative?
Thi lige hurtig er for Evigheden
Lokomotiv- og Snegle-Fart herneden.
Er Venskab evigt — hvilket ej kan fejle —
saa ere vi for evig Deres Snegle.

Omgangen mellem disse Familier blev dog aldrig intim, da Fru *C. H.* ikke samstemmede med Winthers Damer. Winther kom ofte af sig selv til *C. H.*, ikke egentlig til Maaltider, men til Samtaler; dog blev Forholdet mellem de To — efter Fru *C. H.s* Mening — aldrig fra *C. H.s* Side et fuldkomment Venskabsforhold; „han var langtfra saa fri i sin Omgang med Winther som f. Ex. med *Marstrand* og *Skovgaard*“. Han følte stor Medlidenhed med denne Digterven, da han regnede ham for at være en ulykkelig Mand, og han vidste, det glædede ham og lettede

hans Stilling i Hjemmet, naar Fru *Julie* og *Ida* blev venligt behandlede, og *C. H.* omgikkes dem med udsøgt Opmærksomhed, skjøndt han ikke egentlig yndede Nogen af dem. Winther omtalte aldrig mundtligt sine huslige Sorger til *C. H.*, men foregav altid, at han var meget lykkelig. „Var det af Kjærlighed til *Julie* eller for at bevare Skinnet?", spurgte *C. H.* sig selv og svarede da: „Maaske bægge Dele!" Engang om Ugen — om Torsdagen — var *C. H.* i en Aarrække tilmiddag hos Winthers, og det vilde han gjærne; han nød Skjønheden, som var over Huset *der*, men mest Sammenkomsterne efter Maaltidet alene med Winther i dennes Stue, hvor han da med stort Talent og ud af en ægte Kunstnersjæl spillede Guitar for sin Vært, medens Røgskyer fra Tobakken omhvirvlede dem Bægge. Saa opfriskede de italienske Minder og Ungdomsæventyr, og Winther følte sig da meget glad ved Samfundet med denne fine Aand. Han skriver til *Const. Hansen:* „De er et af de elskværdigste Mennesker jeg kjender" [1]). „Hvilket fyldigt og rigt indre Liv lever De ikke, De, som er en sand Digter baade med Pensel og Plekter" [2]). „Jeg vil have Deres hele Venskab, som jeg nu troer, eller rettere sagt: som jeg veed, jeg har ejet det i lang Tid og i mit forfængelige Hjærte været stolt af" [3]). „Jeg glemmer aldrig og kan aldrig glemme den Taknemmelighed eller den Hengivenhed, som jeg skylder Dem, og som lever i mit Hjærte for Dem" [4]). *Const. Hansen* siger til Gjengjæld: „Deres Venlighed er en af de faa Solstraaler, som finde Vej til mig" [5]). De kom sammen, saalænge Winthers

[1]) Breve fra og til C. W., S. 119. [2]) Smsteds S. 122. [3]) Smsteds S. 157. [4]) Smsteds S. 222. [5]) Smsteds S. 130.

boede i Kjøbenhavn. Damerne *der* nød egentlig kun ved Middagsbordet og efter Te *Const. Hansens* Selskab; naar han sad blandt dem, fik han gjærne fat paa Blyant og Papir og fornøjede dem saa Alle ved at tegne morsomme Billeder. Blev Winther buden til *C. H.*, sagde han næsten altid Nej; begribeligviis vilde han nødig gaa ud, naar hans Hustru sad hjemme.[1])

I sin Hustrus Slægt havde Chr. Winther erhvervet sig Venner i sine Svigerinder. Fru *Laura Jensen* var død d. 12te April 1845, altsaa før hans Bryllup; hendes Minde besang han i et smukt Digt[2]), i hvilket det hedder:

Saa dejlig som hun var i Vaar,
nyfødt hun for Gudherren staaer
med hvide Englevinger;
udløst af Jordens Fangebaand
med Palmen i sin fine Haand
Velsignelse hun bringer.

Fru *Thora Petersen* stod i varmt Venskabsforhold til ham; han har skrevet flere Digte til hende[3]), og i det sidste af disse siger han til hende:

For trofast Venskab, som Du alle Dage
i Livet mig har viist, Du her modtage
mit Hjærtes Tak, med Ærlighedens Stæmpel.

Nogle af Chr. Winther under Mærket *T. P.* udgivne Oversættelser af franske Fortællinger ere foretagne af hende. Fru *Monrad* stod ham noget fjærnere; men dog vare de hinanden gode, hvorom der findes mange Vidnesbyrd i „Breve fra og til Chr. Winther“. Hun satte ham som Digter meget højt og sagde, at han ved sine Sange

[1]) Det Ovenstaaende hviler paa Fru *C. H.s* og Frøken *Jensine Smiths* Meddelelser til mig. [2]) Sml. Digtn. II, S. 57—59. [3]) Smsteds II, S. 1, 91, 93; X, S. 102—4; XI, S. 89, 91.

havde næret det danske Folks Liv. „Hvormange Tusender have ikke sunget Dine Sange og faaet inderlig Kjærlighed til Modersmaalet ved dem!“ [1]) Hun sagde om ham som Menneske: „Der er Faa, der veed, hvor inderlig god han er.“ — Til *Monrad* var Chr. Winther jo allerede i „*Wilster*-Striden“ kommen i et vist Forhold. Da *Monrad* i 1846 drager som Præst til Vester-Ulslev paa Laaland, skriver Winther Afskedssang til ham [2]), og jeg har allerede omtalt, hvorledes *Monrad* senere flere Gange griber ind i Winthers Liv. I den wintherske Familie var han ofte en klog og sund Raadgiver. Paa ham har Winther aabenbart tænkt, da han skrev Digtet „En Udvandrer“ [3]), og fra Ny Zeeland skriver *Monrad* til ham [4]): „Hver Dag, naar jeg slaaer Øjnene op, er Du den Første, jeg tænker paa. Du er mit Uhr. Sagen er, at Dit Portræt hænger lige over min Seng, og . . . jeg veed, at det er Morgenrøde, naar jeg kan skjelne Rosen paa Din Hat.“ Han kalder Winther sin *kjære Ven* og hans Hustru sin *trofaste Veninde* [5]). Til Gjengjæld beundrer Winther *ham*. Til hans Hustru skriver han [6]): „En saadan Mand som den, Du har, finder man ikke let Mage til . . . Skjøndt han er nok saa be- og over-læsset med Arbejde, saa er han i Stand til baade at erindre og iagttage alt andet Udenforliggende indtil den mindste Detail.“ Han tvivler ikke om, at *Monrad* altid *vil* Noget, „og at det maa blive noget Interessant, noget Alvorligt, derfor, synes mig, hans dygtige Personlighed . . . borger; med al sin Kraft forbinder han en

[1]) Breve fra og til C. W., S. 124. [2]) Sml. Digtn. II, S. 68. [3]) Smsteds X, S. 128—29. [4]) Breve fra og til C. W., S. 135—37. [5]) Smsteds S. 135 og 137. [6]) Smsteds S. 123.

stor Besindighed“ [1]). „Det er et mærkværdigt Menneske“ [2]). De talede altid meget livligt sammen; deres Forhold var dog „mere venskabeligt end intimt“.

Af ældre Venner, som Winther mistede i disse Aar, kan nævnes Pædagogen, Professor *Fr. Lange,* der d. 11te Febr. 1862 døde pludseligt paa Universitetet. Winther gik strax, da han hørte det, op til hans Enke, som saa spurgte ham, om han ikke vilde se den Afdøde. Winther blev urolig og nervøs. „Jeg har aldrig seet et Lig,“ sagde han, og snart efter forlod han hende. Han havde det ligesom *Goethe,* om hvem det vides, at han hverken kunde bekvemme sig til at besøge *Schiller,* da denne laa syg, eller til at se ham som Lig. Da *Falk* fortalte, at han havde seet *Wieland* som Lig og derved skaffet sig en ubehagelig Nat, bebrejdede *Goethe* ham det og sagde: „Hvorfor skulde jeg ved at se min Ven som Lig udslette det smukke Indtryk, jeg har af ham? . . . Jeg for mit Vedkommende ønsker at bevare et mere sjælfuldt Billede af mine Venner, end man faaer ved Synet af den sjælløse Maske. *Lewes* siger, at denne Tilbagetrukkenhed overfor Sygdom og Død ikke havde sin Grund i Ufølsomhed; det var snarere en overdreven Følsomhed end Mangel paa Medfølelse; hans fine Natur ængstedes for „Sindsbevægelsens *Slid*“, og han fandt ingen Tilfredsstillelse i „Taarernes Luxus“. Det Hæslige og Mørke forstemte ham; „det fordærver mig min Fantasi“, plejede han at sige. Just saaledes gik det Chr. Winther; det er, ligesom det var skrevet om *ham.* Han følte altid meget varmt for den Sørgende; da han saaledes i Rom 1855 fik det Hverv at melde Fru *Agier*

[1]) Breve fra og til C. W., S. 172. [2]) Smsteds S. 179.

hendes Faders, *Stefan Hegers*, Død, unddrog han sig ikke for det, men var saa bevæget derved, at han knap kunde tale; og Saadant var ham altid meget ubehageligt; Folk maatte ikke se Sligt. Derfor gik han — som f. Ex. *Walter Scott* — heller aldrig med til Begravelse. Engang fortalte han paa et af sine daglige Besøg i *Reitzels* Boglade: „Jeg har været til Begravelse; men jeg gik, før Talen begyndte. Min Ven, *Ludvig Bødtcher*, blev jordet. Jeg syntes, det var min Skyldighed at møde; men jeg rømte i Stilhed, saa hastigt jeg kunde. Jeg ynder ikke Begravelser. Tænk, jeg forsømte *Oehlenschlægers!*“ [1]). Den eneste Gang, han ellers vides at have indfundet sig til en Jordefærd, var, da Fru *Monrad* i 1871 var død; da tog han over til Nykjøbing og fulgte hende. Ved samme Lejlighed gjensaae han den By, hvor han „havde faaet sin første *Skole*tugt“ [2]); han sagde om den: „Den er ikke meget forandret, hvad Gader og Huse angaaer; men jeg kan omtrent regne mig til, at der ikke er nogen levende Sjæl tilbage af dem, som i Aaret 1815 gik i Frisegade eller Slotsgade eller paa Østergade“ [3]). —

Et Dødsfald, som — for saa vidt — maa have været en Lettelse for Chr. Winther og hans Hustru, indtraf d. 12te April 1866, nemlig Præsten *Werliins*. Der havde begribeligviis ikke været nogen Tilnærmelse mellem Winthers og ham; men *Henri Werliin* var dog et Slags Bindeled mellem dem. Efter at have forladt Faderen, havde han ikke i 7 Aar seet denne, uden en enkelt Gang paa Gaden, og da flygtede han for ham.

1) Se „Dannebrog“ 3die April 1898. 2) Et Udtryk i et Brev til hans Hustrus Søstersøn, Kommunelæge *Otto Petersen*. 3) Smsteds.

Da saa Bedstefaderen, gamle Malermester *Werliin*, døde i 1863, mødte *Henri* ved dennes Begravelse; men her gik hans Fader lige forbi ham uden at kjende ham. Næste Dag fik Sønnen imidlertid Brev fra ham, hvem det var blevet fortalt, at han havde været tilstede, og som nu udbad sig hans Besøg. Efter den Tid stod *Henri* i Forbindelse med bægge Forældrene, men følte en stor Lettelse, da denne Dobbelthed ved Faderens Død blev hævet[1]). Hvorledes dette Dødsfald virkede paa Chr. Winther og hans Hustru, vide vi Intet om. Maaske sagde han ved denne Lejlighed: „Hvor velgjørende er det ikke, at der er mere end een Stræng i vort Bryst, der kan klinge; kun derved kunne Dissonanserne, der ellers vilde bringe vort indre Øre til Fortvivlelse, lidt efter lidt opløses til den beroligende, rene Akkord“ [2]).

Winther levede meget i Minderne fra Ungdommen; han synger[3]):

Gaaer jeg i Skov ved Vaarens Tid,
og Dagen ret er lun og blid,
mig svæver huldt imøde
en Strøm af Duft fra Urt og Blad,
naar vaagnende i Duggens Bad
af Solens Kys de gløde.

Den trænger sig til Hjærtet ind
og vækker i mit stille Sind
hensvundne Tiders Billed,
og mangt et Minde, som laa gjemt
i Sjælens Dyb og næsten glemt,
staaer klart for Øjet stillet.

[1]) Hans egen Meddelelse til mig. [2]) Sml. Digtn. VIII, S. 28.
[3]) Smsteds X, S. 130—31.

Det er en Julegave, vistnok et Billede af Fensmark, han her takker for:

Den Gave, som ved Vintertid
en venlig Haand mig sendte hid,
den ejed Vaarens Kræfter;
den vakte af min Tankes Skjul
eet Minde fra min Barndoms Jul,
og tusend fulgte efter.

En Trolddom, ja, — men god og from,
som den fra Deres Hænder kom,
jeg lod den trøstigt virke:
jeg saae den stille Præstegaard,
hvor Barndoms Mindeblomster staaer,
jeg saae den gamle Kirke.

Og for mit indre Syn gik frem
en velkjendt Billedkres af dem,
som vandred bort til Freden,
og blandt dem alle *hun*, som bar
mig ved sit Hjærte, og som var
min gode Aand herneden.

Vær takket da for dette Syn,
der foer mig som et Tankelyn
til Sjælens Dyb fraoven;
det Alt fra Deres Gave kom,
der ejed samme Kræfter som
Vaarblomsterne i Skoven.

Til yderligere Belysning af hans Trofasthed mod det Svundne aftrykker jeg et hidtil ukjendt Brev, som han d. 25nde Juli 1853 har skrevet til sin Ungdoms-Bekjendt, Ejeren af Kjøbelev-Gaard Proprietær *Chr. Friis* (I, S. 237), gift med *Cathrine Ernsts* Søster:

„Kjære Friis! Naar Du seer paa Underskriften, vil Du maaske betænke Dig, om Du ogsaa kjender en saadan Person; endelig kommer Du til Besindelse og ud-

bryder: „Aa, her er Brev fra Christian Winther, denne Præstesøn, som besøgte os saa tidt, da han herhjemme skulde læse til teologisk Embedsexamen.“ Derpaa gaaer Du kjønt hen til Din Hustru og kysser hendes Haand og siger: „Dette er en Hilsen fra ham!“ Dig selv, kjære Ven, sender jeg et ærligt Haandtryk og Tak for al den Godhed og Venlighed, jeg har nydt i Din Kres; jeg tænker tidt med Vemodighed paa den Tid.

Dog nu til det egentlige Indhold af min Skrivelse! Du mindes maaske, at *Poul Møller* og jeg i Vinteren 1817—18 opholdt os i Kjøbelev. Din Kones Fødselsdag indtræffer nok i en af Vintermaanederne. Paa denne Dag besøgte vi Unge dengang Lille Kjøbelev, og *Poul Møller* bragte Din Kone en Papæske, som han selv havde sammenkludret; inden i samme Æske laa et Digt. *Hvis* nu Din gode Kone endnu har dette Vers, og, *hvis* hun kan finde det blandt sine Papirer, og endelig, *hvis* hun ikke har Noget imod det, saa beder jeg Dig ret indstændigt — naar Din Tid tillader Dig det — at tage en Afskrift deraf og sende mig den. Det vilde være mig saa inderlig kjært at bekomme dette lille Arbejde af vor *Poul* . . . . Dersom det nu ikke var altfor uforskammet af mig, vilde jeg endnu fremføre en anden Anmodning: Du erindrer vel, at i „*Krigens Tid*“, da der laa saamange Tropper paa Laaland og Falster, blev der engang forøvet et Snigmord paa en Officer ved Navn *H. M.* (?). Sagen blev — som jeg troer — aldrig oplyst. Vilde Du gjøre mig den Tjeneste i det Brev som jeg haaber at faa fra Dig, at optegne Hvad Du erindrer af denne Sag og dens *specielle* Omstændigheder, item give mig Underretning om, paa hvad Tid af Aaret

og i hvilken Egn Misgjerningen forøvedes samt ved hvilken Jurisdiktion Undersøgelsen blev ført. Du kan vel begribe, at *jeg* kun vil gjøre en æstetisk Brug af disse Noticer, at altsaa Rigtighed og Nøjagtighed har Intet at betyde. . . . . Det er forunderlige Tider, vi leve i; og, naar vi f. Ex. blot med *eet* Ord vilde optegne hver enkelt stor Begivenhed, Omvæltning, Opdagelse og Fremskridt i enhver Retning, som *vi* i vor Levetid have oplevet, saa vilde det fylde mange Ark. Nu, lev vel! Tusend Hilsener til Din Kone, til Din Gaard og Mark og Have og Skov! Hvor det vilde glæde mig engang igjen at se alle de Steder! Men det skeer nok aldrig. Præstegaarden gad jeg ikke se. Hils ogsaa bægge Dine Svigerinder, *Christiane* og *Thrine Ernst;* de bo jo ganske i Din Nærhed, omtrent *der*, hvor *Christen Jyde* boede. Lev vel! Din hengivne Chr. Winther.

Naar Du gaaer til Kirke, saa send en Hilsen fra mig til min Moders Grav.

Jeg husker nu først paa, at man om Sommeren ikke maa komme til en Landmand med Extra-Arbejde, ligesom man ikke maa besøge en Præst en Løverdag. Undskyld mig!" — —

Fra en langt senere Tid er følgende Brev, som altsaa i endnu højere Grad dokumenterer hans Trofasthed:

28nde Septbr. 1862.

„S. T.

Fru *Hanne Panduro*[1])!

Kjære Hanne! Med hjærtelig Tak for det tilsendte Portræt, sender jeg Dig, efter Aftale, ogsaa mit Kaart-

[1]) *Knud Sidenius's* Datter, gift 1857 med Pastor *H. R. Panduro*, dengang Kateket i Maribo. (Se „Efterladte Digte", S. 22.)

blad. Det er egentlig forkert; thi i dette Spil — som i saamange andre — er Damen altid Trumf.

Dit korte Besøg hos os glædede mig ret inderligt; gid det havde været lidt længer! Naar man pludseligt seer En af sine Kjære, og fra de Egne, hvor man forhen har levet og oplevet Saameget, vækkes der paa eengang saa mange Erindringer, at man næsten ikke kan blive færdig med at spørge. Det mærkede Du vel nok?

Jeg behøver ikke at ønske Dig: Lev vel; thi jeg syntes, jeg kunde se, at Du var glad og lykkelig, uagtet Skæbnen har tilskaaret Dig „haardt Brød". Hvis Din Husbond seer disse Linier, vil han sagtens forarge sig over den uvittige Spillen med hans Navn. Men han maa finde sig deri; det er egentlig en Hævn, jeg tager, fordi der — som Du nok kan begribe — saa ofte er spillet og gjort dumme Løjer med mit.

Jeg har stor Lyst til at gjøre Din Ægtefælles Bekjendtskab, og jeg — Din gamle Onkel — paalægger Dig, at Du bruger den Autoritet, som Du jo *naturligviis* har, og formaaer ham til at besøge os, naar han engang gjæster denne By.

Foruden til Hr. *Panduro* beder jeg Dig at bringe en Hilsen til Hr. *Bruun*[1]), *Inga*[2]) og *Jacobine*[3]) fra

Din hengivne

Christian Winther.

Mange Hilsener fra *Julie* og *Ida*."

[1]) Hendes S. 179 omtalte Svoger. [2]) Dennes Hustru, til hvem Chr. Winther har skrevet Digtet S. 22 i „Efterladte Digte". og endvidere det S. 24: „Til Dronning I.". [3]) Ogsaa *Knud Sidenius's* Datter, gift med Sagfører *Gulmann* i Maribo.

Saavel sin Glæde som sin Sorg — og allermest sine Minder — nød han helst alene[1]); og i Hjemmet var han jo ogsaa helst i sit Værelse og mellem sine Bøger; han kunde være henrykt og ret gotte sig, naar han fik en ny, god Bog i Hænde; saa kunde han sige som i „Annette“[2]):

Se Boghandleren mig skikker
Bøger her af første Sort;
han er sikker,
veed, min Taalmod er kun kort.
Dette Kammer, Lampens Lue,
en Cigar og en Avis,
jeg og Du, min søde Frue,
er det ej et Paradis?

Hvorledes han kunde nyde god Literatur, fremgaaer af følgende Udtalelse fra ham til *Henrik Hertz*[3]) d. 9ende Sept. 1858: „Du kan ikke forestille Dig, med hvilken Glæde jeg læste de Linier i Berlingske Tidende, som bragte os den Efterretning, at Du vilde forestaa Udgivelsen af et æstetisk Tidsskrift [„Ugentlige Blade“] og derved afhjælpe et „længe følt Savn“. Jeg sprang op af Stolen og løb op og ned af, eller — om Du hellere vil — *ad* Gulvet og rendte derpaa ind til min Kone, at hun ogsaa kunde glæde sig. . . . . Hvor det vil blive dejligt hver Uge at have Noget at glæde sig til!“ Er dette ikke en Mand, der kan nyde god aandelig Frembringelse, saa er der slet ingen saadan Mand til.

Selskabelighed laa i de senere Aar mindre og mindre for ham. Kunde han være tavs hjemme, saa var han det endnu mere ude. Han sagde med Folmer

[1]) Sml. Digtn. IX, S. 112. [2]) Smsteds V, S. 156. [3]) Breve fra og til C. W., S. 99—100.

Sanger: „Jeg mener, megen Talen, den baader ikke stort“ [1]). Ved et gemytligt Middagsselskab kunde han sidde udeltagende, uden for hele Stemningen, og, selv om han *der* drak noget Vin, kom Gemyttet kun en enkelt Gang frem. Meget blev ved saadanne Lejligheder sagt og gjort, som stødte hans fine Natur, og saa trak han sig tilbage. I sin Tid, da hans ægteskabelige Forbindelse med *Julie* forberedtes, havde han lært at blive forsigtig, naar han stod Ansigt til Ansigt med „Verden“. Overfor Fremmede var han meget tilknappet og formel, men altid — som der blev sagt om ham — „af fin Tone“. Om Selskabslivet sang han [2]):

Hvis Du vil fly fra Verdens Tant,
hvor Træthed kun Dit Hjærte fandt,
hvor Hverdagssladrens matte Fisk
blev daglig dækket Dig paa Disk,
hvor Mistro lurer paa Dit Fjed
og Nar kun troer paa Trofasthed;
hvis Du vil sky den vamle Færd,
saa fjæl Dig dybt bag Skov og Træer,
gjør Egen, Bøgen til Din Ven,
elsk Blomsten, der omdufter den;
en mosgroet Sten, den grønne Eng
Dig vorde Bænk og Hvileseng,
en lille Fugl paa løvfuld Gren,
en mørkblaa Sø, et Straa, en Sten,
den lette Hind, som paa Dig seer
med milde Blik, et Blad, en Fjer,
som sejler ned ad klare Bæk,
de røde Bær paa Hybenhæk,
den fjærne Klokkes Aftensang,
et Valdhorns længselsfulde Klang —
men fremfor Alt den dybe Fred,
den trygge Aftenrolighed,
vil styrke, læge balsamsødt
hvert Saar, som Livets Dolk har stødt.

[1]) Sml. Digtn. VII, S. 74. [2]) Smsteds V, S. 105.

Der tør Din Tanke sværme frit
og glemme Alt, hvad Du har liidt;
det smaaligt Usle svinder snart,
det store Omrids bliver klart,
forsonet glemmes Din Foragt,
og lutret straaler Livets Pragt.

Paa mangfoldige Maader varierer han saadanne Udtalelser om Naturen:

Er Sjælen mørk og Hjærtet sygt,
gak ud, hvor Herrens Hal er smykt,
og læs et Blad, udtyd et Straa —
Din Trøst staaer skrevet klart derpaa.[1])

Er mit Hjærte frisk og glad,
ænser jeg knap Rosens Blad
næppe Fuglens Sang i Skoven;
i det indre Jubelkor
svinder Himmel, Hav og Jord,
og min Tanke er forvoven.

Men, naar heelt min Sjæl er Nat,
miskjendt, haanet og forladt,
jeg kun hører Smertens Stemme —
flygter fra sit Fangebur
Tanken til Din Favn, Natur
for at døves der og glemme.[2])

Alt derude forstod han;

thi *det* mig mon forlene
den Gud, som mig har kaldt,
i Løndom at forene
mig med Naturens Alt.[3])

Dejligst former hans Naturkjærlighed sig i Sangen[4]):

Du, som har Sorg i Sinde,
gak ud i Mark og Lund,
og lad de svale Vinde
Dig vifte karsk og sund!

[1]) Sml. Digtn. V, S. 195. [2]) Smsteds I, S. 244. [3]) Smsteds III, S. 180. [4]) Smsteds VII, S. 208.

Gak over Høj og Dale,
og lyt ved Søens Glar
til Skovens Alvorstale
og Kildens muntre Svar!

Var Hjærtet fuldt af Klage
og brused Blodet vildt,
jeg gik mig ud at jage
det yndeligste Vildt;
det var ej Hjort og Hinder,
ej Terne eller Tjur,
det var med friske Kinder
den vilde, fri Natur.

Det er klart, at en saadan Naturelsker ikke kunde holde af Sommeren igjennem at sidde i Hovedstaden:

Byen kuer — ja, histude
Hjærtet kun sig hæve kan
i det Grønne, hvor de prude
Bøge spejle sig i Strand.[1])

Vi have allerede tidligere seet, at han med sin Familie ved Sommertide søgte bort fra Staden, og saaledes fortsatte han det mange Aar igjennem. De laa i de her omtalte Aar mest paa Strandvejen, engang i „Tolvkanten“, en anden i Maleren *Sødrings* Sted nær Svanemøllen. Han vilde dog helst have havt det meget mere landligt og mindre „villa-agtigt“ end *der*. Sit Ideal af en Sommerbolig har han fremstillet i Digtet „En Hytte“[2]):

Her gad jeg bo og bygge,
til jeg var træt og skulde dø,
bag Lindetræets Skygge
tæt ved den klare Sø.

Den Hytte, lav og lille,
med kalket Væg og Tag af Straa,

[1]) Sml. Digtn. III, S. 252. [2]) Smsteds II, S. 110—11.

bag Højen tryg og stille,
kan Stormen ikke naa.

Den snævre Have rummer
en Skat af Grønt og Blomsterduft;
fra Kuben Bien summer
ud i den varme Luft.

Tæt ved den blanke Rude
har Svalen klinet op sin Bo;
blødt ligger, som paa Pude,
i Eng den brune Ko.

Saa lunt i Lindens Grene
en Drossel sidder mangengang
sørgmodig og alene
med sig og med sin Sang.

Frisk dufter Kløvermarken,
Vildanden sejler med sin Viv,
og Fisken slaaer i Parken
imellem Blomstersiv.

Hen over bløde Høje
til fjærne Skov fra denne Vraa
ustandset kan mit Øje
i Fred og Vemod gaa.

Den svale Kilde rinder
hen mellem Sten og snakker smaat;
den vækker gamle Minder,
som gjør mit Hjærte godt.

Hvor ensomt og hvor stille!
Hvor fjærnt fra Verdens stygge Larm!
Her kunde Sangens Trille
let svæve fra min Barm.

Det er godt, at saadan „en Hytte“ seer bedre ud paa Frastand, end naar man boer i den. Han siger selv efter at have beskrevet en anden lille Bolig i Skoven[1]): „Det var en af de Pletter, om hvilke man saa ofte i en

[1]) Sml. Digtn. IX, S. 82.

vis Stemning kan falde paa at sige: „Her gad jeg bo og bygge!“; men det er dog sjældent rigtig alvorlig ment.“

Winthers holdt af at gjøre Skovture for sine Venner; men disse gjorde stor Forskjel paa, om det var ham eller hende, der indbød. Hun var den Rigeste; men hendes Skovture vare de tarveligste; til disse bænkedes man paa en firsædet „Kaffemølle“, havde en stor, tætpakket Madkurv med og spiste saa i det Grønne; paa Winthers Ture kjørte man Fire og Fire i Landauere, og saa var der forud bestilt Middag paa Bellevue. Fru Winthers vare i Almindelighed arrangerede den Dag, da hendes Mands Værelse „blev gjort foraarsrent“, hvilket var ham en ren Pestilens, som han maatte føres bort fra. Professorinde *Benny Rump*, født *Spang*, var engang med paa en saadan Tur til Raavad, hvor de „formelig saae Skoven springe ud“. Hun sagde senere, at, ligesom man maatte have været i Skoven med *Rump* for at kunne sige, man havde kjendt ham, saaledes gjaldt det Samme Winther. Derude var han fri og frisk, elskværdig og naturlig, lykkelig og hjemme. Han gik stille-glad om med *Julie* under Armen; men *hun* syntes undertiden at være gladere ved at have en Andens Arm, og hun passiarede ham vel meget derude. Sværmerisk var hun aldeles ikke, selv om hun kunde drive det til at sige, at „Høet duftede som Chr. Winthers Digte“.

En Sommer, da Winthers ikke laa paa Landet, havde de saakaldet „Stille Hyre“ — det vil sige: Droske; hver Dag efter Middagsbordet kom saa Vognen, og de kjørte ud; men Winther var ikke altid med, da han yndede Friheden for meget til saaledes stadigt at være bunden til en bestemt Tid.

Det var dog kun om Sommeren, han ønskede sig uden for Kjøbenhavn. *Christopher Sødring* sagde engang til ham: „De boer saadanne underlige Steder. De maatte jo hellere leje Dem en Bolig uden for Byen i en solvarm, smuk Villa med Have til“; herpaa svarede Winther, at han ikke for aldrig Det til Stadighed vilde bo uden for Byen. Han følte sig som rigtig Kjøbenhavner. Man mødte ham utrolig ofte rundt paa vore Gader, og om Efteraaret, naar han vendte tilbage til Hovedstaden, kunde han derved føle sig rigtig veltilpas. Med Omskrivning af et „Hun“ til et „Han“ og et „Moder“ til „Hustru“, kan man her citere Afdelingen „I Kjøbenhavn“ af Digtet „To Ord“:

Han paa sin Hustrus Fløjels Sæder
nu turde hvile sig i Fred
og maalte Byens Torv og Stræder
igjen med sine lette Fjed.

Han kunde atter læse Blade,
de store, mindre og de smaa,
og tidt, som før, paa Østergade
hel graciøse Hilsner faa.

Han kunde atter af Plakaten
paa Østergades Hjørne faa
Nys om Hvad i Teaterstaten
var værdt at tage Kjending paa.

Han maatte atter taale Luften,
der kom fra Østen, vild og hvas,
og spore svagt Resedaduften
om „*Hesten*“ paa den store Plads.

Han fulgtes tidt med *Ida*, og der var da mange Butiksvinduer at standse ved. Den opdukkende Fotograferekunst havde han stor Interesse for og indfandt sig meget

ofte hos Hoffotograf *Georg E. Hansen,* hvor han besaae de forskjellige Billeder — især de unge Damers — og selv ret tidt lod sig fotografere. Det Portræt af ham, han og hans Nærmeste syntes bedst om, er taget af *Striegler* og fremstiller ham i hel Figur med den lange, uldne, brungule Overfrakke, som han i mange Aar gik med, og som klædte ham saa godt. I sit Hjem benævnedes han paa dette Billede *Henri Quatre.*

Paa sine Spadsereture med *Ida* var han som oftest ledsaget af sin store Hund. Hans Kjærlighed til Hunde var usvækket til det Sidste. Ingen saadan holdt han vel mere af end den i „En Ven“ besungne fra Fensmark Præstegaard. Han fortalte sommetider, at den havde været saa musikalsk. Naar han strøg en lang Tone paa Violinen, saa hylede den en *lille* Sekund ved Siden af. I hans Digtning fik den Efterfølgere i *Murad,* i *Sultan* („To Venner“) og i Folmer Sangers Pudel.

Fra Slutningen af 1859 til sidst i 1860 udkom bindviis med halvanden Maaneds Mellemrum Chr. Winthers Samlede Digtninger. *F. L. Liebenberg* var ham behjælpelig med dette som med saamange andre Arbejder. Som Bibliotekar i Studenterforeningen havde *Liebenberg* gjort hans Bekjendtskab; *der* kom han tidt for at laane en eller anden Bog, og, naar denne ikke var hjemme, skaffedes den hurtigst muligt tilveje og bragtes ham, og, da Winther var meget tilgængelig for en lille Opmærksomhed, knyttede dette disse to Mænd til hinanden.

Det maa hævdes, at Winther havde megen Sprogkyndighed og paa dette Omraade kunde komme med sindrige Bemærkninger, som viste, hvor flittigt han havde gjennemgrandsket vort Modersmaal og hvor øm han var over dets Ret og smukke Brug. Blandt hans Efterladenskaber fandtes der ogsaa forskellige Optegnelser, han havde gjort, og som navnlig viste, hvor meget Etymologien interesserede ham og hvor omhyggeligt han studerede den. I „Breve fra og til C. W." findes der Exempler herpaa S. 214 og 216, hvor han — efter at have afledet forskjellige Ord — siger: „Undskyld min Dristighed og store Lærddom, hvorpaa jeg, hvis jeg vilde, kunde give flere forbavsende Beviser." Han kunde Tysk og Italiensk omtrent lige saa godt som Dansk og var saa temmelig hjemme i Fransk og Engelsk, hvilket sidste Sprog han lærte sig selv, da han var tresindstyve Aar gammel, og hans Udtale af det var ganske korrekt.

„Den nyere Retskrivning", som *Svend Grundtvig* havde gjort sig til Talsmand for, var Winther en ivrig Modstander af. Han spørger *Const. Hansen*[1]): „Har De i Berlingske Tidende læst *F. L. Mynsters* Indsigelse mod den nye Retskrivning, som Sv. G. & Ko. vil paatvinge os? *Han* [*Mynster*] er vred, dog ikke nær saa gal i Hovedet som jeg selv. *Kunde* jeg, saa skulde jeg vadske Hovedet paa disse Herrer. Men jeg er en Stakkel. „Vad Sv. Gr. angår, så værken vil jeg ændse eller kan jeg indse tron på, at han er helt en helt i sprogvidenskaben", etc., etc." Med Glæde udbryder han to Aar efter[2]): „Prof. *Rovsing* har sendt mig en Bog

[1]) Breve fra og til C. W., S. 190. [2]) Smsteds S. 206.

om „Retskrivnings-Spørgsmaalet“ [1]), som i Eet og Alt har mit fulde Bifald. Jeg kan ikke Andet. Alt i Forvejen havde jeg efter fattig Ævne tænkt mig næsten det Samme, som han her med knusende Overlegenhed klarligt beviser.“ Til *Michael Rosing* skriver Winther [2]): „Deres Retskrivning, som er mig gamle Person saa lidt tiltalende, har undertiden generet mig, f. Ex. *saa* (saae), *for* (foer), *ved* (veed), har hist og her tvunget mig til at læse om igjen.“ — Sit Resultat udtaler han saaledes [3]): „For mig maa vor Retskrivnings-Komité gjøre sig saa lystig, som den vil. Jeg tvivler ikke om, at de lærde Kræfter, der have samlet sig om dette Anliggende, jo ville hidføre et godt Resultat. Kun maa man ikke forlange, at *ældre* Forfattere skulle tiltræde en saadan Omordning, og endnu mindre, at deres Arbejder, f. Ex. ved nye Udgaver, skulle optage den nye Retskrivning. Det vilde være at berøve dem Endel af deres karakteristiske Fysiognomi. Tilbagevirkende Kraft skal Sligt ikke have; men Forandringen maa fremgaa som en Naturnødvendighed, næsten af sig selv, og *kun* begyndes og optages af den yngre — maaske endnu ufødte — Slægt. Det er *min* Mening om den Sag!“

Af det Foregaaende vil det let kunne sees, at det ikke var Mangel paa Kundskab til det danske Sprog, der bragte Winther til at søge *Liebenbergs* Hjælp; det var snarere hans daarlige Syn.

Flere Gange, naar han under Udgivelsen af „Samlede Digtninger“ gjennemlæste sine tidligere Arbejder,

[1]) „Retskrivningsspørgsmaalet i dets Forhold til Literaturen og Folket“. Som bekjendt bekæmpede *R.* ivrigt „*Sv. Grundtvig* & Ko.“. [2]) Breve fra og til C. W., S. 223. [3]) Smsteds S. 170.

sagde han til *Liebenberg:* „Jeg forstaaer slet ikke, hvor jeg har faaet Det eller Det fra; jeg synes ikke, jeg selv kan have fundet paa det, for det er dog virkelig godt.“ Man paastaaer jo, det er karakteristisk for Genierne ikke at gjenkjende Det, de selv have frembragt. Winther havde i saa Henseende Forgængere f. Ex. i *Byron, Goethe, Voltaire* og herhjemme i *Grundtvig*.

Han var meget akkurat med sit Arbejde. I et utrykt Brev til *Chr. Petersen* siger han, rigtignok i en spøgende Form, men dog for Alvor: „Jeg retter mig *altid* strikte efter Kontrakter, Overenskomster, Fordringer og Akkorder, Konventioner, Pagter, Afslutninger — og Aftaler.“ Skulde han have en Bog ud, kom han altid med Manuskriptet til *Bianco Lunos* Bogtrykkeri og bad om bestemt at faa opgivet, hvor meget det vilde fylde paa Tryk. „Men jeg vilde rigtignok gjærne have det at vide imorgen — lad os sige Kl. $1^1/_2$.“ Og saa kom han altid præcist til den fastsatte Tid. Til Trykning afleverede han ufravigeligt sine Manuskripter rene og klare, og paa Indholdet rettede han aldrig senere i Korrekturen; han og *Søren Kierkegaard* vare de fordringsløseste Forfattere, dette dygtige Bogtrykkeri, der altid var i Tjeneste for *Reitzels* udmærket noble Forlag, havde med at gjøre. *Fr. Paludan-Müller* og *C. Hauch* blev ved med at sætte Nyt ind i deres Korrekturer, selv om de fik 20 saadanne. Een ufravigelig Fordring havde Chr. Winther, den nemlig, at hans egne digteriske Frembringelser skulde iklædes gotiske Typer. Han hadede de saakaldte „latinske“ Bogstaver. Om *Liebenbergs* Udgave af *Schack Staffeldts* Digte siger han[1]): „Skade, at den ikke er til at læse

[1]) Breve fra og til C. W., S. 95.

for En, der kun kan læse Fraktur." Til *Const. Hansen* skriver han[1]): „Er De med at reformere vor Ortografi? Selv om jeg fuldkommen indsaae de Forandringers Rigtighed, som ville blive foreslaaede, saa vil jeg dog aldrig indlade mig derpaa. Jeg veed, at Alt, hvad jeg da skrev eller lod trykke, vilde forekomme mig som noget Fremmed, som ikke værende mit Eget. Dette er næsten Tilfældet, naar jeg stundum har seet mine Vers trykte med de saakaldte latinske Typer, som jeg ikke kan lide. Jeg holder paa Frakturen; den har noget for mig mere Gemytligt. Men den latinske Trykskrift skal ogsaa paatvinges os af mange Grunde, men især for at imødekomme Svenskerne." Winther sagde engang, at han vilde gjøre det til en testamentarisk Bestemmelse, at hans Bøger altid skulde trykkes med gotiske Typer. Hans Forlægger indvendte da, at det jo dog kunde blive saa almindeligt at trykke Alt med „latinsk Skrift", at det vilde være underligt og upraktisk at benytte de gotiske. „Jamen saa i alt Fald saa sent som muerligt!", var Svaret. Han lod dog selv sin „Dansk Lyrik" trykke med latinske Typer; men maaske han her maatte rette sig efter Forlæggerens Ønske.

Sine „Samlede Digtninger"s Udgivelse havde han stor Glæde af; de gik rask fra Haanden i Bogladerne[2]), og Pressen modtog dem med eenstemmig og betydelig Anerkjendelse. I „Dansk Maanedsskrift" 1861[3]) skrev *C. Rosenberg*, da Værket var sluttet, „en literærhistorisk Skildring" af Chr. Winther, som jeg maa nøjes med at henvise til, da den er altfor udførlig til at refereres. Baade denne og *Georg Brandes'es* Karakteristik af Win-

[1]) Breve fra og til C. W., S. 169. [2]) Smsteds S. 154. [3]) II, S. 210—93.

ther som Digter ere saa smukke, gode og vistnok udtømmende, at de gøre et Forsøg i den Retning fra mig overflødigt; jeg vilde ikke kunne yde noget væsentligt Supplerende til Det, disse to Kritikere her have frembragt, eller noget saa Godt. Trods den Dygtighed og Anerkjendelse, hvormed de ere skrevne, var Winther ikke glad over dem; det var ham næsten uudholdeligt at blive gjort til Gjenstand for offentlig Kritik, selv om denne var nok saa velvillig. Da han læste, at *Rosenberg* stillede ham og *Julie* sammen med *Petrarc* og *Laura,* sagde han: „Hvor vilde jeg dog ønske, de vilde lade være med at dissekere mig og Mit, indtil jeg engang er død og borte!" *Julie* følte sig derimod øjensynlig glad ved denne offentlige Præsentation. Tog Kritikerne fejl, kunde det aldrig falde Winther ind at berigtige det Gale; men han ærgrede sig derover, saaledes engang, da Tyskeren *Theodor Mügge* havde forvexlet ham med *Henrik Hertz* og kaldt ham en gammel, døv Mand, hvilket var saa meget mere urigtigt, som han dengang altid havde havt en skarp Hørelse. Hvad de slette Kritikere forresten meente, var ham temmelig ligegyldigt; „lad dem „pølsesnakke", de gjør hverken Ondt eller Godt", sagde han[1]); „hvordan prostituere de sig ikke, baade ved Selvbehagelighed og — ved Uvidenhed." —

Da Winther begyndte at udsende sine „Samlede Digtninger", sænkede der sig dybe Skygger over ham; hans Syn svækkedes nemlig i en meget foruroligende Grad. I Nov. 1859 siger han[2]): „Jeg skriver næsten iblinde, saa usle ere mine Øjne nu," og d. 28nde Marts

[1]) Breve fra og til C. W., S. 209. Se ogsaa smsteds S. 163—64.
[2]) Smsteds S. 102.

1863[1]): „Min Blindhed er allerede kommen til et saadant Stadium, at jeg kun kan læse den største Korpus og dette endda kun med en skarp Lupe.“ I et Brev til Grev *Snoilsky* skriver han d. 1ste Nov. 1864: „Om mig selv taler jeg ikke gjærne. Jeg bliver dagligen mere og mere blind, men har det forresten i mit 69nde Aar ganske godt. Jeg har efter Bestilling af et Forlag foranstaltet en Samling af lyriske Digte af danske Poeter fra *dette* Aarhundrede. Dette Arbejde har optaget den Tid, jeg kunde anvende derpaa, nemlig de lyse Dagstimer, næsten hele Sommeren . . . Item har jeg oversat og udgivet en Samling „Nygræske Folkeæventyr“. Item har jeg læst Korrektur paa 5te Oplag af „Hjortens Flugt“.“ Han bad sine Venner, der sendte ham Breve, om at skrive store Bogstaver, skrevne med en bred Pen; thi ellers kunde han ikke tyde dem. Der blev læst højt for ham; men han siger[2]): „Da jeg ikke kan *nyde* Hvad der *forelæses* mig, navnlig ikke digteriske Værker, saa sank jeg lidt efter lidt hen i en literær Uvidenhed, som just ikke var behagelig.“ Han sagde med *Goethe*, at alle Onder, som vansirede hans Legeme, fordærvede hans Fantasi. Hvad han digterisk vilde frembringe, maatte han diktere, og i dette Øjemed indfandt sig daglig hos ham en Underofficer, som saa skrev, medens Winther gik op og ned ad Gulvet og af og til talede.

Som Øjensvækkelsen stærkt tog til, tog Hørelsen paa eengang af, og allermest generede og afsondrede dette ham. I et Brev til *Ploug* skriver han paa denne Tid (2den Aug. 63): „Jeg er syg, vov, daarlig, jammerlig,

[1]) Breve fra og til C. W., S. 114. [2]) I et Brev til Frøken *Christine Daugaard;* meddelt mig af hende.

usel, elendig." Naar der nu var en større Kres samlet i hans Hus, satte han sig hen i en Krog og bad om, at Ingen i mindste Maade vilde tage Notice af ham. „Betragt mig endelig, som om jeg ikke var tilstede!" sagde han altid. Hans Læge og Ven, den ædle *Emil Hornemann,* vilde gjærne have ham op til en Øredoktor; men Winther var bange herfor og afslog det bestemt, indtil *Hornemann* en Dag kom og sagde: „Nu er det aftalt med Professor *Schytz;* han venter Dig iformiddag. Du skal ingen Instrumenter have i Øret." Winther maatte da afsted, og efter et Par Dages Forløb fik han sin Hørelse tilbage, hvilket han viste sig yderst taknemmelig og lykkelig over. Det viste sig, at han ved Badning havde faaet Vand ind i Ørene, hvilket havde udviklet en Hævelse, der havde taget Hørelsen fra ham.

Men Synet blev stadig svagere og svagere. Hans Nedtrykthed derover brød ud i rørende Vers. Saaledes synger han[1]):

I Blindhed famled jeg paa hine Strænge,
som jeg saa ofte bragte til at klinge,
og som min Tanke fik paa deres Vinge
til let at svæve over Danmarks Vænge.

Forgjæves! — Jeg paa Væg lod Citren hænge,
afbrudte Tanker blev det kun og ringe,
som nu maa vente paa Hvad Tid vil bringe;
men ak, det varer vistnok meget længe.

Thi jeg er sunken i en Dødsens Dvale;
mit Øre vækkes ej af Musens Stemme,
naar hun med *Kildens* Vand mig vil husvale;
og naar hun banker paa, jeg er ej hjemme.

Atter synger han[2]):

[1]) En Samling Vers, S. 48. [2]) Smsteds S. 50.

Dengang jeg *saae* — det Eneste, jeg kunde,
det Eneste, der syntes mig at lykkes,
var Sangen jo, som ganske nu mig tykkes
i Sløvhed og i Mulm at gaa tilgrunde.

Tilgiv mig da, at mine Taarer runde
ved Tanken, at jeg aldrig mer skal trykkes
i Musens Favn og aldrig mer omskygges
af Sangens eviggrønne, friske Lunde.

Kun Lidt jeg var — ej Andet er tilbage
end en ustyrlig Trang til Suk og Klage,
som Savnets tunge Vægt dog ej kan lette.
Seer Du ej selv, hvor mine Vers er slette?

Kirkefaderen *Tertullian* fortæller om *Democrit*, at denne var af en saa forelsket Natur, at han af Ærgrelse over sin altfor store Øjenslyst stak sine Øjne ud. Der havde vel været Tider, da Winther kunde have havt Lyst til det Samme; nu elskede han trofast kun Een, og hende vilde han gjærne se; endnu kunde han synge til hende[1]):

Endskjøndt halvblind jeg om maa famle,
forstaaer mit indre Syn at samle
de kjære Træk og se dem klart;

men han aner, at det snart vil blive anderledes, og i denne Stemning skriver han til hende sit skjønne Digt:

I Skumringen[2]).

Gaaer jeg ved Din Side gjennem Skoven,
sidder jeg hos Dig paa Strand ved Voven,
mens det Blaa sig hvælver huldt foroven,

aander jeg det Grønnes Duft i Strømme,
hører jeg mod Bredden Bølgen svømme,
ak, som fordum vakte søde Drømme; —

men det hele skjønne Landskabsbilled
viser sig, skjøndt klart i Livet stillet,
for mit Blik forvirret og forvildet;

[1]) En Saml. Vers, S. 41. [2]) Sml. Digtn. X, S. 25.

ak, da sniger Vemod, fuld af Smerte,
fulgt af Bitterhed, sig i mit Hjærte;
thi jeg aner: *slukt* er Synets Kjerte.

Kummerligt og mat jeg flytter Foden,
ængster mig for Stenen og for Roden,
sky, usikker stirrer jeg imod den.

Øjet er ej mer en tro Veninde,
som mit Fjed lod sikkert Fæste finde, —
jeg med Vold maa holde Taaren inde.

Naar en Sommerfugl har mistet Vingen,
lænkebunden som i Slaveringen
kryber den i Mulm og sees af Ingen.

Saadan jeg kun langsomt nu kan kravle;
dunkle Minder træge Tanker avle,
fyldt er snart mit Regnskabs sorte Tavle.

Treven, lig et Lastdyr under Aaget
vader som i Dynd jeg gjennem Sproget,
og min Tanke er saa dum og taaget.

Lever jeg, da veed jeg, Tiden kommer,
da jeg ikke mer kan se en Sommer
med dens grønne Skov, dens Rosenblommer;

da jeg Solen ej kan se at gløde,
da mig Kunstens Værker ere døde,
da mig intet venligt Blik kan møde.

Naar sig Alting da i Nat vil gjemme,
er Dit Haandtryk og Din kjære Stemme
snart det Eneste, jeg kan fornæmme.

Han er saa bedrøvet, at han siger: „Mine Suk jeg kan ej tælle“ [1]). Naar han famlede rundt paa Gaden, kunde kan ikke kjende Nogen. Blandt dem, der saa, naar de mødte ham, talede til ham og fulgtes med ham, var *Phister*. Chr. Winther havde i sin Tid været aldeles henrykt over nogle Scener af *Holbergs* „De Usynlige“, som denne

[1]) Sml. Digtn. X, S. 28.

Skuespiller havde udført sammen med sin senere Hustru, og navnlig over en Replik, som Harlekin (*Phister*) havde sagt til Leander, der paastod, at han aldrig havde seet den Pige, han elskede: „Har Herren da ey heller seet hendes Kaaberstykke?“. Denne udhævede Winther i det Uendelige, og, naar de nu gik sammen paa Gaden, sagde *Phister* ikke saa sjældent: „Det var da en nydelig Pige, *der* gik forbi.“ Winther svarede vemodigt: „Ja, jeg kunde jo ikke se hende!“, hvorpaa *Phister* spurgte: „Har Herren da ey heller seet hendes Kaaberstykke?“, hvilket Spørgsmaal altid bragte Winther til at le.[1]) —

I sin mørke Periode havde Winther foruden det tidligere Nævnte formaaet at udgive „Nye Digte af danske Digtere“ (1862) og „Efterladte Digte af *Aarestrup*“ (sammen med *Liebenberg*, 1863); han oversatte den poetiske Del af *Tschudis* „Dyrelivet i Alperne“ (1860), *Heibergs* „Nordische Mythologi“ (1862) og „De smukkeste Æventyr af Tusend og een Nat“ (1863). Sine Antologier gav han et i Hovedet foretaget løst Udkast til, og saa udarbejdede *Liebenberg* Planen. Sine Oversættelser — hvoraf der i Aarenes Løb er udkommet mange — besørgede han altid selv, og det er fuldstændig usandt, naar der flere Gange er sagt, at han lod Andre gjøre disse Arbejder og saa satte sit Navn derpaa. Han var saa samvittighedsfuld og omhyggelig med Hensyn til Hvad han paatog sig, at han aldrig vilde have kunnet indlade sig paa slig Humbug. I de Aar, hvor han næsten ikke kunde se, formaaede han dog ved Hjælp af sin stærke Lupe at skjelne Bogsta-

[1]) *Phister* har selv fortalt mig dette.

verne, og saa dikterede han den før omtalte Underofficer Oversættelsen.

I 1860 indfandt Chr. Winther sig en Dag hos *Exner*, med hvem han aldrig før havde været i personlig Berøring, men hvis Billeder i høj Grad havde tiltalt ham, fordi de saa ganske svare til *den* idylliske Del af Winthers Digterbegavelse, der har skabt „Træsnittene". Han har maaske tænkt paa *Exner*, naar han i „Episode af et Familieliv" taler om „de Billeder, som fremstille Scener af det lavere Folkeliv, der fulde af djærv Kraft og skalkagtigt Lune ved saamangen dygtig Kunstners Pensel træde os imøde med slaaende Sandhed og altid ere os saa tillokkende." *Høyen* fortalte, at, da han engang i 1854 kom ud med Christian Winther fra Det sixtinske Kapel, sagde Digteren: „Ja, veed De Hvad: naar *jeg* maa faa *Exners* Billeder hjemme paa Galleriet, saa maa *De* for mig gjærne beholde *Raphael.*" Winther greb mest Stemningen og Ideen i et Maleri, Motiverne fængslede ham, men Udførelsen kunde han ikke med Sikkerhed bedømme. Selv sagde han, at han ikke havde rigtig Forstand paa Malerier og Skulpturer[1]). Med en Kunstner talede han om alt Andet end Kunst, hvorpaa han ikke vovede at indlade sig[2]). Dog havde han det ægte Kunstnerøje, for hvilket vist Intet i Kunstens Verden er heelt fremmed. Vist er det, at han elskede Malerier, og aarligt glædede han sig til „den dejlige Udstillingstid"; da var han næsten hver Dag Gjæst paa Charlottenborg og saae Alt grundigt igjennem. Engang stod han *der* foran et Maleri af *Kiærskou*, og i det Samme kom *Høyen* forbi. „Jeg staaer og glæder mig over det,"

[1]) Breve fra og til C. W., S. 172. [2]) Smsteds S. 156.

sagde Digteren. „Kjære Christian Winther!“, raabte *Høyen* leende, „det er noget forskrækkeligt Stads!“ Herover blev Winther meget fornærmet og talede senere med stor Kølighed om „den akademiske, kunstkloge *Høyen*“, ja, i et Brev fra 1872 siger han: „*Høyen* var — idetmindste ifølge *min* Erfaring — ligesaa hensynsløs og plump, som indbildsk og hovmodig!“

Men jeg kom bort fra Chr. Winthers Besøg hos *Exner!* Hans Ærende var, at de i Forening skulde udgive en Billedbog for Børn. *Exner* svarede: „Det har jeg slet ikke Stof til“; men Chr. Winther pointerede stærkt: „Jo vist har De saa, naar De blot *vil.*“ Saa sendte Winther *Exner* følgende hidtil utrykte Digt:

Den 8. August 1860.

Til *J. Exner!*

Du, som i Din Begejstrings Ild,
hvis Sandhed aldrig svigter,
ved Skygge, Lys og Farvespil
et yndigt Liv os digter;

som med elskværdigt Skjælmeri
fremtryller mangen Scene
med Følelser og Tanker i,
solklarede og rene;

veed Du ej nok, at det er Tid
at digte og at synge,
mens Dagen ret er lang og blid
og Blomster staa i Klynge?

Thi, kommer Kulden, mørk og grum,
og Storme frem sig trænge,
da sidder Sangens Fugl jo stum
og lader Vingen hænge.

O, tag Dit Kul, Din Blyant, frem,
og digt af alle Kræfter,
og lad mig se de Blade — dem,
min Sangfugl længes efter.

Det hjalp! Saa tog *Exner* fat, han tegnede, og Winther skrev Vers dertil. Engang imellem blev Digteren gnaven, naar *Exner* foreslog ham at omarbejde Noget; Winther udbrød da vredt: „Nej, jeg *gjør* det ikke! Jeg *kan* det ikke! Hvor kan De tro, jeg vil indlade mig derpaa!“ Det var imidlertid kun forbigaaende Brydninger, Resultatet blev smukt og Forholdet mellem de to Nærbeslægtede fremdeles venligt.

At Winther kunde blive vred over *Exners* Forslag til Forandringer i hans Vers, var rodfæstet i hans Natur. Enhver Indgriben i hans eget eller Andres Arbejder var ham højligt imod. Sine Melodier til „Verner“ udgav *P. Heise* under Titelen „Verner og Malin“; det affødte følgende Brev fra Chr. Winther: „Højstærede! De sendte mig igaar et Hefte, der indeholder syv Kompositioner med en Text, hvis Titel er „Verner og Malin, Romancer af Chr. Winther“. Jeg vedkjender mig hverken denne Text eller dens Titel.“ [Slutningen mangler.][1])

Det følger, saa at sige, af sig selv, at det var Winther næsten modbydeligt, da *M. V. Brun* fandt paa at dramatisere „Hjortens Flugt“; men han kunde ikke forhindre det. *Brun* har selv i Ugebladet „Nutiden“[2]) givet en Skildring af, hvorledes han i Anledning af sin Plan kom til Winther, og hvorledes denne fik levende Interesse for Planen og tilskyndede *Brun* til at gjennemføre den. Winther skal nu have været saa ilter, at han om Aftenen efter Kl. 11 paa Folketeatret søgte den skrivende *Brun* og medbragte en Flaske Rødvin og Smaakager, og han foreslog endog, at de To broder-

[1]) Denne Kladde paa et løst Stykke Papir fandtes mellem Winthers Efterladenskaber. [2]) 1887, Nr. 581.

ligt skulde drikke sammen af Flasken, hvis der ikke var Glas at faa til Afbenyttelse. Nu læste *Brun* Det, han havde frembragt, og Winther var meget tilfreds. Først Kl. 2 gik han; men senere kom han ofte tilbage ud paa Natten og medbragte Konfekt, en halv Flaske Champagne, Frugt, Likør og fine Cigarer. Han var stadigt meget tilfreds med *Bruns* Værk, og, da Stykket blev opført d. 17de Jan. 1866, sad Winther med hele sin Familie nede i Parkettet paa første Bænk, og fra denne hørte man flere Gange en livlig Applaus. Saaledes fortæller *Brun;* men, ligesom det Billede, der her tegnes af Winther, er lidet overensstemmende med Virkeligheden, saaledes maa alt Dette efter *Henri Werliins* Udsagn til mig „med et mildt Udtryk kaldes fuldstændig fri Fantasi — og aldeles ikke Andet“. Sandheden er, at Winther ikke vilde have det Mindste med det Hele at gjøre. Da Bearbejdelsen under Titelen „Svantevits Datter“ blev opført paa Folketeatret, sendte *Brun* endel Fribilletter til Winther; men denne vilde paa ingen muelig Maade hen at se Komedien; hans Hustru med Søn og Datter, Overlærer *Petersens* og Flere af Familien gik til Forestillingen, og, da de efter denne kom tilbage, sagde *Petersen* ironisk: „Det skulde Du rigtignok have seet! Det var virkelig et dejligt Stykke!“ Winther ærgrede sig da meget. —

I sin Vanmagt havde han faaet Smag paa at fortsætte med Texter til Billeder for Børn, og i 1863 udgav han i Forening med *Constantin Hansen* et saadant Arbejde. Men i Slutningen af det samme Aar blev han ganske anderledes greben af andre Følelser, som vaktes ved vor dengang udbrudte ulykkelige Krig. Hele hans

Hjem var ganske optaget deraf. Ved de selskabelige Sammenkomster, som Torsdag Aften og Søndag Middag og Aften fandt Sted *der*, maatte de Unge pille Charpi, og Damerne strikkede fra Morgen til Aften Uldtøj, som Soldaterne skulde have. Fru Winther var altid, og blev nu end mere, en Hader af Tyskerne. Hun taalte ikke at høre deres Sprog, og, naar hun paa sine Rejser efter den Tid tog igjennem Tyskland, maatte hendes Familie altid sørge for at skaffe en Separat-Kupé, forat hun ikke skulde komme i Harnisk og altfor højt udtale sig om Tyskernes Uretfærdighed imod os Danske. —

Chr. Winther, der jo dagligt havde sin Gang paa „Fædrelandet"s Kontor, blev i Krigsaaret med Eet — stik imod sin Natur og sit Princip — Politiker. Hans Forbitrelse mod vore Fjender var saa stor, at han sagde: „Fanden og Tyskerne kommer ud paa Eet" [1]). I „Fædrelandet" skrev han en Mængde Sonetter, og hans „Brogede Blade" indeholde endnu flere Udtalelser paa Vers fra den Tid. Her mærkede man ret, han ikke var i sit Element; man havde ondt ved at kjende ham igjen, og det Meste var mislykket. Han synger [2]):

Riv Strængen af Din Lyra — den maa hvile —
til Buestræng den bedre nu kan passe.
Gaa hen og smed af Plektret rigtig hvasse,
fjærntrammende og vingelette Pile!
Mag Dig en Hjælm af Lyrens faste Kasse,
at, som de Andre, Du til Kamp kan ile.
Det er ej Tid at sukke nu og smile,
Du kan faa meget bedre Ting at passe.
Dog — trøster Du Dig til ved Dine Toner
at hærde Hjærtet hos vor lille Skare
og kaste Skræk paa Tyskens Batailloner,

[1]) Breve fra og til C. W., S. 137. [2]) Sml. Digtn. X, S. 109.

saa syng! — Da har en Post Du at forsvare.
Det før er seet, at Sang kan ryste Troner
i Harmoni med Rifler og Kanoner.

Til Erato synger han[1]):

Hvad vil Du mig? Hvor kan Du tro, det sømmer
sig nu at slaa saa bløde, kjælne Strænge,
at svæve sødt som Bien over Enge
med Kvad som Lærkens, der paa Ætren svømmer?
Hvad vil Du her? Jeg troer forsand, Du drømmer.
Har Du ej seet, Stormskyerne sig trænge
tæt over os? Har Du ej seet, hvorlænge
i harmfuld Smerte hvert et Bryst sig ømmer?
Ved Skibbrud ej man synger over Skroget.
Sæt Noder, Du, for Hornet og Trompeten,
ifald Du ellers troer, det hjælper noget.
Lad nu Din Lyre hænge sløv i Stumhed!
For sidste Gang Du i min Haand har seet den,
hvis Danmark synker, knust ved Vold og Dumhed.

I fem Sonetter paakalder han Hjælp fra „en vis Mand“ ɔ: *Carl den Femtende*[2]):

Men se, Din gode Nabo vil man fælde.
Han forhen sprang og knejsed som en Fole,
nu ej han lappe kan sin vendte Kjole,
ej sine Buxer — med Respekt at melde.

Et Blink fra Dig, og Mulmet vil forjages,
vort Hjærte lettes for al Ve og Vaande,
og over Danmarks Sletter vil det dages;
naar da i Fred vi Friheds Luftning aande,
skal til Din Ære Harpen atter tages
og Brages ædle Kunst os gaa tilhaande.

Disse Sonetter affødte i „Dagbladet“ for d. 28nde Oktbr. 1863 et Svar af *Frederik Bøgh*[3]), som bebrejder Winther hans Modløshed:

[1]) Sml. Digtn. X, S. 111. [2]) Smsteds S. 105—8. [3]) Se dennes „Efterl. Arbejder“, S. 79—81.

Langt smukkere det var, end lydt at klynke,
om Du i Harpen greb, saa Hjærter trange
af Dine Toner Modet kunde fange,
ja, Liv og Ild, at Suk de maatte ynke.

Der siges endvidere:

Og, om end nok saa klarligt vi erkjender,
der er en Ven, med hvem vi helst gad leve,
hvem glad vi rakte bægge vore Hænder, —
foruden Blu dog endnu ej vi bleve,
at uindbudt paa Døren vi ham render
med myge Lader og med Tiggerbreve.

Samme Dag indeholder samme Blad Følgende, om hvilket Redaktionen siger, at den fuldkomment deler dets Stemning og er sikker paa, at den vil finde Tilslutning hos alle Danske, der have Følelse for deres egen Ære og deres Fædrelands Værdighed:

Til Christian Winther

i Anledning af Digtet „Til en vis Mand“.

„Fy, Landsmand, hvilke stygge Viser!“

Hvad er det dog for et Digt, der her bydes det danske Folk og „en vis Mand“! Hvad er det dog for en Tone, der klinger gjennem dette Digt, der i det danske Folks Navn taler til tvende Nabofolks Konge? Er den danske Mand efter Treaarskampen mod Tyskland, efter det Opsving, vor hele indre Udvikling har taget i de sidste 15 Aar, i en saadan Tilstand, at hans Talsmand tør sige: „Nu ej han lappe kan sin vendte Kjole, ej sine Buxer . . .“? Er den Nation, der af Fremmede omtales med saamegen Agtelse, der jo nylig er skildret som den, der ej er at spøge med, men vil vise sig som en „Kat, der kan rive“, — er den i Virkeligheden stillet saaledes, at dens Tolk kan forkynde, at „Nornen alt til

Undergang os vier“? Saaledes taler Tiggeren, der vil røre. Aaja, stundum røres man jo og ved Betlerens Bøn; men stundum bliver Svaret paa saadan Tiltale: „Min gode Mand, jeg beklager Dem meget; men for Øjeblikket seer jeg mig ikke i Stand til at hjælpe Dem“.“

Der hævdes nu, at, hvis Winthers Digt virkelig var et Udtryk for Stemningen i Danmark, hvis „Navn og Frihed vejredes hen som tomme Skaller“, da maatte „Hjærterne briste“ og „Sangen tie“; men det er ikke saa. „Hvad bevæger da Digteren til at synge i denne modløse, for Nationen og for ham selv uværdige, klynkende — *Poul Møller* vilde sige: affekterede — Tone? Før kunde man sige til ham: „I Din Kunst har Du hjemme som en Mester i Dit Fag“; nu nødes man ved dette Digt til at tilføje:

„Formørke vil dets Erindring
„Din Billedverdens Glans
„og lægge hæslig Hindring
„for Dine Syners Dans“.“

Der spørges nu Winther, om han da ikke veed, at de danske Hjærters Længsel efter Samfund med Brødrene hinsides Sundet bæres af Tanken om et sandt Broderskab, hvor de Trende blive til Een og den Ene til Tre; vi ville være Led i Treheden, men ikke bede om, at vi af Barmhjærtighed maa faa Tag over Hovedet for ikke at omkomme i vor pjaltede Uselhed. Det gjælder om i Modgang at have Mod. „Hvis saadanne Digte og ikke „Den tapre Landsoldat“ vare skrevne i 1848, mon vore Jenser da vare gaaede i Kampen som de gjorde? De gamle Skjalde opflammede til Kamp, og, hvis man ikke kan det, maa man hellere tie stille.

„Hvis der iblandt os levede en Digter, i hvis Bryst Danmarks Hjærte slog, og, hvis Fædrelandskjærlighed tvang denne til at sende Toner over Sundet til „en vis Mand“, saa maatte disse lyde helt anderledes, om de skulde vække — ikke *Medlidenhed* (som Politiken ikke befatter sig med) — men *Opmærksomhed;* en saadan Digter maatte i Kraft af sit Kald tale som Konge til Konge. Digteren skulde ikke *røre,* men *gribe* og opflamme til Handling. Store Fremtidsbilleder kunde en saadan Digter oprulle for den lyttende Konge; klart maatte han synge ud Hvad der endnu kun dunkelt laa i Bevidstheden: „Grib Øjeblikket, det store, inden det slipper Dig af Haanden!“ Ej vilde en saadan Digter sige: „Spørg hverken Riddere eller Raader!“; men han vilde sige: „Spørg saaledes, at Svaret bliver et Ja, ikke et Nej! Opvarm ved Din egen Ild de mange betænkelige Sjæle i Raadet, saa at de med Begejstring gribe Sværdet. Vil Du vente, til *alle* Dine Riddere og Raader eenstemmigt raabe et Ja, da siig til Dig selv, at Øjeblikket aldrig vil komme. Fra een Aand udgaa altid de store Træk i Historiens Skakspil; er Trækket gjort med Geniets Indskydelse, da se alle Riddere og Raader, at Spillet ved dette Træk er vundet, og Faa af dem ville da erindre, at de sagde Nej til Trækket og ikke Ja.“ — Se, saaledes omtrent maatte en dansk Digter tale til „en vis Mand“.“

I „Flyveposten“ for 23nde Jan. næste Aar rykkede *Claudius Rosenhoff* frem mod Winther, „den kjære Kløversanger“, hvem han taler til paa Vers, omtrent i samme Dur som ovenfor; han anklager ham, fordi han bruger Sonetformen til den Slags Digte, fordi han ikke

taler jævnt nok, raader ham til at blande det Muntre med det Skarpe, osv.

Herpaa svarede Winther — man kan vel sige: selvfølgeligt — ikke. Hvor varmt han fremdeles bevarede sine skandinaviske Sympatier seer man af følgende hidtil utrykte Digt, som han d. 11te Sept. 1865 sendte „Kaptajn *Gustaf af Forsell*, R. af Dbg.“ til dennes Bryllup:

Kjæk Du hist paa Dybbølskansen
flettede Dig Hæderskransen,
mens for Danmarks Liv Du stred;
og, skjøndt fuldt af Sorg og Smerte,
takker Dig mit danske Hjærte
for Din ædle Trofasthed.

Tusend varme Ønsker sender
jeg fra os, de danske Venner,
som Du trygt kan stole paa,
for den Pagt, som Dig skal binde
til en elsket, dejlig Kvinde —
for hvert Fjed, I sammen gaa. —

I Krigsdigtene — hvor varmt de end ere følte — er den egentlige Chr. Winther forsvunden. Havde han med fuld Dybde kjendt sig selv og sin Begrændsning, saa havde han sagt med *Anakreon:*

Jeg vil om Atreus' Sønner,
jeg vil om Kadmos synge;
men Lyrens Strænge tone
om Kjærlighed alene.
Nys tog jeg andre Strænge,
ja, bytted hele Lyren,
Herakles' Daad at prise.
Dog klang endnu min Lyre
om Kjærlighed alene.
Farvel da, bolde Helte!
Herefter skal min Lyre
alene Elskov prise.

Det gjør godt, naar man fra det politiske Afsnit i „Brogede Blade“ kommer til Romancerne om Verner og Malin. Man aander af fuldt, frit Bryst, blotter sit Hoved og hilser Christian Winther.

Hvor dyb hans Smerte var ved Danmarks Ulykke i 1863—64, seer man blandt Andet gjennem følgende Uddrag af et utrykt Brev, han d. 1ste Novbr. 1864 skrev til Grev *Carl Snoilsky:* „Hvis jeg sendte Dig dette Brev, omgivet af sort Rand, skrevet med dansk Hjærteblod og aabent for Alverden, saa var det egentlig saadan, som det burde være. Danmark er død, den sidste Gnist af Hæder og Ære slukket, vi forhenværende Danske gaa omkring som sløvsindede Slaver, vort Liv er Ydmygelse og den yderste Uselhed, vort eneste Livstegn er ynkelig Forbitrelse og afmægtig Harme. Det Eneste, som vore Øjne nu ere aabne for, det er den Overbeviisning, at vi selv, vore Egne, fra Øverst til Nederst, bære Skylden for vor Ulykke og vor Skjændsel. Freden skal være sluttet — men hvilken Fred! Dog — jeg vil ikke kaste flere Skygger ind i Din Tanke eller formørke Din Sjæl med dette skumle Billede. Derfor: *basta cosi!*[1])“ Paa samme Tid siger han, at der nu i Danmark leves uden Ære[2]). End mere vilde han med Rette have sagt det, hvis han havde oplevet vor Tid.

Vor sørgelige Krig havde foruden Smerten for Danmark ogsaa bragt ham en dyb personlig: paa Valpladsen var falden en af hans kjæreste Venner, *Henrik Pingel.* Det var en ung Mand, som han tilfældigviis havde gjort Bekjendtskab med, da han en Dag med sin Hustru og Datter var gaaet ind paa Strandmøllens Papirfabrik for

[1]) Hermed Punktum! [2]) Sml. Digtn. X, S. 128.

at se denne, ved hvilken Lejlighed han blev viist om af *Pingel*, der var *Drewsens* Søstersøn og ansat i dennes Tjeneste. Han var smuk og yderst indtagende, hvorfor Winther vilde vide hans Navn, og han erfarede da, at denne unge Mand var Søn af hans „gamle Ven“, Geologen, Dr. *Chr. Pingel. Henrik Pingel* gik senere med nogle Kammerater i fransk Tjeneste; da de rejste fra Kjøbenhavn, fulgte Fru Winther og *Ida* dem paa Banegaarden og vare meget begejstrede over dem. Da *Pingel* atter var vendt hjem til Danmark, blev han indbudt i Winthers Hus og kom der nu ofte, indtil han gik med i Krigen 1863; i sit 27nde Aar faldt han den 29nde Juni 1864 i en Træfning ved Arnkilsøre paa Als. Herover sørgede Winther meget, og han, der ellers aldrig i sine senere Aar skrev Mindedigte, udbrød nu[1]):

Magtens Herre! Klar mit Blik:
Hvorfor skulde *han* da falde?
Han, den Stolteste af Alle,
drikke Dødens bitre Drik?

Ikke skal jeg vove paa
frækt med Dig at gaa i Rette
om Dit Viisdomsraad; men dette
kan mit Hjærte ej forstaa.

Her at vaandes gjør ej Skam,
og det smerter dybt tilvisse,
naar jeg seer *hans* Navn blandt disse
tusend andre Offerlam.

Paa *hvis* Alter mon de faldt
for Granater og for Bomber
disse ædle Hekatomber,
som med Gru vi have talt?

[1]) Sml. Digtn. X, S. 126—27.

Hver for sig kan være god
af de tapre danske Døde,
som for *Intet* maatte bløde;
mig dog piner mest hans Blod.

Og mit Hjærte hamrer vildt,
spændt paa Harmens Pinebænke,
naar forbitret jeg maa tænke:
„Hvi blev al den Rigdom spildt?"

Svøbt i Dødens skumle Flor,
denne trodsig stærke Pande
maatte bøje sig og vande
med sit Blod den tabte Jord.

O, lyksalig er Du, Ven!
Tomme staa Dig Smertens Skaaler!
Klart Din Æres Stjærne straaler!
Men *vor* Ære — hvor er den?

Havde Chr. Winther saaledes mistet en for ham kjær ung Mand, kunde han dog endnu finde Trøst i flere andre saadanne, som varmt knyttede sig til ham. Og her staaer i Forgrunden den førnævnte udmærkede — i 1841 fødte — svenske Digter, Grev *Carl Snoilsky*. Det var under Studentermødet i 1862, de gjorde hinandens Bekjendtskab. Deres første Møde skildrer *Snoilsky* saaledes[1]):

Vi gingo nedåt Østergade,
jag och min kjöbenhavnske vän.[2])
En sleif i danska färger hade
jag vid mitt bröst — jag ser det än.

I vimlet vi en herre mötte,
en ännu rörlig gammal man.
Min vän i sidan tyst mig stötte:
„*Christian Winther*" — sade han.

[1]) „Dikter" af C. S., 5te Saml. 1897, S. 78. [2]) *Clemens Petersen.*

En rik mustasch, en ädelt skuren
profil, men blicken litet matt;
bredskyggig, martialisk buren
på lockig hjässa hatten satt.

Min skald? Han där, som jag ser vandra
lekamlig midt i folkets ström?
Han, idealet framför andra
för mången hemlig sångardröm?

Hans rytmer för mitt öra susat
från första steget på hans ö,
mit hjärtas alla källsprång frusat
i dagen nyss vid Furesö.

„*Professor Winther!*“ ropte vännen,
och nästa stund med kind i brand
stod blyg den unge ämnessvennen
och tryckte gamle mästarns hand.

Beundrans värme i mit öga
visst talte mest, ty ordet tröt.
Fast vi den gången sade föga,
ett stadigt band minuten knöt.

Siden mødtes de blandt andre Steder ved Sommertide 1863 paa „Lappen“ ved Helsingør, hvorfra *Snoilsky* tog til sit Hjem. Han har havt den Godhed at overlade mig til Afbenyttelse følgende Uddrag af sin Brevvexling med Christian Winther og dennes Hustru, hvilken Sidste herigjennem vil træde mere levende frem end før. Hun skriver:

Lappen d. 12te Sept. 63.

. . . Dette stygge Hus, denne Egn, vil altid blive kjært for mig; her sluttede Du Dig til os, her fik Du os lidt kjær; det er en Guds Gave, og om Gaverne siger *Goethe*, de komme fraoven herned i Deres egne Skikkelser[1]). Hvor ofte lever man længe, inden man

[1]) Se S. 60.

finder sin rette Slægt paa Jorden! Der er vel dem, der aldrig finde *dem*, de egentlig sympatisere med. — Da jeg er Din anden Moder, bliver jeg jo Din Stifmoder, ja, men Din egen Stifmoder, hvis Yndling Du er. Ikke alle Stifmødre ere onde. J. W.

Den 16de Sept. 63.

. . . Bliver Du nu ikke forstyrret ved Dit Arbejde ved mine mange Breve? Men Du er ene, og der er Saameget, som ikke blev sagt, da vi saaes. Om Dit Hjem skal Du vide Alt; derfor har Du endnu Saameget tilgode.

[Fra Chr. Winther:] Den 19de Sept. 63.

Kloge Folk have fortalt mig, at det i en ældre Alder er vanskeligt og misligt at gjøre nye Bekjendtskaber og stifte nye Venskabsforbindelser. Men Hvad sige ikke *kloge* Folk! *Mig* forekommer dette Udsagn at indeholde en rigtig borneret, filisteragtig egoistisk Tanke, der idetmindste ikke passer i mit Kram. Saa gammel jeg end er, føler jeg mig dog hendragen til Alt, hvad der er smukt og godt, med ligesaa megen Sympati, som da jeg kun var tyve Aar. De kan altsaa nok forstaa, at der hverken behøves indvortes Reflexion eller udvortes Incitamenter for mig til med inderlig Glæde at række Dem, min unge Ven, en Haand til et ærligt og oprigtig ment Haandtryk; og dette gjør jeg med saa megen større Tilfredsstillelse, som jeg deler fuldeligt denne min Sympati for Dem med hele min lille nærmeste Kres. De beder mig at indrømme Dem en Vraa i mit Hjærte. Jeg forsikrer Dem, jeg aabner med sand Glæde og Tryghed alle tre Hjærtekamre for en saa elskværdig Gjæst!

De fortvivler, siger De, om Poesien. De frygter for,

at et Arbejde, der i længere Tid tager Deres Tid og Kræfter i Beslag[1]), skal sætte Dem tilbage, svække Deres Begejstring eller Deslige. Vær uden Frygt! Det kan ikke være min Hensigt, saa lidt som det er mit Kald, at holde Dem en Prædiken; men jeg tør jo nok — uden at misforstaaes — gjøre Dem opmærksom paa Hvad jeg selv i fuldt Maal har erfaret. Det er sandt: ved et saadant tvungent Arbejde udrives man fra en Sfære, hvis Luft var nærende og oplivende, og hvor man bevægede sig med naturlig Frihed; og man indespærres *for en kort Tid* i en snæver Kres, hvor man næppe kan aande, og hvor man altsaa maa bruge alle sine Kræfter for paa en honnet Maade at slippe ud igjen. Men ifølge min Erfaring kan en saadan Afbrydelse, et saadant aandeligt Fængselsliv, være af stor Velsignelse. Ligesom Jupiter leer ad de Forelskedes Eder, saaledes smiler Apollon til sine *ægte* Sønners Klager over og Kamp mod Livet og dets Trængsler; han siger: „*Per aspera ad astra!*“ [2])

Ida og Frøken *[Jensine] Smith* have forladt „Lappen“, og jeg sidder nu her i deres Værelse og skriver disse Linier. I den anden Stue sidder min Hustru; hun sender Dem de hjærteligste Hilsener og ønsker Dem — ligesom jeg — Mod og Frejdighed til at overvinde den sorte „Fængselstid“. Glem ikke at lade høre Noget fra Dem, naar *Jus civile* eller *canonicum* ville tillade det.

Uagtet jeg her har det udmærket og fortrinlig godt, saa savner jeg dog af og til *Ida*. Hun holder meget af mig, og hendes livlige Natur, der gjemmer mere Al-

[1]) Grev *Snoilsky* læste paa denne Tid til Kansli-Examen, som han tog 1864. [2]) Gjennem Strid til Stjærnerne!

vor, end man ved første Øjekast aner, gjør godt i en saa lille, afsluttet Kres som vor.

Lev vel! Det er ingen tom, banal Frase, naar jeg kalder mig Deres Christian Winther.

Jeg frygter næsten for, at De ikke vil kunne læse Halvparten af disse Linier; jeg skriver med stort Besvær og halv iblinde. *The right honorable Mylord Mysse, Aadde,* etc. etc., befinder sig nu ogsaa i Hovedstaden.[1]

[Fra Fru Winther:] Den 20nde Sept. 63.

. . . Dennegang maa jeg tale med Dig om Dig selv og ikke skjule for Dig, at jeg græd mange Taarer, ikke for de Fejl, Du siger, Du har, men fordi Du vil kaste bort de Ævner, der ere givne Dig; Du har en dyb poetisk Følelse, Kjærlighed og Alvor; disse Egenskaber regner Du for Intet. — — Du har givet efter for alle Indtryk, fordi Du kunde gjøre det; Du skyldte Ingen Regnskab derfor; men nu vil Du det ikke længer; nu er Du en Mand, og nu kan Du ikke gjøre det; thi Du *vil* ikke. Denne Sommer var ingen Drøm. Hvis der er Sandhed til, saa er Det, Du her oplevede og erhvervede Dig, Sandhed, nemlig trofaste Hjærter, og trofast maa Du være, først mod Dig selv og dernæst mod os, der elske Dig; dog derom vil jeg ikke tale — men om Trofasthed til Kjærlighed for Poesien. — —

Lappen, 22nde Sept. 63.

. . . Se, min Ven, forestil Dig nu, at Du er i Dit Hjem i Kjøbenhavn; Du sidder ene med mig i mit Kabinet. Jeg holder Din Haand i min og seer Dig i

[1]) Chr. W.s store, sorte Hønsehund, til hvilken *Ida W.* og Grev *Snoilsky* uophørligt opfandt nye Kjælenavne. (Se om den: Sml. Digtn. X, S. 132 og En Saml. Vers, S. 131 og 133.)

Øjnene, medens jeg taler med Dig. Har Du saa liden Tro til min sande Godhed for Dig, at Du mener, jeg vilde se *Dig* kun blive en daarlig Digter? Du har fuld Grund til at tro, jeg ikke kan bedømme Poesi med Fornuften, jeg kan ikke skarpsindigt udvikle, hvorfor Dette eller Hint er smukt; men jeg har en Følelse, der siger det, og den bedrog mig sjældent. Men en Christian Winthers Mening og Dom — troer Du, den er Høflighed imod Dig, saa vilde han da ikke genere sig for til mig at sige sin Dom, og jeg vilde vel vogte mig for at opmuntre Dig. Jeg læste nu Dine to sidste Digte for Chr. Winther, der sagde: „Der er saa megen Følelse og Natur i dem, at man glædes derved; hvor de ere smukke, sørgelige, ironisk bitre!“ . . . Du tager ogsaa fejl i, at Din Kjærlighed til Poesi og de Aar, hvori Du har udviklet Dine literære Kundskaber, har gjort Dig uduelig til alt Andet. Det er en sygelig Anskuelse af Dig selv. Du er tidt melankolsk, og, var Du ved min Side, da skulde jeg nappe Dig i Ørene. Du *maa* slet ikke skrive Digte, før Du er færdig i Upsala. I Stockholm vil Du faa Tid dertil, og, skriver Du end aldrig Noget mere, da er Du mig lige kjær; men Du kan ikke have Lov til at se sorte Skyer om Dig, udenat jeg vil forsøge paa at jage dem bort og trøste os med, at der kommer et Foraar. Chr. Winther udgav en lille Digtsamling, den første, i 1825[1]), hvoraf flere havde staaet i Tidsskrifter. Da standsede han, til han havde taget sin Examen[1]), og først 1829 kom „Træsnittene“[1]); da var han 33 Aar gammel, og han havde ødelagt Meget, der var skrevet. — — Vil Du saa tage Din Forbandelse

[1]) Som bekjendt, ikke rigtigt.

tilbage over den Time, Du smeddede Rim! Det bragte Dig jo til Chr. Winther, og uden *det* havde Du jo ikke fundet Din anden Moder, som Du dog er lidt glad over; Du seer altsaa, at Du skal takke og ikke bande. . . .

Den 23nde Sept. 63.

Vi have det i vor Ensomhed nu, her paa Lappen: om Morgenen gaa vi en Tur; da drikke vi Kaffe, og, medens jeg hviler mig, spadserer Chr. Winther atter ene. Saa sidder vi, Hver i sin Stue, til Middag. Om Eftermiddagen spadserer vi igjen, og om Aftenen læser eller taler vi sammen. Fru *Sparre*[1]) feterer Chr. Winther med pralende, duftløse Georginer og Frugter. . . .

Clemens Petersen er nu stadigt i Strid for sine Kritikker. *Liebenberg* er ikke saa etisk, at han vil have al Poesi moralsk Læredigt; men *Rosenberg* tenderer helt dertil.

Nu rejser vi ind paa Mandag. Chr. Winther har skrevet flittigt herude, men hvorpaa, det veed jeg ikke endnu; thi jeg spørger aldrig. Han længes efter *Ida*, skjøndt han siger til mig, at jeg ej maa længes for meget. Lev vel! I Fremtiden skriver jeg kun: Vi lever Alle end. Din J. C. W.

Lappen, 26nde Sept. 63.

. . . Luft og Skov er dejlig nu; den farves rød, gul, brun imellem det Lyseste og Mørkegrønne, og saa Hav og Himmel, der ere dybblaa!

Du maa holde op med at tænke paa Polen — deri har Du saa fuldkomment Ret; man bliver knust derved eller mister let Troen paa Retfærdigheden.

Dit lille Digt „Kreolskan“[2]) er nydeligt og rundt;

[1]) Værtinden, Skovrider *S.'s* Hustru. [2]) „Dikter“ 1878, S. 196.

det er en pragtfuld Plante, men uden Duft, Du *der* har villet male; ingen af mine Yndlingsblomster lokke Øjet: Reseda og Natviol. Jeg er enig med *Atterbom*, der lader Nattergalen sige: „Jeg er uden Glans og Fagring, som Du veed.“

Du vilde gjærne vide Noget om Chr. Winther, som jeg kan fortælle Saalidet om. Han lever meget ensomt; det er min Bestræbelse at værge for hans Ro i Studerekammeret. . . . I disse Dage har han lidt Gigt i sin ene Skulder; jeg har tilbudt ham at banke ham.

Kjbhvn., 12te Dec. 63.

. . . *Nyblom*[1]) træffer jeg vist ikke i Vinter. Vi gaa kun lidt ud. Chr. Winther holder ikke af store Selskaber. Vi leve temmelig stille; han var aldeles en Eneboer inden vort Ægteskab, og det vil mest være den *hammerichske* Kres, *Nyblom* kommer til at bevæge sig i, som vi ikke omgaaes uden paa anden Haand; Chr. Winther finder disse Folk docerende — jeg kjender dem meget lidt.

Du tager fejl — ingen Stormagt gjør Noget for en lille Nation. England og Rusland har sendt Gesandter hertil for at trykke os og tvinge os med Trusler til at give efter for Tysken; men vi gjør det ikke, og Krigen er sikker. Der er godt Mod her; hellere dø, end blive en tysk Vasalstat; deri er Regering og Folk enige. Syngende „Den tapre Landsoldat“ drager vore Folk bort. . . .

Kjbhvn., 14de Dec. 63.

Hvem er de Lykkelige, som Du tilbringer Juleaften hos i Stockholm? Juleaften Kl. 6 drikke vi paa Din

[1]) Den svenske Digter og Literærhistoriker, Prof. *C. R. N.*

Sundhed ved Middagsbordet. Her er kun nogle Faa, der ellers vilde sidde ene Juleaften. Ifjor var *A. Munch* med, og han fik Mandelen. — Efter Bordet samles vi om et Juletræ, som *Ida* selv har pyntet og udstyret med Gaver til Hver især. Senere spilles der Lotteri, og Chr. Winther er den Ivrigste, skjøndt han aldrig vinder.

Ved at læse *[Byrons]* „Don Juan“ har jeg faaet end mere kraftig Ringeagt for *Paludan-Müllers* Byronisme. Det var længe siden, jeg havde læst den, og i Oversættelse paafalder det endnu stærkere, hvor langt han staaer under sit Forbillede.

Det var mig, der afholdt Chr. Winther fra at svare paa Angrebet[1]). Han er for lidt Satiriker til at give Svar som fortjent. Jeg holder mig til *Goethes* Ord:

Wandler, gegen solche Noth
wolltest Du Dich sträuben;
Wirbelwind und trocknes Koth
lasst es drehn und stäuben!

Christian Winther lider endnu af Forlegenhed, som har plaget ham i høj Grad i hans Ungdom, og det føler han stærkt, naar han angribes; alt Saadant forstyrrer og piner ham; derfor skal han ikke have Avisfejder.

Du skal høre en lille Historie om *Monrad;* da han ifjor Vinter var tilmiddag hos Enkedronningen, vilde Grev *Blücher* slaa sig til Ridder paa en Præst, der kom i Ornat, hvilket *Monrad* ogsaa altid møder i. *Blücher* vendte sig til *Monrad* med de Ord: „*Der* kommer et af Deres Faar.“ „De tager fejl,“ svarede *Monrad,* „det er en af mine Hyrder; *De* er et af mine Faar.“ Man

[1]) Se S. 314—18.

slaaer sig ikke til Ridder paa *Monrad*, *Fenger* eller *Hall;* de Andre ere saa langt under dem.

Vi danske Kvinder har lagt en Guld-Egekrans paa vor Konges Kiste. Han har gjort en Handling i sit Liv, der var saa stor, at den blender Øjnene, og man seer kun den.

Alle vore Soldater drage syngende bort; de ere som Løver, og det, skjøndt vi atter og atter ere ene mod Overmagten, ligesom forrige Gang. Store Folkemasser følge Soldaterne hver Aften til Dampvognene med Hurraer, medens der synges: „For Pigen og vort Land“, og vi strikke atter Strømper og pille Charpi. — Vi kæmpe os vel fri; Slesvig skal Tysken aldrig faa, før hele Nationen gaaer tilgrunde. Hvorfor er Du ikke hos os?

A. B. C.'en[1]) sender jeg, fordi disse Billeder ere saa smukke, og fordi de alle ere tegnede ifjor Vinter i vor Stue, medens Chr. Winther og *Constantin Hansen* sad og talede om dette lille Arbejde.

[Fra Chr. Winther:] Kjbhvn., 22nde Jan. 64.

Venligst Hilsen! Omtrent for fjorten Dage siden modtog jeg det til Hr. *Cl. Petersen* afsendte Exemplar af „Sånger och Berättelser“ [2]), og igaar fik jeg det andet. Jeg har altsaa, ifølge Deres Ønske, leveret *Ida* dette.

Tak for den Bog! Det var en smuk og kjær Gave! Jeg har læst den største Del af den, ikke Alt; thi dels nyder man jo ikke Lyrikken ret *en masse*, og dels er — som jeg nok har sagt Dem — mit Syn saa slet, at

[1]) Vers af Chr. W. til Tegninger af *Const. Hansen*. [2]) Udgivet af „Namnlösa Sällskapet“ i Upsala. Bidragyderne vare: *Björck*, *Ödmann*, *Klockhoff*, *Wikner*, *Snoilsky*, *Wirsén*, *Bäckström*, *Östergren* og *Eichhorn*. (Se f. Ex. *L. Dietrichsons* „Svundne Tider“ II, S. 132.)

jeg kun med yderste Besvær kan læse selv den tydeligste Skrift. Men Hvad jeg har læst og tilegnet mig har gjort mig inderlig godt. At sige dette er næsten, og maa næsten være, min eneste Kritik. Jeg er ikke Kritiker; end ikke paa mit eget Arbejde anvender jeg Vægt eller Alenmaal, men

jeg altid sang som Fuglen,
der vipper paa Kvist,
om ikke fuldt saa lifligt,
dog ligesaa *ubevidst.*

Blandt de mindre, lyriske Digte i Samlingen sætter jeg ubetinget Deres egne øverst. De ere varme og friske, der er Dybde i Følelsen, Kjækhed i Anlægget og Besindighed i Udførelsen; de ere tillige i Formen *hele* og afrundede. Kort sagt: jeg sympatiserer med disse subjektive Svingninger, med denne ejendommelige Flugt. — Af de større episke Digte maa jeg unegteligt tilkjende „En Målning“ [1]) Prisen, skjøndt ogsaa „Ett Minne“ [1]) og „Små Figurer“ [2]) vilde være en Prydelse for en ung Digters første Atelier. Som sagt: det er en prægtig lille Bog, og jeg takker Dem ret hjærteligt for den Glæde, den har forskaffet mig; jeg beder Dem ogsaa at bringe de andre otte unge, talentfulde Mænd min ærbødigste Hilsen og Taksigelse.

Fra min Hustru og Datter har jeg de venligste Hilsener til Dem. Vi glæde os Alle til at se Dem til Foraaret her i vort betrængte Fædreland, hvor vi dog forresten holde Modet godt vedlige. Ikke sandt, De kommer? Thi jeg formoder, at De til den Tid har faaet

[1]) Af Daniel ɔ: *Ernst Daniel Björck.* [2]) Af K. ɔ: *Daniel Klockhoff.*

Examen fra Halsen og derved Frihed til uhindret at kunne røre Vingerne. Lev vel, til vi sees! Gud være med Dem!

Deres oprigtig hengivne Christian Winther.

Jeg frygter for, at De næppe kan læse disse Par Ord, der ere skrevne næsten iblinde.

[Fra Fru *Julie Winther:*] Den 1ste Marts 64.

Ja, Du har vel seet, at Tysken mishandler og bortslæber vore Monumenter fra Kirkegaardene! Sommetider om Natten tænker jeg paa, om man atter nogensinde skal blive lidt glad igjen; men, naar jeg da kommer op og seer Solen skinne og mærker, at Foraaret nærmer sig, saa siger jeg jo: „Naar vi blot holde ud, skal Danmark frelses. Selv om vi staa ene, har den gode Gud nok et lille Mirakel i sin Baglomme for det lille Danmark.“ . . .

Kjbhvn., 22nde Marts 64.

Jeg maa endnu sige Dig et Ord om *Bérangers* Digt[1]), der er kjønt; men Dine egne polske Digte ere efter min Mening langt dejligere[2]). Jeg sender Dig her et Digt over *Jens Paludan-Müller*[3]) af hans Onkel[4]) og hans Billede. Kandidat *Pingel* rejste igaar, Student *Sophus Smith*[5]) skal afsted i en af Ugerne; snart er her kun svage eller gamle Mænd tilbage i Byen, og Hver, der er under 40 Aar, træder ind i Borgervæbningen. Først i disse Dage ytrede Chr. Winther sin dybe Sorg i Ord, idet han sagde: „Hvis Stormagterne knuser vor Forfatning og derved vor Frihed ved at lade

[1]) *Hâtons-nous*, oversat af *Snoilsky:* Ärans väg (Dikter 1878, S. 336). [2]) Smsteds S. 207—18. [3]) Den bekjendte unge Historiker, der faldt ved Oversø. [4]). *Fr. P.-M.* [5]) Nuværende Overbibliotekar ved Universitetsbiblioteket *Birket Smith*.

Tysken knuse os, da vil vi forlade Danmark og bosætte os i Genf"; men til andre Tider synes han, det er umueligt, at de kan tage Sjælland, skjøndt der nu i hele Jylland er nedtaget alle kongelige Skilter og opsat preussiske, og Tusender af Mennesker ere udplyndrede og uden Hjem, ja, aldeles ødelagte. Igaar steg et Suk fra *Idas* Bryst, der lød: „Ak, gid jeg kunde gaa med og falde!" Jeg, der ofte selv føler mig uden Sikkerhed i mit Fædreland mere, maa dog trøste med, at Foraaret bringer os vel Hævn over Fjenden.

Hvilken Stivhed i Væsen, ja, selv i Tankegang, er der ikke hos Englænderne! Har Du lagt Mærke til, at Naturen er næsten bortdresseret, og de forstaa den ikke, hvor de træffe den. De danne sig strax et bestemt Begreb om Mennesket, de se, og *det* er efter deres Mening saa rigtigt og udtømmende, at de godt kan skrive det op, ligesom en Menneskesjæl ikke var saa uendelig, at man saa hurtigt skulde opfatte en saadan Mangfoldighed. Verdensklogskab er egentlig Vanvid, og de, der tro at være det, have hverken Glæde eller Sorg i Livet, kun Fattigdom til Udbytte. — *Ida* er vor Skotte[1]) en sand Gaade. Naar han har faaet hende ind paa en af sine langsomme Samtaler og oftere sagt til hende: „Hvad — var — det, De sagde? Vil De gjentage mig det!", saa afbryder hun pludseligt og gaaer leende bort — til *Hamiltons* uendelige Forbavselse.

Her sender jeg Dig et lille Udtog af, hvordan vi forsvare Dybbøl. — — Hele Natten efter Kampen var

[1]) En *Hamilton*, der paa denne Tid færdedes meget i kjøbenhavnske Kunstnerkrese.

Henri ved alle Forposterne og gav dem varmt Øl ved Hjælp af tre ridende Dragoner.

Igaar kom *Ludvig Fenger*[1]) herop. Han har faaet Guldmedaillen og Rejsestipendium til at gaa til Syden; men nu er han gaaet ind i Hæren som Menig. Før Krigen er forbi, vil han ikke bort. Kan Du erindre, jeg fortalte Dig om ham paa den Hjørnebænk, hvor vi saa ofte sad og læste nede paa „Lappen"?

Jeg fik Brev fra Fru *Runeberg*[2]), hvori hun fortæller mig, at kun om Danmark dreje sig alle Tanker, al Tale. Hendes Mand er nu saa vidt, at han hver Dag gaaer i Luften, og hans Aands- og Tænke-Ævne har aldeles ikke liidt i Sygdommen; han er med Liv og Sjæl hos os og sender kjærlige Hilsener. Han veed nøje Besked om vor hele Stilling, vor Hær, vore Førere, endog Navnet paa Enhver, som er lidt fremragende.

Nu har jeg atter talt med Dig uden at faa Svar. Du veed, at Chr. Winther siger: „Ak, hvor mit Hjærte brændte, at intet Svar jeg fik!"[3]) Lev vel, vær rask og uforandret den Samme i Sind og Hjærtelag, hører Du!

Den 2den Juni 64.

Til Lykke med Din Examens hæderlige Bestaaen, min egen Yndling! Ja, glad maa Du da for Alvor være over at have sluttet Livet i Upsala. At der blander sig Vemod i Tanken om Afskeden fra Venner og Kammerater som fra det Sted, hvor Du har levet saamange lystige Dage, er jo naturligt; men Du vilde dog ikke have været glad ved at fortsætte dette længer. Den

[1]) Nuværende Stadsarkitekt, Professor *F.* [2]) *J. L. Runebergs* Hustru, med hvem Fru W. lige til sin Død stod i livlig Brevvexling, skjøndt de To aldrig opnaaede at se hinanden. [3]) Sml. Digtn. I, S. 197.

Følelse, der greb Dig, da Du gik fra Examensbordet ned ad Trappen, rørte mig især. Jeg forstaaer det saa godt, Du Kjære, Du følte Dig eensom i Verden, Du trængte i det Øjeblik til at omfavnes af en Moder, der ret havde glædet sig med Dig over, at Du havde vundet Sejer og veloverstaaet Examen. — — Nu er det jo, at Du skal leve et Liv, der skal være Sandhed, saa Du faaer Mere end en Drøm ud deraf; nu kan Du i Ro hengive Din Tid til at arbejde paa Det, Din Hu staaer til, og Du vil faa Glæde deraf, det veed jeg vist. Nu, da Haabet om at se Dig her bliver til Vished, vil jeg sige det til Chr. Winther. Indtil nu har jeg levet som Tavshedens Gudinde om Dig.

Jeg har liggende her et lille Digt, som Chr. Winther skrev i Vinter, da han engang hørte *Ida* sige: „Ak, gid jeg var med i Krigen og blev skudt!“ [1]) Det er smukt, synes jeg. Du skal læse det, naar vi sees.

Hellebæk, 6te Aug. 64.

Saa! Nu er Du borte! Som en kort Drøm er Dit Besøg hos os forbi. Saa nu skal Du bestige Bjærgene! Det er besværlige Ture, farlige, ofte meget farlige, uden Resultat. Jeg synes, at nu kan mine stille Breve ikke have nogen Interesse mere for Den, der tumler sig i et helt nyt ydre Liv af Skjønhed og Afvexling. — —

Welhaven kommer sig nok aldrig. Han har liidt som en Vanvittig i Vinter, raset om Natten; nu er han som et stille, fromt Barn, men taler ikke. Sorg over vor Skæbne har dræbt ham. Ja, han elskede Danmark i sin inderste Sjæls Dybde. — I Søndags var Chr. Winther . . . herude. *Ida* ligger stille hen; hun har Feber.

[1]) Maaske „Til en ung dansk Pige“ (Sml. Digtn. X, S. 124).

Den 22nde Aug. 64.

Længe har jeg betænkt mig paa, om jeg ikke nu, da jeg er saa tung i mit Sind, kunde lade være med at skrive til Dig. — — Da Du var i Upsala, kunde jeg bringe lidt Opmuntring; men nu, da Du har Alt, hvad et Menneske kan ønske, føler jeg mig saa fattig. — —

Du Kjære! Kald ikke Din Glæde over Naturen og al den Skjønhed, Du seer, egoistisk. Fortæl mig frit al den Jubel, der rører sig i Dig, lad mig ikke forlise Din Fortrolighed! Gud holde sin Haand over Dig paa Din farlige Tur til Montblanc! Naar Du ret har seet Naturen, vil Du først rigtig elske Kunsten. — Lev vel! Chr. Winther hilser Dig kjærligt. Da jeg idag talede med ham om Dig, sagde han: „Det er mig umueligt at tænke paa *Snoilsky* uden som altid knyttet til os med usynlige Baand.“ — Tusende gode Ønsker følger med disse Linier og en varm Omfavnelse fra Din Moder

Julie Winther.

Aalsgaard, 26nde Sept. 64.

. . . Du er lidt urimelig mod Dig selv. Saalænge Du rejser, er Du kun til for at modtage Indtryk, nyde, leve og notere Lidt af Det, der er værdt at mindes. Naar Du da vender her tilbage og lever i Ro, kommer nok Din Musa og besøger Dig. Hun vil Ro og Stilhed, ikke Rejser, ikke Baller og tomme, store Selskaber. Ja, Du siger, jeg har prøvet noget Lignende som Du. Ja, Du kan tro det, og, om vi engang kommer i stille Ro sammen og jeg føler, at Du kan interessere Dig for at høre mit Liv, da vil jeg fortælle Dig Alt — men uden denne Følelse aldrig.

Vi have her en Storm og Regn, som om Verden

skal forgaa — Sol trænge vi til; men vi ere jo i Kamp mod hele Verden; saa er det jo rimeligt, Elementerne komme med. Idag er *Ida* oppe for første Gang. Paa Torsdag rejser vi ind til Byen. Chr. Winther tager herned, saa ofte han kan, og i dette Vejr er det umueligt at blive længer, da [vor Læge] Professor *Hornemann* har vanskeligt ved at komme herned mere end to Gange om Ugen, og Chr. Winther vil ikke nøjes dermed. Han sender Dig tusende kjærlige Hilsener; men for Tiden kan han ikke skrive til Dig. I Rom hører Du nok fra ham. Jeg har havt et jublende, omfavnende Brev fra min Ven *Dunker* . . .

[Fra Chr. Winther:] Kjbhvn., 1ste Nov. 64.

Tak for Dit elskværdige Brev! Jeg gjemmer det imellem mine bedste Papirer og tænker ofte paa Dig. Men at tænke med Pennen i Haanden falder mig — som Du nok veed — ret temmelig besværligt. Tag derfor tiltakke med disse faa, indholdsløse Linier!

. . . Jeg sætter mig nu paa et Kateder og holder Dig en Forelæsning. Hør nu! Hvis Du i kort Tid ønsker at kunne slaa de Nattergaletoner, som nu lyde for Dit Øre, saa maa Du ikke omgaaes med danske Kammerjunkere, svenske Baroner, tyske Lærde eller disses Damer; det duer ikke, min Bedste! Hold Dig til Din „*Maëstro*“, og bland Dig mellem Folket; søg at faa Adgang i en italiensk Familie, og tal saa *sans gêne* — ja, med den yderste Frækhed — *slet* Italiensk, saa vil Du snart lære at tale *godt*. *Damerne* ere især ganske ypperlige Sprogmestre; men i saa Fald maa Du dog vel mindes, at Du befinder Dig ganske nær ved Sirenernes Hjem. At bo i et Hotel anseer jeg for det mest

Hæmmende og til Hindring, naar man vil lære et Folk og et Folkeliv at kjende tilgavns. Jeg vilde derfor være saa dristig at raade Dig til snarest muligt at forlade „*Bocca di Leone*“ eller hvilket andet Hotel, der har slugt Dig, og at opsøge Dig en smukt beliggende Bolig hos en romersk *borgerlig* Familie. Det vil Du sikkert befinde Dig bedst ved.

Antikke Intaglier [indadskaarne Stene] og Kameer vil Du let finde i Via de Condotti, paa Piazza Navona, Piazza Barberini, tæt ved Kapitolium og flere andre Steder. Dog — jeg vil ikke komme med flere Raad; Du har vel allerede erfaret og lært alt Dette.

. . . Siden sin Hjemkomst fra Hellebæk har min velsignede Hustru næsten ikke havt en eneste god Dag; ja, hun har i de to sidste Maaneder for det Meste maattet holde Sengen. Men hun er taalmodig som en Engel! — *Ida* derimod synes at have havt god Nytte af sin Brøndkur; hun befinder sig ret vel . . .

Hos *Gyldendal* vil der udkomme en ny Tragedie af *Bjørnstjerne Bjørnson:* „Maria Stuart“. Man har ikke villet opføre dette Stykke paa Det kongelige Teater, som Forfatteren ønskede. Hr. *Kristian Arentzen*, en af *dii minorum gentium* (som han selv siger), har udgivet en Samling af korte biografiske Skitser af danske Poeter fra dette Aarhundrede: et temmelig betydningsløst Arbejde. Forresten venter man, at Bogmarkedet vil blive forsynet med Nyheder til Jul og Nyaar. Ogsaa i denne Henseende spores den nedtrykte Stemning, som hersker i den danske Ruin — thi det danske Land er ikke Mere. Igaar døde en af vore bedste sceniske Kunstnere, kongelig Skuespiller *Michael Wiehe*, kun 44

Aar gammel. Du har — formoder jeg — seet og beundret ham. Vi ville vanskeligt faa dette Tab erstattet.

. . . Den syge Fisker i Hellebæk er da for noget siden afgaaet ved Døden efter mange Lidelser.

Lev vel! Rejs, og vær lykkelig! Skriv mange Digte, men tag Stoffet fra Din Hjemstavn; gjem Rejsens Indtryk til den Tid, da Du atter sidder ved Fyrisaa eller Mælaren; da ville de først straale Dig i det rette Lys . . .

Din altid hengivne Ven Christian Winther.

[Fra Fru Winther:] Kjbhvn., 7ende Nov. 64.

Det har glædet mig at høre af Dit sidste Brev, at Du nu befinder Dig vel i Rom, mit Yndlingssted. Du har nu saamange Venner, som Du modtager Breve fra, og hvem Du skriver til, saa at der ikke bliver Tid til at skrive til mig som før, da jeg var Din eneste Korrespondent. Kun Eet vil jeg bede Dig erindre, at, hvis Du engang i Livet føler Dig forladt af Venner og Inklinationer, smaa eller store, at jeg da er uforandret i Sind og Hjærte, den Samme som altid. Nu har Du jo hørt fra Chr. Winther. Jeg bad ham skrive. Det, vidste jeg, vilde være Dig kjært, ja, det bedste Brev fra Danmark.

. . . Til Villa Ludovisi maa *Bravo*[1]) skaffe Dig Adgang, at Du kan se Galleren og hans Søster[2]) samt et Loftsmaleri, Chr. Winthers Yndlingsbillede[3]). Hvis Kunstnere give et Bal for deres Modeller, da maa Du ikke forsømme at komme med: *der* er Skjønhed, Dragter, Munterhed og Danse. Vi saae det fra en Balkon;

[1]) Den skandinaviske Konsul. [2]) Skal vel være: Hustru. [3]) Vistnok *Guercinos* „Aurora“.

men Herrerne vare nede i Salen. Der var en Kvinde, hvis Dejlighed var henrivende; thi hun forenede en Gratie dermed, som er langt sjældnere end Skjønhed. Hun var Model for en russisk Maler, ved hvis Arm hun hang som en Vinranke. Hun dansede ikke; jeg troede, hun elskede ham, og den Kvinde, der for Alvor elsker, bryder sig ikke om at danse. — Du vilde have Sans derfor, Du har en dyb, glødende Sjæl, og, træffer Du en Kvinde i Livet, der helt kan bemægtige sig Din Sjæl — ja, da vil Dine Sange varme og gribe Hjærtet paa en hel anden Maade end nu.

. . . Af *Ibsen* har jeg læst flere Sager; han har stort Talent. . . . Tak, Du Kjære, for „Fällskärens berättelser"! Det var en interessant Bog i flere Henseender, især i historisk. Det var morsomt, jeg havde læst den, da Fru *Runeberg* netop omtaler den i hendes sidste Brev. — *Hauch* har skrevet et smukt Digt over *Wiehe;* det ender saaledes:

Forladte, blege Danmark!
Forsvunden er Din Glans.
Snart er Din Pande smykket
kun med en Dødningkrans.

Det er destoværre sandt, og jeg oplever ikke at se vor Skjændsel aftvættet; men det vil ske; det Haab lever i hver trofast Sjæl.

Kjbhvn., 29nde Nov. 64.

Tak for Dit lille Brev! Det bedrøvede mig at se, Du var bleven vemodig stemt over mit Brev. Jeg troede at lette Dig Byrden af Breve til mig, hvis Du havde Mange at skrive til, og saa fremkalder mit daarlige Skriveri det Modsatte. . . . Hjemløs kan Du aldrig blive;

Dit selvvalgte Hjem omslutter Dig med en saadan Kjærlighed, at Du *maa* beholde det, om Du ej vil det.

. . . Jeg vil læse *Guizots* sidste Arbejde for at se, hvorledes denne historiske Aand har bevaret sin Tro som Kristen under al den tilsyneladende blodige Uret, der er tilføjet Nationer som Polen, Grækenland og Danmark; thi jeg negter ikke: det har været mig en haard Kamp med min Tro.

. . . Jeg har en Bøn til Dig: søg Dig lidt Omgang med *Walter Runeberg!* Det kommer Alt igjen med Renter. Det vil oplive Dit Sind at tale med ham, der har baade Hjærte og Følelse, saa Du kommer til at befinde Dig bedre i Rom. —

Kjbhvn., 27nde April 65.

Sorgen over, at Norge ikke kom os til Hjælp, har dog dræbt *Welhaven.* Han ligger nu atter syg og har sagt: „Vare vi blot komne med en lille Styrke, havde vi hindret det tysksindede Parti i at forlade Danevirke.“ . . . Alle Ravnene have forenet sig om os, og vi ere knuste; vi rejse os aldrig mere. Man har Intet mere at tale om; Alt er tavst. Det er jo naturligt: Fortvivlelse er stum; jeg vil aldrig mere tale derom, men drukne alle mine Tanker i at læse Alt, som ikke minder mig om, at jeg lever i denne Verden, hvor Uret og Ondskab gro frodigst.

Monrad har oversat *Esaias* og bragte mig den forleden Dag; den er dediceret til min Søster. Den 1ste Maj holde de Sølvbryllup. . . . Chr. Winther og jeg blive hjemme fra Hummeltofte, da jeg er for svag til at være med til stort Gilde, og han er for blind til at tumle sig i Kirke og paa ukjendte Veje, da han ingen

Hjælp lider, saa lidt som han vil beklages. Man maa helst ignorere, at han seer daarligt. Nu troer jeg dog, han arbejder lidt paa Genrebilledet[1]), hvoraf Du hørte Begyndelsen paa „Lappen". Ak, den gode Tid!"

I denne Periode var *Ida* bleven forlovet med en Fætter, en Brodersøn af Fru Winther. Hendes Bryllup var blevet bestemt, og saa gik med Eet det Hele overstyr. Fra Tiden lige herefter stammer følgende Brev fra Fru Winther til *Snoilsky:*

Malmø, 13de Sept. 65.

Du skal atter have et Par Linier, om muligt lidt mere sammenhængende end de forrige, der vare skrevne i saa megen Kummer, at Du vel maatte kjende Dens Følelser, der skrev, for at forstaa dem. . . . Her besøger Chr. Winther os med Lethed; derfor blive vi her, skjøndt her er rædsomt; men vi maatte jo bort, om end ej for bestandig, hvad der først var Chr. Winthers Bestemmelse; han vilde forlade Danmark for stedse og bosætte sig i Holland. Jeg var enig med ham; men *Ida*, der vidste, at det var et Offer, Faderen vilde bringe hende, sagde Nej. Hun vilde bære sin Skæbne roligt og mildt, haabende, at Gud vilde lære hende snart at takke ham for at have frelst hende fra et Skibbrud. En af Chr. Winthers Venner sagde til ham, at der var en Pige i en Cigarbutik, hvis Fader vilde tvinge ham [*Idas* Forlovede] til Ægteskab. . . . Saa er han, hvor han hører hjemme, og dermed vil vi tie for altid med en Person, om hvem intet Godt kan siges. Gud give os Styrke! Nu er *Idas* Bryst daarligt; Sorg og Krænkelse, ja, de vil jo længe føles hos hende. Havde jeg været lidt stærkere, vare

[1]) Sml. Digtn. X, S. 175.

vi rejste længere bort, skjøndt *ikke* i Sverrig. Jeg rejser hjem d. 23nde fra Malmø. Hvordan har Du det i al den Herlighed, hvori Du lever?[1]) Men frem for Alt, skriv Lidt til mig, om Du har Tid; det er en lille Glæde at vide sig mindet. Idag kommer *Otto* [*Petersen*] over til os; jeg kan sige, han er kjærlig; thi han deler Sorg og Fornærmelser med os. *Henri* og Chr. Winther komme paa Søndag. . . . Det har ikke været mig mueligt i Sverrig at finde Noget af Chr. Winther; jeg vilde have givet det til en fattig Skolelærer ved Kullagunnarstorp, som jeg var inde hos. . . . Hvor underligt at være i Dit Land, naar netop den Eneste, for hvem jeg skulde rejse dertil, er borte! . . .

Kjbhvn., 27nde Sept. 65.

Endelig fik jeg Dit kjære Brev og seer deraf til min Forundring, at Du af mit dybt bedrøvede Brev har faaet Det ud, at jeg tvivlede om Din Kjærlighed og Trofasthed; ja, seer Du, det er en Ulykke, der ofte følger med Sorgen, at man trykkes saa stærkt af Det, man lider af, at det Gode, man har, ligesom føler sig skudt tilside; men jeg troer paa Dig. . . . Din Deltagelse i vor Sorg er ligesom Lægedom, og derfor længes jeg dobbelt efter Dit næste Brev. . . .

Monrad frister mig hver Dag til at følge med dem [til Ny Zeeland]; men *Ida* og Chr. Winther kan ikke, saa vi blive her, skjøndt jeg i mit Inderste føler mig blødende over vort Lands Skjændsel og vore personlige Stød. . . . Vi komme vist i Vinter til at bo i Hotel, da Chr. Winther sagde vor Bolig op i den Hensigt at bo-

[1]) *Snoilsky* var dengang Attaché ved det svenske Gesandtskab i Paris.

sætte sig i Holland. Den blev strax bortlejet, og nu, da *Ida* har trøstet ham og vil blive her, have vi ingen Bolig; dog hører dette til Bagatellerne i Livet.

Kjbhvn., 24nde Nov. 65.

Fra Chr. Winther har jeg den Hilsen til Dig, at, da han sætter Pris paa Din Dom, var han meget glad over, at Du var tilfreds med hans Arbejde[1]), og Din Udtalelse derom henrykte ham. Dette er hans Ord, som han bad mig skrive til Dig. Han fik Din Omfavnelse; men Strængeklangen længes jeg efter, Du Slemme! . . . Dit smukke Digt om Slaget ved Helgoland[2]) vilde jeg under andre Forhold her bedet om at lade trykke i „Fædrelandet“; men nu synes hver Dansk, at Intet er værdt at mindes fra den Tid, der hviler som en usel Skjændsel over os; det er for Lidt at nævne.

. . . *H. C. Andersen* har sendt mig sine nye Æventyr, hvilket rørte mig. Han viser sig altid trofast imod mig. Da man engang spurgte ham, hvorfor han ikke giftede sig, svarede han: „Fru Winther kan jeg ikke faa.“ Du seer, at min Stjærne er ikke ringe hos ham.

Paa Mandag bliver *Viggo* [*Monrad*] viet. . . . Nu forlader han sit Fædreland for stedse. Jeg mister i *Monrad* en trofast Broder, min Søster og *Viggo* for dette Liv. De rejser til London, derfra til Ny Zeeland. Det er lidt svære Dage, disse. Med dem har jeg levet min Ungdom, ja, mit Liv, og vi forstod hverandre saa vel, at *Monrad* siger, vi komme til dem, naar Alt er smukt ordnet for at modtage os — og det vil han gjøre; jeg er hans mest elskede Søster, og dybe Savn vare stillede, om vi fulgte med; *mais que faire?*

[1]) „Brogede Blade“. [2]) „Dikter“ 1878, S. 229.

Er Du tvungen til at være med ved alle disse Saisonfêter, saa kan det blive strængt nok, især, hvis Du ikke morer Dig derved. Dog — det kan man ikke vide — for en Tid er det jo morsomt at se saamegen Skjønhed, Forfængelighed og Pragt. . . .

Hvad synes Du om *Madelaine Brohan?*[1]) . . . . Teatret er dog morsomt i Paris, ikke sandt? . . . Vær sød og forsigtig med Din Sundhed, om det end koster Dig en Kamp med Din Ungdom, jeg beder! . . .

Dette Brev er forseglet med den *Amor med Fløjten*, som Digtet er skrevet til, det, Du synes saa godt om.[2])

Kjbhvn., 25nde Dec. 66.

. . .[3]) Det, Du siger om „Den gamle Greve“ af *Ludvig Bødtcher*[4]), er netop Aarsagen, hvorfor jeg synes, det er et mindre godt Arbejde af ham, da det mangler Originaliteten. Jeg fandt, ligesom Du, at Chr. Winther kunde have sat sit Navn derunder. Du spørger, hvorfor der Intet er af Chr. Winther. Han havde Intet liggende og følte sig ikke oplagt til at skrive Noget; det er meget triste Toner, der komme fra hans Pen i det sidste Aar, og de ere kun til mig.

Der er virkelig kjønne Toner i *Bjørcks* Poesi[5]); men Hvad siger Du til *Welhavens* „En Sangfugl“?[6]) Er det ikke dejligt? Det er der Følelse og Flugt i. Hvor det gjør mig ondt, at Du er saa misfornøjet med den Behandling, Dine smukke Digte har faaet[7]), som

[1]) Den bekjendte Skuespillerinde (1850—84), f. 1833. [2]) Sml. Digtn. X, S. 21. [3]) I det Nærmestfølgende er der Tale om *Chr. Richardts* „Vintergrønt“ og enkelte af Bidragene dertil. [4]) „Vintergrønt“ S. 78 og *B.s* „Digte“, S. 193. [5]) „Vintergrønt“ S. 369. [6]) Smsteds S. 198. [7]) Smsteds S. 106—23, 334—38.

jeg netop har bedet Fru *Runeberg* læse for Din Afgud *Joh. Ludv. Runeberg.* . . .

De kjærligste Ønsker ere fløjne til Dig i Julen og nu til det nye Aar. Vor Literatur har været fattig, skjøndt her mylrer af nye Sager. Hermed sender jeg det Bedste af Nyt; disse Digte ere skrevne af en Bonde[1]). Om Alle havde tænkt som han, saa var Danmark ikke gaaet tilgrunde. —

. . . Kjære! Hvorfor ødelægge Din første Samling? Deri er meget smukke Ting. Du kan jo udelade Hvad Du ikke synes om og forøge den med noget Nyt? Vil Du ikke det? Du maa ikke være saa slem mod Dit første Barn! Verden er altid ens; men det kommer ikke Digteren ved; han har altid kun faa *rette* Læsere, mens den bedste Glæde er den, han selv føler ved sin Kunst. . . . Du veed nok Hvad Du selv sagde i Spaa: „Jeg siger Dig Alt, selv om det er noget Galt!“ Ængst Dig derfor aldrig for, at jeg skal tro, Du er forsømmelig. . .“

Gjennem ovenstaaende Brev-Uddrag vil man have faaet et Bevis paa, hvor varmt en ung Mand havde formaaet at knytte Ægteparret Winther til sig. —

I det Foregaaende er Chr. Winthers Digtsamling „Brogede Blade“ omtalt; den udkom i Slutningen af 1865 og dannede 10ende Bind af „Samlede Digtninger“. Strax modtog han varme private Taksigelser for denne Bog. *Ludvig Bødtcher* skrev[2]):

[1]) *Mads Hansens* „Sange“. [2]) Breve fra og til C. W., S. 128.

„Jeg kunde slet ikke sove
for Nattergalens Røst“ —
Chr. Winther.

Ja, kjæreste Chr. Winther, det er næsten ordret sandt. Dine Harpetoner fulgte mig dybt i Natten og blandede sig i mine Drømme. De første to Afdelinger vare mig som et aandigt Fyrværkeri med en dunkel elegisk Baggrund og rørte mig ofte meget dybt, som — til Exempel — „I Skumringen“, og jeg kunde ikke lade være at trykke Bladet til min Mund. . . . Og nu *„Verner“! Basta così!*[1]) Jeg siger ikke et Ord! — „Genrebilleder“ indeslutte i en fantastisk Ramme en saadan Rigdom af dejlige Sange, at dette Afsnit vil blive en sand Guldgrube for vore Komponister — og endelig slutter Du med „Nissens Juleaften“, som atter vidner om Din uudtømmelige Kraft, Humor og Friskhed.

Der er ikke en Rynke i hele Bogen; Tak for Din herlige Gave! Din Ludv. Bødtcher.

Dunker siger til ham[2]): „Gud velsigne Dem for de brogede Blade, hvori Tungsind og Kummer over egne Savn og over Landets Ulykke vexler med den udødelige Kunsts evige Glæde. Man er dog ikke gammel, saalænge man synger som De.“

Ogsaa Pressen hyldede ham. „Illustreret Tidende“ [3]) siger, at Alt i denne Digtsamling er lige blødt og rundt, saa letflydende som et friskt Foraarsvæld, om end saa fuldkomment som kun hos den øvede Digter, Mesteren for det danske Sprogs yndefulde Leg.

I „Berlingske Tidende“ [4]) anmeldes „Brogede Blade“ af *Ph. Weilbach*, som fremhæver det Ejendommelige i

[1]) Hermed Basta! [2]) Breve fra og til C. W., S. 129. [3]) 7ende Bind Nr. 321. [4]) 1866 Nr. 44.

Winthers Brug af de samme Rytmer, *Oehlenschlæger* har benyttet paa nordisk Grund; men Winther gjorde med tilsyneladende de samme Midler en ganske anden Virkning. „Her mødte man pludseligt en Finhed og Ynde, en smeltende Ømhed, en Mildhed i Alvoren, hvortil man ikke skulde troet det Sprog istand, der hidtil kun havde skjæmtet med spillende Vid eller talt jævne, dundrende Ord, og paa den anden Side en Vittighed, som talede i ganske nye Toner, der forfriskede som lette Vindpust, men ingen Pile sendte, og til sine Tider igjen dumpe, sørgmodige Rytmer, der kastede lange Skygger ind i denne Verden af Solskin og Smil.“ Der paavises nu, hvorledes Chr. Winther i den Grad har bemægtiget sig Versemaalet i „Hjortens Flugt“ og af dette gamle, ofte brugte, skabt et nyt Vers, som ikke kan bruges efter ham, udenat det strax minder om dets Skaber og ved sin blotte Klang vækker Forestillinger og Erindringer, som enhver den Digter, der nu bruger det, maa respektere. Endvidere paavises det, hvorledes Chr. Winther har indført en særegen Digtart i den lyriske Poesi, idet han ikke har været bange for at sige Alt paa den Maade, han egentlig har følt og oplevet det; tidligere frygtede man for Alt, hvad der gik i det Enkelte, men sværmede for det Almengyldige; det „Smaalige“ laa under den lyriske Muses Værdighed. Chr. Winther forstod, at, naar blot Stemningen og Tanken havde Gyldighed for Alle, var det kun en Fordel, jo mere særligt Præg han kunde stæmple dem med; han forstod, at det lyriske Digt heller end gjærne maatte være et Lejlighedsdigt i Ordets udvidede Forstand, og Det, som *Goethe* paa *sin* Viis gjennemførte i sin brede,

slaaende Lyrik, dette lykkedes det den danske Digter at udføre i en mildere Toneart og med et ægte dansk Farveskjær. Uden at blive uforstaaelig, uden at blive smaalig eller fordringsfuld, fører han os ligesom hen foran sit eget private Liv, og en tilfældig Begivenhed eller en Egenskab, som han sætter Pris paa hos Den, han vender sig til, danner Udgangspunktet til et eller andet lille Digt, som trods al sin Særlighed taler lige varmt til os Alle. Dette gjælder i høj Grad om Digtene „Til Een". Og den samme Ævne for det Særlige viser han i sine Naturskildringer. Alt Dette finder Anmelderen nu igjen i „Brogede Blade", der røbe Digterens kjendte Friskhed og milde Lune; Skjælmeri og Løjer spille om hans Mund. Som mindre heldige nævnes Sonetterne fra Krigens Tid, „En Bejler", „En Skuffelse" og „I Rom 1854"; her er Bitterhed og vranten Betragtning af Verden, som man ikke tidligere fandt hos denne Digter, og som ikke hører Poesien til. Til Gjengjæld faaer man denne i „Verner" og „Genrebilleder"; naar Noget her er kommet til fra tidligere Tid, som maaske tør minde om Alderen, er det ikke Svaghed, men tilsyneladende forøget Kraft.

„Folkets Avis" [*Erik Bøgh*][1]) siger, at „Ingen af vore danske Digtere har beriget vor Literatur med en saadan Løvsal af vaarfriske, lysegrønne Blade som Chr. Winther. Den, der efter at have gjennemlæst „Brogede Blade" satte sig hen for at skrive en Anmeldelse af den, vilde have en ligesaa svær Opgave, som om han med Pen og Blæk skulde betegne den underfulde Farverig-

[1]) 1865 Nr. 294.

dom, hvori den danske Skov pranger paa en solklar Septemberdag." — —

Kort Tid efterat „Brogede Blade" havde seet Lyset, fyldte Winther 70 Aar. Det var rimeligt, at det danske Folk, der skyldte ham Saameget og aldrig havde hyldet ham, følte Trang til at fejre denne Højtidsdag, og det var Studenterforeningen, som i den Anledning vilde indbyde til et Festmaaltid for ham. En saadan Tanke var altid Winther afskyelig, og særlig nu, da han næsten var blind. Dengang han hørte om denne Plan, sagde han: „Jeg vilde aldrig kunne holde det ud, og jeg vilde ikke kunne svare paa en eneste Skaal. Fornylig var jeg til Barnedaab, hvor der En stod op og roste mig over alle Grændser, og jeg kan kun sige, at det er det Modbydeligste, jeg veed i denne Verden." Dette var begrundet i hans flere Gange før omtalte Fædrene- og Mødrenearv: den store *Beskedenhed*. *Goethe* siger i anden Del af sin „Faust":

Det er just Tegnet paa den store Mand,
at ej han Roes fordrage kan.
Beskeden vil han Hæderspladsen vige,
som om han havde mange sine Lige.

Dette passer paa Winther. Hans Beskedenhed kommer i hans Liv frem paa saamange Maader. Da han i 1835 sendte Overkrigskommissær *N. C. Øst* Stof til en Biografi, som findes i vedkommende Udgivers „Materialier til et dansk biografisk-literarisk Lexikon", ledsagede han sine Optegnelser med følgende Linier[1]): „Jeg forsikrer Deres Velbaarenhed, at jeg næsten har været undseelig ved at nedskrive disse Noticer om min ubetydelige Per-

[1]) Findes paa Det kgl. Bibliotek.

son og min ringe literære Færd; men, da jeg erkjender Rigtigheden af *nyerupsk* Nøjagtighed i slige Ting, har jeg ikke villet foreholde Deres Velbaarenhed Det, jeg vidste, og beklager kun, at dette vel ikke er saa fuldkomment, som Deres Velbaarenhed ønsker." Den 30te Aug. 1854 skriver han til *F. L. Liebenberg*[1]): „Den mig tilsendte Artikel til *Brockhaus'es* Konversationslexikon var jo ganske fortræffelig og i enhver Henseende som et saadant Aktstykke bør være. Men — tilgiv mig! — *jeg* kunde ikke sende den bort; det vil sige: *jeg* kunde ikke. Den var altfor gunstig og fordelagtig for mig, til at *jeg selv* kunde tilstille Redaktionen samme. *Jeg klædte den altsaa af,* beholdt kun de tørre Data, tilføjede et Par forbigaaede Punkter, fuldstændiggjorde Listen over mine originale Arbejder og afsendte den i denne Skikkelse. Kan nu *Brockhaus* ikke bruge den som saadan, saa faaer han at lade være." I Juli 1857 beder hans Svigerinde Fru *Monrad* ham, om han vil lade sig male til hende af *Const. Hansen;* dertil siger han[2]): „Jeg svarede Dem — vistnok tilsyneladende ikke meget artigt — undvigende. Jeg maa nu dog til min egen Oprejsning forklare Dem min Opførsel: det vilde være mig en stor Fornøjelse baade at sidde for *Const. Hansen* og at se mit Portræt i Deres Eje; det er baade vist og sandt. Men nu forekom det mig forleden, at jeg ikke retvel turde være den Glæde, det foraarsagede mig, bekjendt, — nemlig: jeg havde ligesom en Følelse af, at det kunde udlægges mig til Forfængelighed eller anden Galskab, naar jeg saadan strax greb til og modtog Noget, der kunde kaldes smigrende (hvor

[1]) Breve fra og til C. W., S. 88. [2]) Smsteds S. 97—98.

jeg hader dette Ord!) for mig selv — og det var af denne Grund, at jeg gjorde Vrøvl. Nej, jeg forsikrer Dem, jeg vil — ikke blot for at bøje mig for Deres Ønske, men ogsaa for min egen Fornøjelses Skyld — gjærne sidde for *Const. Hansen* og siden hænge paa Væggen for Dem.“ Da *Orla Lehmann* vilde have ham malet i sin Samling Portrætter af danske Digtere i karakteristiske Situationer, sagde Winther[1]): „Jeg havde *forbudt* Hr. *Orla Lehmann* at lade mig stille op i „Situation“, medens jeg endnu var i Live — eller rettere: jeg havde *frabedet* mig den Ære. Nu er det alligevel skeet[2]). Til *Henri*, som traf ham ude hos *Monrads*, ytrede han, at han vilde lade Billedet fotografere og sende mig en Kopi som Julegave; det kunde være ret artigt.“ I et udateret Brev til Urtekræmmer *Chr. Petersen* underskriver han sig „Chr. Winther, som er meget ulykkelig over for Tiden at hænge i *Reitzels* og *Holstebroes* Kasser“, og i et andet til samme Mand udtaler han, at det er ham aldeles ligegyldigt, hvor han bliver anbragt ved offentlige Lejligheder. Han siger[3]):

„Selv føler jeg mig ringe,
jeg veed, hvor Lidt jeg er“,

og andensteds[4]): „Jeg har en Rædsel og Sky for at stille mig frem som Autoritet.“ — Sagen var den, at han syntes i saa yderlig ringe Grad godt om sig selv. Han kalder sig „den Svage, ved hvis Side vandre saadanne Dæmoner som Sløvhed, Dorskhed, Døsighed,

[1]) Breve fra og til C. W., S. 186. [2]) *Exners* ved Gjengivelser i Fotografi og Træsnit saa bekjendte „Chr. Winther paa en Spaseretur“. [3]) Efterl. Digte, S. 109. [4]) „Nær og fjærn“ 1877, Nr. 287.

Uvidenhed, Indholdstomhed og alle disses Ledsagere.“ [1]) Han siger: „Jeg er ikke kold, ikke ligegyldig, ikke utaknemmelig — men forresten en meget daarlig Person.“

„Ak, vover jeg at se tilbage
til Vejen, som jeg vandred ned,
da rammer kun min feje Klage
mig selv og al min Uselhed;
ak, Alt, hvad der er skjønt i Livet,
som laaner Livet Fryd og Magt,
mig Himlen naadigt jo fik givet —
men selv jeg har mig ødelagt.[2])

Hel kloge Vink af Skæbnen fik jeg,
men lige skjævt paa Vejen gik jeg.“ [3])

Til Fru *Monrad* skriver han[4]):

„Du finder det vel ikke net,
at jeg gjengjælder *Dit* Portræt
Dig med et Billede af Hunden?
Men ak, om saa jeg sendte Dig
endnu et Kontrafej af mig,
var ogsaa det et *Dyr* igrunden.“

Senere, da Fru *Monrad* er død, skriver han d. 26nde Dec. 1872 uden paa hendes sidste Brev til ham[5]): „Hvad maa *hun*, der har skrevet dette Brev, *nu* tænke om *Den*, hun har skrevet til, naar hun med Evighedens Klarsyn opdager, hvordan *Den* er eller var, som hun en Tid her i Livet har troet at kunne anse det for „*Noget at have lært at kjende*“. Ingen veed bedre, hvor *stor* denne elskværdige Fejltagelse er og har været, end C. W.“

[1]) Breve fra og til C. W., S. 188. [2]) Efterl. Digte, S. 113. [3]) Smsteds S. 141. [4]) Smsteds S. 45. [5]) Breve fra og til C. W., S. 193, Noten.

Efter at have udtalt, hvormeget han holder af sin Hustru, tilføjer han[1]):

Men Den, jeg ikke holder af,
som drukner i min Harmes Hav,
i Selvforagtens stride Elv,
det er mig selv — det er mig selv.

Han er født i Juli Maaned og siger i den Anledning[2]):

Der siges meget Smukt om „Løvens“ Barn;
desværre kan han blive dog et Skarn.

I Paris siger han[3]):

Jeg gad de tusend Spejle knuse,
som her paa Gader og i Huse
man finder overalt opstillet;
de tvinge mig jo til at se
Hvad allermest mig volder Ve:
mit eget grimme, dumme Billed.

Da han engang havde omtalt Noget, som vedkom hans egen Person, tilføjede han[4]): „Undskyld, at jeg har nævnet mig selv! Jeg gjør det sjældent og nødig, og det skal ikke ske tiere.“

Grusomst holder han dog Dom over sig selv i Skikkelse af Felix i „Episode af et Familieliv“. Her lader han Fru Friland tale om hans Beskedenhed; hun siger[5]): „Hvis Du kjendte ham saa nøje som jeg, saa vilde Du have bemærket, hvor skrupuløs omhyggelig han er for at nedsætte sin egen Person, hvor overdrevent beskeden han taler om sig selv og sine Arbejder, at man maatte være meget uerfaren i Verden, om man ikke bag denne Maske øjnede den smaaligste Forfængelighed;“ „og denne

[1]) Efterl. Digte, S. 61. [2]) Smsteds S. 147. [3]) Breve fra og til C. W., S. 183. [4]) Smsteds S. 172. [5]) Sml. Digtn. IX, S. 114.

ængstelige Forfængelighed og Mistænkelighed betog ham al Ro og gjorde ham det næsten umueligt at producere og lade gjælde selv de Fortrin, han muligt maatte besidde."[1]) „Det gik ham ved smaa, uskyldige Drillerier som i andre Tilfælde i Livet ved virkelige Fornærmelser og Forurettelser: hvor Andre, selv de tommeste Hoveder med flydende Tunge og sejrende Kraft drog sig ud af Sagen, *der* stod han tavs, forvirret, overvældet af Følelsen af den Uret, han led, — et *umyndigt* Væsen. Og den Overbeviisning, der ofte paatrængte sig ham, at han ligesom var et Rov for ethvert, selv det største Dummerhoved — som han ellers i enhver Henseende uden Ubeskedenhed turde overse — naar det kun havde Jærnpande nok til at vælte sig ind paa ham, gjorde ham mere og mere mistroisk, menneskefjendsk, og beredte ham Timer, hvis Bitterhed ingen Pen beskriver."[2]) Der tales om Ujævnhederne i hans Væsen og Forhold[3]), hans taagede, egoistiske Væsen[4]), om hans vankelmodige Karakter, det Ubestemte i hans Tilbøjeligheder, den Mangel af Kraft og Fasthed i Øjeblikke, som kunde have været afgjørende for hans og hans Fremtids Skæbne.[5]) Saa tilføjes der[6]): „*Slet* er han dog virkelig ikke, saadan hvad man kalder slet, nedrig — nej; men — svag, middelmaadig, i høj Grad betydningsløs, og saa fejlfuld, at han vilde ved een Egenskab, han besidder, kunne anrette stor Fortræd, hvis ikke hans Ubetydelighed betog ham Lejlighed dertil; og „den Slags Karakterer plejer sjældent at hæve sig, men snarere med Alderen

[1]) Sml. Digtn. IX, S. 142. [2]) Smsteds S. 144—45. [3]) Smsteds S. 121. [4]) Smsteds S. 164. [5]) Smsteds S. 122. [6]) Smsteds S. 163.

at vende sig mere nedad."[1]) Da saa hans Talent skal gjøres gjældende, siger Fruen leende og i haanlig Tone[2]): „Talent! Ja, hvis han havde været eller vilde være flittig, kunde han maaske arbejde sig frem til at blive en taalelig Kopiermaskine for Andres Mesterværker; men ikke engang dette vil han nogensinde naa; thi han er saa doven, saa doven — ak, jeg kjender ham nok! Og nu hans egne Kompositioner! Folk siger jo rigtignok, at Ideerne er ret gode, ja, endogsaa nye, og Anlægget taaleligt; men er Udførelsen ikke altid saa overdreven flygtig, for ikke at sige skjødesløs? Og mangler ikke alt hans Arbejde i den Grad Hvad man kalder Studium, at hvert Blad snarere bærer Præget af Hastværk og Lede, end af udholdende og taalmodigt Arbejde!" Der indrømmes dog, at han læser smukt højt[3]).

Selv om denne Karakteristik af ham mere svarede til en svunden Tid, saa var denne Tid dog en Del af hans Liv, og med alt Dette for Øje vil man kunne forstaa, at han ikke vilde indlade sig paa, der holdtes Festmaaltid i Anledning af, at han blev 70 Aar. For at afværge det, offentliggjorde han i „Fædrelandet"[4]) sit „Tredie Fragment af Reinekes Memoirer"[5]). Heri fortæller han om, hvorledes Reineke bag sammentrukne Silkegardiner og med et Tørklæde bundet om sit Hovede ligger tilsengs med sure Miner, og, da Grimbert saa spørger om Hvad der er paafærde, faaer han dette Svar:

Jeg var iaftes til et Gilde,
hvor det kun gik mig meget ilde.
Ej Drik — Du veed, jeg Meget taaler —
ej Vinen til de hundred Skaaler

[1]) Sml. Digtn. IX, S. 167. [2]) Smsteds S. 116. [3]) Smsteds S. 163. [4]) 1866 Nr. 137. [5]) En Saml. Vers, S. 106—14.

har gjort mig — som Du seer — saa usel,
at jeg med ikke ringe Blusel
maa nævne Tømmermænd og — Andet,
som piner mig nu rent forbandet.
„Hvad har da voldt Dig disse Kvaler?“
Min Ven, det har de mange Taler.
Man faaer ej Lov ved sligt et Taffel
at bruge flink sin Kniv og Gaffel.
Knap er man sat i Mag ved Bordet,
saa raabes: „Den og Den har Ordet!“
Saa rejser til min store Skræk
fra Stolen sig hveranden Gjæk
og krammer ud en Hoben Præk,
der snart patetisk højt sig hæver
snart langs ad Jorden jævnt sig væver;
snart bydes humoristisk Vaas,
som knap af Taleren selv forstaaes,
mens Æ og Mæ og Hm og Stammen
maa holde Vrøvlets Pjalter sammen.
Saaledes tænder mangen Gaas
som Festens Lys sin Skillingspraas,
der, skjøndt den nederdrægtigt oser,
dog tidt kan farve „grønne Hoser“.
Hvor flovt det var, blev det modtaget
med Bifaldsskrig og Klap af Laget.
Som Hagl om Øret *mig* det slog
og al min Madlyst rent forjog,
og, mens hver Taler vandt en Palme,
fik jeg Migræne, Bugvrid, Kvalme.“

„Men“, vedblev Grimbart, „denne Fest,
„hvortil Du selv som Hædersgjæst
„indbuden var, siig, til hvis Ære
„var den?“

Da smiled Reinke: „Kjære!
Det Hele var en sand Misère.
Javist, som Hofmand og Poet
var jeg da ogsaa bleven bedt.
Du kjender jo den sølle Fyr,
vor Landsbysanger, *Murmeldyr*,
der af og til forstod at more
ret artigt baade Smaa og Store

ved de smaa Viser, som han sang,
imens hin Bondedans han sprang,
som jeg aflured ham og gjorde
med den ved Hoffet stor Furore.
Han leved stille hen, alene,
kom aldrig frem paa Verdens Scene;
han havde, lig den onde Aand,
for Korset, hængt i vatret Baand,
en Dødsangst, naar det faldt ham ind,
man vilde hænge det paa hans Skind.
Han saae kun med Respekt den Stjærne,
der funkler klart i Nattens Fjærne,
men lo kun ad de Sølversole,
der straale paa saamangen Kjole.
Man kunde rigtig bittert drille
ham, naar man meente, Nobel vilde
benaade ham med Navn af „Raad“
og slige andre smukke Navne,
som nu vi Kloge nødig savne.
Sligt stak hans Hjærte som en Brod
og rørte ham til Harm og Graad;
kort sagt: den Nar, han holdt ej af,
at Agt paa hans Person man gav.
Ej sandt, det er en daarlig Smag?
Thi det er dog en afgjort Sag,
„det er saa smukt paa Gaden, naar man
„dem hører sige: „Se, *der* gaaer han“.“ [1])
Hin Romer har vel sagtens ment,
naar man, som jeg, det har fortjent.
Ja, naar jeg færdes hist i Staden
og gaaer beskedent ned ad Gaden,
jeg hører stolt med frydfuld Bæven:
„*Der* gaaer Hans Excellence Ræven!“

„Men,“ vedblev Grimbart, „Du fra Gildet,
min Bedste, har Dig langt forvildet.“

„Bi,“ sukked Reinke, „nu det kommer.
Ak, hvor det i mit Hoved trommer!
Saa fast det i min Tinding banker,
jeg knap kan samle mine Tanker.

[1]) *Persius*, Sat. I.

De Taler — naa! Men nu til Sagen!
Hr. Murmeldyr — igaar var Dagen —
fik lagt en hel Del Aar paa Bagen.
Den Stordaad havde han bedrevet,
at fjorten Lustra han opleved.
Saa stor Mérite vel fortjente
en sær Belønning, som man meente.
Og af en Hob Griponimusser,
men fremfor Alt af unge Russer,
som aldrig før var kommet med
til slig Kommers og Lystighed,
der danned sig en Komité,
som ham beredte Sorg og Ve.
En Hare, Spidsmus og en Rotte
som Deputerede nu maatte
begive sig til Fjældet ud
og bringe ham det Hædersbud,
at hans Velyndere i Folket
nu ønskede at faa ham tolket
den Tak, de meente ham var skyldt
nu, da Halvfjerds han havde fyldt.
Først stræbte han at gjøre klart
for dem, hvor ganske blot og bart
det var for alle gode, sunde,
forsvarlige og stærke Grunde
at ville hædre ham saalunde,
og at han fandt det rent forbandet.
Han sagde dem blandt meget Andet:
„Den Lyra, som Apollo slaaer
tilbedes ej; men Guden faaer
det Offer selv, han har fortjent.
Jeg var kun Gudens Instrument.[1]
Giv *ham* den ham tilkommende Ære;
mig er den altfor tung at bære.
Jeg fordrer derfor: lad mig være
i Fred for al Demonstration
og Halen-frem af min Person;
den kommer ikke Kunsten ved.
Gaa altsaa bort, og skaan min Fred!"
Da dette ikke hjalp ham noget,
en Vending gjorde han i Sproget,

[1]) Se II, S. 372.

blev vred og brølte barsk et Nej
og viste dem den næste Vej
til Døren hen, ud fra hans Hule; —
men ak, det nytted ej en Smule.
Jeg var just hos ham, da de kom,
og blev der, til han fik sin Dom.
Han faldt paa sine Knæer baade
og bad „væmodeligt“ om Naade,
mens Vandet randt ham fra hans Øje;
dog Skæbnen lod sig ikke bøje —
nej, ubønhørlig er jo Parcen,
han *maatte* spille med i Farcen.
Hvis Du den Scene havde seet,
Du havde Dig fordærvet leet.
De putted ham i en Karrét,
hvor han var stedt — det kan ej fejle —
som førtes han til Hjul og Stejle
og følte sig omtrent saa godt,
som Rejsen gik til et Skafot.
I Byen blev han strax modtaget
med Jubelskraal af hele Laget.
I deres Poter svang de Blus
og brølte: „*Vivat dominus*,
Landsangeren, *alpinus mus!*“
Derpaa blev han ført ind i Salen;
et Kor af smaa og store Grise
ham peb en dejlig Velkomstvise,
og Bellin Væder bræged Talen.
Jeg fornemst var, og ved min Side
fik Staklen Plads, kan Du vel vide.
Hr. Murmeldyr nu skulde takke;
han bøjede sin stive Nakke
og lavede sig til at snakke.
Og Snak det blev! Fortvivlet saae
han sig omkring og — gik istaa.
Skjøndt jeg ham hvisked Lidt i Øret,
befippet, kunde han ej høre't,
tog for det Rette just det Gale,
saa Sludder blev den ganske Tale.
Med en tvetydig Lyd han atter
fik sat sig — under Hyl og Latter.
Det Hele blev saa komisk, Du!
Jeg grinte fast min Bug itu.

Tilsidst man drak ham saa paa Pelsen,
at jeg er bange for hans Helsen!
han er vel ikke vant til Andet
end Rødder, Nødder og Kildevandet.
Han tog for stærkt til Bakki Gaver
og blev kjørt hjem som et Kadaver.
Jeg er nu træt, og snart jeg tænker
at ligge fast i Søvnens Lænker.
Nu, Fætter Grimbart, let Din Krop,
gak hjem og skriv Skandalen op
til Skræk og Varsel for de Mange,
maaske som ellers lod sig fange."

Efter Offentliggjørelsen af dette Digt, maatte enhver Tanke om et Festmaaltid eller lignende Hædersbeviisninger være ganske kuldkastet.

Den Dag, han fyldte Halvfjerds, gik saaledes, ubemærket for Offentligheden, stille hen i hans Families Kres. Hans Hustru var dengang rejst til Badene i Spaa. *Constantin Hansen* sendte ham en Akvareltegning: „Fakkeltog til Chr. Winther". Digteren fremstilles siddende paa en Sten ved en dansk, tildels skovomkranset Indsø, over hvilken Halvmaanen skinner. Igjennem Luften flyver et mod ham stilende Tog af Genier med Fakler.

Studenterforeningen sendte ham paa denne Dag følgende Skrivelse:

Hr. Professor! I den danske Studenterforenings Navn og paa den danske Studenterstands Vegne tillade vi Undertegnede, der for Øjeblikket udgjøre Foreningens Seniorat, at ønske Dem tillykke til Deres halvfjerdsindstyveaarige Fødselsdag.

Skjøndt det ikke er os ubekjendt, at De, Hr. Professor, stiller den tavse, men ægte Anerkjendelse højere end den, der udtales lydeligt og maaske tidt er mindre sand, — saa have vi dog troet at skylde os selv og de Mange, i hvis Navn vi tale, ikke at lade denne Dag gaa hen, uden gjennem denne simple og ligefremme Henvendelse at afgive et Vidnesbyrd om, hvor dybt den danske Student føler Væg-

ten af den Taknemmelighed og Ærbødighed, som han er Dem skyldig. Thi ikke alene skal det aldrig glemmes, hvorledes De har været en af Studenterforeningens bedste Støtter fra dens allertidligste Dage, dengang De som en af Bannerførerne gjennem Deres Sange gav hele det danske Studenterliv et nyt og hidtil ukjendt Indhold. Men særligt takke vi Dem som Den, der fremfor Alle er de Unges Digter, der som ingen Anden har forstaaet at lokke saa friske og saa danske Toner frem af de Strænge, der give den mest fuldtonende Gjenlyd i de Unges Hjærter.

Idet vi takke Dem for Alt, hvad De saaledes har været og er for os, ønske vi for *Dem*, at Deres Livs Aften maa være klar og skyfri, og for *os* selv, at vi bestandig maa vide at bevare den Aand og det Liv, som De i saa høj Grad har bidraget til at skabe imellem os.

Med Højagtelse og Taknemmelighed

V. C. Schousboe. *H. Poulsen.* *Osc. Arlaud.*
V. Topsøe. *Ch. Shaw.*

Gjennem *Vilhelm Topsøe* bragte Chr. Winther mundtligt „i varme Udtryk Studenterforeningen sin Hilsen og Tak for den Glæde, den havde forskaffet ham ved sin Lykønskningsskrivelse.“ —

En mindre behagelig Episode forefaldt denne Sommer. Winthers Bolig var da paa Hjørnet af Kronprinsessegade og Dronningens Tværgade. Han var jo dengang næsten blind, og en Dag efter Middagsmaaltidet, da han opholdt sig inde i sin fire Fags Studerestue, maa han have kastet en brændende Tændstik i sin Papirkurv; pludseligt stod Gardiner og Gulvtæppe i Flammer. Først troede han, det var Solen, der den Dag skinnede meget stærkt; men saa med Eet mærkede han Heden paa anden Maade, nemlig omkring selve den Stol, hvori han sad. Han skyndte sig da ud til Tjenestepigen for *der* at faa Vand til at slukke med; men Ilden havde grebet for vidt om sig, der blev Allarm i Huset, og Sprøjterne kom. Hans Familie var gaaet

over i „Kongens Have“, og *der* hørte de Raab til dem: „Skynd Dem hjem! Det brænder! Det brænder! Den gamle Professor er i Fare!“ De styrtede over alle Bede, men traf ham heldigviis staaende uskadt i en hel Flod af Vand. Sprøjterne fik snart slukket Ilden; det eneste levende Væsen, der havde taget Skade, var Dompappen[1]), der stod inde i hans Værelse og var halvkvalt af Røg og Vand, men dog kom til sig selv igjen efter et meget heftigt Hosteanfald, der i høj Grad morede Brandfolkene. Efter denne Historie befandt Chr. Winther sig ikke rigtig vel, og det varede nogen Tid, inden han ret var, som han plejede. Han blev ikke ligefrem anklaget som Brandstifter, men maatte dog betale 4 Kroner i Mulkt „for uforsigtig Omgang med Ild“. —

Som Chr. Winthers ovenstaaende Fragment viser, vilde han *udelukkende gjennem sin Digtning* have med Offentligheden at gjøre. Jeg troer, at han ikke mere end eengang overskred dette Princip, nemlig, da han i 1861, indsat af Legatstifteren selv, paatog sig at være den Ene af de To, der uddelte den for Digtere bestemte Portion af „Det anckerske Legat“. Snart kom han her i Kollision med den øvrige Bestyrelse, idet han bestemt hævdede, at Stifteren ene og alene havde tænkt, der gjennem *det* skulde gives *yngre* Talenter Lejlighed til *Dannelse* og *Udvikling*, og, da man nu vilde skjænke Legatet bort til Saadanne som *Fr. Paludan-Müller* (se S. 143) og *H. Rung* og gjennemførte dette Princip, skrev Winther, vred som han var, d. 25nde Marts 1863 til Kultusministeriet, at han saae sig nødsaget til at begjære sig fritagen for at være Medlem af den omtalte

[1]) Se Sml. Digtn. X, S. 133, og Efterl. Digte, S. 127.

Komité. Herpaa fik han ikke før den 1ste Juli Svar, fordi Ministeriet (ɔ: *Monrad*) havde næret Haab om, at han mueligen vilde forandre sin Bestemmelse, men nu kun maatte beklage, at dette Haab var glippet; man udtalte tilsidst sin Tak for og Paaskjønnelse af Winthers tilendebragte Arbejde som Medlem af Bestyrelsen.

Winthers Udelukkelse fra Ordensdekorationer er ganske kort omtalt i dette Værks andet Bind, S. 441. Man seer, at han i det nu aftrykte Fragment af Reinekes Memoirer gjør Nar ad Ordensdekorationer, og, naar Folk benævner ham „Ridder", gjør han stadigt opmærksom paa, at det er en Fejltagelse. Spørgsmaalet maatte ganske naturlig komme til at foreligge, da han fyldte Halvfjerds; men nu slog han det til Jorden. Allerede i 1853 skriver han[1]): „Jeg er ikke Ridder af Dbg. og vil heller ikke være det. Jeg har nu i fire-fem Aar lidt før den 6te Oktbr. ved en eller anden af mine Venner ved Hoffet faaet det forpurret. Nu sidste Gang havde *Ørsted* (Kultusministeren) indstillet mig; men jeg bad mig fri. Jeg har saadan mine egne Grunde." I 1864 skriver han[2]): „Naar jeg beklager, at jeg ikke er bleven Ridder af Dbg., saa er dette rigtignok kun Spøg; thi det er en Ting, jeg aldrig har ønsket. *Poul Møller* lader en Mand sige[3]): „*Heltens Kors i Sløjfe* var aldrig min Attraa", og dette er efter min Mening det rette Udtryk; thi at slaa en gammel, krumbøjet Skriver i et Kontor, en fredsommelig Prædikant, en Gjøgler eller en Versemager til Riddere, forekommer mig yderst latterligt og komisk. Gjør man derimod en Soldat, der med Intel-

[1]) Breve fra og til C. W., S. 85 og 86. [2]) Smsteds S. 125.
[3]) *P. M.s* „Efterl. Skr. i Udvalg" I, S. 122.

ligens har opfyldt sin Pligt at være tapper, til Ridder, og smykker man ham med en Orden, saa er den Ting i sin Orden. Jeg haaber forresten, at Du troer, at jeg ikke her taler som Ræven om Rønnebærrene.“ Den 12te Sept. 1868 lader Departementschef *C. Weis* Winther vide, at han er foreslaaet til at blive Ridder; Winther „forfærdes“ derover og giver til Svar[1]): „Dette overraskede, ja, jeg kan gjærne sige, bedrøvede mig. Hvordan i al Verden og *hvorfor* har Nogen — og Du! — kunnet falde paa at tage fat paa denne Sag, som jeg alt forlængst haabede var afgjort saaledes, at jeg i Fred kunde slaa mig til Ro. — . . . Det lader til, at Du troer mig *forurettet.* Dette er dog egentlig ikke Tilfældet. Lige indtil Aaret 1850 vare Dhrr. *H. C. Andersen, H. P. Holst, Henrik Hertz, Fr. Paludan-Müller* og *P. Faber* („den tapre Landsoldat“) blevne dekorerede. Alle ere de yngre end jeg. At jeg i yngre Aar vilde have modtaget en Ridderorden med forfængelig Glæde — hvorfor skulde jeg vel negte det?[2]) Men nu vilde det være mig et trykkende Kors. — Dog, at jeg med krænket Følelse *nogensinde* skulde have „savnet“ Saadant, er en Mening om mig, en Dom, den jeg med god Samvittighed tør underkjende. — Paa hint Tidspunkt (1850) forekom det mig dog, at det vilde se højst komisk ud, om jeg *endelig* kom i „Betragtning“, og *da* benyttede jeg først Kammerherre *Lundings* og efter hans Død Gh. Etatsraad *Traps bona officia* til at *forebygge, forhindre* min Udnævnelse til Ridder. Sidste Gang, dette skete, var i 1866, da jeg fyldte mit 70. Aar. . . . Det

[1]) Breve fra og til C. W., S. 150 ff. [2]) Dette stemmer ikke med, at han i 1864 siger, han *aldrig* har ønsket en saadan.

var altsaa ifølge mit eget Ønske, det er altsaa min egen Skyld og ingen Andens, at jeg ikke har erholdt merbemeldte Udmærkelse; men, strængt taget, kan jeg jo ikke siges at have „afslaaet“ noget Tilbud, da intet saadant direkte er gjort mig.[1]) . . . Om at dekorere mig, var der under *Ørsteds* Ministerium, saavidt jeg veed, ikke Tale.[2]) Derimod fik jeg netop i den Tid et egenhændigt Brev fra *Ørsted* (en Taksigelse), i hvis Udskrift han titulerer mig R. af Dbg. — Det morede mig. . . .

. . . Ifølge alt Ovenstaaende maa det — for *min* Bevidsthed — dog nærmest være en Pligt mod mig selv at give et afslaaende Svar; thi, modtog jeg nu — paa Gravens Rand — et Ridderkors, saa vilde jeg gjøre mig uhyre latterlig for mig selv og for *dem*, der enten ved Hændelse eller af Interesse for mig ere blevne bekjendte med hine Antecedenser. . . .“ Han ender med, at, *hvis man anseer det for absolut nødvendigt, at der foretages noget Saadant med ham*, vil han stille en *Betingelse*, der maaske for hans Venner tildels kunde dække det Latterlige ved hans paafaldende Inkonsekvens: han vil være Kommandør af Danebrog, og, hvis man synes, dette Spring er for stærkt, saa maa han for sit Vedkommende anse Sagen for sluttet; thi han vil ikke voldtage sin egen Følelse ved at gaa ind paa noget Andet; (men dette vil han altsaa gaa ind paa). En højere Titel end den, han er „belemret“ med, vil han ubetinget frabede sig. Resultatet blev, at han ikke dekoreredes.

[1]) Er i Modstrid med, at han bad sig fri hos *Ørsted*. [2]) I Strid med det af ham ovenfor Anførte, at *Ørsted* havde indstillet ham.

Hans Udtalelser i denne Sag stadfæste et Udsagn af *Henri Werliin:* „Chr. Winther var en Blanding af Beskedenhed, Stolthed og Selvfølelse."

Til hans Ærgrelse dukkede Spørgsmaalet op endnu engang, rejst af „Dagbladet". I „Fædrelandet" for 28nde April 1875 indrykker han saa følgende *Erklæring:*

„I „Dagbladet"s Nr. 95, 27nde April, staaer der en Artikel med Overskrift *„Forfattere og Ordensdekorationers Uddeling"*. I denne Artikel findes følgende Passus: „Medens & & &, er Chr. Winther bleven 78 Aar uden engang at blive Ridder." Jeg føler mig stærkt forpligtet til i Anledning af denne, vistnok velvillige Udtalelse at erklære, at der med Hensyn til alt Sligt paa ingen Maade er skeet mig nogen Uret, men tværtimod, at, saaledes som det forholder sig, er det fuldkommen overensstemmende med mit eget Ønske — et Ønske, som jeg stadigt vedbliver at nære.

Chr. Winther."

Da han i sin Tid som Tak for „Hjortens Flugt" modtog Frøken *Ada Monrads* Sofapude, laa der derpaa et Guldarmbaand fra hendes Moder; dette gav han til sin Hustru, idet han sagde: „Nu er jeg dekoreret, hvis Du vil bære min Orden for mig." [1]) Det svarer til Hvad han en rum Tid før sit Bryllup skrev til hende [2]):

Og, naar engang de lægge mig
paa Dødens kolde Seng,
med Jordelinet dække mig,
og stum er Harpens Stræng,
og alt jeg ligger hyggelig
i Dødens milde Nat,

[1]) Se *Liebenbergs* Fortale til Breve fra og til C. W., S. VII—VIII.
[2]) Sml. Digtn. III, S. 140—41.

og man spørger: „Var han lykkelig?“,
da rejser jeg mig brat
og svarer højt: „Mig prydede
ej Lavrens Hæderstegn,
ej kvæged eller frydede
mig Rigdoms gyldne Regn; —
men *hun* — hun har jo smykket mig
med Himlens bedste Navn,
og *hun* — hun har henrykket mig
til Salighedens Havn;
hun nævnede *sin Sanger* mig,
og selv var hun min Brud —
og intet Mer forlanger jeg
af Verden eller Gud.[1])

Hans Hustru var ganske enig med ham i hans ovennævnte Betragtning; naar man kaldte ham „Hr. Professor“, sagde hun, maaske paa en lidt opskruet Maade: „Han hedder Christian Winther, og ikke Andet, ikke Professor, kun Christian Winther.“

Saa megen Ungdom, som der blomstrer ud af „Brogede Blade“, saa megen personlig Vemod, „Klynk og Klage“ er der ogsaa i denne Bog, hvis Titel jo netop viser hen til Høsten. Han begyndte at føle sig gammel. I sit Bryllupsaar 1848 sang han[2]):

Jeg seer med Vemod ej tilbage
til Vaarens stille Blomstertid;
mit Hjærte fører ingen Klage,
for Solen ej er sommerblid.
Jeg veed jo nok, min Vandring vender
nu ned i Vintrens kolde Favn,
hvor Stilhed boer, hvor Aaret ender
i Gravens Hjem og sikre Havn;

[1]) Se Folmer Sangers omtrent tilsvarende Ord (Sml. Digtn. VII, S. 278). [2]) Sml. Digtn. II, S. 74.

men i mit Hjærtes Dyb jeg føler
endnu en Vaar, en Sommerlyst,
en Ild, som Vintrens Sne ej køler,
en Klang, som aldrig vorder tyst.
Naar da til Slummer Citren hænges,
jeg aldrig siger den Farvel;
den vaagner brat, saasnart jeg længes
og stemmer altid med min Sjæl.

I 1857 siger han[1]):

Thi jeg er ingen Daare,
som har den vamle Skik
at spilde Suk og Taare
paa Tiden, som hengik;
ak, Alt, hvad der kan tænkes
at gjøre Glæden rig,
det Bedste, der kan skjænkes,
har Tiden skjænket mig.

Hermed sigter han aabenbart til sin Hustru, hvem han hilser med disse Ord[2]):

Dig vender jeg mig til, naar grandt jeg føler,
at Modet trækker ind de trætte Vinger
og Verdens Aandepust for barskt mig køler.
Til Dig jeg tyer, naar Alderen mig tvinger
og Tanken altfor træg i Hjærtet nøler;
thi Du er ung — og Ungdom Du mig bringer!

I 1865 skriver han[3]): „At jeg er *senex*[4]), lader sig desværre ikke benegte; jeg troer ikke, at jeg er *qverulus*[5]), skjøndt jeg ikke just higer efter Omgang, men helst er alene; — at være *laudator temporis acti*[6]) vogter jeg mig vel for; det bliver saa let kastet os Gamle i Næsen. Jeg seer tydeligt Tidens Kæmpeskridt

[1]) Sml. Digtn. I, S. 227. [2]) Smsteds III, S. 223. [3]) Paa et løst Stykke Papir blandt hans Efterladenskaber. [4]) Olding. [5]) En, som idelig klager uden Aarsag. [6]) „Lovpriser af de gamle Dage“ (se: *Horats: Ars poetica*, V. 173.

fremad og glæder mig tydeligt derved; — men Hvad der *var bedre før*, det beholder jeg *in mente.*" Det er skrevet samme Aar, som „Brogede Blade" udkom. I disse aander der dybere Smerte. Først ganske sagte[1]):

Det er saa drøveligt et Skue,
naar en forældet Voltigør
vil sirligt svinge sig i Bue,
men staaer paa Pletten, stiv og tør.

Før som en Bæk fra Fjældets Side,
som fra en Buestræng en Pil,
brød Sangens Toner, stærke, blide,
sig Vej til Taarer og til Smil.

Tilgiv, at nu saa langsomt, stille,
den gaaer sin Vandring til Dit Bryst!
En Sangfugl mister jo sin Trille
og Fjederpragt, naar det er Høst.

Tydeligere kommer Smerten frem i Ord som disse[2]):

At synke mer og mere,
at blive gammel, sløv og graa,
det maa nu saadan være —
skjøndt det er tungt at bære paa.
Lidt efter lidt Maskinen
faaer hist og her en Brøst og Bræk,
og, taaler man end Pinen,
er Hjærtets Frejdighed dog væk.
Knap kan jeg aande, sukke,
en sandet Ørk er lig mit Bryst,
jeg kan ej mere dukke
mig ned i Sangens friske Lyst.[3])

Han opmandede sig selv med Tiltale som denne[4]):

Du, der fordum gik saa let,
hvorfor træder Du saa varlig?
Troer Du Vejen mere farlig?
Eller er Du mat og træt?

[1]) Sml. Digtn. X, S. 12. [2]) Smsteds S. 32. [3]) Se ogsaa „Falske Varsler", smsteds S. 83—87. [4]) Smsteds X, S. 46—47.

Er Du alt saa flov og tam,
pjaltet næsten, myg som Sivet
og af ingen Kjækhed stivet? —
Se, har Du ej Skam i Livet,
bliver Livet selv til Skam!

Blæs fra Dig den tunge Sky!
Om paa Kræfter end det kniber,
naar Du rask Dit Værktøj griber,
vaagne Kræfterne paany.
Vil Du blot, saa *kan* Du godt!
Skam Dig dog for en Ulykke!
Jag paa Døren hver en Nykke!
Rejs Dig kjækt, og spil et Stykke! —
Det er jo en Skam og Spot!

Lad dog, som Du var en Mand!
Hjærtet op i Liv, min Bedste!
Frem med en af Gudens Heste!
Saa afsted, saa flink Du kan!
Knus Forsagtheds falske Spejl!
Riv Dig ud af Dødens Snare!
Drik Begejstrings Vin, den klare!
Lig ej fast, naar Du kan fare
frejdigt frem for fulde Sejl!

Trods denne Opmaning føler han dog, hvor han trænger til Hvile for sit Hjærte:

Hvile — thi det bør ej *glemme!*
For det Savn, som *der* har hjemme,
netop sødest Lindring findes
ved med Vemod ømt at *mindes.*[1])

Han opmuntres paa denne Tid ved Ord som disse af *Ploug*[2]):

Du skal ikke slukke Ilden,
fordi Din Samtid gik bort;
Du hører dog ikke til den,
Dit ypperste Værk er vort;

[1]) Sml. Digtn. X, S. 104. [2]) Indledningsdigtet til „Samlede Digte“.

Du Mer i Dit Minde bærer
af Folkets inderste Sjæl
end Nogen, hvis Minde Du ærer,
end Du kan vide det selv.

Hil sidde Du, danske Sanger,
med Harpen paa Dit Knæ!
Det Ydunsæble Du langer,
der hænger i Daphnes Træ;
mens mange Værker skal glemmes
bag Glemsels og Tavsheds Laas,
skal Dine Sange fornæmmes
og elskes og forstaaes.

Det var jo ikke saa helt underligt, at denne nu næsten ganske blinde gamle Mand, der levede under saa mangeartede Tryk, var nær ved at give efter. En lang Tid maatte han, som var Lysets og Glædens Ven, leve i det dybeste Tusmørke. I December Maaned 1866 var endelig det ene Øjes Stær bleven saa moden, at han kunde indlægge sig paa Dr. *Edmund Hansen Gruts* Klinik for at lade det operere. Da dette heldig var overstaaet, laa han under en Vaagekones Opsyn; idet hun anden Dagen efter Operationen gik ud af Stuen og slog Døren haardt i, sprang derved Kakkelovnsdøren op, og nogle Stykker brændende Kul faldt ud paa Gulvet. Winther ringede; men Klokkestrængen gik itu; han sprang da resolut ud af sin Seng og proppede det røde, rygende Kul ind i Ovnen; det var et Mirakel, at Øjet kunde taale dette, og han turde heller ikke fortælle Doktoren det før 5 Dage efter, da det viste sig, at det ikke havde skadet. Han var en urolig, men elskværdig Patient. Senere skriver han til *Constantin Hansen*[1]): „Man troer, at en saadan Operation er saa

[1]) Breve fra og til C. W., S. 241.

omstændelig, farlig og smertefuld. Jeg forsikrer Dem, at, naar man har overstaaet det, saa undrer man sig selv over sin Betænkelighed. Det Hele kan komme i Orden i Løbet af højst fjorten Dage, og saa — hvilken Glæde! *Jeg* veed det." Med sit ene Øje saae han nu skarpere end nogensinde før[1]). En Middagsstund, kort efterat han var begyndt at spadsere ud, mødte Professor *Vermehren* ham paa Hjørnet af Østergade og Kjøbmagergade. „Naa, hvordan gaaer det, Professor Winther?", spurgte *Vermehren;* „kan De nu se godt?" „Ja, kan *De* se godt?", svarede Winther og viste hen til et Skilt helt nede paa Højbroplads. „Hvad staaer *der?*" spurgte han *Vermehren;* denne, hvis Syn ellers var meget skarpt, kunde ikke læse det, medens Winther skjelnede hvert Bogstav. Men dette Klarsyn var ham ofte mindre behageligt, da han nu saae Alting *for* tydeligt. Han sagde: „Smukke Mennesker miste for mig Noget af deres Skjønhed derved, at jeg seer en Rynke *her,* en Plet *der,* hvor de Fleste slet Intet se." Han ønskede sig svagere Briller. Meget kjært var det ham at erfare, hvorledes enkelte af hans Hjems yngre Venner saae ud. Kand. jur. *Rasmus Nielsen* (nu Fuldmægtig i Krigsministeriet), som hyppig kom i hans Hus, gik op for at hilse paa ham, da han var kommen hjem fra Klinikken. Winther ilede ham imøde og omfavnede ham. „Nu først kan jeg se, hvorledes De seer ud," sagde han; „før har jeg kun kjendt Dem paa Deres Stemme og Deres Trin." Han siger selv[2]), at han nu med Hunger søgte at indhente det Forsømte i Retning

[1]) Hans egne Ord i det S. 304 omtalte Brev til Frk. *Daugaard.* [2]) I det tidligere citerede Brev til Frk. *Chr. Daugaard.*

af at læse. Der var med Eet gaaet et fornyet Liv op for ham.

Nogle Aar efterat Winther havde faaet sit Syn, var *Phister* bleven næsten blind. Naar de nu fulgtes ad ned ad Gaden, var det Winther, der hvert Øjeblik sagde: „Hvor det var en nydelig Pige, *der* gik!“ *Phister* svarede: „Jeg kan ikke mere se nogen nydelig Pige,“ og han fik da naturligviis det Spørgsmaal: „Har Herren da heller ey seet hendes Kaaberstykke?“ — —

Sommeren 1867 tilbragte Winthers paa „Lappen“ ved Helsingør. Herfra skriver han til *Constantin Hansen:* „Skjøndt vi kun bo paa en Lap og selv næsten ere Lapper — ikke fra Lapland, men Pjalte — haabe vi dog, at De ikke vil se ned paa os. . . . Min Hustru har det ikke godt, og som Følge deraf er jeg fortvivlet og spjætter lidt med Arme og Ben for at skjule min Forknyttelse. . . . Her er smukt, Vejret dejligt, Vandet klart som Krystal og styrkende, og jeg svømmer hver Dag; men hvad kan alt Det hjælpe?“ De blev altid gjærne paa Landet saa langt ind i September som muerligt; i et utrykt Brev til *Liebenberg* siger Winther: „Iblandt de Ting, som Vorherre har skabt, skal man vanskeligt finde noget Dejligere end den Række af Dage i September Maaned, som selv de Neapel-gale skulde kunne slikke ti à tolv Fingre efter.“ Højt priser han denne Maaneds „Dagsskjønheder og Aftendejligheder.“ Dette Aar flyttede de allerede midt i September „fra Lappen til Pjalten paa Hjørnet af Nørrevold og Larslejstræde“, og derfra skriver han: „Jeg løber om efter Huslejlighed til min stakkels Familie og er næsten fortvivlet.“

Var Chr. Winther ved sit gjenerhvervede Syn kommen ud over eet stort Tryk, saa var der igjen andre, der hvilede tungt paa ham: hans Hjem var ikke lykkeligt. Fru Winther følte sig mere og mere legemlig svag, hvilket tog meget paa hendes Mand; naar han mærkede, hun var lidende, hentede han strax uden hendes Vidende Professor *Hornemann* og forlangte, at han *skulde* kurere hende. „Hvad har man ellers Læger for?“ spurgte han. Han var helt ude af sig selv, fordi *hun* skulde lide, og ikke *han*. Engang, da hun klagede over en Smule Tandpine og var bleven liggende lidt længer end sædvanligt, hentede han en Tandlæge, der meget imod hendes Villie maatte trække Tanden ud. Hun *maatte* ikke lide, hvis hendes Husbond da kunde forhindre det.

Til hendes Skrøbelighed kom saa dette, at *Ida* blev mere og mere abnorm. Uden hendes Billigelse turde Forældrene ikke indbyde Nogen, og, selv naar hun havde givet sit Samtykke, kunde det hændes, at hun kort før Middagsbordet gik iseng og sagde: „Lad nu *dem* more *sig*, saa skal *jeg* more *dem*,“ og saa laa hun, medens de Andre sad tilbords, inde i Sengen og ringede paa en Klokke, der hang i Spisestuen, men hvis Stræng gik ind i hendes Værelse. Man turde ikke skære Strængen over; thi, mærkede hun det, kunde hun falde paa at ryge ud af Sengen og vise sig i Spisestuedøren. Naar hun til daglig Brug leverede en af sine Scener ved Bordet, rejste Winther sig og bad om at faa sin Kaffe ind paa sit Værelse; senere forærede han hende saa en Gave. Det var en ren Velsignelse, naar hun gik tilsengs Kl. 7 eller naar hun flere Vintermaaneder igjennem slet ikke stod op. Chr. Winther var henrykt, naar

han om Aftenen kunde sidde nogle Timer i Ro med sin *Julie;* de havde altid Nok at tale sammen om, og imellem dem var der aldrig Scener. — Det var ikke underligt, at saadanne Forhold trykkede ham dybt ned. Paa ham kan man anvende følgende Ord, som *Schiller* skrev til *Körner* om *Goethe:* „Hans Sind er ikke ganske i Ro; hans elendige, huslige Forhold, som han er for svag til at forandre, gjøre ham saare ulykkelig.“ Og man kan med lige saa stor Ret tilføje Hvad *Lewes* siger om *Goethe:* „Kærlig var han og altid bange for at volde Nogen Sorg. Han led saameget, fordi han ikke kunde nænne at lade Andre lide.“

Da *Idas* Opførsel blev *Henri* for gal, talede han en Dag rent ud med Moderen og sagde, at hun — om ikke for Andres, saa for Chr. Winthers Skyld — burde bringe hende paa en Sindssygeanstalt, hvor hun længe havde hørt hjemme. *Ida,* som havde den ædle Vane at lure ved Dørene, hørte dette og blev saa rasende, at hun fortrængte Broderen fra Huset, og i flere Aar kom han der kun i al Hemmelighed, ubemærket af Søsteren. Moderen tog Datterens Parti, og det skulde bestandig lade, som om der Ingenting var ivejen. En Dag, da *Constantin Hansen* og *Carl Andersen* spiste der, var *Ida* — som saa ofte før — gaaet iseng, og under hele Maaltidet vedblev hun med at ringe. Fru Winther lod som Ingenting; hun sad tværtimod og fortalte om den store Oplivelse, *Ida* var til i Hjemmet; men Winther bøjede sig mod *Carl Andersen* og sagde: „Min stakkels Datter! Hun er sindssyg!“ [1])

Tilsidst blev paa Grund af disse Forhold den aan-

[1]) Meddelt mig af *Carl Andersen.*

delige Atmosfære *der* i Huset saa usund, at de Allerfleste mere og mere trak sig bort derfra. Man kunde ikke godt finde sig i den Usandhed, at Moderen, alt som Datteren blev mere og mere forrykt, for muligviis at dække Skrøbeligheden priste hendes Begavelse, Elskværdighed og datterlige Omsorg, og Winther blev ligesom tvungen til at istemme disse Lovprisninger. Under alt Dette beundrede Enhver hans urokkelige Fromhed. Aldrig kom hans Selviskhed op i ham paa en ubehagelig Maade, aldrig blev han uomgængelig. Engang i sine yngre Dage havde han paa en Rullesten, han fandt ved Stranden, skrevet:

Jeg rulled længe, før jeg fik
min smukke Form og glatte Skik;
den faaer og Du, naar Livets Bølger
Du ikke strider mod, men følger.

Dette var gaaet i Opfyldelse paa ham selv. En Nærstaaende af Huset sagde paa denne Tid, at „Fru Winther slagtede sin Mand for sin Datters Skyld.“ Da hun mærkede, at næsten Alle trak sig tilbage, havde dette — i Forbindelse med *Idas* Ønske — sin store Indflydelse paa hendes Beslutning at flytte til Paris, hvorhen hendes lydige Mand med Fortvivlelse maatte følge hende som i Landsforviisning. Deres Møbler bleve sendte ud til Opbevaring hos Professor *Frederiksen* paa Hummeltofte ved Lyngby, og Hjemmet blev saaledes midlertidig opløst.

Det var Planen, at Opholdet i Frankrig kun skulde være foreløbigt. Frøken *Jensine Smith,* en Søster til Overbibliotekär *Birket-S.*, havde fra 1862 opholdt sig i Winthers Hus og fulgte dem nu til Udlandet. I Juni 1868 gik Rejsen for sig over Korsør, Kiel, Hamburg,

Hannover, Valenciennes og Rouen til Fécamp, hvortil de ankom d. 19de Juni. Det er Parisernes nærmeste Badested, en lille Søstad med 12—13000 Indbyggere, et Stykke nord for Le Havre. Det ligger i en snæver Dal mellem to Rækker nøgne Høje, som vi Danske vilde kalde Bjærge. Hele Kysten tilvenstre og tilhøjre bestaaer af lodret bratte Kalk- og Kridt-Klipper. Naar man sidder *der* ved Strandbredden, har man en prægtig Udsigt over den engelske Kanal, der her viser sig som et ubegrændset Hav. Fécamps Havn er udmærket og besøges af alle Nationers Fartøjer. Badeetablissementet, der ligger langs med Strandbredden og betitles Casino, er en sammenhængende Række af to store Hoteller, Mellembygninger, Kiosker, Pavillon'er og Hytter i Schweizerstil, Alt rædsomt smagløst. Der er en uendelig Spisesal, Billard, Koncertsal, Teater, Læsekabinet, Butikker med slette Pariser-Udskuds-Varer og andre lignende Rariteter. Badningen foretages for Alverdens Øjne og stundum næsten i en tilsyneladende paradisisk Naivitet; Damerne gaa i Vandet mindst et Par Favne fra Herrerne; men de ere naturligviis alle i Bluser og Underbenklæder. Ogsaa Mandkjønnet er det paalagt at bade sig i „Kostume"; men det overholdes ikke altid strængt. Winthers hørte til de Badende. De havde lejet et helt Hus med en Bolig paa 5 Værelser og en Have, der var „noget større end et godt Ark Papir". De førte deres egen Husholdning og Boligens Ejerinde var deres Opvarterske. Chr. Winther manglede aldeles Lyst til her at blande sig mellem Fremmede og var altid ængstelig, naar Omstændighederne førte en eller anden fransk Familie inden for hans Omraade. Dog knyttedes her for bestandig til

ham og hans Hus en parisisk Madame *de la Tour* med Søn og Datter.

Hvorledes han følte sig tilmode i de nye Omgivelser fremgaaer bedst af følgende Vers, skrevne *der* til hans Hustru[1]):

Skjøndt Luften her er prægtig,
er det dog ej den Luft,
som gjør min Tanke drægtig
med Farver og med Duft.

Skjøndt Bølgen vel kan dundre
helt stolt mod denne Kyst,
maa det Dig ikke undre —
den naaer ej til *mit* Bryst.

Om her var nok saa mangen
Fortryllelse og Pragt,
at lokke *mig* til Sangen
de havde ingen Magt.

Thi saa er Sagen stillet,
som jeg er stedet i:
der mangler Noget til det,
og det er Sympati.

Mig er her tomt og øde,
mig er her mørkt og koldt,
som om en gammel Brøde
i Lænker Livet holdt.

Her ingen *gamle* Minder
befrugte kan min Sans;
ej *nye* Blomster finder
jeg til at binde Krans.

Opholdet her varede til ind i September Maaned, paa hvilken Tid de drog til „det store Babel“, til Paris[2]). Deres Bolig *der* var først i *Rue de la bourse;* men snart

[1]) En Saml. Vers, S. 54—55. [2]) Se: Breve fra og til C. W., S. 145—49.

maatte de flytte derfra, da denne Gade hørte til dem, Baron *Hausmann* havde bestemt til Nedrivning; saa satte de sig fast i *Hotel Molière* (*Rue fontaine Molière 39*), nær ved *Palais royal* og Tuilerierne; men Lejligheden her duede ikke og var ikke gavnlig for Familiens Helbred, der led under „Forkølelse, Snue, Hoste, Gigt, Søvnløshed, etc., etc., etc.“ [1]) Den 22nde Jan. 1869 skriver Winther til *Const. Hansen* [2]): „Vilde jeg endelig have en Undskyldning for min lange Tavshed, saa behøver jeg desværre ikke at søge længe eller langt borte. En af os [3]) har her i Byen, og især i den senere Tid, befundet sig ilde og Humøret af den Grund været saa usigelig nedtrykt, at det ikke kunde Andet end virke paa os Andre. Under en saadan Stemning, og, naar man — for selv at kunne bære Livet og hjælpe, efter fattig Ævne, Andre dertil — søger at vedligeholde en udvortes Ro og Ligevægt, der haanes af den indre Bevidsthed, forekommer det En ofte at være en uoverkommelig Anstrængelse at foretage sig Noget, selv Det, der ellers var det Letteste og Kjæreste. Dog Nok herom! Jeg beder Dem at lade denne Udtalelse blive *bogstaveligt* alene mellem os *To* og ikke at berøre den videre i vore — som jeg haaber — fortsatte skriftlige Samtaler. . . . NB. Glem helst, men tænk ikke paa — og tal idetmindste ikke om — Hvad jeg ovenfor har betroet Dem.“ D. 4de Marts s. A. hedder det [4]): „*Idas* Helbred er desværre saa maadelig; hun maa ofte holde Sengen, pint og plaget af den forfærdeligste Hovedpine. Og,

[1]) Efter et utrykt Brev til *Const. Hansen*. [2]) Et ligeledes utrykt Brev. [3]) Naturligviis *Ida*. [4]) Noget Utrykt af et Brev til *Const. Hansen*.

naar *hun* ikke befinder sig vel, saa virker det paa hendes Moder, som med al sin energiske Kjærlighed eller kjærlige Energi ofte lider selv."

Det var trange Forhold, og Sangen vilde ikke bryde frem; han siger i Dec. 1868:

> Naar jeg skal synge *her*, saa maa jeg drømme
> mig hist, hvor Sundets Bølger gaa og lade
> troskyldigt Hjærtet tro, at det kan bade
> sig i vor strænge Himmels friske Strømme.
> Da spire Blomster frem, og Toner ømme
> ledsage deres Væxt, og sommerglade
> de hæve sig fra Dybet, paa hvis Flade
> de da, som Lilier, fantastisk svømme.

Hans daglige Adspredelse var at vandre hen i *Cafe de la Régence* for *der* at læse de danske Blade og *Le Siècle; der* blev han undertiden „overfaldet" af Landsmænd, som han slet ikke kjendte, men blandt hvilke han dog traf En, som han godt kunde lide: *Lorens Frølich.* Ellers saae han Intet og oplevede Intet i al den første Tid i Verdensstaden[1]); han manglede Lyst dertil. Senere gik han dog nogle Gange i Teatret[2]), og ud paa Foraaret besøgte han med sin Hustru Malerisamlingen i Luxembourg, men blev ikke stort opbygget af de moderne Malerier og Skulpturer[3]). I Vinterens Hjærte havde de Besøg af *Henri* og i Maj af Fru *Thora Petersen* med to Børn. Hele Vinteren, i hvilken det var „hundekoldt" og de frøs, „saa det knagede i deres Lemmer"[4]), havde han havt det glade Haab ved Foraarstide at vende tilbage til Kjøbenhavn. Den 4de Marts 1869 skriver han til *Const. Hansen:* „Om vor Hjem-

[1]) Breve fra og til C. W., S. 156. [2]) Smsteds. [3]) Smsteds S. 172. [4]) Smsteds S. 161 og 168.

rejse kan der endnu ikke siges et Ord; men *det* kan jeg med Sikkerhed sige Dem, at det *jeandefranziske* Hjærtesuk[1]) aldrig i Evighed skal komme over *mine* Læber.“ „De synes, vi have været længe borte? Det synes jeg ogsaa, — men det tale vi To ikke om til nogen Anden.“[2]) Han glæder sig allerede ved Tanken om at skulle se *Const. Hansen* hver Torsdag.[3]) Den 14de April 1869 skriver han til ham[4]):

Jeg beder Dem at hilse hjemme
Hvad der er stumt, Hvad der har Stemme,
og Intet — Intet maa De glemme!
En Hilsen bringe De til Solen,
der sidder nu paa Sommerstolen;
til Stjærnerne — hvordan de te dem?
Jeg kan for Huse her ej se dem.
Hils ogsaa mange Gange Gjøgen
og Nattergalen, Skovens Frøken,
og Lærkerne, de vævre Piger,
som aarle op mod Himlen stiger
og tidt i Sang langt mere siger
end mangen Præst fra Prækestolen,
var han end nok saa stiv i Kjolen.
Hils Svalen, som os Vaar forkynder!
Den veed saagodt, hvor jeg den ynder.
Hils Viben, Storken, Stæren — alle
jeg tør dem gode Venner kalde.
Hils Gamle Kongevej og Stierne,
hils Fluer, Bremser, Myg og Bierne.
Saa var det rart, hvis De vilde huske
at hilse alle Træ'r og Buske
og alle Straa og alle Blade
og hvert et Stræde, hver en Gade.
Hils ogsaa *Schouw*, hils ogsaa *Weyse*,
som staa ved Kirken hist og knejse!
Hils Korset oppe paa Vor Frue
og Petri Hane — De kan skue

[1]) Dieu donne, que nous etions dans Paris igjen! (Akt III, 1ste Scene.) [2]) Breve fra og til C. W., S. 165. [3]) Utrykt Ytring. [4]) En Saml. Vers, S. 96—97.

dem — troer jeg — let fra Deres Stue
i Aftensolens røde Lue.[1])
Hils Voverne, de lange, krumme,
som ind fra Øresundet skumme
og minde om i deres Sange,
at de har baaret mange Gange
vort Flag til Roes og Magt og undre
sig, at saa sjældent høres dundre
den danske Torden over Havet;
„er Danmark,“ spørge de, „begravet?“
Hils Højen, hils den tavse Sten,
som knejser over Kæmpens Ben;
men væk ej ham, nej, lad ham ligge
og drømme stolt — hans vaagne Blikke
blev os vist ikke meget ømme —
nej, lad ham drømme — lad ham drømme!

Alt Chr. Winthers Haab om i Foraarstiden at gjense Danmark blev til Skuffelse; *Ida* og Fru Winther vare svage, Fruen havde liidt af Øjenbetændelse, og de besluttede atter at tage til Fécamp, hvor de efter et Par Dages Vrøvl og Besvær fandt en taalelig, ikke altfor kostbar Bolig og en nogenlunde brugelig Opvartnings- og Koge-Kone. Her havde de Besøg af *Monrad* efter hans Tilbagekomst fra Ny Zeeland, hvilket glædede dem meget. Men langt større Indflydelse fik et nyt Bekjendtskab, de gjorde her. Chr. Winther skriver i et utrykt Brev til *Const. Hansen:* „Hvad et slet Valdhorn, blæst afskyeligt, kan udrette, derpaa vil jeg nu give Dem et Exempel. En mørk Aften . . . stod jeg alene ved Havbredden ved Fécamp og saae ud over Søen. Oppe fra en af de høje Klinter hørtes den fæleste Musik af et Tudehorn. Jeg vendte mig for at gaa hjem og mødte en Herre — den Eneste paa Pladsen foruden mig. Jeg henvendte til ham et Par misbilligende Ord om denne

[1]) *Const. Hansen* boede paa Amalievej nær Bülowsvej.

ubehagelige musikalske Præstation, og vi vexlede et Par Ord, hvorved jeg fik at vide, at han var en Portugiser, født paa en af de capoverdiske Øer, at han var Matematiker og *Kemiker*, at han kjendte *Berzelius* og *Ørsted*, etc., og at han efter et bevæget Liv nu studerede i Paris. — Et Par Dage efter sad han og læste i en Krog i „Damesalon'en“ i det saakaldte Casino, hvor ogsaa mine Damer sad og bestilte Noget. Paa min Kones Anmodning præsenterede jeg ham for dem; han besøgte os derefter i Fécamp.“ Da Winthers i Efteraaret flyttede tilbage til Paris, hedder det derfra 1ste Marts 1870: „Han fortsatte mere og mere Besøgene her i Paris. Og, naar vi nu i Juni Maaned vende hjem, saa bringe vi ikke *Ida Winther*, men formodentlig Madame *Ida* — . . .; og han er, *troer jeg nu*, en rigtig elskværdig, god Person. *Rig* er han ikke — det er altsaa ikke Hvad man i vor gode Stad Kjøbenhavn vilde kalde et bræ-li-jant Parti; men jeg har den Tro, at det er *godt!* Se alt Dette er nu det fæle Valdhorn Skyld i!“ — 2den Marts: „. . . Jeg vil dog endnu tilføje et Par Ord om *Idas* tilkommende Ægteherre. Han er i sit Fag meget dygtig, hvorfor jeg har de solideste Beviser, dels i flere Afhandlinger, han i de store franske videnskabelige Tidsskrifter har opnaaet at faa Plads til, dels deri, at han har havt Kald som Docent i Kemi til Universitetet i — . . . Hans Forbindelse med de naturvidenskabelige Notabiliteter her er — synes mig — ogsaa en Slags Garanti. Han har her taget Licenciatgraden og arbejder nu af alle Kræfter, hvilke han anvender med mageløs Flid, paa sin Doktordisputats. Han er meget beskeden i sin Optræden og er et af de sobreste og

nøjsomste Mennesker, jeg har kjendt. Hvad hans Udvortes angaaer, saa maa man — for at være høflig — idethøjeste kalde det „som Folk er flest“. Se, det var nu *det!* — Naar Giftermaalet skal fejres, skal jeg fortælle Dem det.“ Den 6te April 1870 skriver han: „*Ida* har maattet holde Sengen og lade Lægen[1]) kalde, hun, som *nu* virkelig ikke har Tid til at ligge i Sengen.“

Det Haab, som her atter paa en ny Maade var opgaaet for Winthers, blev — ligesom saamange tidligere — en bitter Skuffelse: da Bryllupstiden nærmede sig, erklærede *Idas* Brudgom, at han ikke kunde ægte hende — efter Sigende havde hans Familie paavirket ham imod hende. Denne Sorg drev nu Winthers bort, ikke alene fra Paris, men fra Frankrig. Frøken *Jensine Smith* skriver: „Da Hjemrejsen blev bestemt, var Chr. Winther saa glad, som vi aldrig havde seet ham i Frankrig, og vi kunde ikke bare os for at le, da vi den Dag, vi skulde forlade Paris, allerede Kl. 5 om Morgenen saae ham staa i Salon'en, fuldt paaklædt, med Hat og Stok i Haanden, skjøndt der endnu var 3 Timer til Afrejsen. Han fortalte, han havde ikke kunnet sove af Angest for at komme for sent; blot een Dag længer i Frankrig var ham en Pine. Vare vi tre Andre vemodige ved Afskeden fra det skjønne Frankrig, saa var Chr. Winther i højeste Grad glad; saavel Vogne som Jærnbanetog gik ham altfor langsomt; han sagde Intet; men vi saae det tydeligt: det var, ligesom han nu løste op for al *den* bundne Længsel efter Fædrelandet, som

[1]) Deres Huslæge, som tidt besøgte dem, var Dr. *Vernois*, en af Kejserens Læger, der havde besøgt Danmark og meget interesserede sig for det.

han havde følt i to Aar. Da vi kom paa dansk Grund og nærmede os Kjøbenhavn, var der saavel Taarer som Glædessmil i Kupéen."

Fra denne Rejse findes der et hidtil utrykt Brev fra Winther til *Henri Werliin;* det supplerer foranstaaende Udtalelse:

„Köln d. 1ste Juni (Onsdag) 1870.

Vi forlod ikke Paris før i Søndags d. 27nde f. M. og naaede første Dag ikke længere end til Lüttich, som vi næste Dag d. 30te forlod og ankom hertil i god Tid. Da Din Moders Øje var meget slemt angrebet af en Hævelse (et Bygkorn), blev det afgjort, at vi burde blive her næste Dag over og derpaa fortsætte Rejsen som idag. Men, da jeg imorges Kl. 5 kom ved Døren for at vække, mødtes jeg med den Besked, at det var aldeles nødvendigt at blive her endnu idag, da baade Din Moder og *Ida* havde havt en aldeles søvnløs Nat. Om Gud vil, begive vi os imorgen (Torsdag) til Hannover, derfra paa Fredag til Hamburg, om Løverdagen til Kiel og kunne i det Allertidligste være i Roskilde paa Søndag d. 5te. . . . Din Moder *kan* ikke komme til Kræfter, Gud bedre det! *Idas* Stemning er bestandig nedtrykt — og man kan virkelig ikke undre sig derover; — hun græder bitterligt og ængster sig for Fremtiden."

Chr. Winther vilde ikke strax bo i Kjøbenhavn, hvor Familien jo heller ikke havde nogen Lejlighed, og d. 7ende Juni tog den da igjen Ophold paa „Lappen" nord for Helsingør. Her skete efter Sigende atter en Tilnærmelse fra den udenlandske Doktor, der saa igjen trak sig tilbage, hvilket naturligviis ikke bidrog til at gjøre *Idas* Sindstilstand bedre. Winther skriver ind til

Const. Hansen og siger, at dennes Besøg derude „vilde glæde, *formilde og trøste*[1]) — kort sagt: rigtig gjøre godt og være velsignet af dem Alle.“ [2]) De fornøje sig forresten ved det gode Vejr, de smukke Promenader og Udsigten fra deres Vinduer til Havet.

Da han dernede fyldte sit 74nde Aar, blev han om Morgenen Kl. 6 vækket af Regimentsmusikken fra Helsingør, og en Time senere bragte den helsingørske Sangforening „Kvartetten“ ham et elskværdigt Godmorgen i Sang. Svenskere havde pyntet hans Lysthus og Telt nede ved Stranden med Blomsterguirlander og Flag, og, medens alle de skjønne Omgivelser her laa straalende i Solhavet, indtog Winthers baade Frokost- og Middagsmaaltidet i det omtalte Telt. Denne Dag nød Chr. Winther ret, og bagefter sendte han „Kvartetten“ sin „inderligste, hjærteligste Taksigelse for dens Godhed og Velvillie for ham og det Lidet, han havde kunnet udrette.“ [3])

Midt i Septbr. 1870 flyttede Winthers fra „Lappen“ til Nr. 34 i Studiestræde. *Ida* var stadigt misfornøjet. Paa Grund af sin Faders Død havde Frøken *Smith* paa dette Tidspunkt forladt Winthers Hus, hvorved *Ida* følte sig mere ene. Da Foraaret nærmede sig, vilde hun atter ud at rejse; hendes Moder fulgte hende, men Winther ønskede dennegang bestemt at blive tilbage i Kjøbenhavn. Han skrev til *Ida* følgende Afskedsdigt[4]):

Kast Din Sorg paa fremmed Strand,
Alt, hvad Dig har pint og smertet,
og kom hjem til dette Land
med en yndig Fred i Hjærtet!

[1]) Udhævet af mig. [2]) Breve fra og til C. W., S. 193. [3]) Smsteds S. 194—95. [4]) Efterl. Digte S. 65.

Alt det Slette bør vi glemme,
det er ikke Pinen værdt;
men det Gode maa vi gjemme,
som ved *Troskab* blev os kjært.
Paa *een* Troskab kan Du lide
trygt — det tør jeg sige frit —
thi den lever, maa Du vide,
i Din Moders Bryst og mit.

Nu lev vel, lev vel, min Ven,
til vi atter sees igjen!
Lindret, styrket kom tilbage —
Gud Dig skjænke klare Dage!

Damernes Maal var Rom. Strax efter deres Afrejse, nemlig d. 20nde April 1871, skriver Winther til *Const. Hansen*, „næsten den Eneste, Familien havde tilbage“: „Jeg vil betro Dem en Hemmelighed: jeg er ikke rigtig i godt Humør.“ Han levede paa Studenter-Viis; han vilde kun benytte sit Studereværelse, der tillige var hans Sovekammer. Tjenestepigen var opsagt; en Kone kom da til ham og sørgede for hans Opvartning, og han spiste hver Dag sin Middagsmad i Studenterforeningen. Hver Eftermiddag besøgte *Henri* ham. En Bekjendt af ham vilde gjæste ham, men traf ham ikke hjemme; derimod fandtes der paa Dørens Søm en Pølse, som ovenomtalte Kone havde kjøbt til hans Frokost og, da han var gaaet ud, hængt op *der*. Han var med sin Affældighed ikke ret istand til at skjøtte sig selv. Jeg mindes, at jeg netop paa denne Tid saae ham sidde i en nedslaaet Droske, hvor han vilde betale Kusken for den Tur, han havde kjørt; alle sine Penge tabte han i Bunden af Vognen og maatte ligge *der* for at samle dem op. — Smaa Sammenkomster med *Const. Hansen* kunde han endnu faa i Stand; d. 29nde April

1871 beder han ham tage tiltakke med et Enkemandsmaaltid, og d. 5te Sept. indbyder han ham til d. 7ende om Eftermiddagen Kl. 5 at møde ham ved Indgangen til Vincents Restavration ved Siden af Banken, skraas for Studenterforeningen, og *der* tage tiltakke med et gemytligt Middagsmaaltid, hvor ogsaa *Henri* er tilstede.[1])

Mod Sædvane deltog han paa denne Tid i et stort Selskab, *Const. Hansens* Sølvbryllup, som han kaldte en rigtig smuk Familiefest, en saa hyggelig, gemytlig og fornøjelig, som han ikke længe havde været Vidne til.[2])

Om Søndagen spiste han almindeligviis tilmiddag hos sin Svigerinde Fru *Thora Petersen*, der fra 1870 var Enke og boede paa Nørrebro, hvor *Chr. Petersens* Datter *Mariane* var i Huset hos hende. Ved Døren spurgte han fortroligt Frøken *Mariane:* „Kommer her Nogen?“ Fik han da Nej til Svar, blev han glad, slog sig til Ro og gik ikke før sent ud paa Aftenen; han talede da altid meget om *Julie*.

Hende sender han et Digt, hvoraf jeg nedskriver følgende Linier[3]):

Som en Trækfugl, der forsinket
vipper paa de nøgne Grene,
sidder jeg nu her alene,
siden Du Farvel mig vinked.
Hvis en Telegraf man vidste,
der fra Hjærtet kunde bringe
Tanker, som sig ellers svinge
tavse og til Maalet liste,
vilde Du hver Dagens Time
venligt for Dit venstre Øre
faa mit Hjærtes Ord at høre
som en yndig Klokke kime.

[1]) Breve fra og til C. W., S. 211. [2]) Ifølge utrykte Breve til *C. H.* [3]) En Saml. Vers, S. 75.

— — — —
Her er koldt endnu og Vinter;
Vaarens Ynde er kun ringe,
Brændemanden end maa bringe
til min Ovn de tørre Splinter.
Over Torve, gjennem Stræder,
maa jeg som i Vinterkulden,
hele Kroppen ganske ulden,
slæbe paa et Lispund Klæder.
Haglen rasler paa min Rude,
Sneen falder fin paa Taget,
ængstlig driver Skyen, jaget
af den vilde Storm derude.
Træerne er splitternøgne;
Droslens Sang er kun en Klage;
thi den har ej gode Dage
hverken hellige eller søgne;
men i Taalmods Vadmelskaabe
maa man svøbe sig og sætte
sig i Lænestol tilrette
for med Anstand *der* — at *haabe*.

Du maa ikke være bange,
at mit Fad og Krus er tomme;
Det, som endnu ej vil komme,
er mit Mod til nye Sange.
Altfor længe har jeg dvælet,
og det er en farlig Vane
saa at raste paa sin Bane,
doven, døsig og forkjælet;
thi, beslutter man saa atter
Tankevingen frit at hæve,
faaer den os ej til at svæve —
saa man bliver fælt til Latter.

Nu, lev vel! Paa Dine Hænder
trykker jeg, min søde Frue,
hede Læber — deres Lue
kom fra Hjærtet — hvor det brænder!

I Rom søgte Fru Winther og *Ida* at adsprede sig. „For at opmuntre“ denne Sidste, klædte de sig i Hedebopigedragter og gav saaledes Møde blandt de skandina-

viske Kunstnere i Osterierne. Det var dog ikke *der*, de vandt Sympati eller selv fængsledes af Nogen. Derimod bleve de andensteds stærkt optagne af en italiensk „Læge“, som Fru Winther i høj Grad protegerede og *Ida* var meget optagen af. Om Sommeren fulgte han dem ud i Albanerbjærgene, hvor han boede med dem og kostede Fru Winther ikke faa Penge. Sent paa Efteraaret ledsagede han de to Damer til Paris, hvor Chr. Winther mødte dem, fulgt dertil af Fru *Thora Petersen*. Atter skulde han altsaa bo i denne By, som han ikke kunde fordrage, denne „ledagtige Stad“ [1]), „som Romerne kaldte *Dynd*byen“, denne „Myretue, nej, det er et altfor ædelt Billede, jeg vil hellere sige: denne Mødding, hvor der sværmer Millioner Døgnfluer.“ [2]) Han siger [3]): „Franskmændene ere et vittigt Folk; men det forekommer mig, at de meget for meget misbruge deres Vid. Det vrimler . . . i alle Vinduer med Billeder; naar disse ikke ere politiske eller historiske, enten alvorlige eller satiriske, saa dreje alle de øvrige sig mer eller mindre *altid* om den urene Erotik og blotte paa den frækkeste Maade baade den fysiske og moralske Nøgenhed. Den stærkeste Frækhed, der viser sig i Danseboderne, etc., fremstilles uden Sky. Og dog ere Franskmændene ikke berøvede Syn eller Forstand paa det Sømmelige og Sandheden i det Skjønne.“

Winthers flyttede ind i det samme Hotel, som de i 1870 i Juni Maaned havde forladt; han tog det samme Værelse som dengang i Besiddelse og indrettede det aldeles som før. Han siger [4]): „Det er just ikke de

[1]) Breve fra og til C. W., S. 202. [2]) Smsteds S. 181. [3]) Smsteds S. 182. [4]) I et utrykt Brev til *Const. Hansen*.

behageligste Minder, som møde os her; men min elskelige Hustru kunde ikke finde noget Bedre eller Billigere end dette Lokale."

Den „halvgamle, italienske Læge" var stadigt Gjæst i Hotellet. Winther skriver[1]): „Det lader til at være en meget vakker Mand. Han har hele Tiden i Rom taget sig af *Julies* og *Idas* Helbredstilstand, og han behandler dem, som om de vare hans Børn. Jeg benytter ham her til at tale Italiensk; men det Værste er, at han, der som en ægte Italiener er Lidt af Alting: Musiker, Maler, Poet, etc. — vil have mig til at læse hans — meget korrekte og elegante — men efter *min* Smag lidt forskruede og kjedelige Vers. Hans Dueliglighed som Læge er konstateret, især derved, at han i 9—10 Aar har været ansat ved det franske Okkupationskorps i Rom." Det endte med, at han vilde lære Dansk af Winther; men denne erklærede da: „Det vilde just ikke være mig en Fest paa mine gamle Dage at agere Ludimagister."

For sidste Gang svigtede Haabet om, at *Ida* skulde holde Bryllup. Man opdagede efter Sigende, at „Lægen" nok egentlig kun var en Barber fra Piazza Barberini, og hermed mistede han al sin Glorie.

Trist er det at tænke paa Chr. Winther under disse Forhold. Han skriver fra Paris d. 1ste Nov. 1871[2]): „Jeg gaaer ikke nogensteds hen, undtagen naar mit Følgeskab er nødvendigt," og d. 21nde Dec.[3]): „Min eneste Færd bestaaer i at sove, vandre en Motions-

[1]) I et utrykt Brev til *Const. Hansen*. [2]) Breve fra og til C. W., S. 197. [3]) Smsteds S. 199.

bevægelsestur omkring i *Palays Royal* og læse Aviser (danske) i *Café de la Régence.*“

„Kun tre Aviser læser jeg,
og ad de andre blæser jeg“ [1]),

det er „Berlingske Tidende“, „Fædrelandet“ og „Dagbladet“, den eneste Aandsføde, han nyder. [2]) Han siger [3]): „Mon det er Synd at ryge Tobak? Det kan jo gjærne være, især naar det — næsten bogstaveligt — er det Eneste, man foretager sig, som *jeg* f. Ex. Stundum har jeg rigtignok selv, ligesom Italieneren (*Perchè non è peccato di bere fresco?*) [4]) ytret det Ønske: „Gid det var en Synd!“, forat det kunde smage mig saameget bedre; men det var da ogsaa i min grønne, uerfarne Ungdom, da jeg ikke vidste bedre. — Nu! —“

I 1863 havde han skrevet til *H. C. Andersen* i Paris [5]): „Kan De arbejde i den store, fortumlede Myretue?“ Han selv kunde det ikke. Den 15de Nov. 1871 skriver han [6]): „Omstændigheder, og blandt disse især min Stemning, have ganske hindret mig i at arbejde paa Nogetsomhelst“, og den 3die Febr. 1872 (til *Const. Hansen*) [7]): „Strængene i min Sjæl vare saa forstemte, at jeg ikke ret vel kunde være dem bekjendt, selv for det mest overbærende Øre.“ „De kunde vel tænke — om ikke sige — om mig: „Han burde ogsaa være flittig og give sig til at synge, som jo er *hans* Haand- og Hovedværk.“ Men for det Første kan jeg i denne frem-

[1]) Efterladte Digte, S. 144. [2]) Breve fra og til C. W., S. 201. [3]) Smsteds S. 212. [4]) „Hvorfor er det ikke Synd at drikke Vandet koldt?“ [5]) Breve til *H. C. Andersen*, S. 563. [6]) Breve fra og til C. W., S. 198. [7]) Smsteds S. 202.

mede Luft ikke faa en Tone frem, og for det Andet, saa er min Røst bleven

saa rusten, ram og raa som Raab af Ravnen,
naar den sin vilde Sejersjubel ej kan dølge;
før lød den blot saa blid og blød som blanken Bølge,
der glat henglidende sig sniger ind i Havnen.

Nej, det gaaer ikke! Maaske Tingen kan forandres! Naar De saaledes, som De har gjort, i Frastand holder en blinkende Flaske Rhinskvin op for mig, saa aabner De mig jo formelig den smilende Udsigt i en Idyl, og jeg kan ogsaa forsikre Dem:

bagop jeg vil af Glæde slaa,
ret som en Ganger vild og vrinsk,
hvis jeg igjen den Fryd kan naa
hist under Sommerhimlens Blaa
i Havens hyggelige Vraa,
hvor Abild og hvor Roser staa,
fra Dem et venligt Ord at faa
og saa — en Draabe Rhinsk;

men desværre, der er lang Tid til Sommeren; jeg længes efter den, ligesom De." [1]) — „De har, Gud være lovet, en god aandelig Disposition, en Styrke og Sundhed i Aanden, der kan lade Dem haabe og tro paa en fremadskridende Udvikling. Hvad mig angaaer, da har jeg forlængst resigneret; men min Kraft er ogsaa ringere og min „Alders Vægt" større." [2]) „Mine Kræfter kunne ikke aftage, da jeg ikke har flere." [3]) „Jeg har aldrig forstaaet at være morsom, i det Højeste lidt hyggelig; men ogsaa dette er „*sparuto*" [4])." „Jeg

[1]) Breve fra og til C. W., S. 203—4. [2]) Smsteds S. 210. [3]) Smsteds S. 211. [4]) Elendigt. (Et utrykt Brev til *Const. Hansen.*)

har i det Hele taget ikke nogen Mening om nogen Ting." [1])

Han anklager i det Uendelige sig selv for Dovenskab, dog ikke, fordi han deler Reinekes Mening, naar denne udtaler:

> „Thi for en Skjønaand ret at blive,
> man maa tilgavns forstaa at drive." [2])

Han siger [3]): „Jeg er født doven og har været doven alle mine Dage ...! Min Dovenskab er jo ogsaa Grunden til, at jeg ikke er bleven til Noget i denne Verden; jeg er jo ikke engang R. af Dbg. .... Jeg tænker saa tidt paa, hvor dejligt det maa være i Paradis, hvis det er sandt Hvad man vil sige, at man ikke bestiller Noget *der*. Men det kan sagtens ikke nytte mig noget, jeg kommer der vel ikke, men bliver vel hensat et Sted, hvor man netop skal arbejde tilgavns." „Jeg har altid forsømt at bruge de Ævner, der ere mig betroede; men i hvilken enorme Grad dette er Tilfældet, veed Ingen uden jeg selv, og jeg skal nok vare mig for at fortælle det." [4]) „Jeg er Opsættelsen i egen Person .... jeg er træg og doven, det veed jeg altfor godt, og erkjender det for lang Tid siden .... Gud, hvor jeg godt kunde trives i Japan (*vide* „Fædrelandets" Feuilleton)." [5]) Han skammer sig som en Hund, naar han hører om Andres Flid. [6]) Til *Const. Hansen* skriver han [7]): „Deres — saavidt jeg kan forstaa — næsten rastløse Virken understøttes ogsaa af Deres livlige, altid Frugt bærende

[1]) Et utrykt Brev til *Const. Hansen*. [2]) Sml. Digtn. II, S. 135. [3]) Breve fra og til C. W. S. 123. [4]) Smsteds S. 125. [5]) Smsteds S. 121. I „Fædrelandets" Feuilleton d. 25. Aug. 1863 meddeles der om Japanesernes Lediggang og Træghed. [6]) Smsteds S. 199. [7]) Smsteds S. 188.

Fantasi, af Deres Dygtighed til at producere, af Deres grundige Indsigt og endelig af Deres varme og inderlige Kjærlighed til Deres Kald og Kunst. Det er en lykkelig Tilstand at *kunne* være flittig. Jeg vil her ikke igjen gjøre nogen Sammenligning." „Jeg faaer ligesom et Sting i Siden, en Prop i Livet; thi ved Sammenligninger, der ubønhørligt paatrænge sig, føler jeg mig selv saa ringe, saa ynkelig."[1]) „At jeg ikke bestiller Nogetsomhelst, maa ikke undre Dem; jeg er gammel og stiv, jeg kan ikke mere danse paa Line eller gjøre Tramplinspring."[2]) „Jeg *svinger* mig ikke mere op, som vore ældre Poeter plejede at sige: *„til Pindi Top"*; men jeg kryber og kravler og kommer knap af Stedet."[3]) „Tiden hverken lider, strider, gaaer eller løber — idetmindste for mig — men slæber sig og kryber."[4]) Samtidigt med, at han konstaterer sin Dovenskab, indrømmer han, at Flid forskaffer en ubegribelig Sindstilfredshed[5]); han beder om Tilgivelse for *sin* Mangel paa Mod og Energi.[6])

Hvis det var sandt, at Winther var doven, havde det seet galt ud for ham, da han ogsaa fandt sig selv meget *dum*.

„At *sværme* faldt mig aldrig svært —
at *tænke* fik jeg aldrig lært"[7])

siger han, og atter til *Const. Hansen*[8]): „Jeg vil sige Dem Noget; men De skal ikke fortælle det til Andre: *jeg* er i Grunden *dum;* jeg kan ikke *tænke!* Og, har

[1]) Breve fra og til C. W. S. 178—79. [2]) Smsteds S. 160. [3]) Smsteds S. 174. [4]) Smsteds S. 185—86. [5]) Smsteds S. 203. [6]) Smsteds S. 230. [7]) Efterl. Digte S. 141. [8]) Breve fra og til C. W. S. 162.

jeg af og til gjort et Arbejde, som var godt i sit Slags, saa er det ikke *min* Fortjeneste. Jeg er et villieløst Instrument, som en Anden spiller paa[1]), og jeg forbavses mangengang selv ved at høre det. De troer maaske, at denne Ytring er halvvejs Spøg, er ny hos mig? Nej, jeg forsikrer Dem, det er en gammel Overbeviisning hos mig og er mit rammeste Alvor. Hvis jeg ikke var dum, hvor kunde jeg da mit hele Liv igjennem have begaaet saamange Dumheder. Dog — Mer end Nok om mig!" Da *Const. Hansen* herpaa har givet ham et Svar, vi ikke kjender, skriver Chr. Winther atter[2]): „Tak for Deres lille Afhandling om „Dumhed". Den har beroliget, trøstet mig og befæstet mig i den Tro, jeg altid har havt om mig selv, at jeg var dum. Naar jeg i min Dumhed stundum omtalte dette for en eller anden Ven, saa smilede Samme med en vantro Mine, som om han vilde sige: „Han mener det ikke!" Og, naar saa ovenikjøbet Publikum (*vox populi, vox dei*) erklærede mig for en god Poet, saa blev jeg — i min Dumhed — rent forvirret og begyndte at vakle i min gode Tro paa min egen Dumhed. *De* har virkelig klaret Sagen for mig, og jeg seer tydeligt, at jeg har Lov til baade at være en god Poet og *dum*. Det undrer mig næsten, at der i Bjærgprædiken ikke findes et Vers, som begynder: „Salige ere de dumme", etc., etc.".[3]) Skjøndt jeg — daarligt nok — har taget Filosofikum, findes der næppe Nogen, der er mindre Filosof end jeg. Hvad Filosofi er for Noget, har jeg *aldrig* begrebet, og

[1]) S. II. S. 372 og dette Bind S. 359. [2]) Breve fra og til C. W., S. 164—65. [3]) *Luther* siger: „Altfor megen Dumhed mishager Menneskene, altfor megen Klogskab mishager Gud".

Ingen har hverken paa Prent eller mundtligt kunnet gjøre mig viis derpaa. For lang Tid siden har jeg holdt op med at forsøge paa at forstaa filosofiske Skrifter. Disses Nytte for Menneskeheden har man heller ikke kunnet gjøre mig klog paa. Dertil kommer, at jeg ikke forstaaer et Ord af disse Forfatteres Sprog.“ Ogsaa heri lignede han *Goethe*, der havde en uovervindelig Afsky for „Logik“; han tørstede efter Virkelighed og kunde aldrig slaa sig tiltaals med Definitioner. Winther siger, at han skammer sig lidt ved sin Mangel paa Udholdenhed og Ævne til at trænge ind i dette Omraade. „Det har,“ tilføjer han, „aldrig — som det var *Heibergs* Kald — kunnet komme „zum Durchbruch“ med mig. Det hændtes *Heiberg* engang i Hamburg, at han med Eet fik et fuldstændigt Klarsyn paa Sagen. Maaske burde jeg — hvis det ikke nu er forsilde — begynde paa at læse *Hegel* i Hamburg.“ [1]) *Dunker* taler imidlertid som en indsigtsfuld Mand til ham og siger [2]): „Gud ske Lov, De, kjære Chr. Winther, har aldrig befattet Dem med Filosofi eller andre Surrogater for Poesien; derfor har De ogsaa altid været og er en ægte sand Digter.“ Derfor taler Winther gjentagne Gange om „Hjærtets Tanker“, han siger, at „Tanken nøler i Hjærtet“ [3]) og Lignende.

Hertil svarer ganske, at han hævder, han ikke er æstetisk Teoretiker. [4]) I et Brev til *H. C. Andersen* skriver han [5]): „De veed vel nok, at jeg ikke er Kritiker og slet ikke forstaaer den Kunst med Klarhed og

[1]) Breve fra og til C. W., S. 206. [2]) Smsteds S. 116. [3]) Sml. Digtn. III, S. 223. [4]) *Brandes:* „Danske Digtere“ S. 232. [5]) Breve til H. C. A., S. 560—61.

Fylde at motivere mit Skjøn; men en taknemmelig *Læser* er jeg," og til *Ole Bang*[1]): „Jeg har aldrig givet mig af med Kritik, nemlig fordi jeg ikke *kan* kritisere. Alt, hvad jeg selv har frembragt, er ikke Frugt af Reflexion, men ene og alene fremkommet ved en Naturnødvendighed, ligesom et Træ sætter Knopper og skyder Blade om Foraaret, fordi det ikke kan lade det være. Paa Grund af denne min Udygtighed til at være Dommer og Aristark, har jeg hidtil bestandigt konsekvent vægret mig ved at læse og bedømme æstetiske Arbejder, der — uden Overdrivelse — i Hundredvis ere bragte mig .... Jeg fælder ingen Dom — jeg fremsætter kun en personlig Mening, et umotiveret Skjøn." Endelig siger han[2]): „Jeg maa oprigtigt, men med Skamfuldhed, bekjende, at det vel en og anden Gang er hændet mig, at jeg, af Frygt for at beskyldes eller mistænkes for Nid og Misundelse, har bedømt et Digterværk mildere, end jeg egentlig meente det, eller ved en ligesaa løgnagtig Tavshed har ladet Vedkommende tro paa mit Bifald. Dog er dette skeet meget sjældent, da jeg altid ellers har kunnet skyde mig ind under min *virkelig sande* Mangel paa Kritik, som jeg heller aldrig offentligt har givet mig af med." Det tør vist antages, at han meget ofte af Dovenskab eller Ulyst til Vrøvleri skjød sig ind under denne sin Mangel paa Kritik, som han stadigt udtaler sig om. Det er imidlertid ikke ganske sandt, at han aldrig offentligt er optraadt som Kritiker. I 1854 skrev han i „Fædrelandets" Nr. 110 en meget hvas Kritik over *Joh. Oehlenschlægers* Udgivelse af Fa-

[1]) „Nær og fjærn" 1877 Nr. 287. [2]) Breve fra og til C. W., S. 176.

derens efterladte Forelæsninger om *Ewald* og *Schiller;* denne viser, hvor udmærket Winther var inde i *Oehlenschlægers*, *Ewalds* og *Schillers* Frembringelser og den Literatur, som hører dertil, hvor belæst han overhovedet var, samt ogsaa, hvormegen Sprogkundskab han havde, men især — hvad der her er det Vigtigste — hans fine kritiske Sans. Der var en Tid, da han ikke var utilbøjelig til at optræde som officiel Kritiker. I 1840 skriver han til Medredaktøren af „Fædrelandet" *D. G. Monrad*[1]): „Jeg skal med Fornøjelse under Deres & Komp.'s Auspicier slibe Kræmmeræggen af min *aldrig forhen* brugte kritisk Pen." Om han dengang holdt sit Løfte og anonymt skrev Artikler i det omtalte Blad, veed jeg ikke. Han havde en meget bestemt og ikke altid mild Dom over Det, han læste. Filosofi i lyrisk Digtning gjorde ham stræng, Primitivitet gjorde ham mild. Selv et ringe Digt i Adresseavisen kunde fremkalde hans Roes og Rørelse, naar det var primitivt skrevet, ud af en Naturfølelse. Baade hos sig selv og Andre havde han en inderlig Modbydelighed for *Efterligning* og en fuld og fast Overbeviisning om, at *Originalitet* er det Første og Sidste, man bør bevare.[2]) Som han siger, at han selv i Alt, hvad han har frembragt, altid har søgt at undgaa at ligne nogen anden Sanger[3]), saaledes fordrer han det Samme af Andre. — Han siger[4]): „Endogsaa Selvkritik brøster det mig paa". . . „Naar jeg har fuldendt et hvilkensomhelst Arbejde, har jeg *næsten* altid den beængstende Følelse, at det ikke duer"[5]). Faaer

[1]) Breve fra og til C. W., S. 45. [2]) Smsteds S. 184. [3]) *Brandes:* Danske Digtere, 1ste Udg., S. 231. [4]) Breve fra og til C. W., S. 176. [5]) Smsteds S. 163.

han saa et anerkjendende Ord om det af en Person, som han med Hensyn til æstetisk Dom har Tillid til, bliver han glad og erklærer et saadant Udsagn for at være ham aldeles nødvendigt; det har den dobbelte Virkning, at han uden Sky lader Arbejdet gaa ud blandt Folk og at han faaer Mod og Lyst til at forsøge noget Nyt [1]). Paa den anden Side siger han: „En Vejledning og en Tilretteviisning vilde have forvirret mig aldeles og tilintetgjort Hvad der ifølge Naturens Lov vilde frem *af sig selv*, ligesom Bladene paa et Træ". [2])

Naar Winther sad i Paris og ærgredes over *sig selv*, saa harmedes han ogsaa over *Tiden.* Han skriver til *Const. Hansen* [3]): „De kalder Tiderne „strænge"; jeg er enig med Dem; men jeg føjer til, at de ere kjedelige, smagløse, modbydelige! Skjøndt jeg udsætter mig for (af en eller anden Latiner) at blive kaldet en *„senex, qverulus, laudator temporis acti* [4]), paa bredt Dansk

„en Olding gnaven, som med Flid
„kun rose vil den svundne Tid",

saa afholder jeg mig ikke fra en for Nutiden højst ufordelagtig Sammenligning. Kirken er splittet i Partier, og Gudsfornegtelsens Frækhed trives ved Siden af den kradseste Ortodoxi. Sandheden bliver i Filosofien og dennes Søstre saa sublimeret, at skikkelige Folk — som f. Ex. jeg — ikke kunne faa fat paa den. Videnskaben har vendt sig hel og holden til Materien, og Kemi, Naturlære, Magnetisme — Runkelroesukker — Guanogødning — beherske nu snart Katedrene og Verden. Sam-

[1]) Breve fra og til C. W., S. 165. [2]) Smsteds S. 182. [3]) Smsteds S. 209. [4]) Se S. 369.

fundet opløser sig i det vildeste Virvar for at opnaa — Hvad? Og nu Skjønheden, der ikke mere agtes som en Magt, men idethøjeste bruges som lidt overflødigt Tidsfordriv, — og dette ovenikjøbet meget sparsomt! — Skjønheden og dens stakkels Tolke, Kunsten og Poesien, hvor skulle de finde Læ og Trivsel? *Tiden* ynder dem ikke, og er Tiden skikket til at give dem Næringsstof? Kan denne saaledes beskafne Tid vække Begejstring? De, *Const. Hansen*, er altfor mild i Deres Udtryk, naar De taler om „Nutidens urolige, gjærende Tilstand, som kvæler alt det gemytlige, fredelige Liv“. *Det* var et sandt Ord! Men, hvis min harmfulde Stemning rigtigt kunde og skulde give sig Luft, saa fik jeg ikke Tid i mange Timer og ikke Plads paa mange Ark for min Jammer“. — „De klager over Damernes stygge Modedragter. *Her* se de ogsaa ud, som de vare fra Forstanden. Smagløshedens Musa regerer nu for Tiden, ligesom i den sletteste Kejsertid. Maaske det Hele tager en Ende med Forskrækkelse. Ogsaa Teatrene frembyde kun Ulystelighed. De to store Momenter, hvorom *alle* dramatiske Produktioner næsten ene og alene dreje sig, ere *l'argent et l'adultére* — og frembyde, som man forsikrer, et *sandt* Biilede af Nutiden“ [1]). — Han taler mod „de *darwinske* Abekatterier“ [2]) og klager over, at „Alt, hvad der staaer i Forbindelse med det Religiøse, tilligemed dette kastes i Skarnet og haanes [3]).

Han, som ellers elskede Danmark og længtes derefter, kaster med Sorg sit Blik derpaa. Han har „den

[1]) Breve fra og til C. W., S. 180. [2]) Smsteds, S. 211. [3]) Et utrykt Brev til *Const. Hansen*.

mishaabende Mening, at det er viet til Undergang; det varer ikke længe, inden det er forbi. Selv ikke den stærkeste Koalition mellem de tre nordiske Riger vil kunne hindre en saadan Undergang . . . Man veed jo dog eengang for alle, at Ingen gjør et eneste Skridt for os, for Andre, uden at se en bestemt Fordel derved. Desuden — Hvad vilde saa *Freden* sige? Den evige Talen om Fred og om almindelig Afvæbning, som om vi skulde sætte os tilbage i en Guldalder, forekommer mig yderst latterlig. Vi ere sandelig endnu ikke saa vidt"[1]). Sommetider kan han dog i lysere Øjeblikke se noget trøstefuldere paa vort Fædrelands Skæbne[2]):

Mishandlet blev Du, Danevang,
saavel af Ven som Fjende;
dog vil med Guds Hjælp Dig engang
en Frelsens Stund oprinde.

Maaske jeg dog, før Sol vil dale,
endnu engang skal høre Tale
om Danmark, løst af Tvivlens Baand
og ikke længer se den Kyske
staa bleg af Rædsel for den tyske
Voldtagers frække, ublu Haand.[3])

Det er mest Danmarks *ydre* Forhold, han her omtaler; om de indre siger han[4]): „Jeg sidder her i den store, fremmede By og ærgrer mig sort over den Fremgang, som det saakaldte „forenede Venstre" har i vort Folk. Jeg vil ikke forsøge paa at karakterisere de Herrer *I. A. Hansen*, *Tscherning*, *Berg*, *B. Christensen*, etc., etc.; endmindre vil jeg prøve paa at skjælde dem ud; thi *jeg* for min Part kan i Sproget ikke finde noget Ud-

[1]) Breve fra og til C. W., 189. [2]) Smsteds 188. [3]) Sml. Digtn. X, 77. [4]) Breve fra og til C. W., 216—17.

tryk, stærkt og afskyeligt nok, til at betegne deres Færd og deres Hensigters Beskaffenhed. Det gjør mig imidlertid smertelig ondt at se, med hvilken *aabenbar Ærgrelse* vore bedre Pressens Organer, f. Ex. „Fædrelandet", tage hele denne Sag. Man seer i enhver Artikel tydeligt, hvor overbeviist man er om Faren; og til hvilket Overmod maa da det slette Partis Førere ikke naa ved at se sig paa *den* Maade respekterede! *Folket* — jeg mener her os Alle, Smaa og Store — har visselig ved utilgivelig Tryghed, Sløvhed, Ligegyldighed, o. s. v. bidraget Sit til, at Sagerne nu [1872] staa saaledes paa Spidsen. Ikke heller kan det negtes, at mange af *Gundtvigs* uforstaaede og tidt uforstaaelige Sætninger have hjulpet til at skabe dette Vanvid, som nu parrer sig med den nederdrægtigste Egoisme. Alt, hvad der er Sandt, Ædelt og Skjønt, staar jo paa en vis Maade paa Spil. Under en saadan Krise kommer man let til at gjøre det taabelige Ønske: „Gid jeg var en *Cavour*, en *Thiers*, etc.", og man kommer derved kun til saa meget gyseligere at føle sin Afmagt og erkjende sin *Uselhed.* Her taler jeg naturligviis kun om mig selv". Naar Medlemmer af Højrepartiet begaa Fejl og Daarskaber, siger han: „Hvor vil ikke *Bjørnbak* & Komp. juble og klappe i deres nederdrægtige raa Næver, og hvorledes virker ikke en saadan Forargelse paa Almuen!" [1]) Til vor lovgivende Forsamling havde han et godt Øje. I „Besøg paa Parnas" siger han om Klio [2]):

Nu var hun netop meget lidende, —
hun læste Danmarks Rigsdagstidende.

[1]) Utrykt Ytring til *Const. Hansen.* [2]) En Saml. Vers, S. 10.

— Selve Kjøbenhavn — ellers hans Kjæledægge — volder ham Harm; han skriver[1]). „Det forekommer mig næsten, som om denne By stærkt lavede sig til at gaa under paa samme Maade og af samme Grund som Sodoma og Gomorrha . . . . Bestialiteter vaagne igjen [*der*] som en Epedimi. Naar man f. Ex. har læst *Juvenal* og *Petronius Arbiter*, skulde man tro sig hensat til *Tibers* og *Neros* Tider. Naar man hændelsesviis har lært en Person at kjende, om hvem Sligt [Bestialiteten] juridisk konstateres eller — idetmindste ved Personens egen Holdning og Færd efter Opdagelsen — bestyrkes, saa er det en højst modbydelig Følelse, der paatrænger sig En ved Tanken om, at man har havt en Slags Godhed, velvillig Følelse for Samme. Man bliver næsten bange for at stifte Bekjendtskaber, man bliver næsten menneskesky. Æ!“ Han siger ogsaa[2]): „Jeg har i disse to Aar ikke gjort noget Bekjendtskab her. Grunden er især, at jeg kun med største Besvær og meget ufuldkomment udtrykker mig i det franske Tungemaal — og saa har jeg heller ikke følt nogen Drift eller Lyst dertil — jeg havde nær sagt: saa lidt som til noget Andet“.

Naar han meente, at han saa daarlig magtede det franske Sprog, kom det af hans store Fordringer i saa Henseende. „Naar man er *saa* gammel [som jeg]“, siger han[3]), „falder det vanskeligt pludseligt at sætte sig ind i et Sprogs daglige Taleformer, selv om man, som jeg, læser og forstaaer Skriftsproget nok saa godt“.

[1]) Til *Const. Hansen.* [2]) Breve fra og til C. W., S. 192. [3]) Smsteds, S. 166.

Han bevægede sig ikke i Fransk med samme Frihed som i Modersmaalet, om hvilket han synger?[1])

Hør saa vort Maal i Bøgens grønne Sale,
letflydende som paa en Vinmost Korken,
som Sylen fint, og kraftigt dog som Forken,
som Lærken muntert, hyg'ligt som en Svale.

I Paris skriver han Digtet „Fransk og Dansk“ [2]):

Nej, dette Maal, som her de taler,
har for mit Øre ingen Klang;
den Rigdom stor, hvormed det praler,
mig synes ikke skabt til *Sang*.

Skjøndt klart som Springvand op det stiger
og sindrigt sig om Tanken snoer,
jeg *føler* aldrig Hvad det siger,
om end jeg *fatter* grandt hvert Ord.

Ja, vist, — thi vore Ord og Tanker
i himmelvid Forskjellighed
er avlede paa tvende Ranker,
som Intet af hinanden veed:

den enes Rod blev lagt i Jorden,
hvor Solen koger Druen sød;
den andens i vort høje Norden
er fostret strængt i Kuldens Skjød.

Trods *det vort* Maal har indre Varme,
saa fuld af samme rene Lyst,
som naar to mælkehvide Arme
os trykke til et kjærligt Bryst.

Det siger *jeg* med stor Bestemthed,
jeg det erfared mangengang:
at af saa sød og mild Beklemthed
fremgaaer et Hjærtes bedste Sang.

Og, som han ikke sympatiserede med det franske Sprog, saaledes havde han aldrig havt stor Kjærlighed til den

[1]) Sml. Digtn. X, S. 112. [1]) En Saml. Vers S. 123.

franske Poesi og maaske netop af den Grund forsømt en væsentlig Side deraf, nemlig Sproget[1]. I et Blad herhjemme[2] blev det fortalt, at han i Frankrig var beskæftiget med at foranstalte en fransk Oversættelse af nogle af sine poetiske Skrifter; dette var Usandhed; han ansaae Oversættelsen af Poesier for en Uting[3]; noget Saadant regnede han til Forvanskning af en Digters Arbeide, hvilket han — som før bemærket — var forbitret over; saaledes taler han ogsaa med Ringeagt om Freiherr *Gottfried v. Leinburgs* Oversættelse af nogle af hans Noveller og Digte; „det var uselt — i en Grad elendigt!" Og, da samme Mand vilde give sig i Lag med *Oehlenschlæger*, siger Winther: „At *han* ikke *kan* have forstaaet „Helge", og at han ikke kan oversætte dette mageløse, uoversættelige Værk, er jeg overbeviist om. Det vil blive en Skandale".[4] — Omgang med franske Forfattere skyer han. „Gud være lovet", siger han[5], „ingen fransk Poet eller saadant Noget har opsøgt mig, skjøndt den finske Digter *Topelius*, som selv opsøgte mig i *Café de la Régence*, fortalte mig, at der var et Par „Professorer", som forstod baade Svensk og Dansk". Og lige saa lidt som han kjendte nogen fransk Forfatter, stod han i noget nært Forhold til nogen Fransk.

„En Christian Winther i Paris og Rom,
— ja, næsten hvorsomhelst han kom
en Smule uden for sit Hjemlands Grændser,
han med sin Skat af søde Fugletoner,
der kunde fryde Millioner —

[1]) Breve fra og til C. W., S. 166. [2]) Dagstelegrafen. [3]) Breve fra og til C. W., S. 166. [4]) Smsteds. S. 175. *Leinburgs* Oversættelse af „Helge, Yrsa og Hroars Saga" er udkommen i tre Oplag. [5]) „Nær og fjærn", 1877, Nr. 236.

Hvem mon ham ænser,
ham og hans Papirer,
selv dem, der smykked' er med Hjort-Gevirer[1])".

Som Slutsten paa hans sørgerlige Forhold kom saa hans Følelse af Svaghed, baade hans egen og hans Families. Han fryser *altid*[2]), en Følge af hans Alder; „er det ikke fatalt at *føle* Alderdommen?" siger han[3]). „*Jeg* sporer den saa tydeligt baade i Sind og Skind; jeg *gaaer* f. Ex. nu saa besværligt.

Før var mig Fodens Fjed saa kjækt og fast og spændigt,
nu kryber, kravler jeg som Kat paa Kant af Muren;
og, naar engang i Kvæld mig kalder Dødningluren,
jeg selv det sidste dybe Skridt gjør ubehændigt.

Han klager over[4]), at der er saa tyst og stille paa Alderdommens Vej;

der kvidrer ingen Fugle,
der smiler ingen Vaar,
og kun den tunge Ugle
med Vingen sagte slaaer.
Den gjør dog Hvad den ævner,
den *tier* med sit Hyl,
og i Ruinens Revner
den søger sit Asyl.

Han seer tilbage paa sit Liv og siger[5]):

Min Tanke fløj saa fage
at se de Dage, som hengik,
men hurtigt kom tilbage
den atter med nedslagne Blik;
de ligned ikke disse,
jeg ligned ej mig selv engang,
saa det blev mig det Visse,
at det var ude med min Sang.

[1]) *Christian Richardt:* „Vaar og Høst", S. 99. [2]) Breve fra og til C. W., S. 191. [3]) Smsteds, S. 204—5. [4]) En Saml. Vers S. 53. [5]) Sml. Digtn. X, S. 31.

Da var jeg stærk som Bjørnen
og som et Raadyr rap:
jeg svang mig op med Ørnen,
nu kan jeg krybe knap.[1])

Da *Sophokles* var bleven gammel, sagde han: „Jeg takker Himlen for, at jeg ikke mere er i Elskovs mægtige Lænker, og jeg anseer det for den største Lyksalighed af Verden"; og vor danske *F. C. Sibbern* siger[2]): „Giv mig mange Aar at leve i, at jeg kan vorde Olding, at jeg ikke skal gaa heden i en Tid, da jordisk Sorg endnu fylder mit Hjærte og Solen staaer over min Isse, men at jeg, bortdød fra al Brynde og Begjær — — ak, leve kunne vi nu eengang ikke uden at brænde, — kan i den rolige Aften skue roligt hen paa Livet og med glad Hjærte lade Dig sørge for Alting, Herre!". Saa vidt var Winther ikke kommen; han saae ikke roligt paa Livet, og han ønskede ikke at dø. Da han fyldte sit to og halvfjerdsindstyvende Aar, udbrød han[3]): „Det er rædsomt! Nu er der kun kort Tid tilbage, inden Enden kommer"; saaledes følte *han* det, han, som sagde om sig selv, at han var viet til evig Ungdom[4]), han, som havde ladet Folmer synge[5]):

O, Livet er dog yndigt,
ak, men det er saa kort!
Det var dog altfor syndigt,
om snart jeg skulde bort,

og som selv havde sunget[6]):

[1]) En Saml. Vers, S. 54. [2]) Strøtanker i *Hauchs* „Iris", 1819, S. 188. [3]) Breve fra og til C. W., S. 148. [4]) Sml. Digtn. X, S. 45. [5]) Smsteds VII, S. 249. [6]) En Saml. Vers, S. 32.

Ak, Livet er kort;
det varer ej længe,
saa maa jeg vel bort
fra Sang og fra Strænge;
men bruge Minuttet
i Hui og i Hast,
det har jeg besluttet,
og det skal staa fast!

Han synger endnu[1]):

Erato! Kom, saasnart jeg kalder —
før jeg i evig Slummer falder.

I *Platons* „Symposion" siger *Agathon* i sin Tale, at Eros er den yngste blandt Guderne; derpaa giver Eros selv et talende Beviis, idet han med Il flygter for Alderdommen, som dog visselig er hurtig og dog idetmindste indhenter os tidligere, end den skulde. Det ligger i Eros's Natur at hade denne og end ikke i Frastand at nærme sig den. Han er derimod altid i Selskab med Ungdommen; thi det gamle Ordsprog har Ret, som siger, at Lige søger Lige. Heri samstemmede Winther, og ifølge dette var han ung til det Sidste. Eros kom, naar han kaldte. Derpaa afgiver hans sidste Bind Digte — „En Samling Vers" — som han i 1872 udsender fra Paris, et gyldigt Bevis. Kort før den udkom, skrev han til *Liebenberg:* „Jeg vil og kan ikke skjule for Dem, som kan tie, at jeg helst lod dette fare; men — som sagt — „for visse Aarsagers Skyld"". Atter heri lignede han *Goethe*, der havde en stor Afsky for at se sine Arbejder trykte. „Den Trang, han havde til at skrive, var snarere en Tilfredsstillelse af hans Trang til aandelig Virksomhed end en Glæde over Re-

[1]) Efterladte Digte, S. 146.

sultatet". Til det Sidste betragtede Winther „Publikum" som en i det Væsentlige uforstaaende Masse, han helst ikke vilde meddele sit Indres bedste Toner. Netop paa sine gamle Dage udtrykte han denne Følelse i Digtet „Til en Kilde" [1]), hvori han siger:

Rislende Kilde, Hvad tænker Du paa?
Lokket af Himlens forræderske Blaa
iler Du op af Din Vugge,
springer Du frem af Din hjemlige Vraa
ak, for at synge og sukke!

Ukjendt og stille Du vandred og løb
dybt i det Dunkle, hvor Rødderne krøb,
mens af Din Nektar de suged;
Muldvarpen saae Du i fløjelsblødt Svøb,
Skatten og Dragen, som ruged.

Tusende Øjne vil følge Din Vej,
Solen og Maanen genere sig ej,
Stjærnerne titte fraoven;
Ellen og Bøgen vil vogte paa Dig,
alle Smaablomster i Skoven.

Høre Du maa deres kløgtige Ord;
om Du er klar, om Du sirligt Dig snoer,
vil de forstaa at bedømme,
ane dog ej Hvad i Dybet Dig boer,
ej Dine lifligste Drømme.

Læske Du skal baade Brøndkars og Flæg,
Rotten, der lusker sig hid fra sin Væg,
Skovmusen hist fra Din Hule,
Soen, der kommer og dypper sit Skjæg,
Kvien sin slimede Mule.

Han ender med at sige, at de alle tankeløst suge af Kildevældet og saa gaa uden Tak eller Farvel.

Selv kalder Winther „En Samling Vers" „pjaltet" [2]),

[1]) Sml. Digtn. X, S. 71. [2]) Breve fra og til C. W., S. 201.

og om et af de større Digte deri siger han[1]), at det ikke er fremkommet af nogen indre Lyst eller Drift, men frempint, for — som man siger — „at forslaa Tankerne", og med Hensyn til Digtet „C. A. Lang & Komp." udtaler han til *Const. Hansen*, der har kaldt det „fornøjeligt": „Er der noget Liv i dette Billede, saa forbavser det mig selv — det forsikrer jeg Dem".[2])

Der er yndige Ting i denne Samling, og Eros har staaet ham frisk og frejdig bi i Digte som „Polka", „Til min velvilligste Lærerinde" og mange Steder i de store Digte. Han venter ikke, at de skulle gjøre Lykke. Enkelte af dem har han tidligere offentliggjort i „Fædrelandet", og da siger han f. Ex.[3]): „Jeg gad dog vide, om noget af Bladene har værdiget mig at gjøre Nar ad min „skumle Begivenhed", eller om man, af Høflighed eller Ligegyldighed for en næsten Glemt, har forbigaaet dette lille Arbejde med Tavshed. Jeg faaer at finde mig i dette og alt Fremtidigt af den Art, som venter mig". Om Digtsamlingen som Helhed skriver han til *Const. Hansen*[4]): „Det glæder mig, at De har fundet Lidt i min „Saml. Vers", som har behaget Dem. Kritikken har — maaske af Pietetshensyn mod den „aldrende" Poet — næsten været aldeles stum. De to Anmeldelser, jeg har seet, vare jo i høj Grad velvillige, men „Alderens Vægt" omtalte de dog bægge. Ja, man burde vistnok i *god* Tid — det vil sige: medens Fingrene endnu havde den fulde Færdighed — hænge Lyren paa Væggen og lade dens Strænge af sig selv springe, den ene efter den anden".

[1]) Breve fra og til C. W., S. 162. [2]) Smsteds, S. 156. [3]) Smsteds S. 174. [4]) Smsteds, S. 207.

Bladenes Anmeldelser vare ganske vist ikke betydelige. Den eneste udførlige fandtes i Berlingske Tidende (1872, Nr. 69), som siger, at denne Samling bærer Vidnesbyrd om Digterens usvækkede Produktionsævne, om den velkjendte gamle Ømhed i Digtene „Til Een“ og om det Urigtige i hans Paastand, at han er „ved at gaa tilgrunde i Mulm og Sløvhed“. De 7 rimede Fortællinger, som slutte Bogen, roses stærkt for al den Skjønhed, de aabenbare som ægte Børn af Winthers Muse. „En Forlover“ kaldes „en af de smukkeste blandt Digterens omfattende Samling poetiske Fortællinger, ligesaa frisk i Tankens Indhold som fin og yndefuld i Formen“. Der fremhæves, at man i mange af de „blandede Vers“ finder væsentlige Bidrag til en klarere Forstaaelse af Digterens hele aandelige Ejendommelighed, og endelig gjøres der opmærksom paa, hvorledes Digterens Fædrelandskjærlighed i denne Digtsamling faaer et meget direkte Udtryk. Skjøndt enkelte Digte bære Præg af Alderens Vægt, afgiver den største Del Vidnesbyrd om en Ungdom, der aldrig synes at ville forlade ham, og man undres over, at en Digter paa 76 virkelig har været i Stand til at forøge den rige Skat, som vor Literatur allerede ejer i hans Samlede Digterværker.

Som sædvanlig længtes Chr. Winther hjem fra den ham forhadte Stad Paris, hvor

„et Gaderaab, en Vogn paa Gaden
„mig minde tidt om Axelstaden“ [1]).

Han var dennegang derovre fra Oktbr. 1871 til Septbr. 1872, og efter den Tid var han „saa lykkelig at tage Ophold paa en af de bedste Pletter af denne Jord, nemlig Studiestræde Nr. 34, som er en Del af Kjøbenhavn, som er en Del af Danmark“, efter hans Mening „det Kjæreste af Livets Kjæreste“ [2]). Kort efter hans Ankomst mødte Fru *Julie Sødring* ham i øsende Regnvejr paa Store Kjøbmagergade, hvor han gik uden Paraply og var gjennemblødt. „Men Winther“, sagde hun, „De er jo dyngvaad“. „Aa“, svarede han, „det er dejligt, lad det blot regne, det er jo dansk Regn“.

Han fik nu Lov til at være hjemme i tre Aar; først boede han altsaa i Studiestræde, siden, fra Oktbr. Flyttedag, paa det mod Nyboder vendende Hjørne af Store Kongensgade og Bryggerlængen, 1ste Sal.

Kort efter deres Ankomst til Kjøbenhavn havde Winthers den Sorg at miste Fru *Thora Petersen*. Da hendes Mand var død d. 16de Juli 1870, havde Winther skrevet til hende [3]):

Ham savner jeg bittert, som nys os forlod,
han var mig saa venlig, saa trofast og god.
Jeg gjemmer hans Navn i det kjærligste Minde.
Som han var min Ven — o, vær Du min Veninde!

Dette havde hun været ham gjennem mange Aar, og derfor var Savnet af hende stort; det var den sidste af hans Svigerinder, som gik bort. Han siger [4]):

[1]) Efterl. Digte, S. 142. [2]) Breve fra og til C. W., S. 225. [3]) En Saml. Vers, S. 90. [4]) Efterl. Digte, S. 148.

„Bort *alle Andre* gik, o gid nu bare
Vorherre *En*, kun *Een* mig vil bevare!“,

og det er naturligviis hans Hustru. Til det Sidste besang han hende. I dette Ægteskab lød ikke den sædvanlige Klage over, at Elskeren, naar han bliver Ægtemand, som oftest holder op med at besynge den Elskede, denne Kjendsgjerning, som *Byron* har givet Udtryk i „Don Juan[1])“:

Der findes Noget i hvert Hjems Natur,
op imod hvilket Amor fjendtligt træder;
Romaner gi'er vor Sorg i hel Figur
men kun i Buste Ægtemandens Glæder.
Hvad angaaer *os* de ømme Mænd og Fru'r?
De Kys kan frit passere alle Steder; —
sæt, *Laura* var *Petrarcas* Kone blevet,
Hvem skulde saa hans Bind Sonetter skrevet?

Der siges endvidere:

Hos *Miltons* Eva, *Dantes* Beatrice
skal knap et Træk af *Konen* man paavise.

Winther synger tværtimod[2]):

Men — naar jeg tænker paa, min *Kone*,
Din huldt fortryllende Natur,
da sværmer ud, som fra et Bur
fra Hjærtets Kammer hver en Tone.

Da han selv er 66 Aar gammel, siger han til hende[3]):

Din Ungdom ej svinder;
for mig er Du Vaar
med smilende Kinder,
hvor langt Du saa gaaer,

[1]) *Drachmanns* Oversættelse, S. 203—4. [2]) Sml. Digtn. III, S. 230. [3]) En Saml. Vers, S. 33.

og, da han er 77:

Vil Du tro mig, naar jeg siger,
at for hvert et Aar, der gaaer,
min Beundring for Dig stiger,
lig en Blomsterflor i Vaar.[1])

Hun og han fejrede i Stilhed — sammen med nogle faa Venner — deres Sølvbryllup d. 21nde Febr. 1873. Han hilser hende den Dag med en Sonet, som han kalder “Hilsen til mig selv“, og i hvilken han lykønsker sig, fordi hun er sendt ham til Trøst og *Frelse*, der har endt hans Trængselsaar og vendt hans Sind til Fred og Hvile; hun har aandet Sjæl i hans Sang og tændt hans „Begejstrings Alterkjærte“; derfor kan han lykønske sig selv, men ak — ikke hende![2])

Smukkere endnu havde han takket hende paa hendes Fødselsdag 1867[3]):

Denne ene Dag i Aaret
har jeg mig til Fest udkaaret,
og jeg tænder Glædens Fakkel
i vor Vandrings Tabernakel.
— — — —
Du har gjenkaldt mig til Livet,
da jeg bøjet laa som Sivet;
Du har hævet mig fra Dybet,
hvor jeg krymped mig som Krybet,
med mit Indre mig forsonet,
hvor Fortvivlelsen alt troned;
Du har min Bevidsthed vækket,
som i Dvale, sky og skrækket,
lig en Synder blandt de Døde,
saae sin Jammerstid imøde;
Du min Tanke har forynget,
tusend Blomster har Du slynget,

[1]) Efterl. Digte, S. 86. [2]) Efterl. Digte, S. 90. [3]) En Saml. Vers, S. 51.

yndigt smilende og søde,
hvide Lilier, Roser røde,
om min Harpe, saa dens Strænge
dufted deraf længe — længe.
— — — —

Const. Hansen hilste Sølvbrudeparret med Følgende[1]):

Med Ungdomskraft i Knæ og Ben
paa Ridderviis Du knælede for „Een“,
og yndigt Strængen fra Din Lyre klang,
naar Du til „Een“ indviede Din Sang. —
At blødt Dit Knæ Du hvile kan som gammel,
vi sætte for den „Enes“ Fod en Skammel.

Ved Saadant forøgedes Winthers Hengivenhed mod *Const. Hansen;* han siger, at „Trofasthed tændte sin hellige Fakkel i denne Vens Hjærte“. Da Winther engang fejlagtigt troer, at der i hans Brev til *C. H.* har været „Noget, som har saaret, ærgret, fortrædiget, mishaget, stødt, ubehagelig berørt“ Modtageren, skriver han til ham: „*Jeg* vil vide Hvad *det* er! Thi jeg maa sige Dem, jeg er ikke den Mand, som, naar han har fejlet, er bange for at sige: „Jeg har fejlet — tilgiv!“ At miste Deres hele Venskab ved en næsten ubestemmelig eller halv definerlig Udtryksmaade, er mig vel ikke saa let beskikket. Men miste en *Part* vil jeg ikke heller; jeg vil have det hele, som jeg nu troer — eller rettere sagt: som jeg veed — jeg har ejet det i lang Tid og i mit forfængelige Hjærte været stolt deraf . . . Tilgiv mig, hvis jeg har foraarsaget Dem en uhyggelig Time eller Tanke; og, hvis De har misforstaaet mig, saa tilgiver Dem Deres altid hengivneste Chr. Winther. Siig mig det ærligt! Thi jeg skal sige Dem noget

[1]) Breve fra og til C. W., S. 225.

ganske Nyt: „Ærlighed varer længst“ [1]). Der er, som sagt, ikke det Mindste ivejen, og Venskabet modnes og styrkes. To Aar efter skriver Winther til ham [1]):

O, bliv ej træt, men bliv ved at række
mig venligt Din Haand — og helst dem bægge!

Fru Winther deler sin Mands Følelser over for denne Ven. Den 17de Dec. 1871 skriver hun i et utrykt Brev til ham: „Tak, fordi De venligst har mindet mig i Deres rige Tankefylde og sendte mig en Hilsen paa min Fødselsdag; trofast Venskab er en for mig kostbar og ophøjet Sag i denne Verden, som jeg paaskjønner med hele min Sjæl. Til Svar paa, at vi altid har taget Dem, som De er, vil jeg blot sige, at det er let at glæde sig over Geni, Vid og Begejstring over alt Godt og Ædelt hos en Mand som Dem, saa man skulde ske Skam, om man ikke gjorde det, og fortjener liden Tak, fordi man seer Manden i sit rette Lys. *Ida* beder mig sende Dem en beskeden Hilsen ved Deres altid taknemmelige og beundrende Julie Winther“.

Chr. Winther skriver i et utrykt Brev til *Const. Hansen,* at *Ida* holder saameget af ham; „hun bad mig paa en rigtig fin Maade at sige Dem, at „hun havde kun eet Brev fra Dem, som hun gjemte, — men hun havde kun eet““, og en anden Gang: „Fra Ida har jeg den specielle Hilsen til Dem, at hun altid betragter Dem som en kjær Onkel — ikke at forvexle med *andre* Onkler, f. Ex. *andre* Sekretærer, etc.“. Selv siger *Const. Hansen* til Winther: „Deres Venlighed er en af de faa Solstraaler, der finder Vej til mig.“ [3])

[1]) Breve fra og til C. W., S. 157. [2]) Efterl. Digte, S. 63.
[3]) Breve fra og til C. W., S. 130.

I alle de senere Aar talede de to Venner meget sammen om religiøse Sager, og det var tydeligt, at Chr. Winther ofte i dette Øjemed opsøgte *C. H.* i dennes Bolig; i sit Hjem kunde han ikke saa let faa Samtaler af den Art. Han sagde til *C. H.:* „Havde jeg blot Deres sikre Kristentro! Længselen derefter gaaer som et Suk igjennem mig!“ [1]) —

I de Aar, Winthers nu atter tilbragte i Kjøbenhavn, saae de Forskjellige i deres Hus. *Carl Bloch* spiste der undertiden, og *Vilh. Wiehe* glædede ofte Familien ved som dens Gjæst at deklamere for den. Naar han i Winthers Dagligstue fremsagde „Murad“, „var det, ligesom han forklarede Digteren Hvad denne selv havde skrevet“, og Winther, som ellers ikke kunde døje at høre sine egne Ting, var begejstret over *Wiehes* bedaarende Gjengivelse af dette Digt; han kunde derved lægge sine Hænder for sine Øjne og være synlig stærkt bevæget.

Det kan vel ikke negtes, at de fleste Herrer, som kom *der* i Huset, syntes betydelig bedre om Chr. Winther end om hans Damer, og derfor kom de der sjældent og tilsidst ikke. Winthers Hovedønske var ogsaa: „Ro! Fred! Hvile!“ [2])

Nogen Oplivelse havde han fremdeles ved at give sig af med literære Arbejder; han udgav i Oversættelse „Æventyr fra fremmede Lande“, „*Perraults* Æventyr“ (1873), en ny Udgave af „Dansk Lyrik“ og den originale Fortælling „I Naadsensaaret“ (1874). Han spad-

[1]) Fru *Const. Hansens* Meddelelse. [2]) Breve fra og til C. W., S. 177.

serede dagligt sine Ture og besøgte f. Ex. ret ofte den store Udstilling 1872. Gik han paa Gaden, var det tydeligt, at han følte sig usikker, ikke, fordi det var synligt, at hans Ben ikke ret vel vilde bære ham længer, men paa Grund af en almindelig Svaghedsfølelse. Han værgede tidt for sig, idet han ligesom standsede; hvor der var mange Mennesker, havde han en Fornæmmelse af, at „Folkemængden var saa stor, saa paatrængende, saa raa, saa urolig, saa urimelig, saa dum, saa styg, saa — *puzzolente*“ [1]), og han gav sin Aversion tilkjende i Miner og enkelte Lyde. Naar han kom hjem, kunde han klage over, at der var blevet skubbet til ham, saa han havde været nær ved at falde, „og det endog af Damer“, tilføjede han. — Det gjorde ham ondt at se Kjøbenhavns Volde med de frodige Træer blive jævnede med Jorden — en Forandring, som han fandt alt Andet end kjøn og trøstelig; men han beroligede sig med, at Eftertiden maaske vilde faa noget mere Smukt at glæde sig ved. [2])

Han havde haabet meget paa, at hans egen og hans Damers Helbredstilstand vilde have bedret sig i Danmark. Naar de Tos Befindende blot tilsyneladende var ret taaleligt, siger han, at det er en stor Guds Naade, hvorfor han takker Dag og Nat. [3]) Selv følte han allerede i Begyndelsen af 1869, „hvor godt det er at have en god Fod at staa paa, da netop hans ene er i en saadan Tilstand, at han maa holde sig inde“. Han frygter for en begyndende Podagra. [4]) En stærk Gigt

[1]) Uhumsk. Breve fra og til C. W., S. 221. [2]) Smsteds S. 226.
[3]) Smsteds S. 186. [4]) Smsteds S. 166.

tog Logi i hans højre Tommeltot[1]) og pinte ham, saa han næppe, naar han skrev, kunde holde paa Pennen. Den danske Luft viste sig ikke helbredende. Den 2den November 1874 siger han[2]): „Min venstre Fod, eller rettere: mit venstre Ben er blevet saa ophovnet og smerter i den Grad, at jeg næppe idag har kunnet *kjøre* nogle uopsættelige Ærender". Hans Damer følte sig stadigt svage, og Sommeren efter deres Ankomst hertil besluttede de at leje sig ind hos en Enkefru *Petersen* i Pilealleen Nr. 11, hvor de boede for en moderat Pris, fik bedre Luft end i Byen, vare frie for generende Gjenboer og havde Søndermarken og Frederiksberg Have i Nærheden[3]); *der* tog de imod Besøg mellem 5 og 6 om Eftermiddagen. Winther anførte literære Arbejder som Aarsag til, at han vilde blive tilbage i Byen.

Stemningen i Huset er gjennemgaaende daarlig. 1874 skriver han i et Digt til sin Hustru[4]): „Ak, jeg er alvorlig — og Du er det mere!" Hun klagede dog aldrig, og i trykket Atmosfære viste hun en yndefuld kvindelig Ævne til paa en mild, blød Maade at fortrænge den tunge Luft og løfte Stemningen. Alligevel skriver hendes Mand d. 10ende Oktbr. s. A. til *F. L. Liebenberg*[5]): „De troer maaskee, at jeg — som har en saa elskelig Kone — er i godt Humør? De tager fejl! Jeg har a) ingen Penge, b) jeg er inde i det ni og halvfjerdsindstyvende Aar, c) jeg ligger i Forberedelser til en Flytning, d) jeg har Tandpine i mit

[1]) Breve fra og til C. W., S. 190. [2]) Ytring i et utrykt Brev til *Const. Hansen.* [3]) Breve fra og til C W., S. 226, 227. [4]) Efterl. Digte, S. 107. [5]) Breve fra og til C. W., S. 231.

venstre Ben, og e) jeg har ingen Penge! Hvad kan man forlange mere?“

Til Forklaring af, at Winthers, som dog havde rigelige Indtægter, altid vare i Pengetrang, kan anføres, at *Ida* forvoldte en umaadelig Mængde Udgifter. Vilde hun have Selskabsdame, saa *skulde* hun have Selskabsdame, vilde hun i Teatret, saa *skulde* hun i Teatret, vilde hun paa Rejse, saa *maatte* det ske, og da fulgte i alt Fald Moderen med hende. Dertil kom, at hendes Forældre flere Gange, naar hendes Bryllup med Forskjellige var bestemt, maatte anskaffe stort Udstyr til hende, og dette blev saa igjen solgt med betydeligt Tab.

Chr. Winthers pekuniære Forlegenhed tvang ham i de senere Aar til at afhænde sit udsøgte og righoldige Bibliotek[1]), som han elskede højt og havde ordnet saa smukt, at han kunde sige som *Cicero*, da *Tyrannion* havde bragt hans Bibliotek i Orden, at han følte det, som hans Hus havde faaet en Sjæl. Det var ham en tung Gang op til Boghandler, Kancelliraad *Lynge* for at bede denne tage sig af Salget. *Lynge* købte det selv og fik det tilsendt i sine egne Kasser og Kurve. Han sagde da til Winther: „Nu, Hr. Professor, bliver det foreløbig staaende urørt for det Tilfælde, at De vil have det igjen“. Aaret efter kom Winther og sagde, at en Ven havde tilbudt ham at kjøbe det tilbage, hvis det

[1]) Man har blandt hans Efterladenskaber Brudstykke af en en Fortegnelse over de Bøger, han har læst, og det er utallige. Hans Læsning har været meget flersidig: Skjønlitteratur, Filosofi, Teologi, Arkæologi, Geologi, Historie (Litteraturh., Kulturh., Memoirelitteratur), Topografi, Rejsebeskrivelser, Naturhistorie. Han læser ofte Tysk, under sit Ophold i Mecklenborg kun dette Sprogs Frembringelser, i Italien læser han kun italiensk Litteratur.

var muligt, han kunde faa det. *Lynge* svarede: „Det staaer ganske, som da jeg modtog det, og er aldeles til Deres Tjeneste. „Men for hvad Pris?“ spurgte Winther. „For den samme, jeg har givet“, var Svaret. „Det er jo noget Uhørt“, mente Winther, takkede paa den smukkeste Maade og fik det derpaa tilbagesendt. Aaret efter kom han atter og tilbød *Lynge* det. Denne gik da til *Reitzel* og sagde: „Det kan jo dog ikke blive ved paa denne Maade. Nu synes jeg, *De* skulde kjøbe det“, og *det* gik *Reitzel* ogsaa ind paa. *Lynge* meldte da Winther: „Nu har jeg en Kjøber til Biblioteket; men han tager det kun paa *den* Betingelse, at han faaer Lov til at beholde det; thi kun, fordi det er *Deres* Bibliotek, vil han eje det“. Ja, det var Winther da glad ved og erklærede, at han slet ikke længer brød sig om dette Bibliothek; men han mærkede nok snart, at dette Udsagn var Usandhed; imidlertid havde han nu uigjenkaldeligt mistet det[1]).

Tilværelsen hjemme i Danmark blev paany de wintherske Damer utaalelig; de Allerfleste trak sig atter tilbage fra dem, fordi *Ida* stadigt var umedgjørlig, og det skulde lade, som om hun var normal og elskværdig, hvorved det daglige Liv *der* syntes Mange at være usandt. Det bestemtes da, at Familien nu til Stadighed vilde tage Ophold i Paris; men Christian Winther blev, vel sagtens, fordi man troede, det var bedst for ham, holdt uden for det Hele — han anede Intet derom. Alt deres Indbo skulde sælges, der blev trykt Katalog derover, Auktionen var fastsat — men han gik i hellig Uvidenhed om det Altsammen. Hans Venner, der talede

[1]) Kancelliraad *Lynges* Meddelelse til mig.

med ham, vidste god Besked og følte sig forlegne, naar han udkastede Fremtidsplaner for Vinteren i Kjøbenhavn. Et Par af Husets yngre Omgangsfæller fik et Brev fra Fru Winther, og heri bad hun dem tilmiddag, „inden vi forlade Kjøbenhavn for at tage Ophold i Paris.“ Ved Bordet sagde den Ene til Chr. Winther: „Og *De* vil atter til Paris?“ „Til Paris!?“, udbrød han; „Nej, paa ingen Maade, nu bliver vi her!“ Efter Bordet sagde Fru Winther til Vedkommende: „*Der* havde De rigtignok nær bragt os i en slem Forlegenhed! Winther maa ikke vide Noget om det Hele.“

Først tre Dage, førend Afrejsen skulde gaa for sig, meddelte man ham det. Han blev fortvivlet, men tog det roligt, uden at knurre. Om Tirsdagen d. 21nde Septbr. sagde han under sit Besøg hos *Reitzels:* „Paa Fredag rejser vi til Paris; det er min Familie, der vil det, og jeg maa følge min Familie. „Men det er vel kun paa kort Tid?“ blev der spurgt. „Jeg kommer vist aldrig tilbage“, svarede han; „alt vort Bohave skal sælges“. „Da ikke ogsaa Deres Malerier og Billeder?“ „Alt!“ „Skal ogsaa den store Tegning, *Const. Hansen* har gjort af Dem?“ „Jeg veed det ikke; det kommer an paa min Hustru, jeg veed ikke Hvad hun sælger.“ Hun tog den imidlertid med til Paris. Det Billede, *Skovgaard* i Rom havde malet af Chr. Winther og hans Familie, tilbød Fru Winther — forresten uden sin Mands Vidende — Den kongelige Malerisamling, som imidlertid ikke vilde kjøbe det; saa erhvervede Professor *Frederiksen* sig det, og senere gik det over i Boghandler *Theodor Reitzels* Eje.

Chr. Winther forlod sit Værelse saa uforberedt, at

de Ting, som stod paa hans Skrivebord, alle blev tilbage efter ham og solgtes paa Auktionen sammen med forskjellige Sager af Affektionsværdi, saasom *Rasmus Møllers* Buste og *Heibergs,* som *Bissen* personlig havde gjennemgaaet i Gipsafstøbningen, og som Winther havde foræret sin Hustru og ladet det tidligere i denne Bog citerede Digt medfølge, endvidere forskjellige Gaver fra Slægt og Venner, osv. Af Malerier solgtes tre smukke af *P. C. Skovgaard:* et Bondebryllup, Hjorte i Dyrehaven og Parti af Møens Klint. Ogsaa blev der solgt et smukt Billede af *Joh. Th. Lundbye:* en Kæmpehøj med nogle Udgangsøg, der stod skarpt imod Luften.

Den 23nde Septbr. 1875 skrev Chr. Winther følgende Brev: „Kjære Const. Hansen! Da det af fysiske Grunde har været mig umueligt at komme ud til Dem, sender jeg Dem herved en skriftlig Afskedshilsen. Imorgen forlade vi Danmark. Modtag min hjærteligste Tak for det Venskab, De altid har glædet og hædret mig med. Bring Deres ædle Frue og Deres Familie min venligste Hilsen. Deres hengivne Christian Winther.“ — Næste Morgen Kl. 9 sagde han for sidste Gang Kjøbenhavn Farvel. Blandt dem, der tog Afsked med ham paa Banegaarden, var *Carl Reitzel.* Idet Winther gik ud paa Perron'en, støttede han sig til denne gode Vens Arm og sagde da: „Du kan jo se, Carl, hvor daarligt jeg gaaer. Hvordan skal jeg finde mig tilrette paa Paris'es Gader? Og jeg kommer aldrig mere hjem!“ Taarerne strømmede da den gamle Mand ned ad Kinderne. Han kunde sige det Samme, som *Herder* paa sin Rejse i Italien 1789 skrev til sin Hustru: „Lader mig rejse i Fred! Min sky, forskræmte, matte Sjæl

kan nu intet Andet end rejse," eller som *Asinius Pollio* skrev til *Cicero:* „Jeg længes efter Frihed og Fred."

Følgende, tidligere utrykte Brev er det Første, vi høre fra Winthers efter Afrejsen[1]):

47, Rue de Richelieu, Paris, den 14de Dec. 1875.

Kjære Professor Const. Hansen!

Jeg skriver i Christian Winthers, *Idas* og mit eget Navn for at bede Dem modtage end en Hilsen i det gamle Aar, med Tak for det trofaste Venskab, som altid har levet imellem os og altid vil leve, da vi antage, Venskabet er evigt, som De selv har skrevet; og ønske vi Dem Alle en glædelig Jul for Dem og hele Børneflokken samt et godt Nyaar. Vi have med Glæde seet, at Deres sidste Arbejder have nydt en anstændig Anerkjendelse i Hjemmet i en stor Kres; det er dog en Trøst at se Folkets Fremgang, især i Interesse for sand Kunst.

Vi ere nu endelig komne til Ro i vor Bolig; det var en meget uheldig Speditør, der var bleven brugt af *Henri*, en Hr. *Hansen*, der ikke havde adresseret vort Tøj lige til Paris, eller forseglet det, saa man i Hull havde udpakket, ødelagt og kastet det mellem hinanden; især var det en Sorg for Chr. Winther, at det lille Portræt af mig er saa mishandlet, som De engang har malet; mine Søstre vare ogsaa temmelig mishandlede; desuden varede det i 8 Dage, inden det naaede os i Paris. Forøvrigt har Chr. Winther det bedre; hans Svimmelhed er mindre, og han er i bedre Humør; thi han bliver mindre træt; skjøndt han kjørte frem og tilbage i Kjøbenhavn, saa gik han dog for meget; her følger jeg ham i Kaféen hver Dag, og, er Vejret smukt,

[1]) Overladt mig af Etatsraadinde *Const. Hansen.*

kjøre vi en Time, foruden at Vinen ikke her er Luxus, saa han faaer den Vin, som Lægen hjemme ordinerede, med Lethed og ganske naturligt her. Man forlader ikke sit Fædreland med eller af Glæde; men, saaledes som vor Stilling og vore Fornødenheder nu vare, saa maatte vi tage en rask Beslutning for at kunne sørge for at fri Chr. Winther for Bekymringer i sin Alderdom [!!!], da han paa ingen Maade vilde have, jeg maatte berøve *Ida* og *Henri* Noget af Det, vi havde bestemt at efterlade dem, hvilket jo og blot vilde formindske vore aarlige Renter. *Ida* var ligefrem lidende, da vi rejste; det føles dybt, at [det at] rykkes op med Rode er smertefuldt; men Chr. Winther maatte jeg og hun sørge for[!!]; derfor sagde han, vi vare Danmark for ham. Han var saa glad, da han læste om Dem og Deres Arbejder; men skrive er lidt svært for ham. Hvis De engang har Tid og Lyst, vil det jo være stor Glæde for ham at se et lille Ord fra Dem og høre, hvordan De selv og Deres har det. Her i Frankrig er der noget Opløftende i at se og føle, det er et stort Folk; her er nu gjennemgaaende Tarvelighed, og med tavs Værdighed finder Folket sig i store personlige Indskrænkninger for alle de store Skatter, der ydes, fra de Største til de Mindste, for at væbne og rejse sig igjen efter Ydmygelsen; og Tyske, som vi oversvømmes af hjemme og ere venlige imod, findes her Ingen af. Paa Rejsen maatte vi anmode om at passere en Barriere, som var afspærret for Publikum; man spurgte Chr. Winther, hvorfra han var; han svarede: „Dansk!“, og øjeblikkeligt lukkedes vi igjennem med den største Artighed; men det var tydeligt, at, om vi havde været tyske, vare vi blevne afviste

brysk. Lev vel! Hils Deres Søn *Sigurd* fra mig — ham kan man jo haabe at se i Tiden — og Alle, der ellers mindes de Bortdragne.

Deres med altid lige trofast Venskab

Julie Winther.

Man kan jo ikke fordølge, at den Passus i dette Brev, som omtaler Grundene til Familiens Bortrejse fra Danmark, fuldstændigt vender op og ned paa Fakta. Hvorledes Opbruddet skulde fri Chr. Winther for Alderdomsbekymringer, og hvorledes det skulde blive billigere at bo i Paris end i Kjøbenhavn, er ikke let at forstaa. Det er ikke i Overensstemmelse med Virkeligheden, naar Fru Winther siger, at de forlod Danmark, fordi hun og *Ida* maatte sørge for Chr. Winther; det var jo netop Det, de ikke gjorde. Det lader da ogsaa til, at dette Brevs Udtalelser ere faldne *Const. Hansen* lidt vel tungt for Brystet; han synes slet ikke at have svaret Fru Winther paa dem, men skriver derimod d. 21nde Dec. til hendes Mand: „Jeg blev jo lidt overrasket, da jeg hørte tale om Rejse, og blev meget bedrøvet, da jeg fik Vished — men det er jo ikke anderledes.“ [1]) Han tænkte maaske paa Hvad Chr. Winther Aaret forud havde skrevet til ham selv, da han var rejst til Udlandet[2]): „Jeg sad [i Deres Hjem] og kikkede ud til Deres frodige, fyldige, løvfulde, blomstrende Have og tænkte ved mig selv: „Hvorfor Satan er han rejst bort fra alt Dette?“, og jeg kunde ikke selv hitte paa Svaret.“

I det første Brev, Christian Winther d. 6te Febr. 1876 skriver til *Const. Hansen,* siger han[3]): „Min Hu-

[1]) Breve fra og til C.W., S. 233. [2]) Smsteds S. 226. [3]) Smsteds S. 235.

stru har med utrættelig Energi faaet vort Hus i bedste Orden. Hun har — som sædvanligt — sørget kjærligt for mig og — som sædvanligt — tænkt sidst og mindst paa sig selv.“ Idet han seer, hvorledes hun kæmper for sin Datters Velfærd, kalder han hende „*Heltinde* for en hellig Sag“ [1]), og han bøjer sig i Beundring og — Selvfornegtelse; men han sørger dybt over hendes Lidelser. Den 7ende Dec. 1876 skriver han til hende [2]):

Din Himmel er kun skummel, graa,
der smiler ingen Stribe blaa;
ej Lys, ej Glæde
er Dig tilstede;
tung er den Sti, Du vandrer paa.

Og senere siger han [3]):

En Sødhed lever der om hendes Læber;
men Smerten lever og, der Smilet dræber.

Tiden gik trægt for ham i Paris. Han vilde altid hjælpe sig selv for ikke at føle sig umyndig; han taalte ikke gjærne, at Nogen gik ham tilhaande eller ledsagede ham paa Gaden. Den Eneste, han tyede til, var sin Hustru; Frøken *Jensine Smith* skriver: „Der kunde være noget rørende Barnligt ved ham i de senere Aar, naar han kom og vilde støttes af hende.“ Som det sees af Fru Winthers Brev, fulgte hun ham hver Dag til *Café de la Régence*, hvor han læste Aviserne. Her traf hans Ungdomsbekjendt Fru *Rovsing*, født *Schack*, ham en Dag. Hun begyndte at indlade sig med ham; men strax efter kom hans Hustru og sagde: „Marie, maa jeg sige Dig Noget!“ Hun trak hende da ind i et andet Værelse og fortsatte: „Det er, fordi Winther saa

1) Efterl. Digte, S. 118. 2) Smsteds S. 139. 3) Smsteds S. 152.

gjærne vil have Ro til at læse sine Aviser." Fru *Rovsing* meente imidlertid, Sagen var den, at Fru Winther var bange for, hendes Mand skulde beklage sin ulykkelige Stilling i Paris[1]), hvilket han forresten vist aldrig vilde have gjort.

Han, der altid havde anklaget sig selv for Dovenskab, begyndte nu — ligesom Faust paa sine gamle Dage — at føle stærk Flids-Trang. Til en Dansk, der besøgte ham, sagde han: „Jeg begynder at faa travlt; der er Saameget, som maa gjøres." „Nu har De virkelig Lov til at hvile, Hr. Professor!", var Svaret. „Nej," fortsatte Chr. Winther, „jeg har faaet gjort altfor Lidt i mit Liv — det maa indhentes." Han følte Sandheden af de Ord, han i sin Tid havde skrevet i sit Digt over *Brøndsted:*

„En Vandring — ubestemt — er Livet,
„og ingen Gjerning faa vi endt."[2])

Han siger: „*Handling, Handling,* det er — langt mere end Ord — Personlighedens Udfoldelse." Han følte tydeligt Sandheden af Hvad han i 1847 havde sagt i en Sang, der blev sunget ved det skandinaviske Naturforskermøde i Roskilde, men som han ikke har optaget i nogen af sine Digtsamlinger, Sandheden af disse Ord:

Aanden er en Drot, hvis Magt
har — med Evighed begavet —
underlagt sig Jordens Pragt,
Himlens Underværk og Havet;
men den hersker først paa Jord
i sin Sommerfugls-Forvandling,
naar den fra sit Svøb af Ord
tør udfolde sig i Handling.

[1]) Fru *R.s* Meddelelse til mig. [2]) Sml. Digtn. II, S. 61.

I Løbet af Eftervinteren 1876 fuldførte han sit sidste Arbejde, Fortællingen „Et Vendepunkt“, som han selv kalder „en lille, bitte Bagatel, usel baade med Hensyn til Kvantitet og Kvalitet.“ [1]) I samme Brev, hvori denne Udtalelse forekommer, siger han[2]): „Ak, jeg er gammel, jeg er sløv, jeg er utaalelig blaseret og lad.“ Af andre Breve, hvori han omtaler dette sit sidste lille Arbejdes Fremkomst, sees det, at han selv næppe haabede at opleve dets Udgivelse; men desuagtet arbejdede hans Aand med Ideer til andre Digtninger, og alle havde de deres Jordbund i hans Fædreland. Han taler om en anden lille Bog, han vil skrive; „men hvis De troer,“ tilføjer han, „at den behandler franske Forhold, saa tager De mægtig fejl. Det vilde være mig en Umulighed. Nej, Turen gaaer fra Humlebæk over Hørsholm, Kjøbenhavn, Kjøge, Kallehave, Stege til Klinten, og *der* løses Knuderne. Nej — jeg er hjemme — altid!“ — Vedkommende Bog blev aldrig fuldført.[3])

Noget mere end tidligere syntes han nu at have været tilgængelig for Besøgende. Han skriver[4]): „Her grasserer — især i Ferietiden — en Mængde Landsmænd, baade Damer og Herrer. Vi unddrage os naturligviis ikke at gjøre Bekjendtskaber, modtage Besøg, etc., skjøndt dette tidt kan være besværligt nok.“ Hver Søndag Eftermiddag holdt Winthers „aabent Hus“ for Danske, og han var da meget ivrig for ret at høre om Alting hjemmefra. Han bar, naar han gik paa Gaden, en stor dansk Kokarde paa sin høje, sorte Hat. Folk sagde, han lignede en Droskekusk; men for Den, der saae

[1]) Breve fra og til C. W., S. 241. [2]) Smsteds S. 240. [3]) „Nær og fjærn“, 1877, Nr. 236. [4]) Breve fra og til C. W., S. 241.

dybere tilbunds i Sagen, var det et rørende Træk. Landsmænd søgte at være ham til Hjælp. Da Kommandør *Tuxen* en Dag gik med ham ned ad Gaden, tog Winther ham under Armen og sagde da: „Nu har jeg ikke havt en Arm at støtte mig paa, siden jeg forlod Danmark.“

Vel sagtens blev Fædrelandet gjennem dets Fjærnhed og hans Længsel derefter noget idealiseret af ham. Den 16de Jan. 1876 skriver han til sin Hustru[1]):

Til Svar paa det Ord, Du mig sagde til Trøst,
„at Sangen end leved, men sov i mit Bryst“:

Naar Vintren, den Dødning, er jaget paa Port,
og Alting faaer Farve, hvad hidtil var sort;
naar Krokus og Sommergjæk blomstre og prange
langs Rosenborghavens de krummede Gange;
naar Reseda grønnes paa Torvet om Hesten,
og Svalen forlængst har sig meldet som Gjæsten,
der altid er kjær, naar den søger sit Bur
i mit Kjøbenhavn paa en Væg eller Mur;
naar *Mini* har aabnet sin Dør og sat Stole
samt Planter i Vase for dem, som vil sole
sig lidt, mens de drikke en tarvelig Taar
og glædes gemytligt ved Hvad de saa faaer;
naar Vejen til Frederiksberg er paany
befærdet af Vogne fra Land og fra By
og *Josty* har lavet sit Telt til at tage
imod sine Kunder i Foraarets Dage;
naar saa Østergades de hvimsende Smukke
af Vinterkaaberne sees at fremdukke;
naar Strømmen derude i Øresundet
ej mere i Kuldens Lænker er bundet;
naar Baadene dampe og Vognene trille
til Klampenborgs Bad og til Kirstens Kilde;
naar Tyskerne komme over salten Hav
til Lappen, til Slottet ved Hamlets Grav;
naar Nattergal fløjter hver evige Nat
erotiske Sange i Ordrups Krat;

[1]) Efterl. Digte, S. 121—23.

naar Himlen er blaa og en venlig Vind
omvifter fortroligt hver blussende Kind;
naar Rysenstens Bade er fulde af nøgne
Krabater, der svømme baade Hellig og Søgne;
jeg mener: *naar* Vaaren os Hilsen vil sende
med Varme og Farve, saa kan det vel hænde,
at Musa forbarmer sig over mig Stakkel
og tænder mig atter en ledende Fakkel
og fra Hippokrene et Bæger mig rækker,
som varmer og styrker, som kvæger og vækker
min Sang, som Du siger nu ligger og bluner
og doven sig strækker i Søvnens Pavluner.

Midt i den samme Vinter siger han: „Sneen falder vel nu paa mit Land? Her falder den ogsaa, men fint, paa Fransk."

Da han i Maj 1876 sender „Et Vendepunkt" hjem til Danmark, indleder han den med følgende „Tilegnelse":

Da jeg nu ej er hjemme,
jeg ønsker — det er sandt og vist —
at ej man skal mig glemme —
det var mig altfor tungt og trist.

Derfor gaa disse Blade
til *dem*, som hist paa Danevang,
paa Sjællands Ø, den glade,
tidt lytted venligt til min Sang.

Jeg er — jeg bør ej lyve —
ej smittet her af fremmed Sæt;
nær ved de Firsindstyve
man smittes heller ej saa let.

En Hilsen sender *jeg* til
Løvstræde og til *Højbroplads*[1]),
to Steder, som jeg ej vil
forglemme for parisisk Stads.

[1]) *Reitzels* Boglade og „Fædrelandet"s Kontor.

Her drikker Blod af Ranken
jeg i et gjæstmildt, fremmed Land,
men læskes tidt i Tanken
af Kirsten-Kildens svale Vand.

Nu seer jeg aldrig Bøgen;
men for min Tanke staaer den her
saa frisk, saa kjær — at søge'n
behøves ej — den er mig nær.

Derhjemme staaer vel Hesten[1])
med Reseda omkring sin Fod;
dog her vi aande næsten
en Luftning lige sød og god.

Jeg elsker Østergaden
og Hallandsaas og Gammel Strand,
jeg elsker hele Staden
og *Alting* i det kjære Land.

Tidt synes jeg i Drømme
at høre i den stille Nat
vor Nattergal udstrømme
sit Elskovskvad i Ordrups Krat

og glemmer ingensinde
hvert Solblink og hvert Stjærneskjær,
som fik mig til at finde,
at Hjærtet ret kun leved *der*.

Men det blev dog min Villie
at færdes her og her at dø;
siig mig: „*Où peut-on être mieux*
qu'au sein de sa famille?"

Hans Anvendelse af disse *Marmontels* Ord fører Tanken til et andet Digt, han Maaneden før skrev i Paris, og som han kalder „Dompappen og jeg" [2]); i dette siger han til „den stakkels Dompap", som fra Skovens friske Kroner er dragen ind til Byen,:

[1]) Paa Kongens Nytorv. [2]) Efterl. Digte, S. 127.

Var Du ikke glad derhjemme
i den svale, grønne Lund?
Klang da ikke *der* Din Stemme
altid frejdig, frisk og sund?

Han trænger paa og spørger: „Hvorfor kom Du dog her?“, og da svarer Dompappen:

„Jo, med Rædsel fik jeg høre,
at min søde, muntre *Viv*
fanget var og maatte føre
her et bittert Sorgens Liv;
saa lod jeg mig ogsaa fange
for at være hende nær;
men om Toner eller Sange
er der *aldrig* Tale mer.

Flere Gange fik han i sin Udlændighed klart at mærke, han ikke var glemt af sine Landsmænd eller i sit Fædreland. I et Brev til *Const. Hansen* fortæller han d. 6te Febr. 1876[1]): „To danske Kunstnere, som jeg slet ikke kjender personligt, Hr. *Otto Bache* og Hr. *Fristrup*, sendte mig for en Maaned siden en stor Foræring, ledsaget af en særdeles smuk Skrivelse fra Hr. *Bache*. Foræringen er et *meget* stort Billede, en sjællandsk Egn, jeg troer i Nærheden af Frederiksværk, med Staffage. Landskabet er af *Fristrup*, Køerne, Malkepigen og Manden af *Bache*. Vi synes, at Billedet er godt — meget godt; men det har desværre ikke været os muligt at give det en fordelagtig Plads paa vor Væg.“

Da han fyldte sit 80nde Aar, modtog han følgende Skrivelse fra den danske Studenterforening:

Hr. Professor Chr. Winther!

Som Repræsentanter for den Forening, i hvis Stiftelse De for over et halvt Aarhundrede siden har havt saa væsentlig en Del, og

[1]) Breve fra og til C. W., S. 235.

som har havt den Ære at tælle Dem blandt sine trofasteste og stadigste Medlemmer igjennem saa lang en Aarrække, tillade vi os at bede Dem modtage vor og igjennem os de danske Studenters hjertelige og inderlige Lykønskning i Anledning af Deres firsindstyvende Fødselsdag.

Vi bede Dem modtage vor Lykønskning, fordi Gud har forundt Dem den Naade at leve saa langt og saa rigt et Liv, har forundt Dem at bevare Deres Ungdomssind og Deres Ungdomsfriskhed usvækket til en Alder saa høj, som det kun er givet de færreste Dødelige at opnaa.

Vi bringe Dem vor Tak for det herlige Skjønhedens Rige, De i Toner, uforgængelige som det danske Sprog selv, har aabnet for os, hvad enten De sang om Kjærligheden paa Sjællands grønklædte Sletter eller om Sydens brændende Elskov i Italiens og Provences Dale og ved Trubadurernes Kjærlighedshoffer, vor Tak for den rige Skat af rene og ædle Følelser, af sand og ukunstlet Poesi, som De har opladt for os og gjort os til Medejere af.

Det er i Følelsen af den store Gjæld, hvori Danmarks Ungdom staaer til Dem, ædle Digterolding, det er i taknemmelig Erindring om Hvad vor snævrere Kreds skylder Dem, ikke blot som En af dem, der greb Initiativet til at slutte Studenterne nærmere sammen, men ogsaa som Den, der har indflettet nogle af de skjønneste og uvisneligste Blomster i vor herlige Sangkrans, at vi paa denne Deres Højtidsdag bringe Dem vor Hilsen og vor Tak.

Ingen kunde mere end vi have ønsket at gjøre dette mundtligt; Forholdene have ikke tilladt os det, og vi have kun de skrevne Ord til vor Raadighed for at tolke Dem vore Følelser. Vi vide helt vel, hvor svagt og ufuldkomment dette Ekko er; men vi bede Dem om at modtage det som en oprigtig og velment Hyldest, ydet Ungdomsmodets og Livsglædens evig unge gamle Sanger.

I Studenterforeningens Seniorat d. 27nde Juli 1876.

H. C. A. Lund. *Breuning-Storm.* *Edgar Sødring.*
S. Bauditz. *L. Jacobsen.*

Monsieur,
monsieur le professeur Chr. Winther.
47 Rue de Richelieu 47, Paris.

Herpaa svarede Chr. Winther:

Paris d. 16de Aug. 1876.

Mine Herrer!

Den Skrivelse, som De i Anledning af d. 29nde f. M. have tilsendt mig, er jo visselig i højeste Grad elskværdig og smigrende for Modtageren.

Men Hvad der især giver den Værd og gjør den inderlig kjær for mig, er den Omstændighed, at den kommer fra de danske Studenter.

Skjøndt jeg selv var en maadelig Student og blev en maadelig Kandidat, saa var dengang — og er endnu — hint Stadium i mit Liv mig dog et af de kjæreste og fyldigste.

Jeg beder Dem, mine Herrer, selv at modtage og at bringe til saa mange Studenter som muevligt min hjærteligste Hilsen — en Hilsen, som skal være et fuldt Udtryk af min sande Taknemmelighed for den Venlighed, De har viist mig.

Deres Brev gjemmer jeg — ligesom det fra 1866 — som et rigtigt Æresdiplom.

Christian Winther.

Til Studenterforeningens Seniorat!

De Danske i Paris bragte ham Blomster. I den Anledning skrev han[1]):

De kom forleden med en Buket
de Danske — og sagde, jeg havde sunget net.
Jeg utaknemlig ikke er — men hader
personlige Tilnærmelser og Parader.
Siig, Julie, min Ven, er det vel rigtig
at se sig gjort saa grumme vigtig?
Hvis jeg var god, saa var det noget Andet;
men Lavrbærbladet er med Torne blandet.

Som det jo sømmede sig bedst, blev den omtalte Højtidelighed fejret i Skoven; nogle franske Venner og danske Bekjendte vare tilstede.

Til Grev *Snoilsky* skriver Winther den 3die Sept. 1876:

„Kjære Snoilsky! Modtag min hjærteligste Taksigelse for den Hilsen, Du sendte mig i Anledning af min Fødselsdag![2]) Dit Brev var saa rigt paa Udtrykket af det varme Venskab, som Du trofast har bevaret os, og saa var det tillige saa dejligt i Formen! Tak for, at Du

[1]) Efterl. Digte, S. 147—48. [2]) Breve fra og til C. W., S. 239—40.

vilde mindes mig; det har glædet mig i min inderste Sjæl. Men, naar nu *jeg* herved sender Dig en Lykønskning i Anledning af *Din* Fødselsdag, saa kunde jeg maaske frygte for, at den kunde forekomme Dig kold og tør. Dog maa og tør jeg bede Dig at tro, at mit Ønske for Dig kommer direkte fra Hjærtet, hvis venlige Følelser for Dig aldrig kjølnes. Gid Livets bedste Genier maa følge Dig paa Din Vandring!

Det paalægges mig at være taknemmelig for at have naaet de 80 Aar; men jeg kan forsikre Dig, det er slet ikke morsomt at være saa gammel.

Lev nu vel! Jeg trykker Din Haand og forbliver uforandret Din hengivne

Christian Winther."

I samme Brev skriver Fru Winther:

„Min Ven! Maa jeg bede Dig modtage min og *Idas* hjærtelige Lykønskning til Din Fødselsdag d. 8nde Sept. Chr. Winther var meget henrykt over Dit Brev til d. 29nde . . . Han var glad, og ved Bordet bragte jeg ham Hilsen fra Dig, *Otto*[1]) og *Henri*, som vi savnede, og hvis Skaal vi da drak i Haab om at se Eder her, naar Du faaer overstaaet Din akademiske Tale og Højtid[2]). Mon Du da ikke kan komme lidt herud til dem, der længes efter Dig, og rekreere Dig lidt? Vi have nu det dejligste Sommervejr og Druer. Det bliver en mageløs Vinhøst iaar, og et Hjem have vi nu atter, som kan modtage Dig. . . . Saasnart den lille Fortælling[3]) kommer ud, som er skreven her, skal Du faa

[1]) Nuværende Kommunelæge *Otto Petersen*, hendes Søsterson.
[2]) *Snoilsky* skulde holde sin Tiltrædelsestale som Medlem af det svenske Akademi. [3]) „Et Vendepunkt".

den. Chr. Winther læser „Lettres provinciales de *Pascal*“ i denne Tid. Han studerer ivrigt Fransk. — Det var lidt svært at skrive til Dig i min Husbonds Brev; men jeg kunde ikke modstaa Fristelsen at sende en kjærlig Hilsen fra Den, der glæder sig over Din Lykke. Omfavn Din lille søde Datter fra Din trofaste Moder

Julie Winther.“

Kort efter Fødselsdagen kommer Winther med Ord, der næsten stille ham selv blandt Afdøde; han siger[1]: „. . . Jeg priser den Sommerfugl, jeg har besunget, og som Dr. *Brandes* holder saameget af; *den var til!* Jeg saae forleden paa *Place du Théâtre Français* Noget, som lignede en flagrende Sommerfugl, og tænkte strax:

Hvor Sommerfuglen har det godt!
Den *lever* kun een Dag — men flot!

Hvad skulle *vi* saa sige, som maa flagre 80, *nous disons:* firsindstyve Gange 365 Dage og *maaske* flere? — men hvordan? Naa, forresten være Vorherre takket og priset for alt Godt og Skjønt, han har bevilget mig i mit Liv — og *det* var ikke Lidt!“

Chr. Winther følte, det nærmede sig Slutningen. Allerede for en halv Snes Aar siden kunde der tidt i Aftentimerne komme Vemod op i ham, og han sagde da til sin Hustru: „Jeg maa dø før Du; Du maa lukke mine Øjne; jeg kan ikke udholde at tænke paa, om Du skulde gaa først bort“; hun svarede da: „Hvor Du er egoistisk! Hvorfor skal jeg blive den Sidste?“, og saa truede hun med Fingeren ad ham. Den 12te April 1876 skriver han til hende[1]:

[1]) Efterl. Digte, S. 129.

Du maa ikke *dø* før jeg!
Fra Dit Hoved og Dit Hjærte
bør Du fjærne hver en Smerte —
Du maa ikke gaa Din Vej!
Hvad var Liv mig uden Dig?
Som Du seer, jeg knap alene
gaaer paa *Fremmed*landets Stene —
uden Dig Hvad blev saa jeg?
Du maa ikke dø *før jeg!*
Jeg har ikke langt tilbage,
og Du bør jo ikke klage,
naar jeg *snart* skal gaa afvej!

Allerede i Juni 1875 havde han skrevet[1]): „Jeg er uden Smerter; men mine Kræfter aftage hver Dag,“ og denne legemlige Svækkelse følte han stadigt tiltage; men aandsfrisk var han til det Sidste. Derom vidner følgende hidtil utrykte Brev, som han skrev halvfjerde Uge før sin Død, nemlig d. 5te Dec. 1876:

„Kjære Const. Hansen! Jeg lider af to Ængstelser; den ene er, at De maaske ikke har faaet mit Brev d. 3die Nov., og den anden, at De kunde være bleven syg. *Jeg* er en saa sløv, daarlig, ynkelig, jammerlig, usel, elendig, fattig Korrespondent, at jeg visselig ikke fortjener, at Andre skulde sætte Pen til Papiret for min Skyld. Imidlertid, hvis De — hvad jeg haaber — er saa rask, at De *kan,* saa send mig et Par Ord, som kunne berolige mig angaaende Deres Befindende. Saa er De rigtig god og overbærende imod mig.

Siden min Ankomst hertil — det er nu over eet Aar — har jeg hverken *hørt* Kunst eller *seet* Kunst. Jeg har hverken været i noget Teater eller paa noget Billedgalleri. Men jeg tænker tidt i ensomme Øjeblikke paa Kunst, f. Ex. paa Samlingerne i München, som jeg

[1]) Breve fra og til C. W., S. 232.

i Aaret 1830 *studerede.* Hvoraf det kommer, veed jeg jo ikke; men jeg kommer tidt til at mindes et Billede i det derværende leuchtenbergske Galleri, nemlig *Joseph* og *Potiphars* Hustru. Maleren mindes jeg ikke; men det var et stort Navn. Fru *Potiphar* var *dejlig* . . . . Saaledes søge alle Malerne jo at fremstille hende, maaske for endmere at bevise *Josephs* store Dydighed. Var det ikke interessant at male hende *styg?*

Hr. *Joseph Jacobsen* nu staaer for Verden
som et Dydsvidunder;
jeg veed dog ej, hvorpaa man grunder
al den Berømmelse, han faaer:
hans Navn er blevet til Symbol;
Historien om ham man søger
forgjæves ej i Børnebøger,
som læses nu fra Pol til Pol.
Jeg troer nu ikke blindt paa Sagen,
fortalt som hist; jeg mener saa:
ved Gisning kunde man vel faa
lidt mer *Sandsynlighed* for Dagen.
Hvordan var da Fru *Potiphar?*
Var hun saa ung, saa sød og yndig,
som hun begjærlig var og syndig?
Der siges ej, hvordan hun var!
Maaske hun da var grim og gammel
og holdt sin Ryg ej ganske ret
og led af giftigt Aandedræt;
hvad Under da, at han blev vammel?
Var hun befængt med Skab og Fnat,
med sorte Tænder eller ingen?
Ja, saa forstaaer man bedre Tingen,
at han sig frabad saadan Skat.
Og kan man saa vel undres paa,
at *Joseph Jacobsen* led ilde
ved *Det,* Fru *Potiphar* ham vilde,
og tænkte: „Det er bedst at gaa!“,
og at, da hun tog paa at nappe,
for ham i Snaren at faa fast,
han brugte sine Ben i Hast;
men derved misted han sin Kappe.

Han blev forknyt — han løb — han løb;
han burde blevet for at true
den altfor elskovssyge Frue,
saa havde hun vel givet Kjøb. —
Men Sagen, seet i denne Ramme,
faaer dog en anden Karakter!
Ifald min Gisning rigtig er,
jeg vilde netop gjort det Samme

som Hr. *Jacobsen!* — Tænk nu over den Ting!

Den eneste Fodtur, jeg hidtil har foretaget mig, er hen til *Café de la Régence* . . . Naar jeg gaaer — eller kryber derhen, ledsages jeg for det Meste af min ubeskrivelig velsignede Hustru. Jeg lider af stærk Svimmelhed, og mine Undersaatter ere meget uvillige. Forresten lider jeg ingen Smerter, æder og drikker som sædvanligt og sover taaleligt. Hvad kan de 80 Aar forlange mere? — Hvis De for Sne og Sjap har kunnet komme ind i den kjære By, saa beder jeg Dem at tage Hatten af for Hesten — ikke Manden — paa Kongens Nytorv og forsikre den om, at jeg tidt tænker paa den og *alt det Andet.* — Naar *Weyse* ved en Families Bord havde befundet sig vel, plejede han altid at sætte sig til Pianoet og fantasere. Engang hos Admiral *P. Wulff,* hvor ogsaa jeg var, satte han sig anden Gang hen og spillede henrivende; men han endte sin Komposition med et Løb op til den allersidste Tangent og slog saa med Haanden, den højre, ud over Tabulaturet og sagde: „Nu er der ikke fler!" Uden at vove at sammenligne mig med *Weyse,* maa jeg dog ogsaa her sige det Samme.

Min Hustrus Befindende er kun *taaleligt;* hendes Kræfter aftage, og det er intet Under. Men hendes *Mod* er altid det samme — Gud være lovet! —

At Danmark snart maa gaa et „*coup de main*“ [1]) eller *coup d'état* [2]) imøde, synes mig uundgaaeligt. — Nu er her kun Plads til en Hilsen fra *Julie*, *Ida* og Deres hengivneste Christian Winther.

Hvad jeg i Fortrolighed har sagt Dem om mit legemlige Befindende beder jeg Dem ikke berøre i Deres muelige Svar.“

Dette er maaske det sidste Brev, han har skrevet i sit Liv. De sørgmodige Ytringer, han i Slutningen af det bruger om Danmark, gjøre ham ikke mindre tro imod det. Samme Aars 28nde Aug. siger han, at det er det eneste Land, „hvor der er værdt og rigtig godt at være“ [3]).

Han var til Stadighed mere alvorlig, end hans Udtalelser gjøre Indtryk af; Livet efter Døden beskæftigede ham meget. Han havde dog trods al Svaghed og Sorg Livslyst i sig; d. 16de Aug. 1876 synger han [4]):

Det aldrig i min Smag kan falde
vor skjønne, lyse Jord at kalde
en Jammerdal, skjøndt her os rammer
tidt Slag, der vække Hjærtets Jammer.

Fra først af vilde han nødig dø; det giver sig ofte Udtryk i hans Poesier, f. Ex. i Digtet „Natteleje“, som han i 1873 offentliggjorde i „For Romantik og Historie“ [5]), men som han — efter Professor *Holtens* Udsagn til mig — havde skrevet 20 Aar tidligere; det lyder saaledes:

[1]) Overrumpling. [2]) Voldsom Regeringshandling. [3]) Efterladte Digte, S. 137. [4]) Smsteds S. 135. [5]) Det er, mærkelig nok, ikke optaget i hans „Efterladte Digte“.

Naar man er død og Alt forbi,
er Legemet ej mer vort eget.
Er der ej mere Liv deri,
er Sjælen ned- eller opad steget,
saa gjør det saamænd ligemeget,
hvor Klædemonnet bliver af!
Men, da man have skal en Grav
og se at komme snart afsted,
for ej at volde *dem* Fortræd,
som efter os paa Jorden gaa,
saa ønsker jeg — ifald jeg maa —
mit Leje i det Fri' at faa,
helst under Græsset og i Læ
af et bredskygget Bøgetræ,
som staaer afsides paa en Mark.
Men, da jeg har det godt i Verden
— thi kjær og yndefuld mig er den! —
og altsaa helst jeg blev i Live,
saa kan til Overflod man skrive
med Kniv i Træets glatte Bark:
„Her hviler under grønne Tillie
„*C. Winther*, meget mod sin Villie". [1])

Senere siger han [2]):

Frisk op, min Sjæl, lad ej Dig kue
af Tanken om den sidste Stund!
Mit Hjærte, Du bør ikke grue!
Du lever ved en himmelsk Lue,
der tændes ny bag Dødens Blund.

Den 18de Aug. 1869 skriver han [3]): „Er Mennesket et frit Væsen, med Selvbestemmelse? Nej! Spørger man ham, om han har Lyst til *at være?* Nej, han kastes ubevidst hovedkulds ind i Livet. Spørger man ham om, hvilke Ævner og Egenskaber han vil begaves med?

[1]) Dette Digts Slutning minder om Æneidens, hvor *Virgil*, idet han beskriver *Turnus's* Død, siger: „Med Harme jeg døer og uvillig vandrer jeg heden". [2]) En Saml. Vers, S. 42. [3]) Breve fra og til C. W., S. 180.

Nej, Tilfældigheden tilkaster ham gode og onde Midler, hvormed han maa se til at hugge sig igjennem. Spørger man ham, om han har Lyst til at forlade *dette* Liv? Nej, han skydes ud af Livet *altid* imod sin Villie. Men nu kommer det Værste: Spørger man ham, om han har Lyst til at leve *efter* den saakaldte Død? Nej, han *maa* leve og fortsætte Tilværelsen (thi den saakaldte Udødelighed er uomtvistelig, uimodsigelig sand); og i dette fortsatte Liv maa han -- saa siger man — ovenikjøbet staa til Regnskab for det Liv, som han, uadspurgt, har maattet kæmpe sig igjennem paa dette i Alverden svævende og i det Uendelige forsvindende *Fnug*, som vi kalde vor Jord. Er alt Dette trøsteligt?"

Omkring det Tidspunkt, da han holdt Bryllup, skrev han et Digt, som viser, hvor utilfredsstillende for hans menneskelige Personligheds etiske og religiøse Udvikling hans hidtidige poetiske Virksomhed har været. Det Poem, der her er Tale om, kalder han „Til en Digter[1])", men denne er aabenbart ham selv. Han siger:

Du sang om Elskovs Fryd og Smerte,
Du smelted Dit og Andres Hjærte
og høsted Roser i Din Drøm;
Du dukked Dig i Blomstervrimlen,
men aldrig saae Du op til Himlen
og drev ej med paa Verdens Strøm.

Derfor i Livets bitre Kampe
Din Afmagt knuger Dig som Krampe,
af Himlens Lys er Du forladt;
Du ængstes ved en Fod at flytte,
Du griber om Dig — uden Støtte,
Du tumler som i bælgmørk Nat.

[1]) Sml. Digtn. II, S. 104—5.

Grib Harpen, hvis Din Haand ej daarlig
har ødt sin Kraft, hvis end alvorlig
Din Røst Du hæve kan til Sang!
Mens alle hine Roser falme,
kan Du den eviggrønne Palme
maaske tilkæmpe Dig engang.

Lad ydmygt Dine Strænge tone!
Lad op om Evighedens Trone
sig ranke Dine Blomsterkvad!
Der svinder Sjælens lumre Mørke,
der vinder Hjærtet atter Styrke
som i et kraftigt Lægebad.

O, lad da paa Din Fremtids Bane
Dig Korset være Sejrens Fane!
Drag Ordets Sværd med Fynd og Klem!
Hin Stjærne, som i Østen blinked
og Kongerne til Krybben vinked,
skal trygt Dig lyse til Dit Hjem.

Om Kristi Kors skriver han i 1870 til sin Hustru[1]):

Kast al Din Sorg paa dette Tegn!
Dets Blod faldt som velsignet Regn
paa Jordelivets golde Egn
for Alt at faa tillive.
Nu gjælder det at agte paa,
at Sæden *frit* kan gro og staa,
saa den, hvorhelst vi vandre maa,
en tifold Høst kan give.

I Foraaret 1870, da han seer, hvorledes hele Naturen udtrykker *Haabet*, siger han[2]):

Ak, skulde *vi* da ikke haabe
at se til salig Trøst os bragt,
Hvad vore tavse Hjærter raabe
fra *ham*, som vil — og som har Magt!

[1]) Efterl. Digte, S. 59. [2]) En Saml. Vers, S. 68.

Den 4de April 1871 synger han[1]):

Ja, Gud er til, — han, hellig og retfærdig,
gjengjælder rigt hver uforskyldet Ve!
Det faaer *Den* se, dertil har gjort sig værdig;
men *jeg?* — Ak, jeg faaer det vel ej at se.

Omtrent paa samme Tid siger han, at han ydmygt *takker* Gud hver sen Aften og hver tidlig Morgen.[2]) — Den 1ste Januar 1873 synger han til sin Hustru[3]):

Jeg kunde let, ifald jeg vilde,
som Viben skriger over Eng,
lig andre Sangere vel spille
paa Davidsharpens laante Stræng;
men mig det tyktes helt uskjelligt
med en profan og uren Haand
Det, som urørligt er og helligt,
iføre Kunstens Klædebon.
Jeg *troer* — og dermed er jeg nøjet;
thi alle himmelvendte Rim
mig lokked aldrig Dug i Øjet —
de dufted mig for stærkt af Lim.
Jeg derfor — som Du veed — ej voved
at sende did min Sangerrøst,
jeg bøjed ydmygt kun mit Hoved
og holdt min Andagt i mit Bryst;
thi, fløj end aldrig mine *Sange*
mod Evighedens Helligdom,
var mine *Bønner* dog ej bange,
og Eet de frejdigt bade om:
for Dig, Du Elskede, jeg sendte
mit Hjærtes Suk, livsalig stemt,
til ham, hos hvem jeg trygt erkjendte,
at Støvets Haab og Trøst er gjemt.

Hans Ærbødighed for det Hellige seer jeg ogsaa et Beviis for i følgende Udtalelse i et utrykt Brev fra 1833 til gamle *Molbech:* „Det religiøse Tillæg [i *Speckters*

[1]) Efterl. Digte, S. 67. [2]) Smsteds S. 73. [3]) Smsteds S. 84.

Fabler] har jeg ikke oversat, fordi det var mig for vanskeligt, og jeg forudsaae, at jeg hverken vilde kunne tilfredsstille Andre eller mig selv".

Den 17de April 1873 synger han[1]):

Naar Døden kommer og mig henter,
saa veed jeg ikke Hvad mig venter
hist i den ubekjendte Bo;
thi *ingen* Trøst, som man mig bragte,
saalidt den skrevne som den sagte,
har kunnet faa mit Sind i Ro.

Men Hvad der gjør mig mest urolig
ved Tanken om hin fjærne Bolig
og gjør mig ondt i Hjærtets Grund,
det er den Klarhed, som begynder
at vise mig, hvor stor en Synder
jeg var — og *er* til denne Stund.

Bekjendelsen jeg har ved Haanden:
„Jeg troer paa Gud, hans Søn og Aanden,
„jeg troer paa Himlens Naade, som
„en Synder trøste tør i Nøden,
„jeg troer paa Livet efter Døden
„og paa en stræng, retfærdig Dom.

I Juli s. A. siger han til sin Hustru[2]):

Vil Du tro mig, naar jeg tænker
kun med Sorrig og Besvær,
at den Stund, da Livets Lænker
briste for os, er saa nær?

Vil Du tro mig, at jeg haaber,
paa en Trøstens Evighed,
hvor et Jordlivs bitre Draaber
vorde Sæd til Fryd og Fred.

Han synes jo paa sine gamle Dage at være kommen Kristendommen nærmere end tidligere; men ganske fjærn

[1]) Efterl. Digte, S. 87. [2]) Smsteds S. 90.

fra den var han aldrig. I Begyndelsen af Fyrrerne gjorde han Nar ad sin Svoger *Jensen*, da denne vilde forklare Miraklerne rationalistisk, hvilket han erklærede for aandløst[1]). Naar *Agerskov* undertiden raillerede over Kristendommen, sagde Winther: „Fy, skam Dig!" Engang spadserede de sammen i Frederiksberg Allé, da i det Samme en Flok Spurve susede forbi. „Hvad var *det?*" spurgte Winther. „Det var dem, der ikke falder til Jorden uden vor Faders Villie", svarede *Agerskov*. Winther vendte sig fra ham og sagde: „Du forarger mig!" [1]) Han beskjæftigede sig endel med religiøse Spørgsmaal og læste f. Ex. *Poul Møllers* Afhandling om Udødelighed fem Gange igjennem. I Begyndelsen af sit Dødsaar, nemlig 6te Febr. 1876, skriver han til *Const. Hansen*, som har mistet sin Søn[2]): „Hvis jeg havde Ævne til at trøste Nogen, saa vilde jeg af al Magt gjøre det i dette Øjeblik. Men jeg kan ikke trøste *Nogen*. Derimod veed jeg, at baade De og Deres Hustru nok selv vide, hvor den *rette*, den eneste Trøst er at hente". Denne Udtalelse svarer til det Sted i hans Fortælling fra denne Tid „Et Vendepunkt", hvor han taler[3]) om „de Midler til Trøst og Beroligelse af et fristet Sind, som kunne bydes enhver god Kristen". Kort efter siger han[4]):

Jeg troer paa Alt, hvad mig blev lært,
jeg *skulde* tro — skjøndt det var svært.

Jeg troer paa Kristus, hvis Mirakler,
forarge nu saamange Stakler.

[1]) *Agerskovs* Meddelelse. [2]) Breve fra og til C. W., S. 234. [3]) S. 62. [4]) Efterl. Digte, S. 142—43.

Jeg troer paa Aanden, som kan lede
mig frigjort over Tvivlens Hede.

Jeg troer paa Sjælens Liv ukrænkeligt;
med Tvivl om *Gud* Sligt var utænkeligt.

Ved Døden ej man døer — man føres
kun hen et Sted for at forhøres.

Den 31te Oktbr. 1876 skriver han til *Const. Hansen*[1]): „Vær glad ved Livet. Naar vi dø, saa dø vi jo ikke; lad os *derfor* leve *her*, saa længe som mueligt". Den 7ende Dec., altsaa tre Uger før han døde, udtaler han[2]):

Der er en Gud! — Jeg tvivler ej,
hans Retfærd gaaer jo rette Vej;
jeg bad ham gjærne;
men kan ej fjærne
den Frygt: han vil ej høre *mig*.

og andensteds atter[3]):

Jeg troer ej paa Tilintetgjørelsen —
ak, troede jeg saa vist paa Bønhørelsen!

Forresten siger han[4]):

Jeg hader al „Konversation"
om Gud, om Pligt, om Religion.

I hans seneste Tid var hans eneste Læsning Bibelen, og han vilde gjærne høre Salmer blive sungne. Han havde selv skrevet foran i sin Datters Salmebog:

Vil Du Dit Hjærtes Sorg betvinge,
saa løft Din Sjæl paa Andagts Vinge;
vil Du i Kampen Sejer vinde,
søg Hjælpen, hvor den er at finde,
hos *ham*, der alle Hjærter kjender,
og faderligt dem Frelse sender[5]).

[1]) Et utrykt Brev. [2]) Efterl. Digte, S. 140. [3]) Smsteds, S. 146. [4]) Smsteds, S. 141. [5]) Findes i min Autograf-Samling.

Det var ham ikke saa let at faa opfyldt Ønsket om at høre Salmesang, heller ikke om at høre Bibelen blive forelæst, naar hans Øjne ikke godt selv kunde taale at se i den. Ved at erfare hans Savn i saa Henseende fandt *Ida*, at han var „bleven saa underlig“. I *Café de la Régence* havde en dansk Infanteri-Officer spurgt ham, om det ikke var muligt, han kunde være ham til Tjeneste; Winther havde da bedet ham om, at han vilde læse for ham, og, da dette skulde iværksættes og Kaptajnen paany spurgte om Hvad det var, han skulde læse, blev Svaret: „Bibelen“. — Da Winther til Kaptajnen udtalte sin store Længsel efter Danmark, og der saa blev sagt, at det kunde der jo raades Bod paa, ved at han rejste dertil, svarede Winther: „Jamen, jeg vil dog ogsaa nødig skilles fra mine Kjære, og de *vil* blive her“.

Da Kaptajnen kom derop den 20nde Dec., fandt han Winther saa svag, at han ikke kunde gaa over Gulvet; hans Mave var i stærk Uorden, og hans Tilstand betænkelig. Hans ikke hyggelige Værelse var langt fra Hustruens og Datterens; sent paa Aftenen, da de Andre vare i Seng, vilde han gaa over Gulvet, men faldt besvimet om og laa saaledes i flere Timer, hvorved han blev meget stærkt gjennemfrossen; efter den Tid maatte han holde Sengen af Lungebetændelse. Kaptajnen spurgte Fru Winther, om hun ikke troede, det var Døden; hun svarede blot: „Siig det ikke til min Datter, for hun kan ikke taale den Tanke, at Chr. Winther skal dø. I saa Henseende er *jeg* rolig; thi jeg veed, han troer saa vist paa Syndsforladelsen og Forsoningen i Kristus“. Da Fru Winther vilde have, at

Kaptajnen skulde vaage over ham om Natten, og han meente, Andre vare mere kaldede og skikkede dertil, blev hun vred og afbrød Forbindelsen med ham.

Den 29nde Dec. 1876 skriver Fru Winther Følgende: „Min kjære Snoilsky! Du, der elsker min Ven og vor Sanger, maa vide, han er saa syg af Feber Nat og Dag, saa hjælpe os Gud! Læger har vi nok af — de første i Paris; men Trøsten er ringe. *Ida* og jeg ere ene. Om Natten er Mdme *de la Tours* Tjener til Hjælp. Tak for Dit trofaste Venskab! Din Bog fik Chr. Winther læst og var glad i Dit Arbejde“ [1]).

Den 30te December om Morgenen Kl. 4 sov han stille hen. Da den før omtalte Kaptajn ude i Byen hørte, at han var død, gik han derop; han traf Fru Winther staaende i Døren; hun havde i Haanden en Spiseseddel fra en Restavrant ligeoverfor, hvorfra de daglig fik Middagsmad; Opvarteren stod ved Siden for at afvente hendes Ordrer. Hun syntes ikke meget medtagen efter det Skete. I et Brev til *Snoilsky* siger hun: „Jeg bærer stum, i alt Fald tavs, det tunge Slag“.

Danske Aviser indeholdt d. 31te Dec. følgende Avertissement:

Fra Paris har jeg modtaget det Sorgens Budskab, at Professor *Christian Winther* er død imorges Kl. 4, hvilket herved meddeles Slægt og Venner paa min fraværende Moders og egne Vegne.

Henri Werliin,
Fuldmægtig i Finansministeriet.

Den 17de Jan. 1877 skriver Fru Winther fra Paris til *Const. Hansen:* „Tak for al venlig Deltagelse. Jeg

[1]) Oversættelse af *Goethes* Ballader.

veed, De holdt af ham, og vil derfor sige, han havde sine Aandsævner usvækkede til det Sidste. Deres sidste Brev til ham læste jeg for ham i Sengen, og han sagde: „Naar jeg kommer op, vil jeg svare; men nu er jeg træt. Det var dog rart at høre fra *Constantin Hansen*“.

Ja, i Tiden kan jeg sige Mere; men nu vil De forstaa min Tavshed. Han døde med min Haand i sin, og ingen fremmed Haand rørte ham[1]). Med *Adas* Hjortepude under sit Hoved hviler han nu med Narcisser og Roser ved sine Fødder; dog snart skal vi atter mødes; thi vi længes; dog, nu gjælder det at holde ud.

Min *Henri* bringer en Stok, som jeg beder Dem bruge til Minde om Deres Ven; den holdt han meget af[2]). Lev vel! *Ida* hilser, dybt forsørget, Dem og alle Deres, ligesom jeg selv.

Deres altid hengivne Julie Winther“.

Den 31te Jan. s. A. skriver *Ida:*

„Kjære[3]) Constantin Hansen! Tør jeg takke Dem meget for Deres venlige Brev . . . Baade Moder og jeg ere meget bedrøvede over, at Faders Lig er bragt til Danmark, fordi det er et gammelt Løfte til Fader, at vi alle Tre skulle hvile i den samme Jord. Vi savner Fader i hver en Krog; vi har kun eet Ønske: snart at kunne samles med Fader hos Gud. Fader har allerede

[1]) I et Brev til *Snoilsky* siger hun: „Jeg lukkede hans Øjne. Den 1ste Jan. klædte jeg ham i hans sidste Dragt . . . . Mine Tanker have vanskeligt ved at holde sig paa Jorden — der er saa øde, saa tomt! Han længes! Snart! Snart!“ [2]) Den ejes nu af *Sigurd Constantin Hansen.* [3]) Her har Moderen indskudt „Hr. Professor og Etatsraad“.

faaet Masser af Kranse og Buketter her fra Landsmænd og Venner. Jeg er meget bange for Moders Helbred, da hun er meget svag. Vi har nu ikke sovet i fire Uger, saa vi ere saa udtrættede af Sorg og Graad. Lev nu vel, kjære Constantin Hansen, og endnu engang: Tak for al Deres Venlighed imod mig! Moder hilser venligt; men mest hilses De fra Deres hengivne Ida Emilie Winther“.

Den 5te Febr. 1877 skriver Fru Winther til Frøken *J. Smith:* „Kunde man glæde sig ret over den Glæde, der er i Himlen nu over Chr. Winthers Komme til alle mine Søstre, Fader, Moder, *Carl,* hans Brødre og Alle, som elskede ham og han holdt af, saa fik man vel Bugt med den egenkjærlige Sorg; vi stole sikkert paa, at vi snart sees; men Savn og Længsel ere tunge at kæmpe med for *dem*, der tilhørte hinanden saa sjæleligt som vi“ . . . „Mine Øjne ere meget pinefulde, og Mangt og Meget har jeg havt at skrive. Jeg har jo endnu tilbage at lukke *Idas* Øjne, da er min Tilværelse sluttet; men indtil da skal jeg arbejde i min Pligt med al den Kjærlighed, jeg har til vort Barn“.

Den 2den Januar fandt Chr. Winthers Bisættelse Sted fra den protestantiske Kirke i *La rue Chauchat.* Den danske Minister og Generalkonsul vare tilstede tilligemed flere Hundrede Skandinaver. Noget efterat Følget var samlet, blev Kisten under et Præludium baaren ind i Kirken, og bag efter den fulgte Fru Winther og *Ida*, ledsagede af Sekretæren hos Generalkonsulen, *Falbe.* En ung, hvidklædt Pige gik nu ned gjennem Kirken og strøede Blomster; efter denne noget balletagtige Forestilling oplæste en fransk Præst *Kühn* nogle Formularer og holdt en Tale, der vidnede om, at han

slet ikke var inde i Forholdene. Derefter sang en svensk Dame, Frøken *Swabitz*, „Lær mig, o Skov“, og Præsten for den norsk-danske Menighed i Paris, *C. H. Lunde*, traadte da frem og lagde en Krans paa Kisten, ikke i sit eget, men i Nordens Navn, „i Kraft af den Ret, Taknemmeligheden giver, og efter det Mandat, han havde som Borger i det Norden, paa hvis Aandsliv Winther havde havt saa stor Indflydelse“. „Denne store Digter havde udtrykkelig forlangt, at der ved hans Baare ikke maatte holdes Lovtale over ham, da han hadede Verdens Roes og Ordbram. Uagtet der nu her *kunde* holdes en Lovtale, hvori ikke et Ord skulde være Bram, men den simple Sandhed, saa burde den Dødes Ønske holdes i Ære, og dette kunde ske i Overensstemmelse med det gamle Ord: „Naar Hjærtet taler, saa tier Tungen“. Hjærtet takker for denne Digter, som til Vækkelse og Berigelse sang sine Toner ind i Folkehjærtet, ind i det ellers saa fattige Menneskeliv“. Denne Tale[1]) løftede den før saa svage Stemning ikke lidet. Tilsidst blev der afsunget en Sang af *Drachmann*. Under hele Sørgehøjtideligheden var Fru Winther tilsyneladende ikke bevæget.

Hjemme i Danmark gjorde der sig strax ved Underretningen om hans Død en stærk Stemning gjældende i Retning af, at hans Lig skulde hvile i dansk Jord. Han havde tidligere sunget[2]):

Nej, her paa den grønne Ø
med Skov og Sø,
med Bakker, Eng og Strande,

[1]) Se Berlingske Tidende 5te Jan. 1877. [2]) Sml. Digtn. II, S. 114.

kun her jeg aander Liv og Mod,
her Vuggen stod,
og her min Grav skal stande.

Senere sang han[1]):

Jeg elsker Dig, grønklædte Ø,
der hviler som en smykket Mø
i Havets Kjæmpearme,
hvor i min Moders Favn jeg laa,
hvor Tankens første Glimt jeg saae,
og Hjærtet fik sin Varme.

Jeg elsker selv mit sidste Hjem,
som engang i sit skumle Gjem
min Haandfuld Aske rummer,
hvor efter Fartens Fryd og Savn
jeg lander i en sikker Havn
til dyb og evig Slummer.

Det var ham selv, der talte i „Vikingens“ Ord[2]):

Men, naar jeg sent er krum og graa,
jeg Fredens Søvn vil blunde,
hvor Sundets milde Bølger gaa
langs Herthas svale Lunde.

Vidt bekjendte ere hans Slutningord af Digtet „Sjælland“ [3]):

Naar Alting er til Ende
og Natten stunder til,
naar slukket er i Mulmet
Livssolens Straalespil —
ak, kunde jeg da lægge
til Ro mig i Din Eng,
Dit Grønsværtæppe trække
over mig og min Seng!

I Følelsen af, at disse hans Ord ikke burde staa til Skamme, og endvidere i Bevidstheden om, at denne

[1]) Sml. Digtn. X, S. 231. [2]) Smsteds I, S. 251. [3]) Smsteds I. S. 162.

Digter i en højst usædvanlig Grad tilhørte Danmarks Moderjord, lød der d. 12te—13de Januar gjennem Landets Aviser følgende

Opfordring.

Ved Efterretningen om *Christian Winthers* Død i Paris den 30te December er Erkjendelsen af Hvad hans Fædreland skyldte ham vaagnet mere levende end nogensinde, og i Sorgen over hans Bortgang blander sig baade en naturlig Trang til at vise ham *den* Ære efter Døden, som han i Livet helst unddrog sig, og en stærk Følelse af, at det ikke vilde være tilbørligt, om en af vore mest ansete Sangere fandt sit sidste Hvilested i et fremmed Land. Efter at have indhentet hans efterlevende Hustrus Samtykke til, at hans Lig føres hertil og nedsænkes i Sjællands Jord, som han elskede fremfor enhver anden Plet i Verden, tro vi at komme et almindeligt Ønske imøde, naar vi opfordre danske Mænd og Kvinder til ved Sammenskud af større og mindre Bidrag at dække Omkostningerne herved. Vi nære det Haab, at der vil indkomme saa Meget, at et Mindesmærke for ham tillige kan rejses enten paa hans Grav eller paa andet passende Sted.

C. W. Agerskov,
Professor.

C. C. Hall,
Gehejmekonferensraad.

Anna Mathea Hammerich,
Iselinge.

Const. Hansen,
Etatsraad, Historiemaler.

I. P. E. Hartmann,
Professor.

Johanne Luise Heiberg,
Etatsraadinde.

C. Henrichsen,
Højesteretsadvokat, Formand for Kjøbenhavns Borgerrepræsentanter.

H. P. Holst,
Etatsraad.

C. Krabbe, Borgmester, Formand for Folketinget.	*C. Liebe,* Højesteretsadvokat, Formand for Landstinget.
H. C. A. Lund, Kand. mag., Senior i Studenterf.	*C. Ploug,* Udgiver af „Fædrelandet".
C. A. Reitzel, Boghandler.	*Vilhelm Smidt,* Grosserer.
Jonna Stampe, Lensbaronesse.	*Julie Sødring,* fhv. kgl. Skuespillerinde.

Henri Werliin tog til Paris for at ledsage Liget derfra til Kjøbenhavn. Hans Moder siger i et Brev til *Snoilsky*, at hun bragte sit Fædreland det Offer ikke at begrave ham i Frankrig. En prægtig Laurbærkrans fra *Snoilsky* dækkede Kisten paa Vejen fra Paris til Kjøbenhavn.

Imidlertid rejstes der i de danske Dagblade en livlig Debat om, hvor hans Grav skulde være[1]). Udenat man — som i den nordiske Oldtid — synes at have lagt Vægt paa den Udsigt, der burde være fra Gravstedet, og ladet dette Hensyn gjælde som det Afgjørende, var man enig om, at han burde gravlægges i den frie Natur; En vilde, at det skulde ske i Jægersborg Dyrehave, i hvis Udkant første Del af „Hjortens Flugt" er skreven, en Anden vilde lægge ham ved Furesøen, en Tredie hævdede bestemt, at Fensmark-Egnen var Stedet, da han altid varmest havde besunget Sydsjællands Natur, og her vilde han — som han havde forlangt i Digtet „Natteleje" — komme til at hvile „afsides", og, som han siger i Digtet Nr. 65 „til Een", „hyggeligst".

[1]) Se f. Ex. „Dagbladet" 1877 Nr. 4, 7, 9, 10, „Fædrelandet" s. A., Nr. 10, „Nationaltidende" s. A, Nr. 262.

Atter en Anden mente, at han netop skulde hvile, hvor det danske Folk færdedes. Maaske har Vedkommende kjendt Oldtidskvadet om den smukke og kvindekjære *Ingolv*, hvem alle Piger ønskede sig til Mand, og som før sin Død befalede, at han vilde begraves i et andet Holt end det, hans Fjender vare begravne i; han vilde lettere huskes af Dalens Møer, naar han laa nær ved Alfarvej.

Alle disse Planer maatte imidlertid opgives „af praktiske Grunde"; det viste sig ogsaa, at Chr. Winther selv havde tænkt, han alligevel maatte begraves som Andre, og da havde udtalt det Ønske, at det skulde være paa Søetatens Kirkegaard. Holmens Kirkes Inspektion overlod da med Kirkens Patronats Samtykke et af de ledige Gravsteder til at gjemme hans Støv i, og Inspektionen for Vor Frue Kirke stillede denne til Raadighed ved Jordefærden, som fandt Sted derfra den 2den Febr. 1877, Kl. $12^1/_2$ om Middagen. Kirken var fyldt til sidste Plads, og Mange maatte blive udenfor. Under Palmer og Lavrbær stod den rigt prydede Egetræskiste paa Pladsen neden for Opgangen til Koret. Studenterne samlede sig paa Universitetet og drog *in corpore* med Faner over i Kirken, hvis Kor de fyldte. Det kgl. Teaters Personale havde Plads over Orglet. Forresten saaes i Følget Kongehusets og de fleste af de offentlige Institutioners Repræsentanter.

Højtideligheden begyndte med, at Studentersangforeningen afsang følgende Sang af *C. Ploug:*

„Folmer Sangers" lette Fjed
naa'de Pilgrimsfærdens Ende,
og den gyldne Citar gled
stum og brusten ham af Hænde;

men den Tonestrøm, der flød
klar og liflig fra dens Strænge,
langt ud over Grav og Død
ruller gjennem Danmarks Vænge.

Al den Ynde, Duft og Glans,
Sprogets Urtehave rummer,
bandt han i Buket og Krans,
bar han frem i blanke Kummer.
Rosenstrøt ej var hans Vej;
saaret selv af Livets Vaande,
har han skabt en Rosenmaj,
som ej døer for Vintrens Aande.

Alferne, som snildt i Flok
tjælde os vort Hjemlands Vægge,
kæmme Bøgens lyse Lok,
Agrens rige Taffel dække —
de har aabnet for hans Blik
deres sommergrønne Sale,
og Hvad han at skue fik
ingen Anden kunde male.

Først og sidst var Kjærlighed
med dens Jubel og dens Jammer,
med dens Længsel, mild og hed,
Arnen i hans Hjærtes Kammer;
og, mens der er Hjærter til,
som dens Rørelse fornæmme,
skal de kvæges ved hans Spil,
skal hans Sang ej gaa af Glemme.

Tak ham da for Hvad han gav
af sin Ævnes modne Grøde,
og lad Mindet paa hans Grav
skinne som en Aftenrøde!
Du, Alkjærlighedens Gud,
over Sjælen Dig forbarme!
Slet al Skyld og Svaghed ud!
Tag ham i Din Naades Arme!

Derefter talede Præsten *Jacob Paulli*. Han nævnede Digterens store Kald, som gaaer ud paa at vise

Samklangen gjennem Mislydene og paa at føre Menneskene ind i Skjønhedens uendelige Rige, hvorfra der udgaaer frigjørende Kraft. Chr. Winther, sagde han, har været mellem dem, der fik en sjælden Ævne til saadan Gjerning. Grundtonen i hans Sang var *Kjærlighed*, og den ytrede sig først som *Kjærlighed til Livet.* Naar han stod overfor det Uforsonede, overfor Det, som bredte Mørke paa hans Vej, da har vistnok stundum Verdenssmerte aabenbaret sig i hans Sange; men Grundtonen var Kjærlighed til Livet, til Ungdomslivet med dets Begejstring og Betagethed, med al dets Længsel og alle dets brogede Drømme. At der kan leves et andet og dybere Liv i megen Forsagelse, et Liv, hvis Styrke bestaaer i, at et Menneske opgiver sin egen Villie og lader Gud raade, et Liv, hvor der er Salighed i at sørge, er fremmed for hans Kunst. Som Faa skildrede han *Kjærligheden mellem Mand og Kvinde*, skildrede den som et blomstrende Træ, der springer ud, naar Foraarssolen skinner og tusend Fugle synge i Skoven. Og endvidere skildrede han *Kjærlighed til Fædrelandet.* Fra hans Ungdoms første, begejstrede Sange og gjennem hele hans Liv gaaer der en dyb, rørende Tone af Kjærlighed til Danmark, og det skal ikke glemmes, hvordan denne har givet hans Sang Farve og Flugt. Og paa *Naturen* saae han med Kjærlighedens Øje; han, der var i Forstaaelse med dens hemmelige Sprog, gav dette Sprog Form og Klang i Toner. Han forklarer os i Digtningens Verden som noget Nyt Alt, hvad vi før have seet, men ikke forstaaet. For al denne hans Kjærlighed skal Taknemmeligheden følge ham til Graven. Men *Jesu Kjærlighed* er en anden og større

end den, der gaaer gjennem Digterens bedste Sange. Og til denne befalede Taleren den afdøde Digters Aand.

Det kongelige Teaters Kor afsang derpaa en Sang af *H. P. Holst*, og, medens Studenterne saa bar Kisten ned gjennem Kirken, lød *Ingemanns* Salme „Dejlig er Jorden“. Da Toget satte sig i Bevægelse fra Kirken, saae man Fru *Heiberg* ovenfor i et af Bispegaardens Vinduer. Store Skarer fulgte Ligvognen gjennem Gaderne til Kirkegaarden; det var det danske Folk, der fulgte sin dyrebare Sanger til Graven.

Indsamlingen til hans Ligs Hjemførelse og til Mindesmærket havde vundet stor Tilslutning; blandt Bidragyderne fandtes Ejeren af Lille Kjøbelevgaard, Præsterne i Fensmark og Glumsøe, Ellinor, Beboerne af Iselinge, det kgl. Teaters Personale *in corpore*, talrige Medlemmer af Rigsdagen, o. s. v. I det Hele kom der ind i Løbet af Januar Maaned — paa samme Tid som flere andre store Indsamlinger fandt Sted — 5393 Kroner 93 Øre. Paa Gravstedet rejstes da en Mindesten, en firkantet Søjle af rød, poleret Udevalla-Granit, hvorpaa der staaer:

Christian Winther,
Født i Fensmark d. 29nde Juli 1796,
Død i Paris d. 30te Dec. 1876.

Herover er hans Medaillon-Billede i Bronce efter *H. V. Bissens* Buste indsat i Stenen, og nedenunder er der anbragt en Lyre, ligeledes i Bronce, med en Laurbærkrans og en Sangfugl. To Hængebøge skygge over Stenen.

Overskuddet fra Indsamlingen blev overgivet In-

spektoratet for Kirkegaarden, imod at dette paatog sig Gravstedets Vedligeholdelse, saa at det synes skaanet for nogensinde, naar de nærmere Slægtninge og Venner ere gaaede bort, at henligge i forsømt Tilstand.

Talrige Digte forherligede Chr. Winthers Minde, og alle vidnede de om, hvor højt elsket han havde været. Staten bevilgede hans Enke 1000 Kroner aarlig.

Hun og Datteren tilbragte endnu nogle Aar i Paris. Kræftsygdom, som havde dræbt flere af Fru Winthers Søstre, angreb nu ogsaa hende, og hun led overordentligt; hun tyede da tilbage til Danmark, hvor hun paa Frederiks Hospital i Kjøbenhavn tilbragte en Tid under uhyre Smerter, som hun bar med stor Sjælsstyrke og i Gudhengivenhed. I sin sidste Tid erkjendte og udtalte hun, at hun havde handlet galt ved at lade *Ida* blive i Hjemmet, og at hun vilde raade Alle til altid at anbringe en Sindssyg paa et Hospital.

I et Digt fra deres første Forbindelses Tid havde Chr. Winther skrevet til hende[1]):

Men *skal* jeg dø, og bort jeg gaaer,
mens *Du* maa blive her tilbage,
vil jeg, til Hjærtet stille staaer,
hver Afskedstanke rent forjage.
Jeg tænke vil: den ene Dør
oplukker jeg til evig Glæde —
det varer ej saa længe, før
jeg seer Dig fra den anden træde!

Dette gik tildels i Opfyldelse; hun døde d. 11te Juni 1881. I hendes Album havde han Juledag 1851 skrevet dette hidtil utrykte Vers:

Jeg elsker Dig i hver en Alder,
jeg elsker Dig, naar Sneen falder,

[1]) Sml. Digtn. III, S. 20.

og, naar engang foran jeg gaaer,
jeg venter, — og, naar da Du kommer,
gjenfødes os en Vaar, en Sommer,
der aldrig til en Vinter naaer.

Ida, hvem Moderen selv havde anbragt i en privat Sindssygeanstalt i Middelfart-Egnen, fulgte hende den 25nde Juni 1882. De hvile Bægge i Chr. Winthers Gravsted, hvor to Marmorstene bære Indskrifterne *Julie* og *Ida. Henri Werliin* overlevede dem til den 7ende Novbr. 1892 og sænkedes saa i samme Grav.

Christian Winthers synlige Minde iblandt os er hans Grav og hans Digtning — bægge kjære for os. Det græske Folk havde i Oldtiden en Poet, det elskede, saaledes som vi Christian Winther; det var *Euripides.* Ogsaa han døde borte fra sit Fædreland, nemlig i Macedonien; og, skjøndt Athenienserne sendte et Gesandtskab til den macedoniske Konge *Archelaus* for at faa Digterens Lig udleveret, negtede Kongen det; man lod da til Ære for ham opføre et prægtigt Gravminde nær Hovedstaden og ved en Kilde, hvis krystalklare Vand bragte den Forbigaaende til at standse og derved mindes *Euripides.* Ogsaa Chr. Winthers Grav har faaet sit Æreminde nær Hovedstaden; den krystalklare Kilde derved er hans Sang; Enhver, som ud igjennem Tiderne hører den, vil standse og ofre denne Digter en taknemmelig, en indholdsrig og stemningsfuld Tanke. Paa *Euripides'es* Gravmæle stod der: „*Dit Minde vil aldrig forgaa*". Det Samme kunde være sat paa Chr. Winthers.

Paa *Sophocles'es* Gravsten udhuggede man en Bisværm som Tegn paa hans søde, melodiske Vers. Den vilde ogsaa have passet paa Chr. Winthers; hans Sanges søde Toner, som ere saa sunde og naturlige, saa naive og kjække, saa fulde af Livsglæde og dog af et Sværmeri og Vemod, hvorved de nærme sig Balladen, skulle, saa længe vi kunne bevare vort Sprog, fryde Hjærterne, befrie Tankerne og gjøre ham selv inderlig kjær for os. Det bør altid betragtes som en Skam for en Dansk ikke at kjende ham. Jeg har tidligere sagt, at Winthers Digte have været det Samme for den danske Ungdom som *Homérs* for den græske. Der fortælles hos *Plutarch*, at *Alkibiades* en Dag kom ind i en Skole og bad Læreren *der* om en Udgave af *Homér*, og, da der ingen saadan fandtes, gav *Alkibiades* samme Lærer en Kindhest. Saaledes bør Chr. Winthers Digte altid forlanges blandt den danske Ungdoms Bøger; *der* ville de føles og forstaaes. Det sees da ogsaa, hvor stort et Følge han har havt af unge Poeter, der levede af de Smuler, der faldt fra hans Bord. Det gik ham, som det gaaer de store Skibe, der sejle over Havet og i deres Kjølvand have en Skare Søfugle, som holde Livet oppe ved den Føde, der stadigt fra Skibet kastes ud til dem; men er dette først i Havn, saa har jo rigtignok Ingen mere dem i Tanke.

Paa Chr. Winther kan man anvende nogle Ord, som *Qvintilian* bruger om *Simonides:* „Han er simpel, men har et særegent Sprog, som Alle maa prise for en vis Ynde; alligevel bestaaer hans Styrke i at kunne vække til Vemod, saa at Nogle i denne Henseende foretrække ham for alle den Slags Forfattere“. — Selv har Chr.

Winther i sin Digtning „Genrebilleder“ lagt sin Kunstbetragtning i Skuespillerens Mund, naar denne bl. A. siger[1]):

Træd ikke med forvoven Hu
til nogen Kunstners Helligdomme;
med Hjærtet tomt og knust vil Du
fortvivlet snart tilbage komme.
— — — —
Men, har Du Kræfter, har Du Kald
og klar Bevidsthed om Din Ævne,
træd sindig da i Kunstens Hal;
men vær beredt paa Kampens Stævne;
thi Kamp Dig venter, hed og haard,
med tusend Blendværk, tusend Smerter,
og Sejren tidt er uvis, naar
alt sluktes Jordelivets Kjærter.
Den, som vil høste Laurens Blad
ved Banens Meta, uden Anger,
maa være vaagen med sit Had
til Smigers Gift og Avinds Slanger.
Naturen er den første Norm,
den er en Kunstners rette Amme;
har Kunsten naaet Naturens Form,
er bægge to Eet og det Samme.
— — — —
Saa *Sandhed* som en Lov bør staa
og holde hver en Kunstner Stangen:
paa Retten Livet skues maa
og ikke vise sig paa Vrangen.
Den tredie Lov vel *Anstand* er,
en *Gratie*, der huldt udbreder
sin Glans paa hvert et Punkt og hver
en Vej, som Kunstens Yndling træder.
En Sjover selv, en Trappetøs,
kan jo med Gratie fremstilles,
Jens Olsen vorde graciøs,
naar blot ved Lunets Magt de spilles;
thi *Lunet* er, som Guldet, lagt
til Pryd om Perler og Demanter;
det hæver Viddets rige Pragt
og skjuler alle stygge Kanter.

[1]) Sml. Digtn. X, S. 279—83.

— — — —
Dødssynd mod Kunsten er det, naar
man uden Kald, med laante Pjalter,
dumdristig til dens Tempel gaaer
og skæmmer Ofret paa dets Alter.

Med saadan hellig Ærefrygt for sin Kunst dyrkede han den. Og han gjorde det, saa Alle kunde forstaa ham; han samler stedse om sig

en Kres, som inderligt hans Værk omfatter,
og som forstaaer den Ynde ved et Digt,
hvis Liv tør kalde sig uvisneligt,
at det behager atter læst og atter.[1])

Han var saa jævn, saa naturlig, saa hyggelig, og han siger selv[2]), han vel tog sig i Vare for en Flugt, der gik for højt, da han hos mange Andre har seet den Fare, der ligger heri:

Derfor jeg har i Sangens Stund
kun holdt mig til det Lave;
jeg strøjfed med min Vinge kun
Vandliliens Bæger, Rosens Mund
i Sangergudens Have.

Jeg drog hen over Mark og Vang
og Engens Blomsterbede;
alt Det, som man har kaldt min Sang,
mig lærte Skovens Foraarsklang
og Lærkens Kvad paa Hede.

Andensteds udtaler han[3]):

Jeg tør og vil mig aldrig rose
af Stemning for det Grandiose,
Stormægtige, som ret gjør Spræl;

[1]) *Welhaven:* Epistel til en uerfaren Digter. [2]) En Saml. Vers, S. 71 ff. [3]) Smsteds S. 119 ff.

jeg elsker mest det Stille, Milde,
det Hyggelige, Skjælmske, Lille —
kun *der* er Hjemmet for min Sjæl.

Han siger, at han ikke gad bo i Pragtpaladser med Marmortrapper og Højenloft, men helst i en lille sjællandsk Hytte med Have og Skov. Fossen skræmmer ham, men Kilden kvæger hans Sind; de høje Sne-Fjælde, der vældigt, stolt og koldt knejse mod Skyen, seer han med Skræk paa, men elsker vore grønne Banker, hvor han kan gaa og plukke Violer og Bukkar og møde Oldtidsminder; naar Verdenshavet brøler, føler han sig ængstelig lille, medens vore danske Bugter og Sunde, der kranses af Skov, vække hans Frejdighed og Lyst. Junonerne med kulsort Haar og stolte Blikke, der træffe som Lynild, har han ingen Smag for;

„nej, Hebes Væxt, snehvide Arme,
„violblaa Øjne, Læber varme
„og blonde Haar kan jeg forstaa."

De kæmpestore mytologiske Digtninger bryder han sig ikke om, men morer sig ved en lystig, lille, velsleben *heibergsk* Vaudeville, ved Henrik og Arv eller ved hollandske Billeder fra Folkelivet. Tendensromaner om Statsforvaltning, Kristendom, Pædagogik osv., hader han, men nærer sig ved smaa Noveller om Dagens Liv og Verdens nye eller gamle Skik; halvpoetiske Profeter og spekulerende Poeter maa for ham gjærne rømme Landet, naar han blot maa beholde *dem,* hvis Sang beviser, at de have ikke *kunnet Andet.*

[1]) Sml. Digtn. VII, S. 51.

Saadan var han, og *det* er en rigtig Poet! I hans Bryst var der lagt en Lyre, hvis Strænge vare som nordisk-blonde Kvindehaar og Foraarets Solstraaler, der stadigt ere nye og dog det Gamle, vi saa tidt have oplevet. Denne Lyre var dannet af Guld, hentet fra de gamle Ridderborge; rigt prydet var den med nordiske Ornamenter og blidgjort ved Sydlandenes varme Farver; Folkevisens simple, yndige Toner randt ud af den. Saadan gik han over vore danske Vange, medens Vaaren sprang ud og Nattergalene sang omkring ham.

Han lystig var at skue
med Strængeleg i Haand,
med Blomster paa sin Hue
og med brogede Baand.
I Højsal og i Stegers
han lige frejdig stod;
for Dronning eller Terne
var lige kjækt hans Mod.[1])

Der, hvor han tog Plads, flokkedes omkring ham Alle, som havde et ungt, poetisk dansk Sind. Og hvor frydedes de da over hans velbekjendte kjære Stemme!

Som Lærkesang den jubled,
saa Skovens Hvælving klang,
og det var Folmer Spillemand,
der meldte sig med Sang.[2])

Da var det, som Livet gjenfødtes i *dem,* der hørte derpaa, og, naar han tav, blev Alle stille, indtil de bad ham om at synge mere. Dengang han saa tav for bestandig, gjemte man i sit Hjærte hans Sange, for altid paany at tage dem frem og høre dem til For-

[1]) Sml. Digtn. VII, S. 275. [2]) Smsteds S. 208.

yngelse og Befrielse i golde Tider. Kan ikke den danske Bøgeskov springe ud ved dem, saa kunne dog de danske Hjærter altid bringes til at banke ved deres Lyst.

End let og fri han sig svinger!
Vi føler, at paa hans Fod
er Sommerfuglevinger
og Solglimt i hans Blod.

Rettelser og Tilføjelser.

Navneregister.

RETTELSER OG TILFØJELSER.

I

S. 6, Linie 11; Fornærmede, læs: Fornærmende.
S. 20, L. 7; *Abrégé des tous les sciences*, læs: *A. de toutes l. s.*
S. 32, L. 4; Munkebrøde, læs: Munkebrødre.
S. 35, L. 20 skal der staa Punktum efter Beifallsblicke.
S. 39, L. 21; Min Haand imod; læs: Min Haand jeg mod.
S. 114, L. 23 har jeg læst *libris* istedenfor *liberis;* Betydningen er altsaa ikke *Bøger*, men *Børn.*
S. 122, L. 7; *Poulsen*, læs: *Paulsen.*
S. 133, S. 12; *propre*, læs: *prope.*
S. 144. I Noten er anført *S. Birket Smith* som Kilde; det skal være *Henri Werliin.*
S. 188, L. 15; unger Piger, læs: unge P.
S. 240, L. 27; Flintinge, læs: Torkildstrup.
S. 247, L. 19. Maaske skal det tvivlsomme „Lagen" læses som „Legen".
S. 249, L. 13; *proxit*, læs: *prosit.*
S. 250, L. 15; *Sindenius*, læs: *Sidenius.*

II

S. 21, L. 27; døv, læs: blind.
S. 39, L. 13; *Schall*, læs: *Schaltz.*
S. 58, L. 3; *Ries*, læs: *Riis.*
S. 61, L. 3 og flere Steder i det Følgende staaer der *Pättges*, læs: *Pätges.*
S. 75, L. 15; Kjærlighed: læs: Ungdomskjærlighed.
S. 99, L. 13 og 29; *Sturzenbecher*, læs: *Sturtzenbecher.*
S. 128, L. 4: *Wiborg*, læs: *Viborg.*
S. 148, L. 1; *Bombelles*, læs: *Bombelles'es.*
S. 189, L. 3; *Wallich*, læs: *Wallick.*
S. 196, L. 28 og S. 421, L. 21; *Frølich*, læs: *Frøhlich.*
S. 225, Note 1 skylder jeg Hr. *Hother Müffelmann;* den synes imidlertid at være fejlagtig; Prof. *Th. Stein* har nemlig oplyst mig

om, at Skuespiller *Eenholms* boede paa „Spurveskjul“, og dette Faktum hjælper til en meget bedre Forstaaelse af de her omtalte Verselinier.

S. 225 i Note 1 staaer der *Casalis*, læs: *Cazalis*.

S. 249 kan der L. 17 tilføjes, at Chr. Winther ogsaa søgte Roholte Præstekald ved Præstø.

S. 297 Note 1 staaer der *Sophie Hansen*, læs: *Marie H.*

S. 389, L. 2 franeden; *Bjerring;* skal vist være *J. F. Bjering*.

S. 389 Note 1, S. 396, L. 1, 19, 25 og 28 samt S. 397, L. 5, 12 og 25 staaer der *Barlow*, læs: *Barloni*.

S. 395 i Noten staaer der *H. H. Gyllembourg Koch*, læs: *H. P. G. G. K.*

III

S. 132 kan der tilføjes, at *Aarestrup* endvidere har skrevet til Fru Winther det i hans „Samlede Digte“ S. 304 aftrykte: „I Anledning af en tilsendt Pengepung“.

S. 152 kan der tilføjes, at Winther heller ikke yndede *Henrik Ibsens* Digtning. Prof. *Otto Borchsenius* fortæller i „Danebrog“ den 29nde Juli 1896, at Winther under et Besøg hos *F. L. Liebenberg* fandt *Ibsens* „Brand“ paa dennes Bord; med to Fingre løftede han den op i Luften og sagde: „Læser De saadanne Bøger?“ — I sit Digt „Sommerfuglen“ (Sml. Digtn. I, S. 228) taler han satirisk: „Moralsk Poet — nej, Tak!“

S. 155—56. Den her omtalte anonyme Anmeldelse af „Lyriske Digte“ i „Berlingske Tidende“ var af *Henrik Hertz*.

NAVNE-REGISTER.

Tidligere udkom:

CHRISTIAN WINTHER

ET LIVSBILLEDE

VED

NICOLAJ BØGH

I.

NEDSTAMNING, BARNDOM OG FØRSTE UNGDOM. STUDENTERAARENE

Pris 3 Kr. 50 Øre.

II.

HUSLÆRERTID. — REJSE TIL ITALIEN. TRANGE TIDER. — LÆRER FOR PRINSESSE MARIANE

Pris 5 Kr. 50 Øre.